

MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA

2016

Consell de Treball
Econòmic i Social
de Catalunya

COORDINADOR DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2016

Santana Garcia, Joan Antoni

COORDINADORS DELS CAPÍTOLS

Riudor Pons, Xavier

Santana Garcia, Joan Antoni

ÍNDEX D'AUTORS

Boada Jané, Cristina

Castell Castells, Pere

Ferrer Riu, Roser

Ferrer Trullols, Lluís

Herrera Aragón, Diego

Mallfrè Conesa, David

Mas Martín, Eva

Miñarro Acosta, Eva

Prior Prior, Inma

Olivella Pedrola, Marta

Villar Rico, Virginia

Vives Campdepadrós, Matias

SUPORT TÈCNIC

Graell Gabriel, Marta

Mañas Mampel, Maria Teresa

Sanosa i Llinares, Carles

RESPONSABLE DE L'EDICIÓ

Salvà Yenes, Yolanda

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència Creative Commons del tipus reconeixement d'autoria, usos no comercials i sense obra derivada. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. Podeu consultar un resum dels termes de la llicència a:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

© Generalitat de Catalunya
Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya
Diputació, 284
08009 Barcelona
Tel. 93 270 17 80
Adreça Internet: ctesc.gencat.cat

A/e: ctesc@gencat.cat

ISSN: 2013-5440

Barcelona, juliol de 2017

ÍNDIX

CONSIDERACIONS I RECOMANACIONS.....	10
CAPÍTOL I. L'ECONOMIA A CATALUNYA	38
1. LA CONJUNTURA ECONÒMICA.....	38
1.1. L'entorn econòmic	38
1.1.1. El context econòmic internacional	38
1.1.2. La conjuntura econòmica a la zona euro.....	40
1.1.3. Evolució general de l'economia de l'Euroregió Pirineus-Mediterrània	41
1.1.4. La conjuntura econòmica a Espanya	43
1.2. La conjuntura econòmica a Catalunya.....	45
1.2.1. El sector exterior a Catalunya	53
1.2.2. El sector financer a Catalunya.....	55
1.3. Catalunya en el marc de l'estratègia Europa 2020	57
2. L'EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT, DE LA REMUNERACIÓ DELS FACTORS I DELS PREUS A CATALUNYA	60
2.1. L'evolució dels preus a Catalunya	60
2.2. Els costos laborals	62
2.3. Productivitat, retribució dels factors i formació de preus a Catalunya	63
3. LES INFRAESTRUCTURES A CATALUNYA	67
3.1. La inversió en infraestructures de transport.....	67
3.1.1. Carreteres	69
3.1.2. Ferrocarrils.....	70
3.1.3. Ports	71
3.1.4. Aeroports.....	72
3.2. Serveis de les infraestructures de transport.....	72
3.2.1. Carreteres	72
3.2.2. Ferrocarrils.....	74

3.2.3.	Ports	76
3.2.4.	Aeroports.....	78
4.	EL SECTOR PÚBLIC.....	81
4.1.	La despesa pública a Catalunya	81
4.2.	El sector públic de la Generalitat de Catalunya	83
4.2.1.	Els ingressos executats del sector públic administratiu de la Generalitat de Catalunya 87	
4.2.2.	La despesa executada del sector públic administratiu de la Generalitat de Catalunya	93
4.2.3.	El dèficit de la Generalitat de Catalunya	97
4.2.4.	Endeutament de la Generalitat de Catalunya	99
5.	ECONOMIA SOCIAL	102
5.1.	Demografia empresarial.....	102
5.2.	Indicadors econòmics.....	106
CAPÍTOL II. R+D+I I SOCIETAT DIGITAL		113
6.	L'ESTAT DE L'R+D+I	113
6.1.	L'R+D+I a Catalunya	114
6.2.	La recerca i el desenvolupament.....	114
6.3.	La innovació de les empreses	119
6.4.	Patents i producció científica	121
7.	SOCIETAT DIGITAL.....	124
7.1.	Llars i ciutadania	125
7.1.1.	Accés a internet i banda ampla	125
7.1.2.	Persones que utilitzen internet habitualment	127
7.1.3.	Serveis d'internet utilitzats per motius particulars	128
7.2.	Empreses.....	132
7.2.1.	Equipament TIC a les empreses	132

7.2.2.	Serveis d'internet utilitzats amb finalitats empresarials	134
7.2.3.	Sector TIC	136
CAPÍTOL III. MERCAT DE TREBALL		140
8.	ANÀLISI DEL MERCAT DE TREBALL	140
8.1.	Població en edat de treballar	140
8.2.	Població activa.....	141
8.3.	Població ocupada.....	142
8.3.1.	Població assalariada	151
8.4.	Població desocupada	154
8.5.	Context del mercat de treball	158
8.5.1.	Espanya	159
8.5.2.	Europa	165
9.	POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ.....	167
9.1.	Polítiques actives d'ocupació	167
9.2.	Prestacions d'atur	176
9.2.1.	Persones beneficiàries de prestacions d'atur	176
9.2.2.	Indicador de cobertura	178
9.2.3.	Despesa	179
10.	RELACIONS LABORALS.....	181
10.1.	Negociació col·lectiva.....	181
10.2.	La conflictivitat laboral	183
10.2.1.	Vaques i tancaments patronals.....	183
10.3.	Solució extrajudicial de conflictes.....	188
10.3.1.	Conciliacions individuals i col·lectives	188
10.3.2.	Mediacions.....	190
10.3.3.	Activitat del Tribunal Laboral de Catalunya	191

10.4.	Expedients de regulació de l'ocupació.....	195
10.5.	Empreses sotmeses al procediment concursal.....	198
11.	PREVENCIÓ DE RISCOS I SINISTRALITAT LABORAL	200
11.1.	Anàlisi de la sinistralitat	200
11.1.1.	Accidents de treball.....	201
11.1.2.	Malalties professionals	211
11.2.	Incapacitat temporal.....	215
CAPÍTOL IV. CONDICIONS DE VIDA.....		218
12.	DINÀMICA DEMOGRÀFICA.....	218
12.1.	La població a Catalunya	218
12.2.	El moviment natural, l'estructura de la població i de les llars.....	220
12.3.	Els moviments migratoris.....	226
13.	SALUT	230
13.1.	La salut de la població catalana	230
13.1.1.	Esperança de vida i mortalitat.....	230
13.1.2.	Morbiditat.....	231
13.1.3.	Malalties de declaració obligatòria, infeccions i brots.....	233
13.1.4.	Hàbits i estils de vida	235

13.2.	Els recursos del sistema sanitari	239
13.3.	L'activitat del sistema sanitari.....	242
13.4.	El finançament de la salut	249
14.	EDUCACIÓ, FORMACIÓ I QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL	254
14.1.	Població catalana en activitats formatives.....	254
14.2.	El finançament de l'educació	258
14.3.	Els resultats del sistema d'educació, formació i qualificació professional.....	265
15.	HABITATGE.....	270
15.1.	La demanda d'habitatge principal	270
15.2.	El mercat de compra de l'habitatge lliure.....	275
15.3.	El mercat de lloguer	278
15.4.	L'activitat de la construcció residencial	279
15.5.	La política d'habitatge	281
15.5.1.	El programa d'habitatges amb protecció oficial (accés a l'habitatge).....	283
15.5.2.	El programa social d'habitatges	287
15.5.3.	El programa de foment de la rehabilitació.....	289
16.	INCLUSIÓ I PROTECCIÓ SOCIAL.....	291
16.1.	Inclusió social	291
16.1.1.	Distribució de la renda	292
16.1.2.	Risc de pobresa o exclusió social.....	296
16.2.	El sistema de protecció social: prestacions econòmiques i de serveis.....	302
16.2.1.	Prestacions econòmiques de la seguretat social.....	302
16.2.2.	Renda mínima d'inserció	309
16.2.3.	Serveis socials i atenció a la dependència.....	311

16.3.	Finançament de la protecció social.....	317
17.	LA PRESERVACIÓ DEL MEDI AMBIENT.....	323
17.1.	L'estat del medi natural, l'aigua, l'atmosfera i el sòl	323
17.1.1.	El medi natural.....	323
17.1.2.	L'aigua.....	323
17.1.3.	L'atmosfera.....	326
17.1.4.	El sòl	327
17.2.	La sostenibilitat de la producció agrícola, forestal i pesquera	328
17.2.1.	L'agricultura	328
17.2.2.	Els boscos	329
17.2.3.	La pesca i l'aqüicultura	331
18.	LA SOSTENIBILITAT DEL CONSUM I LA PRODUCCIÓ	332
18.1.	La generació i gestió de residus.....	332
18.2.	La transició cap a un model energètic més sostenible	334
18.2.1.	El consum sostenible d'energia.....	334
18.2.2.	La producció sostenible d'energia	338
18.3.	Les empreses i el medi ambient.....	340
18.3.1.	La producció de béns i serveis sostenible	340
18.3.2.	La despesa i inversió en protecció ambiental	342
19.	EL CANVI CLIMÀTIC.....	344
19.1.	La mitigació del canvi climàtic i l'adaptació	345
	SIGLES.....	348
	COMPOSICIÓ DEL PLE A 26-06-2017 (DATA D'APROVACIÓ DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2016).....	354

CONSIDERACIONS I RECOMANACIONS

L'any 2016 el creixement econòmic a Catalunya ha estat del 3,5%, amb aportacions positives tant de la demanda interna com de l'externa.

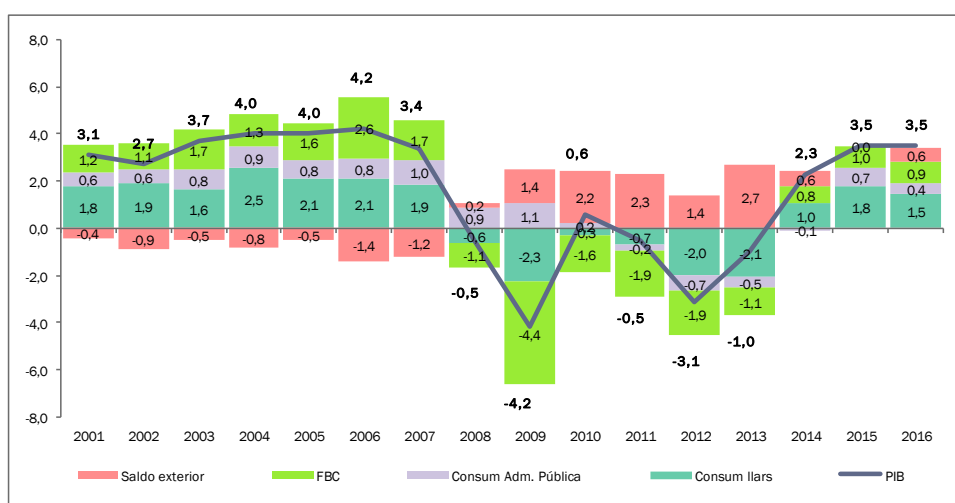
L'any 2016 el creixement del PIB a Catalunya s'ha situat en el 3,5%. Tant la demanda domèstica com la demanda exterior han efectuat contribucions positives al creixement, amb aportacions de 2,9 i de 0,6 punts percentuals (pp) respectivament.

El sector exterior, que havia mostrat una aportació persistentment negativa fins a l'any 2007 va capgirar aquesta evolució d'ençà de l'esclat de la crisi. A més, des del 2014 a les aportacions positives de la demanda exterior s'hi han afegit les de la demanda domèstica, essent la inversió i el consum de les llars els principals components d'aquesta recuperació. Tal com s'apuntava en la passada edició d'aquesta Memòria, caldria vetllar per tal que es continuï mantenint un equilibri en la senda de creixement de l'economia catalana.

Entre els factors que han afavorit el creixement de l'economia l'any 2016 destaquen, entre d'altres, la política monetària expansiva del BCE, la reforma fiscal i l'afebliment de l'euro, però també una millora sostinguda de la competitivitat del sector productiu català.

L'evolució del preu de les matèries primeres, especialment les energètiques, també ha contribuït de manera positiva al creixement. L'abaratiment progressiu que havien mostrat fins a la primavera de l'any 2016 es va capgirar. Tot i això, cal tenir en compte que un encariment progressiu de les primeres matèries també pot comportar a la llarga una disminució de la capacitat de compra i, per extensió, una contracció de la demanda domèstica. A l'espera de quina serà l'evolució dels preus energètics en un futur més o menys immediat, el CTESC entén que traslladar el creixement de l'economia al mercat de treball serà clau per mantenir la demanda domèstica a l'alça, sense erosionar els nivells de competitivitat que permetin sostenir i mantenir l'aportació positiva del sector exterior a l'economia catalana.

GRÀFIC 1. Aportació al creixement del producte interior brut de cadascun dels components de la demanda. Catalunya, 2001-2016

Unitats: punts Nota: percentuals (components) i percentatges (PIB)

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat

El sector industrial ha tornat a fer una aportació molt positiva al creixement de l'economia catalana.

Des del punt de vista de l'oferta, el sector industrial ha estat un dels principals artífex de la recuperació. Tot i que el creixement de l'activitat industrial pràcticament no ha contribuït a la recuperació dels nivells d'ocupació, aquest sector ha resultat clau, tant pels seus efectes d'arrossegament com també per la seva capacitat exportadora. Des d'aquesta perspectiva, el CTEESC considera clau, entre d'altres, la política en matèria d'infraestructures, necessàries per garantir una logística apropiada per al desenvolupament competitiu de la indústria i per a l'accés més segur i sostenible de les persones als centres de treball.

La política en matèria d'infraestructures i la modernització dels polígons industrials són clau per garantir una logística apropiada per al desenvolupament competitiu del teixit productiu.

El sector turístic també ha presentat resultats notables en termes de creixement l'any 2016, basat en la millora dels registres de despesa diària dels turistes de procedència forana. Els ingressos procedents del turisme han contribuït de forma apreciable a l'evolució positiva del superàvit amb l'estranger, que juntament amb el superàvit amb la resta d'Espanya han dibuixat una evolució molt positiva del sector exterior de l'economia catalana. No obstant això, hi ha una sèrie de variables que els propers mesos poden alterar la dinàmica positiva que aquest sector ha mostrat en el darrer exercici, com ara la inestabilitat geopolítica. Addicionalment, l'evolució de les negociacions de les condicions de sortida de la UE i l'efecte del Brexit sobre la cotització de la lliura poden afectar negativament el turisme procedent d'aquest país. Aquesta circumstància no es trivial si es té compte que, en termes de pernoctacions hoteleres, el Regne Unit és el segon mercat d'origen del turisme per a Catalunya. Aquest context també pot afectar negativament les exportacions catalanes, ja que el 6% del total tenen com a destinació el Regne Unit i gràcies a les quals el saldo comercial és un 10,8% més favorable del que seria en absència d'aquestes exportacions / gràcies a aquestes exportacions, el saldo comercial és un 10,8% més favorable del que ho seria en la seva absència.

El CTEESC considera la necessitat de millorar la convivència de l'activitat turística amb altres sectors productius i, especialment, amb la vida dels usos dels espais públics i d'una diversificació de l'oferta per tota Catalunya.

Foment de la internacionalització: eixamplar l'orientació exportadora, incrementar la mida de l'empresa catalana i intensificar els esforços en matèria d'R+D+i.

Precisament amb l'objectiu de mantenir l'evolució positiva del sector exterior, entre d'altres, el CTEESC considera clau les polítiques de foment de l'orientació exportadora del nostre teixit productiu, tot reduint el contingut importador de la producció per evitar que la sortida de la recessió -amb la consegüent recuperació de l'ocupació- se saldi amb l'aparició, i l'eventual accentuació posterior, del dèficit en la balança comercial.

És destacable també el paper de l'**economia social**: l'any 2016 ha mostrat una evolució positiva i, lluny de ser una circumstància conjuntural, des de fa anys presenta una trajectòria d'impacte significatiu en l'activitat econòmica.

La manca de dades estadístiques sobre les entitats que conformen l'economia social en dificulta el seu estudi.

Malauradament, però, la disparitat existent entre el conjunt d'entitats que integren el concepte legal d'economia social i la informació pública i oficial sobre aquestes entitats en dificulta una anàlisi completa i, consegüentment, no permet aproximar i quantificar adequadament la dimensió i l'impacte global de l'economia social. Per la qual cosa, el CTEESC considera que l'Administració hauria de fer un esforç per disposar de més dades sobre aquestes entitats i fer-les públiques.

Amb tot, la informació estadística disponible sobre les societats cooperatives i laborals permet fer un seguit de consideracions. En primer lloc, destacar que aquests dos tipus de societats presenten una evolució divergent, de caràcter marcadament positiu en el cas de les cooperatives. Així, són un tipus d'empresa que creix en termes de demografia empresarial i en termes d'ocupació (l'any 2016 l'ocupació en les cooperatives creix per quart any consecutiu i representa l'1,6% de l'ocupació catalana).

En segon lloc, les dades disponibles reflecteixen característiques de qualitat en l'ocupació en aquestes societats, entesa com una major estabilitat en l'ocupació -definida per una temporalitat menor i una antiguitat més alta- i una major presència de la dona en comparació amb el conjunt del mercat de treball. En tercer i darrer lloc, cal destacar que la creació de valor de les societats cooperatives i laborals (2,87%) és superior al seu pes sobre el total d'empreses a Catalunya (0,9%).

L'aportació positiva de l'economia social en clau d'ocupació, de creació de valor i en termes socials justifica la necessitat de fomentar i reconèixer el seu valor.

El CTESC considera que aquests indicadors econòmics (de creació de valor de producció i d'ocupació) i la contribució social de les entitats que conformen l'economia social justifiquen la necessitat de fomentar i reconèixer el valor d'aquestes empreses i entitats. El Programa Aracoop, promogut pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya és un exemple de suport i foment a l'economia social, especialment del cooperativisme.

En un context d'inflació baixa i de lleugera millora de la productivitat, el cost laboral ha mantingut una evolució molt modesta, fet que permet preveure una nova disminució dels costos laborals unitaris.

L'any 2016 es va tancar amb una variació de l'IPC del 0,1%, fet que implica el manteniment del diferencial persistentment positiu del creixement dels preus a Catalunya respecte del conjunt d'Espanya, Malgrat que aquesta evolució encara ha estat motivada per la davallada en termes mitjans interanuals dels preus energètics, la inflació subjacent tampoc s'ha mostrat gaire alta, atès que s'ha situat en l'1,1%.

Pot haver-hi recorregut per a una millora salarial no inflacionària.

En aquest context, el cost laboral ha mantingut també una evolució molt modesta: pràcticament no ha augmentat en termes mensuals i ho ha fet en el 0,5% en termes de cost per hora efectivament treballada. Amb aquests registres i un creixement de la productivitat per treballador fins i tot superior, a manca de dades tancades, és previsible que els costos laborals unitaris hagin tornat a disminuir. En aquest context, el CTESC constata que pot haver-hi recorregut per a una millora salarial no inflacionària.

La despesa pública atura el creixement dels dos darrers anys i es redueix l'1,8%.

L'any 2016 l'indicador de despesa pública de les administracions públiques (AP) a Catalunya atura el creixement dels dos darrers anys i experimenta un retrocés de l'1,8% com a conseqüència de la davallada de la despesa de la Generalitat de Catalunya, i en menor mesura, per la reducció de la despesa en prescripcions d'atur del Servei Públic d'Ocupació estatal i de la despesa de les administracions locals.

Continua així el procés de consolidació fiscal dels comptes públics iniciat l'any 2010, a través del qual la despesa pública ha anat perdent pes sobre el PIB i que s'accentua aquest darrer any malgrat el creixement econòmic.

El consum públic creix més lentament i torna a caure la despesa pública de capital.

Aquest comportament es veu reflectit tant en l'evolució del consum públic com de les transferències socials monetàries.

El primer component -que recull les transferències socials en espècie que fan les administracions públiques a través de la producció pròpia o comprada al mercat de serveis de salut, sanitat i serveis socials, fonamentalment- alenteix el seu creixement per sota de l'evolució de l'activitat econòmica, amb una pèrdua d'1,4 punts percentuals sobre el PIB des del 2009. Mentre que durant els anys de recessió les transferències socials monetàries (subsídies, prestacions i pensions socials) havien augmentat el seu pes sobre el PIB, a partir del 2013 el comencen a disminuir. Aquest fet no només s'explica per la davallada de les prestacions d'atur.

Paral·lelament, l'indicador de despesa de capital de les AP a Catalunya experimenta una caiguda del 8,9% en termes reals, situant el seu pes sobre el PIB en mínims històrics, fins a l'1,6% del PIB.

En aquest sentit, el CTEESC alerta que el creixement econòmic, per tal que sigui sostingut en el temps, ha de tenir rèdits socials, i s'hauria de reflectir en l'evolució d'aquella despesa que, com el consum públic i la despesa de capital pública, fomenten la igualtat d'oportunitats, l'equitat social, i la productivitat de l'economia.

El 2016 s'assoleix un ajust fiscal de 3.911 milions d'€, desviant-se només 0,2 punts percentuals de l'objectiu de dèficit.

En aquest context el CTEESC vol ressaltar la necessitat de millorar el finançament de la Generalitat de Catalunya en el marc de la reforma del model de finançament.

Malgrat que aquest any el Govern ha gestionat un ajust de consolidació fiscal de 3.911 milions d'€, una part d'aquest respon a alguns elements conjunturals que poden no repetir-se en exercicis futurs com són l'impacte en el 2016, per una part, de l'increment de les bestretes dels impostos cedits parcialment i de les transferències per liquidacions pendents d'ingressos d'exercicis anteriors del model de finançament, i per una altra, de la reducció de la despesa meritada associada a les inversions a través d'associacions publicoprivades (APP).

Aquest esforç ha permès situar el dèficit en termes SEC en el 0,9% de PIB -només a 0,2 punts percentuals de l'objectiu d'estabilitat pressupostària-, acomplir amb la regla de despesa i el sostre de deute públic sobre el PIB.

Els ingressos no financers de la Generalitat augmenten el 10,6% per l'augment dels recursos vinculats al sistema de finançament autonòmic.

Els ingressos meritats en l'àmbit del sector públic administratiu (SPA) de la Generalitat aporten 2.153 milions d'€ a la reducció del dèficit, com a conseqüència, fonamentalment, de l'increment del 12,3% dels recursos vinculats al model de finançament. Aquest important augment, associat en part a la millora de l'activitat econòmica, respon a l'increment de les bestretes que fa l'Estat pels impostos cedits parcialment de la cistella -que creixen en conjunt per sobre de la recaptació efectiva- i per un augment de les liquidacions pendents, tant de tributs com transferències, de recursos d'exercicis anteriors.

La despesa meritada en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat s'ha incrementat en 552,5 milions d'€ -per fer front a l'actualització de l'1% de les retribucions del personal del sector públic, a la devolució pendent del segon tram de la paga extraordinària suprimida el 2012, a l'augment de la tarifa dels concerts sanitaris i, en menor mesura, a l'augment dels costos d'interessos del deute). Tot i així, els comptes d'aquest any s'han vist afavorits per la reducció en 1.552 milions d'€ de la despesa meritada en inversions a través d'associacions publicoprivades (APP).

Finalment, també és de destacar l'aportació de 521 milions d'€ a l'ajust de consolidació fiscal per la millora dels resultats de la resta d'entitats considerades AP d'acord amb els criteris SEC, mentre que la resta d'ajustos de comptabilitat nacional han aportat 237 milions d'€ a la reducció del dèficit.

El deute de la Generalitat augmenta, si bé redueix el seu pes fins al 35,4% del PIB, complint l'objectiu de deute per al 2016.

L'esforç de consolidació fiscal s'ha traduït en un increment de 2.439 milions d'€ de l'endeutament de la Generalitat en termes SEC, que és clarament inferior als dels anys precedents, i disminueix el pes del deute sobre el PIB català fins al 35,4%. Es compleix així amb els límits d'endeutament fixats en el marc dels objectius d'estabilitat pressupostària.

Malgrat l'evolució més favorable d'aquest any, cal tenir en compte que des de l'any 2010 la Generalitat de Catalunya ha acumulat un dèficit en termes SEC per valor de 39.153 milions d'€, raó per la qual el deute de la Generalitat ha passat de 31.741 milions d'€ a 75.098 milions d'€.

L'ajust en el dèficit dels darrers anys s'assoleix, fonamentalment, per la reducció de la despesa.

La irregular reducció dels nivells de dèficit des de l'any 2010 s'ha assolit, fonamentalment, per l'ajust exigít en la despesa no financera de la Generalitat, que és més accentuat si descomptem l'evolució dels interessos pagats pel deute.

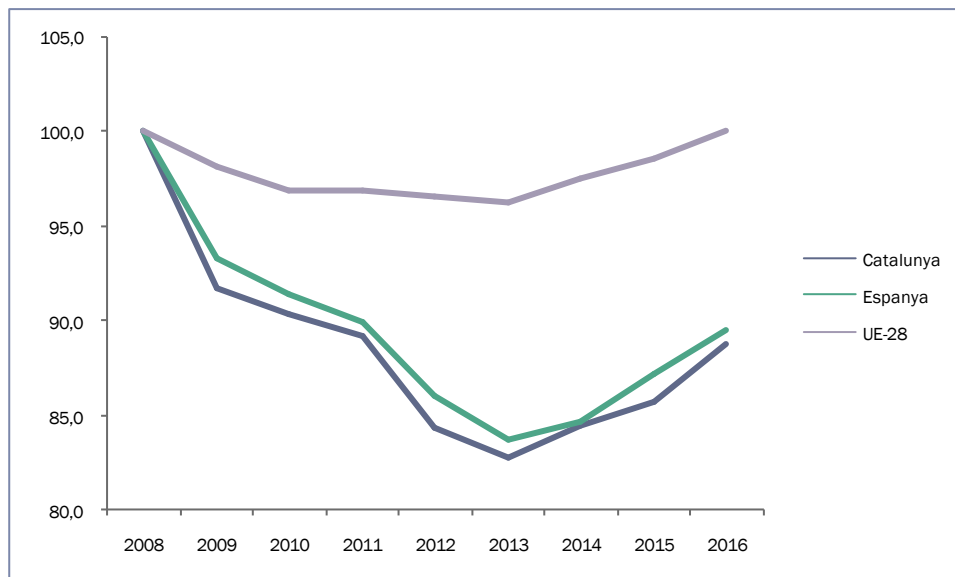
En aquest sentit, la despesa no financera meritada de l'SPA de la Generalitat (descomptada la despesa en interessos i incorporats els efectes de la despesa desplaçada) s'ha reduït en 3.160,8 milions d'€, l'11,8% menys que el 2010, tant per les reduccions en la despesa de remuneració del personal, compra de béns i serveis i transferències corrents -amb una caiguda conjunta del 6,6%-, com pel fort ajust de la despesa de capital -amb un caiguda del 61,8%.

Per primer any els ingressos liquidats de l'SPA de la Generalitat (depurats de les liquidacions negatives del 2008 i el 2009 del sistema de finançament autonòmic) se situen per sobre del valor de l'any 2010. Tot i així, al llarg de tots aquests anys, els ingressos liquidats de l'SPA de la Generalitat han evolucionat per sota del creixement de l'economia catalana, amb caigudes més intenses que les del conjunt de l'economia i recuperacions per sota de l'evolució del PIB quan aquest creix (excepte en el darrer any), provocant una manca crònica de recursos pel/per al finançament de la despesa pública de la Generalitat.

En el **mercat de treball**, la població en edat de treballar i la població activa no varien l'any 2016 després d'uns anys de retrocessos. Tot i així, s'observa un envelliment de la població, especialment pel que fa a la població activa, on a banda de les dinàmiques demogràfiques s'observa també un canvi de comportament respecte a l'activitat, amb un retard tant en l'entrada com en la sortida del mercat de treball.

L'any 2016, l'increment de la població ocupada és el més gran dels darrers tres anys de creixement consecutius.

GRÀFIC 2. Població ocupada (16-64 anys). Catalunya, Espanya i UE-28, 2008-2016

Unitats: índex (2008=100).

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE) i Eurostat.

A l'albir del bon comportament de l'economia, l'increment de la població ocupada és el més gran dels darrers tres anys de creixement consecutius. Destaca l'augment de l'ocupació entre la població de nacionalitat estrangera, un dels col·lectius més afectats pe la crisi. Per contra, és rellevant l'augment moderat de la taxa d'ocupació de la població de 25 a 34 anys. En un context de creixement generalitzat és l'únic col·lectiu que ha perdut població ocupada.

També resulta remarcable l'augment de població ocupada no qualificada i qualificada manual, dos dels col·lectius on més havia retrocedit la població ocupada durant la recessió.

Tot i que el creixement de la població ocupada es produeix a tots els quatre grans sectors per segon any consecutiu, destaca la terciarització de l'economia, amb un augment molt destacat del sector serveis. L'Administració pública, educació i activitats sanitàries són les activitats que han actuat com a motor del sector serveis, especialment durant la fase recessiva. A banda del creixement d'aquesta branca d'activitat l'any 2016, destaca també la del transport, emmagatzematge, informació i telecomunicacions, així com la del comerç, reparació d'automòbils i hostaleria.

Les dades d'afiliació a la Seguretat Social deixen entreveure un creixement diversificat i generalitzat de la població ocupada durant la recuperació, amb l'hostaleria o el comerç com a principals generadors d'ocupació. En canvi, destaquen negativament les activitats financeres i d'assegurances -immerses en un procés de reestructuració significatiu-, amb un descens de la població ocupada durant la recuperació. Aquest comportament es manté l'any 2016.

L'any 2016, les persones treballadores del sector públic són les que quantitativament han crescut més i, juntament amb els empresaris sense assalariats, són els grups que millor han superat la recessió.

El creixement de la població ocupada a Catalunya és molt elevat en comparació amb altres països europeus. Així, tot i que es manté una certa convergència en taxes d'ocupació iniciada l'any 2014, en queden al marge països com França o Bèlgica. A Espanya -on el creixement de la població ocupada durant la recuperació es produeix principalment als arxipèlags i l'Arc Mediterrani-, només Múrcia i les Illes Balears tenen un creixement de la població ocupada més elevat que Catalunya.

La província de Barcelona s'està convertint en el pol de creixement de l'ocupació, fet que s'ha consolidat l'any 2016. A l'altre extrem, la província de Tarragona és la que pitjor s'està recuperant de la recessió, amb un descens de la població ocupada l'any 2016 i una taxa d'ocupació que s'allunya de la resta de províncies catalanes.

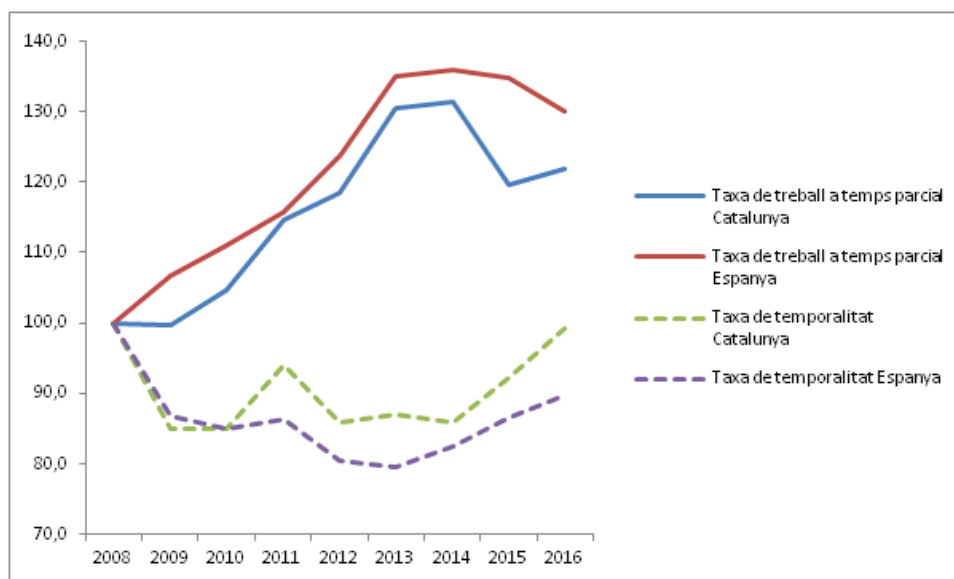
La taxa de treball a temps parcial es manté força per sobre de la que existia l'any 2008.

En aquest context, l'any 2016 es produeix un lleuger increment de la taxa de treball a temps parcial que contrasta amb el descens experimentat l'any 2015. Això fa que la taxa de treball a temps parcial es mantingui força per sobre de la que existia l'any 2008, amb una majoria de treballadors a temps parcial que ho són de forma involuntària (una de les característiques de la recessió). Tot i això, la tendència a altres comunitats autònomes sembla apuntar a un descens generalitzat de la taxa de treball a temps parcial, amb Catalunya com a excepció. Així mateix, destaca que l'increment de la taxa de treball a temps parcial es concentri entre la població de menys de 35 anys, que ja presentava taxes més elevades que la resta. A Europa la taxa de treball a temps parcial sembla augmentar més als països amb major taxa, generant una certa divergència.

És destacable el creixement del nombre de persones ocupades amb contracte temporal, el que explica més de la meitat de la nova ocupació creada l'any 2016.

Un dels fets més destacats de l'any 2016 al mercat de treball és el fort creixement del nombre d'ocupats amb un contracte temporal, el que explica més de la meitat de la nova ocupació creada l'any 2016. Així, la taxa de temporalitat augmenta força i se situa pròxima a la que existia l'any 2008. Aquest creixement és especialment intens al sector públic. El creixement de la temporalitat es produeix també a altres comunitats autònomes, tot i que, en general, de forma més moderada.

GRÀFIC 3. Evolució de la taxa de treball a temps parcial i la taxa de temporalitat. Catalunya i Espanya, 2008-2016

Unitats: índex (2008=100)

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

El nombre de persones aturades a Catalunya es redueix molt l'any 2016.

El nombre de persones aturades a Catalunya baixa molt l'any 2016. Així, el descens de la taxa d'atur és més intens entre els homes, la població de nacionalitat estrangera i la població de menys de 25 anys, els tres col·lectius més afectats per la recessió (juntament amb la població de 25 a 34 anys). Aquest descens de la població aturada és dels més intensos d'Espanya, el que fa que la taxa d'atur catalana convergeixi amb les del nord de la península. A Europa es manté la convergència en taxes d'atur, tot i que a un ritme lent.

Pel que fa a la distribució territorial de la desocupació, la taxa d'atur segueix sent més elevada a les comarques de la província de Tarragona i Barcelona, tot i un cert procés de convergència, tant l'any 2016 com durant el període 2013-2016.

La disminució de la població aturada ha estat més intensa entre la població aturada de llarga durada que entre la de curta durada, reduint lleugerament la incidència de l'atur de llarga durada. En qualsevol cas, però, aquesta segueix sent molt elevada i ha augmentat el percentatge de persones que fa 4 anys o més que busquen feina.

Es redueix el pes de les llars amb tots els membres actius a l'atur o que tenen algun membre actiu a l'atur i augmenta el percentatge de llars amb tots els membres actius ocupats, però es redueix de forma lenta el pes de les llars amb tots els membres actius aturats i que no reben prestacions per desocupació.

Destaca el fet que el pes de les llars amb tots els membres actius a l'atur o que tenen algun membre actiu a l'atur s'ha reduït l'any 2016 i ha augmentat el percentatge de llars amb tots els membres actius ocupats. Tot i això, el pes de les llars amb tots els membres actius aturats i que no reben prestacions per desocupació es redueix de forma lenta. La distribució de les llars segons l'activitat dels seus membres encara difereix bastant de l'existent abans de la crisi.

La política de foment de l'ocupació continua sent cabdal.

En aquest escenari, la **política de foment de l'ocupació** pren una rellevància cabdal. L'any 2016 el pressupost definitiu destinat a la política de foment de l'ocupació ha estat de 699,8 M€, el 12,7% més que l'exercici anterior. D'aquest import, 571,3 M€ han estat gestionats pel SOC, el 21,6% més que l'any precedent.

Atesos els pressupostos de la Generalitat per a l'any 2017, es destinaran 724,2 M€ al foment de l'ocupació. Segons la distribució dels fons de polítiques actives entre les comunitats autònomes, acordada el 5 de maig pel Consell de Ministres, a Catalunya li correspondrà la gestió de 299,1 M€ d'euros, el 8,8% més. D'aprovar-se els pressupostos generals de l'Estat, aquest import podria ser superior.

La lluita contra l'atur juvenil i contra l'atur de llarga durada, seguint les recomanacions europees, continuarà concentrant els esforços en aquest àmbit.

Continua disminuint el nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur i l'indicador de cobertura.

El nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur ha continuat disminuint (266.548 persones, el 12,3% menys). A l'abril de 2017 (darrera dada disponible) la tendència es manté; hi ha 233.321 persones beneficiàries, 29.765 menys que l'abril de 2016.

L'indicador de cobertura de les prestacions d'atur ha continuat disminuint (60,5%, 0,2pp menys). En l'àmbit estatal ha estat del 55,1%, 0,7pp menys.

Tot i que el pes del nombre de persones beneficiàries de prestacions contributives (125.256 persones) ha augmentat 1,2pp, el 53% de les persones beneficiàries de prestacions d'atur ho són de prestacions no contributives (incloent el subsidi, la renda activa d'inserció i el Programa d'activació de l'ocupació).

Malgrat la rebaixa del llindar que en permet la pròrroga automàtica (que ha passat del 20% al 18% de la taxa d'atur), atesa l'evolució de la taxa d'atur espanyola, el Pla PREPARA podria perdre la seva vigència el 2017. Així mateix, aquesta mateixa evolució positiva podria dur a què no es mantingués el Programa Activació per a l'ocupació, prorrogat fins a l'abril de 2018.

La despesa destinada a les prestacions d'atur s'ha situat en 2.836,9 M€, el 12% menys.

Atesa la disminució de l'indicador de cobertura i de la despesa en prestacions d'atur, el CTESC recomana revisar els requisits d'accés als subsidis d'atur.

En l'àmbit de les **relacions laborals**, enguany s'ha disposat d'algunes dades en matèria de negociació col·lectiva pel que fa al període 2013-2016, facilitades pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, a partir del REGCON, el registre telemàtic de convenis i acords col·lectius. No obstant això, la majoria d'aquestes dades no estan desagregades per anys i no ofereixen una informació completa sobre la situació de la negociació col·lectiva a Catalunya, per la qual cosa el CTESC manifesta la seva preocupació, atesa la impossibilitat d'anàlisi d'una matèria cabdal per a l'economia i la societat.

Caldria destinar més recursos al Consell de Relacions Laborals per al desenvolupament del Mapa de la negociació col·lectiva.

El CTESC considera que caldria destinar més recursos per al desenvolupament del Mapa de la negociació col·lectiva, l'objectiu del qual es oferir informació sobre la negociació col·lectiva de manera actualitzada i permanent. El Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social ha desenvolupat una aplicació informàtica per al Mapa de la negociació col·lectiva, el qual es nodreix de la base de dades del REGCON. No obstant això, existeixen dues limitacions que impedeixen fer públic el Mapa. D'una banda, l'existència de convenis que no han dut a terme cap tràmit des de la creació del Registre i de l'altra, la manca de comunicació dels CNAES per part de les comissions negociadores dels convenis en el moment del registre. Cal destacar també que el Consell de Relacions Laborals de Catalunya ha creat l'any 2016 el *Butlletí del mapa de la negociació col·lectiva*, amb l'objectiu d'analitzar amb periodicitat semestral l'estructura de la negociació col·lectiva a Catalunya a partir de les dades que provenen del cercador de convenis col·lectius de Catalunya del Consell de Relacions Laborals i del REGCON.

S'observa un ~~cert~~ repunt de la conflictivitat laboral.

Pel que fa a la conflictivitat laboral, enguany hi ha hagut un increment del nombre de vagues, la qual cosa trenca la tendència observada els tres anys anteriors. L'índex d'incidència¹ de les vagues ha estat del 40,1%, 30 punts percentuals menys que l'any anterior. Aquestes xifres mostren un canvi de tendència respecte dels tres anys anteriors.

En relació amb la solució extrajudicial de conflictes, s'ha produït un decrement de les conciliacions, tant individuals com col·lectives, la qual cosa consolida la tendència a la baixa observada els anys anteriors. No obstant això, l'increment de les empreses afectades i el decrement de les persones treballadores afectades per les conciliacions col·lectives suposen un canvi. Pel que fa a les mediacions realitzades per l'Administració, causades per vagues, s'ha produït un increment, la qual cosa trenca la tendència observada els dos anys anteriors.

¹ S'entén per índex d'incidència el quocient entre les persones treballadores participants en les vagues i la plantilla convocada (o persones treballadores convocades a la vaga), expressat en percentatge.

S'observa un increment dels procediments tramitats pel Tribunal Laboral de Catalunya, així com de les empreses afectades per aquests, cosa que representa un punt d'inflexió, atès que des de l'any 2013 es produïen decrements. El 26% dels procediments han sorgit per temes salarials i han crescut el 20,2%, a diferència de l'any 2015.

Pel que fa als ERO i a les persones treballadores afectades per aquests, es manté la tendència a la baixa per quart any consecutiu, si bé enguany els decrements són més lleugers que l'any anterior. En la majoria de procediments s'ha arribat a un acord. La majoria de persones treballadores han estat afectades per ERO causats per mesures econòmiques, tot i que decreixen el 33%.

En matèria de **prevenció de riscos i sinistralitat laboral**, l'any 2016 es confirma el canvi de cicle iniciat l'any anterior i que havia trencat la tendència decreixent dels cinc anys anteriors coincidents amb el context de recessió.

L'accidentalitat laboral augmenta amb la recuperació de l'ocupació, però els índexs d'incidència encara són inferiors als registrats en els anys previs a la crisi.

Cal observar, però, que encara que la sinistralitat creix en nombres absoluts (+6,1%, 13.885 accidents de treball –AT– més que el 2015), els índexs d'incidència encara són inferiors als registrats en els anys previs a la crisi, especialment pel que fa als AT en jornada laboral amb baixa. En l'altra branca de la salut laboral, les malalties professionals (MP), els registres posen de manifest un comportament de caire contrari. Les malalties professionals presenten un lleuger descens, tant en relació al nombre de notificacions registrades (-4,5%), com dels expedients tramitats en la seva totalitat i tancats com a MP (-6,1%).

El creixement de la sinistralitat afecta tant els AT en jornada laboral amb baixa (+8,9%) com sense baixa (+3,8%). Però, els AT que més s'han incrementat són els AT *in itinere*, que augmenten el 10,6% (1.696 AT més). I, atès que el 62,0% dels AT *in itinere* són de trànsit, les xifres imposen fer més incidència en les actuacions relacionades amb la sinistralitat viària en l'entorn laboral. Així, més enllà de la conscienciació d'aquesta problemàtica, caldria aplicar mesures per prevenir l'accidentalitat de trànsit, com ara la millora de les infraestructures, l'extensió del transport públic per reduir la mobilitat privada o la divulgació i promoció d'eines de seguretat viària i, en l'àmbit empresarial, incidir més en l'elaboració dels plans de mobilitat i en l'aplicació de mesures de conciliació laboral que facilitin els desplaçaments de les persones treballadores.

Un altre focus d'atenció enguany són els AT en jornada de treball mortals ja que, malgrat que numèricament hi ha un accident menys, la comparativa amb l'any anterior no està exempta de controvèrsia, atès que el 2015 es va produir un creixement sobtat com a conseqüència de l'accident d'aviació de Germanwings, en què van morir 28 persones en la seva jornada laboral. El 2016 s'han produït 68 AT mortals, de tal forma que la tendència és preocupant.²

Segons les condicions laborals dels AT en jornada laboral amb baixa, cal tenir present que a Catalunya, com a la resta d'Europa, el mercat de treball evoluciona constantment com a conseqüència dels canvis econòmics i socials. Entre els canvis que més influeixen en la sinistralitat laboral convé destacar l'envel·liment poblacional i la temporalitat.

En relació amb els efectes de la temporalitat, les dades del 2016 mostren que el nombre d'AT patits per les persones amb contracte indefinit és superior, si bé el percentatge dels patits per persones amb con-

² Geogràficament, s'han registrat AT mortals a 13 comarques, entre les quals destaca el Barcelonès amb 25 defuncions i el Baix Llobregat i el Segrià amb 7 defuncions cadascuna. Un altre punt important a senyalar és que atenent la gravetat totes les categories augmenten els seus índexs d'incidència.

tracte temporal augmenta fins al 31,8% (29,3% el 2015 i 27,5% el 2014), mentre que la taxa de temporalitat del mercat laboral se situa en valors inferiors, del 21,2% (19,7% i 18,4%, respectivament). Un altre punt important per a la disminució dels AT i la prevenció de riscos és l'experiència en el lloc de treball ja que un de cada tres AT han estat patits per persones amb una antiguitat inferior a l'any (el 38,7%), fet que fa evident la seva rellevància.

Com en els anys anteriors, malgrat la disparitat de les possibles causes, el sobre esforç físic, el trauma psíquic, les radiacions, el soroll i la llum o la pressió és la forma que ocasiona el 40,0% de les lesions dels AT i el 83,5% de les malalties professionals (MP) i, en conseqüència, són la causa de gran part de les incapacitats temporals per treballar.

El sobre esforç físic, produït per la pressió del temps, per la repetibilitat dels moviments, pels nivells d'estrès, per la manipulació de càrregues pesades i per les tensions generades per postures forçades, té conseqüències en la salut laboral de les persones.

Tal com s'ha esmentat, l'any 2016 les estadístiques sobre malalties registrades mostren un lleuger descens, amb 3.199 notificacions realitzades i 1.562 processos tancats a la fi de l'any (el 17% de tot Espanya). Percentualment, les dades reflecteixen un descens del 4,5% de les notificacions realitzades i del 6,1% de les notificacions tancades com a MP. I, si la intensitat de com es manifesta el sobre esforç en la sinistralitat laboral revela la necessitat immediata d'aplicar mesures que l'atenuïn i redueixin els seus riscos, també cal fer actuacions orientades a reduir altres tipus de malalties professionals, com ara les associades als riscos psicosocials.

D'altra banda, cal fixar l'atenció en el perfil de les persones malaltes ja que al contrari del que succeeix en l'accidentalitat, que té una afectació més notòria entre els homes,³ les malalties es manifesten en un perfil laboral més feminitzat: les dones pateixen el 53,6% de les MP declarades. Val a dir que aquestes diferències estan condicionades pel grau d'ocupació sectorial d'un i altre sexe. Així, cal tenir present que hi ha més dones ocupades en determinats sectors i activitats econòmiques com l'educació, el comerç al detall, els serveis socials i les indústries manufactureres de l'alimentació. En d'altres, la seva presència és més baixa, com la construcció, les indústries extractives, la gestió de residus o l'agricultura, entre d'altres.⁴

Els avenços en matèria preventiva no són suficients i els reptes són nombrosos.

En conjunt, l'anàlisi global de les xifres sobre sinistralitat i malalties professionals evidència que els avenços en matèria preventiva no són suficients, de tal forma que els reptes són nombrosos. Com a punt de partida convé fixar l'atenció en els que s'indiquen en el Marc estratègic de la UE sobre salut i seguretat en el treball per al 2014-2020 (COM (2014) 332 final): millorar l'aplicació de les normes de salut i seguretat existents, millorar la prevenció de les malalties relacionades amb el treball per fer front a riscos nous i emergents, sense deixar de banda els riscos existents, i tenir en compte l'envelliment de la força laboral.

³ El 68,5% dels AT en jornada laboral amb baixa i el 92,8% dels AT mortals són patits per homes.

⁴ Quant a la sinistralitat, s'observa que algunes activitats econòmiques amb més presència femenina tenen índexs d'incidència més baixos. Per exemple, a l'educació es registren 1.029,4 AT per cada 100.000 persones ocupades i 2.405,2 a les activitats sanitàries. En canvi, en d'altres on el grau d'ocupació és menor els índexs són més alts. Per exemple, l'activitat de gestió de residus registra 11.205,3 AT per cada 100.000 persones ocupades, la construcció d'obres d'enginyeria civil, 8.476,7 i la pesca i aqüicultura, 8.911,5. Per contra, el major nombre de MP declarades com a tals són del sector de la indústria manufacturera (683 MP, per bé que 380 són patides per homes i 303 per dones), del comerç (214 MP en total, de les que 83 corresponen a homes i 131 a dones) i d'activitats sanitàries i de serveis socials (amb 137 MP, desglossades en 15 i 122 per a homes i dones, respectivament). Totes elles són activitats i sectors on l'ocupació femenina és elevada. L'agrupació d'aquestes tres activitats econòmiques absorbeix el 66,2% de les MP declarades.

Però aquests no haurien de ser els únics objectius perquè el context econòmic actual ha generat canvis estructurals que suposen un focus de pressió tant per a les empreses com per a les persones treballadores. Mantenir la competitivitat de la xarxa empresarial no és gens fàcil, però també es fa necessària una gestió dels canvis i d'adaptació de la realitat econòmica que tingui en compte els seus efectes sobre les persones treballadores. Un grau insuficient de conscienciació de la prevenció dels riscos associats a l'entorn competitiu pot tenir conseqüències molt negatives, especialment si no s'actua sobre factors com ara la càrrega de treball i el ritme de treball excessius, la inseguretat laboral, les dificultats de conciliació de la vida laboral i personal, els canals de participació i comunicació entre les empreses i les persones treballadores, les carreres professionals incertes, entre d'altres.

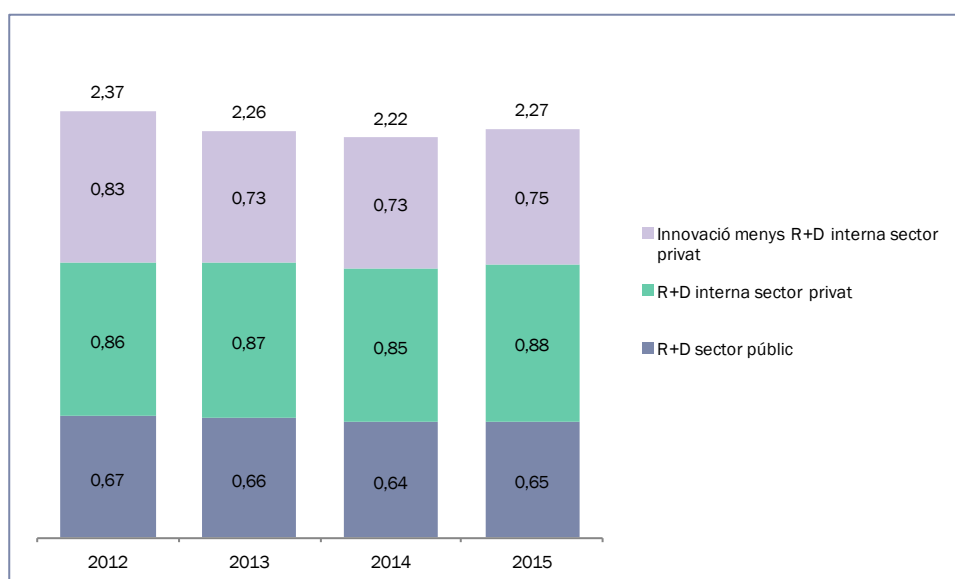
Finalment, i més enllà de la prevenció, convé continuar treballant i promoure més actuacions per millorar el sistema d'identificació i de notificació de l'MP, atès que en ocasions són tractades com a malalties comunes.

En el marc del context econòmic i del mercat de treball descrit prèviament, l'evolució d'alguns dels principals factors estratègics per a la competitivitat de l'economia catalana prenen una rellevància cabdal: **la recerca, el desenvolupament i la innovació (R+D+i), la societat digital, les infraestructures de transport i el model energètic i de sostenibilitat ambiental** han estat, són i, sens dubte, seran un dels eixos vertebradors d'un model de creixement eficient i sostenible.

Canvi de tendència positiu pel que fa a les despeses internes en R+D i en innovació.

En aquesta edició de la Memòria, corresponent a les dades de **recerca, desenvolupament i innovació** de l'any 2015, es constata un canvi de tendència en les principals variables analitzades. D'una banda, les despeses internes en R+D mostren un creixement considerable que s'estén a tots els sectors d'execució. D'altra, la innovació també presenta resultats positius, que es tradueixen en un augment de les despeses en innovació tecnològica i de les empreses innovadores.

GRÀFIC 4. Evolució de les despeses en recerca i desenvolupament per sector d'execució i de les despeses en innovació del sector privat (descomptant les de recerca i desenvolupament) en percentatge del PIB. Catalunya, 2012-2015

Unitats: percentatge sobre el PIB.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

Tot i així, encara lluny dels valors de la UE-28 i de la zona euro.

De totes formes, el pes de les despeses internes en R+D sobre el PIB (1,52%) encara està lluny dels valors de la UE-28 (2,03%) i de la zona euro (2,12%). Per arribar l'any 2020 a uns registres semblants als que mostren aquests àmbits territorials, les despeses en R+D haurien de créixer a una taxa anual superior al 8,8%, la qual cosa sembla realment difícil d'aconseguir. Aquest any 2015 les despeses internes en R+D de Catalunya han crescut el 5,8% i el sector en el que més expansió han tingut, l'ensenyament superior, han crescut el 7,3%. Altrament, la despesa en R+D de la Generalitat de Catalunya ha crescut el 7,6% l'any 2015 i, en canvi, les despeses en R+D de l'Estat a Catalunya segueixen en descens des de l'any 2011.

Cal seguir dedicant més recursos a l'R+D.

Per aquest motiu, el CTESC recomana dedicar més recursos a l'R+D i aprofitar les ajudes existents de les diferents administracions públiques. En aquest sentit, el CTESC valora positivament l'aprovació del Govern, el dia 7 de juny de 2016, del finançament per executar el Pla d'acció de l'estratègia de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent de Catalunya (RIS3CAT).

La comparació internacional de les despeses internes en R+D sobre el PIB també revela que l'esforç del sector privat a Catalunya es troba per sota del que succeeix a la UE-28.

També es constata una distribució desigual dels recursos dedicats a la transferència tecnològica entre el sector privat i l'Administració pública i l'ensenyament superior. Per això, el CTESC posa de manifest una relació entre les empreses i les universitats inferior a la que seria desitjada si ens fixem en les nostres zones de referència.

Increment superior de la innovació tecnològica a la que ho fa l'R+D.

En relació amb la innovació, constatem que la despesa en innovació tecnològica augmenta a una taxa superior a la que ho fa l'R+D i que aquest increment es recolza en la contractació externa de serveis d'R+D. L'augment que observem en el nombre d'empreses no recau en les empreses que fan innovació tecnològica sinó en les empreses que fan innovació no tecnològica.

Es confirma per segon any consecutiu la tendència de les empreses catalanes a sol·licitar més patents a l'Oficina europea que a l'Oficina espanyola. Aquest fet estaria probablement motivat perquè les patents europees estan més ben valorades i els seus informes tècnics donen més informació. És una bona notícia comprovar que hi ha tres entitats catalanes entre les 10 primeres d'Espanya en sol·licitar patents europees, una de les quals ocupant la primera posició.

Es valora positivament la signatura de Pacte nacional per a la societat digital i l'aprovació del nou desenvolupament i impuls de l'Estratègia SmartCAT.

En l'àmbit normatiu, les tecnologies de la informació i la comunicació han tingut un protagonisme destacat durant l'any 2016. A títol il·lustratiu destaquem la signatura del Pacte nacional per a la societat digital i l'aprovació d'un nou desenvolupament i d'un nou impuls de l'Estratègia SmartCAT.

El CTESC valora positivament aquestes iniciatives i així ho manifesta en el recent Informe *Gestió i impuls de les infraestructures de les telecomunicacions*, aprovat pel Ple en data 3 d'abril de 2017.⁵

En l'àmbit de les llars i la ciutadania, constatem que la forma de connexió a Internet dominant és el telèfon intel·ligent (*smartphone*), però la fibra òptica experimenta l'evolució més expansiva.

⁵ <http://ctesc.gencat.cat/noticies/32463454.html>

TAULA 1. Accés a Internet dels habitatges principals i forma de connexió. Catalunya, 2015-2016

	Banda ampla	AD SL	Cable o fibra	Altres fixes		Por-tàtil
2016	82,3	42,4	32,8	16,2	70,6	12,4
2015-2016	2,8	-10,6	12,4	6,0	7,8	5,0

Nota: les altres connexions fixes inclouen el satèl·lit, el WIFI públic o el WiMax.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

Cal lluitar contra la bretxa digital especialment entre les persones de més de 55 anys.

Quant al perfil dels internautes habituals, veiem que no hi ha diferències entre sexes en l'ús habitual d'Internet i que augmenta la bretxa digital de les persones de 65 a 74 anys amb el conjunt de la UE-28.

El CTESC recomana que l'Administració prengui mesures per promoure l'ús i l'accés de les TIC a les persones desafavorides com ara les persones de més de 55 anys, les jubilades i les que tenen baixos nivells formatius.

És interessant destacar que el 32,5% dels internautes veu pel·lícules o vídeos sota comanda d'empreses comercials. Això representa gairebé 1,5 milions persones que han canviat la forma de veure la televisió.

En l'àmbit de les empreses, les dades mostren un estancament en la utilització de la pàgina web i les xarxes externes a les empreses.

Tal com ha passat amb les llars, la forma de connexió a Internet que més ha crescut entre les empreses és la fibra òptica, però la connexió dominant segueix sent el telèfon intel·ligent. En el conjunt de la UE-28 les connexions de tipus mòbil són considerablement més baixes.

TAULA 2. Empreses amb accés a Internet per tipus de connexió. Catalunya, 2015-2016

	Banda ampla (BA)	BA fixa	DSL	Fibra òptica	Altres	BA mòbil	Smartphone	Ordinador	Altres
2016	98,4	93,0	66,9	45,0	6,3	82,9	72,6	64,5	26,6
2015-2016	-0,4	-1,0	-11,1	12,2	0,3	1,3	-2,0	2,8	-0,7

Unitats: percentatges d'empreses amb 10 o més persones ocupades.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE o Eurostat.

El CTESC valora positivament que els serveis al núvol segueixin tenint una bona acceptació entre les empreses i que aquelles que fan anàlisi de big data ja representin el 9,8% del total.

Es constata la dificultat per contractar especialistes TIC.

El CTESC constata que a Catalunya s'ocupen i es contracten, en termes relatius, més especialistes TIC que en el conjunt d'Espanya i de la UE-28, però manifesta la seva preocupació perquè el 17,2% de les empreses tenen dificultats per contractar.

El CTESC valora positivament que l'ocupació del sector TIC creixi el 26,3% en termes interanuals al quart trimestre de 2016 i ja superi les 100.000 persones.

En el capítol **d'infraestructures de transport**, el descens de la inversió pressupostada l'any 2016 consolida el retrocés experimentat en inversió amb posterioritat a la finalització dels grans projectes uns anys enrere (AVE, nova terminal de l'aeroport de El Prat, ampliació del port de Barcelona, la línia 9 del metro de Barcelona, etc.).

Ajornar més els projectes importants pendents a l'agenda política i centrats en el mode ferroviari tindrà conseqüències negatives.

Així, tot i anar superant mica en mica les restriccions pressupostàries derivades de la crisi econòmica, sembla difícil que la inversió torni als nivells dels anys 2007-2011. Especialment si no s'afronten els projectes importants pendents a l'agenda política i centrats en el mode ferroviari (Corredor Mediterrani, rodalies de Barcelona, etc.).

Tal com passava l'any 2015, el creixement en l'ús de les infraestructures viàries supera el de les infraestructures ferroviàries. Així doncs, la finalització de les concessions d'algunes autopistes catalanes els pròxims anys i la manca d'inversió en infraestructures ferroviàries claus (Corredor Mediterrani, rodalies de Barcelona, etc.) pot enfortir aquesta tendència. En aquest sentit, serà rellevant el model de gestió d'infraestructures viàries que s'adopti quan finalitzin aquestes concessions.

L'ús de ports i aeroports segueix creixent a un ritme molt elevat, en sintonia amb les xifres creixents d'exportacions, importacions i nombre de turistes a Catalunya. Destaca, en tot cas, l'augment de passatgers en vols intercontinentals a l'aeroport de Barcelona dels darrers anys, tot i la dificultat d'accedir a determinades rutes.

En matèria de **sostenibilitat ambiental**, la gestió del medi natural passa a un primer plànol.

La gestió del medi natural és un element clau, tant per la rellevància social i productiva que té com per la pressió -cada cop més intensa- a la que està sotmesa.

La reutilització i la dessalinització han servit per pal·liar el dèficit hídric l'any 2016 i la demanda d'aigua subterrània per abastament i industrial ha disminuït; l'ús eficient del sòl, així com els emplaçaments contaminats identificats i en recuperació han augmentat. També ha millorat la qualitat de l'aire, però perduren els efectes negatius sobre la salut, vist que entre el 17,5% i el 25,0% de les estacions de les zones urbanes han superat el valor límit anual d'òxid de nitrogen (NO₂).

Ara bé, els reptes en la gestió del medi natural són nombrosos: la majoria dels ecosistemes de Catalunya són seminaturals i el 10,1% de les 1.100 espècies exòtiques registrades són invasores; el compliment dels objectius de la Directiva marc de l'aigua (DMA) s'ha hagut de posposar i en alguns casos no s'assoliran; els dèficits dels sistemes Sud i Mugà-Fluvià són elevats, si es té en compte l'augment de la demanda i l'estrès hídric. Per tot això, les polítiques públiques han d'intentar:

- Augmentar la recerca i les actuacions de conservació del medi natural i dels serveis –ambientals, socials i productius- que ofereixen, en un context de pressió demogràfica i turística, sobretot, a les capçaleres dels rius, els estanys i la costa. En conseqüència, augmentar el monitoratge, l'aportació de sediments a la costa i les actuacions destinades a evitar l'establiment d'espècies invasores.

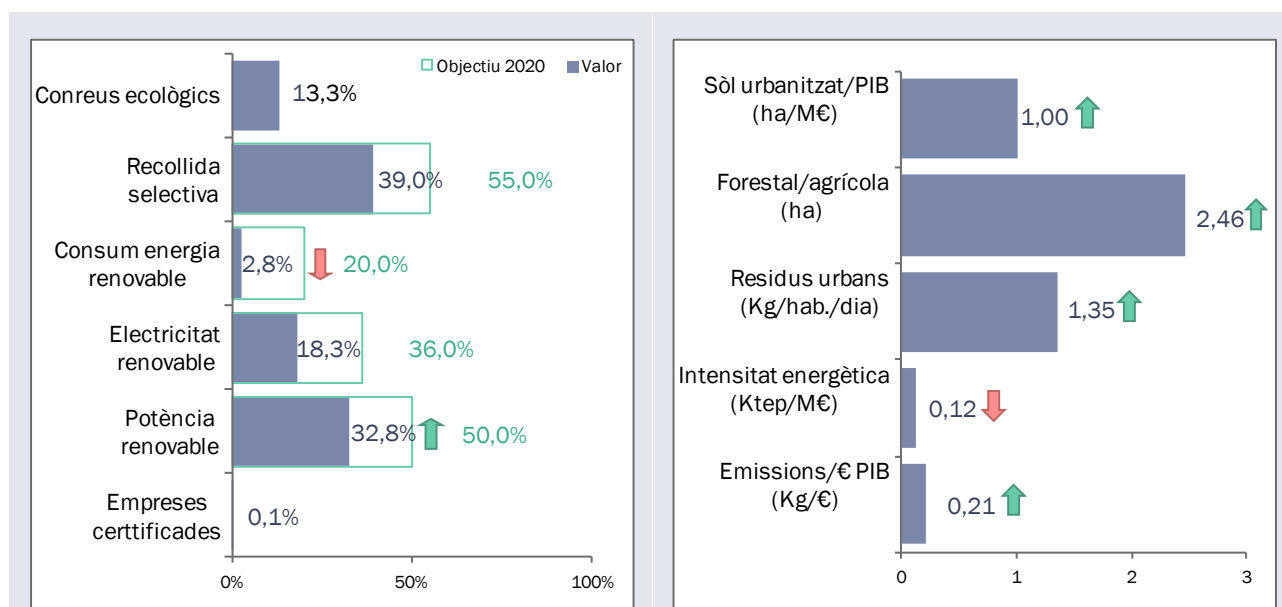
- Intensificar les actuacions per complir amb les directives d'hàbitats, aigua, inundacions i nitrats, entre d'altres i, vetllar perquè la societat i l'economia s'adaptin a l'escassetat d'aigua, especialment, al Sud, el litoral i l'interior de Catalunya. Reduir la demanda d'aigua i fomentar encara més la regeneració i la reutilització per millorar la qualitat dels aqüífers i la seva explotació local.
- D'una banda, aplicar les mesures planificades per millorar la qualitat de l'aire i la salut de les persones del Pla d'actuació de millora de la qualitat de l'aire i complir amb els límits fixats per l'OMS i la UE, concretament, les relacionades amb la mobilitat, el transport i la salut i, de l'altra, concretar les actuacions per millorar la qualitat acústica dels municipis.

És fonamental la participació activa dels sectors agrari, silvícola, pesquer i turístic en la gestió del medi natural per tal de contribuir a la preservació de l'estructura i la funció dels ecosistemes.

Pel que fa als principals indicadors amb relació a la sostenibilitat de la producció agrícola, forestal i pesquera, l'àmbit forestal és el que mostra un balanç més negatiu per l'augment dels incendis, les rompudes i la disminució de les repoblacions, malgrat que la gestió sostenible dels boscos s'ha incrementat. En canvi destaca, com a aspectes positius, la reducció de la demanda de reg agrícola i l'ús de fertilitzants i l'increment de la producció ecològica (13,3% de les terres agràries). En l'àmbit pesquer, la producció i els ingressos de la pesca i l'aqüicultura han augmentat l'any 2016, tot i que el 75,1% del consum es cobreix amb importacions. Tanmateix, els reptes que cal assolir són importants:

- Mantenir la qualitat del sòl d'ús agrari, és a dir, augmentar el carboni orgànic i la qualitat biològica del sòl. Per tant, apostar pels conreus de conservació i la fertilització natural, així com fomentar l'eficiència en l'ús de l'aigua de reg i augmentar la dotació on faci falta per mantenir el sistema d'autoabastiment agroalimentari.
- Flexibilitzar les polítiques de gestió forestal per adaptar-se al territori, aprofitar la biomassa forestal, augmentar la reforestació de zones cremades i l'aforestació d'espais agrícoles abandonats.
- Millorar els recursos i la recerca destinada a què el sector pesquer, a banda de gestionar els estocs, contribueixi a conservar els ecosistemes marins i a augmentar la productivitat del medi.

GRÀFIC 5. Indicadors de sostenibilitat ambiental. Catalunya 2015-2016 o darrer any disponible

Unitats: percentatge (%) assolit i percentatge objectiu. Nota: ↑ augment ↓ disminució ↔ estabilitat.

Unitats: hectàrees (ha), habitants (hab.) i euros (€) en milions (M€).
Nota: ↑ augment ↓ disminució ↔ estabilitat.

Cal seguir fent esforços per reduir la generació dels residus urbans i millorar la intensitat⁶ dels de la construcció.

Una de les conseqüències de la reactivació econòmica és l'augment de la producció de residus. Tot i així, en conjunt, la intensitat dels residus millora, sobretot la industrial (87 t/M€ del PIB industrial), ja que la de la construcció ha empitjorat (214 t/M€ PIB construcció) i la recollida selectiva està estancada (el 39%).

En aquest sentit, el CTESC recomana aprovar al més aviat possible el PRECAT20 i el PRINFECAT20, encara en tramitació, i aplicar les mesures per complir amb l'objectiu de reduir els residus el 15% l'any 2020. Per tant, incentivar les bones pràctiques: prevenir la producció de residus urbans i augmentar la recollida selectiva i el reciclatge, augmentar el triatge i reciclatge dels de la construcció i millorar la gestió de les plantes de tractament i els abocadors per recuperar-ne el biogàs.

Catalunya ha estalviat energia final durant el període 2004-2014. Tanmateix, l'eficiència del sistema energètic català (el 56%) és 10 punts percentuals inferior a la del conjunt de l'Estat i la UE-28. També és inferior la participació de les energies renovables en el consum d'energia primària (el 5,6%), final (el 2,8%) i en la producció d'electricitat (el 18,3%). Per millorar l'eficiència és important orientar la inversió i els incentius a l'estalvi energètic i l'augment de la participació de les energies renovables en el consum d'energia final, en un percentatge semblant al del conjunt de l'Estat espanyol (el 16,1%) i de la UE-28 (16,1%). A més cal disminuir el pes del transport en el consum d'energia final i augmentar la incorporació de l'electricitat al sector, especialment d'origen renovable.

Calen mesures destinades a augmentar les pimes catalanes certificades amb sistemes de gestió ambiental i la inversió en medi ambient.

Les empreses que subministren informació sobre substàncies contaminants i les empreses amb distintiu de qualitat ambiental han augmentat; en canvi, les organitzacions certificades EMAS han disminuït. A l'altra banda, la inversió mediambiental s'ha reduït, mentre que la despesa corrent s'ha incrementat.

En aquest sentit, el CTESC recomana, primer, dur a terme les mesures dels diversos plans i estratègies per augmentar la productivitat dels recursos, l'eficiència i l'estalvi de materials, aigua i energia, especialment en les pimes i, segon, incentivar la inversió de les empreses en la preservació de la qualitat mediambiental, l'ecodisseny en la producció i els estudis d'anàlisi del cicle de vida del producte (ACV).

S'ha d'estar atent a la posició dels països que han ratificat l'Acord de París, després que els EUA n'hagin anunciat la retirada i no hagin signat la declaració del G-7 sobre el canvi climàtic, així com a l'augment de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (GEH) de Catalunya i l'evolució dels indicadors d'intensitat.

L'Acord de París sobre el canvi climàtic s'ha ratificat aquest any 2016 i entrarà en vigor l'any 2020. Tanmateix els EUA han anunciat que se'n retiren i que deixaran sense efecte l'execució i els compromisos financers. Ara bé, la UE i els altres països signants n'han reforçat la posició. De fet, la meitat de les inversions de la UE i el 20% del pressupost de l'any 2016 s'han destinat a mitigar el canvi climàtic.

En aquest context, l'acumulació de CO₂ a l'atmosfera és de 404,2 parts per milió. Catalunya ha augmentat les emissions de GEH després de sis anys de descens. Els indicadors d'intensitat de les emissions de

⁶ Intensitat entesa com a relació entre tones i M€ del PIB: en el cas dels residus industrials, PIB industrial, i en el de la construcció, el PIB de la construcció.

l'economia i la societat catalana han empitjorat, tot i que són millors que els del conjunt de l'Estat. A més la temperatura atmosfèrica com la de l'aigua de mar han superat la mitjana climàtica l'any 2016.

Així, si Catalunya vol assolir l'objectiu de reducció del 26% de les emissions de GEH 2005-2030 assignat a l'Estat espanyol, no les podrà augmentar d'aquí a l'any 2030. Per tant, cal incidir en polítiques destinades a impulsar els acords de reducció voluntaris, la regulació sectorial i la fiscalitat per mitigar el canvi climàtic. També és important dotar de recursos i aplicar les mesures de la Llei sobre el canvi climàtic i dels diversos plans, programes i estratègies vigents.

Vist que l'increment tèrmic és una realitat, especialment a l'estiu, cal posar en marxa les accions adaptatives en l'àmbit dels recursos alimentaris, la salut i les destinades als municipis més vulnerables, com ara, els de la plana de Lleida i el litoral de Tarragona pel risc d'augmentar les necessitats de reg, els de les planes de l'Empordà pel canvi de cultius i, els dels eixos fluvials i amb vegetació d'influència mediterrània pel risc d'incendi. També cal tenir presents les mesures d'adaptació als fenòmens extrems (temporals, inundacions i onades de calor).

Pel que fa a les **condicions de vida**, la situació social a Catalunya mostra signes de millora després del període recessiu iniciat el 2007. Tot i això hi ha determinades situacions de vulnerabilitat social que cal seguir abordant, com són el risc de cronificació de la pobresa entre les persones amb menys ingressos, desigualtats en salut basades en el gènere, el nivell d'estudis o la seva relació amb l'ocupació, o amb les dificultats per accedir a un habitatge a preu assequible. En aquest sentit, el CTESC es mostra esperançat en què la posada en marxa de la renda garantida de ciutadania pugui contribuir a la inclusió social i a la reducció de la pobresa.

La població catalana augmenta per segon any consecutiu.

En relació amb la població catalana, les dades provisionals a 1 de gener del 2017 mostren un augment per segon any consecutiu. Així, la població empadronada a Catalunya ascendeix a 7.551.285 habitants, el 0,4% més que l'any precedent. Concretament, aquest increment mostra que hi ha 10.661 homes i 18.028 dones més.

En conjunt, les persones de nacionalitat estrangera representen el 13,6% del total el 2016. No obstant això, atenent l'origen de la població segons el seu lloc de naixement, el percentatge de persones nascudes a l'estranger s'eleva fins al 17,2% del total i, per tant, cal tenir presents els processos d'adquisició de nacionalitat espanyola en les xifres que analitzen la població estrangera segons la seva nacionalitat. Dit això, les nacionalitats amb més presència a Catalunya el 2016 són: Marroc (211.384 persones), Romania (90.874), Xina (54.545), Itàlia (49.421) i Pakistan (43.093). Tot i així, l'agrupació continental mostra una proporció més alta de persones nacionals d'algun país africà (288.265) o de la resta de la UE (274.746). Territorialment, l'Alt Empordà i la Segarra són les comarques amb una proporció més elevada de persones de nacionalitat estrangera, al voltant del 25% de la seva població resident, mentre que l'Anoia, el Berguedà i el Moianès són les que tenen menys, amb el 7% aproximadament.

Pel que fa al moviment natural i a l'estructura de la població, les dades no mostren canvis significatius en termes interanuals. Amb tot, cal destacar que la piràmide poblacional s'estreny paulatinament en la seva base com a reflex del descens de la natalitat, disminució especialment remarcable els darrers 8 anys. Per consegüent, els 89.249 naixements registrats l'any 2008 s'han reduït fins als 70.450 de l'any 2015 (darrera dada disponible). En l'actualitat, la baixada de la natalitat respon a una nova disminució del nombre de dones en edat fèrtil, ja que el nombre mitjà d'infants per dona ha crescut lleugerament (1,41 el 2015 i 1,39 el 2014). També creix l'edat mitjana a la maternitat (31,9 anys) i l'edat mitjana al primer fill (30,6 anys). Per contra, en l'extrem oposat de les trajectòries vitals, les defuncions augmenten i situen la seva xifra en un valor màxim de la dècada, 64.866 defuncions registrades. Per bé que encara

es mantenen en valors inferiors als naixements, l'apropament d'aquestes xifres és preocupant, més si es té en compte que el 2015 el creixement natural és negatiu a Espanya per primer cop des de 1941.

Les conseqüències de la baixada de la natalitat i l'allargament de l'esperança de vida en néixer (83,1 anys) i als 65 anys (21,2 anys) provoquen una població catalana longeva. L'edat mitjana de la població se situa en 42,3 anys, de tal forma que reprèn la tendència ascendent i l'envelliment poblacional es fa cada vegada més evident (tot i que durant un temps es va alentir el procés amb l'arribada de persones joves d'altres països). Una bona mostra d'aquesta situació és que a Catalunya hi ha 116 persones de 65 anys i més d'edat per cada 100 joves menors de 15 anys i, entre la gent gran, hi ha 16 persones de més de 85 anys per cada 100 persones de 65 anys i més. Ambdós valors cada vegada són més alts. I és de preveure que, més enllà de les conegudes implicacions futures sobre els sistemes de salut, de protecció social i dels serveis socials, a mitjà termini, si a aquesta tendència es manté, es produirà un descens i, alhora, un envelliment de la població activa.

En aquest mateix context s'estan produint canvis en la composició de les llars, reflectides en un increment de les llars de parelles sense fills -ja sigui per decisió de no tenir-ne o perquè són grans i ja no hi viuen amb ells- o l'augment de les llars monoparentals i de les llars unipersonals. En conseqüència, la dimensió mitjana de les llars és de 2,48 persones, situació que evidencia la seva reducció, més si es compara amb les 2,74 persones per llar estimades l'any 2001.

El 2015 les migracions internes dins de Catalunya es mantenen estables i les produïdes amb la resta de l'Estat mostren un balanç positiu per segon any consecutiu. On sí que s'evidencia l'efecte del canvi és en els moviments migratoris amb l'estranger que, ja amb dades de l'any 2016, mantenen un pols diferent. Malgrat que la casuística del perquè d'aquests processos és diversa, la situació del mercat de treball té molt a veure amb el recent declivi de la immigració i l'auge de l'emigració. Per tant, és de preveure que una recuperació de les xifres d'ocupació del mercat laboral provoqui un gir en els processos migratoris. Amb tot, no és pot obviar que hi ha ocasions on l'emigració està provocada per la voluntat de realitzar projectes formatius i/o professionals que són difícils d'assolir a Catalunya.

En l'actualitat, segons el R/registre del P/padró de residents a l'estranger, els fluxos de sortida a l'estranger han augmentat de nou al llarg d'aquest any 2016, tant entre les persones de nacionalitat espanyola com entre les de nacionalitat estrangera. El grup més nombrós de persones emigrades correspon a aquelles que han nascut a l'estranger, col·lectiu que concentra el 61,1% del total. La proporció de persones nascudes a Catalunya i residents a l'estranger s'ha mantingut estable els darrers cinc anys, amb valors propers al 34% de l'emigració, si bé cada any el seu pes és lleugerament inferior (33,9% el 2017). També roman estable la preeminència d'alguns dels països escollits per les persones emigrades com a destinació. Entre ells, cal destacar França, Argentina, Alemanya, el Regne Unit, Mèxic, Andorra i Suïssa, que absorbeixen el 58,7% de l'emigració.

Finalment, en relació amb la immigració, les dades definitives del Padró continu d'habitants de l'1 de gener del 2016 mostren un descens de la població de nacionalitat estrangera per quart any consecutiu (4.671 persones menys), si bé, tal com ja s'ha esmentat, les xifres poden veure's afectades pels processos d'adquisició de nacionalitat espanyola. Les dades relatives als processos de naturalització del 2016 encara no estan disponibles però sí que es coneix que al llarg del 2015 van finalitzar de forma favorable per a 29.977 persones.

El sistema sanitari català ha donat mostres de fortlesa enmig d'un context històric marcat per la recessió econòmica i les consegüents restriccions pressupostàries.

Les dades aportades en l'apartat de **salut** d'aquesta memòria posen de manifest la capacitat que ha tingut el sistema sanitari català per fer front a la recessió econòmica viscuda a Europa des de l'any 2007. Les mesures de restricció pressupostària han obligat el sistema a ajustar les seves despeses i a incre-

mentar els nivells d'eficiència. Malgrat l'existència de marges de millora importants, cal destacar l'assoliment de resultats generalment positius, sobretot si s'observen des d'una perspectiva comparada internacional.

Els indicadors principals de salut han evolucionat favorablement, però es mantenen les desigualtats socials en salut en alguns àmbits i alguns resultats són millorables.

D'una banda, els indicadors principals de salut com l'esperança de vida (EV), l'esperança de vida lliure de discapacitat (EVLVD), l'esperança de vida en bona salut (EVBS), la mortalitat evitable i l'autopercepció de l'estat de salut han evolucionat i continuen evolucionant favorablement a nivell agregat. De l'altra, els indicadors relacionats el VIH, la tuberculosi, el sedentarisme, l'alimentació no saludable, el sobrepès i l'obesitat, i el consum d'algunes drogues (tabac, alcohol, cànnabis i hipnosedants amb o sense recepta) posen de manifest l'existència de marges de millora en els hàbits i els estils de vida i, per tant, d'un potencial per millorar l'estat de salut de la població a través del desplegament de mesures de salut pública adients.

A banda d'això, s'ha de mencionar que es mantenen les desigualtats en salut sobre la base del gènere, el nivell d'estudis i la categoria socioprofessional de les persones. S'ha pogut constatar l'impacte negatiu de la crisi econòmica sobre l'estat de salut d'alguns col·lectius vulnerables, entre els quals destaquen les persones en situació d'atur i, particularment, en situació d'atur de molt llarga durada (més de dos anys). Alhora, existeixen algunes diferències d'accés en l'atenció hospitalària, tal com ho posen de manifest les desigualtats que existeixen en les llistes d'espera per a intervencions quirúrgiques en funció del territori i/o del centre hospitalari.

Des d'una perspectiva comparativa internacional, els resultats permeten parlar d'un nivell d'eficiència elevat en el cas del sistema sanitari català.

Malgrat l'existència d'alguns punts febles, el nivell d'eficiència del sistema sanitari català és alt: amb una despesa pública sanitària per càpita inferior a la de molts països de la UE28 s'obtenen generalment uns resultats similars o millors. A més, en alguns casos aquests resultats s'ubiquen en les primeres posicions dels rànquings internacionals.

En aquest sentit, les dades de l'informe *Health at a Glance: Europe 2016* de l'OCDE (2016) permeten posicionar el sistema sanitari espanyol i, dins d'aquest, el català, com uns dels més eficients d'Europa i el món. Des d'una perspectiva comparada internacional, destaquen en positiu els resultats que s'assoleixen en diferents àmbits de la salut, com ara l'esperança de vida (EV i EVBS), la mortalitat (per malaltia coronària, ictus cerebral i càncer) i els hàbits i estils de vida (consum de fruita en la població adulta i activitat física en la població infantil).

Contràriament, s'identifiquen marges de millora en àmbits específics de la salut que obtenen pitjors resultats que la mitjana europea. A banda de la mortalitat per malalties respiratòries, destaquen sobretot els aspectes de la salut relacionats amb els hàbits i els estils de vida: noves transmissions de VIH i sífilis, consum de tabac, obesitat en població adulta, consum de verdura en població infantil i adulta, activitat física en població adulta i consum de drogues il·legals en la població adulta (concretament, cànnabis i cocaïna).

El CTESC constata que els nivells de qualitat i activitat del sistema sanitari català són també resultat de l'esforç i dedicació del personal sanitari.

Pel que fa a la qualitat percebuda del sistema sanitari, els nivells de satisfacció es mantenen estables i a l'entorn dels vuits punts sobre deu en el cas de les valoracions emeses per les persones usuàries dels serveis i dels set punts sobre deu en el cas de la població general. Cal reconèixer que els nivells de

qualitat i activitat del sistema sanitari català són també resultat de l'esforç i la dedicació del personal sanitari que, davant els ajustos pressupostaris, ha hagut de desenvolupar la seva feina en entorns amb un important nivell de tensió.

Tot i això, el nombre de reclamacions presentades a l'aplicació de Gestió de reclamacions s'ha incrementat el 18,5% entre els anys 2008 i 2015. D'aquestes, dues terceres parts s'atribueixen l'any 2015 a la demora excessiva per llista d'espera en l'accés a diferents serveis sanitaris.

Si bé és veritat que en l'Informe de l'OCDE (2016) pràcticament no s'identifiquen necessitats d'atenció sanitària insatisfetes en el conjunt de l'Estat, també ho és que s'hi mencionen explícitament els llargs temps d'espera que han d'esperar els pacients abans de poder accedir a algunes intervencions quirúrgiques programades.

A la vista dels resultats, els reptes principals que ha d'afrontar el sistema sanitari català tenen a veure amb qüestions estructurals de caràcter demogràfic, tecnològic i econòmic.

Els reptes als quals s'enfronta el sistema sanitari català tenen a veure amb problemes de finançament en el curt, mitjà i llarg termini, però, sobretot, amb realitats estructurals de caràcter demogràfic i tecnològic i amb la seva governabilitat.

En primer lloc, cal considerar l'evolució demogràfica de Catalunya i la tendència cap a l'envelliment poblacional. Aquest horitzó no representa en si mateix una amenaça inexorable per a la sostenibilitat del sistema sanitari, la qual dependrà en qualsevol cas de la capacitat d'orquestrar mecanismes de finançament adequats. De fet, hi ha evidències que apunten que la despesa sanitària es concentra en el darrer any de vida de les persones i es calcula que l'increment de la despesa pública sanitària entre els anys 2013 i 2060 serà aproximadament d'un punt percentual sobre el PIB en el conjunt de l'Estat (igual que en el conjunt de la UE28).

L'envelliment poblacional representa sobretot una condició estructural que cal tenir present amb vista al desenvolupament d'estratègies d'adaptació que permetin al sistema sanitari atendre amb qualitat i equitat les necessitats canviants de la població.

Amb vista a l'optimització dels recursos sanitaris, els mecanismes centralitzats de compra i negociació de preus representen una de les mesures més rellevants.

En segon lloc, l'increment previsible de la demanda de serveis sanitaris i sociosanitaris coincideix en el temps amb l'aparició d'innovacions científiques molt costoses, com ara les tècniques per a la cirurgia no invasiva (les quals permeten escurçar o eliminar les estades hospitalàries) o les teràpies complexes i personalitzades. En aquest context, el CTEESC considera que els mecanismes centralitzats de compra i negociació de preus representen una de les mesures més rellevants pel que fa a l'optimització dels recursos sanitaris. De la mateixa manera, les tensions previsible de finançament derivades d'aquests factors fan recomanable el desenvolupament de mecanismes independents de presa de decisions sobre la base de dades objectives i transparents.

Cal seguir impulsant i promovent les funcions de l'Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya (AQuAS), particularment en relació amb la definició racional del catàleg de serveis, prestacions i circuits assistencials del sistema sanitari català per tal d'allunyar les decisions dels debats partidistes i dels interessos corporatius (i.e. professionals i especialitats, indústria i proveïdors, etc.).

El CTEESC recomana millorar la planificació territorial dels recursos perquè la resposta assistencial sigui més efectiva, sostenible i equitativa.

Adicionalment, el sistema sanitari català ha de garantir l'equitat en els resultats i en l'accés a la salut a totes les persones usuàries, tal com recull el nou Pla de salut de Catalunya 2016-2020. Actualment, existeixen desigualtats rellevants en salut en funció del gènere i de l'estatus socioeconòmic de les persones. També es constaten desigualtats importants en l'accés als diferents serveis sanitaris segons el territori i, en el cas de les visites a l'atenció primària i de les intervencions quirúrgiques programades, segons el CAP i el centre hospitalari, respectivament.

Hi ha evidències de l'impacte negatiu de la recessió econòmica sobre les condicions de vida i l'estat de salut dels col·lectius més vulnerables, entre els quals destaca el de les persones en situació d'atur i, particularment, d'atur de llarga durada. A títol d'exemples, s'ha incrementat el consum de tabac i alcohol i el risc de malaltia mental i suïcidi en les persones en situació d'atur de llarga durada, així com les desigualtats en la mortalitat per barris de Barcelona van créixer entre els anys 2009 i 2011.

En aquest sentit, el CTEESC considera, d'una banda, que el Pla de salut de Catalunya 2016-2020 ha de representar una oportunitat per avançar en la reducció de les desigualtats socials en salut, atès que, a diferència de l'anterior, preveu reforçar l'àmbit de la salut pública convertint-la en una línia estratègica. Les dades d'aquesta memòria han posat de manifest que els marges de millora potencial més importants del sistema sanitari català es concentren en l'increment de la inversió en l'atenció primària i a l'entorn dels hàbits i els estils de vida de les persones (sedentarisme, alimentació, consum de tabac i de drogues il·legals, etc.). Les actuacions comunitàries de promoció i prevenció de la salut són de fet més rendibles que les actuacions de tractament de la malaltia i restauració de la salut, de manera que una millora dels hàbits i els estils de vida de les persones pot contribuir a reduir les desigualtats socials en salut.

Creix el nombre de persones que es formen en el sistema educatiu i universitari a Catalunya.

En l'àmbit de l'educació, un any més, creix el nombre absolut de persones que es formen en el sistema educatiu i universitari a Catalunya. Si bé no tots els nivells educatius creixen en nombre d'estudiants, destaquen la formació professional (FP) inicial i la formació en escoles per a persones adultes.

En el primer cas, les dades analitzades detecten que hi ha 6.990 sol·licituds de preinscripció en cicles formatius de grau mig (CFGM) i 4.225 en cicles formatius de grau superior (CFGS) no cobertes per l'oferta existent. Ara bé, també cal dir que hi ha 2.417 places de CFGM i 4.396 de CFGS que no han estat demandades.

Tot i així, en general, s'observa un major interès de la població jove vers aquest nivell d'estudis que podria respondre als esforços públics i privats per prestigiar l'FP inicial, així com per la seva capacitat professionalitzadora, atesa l'alta inserció laboral que la caracteritza. Malgrat aquests avenços, cal incrementar el suport institucional i continuar fomentant la seva capacitat d'adaptació a les necessitats de les persones i de les empreses, atesos els desajustos entre oferta i demanda existents.

En aquest sentit, cal destacar la implantació de les primeres experiències d'FP en alternança (simple o dual) en l'àmbit educatiu. Es preveu que el setembre de 2017 es faci públic l'Informe realitzat pel CTEESC sobre aquesta modalitat formativa. Entre d'altres recomanacions, el CTEESC considera que cal definir el model català d'FP dual de manera consensuada entre l'administració educativa, laboral i els agents socials. El necessari desenvolupament de la Llei 10/2015, de 19 de juny, de formació i qualificació professionals, amb la participació i consens dels agents socials i econòmics, pot ser un bon instrument per fer-ho.

Pel que fa als ensenyaments universitaris, es manté la tendència decreixent d'alumnat dels darrers cursos. Tot i així, el 43,1% de la població catalana entre 30 i 34 anys té estudis superiors, 4p.p. per sobre de la població europea.

Satisfereix la demanda en l'FP inicial, una via per fomentar l'educació secundària postobligatòria.

D'altra banda, cobrir la demanda no satisfeta en l'FP inicial podria ser un bon instrument per avançar cap a l'increment de la població amb estudis secundaris postobligatoris, en convertir-se en alternativa vàlida al batxillerat. Cal tenir en compte que, si bé respecte l'any 2015 creix el percentatge de població de 16 a 64 anys amb estudis secundaris postobligatoris (en passar de 23,5% a 24,2%), aquest percentatge és encara inferior a la mitjana europea per a la població de 15 a 64 anys (46,3%).

Com ja s'ha dit, la formació en escoles per a persones adultes registra un increment del nombre d'estudiants, dada que contrasta amb l'evolució negativa de la formació permanent de la població adulta, un dels indicadors educatius del Marc europeu d'educació i formació 2020. Cal tenir en compte que la formació de les persones adultes és un dels àmbits en què el Pla per a la reducció del fracàs escolar a Catalunya preveu actuar, juntament amb el foment dels centres i els programes de segona oportunitat.

El CTEESC considera que l'aposta per la continuïtat educativa cap als estudis postobligatoris i les mesures i programes per afavorir la reincorporació al sistema educatiu contribuirien de manera decidida a reduir la taxa d'abandonament escolar prematur a Catalunya, aproximant-se a l'objectiu fixat per al 2020 (18% vs 15%).

L'aprenentatge permanent de les persones adultes, un àmbit que necessita atenció i recursos.

Aquestes dades conviden a una reflexió més profunda des de la perspectiva de l'aprenentatge al llarg de la vida, atesos els canvis tan ràpids i profunds que viuen la societat i el mercat de treball. Les institucions europees han destacat la importància present i futura de la formació de la població adulta en general i de les capacitats digitals en particular.

La UE ha de fer front a un repte important: gairebé la meitat de la seva població no té competències digitals bàsiques i aproximadament el 20% de la població no en té cap en absolut, la qual cosa representa un risc greu de fractura digital de la població. El sistema educatiu i de formació no pot viure-hi d'esquena. El CTEESC considera que no només cal formar la població futura (els infants i joves d'avui) sinó també la present, és a dir, la població adulta.

Tal com constata el recent informe del CTEESC sobre l'atur de llarga durada, les persones treballadores de més edat participen en menor mesura en accions d'aprenentatge permanent, fet que té efectes negatius no només en termes d'ocupabilitat, sinó també d'inclusió social. En aquest sentit, el citat Informe fa un seguit de recomanacions en l'àmbit de la formació i la qualificació professionals que convé tenir presents.

D'igual manera, el CTEESC aposta per un sistema d'informació i orientació professional i acadèmica que compregui la perspectiva al llarg de la vida i que situï les necessitats de la persona en el centre del sistema.

La iniciativa "Ara és demà" pot afavorir la millora contínua del sistema d'educació, formació i qualificació professionals...

D'altra banda, al llarg de l'any 2016 s'ha dut a terme un procés de reflexió profunda sobre el futur de l'educació, basat en el debat obert i participatiu dels membres de la comunitat educativa. Aquesta iniciativa, anomenada "Ara és demà", respon a l'encàrrec de la consellera d'Ensenyament al Consell Escolar de Catalunya. El CTEESC valora positivament la iniciativa i considera que és una bona oportunitat per analitzar de manera global el sistema d'educació, formació i qualificació professionals. En aquest sentit, recorda que aquest és un àmbit que ha estat objecte d'anàlisi i debat en el CTEESC en nombroses ocasions i remet als diferents pronunciaments i recomanacions efectuats.

Aquest procés de reflexió té lloc en un moment d'una certa ebullició del debat i les iniciatives en l'àmbit educatiu i formatiu, que troba en els projectes d'innovació educativa un dels seus màxims exponents. El CTEESC comparteix la necessitat de millora contínua del sistema i valora les iniciatives innovadores, si bé alhora alerta dels riscos que poden comportar, en la línia que destaca el Síndic de Greuges en el seu darrer informe. A parer del Síndic, els processos d'innovació educativa impulsats en molts centres públics i concertats s'han implantat de manera poc sistèmica, fent que ha comportat una diversificació de l'oferta segons l'abordatge pedagògic que pot tenir efectes negatius en termes d'equitat.

... si bé per tal que sigui efectiva aquesta millora és necessària una inversió pública decidida.

En aquest sentit, la despesa pública en educació esdevé clau per fomentar la equitat educativa i la reducció de la segregació escolar, així com per fomentar els processos de millora contínua i les innovacions necessàries. El CTEESC valora que per segon any consecutiu creixi aquesta despesa i recomana incrementar aquest esforç inversor.

S'observa una millora en els principals indicadors en l'àmbit social.

Pel que fa a la **inclusió social i la protecció social**, d'acord amb les dades de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) de l'any 2016 (amb ingressos del 2015), es pot afirmar que la situació social a Catalunya mostra signes de millora després de la recessió econòmica iniciada l'any 2007, la qual va tenir un impacte negatiu en les condicions de vida de les persones.

Els principals indicadors en l'àmbit social mostren que entre les ECV del 2015 i 2016 disminueix la desigualtat en la distribució de la renda (S80/S20 i índex de Gini), així com la població que es troba en risc de pobresa i exclusió social (AROPE). La disminució de l'AROPE aquest últim any és conseqüència de la reducció dels dos components no monetaris de l'indicador (la privació material severa i les persones que viuen en llars amb intensitat del treball molt baixa), mentre que el risc de pobresa es manté pràcticament estable, amb una pujada de 0,2 punts percentuals. No obstant això, cal posar de manifest que la intensitat molt baixa del treball a les llars i la privació material severa augmenten entre la població catalana respecte de l'any 2009 (any a partir del qual es disposa de dades comparables), reflectint l'impacte de la recessió en el nivell d'atur de les llars i en la seva capacitat per accedir a alguns béns bàsics (pobresa energètica).

Tot i això, els indicadors de risc de pobresa i exclusió social són encara elevats.

No obstant l'evolució que mostren els indicadors anteriors entre les ECV del 2015 i el 2016, Catalunya, i sobretot Espanya, segueixen tenint valors elevats de l'indicador que relaciona els quintils inferior i superior de la renda (S80/S20) en l'àmbit de la Unió Europea. Així mateix, Catalunya i Espanya tenen valors elevats en l'indicador de risc de pobresa, el qual és un indicador relatiu que posa en relació la renda dels individus amb la mediana dels ingressos de la població i, per tant, esdevé també una mesura de desigualtat en la distribució de la renda. Aquesta situació ve donada sobretot per una caiguda més gran dels ingressos del 30% de la població amb menys renda (sobretot del primer decil) durant la crisi (amb dades d'àmbit estatal, atesa la disponibilitat d'una sèrie més llarga).

Risc de cronificació de la pobresa entre les persones amb menys ingressos.

Conseqüentment, la situació de les persones i les llars que pertanyen als decils més baixos de la renda ha empitjorat d'una manera més intensa que la resta de persones durant els anys de la recessió econòmica, les quals ja partien, en gran part, de situacions de pobresa i vulnerabilitat. Si bé és cert que, a partir del 2015 es comença a observar una recuperació dels ingressos d'aquest col·lectiu, la durada d'aquest procés fa que una part d'aquestes persones es trobin en una situació de cronificació de la pobresa i d'exclusió social

En aquest sentit, un dels col·lectius més vulnerables en el període recessiu ha estat el de les persones en situació d'atur de llarga i molt llarga durada. Les conseqüències socials d'aquest fenomen han estat analitzades en l'Informe *Les persones de 45 a 64 anys en situació d'atur de llarga durada* del CTESC. En aquest Informe s'assenyala que, amb vista a la inclusió social i laboral de les persones, juga un paper essencial la coordinació de les polítiques de garantia d'ingressos i les destinades a l'activació laboral, així com entre els serveis d'ocupació i els serveis socials i de salut, en el marc d'un sistema integrat d'atenció i orientació personalitzat, adaptat a les necessitats específiques de les persones en situació de vulnerabilitat. Així mateix, considera essencial vetllar per un mercat de treball inclusiu que sigui capaç de generar llocs de treball de qualitat.

TAULA 3. Evolució dels principals indicadors sobre la situació social. Catalunya, Espanya i UE28, ECV 2009, 2015 i 2016

	ECV2009			ECV2015			ECV2016		
	Catalunya	Espanya	UE27	Catalunya	Espanya	UE28	Catalunya	Espanya	UE28
S80/S20	5,6	5,9	4,9	6,0	6,9	5,2	5,5	6,6	...
AROPE	22,7	24,7	23,3	23,5	28,6	23,7	22,5	27,9	...
Risc de pobresa	19,9	20,4	16,4	19,0	22,1	17,3	19,2	22,3	...
Risc de pobresa < 16	30,7	28,9	20,1	27,9	28,8	20,8	24,0	28,9	...
Risc de pobresa ≥ 65	19,9	23,8	17,9	12,1	12,3	14,1	15,0	13,0	...
Privació material severa	3,1	4,5	8,2	6,7	6,4	8,1	5,5	5,8	7,8*
Intensitat treball molt baixa	5,6	7,6	9,2	8,8	15,4	10,5	7,2	14,9	...

Unitats: índex (S80/S20) i percentatges.

(...) Dades no disponibles.

(*) Estimació provisional.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, INE i Eurostat.

Per fer front a aquesta situació, el març del 2016 el Parlament de Catalunya aprova la Resolució 17/XI, amb un seguit de mesures per fer front a la situació d'emergència social, entre les quals es poden citar les relatives a l'RMI, a la pobresa infantil i a la pobresa energètica, així com la que fa referència a elaborar un Pla per a la inclusió i la cohesió social a Catalunya.

Amb l'objectiu d'afavorir la inclusió social, cal destacar les negociacions dutes a terme a finals de 2016 i la signatura de l'acord de la renda garantida de ciutadania el 2017.

Així mateix, s'ha de ressaltar la signatura de l'acord perquè el setembre del 2017 es posi en marxa la renda garantida de ciutadania, la qual té el seu origen en una iniciativa legislativa popular (ILP) que serà tramitada com a llei al Parlament.⁷ En poden ser beneficiàries les persones de més de 23 anys amb dos anys de residència a Catalunya que hagin esgotat totes les prestacions, acreditin una renda disponible per sota dels llindars establerts per cada tipus de llar i no tinguin un patrimoni superior a l'habitatge habitual. Pel que fa a la quantia de la prestació, es preveu que l'any 2020 s'equipari al 100% de l'indicador de renda de suficiència de Catalunya (IRSC). El setembre del 2017 es produirà la integració de les persones beneficiàries de l'RMI, la qual es deroga, a la nova prestació, amb una quantia del 85% de l'IRSC.

La renda garantida es pot compatibilitzar amb alguns ajuts, com són les prestacions derivades de la Llei de dependència, així com les beques de transport i menjador. Altrament, l'única compatibilitat amb el treball acordada ha estat la relativa a les famílies monoparentals amb fills a càrrec amb un contracte a temps parcial que tinguin una renda inferior a l'IRSC, tot i que es preveu finalitzar la implementació amb la generalització de la compatibilitat de la renda garantida amb totes les rendes del treball derivades de

⁷ L'acord s'ha signat entre els promotors de l'ILP, UGT i CCOO, Foment i Pimec, entitats municipalistes i representants de federacions i entitats del tercer sector.

contractes a temps parcial. En el cas de les famílies monoparentals, l'import de la renda garantida serà la diferència entre les rendes del treball i l'import de la prestació. Altrament, la prestació es tramitarà a través de les oficines del SOC, on es farà un pla d'inserció laboral i, si s'escau, es derivarà la persona als serveis socials.

La renda garantida suposa un compromís pressupostari molt important, quantificat entre els 500 i 600 milions d'euros.

La renda garantida està en la línia de les recomanacions de la Comissió Europea en matèria de lluita contra la pobresa i l'exclusió social, que es basen en la inclusió activa, la qual combina elements de garantia de rendes i d'activació, fonamentalment a través de l'ocupació. No obstant això, i donat que l'exclusió social és multicausal i multidimensional, en ocasions la solució a aquesta no passa únicament per l'activació laboral o social. En aquest sentit, l'acord de la renda garantida de ciutadania divideix la prestació en dos trams: un de garantit i un altre condicionat a la signatura d'un pla d'inserció laboral o d'inclusió social. Si no se signa aquest pla, es descompten 150 euros, però la prestació es continua cobrant si hi ha insuficiència de rendes. Altrament, si la persona beneficiària troba un lloc de treball a temps complet, continua rebent la prestació complementària durant 6 mesos. Tot i això, l'acord estableix que les persones beneficiàries perden la prestació si rebutgen "una feina adequada". Cal posar de manifest que el compromís pressupostari que implica l'acord és important i s'ha quantificat entre els 500 i els 600 milions d'euros front als 174,5 milions d'euros de l'import total de l'RMI l'any 2016.

La renda garantida de ciutadania com un pas endavant per disposar d'una última xarxa de garantia d'ingressos estable en el temps, que redueix el risc de buits de cobertura.

El CTEESC considera que l'acord de la renda garantida de ciutadania de Catalunya suposa una millora de l'RMI des del punt de vista de la garantia de rendes, atès que amplia la seva cobertura i es configura com un dret subjectiu en el cas que es compleixin els requisits establerts. Un aspecte que cal destacar és que s'elimina el requisit de "dificultat social afegida" que es va incorporar l'any 2011 per limitar l'accés a l'RMI de les persones aturades que havien esgotat totes les prestacions (ara només s'haurà d'acreditar que no se supera el límit de renda).

En aquest sentit, cal posar de manifest que la renda garantida suposa un pas rellevant per superar un problema estructural que ve arrossegant el sistema de garantia de rendes: la seva complexitat i fragmentació. Aquest problema deriva en part d'una lògica de fer front a nous riscos socials per la via de cobertures parcials (tal com s'ha vingut fent amb l'atur de llarga durada), la qual ha donat lloc a insuficiències i buits de cobertura.

En qualsevol cas, és important fer un seguiment de la implementació de la nova prestació i avaluar-ne els resultats, tal com ja es preveu en el text de l'acord.

La renda garantida de ciutadania pot contribuir a la reducció de la pobresa i a la inclusió social.

Per tant, el CTEESC considera que la renda garantida de ciutadania, respecte de la qual cal ressaltar que és fruit d'un ampli consens polític i social, pot contribuir a la reducció de la pobresa i a la inclusió social, assegurant uns ingressos mínims a les persones i llars catalanes més vulnerables.

Per tal de fer front a la pobresa i a la desigualtat en els ingressos, la política fiscal ha de complir la funció de redistribuir la renda de forma equitativa.

Per concloure, el CTEESC vol posar de manifest que per tal de fer front a la pobresa i a la desigualtat en els ingressos, la política fiscal ha de complir la funció de redistribuir la renda de forma equitativa i la política social ha de ser eficaç, garantint les cobertures necessàries. En qualsevol cas, amb l'objectiu de

prevenir i combatre la pobresa i l'exclusió social, s'ha d'actuar d'una manera transversal, en diferents àmbits de les polítiques públiques i amb instruments diversos, atès que aquestes realitats són complexes i poden tenir moltes causes i dimensions, incidint especialment en la situació dels nens i nenes que viuen en llars vulnerables i tenint present la perspectiva de gènere.

Creixement de la demanda d'habitatges que es tradueix en un augment del volum de compravendes i en l'increment del preu dels lloguers.

En matèria d'**habitatge**, la consolidació del creixement de l'activitat econòmica i la relaxació de les condicions creditícies estan reforçant la demanda d'habitatge, que es tradueix en un augment del volum de compravendes, fonamentalment de l'habitatge usat, i de la contractació neta de lloguers.

El reforç de la demanda d'habitatge, en una part, respon a motius d'inversió, sustentat per l'evolució positiva del sector turístic.

Una part important d'aquesta demanda respon al comportament dels inversors, que estarien aprofitant els diferencials positius existents entre el rendiment associat a l'habitatge i el d'inversions alternatives. Aquestes s'han vist afectades per la reducció generalitzada dels tipus d'interès com a conseqüència de la més elevada liquiditat introduïda en el sistema per la política monetària expansiva del BCE. A la decisió d'inversió de les llars residents s'afegeix l'augment de la demanda realitzada per persones jurídiques i per no residents, que signifiquen el 16,4% i el 12,8%, respectivament, de totes les compravendes.

L'evolució positiva del sector turístic ajuda, també, a explicar el fort repunt en l'evolució tant del preu de compra de l'habitatge lliure per part de persones físiques com de les rendes dels nous contractes de lloguer, que augmenten en termes mitjans el 7,0% i el 6,8%, respectivament, si bé amb un comportament més divers en el territori. L'activitat econòmica turística rivalitza dins els espais urbans amb l'ús de l'habitatge com a habitatge principal.

En aquest sentit el CTESC recomana al Govern que implementi mesures per corregir aquest comportament, en què els creixements dels preus d'accés al servei d'habitatge principal se situen molt per sobre de l'evolució dels preus de l'economia i de la renda mitjana de les llars, al voltant de 6,5 punts percentuals per sobre de l'evolució dels preus de l'economia, i de 5,2 punts percentuals per sobre de la renda mitjana de les llars.

Impacte limitat de la demanda d'habitatge principal sobre la demanda total.

Paral·lelament, la demanda d'habitatge principal hauria tingut un impacte més limitat sobre l'augment de la demanda total, condicionada, per una part, pel comportament demogràfic de la població, i per una altra, per les dificultats per traslladar el creixement econòmic a la renda disponible d'un segment important de les llars catalanes i per la pròpia inestabilitat de l'ocupació generada.

En l'accés a l'habitatge principal de compra a través del mercat hipotecari, tot i la lleugera relaxació de les condicions creditícies, es manté relativament estable l'esforç de compra associat al pagament de la quota hipotecària (30,4% del cost salarial en termes mitjans de tot Catalunya), i el cost d'entrada (al voltant del 24% del preu de l'habitatge en termes mitjans de tot Catalunya). Aquesta evolució ha tingut un impacte divers en el territori com a conseqüència d'una evolució dispar dels preus per metre quadrat de l'habitatge. Tot i així, cal tenir en compte que el 77,2% de la població viu en comarques on l'augment dels preus en el mercat d'habitatge se situa per sobre del creixement mitjà de la renda neta per llar.

L'encariment del preu del lloguer respon fonamentalment a un fort increment dels lloguers de l'àmbit metropolità.

A la vegada, el cost d'entrada a la compra desplaça al règim de lloguer la demanda d'habitatge principal d'una part important i creixent de les llars catalanes (l'any 2016 el 24,1% de llars viuen en aquest règim de tinença). L'accés al lloguer se segueix encarint, i el preu dels nous contractes significa el 29,5% del cost salarial en termes mitjans de tot Catalunya, especialment per l'impacte del fort increment de les rendes dels nous contractes de lloguer en l'àmbit metropolità. Un 93,4% de la població viu en municipis on les rendes dels nous contractes del lloguer han augmentat per sobre de la renda mitjana per llar.

Encara no se satisfà la necessitat d'un parc d'habitatges principal a preus assequibles.

El CTESC constata que, tot i la millora en l'activitat de construcció de nous habitatges i la rehabilitació dels existents, encara s'està lluny de satisfer la necessitat d'un parc d'habitatge principal a preus assequibles i en millors condicions d'habitabilitat.

Així mateix, constata l'augment continuat del percentatge de llars que s'inscriuen en el Registre de Sol·licitants d'Habitatge amb Protecció Oficial que ja representen el 3,2% de les llars catalanes. A la vegada que el nombre de llars afectades per desallotjaments forçosos derivats d'execucions hipotecàries, 9.660 casos nous el 2016, segueix sent elevat, tot i que és un nombre menor als dels darrers anys.

L'aprovació, per una part, de la Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial,⁸ amb les figures de la mediació en consum per a situacions de sobreendeutament, l'expropiació temporal de l'ús dels habitatges buits, i l'obligació de real·lotjament, i, per una altra, del Decret 183/2016, de 16 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de l'impost sobre els habitatges buits,⁹ han donat un cert impuls al parc d'habitatges a preus assequibles. Però aquest cobreix encara un percentatge extremadament baix de les llars amb necessitats, en un context on la promoció d'habitatge protegit es troba en mínims històrics, i la figura de la Xarxa de Mediació Social sembla haver tocat sostre i es redueix per quart any consecutiu.

El CTESC considera que, en termes generals, el Govern hauria de seguir reforçant les polítiques destinades a millorar les condicions del parc existent i a ampliar l'oferta d'habitatges a preus assequibles, en línia amb les recomanacions fetes en l'MSEL de l'any anterior i per establir uns criteris i indicadors homogenis als ajuntaments a l'hora de regular l'accés a l'habitatge protegit, tal com es preveu en el Fons d'habitatges de lloguer destinats a polítiques socials, d'acord amb la Resolució 17/XI del Parlament de Catalunya, sobre la situació d'emergència social, la reactivació econòmica, la gestió pública i la necessitat d'una resposta institucional.

A la vegada, el CTESC, davant l'evolució actual dels preus de mercat, veu necessari que el Govern impulsi mesures no només dirigides a ampliar el parc públic d'habitatges, sinó també a incidir en els preus de mercat com podria ser l'ús d'un índex de referència dels preus dels lloguer en funció de les característiques de l'habitatge i de les zones en què aquests s'ubiquen, fórmula que ja s'està utilitzant a ciutats com París o Berlín.

En aquest mateix sentit, el CTESC recomana al Govern destinar recursos i esforços a la creació d'un parc públic de lloguer estable al llarg del temps, i distribuït de forma equilibrada en tot el territori català.

⁸ Vegeu la Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial, DOGC núm. 7276, de 29.12.16.

⁹ Vegeu el Decret 183/2016, de 16 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de l'Impost sobre els habitatges buits, DOGC núm. 7061, de 18.02.16

CAPÍTOL I. L'ECONOMIA A CATALUNYA

1. LA CONJUNTURA ECONÒMICA

1.1. L'ENTORN ECONÒMIC

1.1.1. EL CONTEXT ECONÒMIC INTERNACIONAL

Durant l'any 2016 el creixement econòmic global ha estat del 3,1%, una taxa lleugerament inferior a la de l'any anterior.¹⁰ Tot i això, l'economia mundial ha mostrat símptomes d'una recuperació cíclica del comerç, la inversió i la manufactura que feia temps que s'esperava.¹¹ L'evolució econòmica ha millorat a partir del darrer semestre. Aquesta recuperació global durant la segona meitat de l'any ha estat el resultat de diversos factors combinats, entre els quals cal destacar la recuperació de la inversió a la Xina, l'alleugeriment de l'efecte llast de la caiguda de preus de les matèries primeres, i finalment del canvi de tendència del cycle d'existències als EUA.¹²

El comerç internacional, tot i que en termes anuals ha estat inferior a l'any anterior,¹³ s'ha recuperat progressivament a mesura que avançava l'any. Aquest, molt lligat a l'evolució de la inversió, ha mostrat una recuperació a partir del segon semestre, després d'una etapa de certa atonia. Tot sembla indicar que la recuperació dels preus de les matèries primeres podria allargar aquesta evolució positiva del comerç,¹⁴ tot i que també hi ha factors estructurals que apunten a una dificultat d'expansió dels intercanvis en el futur.¹⁵

Des del mes d'agost, la recuperació progressiva dels preus de les primeres matèries ha contribuït a fer repuntar la inflació internacional i ha trencat les perspectives deflacionistes. Tot i això, la forta capacitat d'estalvi encara n'ha llastat el creixement. A més, en termes interanuals, els preus energètics encara s'han mantingut a la baixa, cosa que també ha tret pressió al creixement global dels preus.¹⁶ Amb tot, la inflació per al conjunt de països de l'OCDE per al 2016 s'ha situat en l'1,1%, per sobre del 0,6% de l'any anterior, i la inflació subjacent ha pujat fins a l'1,8%.¹⁷

L'evolució dels preus energètics, que ha repuntat a meitat d'any, ha tornat a jugar un paper determinant en l'evolució econòmica global. Ha afectat positivament els països exportadors i ha permès trencar les perspectives deflacionistes.

Les economies avançades han continuat creixent durant l'any 2016, tot i que a una taxa anual mitjana menor a la de l'any anterior. Aquest creixement s'ha sustentat en una política monetària acomodaticia i en una millora progressiva dels mercats laborals, bàsicament de la taxa d'ocupació. En les economies emergents, el creixement també ha estat més modest i ha vingut determinat per la suau desacceleració del creixement de l'economia xinesa, immersa en una reorientació del model de creixement, i per les condicions dels països exportadors de primeres matèries, que han experimentat una millora durant la segona meitat de l'any.¹⁸

¹⁰ ECB (2017), Anual Report 2016, Abril, p. 6.

¹¹ FMI (2017) *World economic outlook: Perspectivas de la economía mundial: ¿Está cobrando impulso?* Washington abril, p. 1. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/pdf/text.pdf>

¹² *Ibidem*, p. 1-2.

¹³ ECB (2017) p.

¹⁴ *Ibidem*, p. 4-5.

¹⁵ ECB (2017) p. 7 Es tracta de la frenada en l'abaratiment dels costos de transport, els processos de liberalització comercial, l'aprofundiment de les cadenes de producció globals i l'expansió del finançament.

¹⁶ ECB (2017) *Anual Report*, p. 8.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ ECB (2017) p. 7.

Als EUA, tot i que el creixement fou modest durant el primer semestre es va accelerar en la segona meitat de l'any.¹⁹ Durant la primera meitat de l'any, l'abaratiment dels preus del petroli va lluitar el sector energètic, i l'enfortiment del dòlar ha anat restant creixement a les exportacions.²⁰ En conjunt, el creixement global de l'any s'explica sobretot per la despesa en consum, els guanys en ocupació i la millora de la situació financera de les famílies. Tot i això, el creixement mitjà anual del PIB ha passat del 2,6% que havia experimentat l'any 2015 a l'1,6% del 2016, si bé l'atur ha baixat novament fins al 4,7% i la inflació s'ha mantingut al en el 2,1% (2,2% la inflació subjacent). Tot i que la política monetària ha restringit el finançament apujant lleugerament els tipus d'interès, la política fiscal ha estat lleugerament expansiva, en la mesura en què ha mantingut un dèficit del 3,2% del PIB.²¹

Al Japó el PIB va créixer de mitjana l'1% l'any 2016.²² Tot i l'enfortiment del ien i la disminució de la inversió productiva, durant els primers tres trimestres de l'any l'economia japonesa va créixer gràcies a l'augment del consum privat. Un dels factors que han facilitat aquesta millora ha estat el creixement moderat dels salaris, juntament amb l'abaratiment dels preus energètics.²³ En aquest context, l'atur va baixar fins al 3,1% i la inflació mitjana del conjunt de l'any encara es va situar en termes negatius (-0,1%). Tot i això, la inflació subjacent va ser del 0,6%, lleugerament més baixa que la de l'any anterior, però positiva.²⁴

El creixement de l'economia anglesa s'ha mantingut, amb un increment del PIB del 2% segons les primeres estimacions, basat en un bon comportament del consum intern. L'única resposta al resultat del referèndum del juny va ser una profunda depreciació de la lliura esterlina, que va estimular un repunt de la inflació, que es trobava en nivells molt baixos.²⁵ A redós d'aquesta evolució del tipus de canvi, el sector exterior ha impulsat l'economia, amb un creixement de les exportacions i una caiguda de les importacions.²⁶ En aquest context d'inestabilitat, la política monetària s'ha mantingut expansiva, amb una retallada dels tipus de referència de 0,25 punts percentuals i una ampliació del programa de compres d'actius per part del Banc d'Anglaterra.²⁷ Gràcies a aquestes facilitats monetàries, la demanda domèstica s'ha mantingut, tot i que la situació d'incertesa ha debilitat la inversió productiva.

A la Xina el creixement s'ha mantingut, i ha baixat només lleugerament des del 6,9% del 2015 al 6,7% del 2016. Tot i que la inversió productiva interna s'ha mostrat dèbil, la inversió s'ha mantingut gràcies a la remuntada de la inversió immobiliària.²⁸ El consum s'ha mantingut, amb un creixement molt intens de les vendes digitals i una evolució molt favorable del turisme.²⁹ En un context de política fiscal expansiva, la política monetària s'ha mostrat també relativament laxa. Bona part de la nova liquiditat del sistema ha derivat en un increment, tal com s'anunciava, de les inversions immobiliàries;³⁰ tot i això, la inflació s'ha mantingut al voltant del 2%.³¹

Les perspectives de canvi en l'orientació política als EUA i la incertesa sobre l'evolució econòmica a la Xina han condicionat l'evolució econòmica global.

¹⁹ *Ibidem*, p. 9.

²⁰ OCDE (2016), *OCDE Economic Outlook*, Novembre 2016, p. 253.

²¹ ECB (2017), p. 9.

²² *Ibidem*, p. 9.

²³ OCDE (2016), p. 188-189.

²⁴ ECB (2017), p. 9.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ OCDE (2016), p. 249.

²⁷ ECB (2017), p. 9.

²⁸ ECB (2016), p. 10.

²⁹ OCDE (2016), p. 128.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ ECB (2016), p. 10.

1.1.2. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A LA ZONA EURO

La zona euro ha crescut l'1,8% l'any 2016, una taxa de creixement lleugerament inferior a l'estimada per al 2015. En general, el perfil trimestral de creixements interanuals mostra un comportament molt estable al llarg de l'any, tot i que en termes interanuals els creixements han estat lleugerament més intensos en la segona meitat.

TAULA I.1.T1 Evolució del producte interior brut (volum) i dels seus components de demanda. Zona euro, 2015-2016

	2015	2016	2016			
			ITR	IITR	IIITR	IVTR
PIB	2,0	1,8	1,7	1,6	1,8	1,8
Despesa pública	1,3	1,9	2,0	2,1	1,7	1,6
Consum de les llars	1,8	2,0	2,0	1,9	1,8	1,9
Formació bruta de capital (FBC)	2,5	3,1	2,5	3,6	2,2	5,0
Exportacions de béns i serveis	6,5	2,9	2,4	2,5	2,7	3,8
Importacions de béns i serveis	6,5	4,0	3,4	4,1	2,9	5,5

Unitats: taxes de creixement interanual. EU(19).
Font: Eurostat

Tot i la lleugera desacceleració, l'any 2016 el creixement s'ha produït gràcies a l'augment de tots els components de la demanda domèstica. La formació bruta de capital ha tornat a ser la partida que s'ha incrementat més, amb un augment del 3,1%. No obstant això, el consum de les llars i la despesa pública també han crescut lleugerament per sobre de la mitjana de l'economia, amb taxes del 2% i de l'1,9% respectivament.

El bon comportament del consum domèstic, que ha registrat creixements similars als de l'any anterior, ha estat possible gràcies a diversos factors. Primerament, els efectes d'uns preus energètics encara baixos han generat un efecte renda positiu a la resta de mercats. En segon lloc la millora de l'ocupació ha estat un dels factors que ha contribuït més a la recuperació de les rendes del treball en termes agregats. Finalment, el context de tipus d'interessos baixos ha facilitat també el consum, especialment d'aquelles despeses susceptibles de ser realitzades a crèdit.³²

En aquest context, el sector exterior ha acabat fent una lleugera aportació negativa al creixement interanual.³³ Els efectes retardats de la depreciació de l'euro, que encara s'haurien deixat notar l'any 2016, no han permès compensar el debilitament del context econòmic internacional. D'aquesta manera, les exportacions des de la zona euro als EUA i al conjunt d'economies asiàtiques (tret de la Xina), pràcticament no haurien millorat, mentre que les exportacions a la resta d'economies europees i a la República Xina haurien augmentat lleugerament.³⁴

La zona euro ha experimentat un creixement de l'1,8%, centrat únicament en l'augment de la demanda domèstica. L'abaratiment en termes interanuals de l'energia ha permès guanyar poder adquisitiu i els baixos tipus d'interès han estimulat el consum i la inversió.

Tot i que els preus energètics no s'han encarat gaire, l'any 2016 el preu del cru ha registrat una evolució positiva des de finals del primer trimestre, i això no ha permès millorar tampoc la relació real d'intercanvi entre les exportacions i les importacions de la Unió Europea (vegeu gràfic I.1.A.G3 de l'annex). En general, aquesta situació ha deteriorat lleugerament el saldo de la balança per compte corrent, principalment per

³² ECB (2017), p. 19.

³³ De manera implícita, segons les aportacions estimades per Eurostat, hauria estat una contribució negativa de 0,32 punts percentuals. Eurostat Database.

³⁴ ECB (2017) Op. cit, p. 19.

l'empitjorament del saldo comercial, del de serveis (que ha passat a ser negatiu en el darrer trimestre), i també per al de transferències (vegeu gràfic I.1.A.G2 de l'annex). El canvi de situació es visualitza perfectament a partir de l'evolució mensual del saldo per compte corrent.

Sectorialment, només el sector de l'agricultura, la ramaderia, la pesca i la silvicultura mostra un descens de l'activitat. En general, els sectors que més han aportat al creixement del VAB han estat el del comerç a l'engròs i al detall, transport, emmagatzematge, hoteleria i restauració, que explica al voltant dels 0,4 punts percentuals (pp) de creixement, el de la indústria (0,3 pp), i el de les activitats professionals, científiques i tècniques; activitats administratives i serveis auxiliars (també 0,3 pp).³⁵ Entre aquests tres sectors expliquen dues terceres parts del creixement del VAB. De totes les branques d'activitat, aquesta darrera, juntament amb el sector de la Informació i comunicació, han estat les que ha experimentat els creixements del VAB més intensos (del 3% i el 3,3% respectivament). També han crescut per sobre de la mitjana la majoria de la resta de sectors, i només trobem tres sectors que ho hagin fet per sota, que són els d'activitats immobiliàries, Administració pública, defensa, educació, sanitat i serveis socials i activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment; altres serveis; activitats de les Illes i organismes extrateritorials, que pràcticament no ha variat el seu VAB (vegeu taula I.1.A.T1 a l'annex).

En aquest context de debilitament del creixement la inflació s'ha mantingut baixa i s'ha situat de mitjana anual en el 0,2%, lleugerament més alta que l'any anterior. Tot i això, l'evolució a la baixa dels preus energètics a principis d'any ha marcat una evolució decreixent que només s'ha capgirat a partir de la segona meitat de l'any. Aquesta evolució de l'índex general de preus, descendent durant la primavera i després ascendent, no s'ha reproduït amb els preus generals sense alimentació i energia, que s'han mantingut estables al llarg de l'any.³⁶

En un context d'inflació encara baixa la política monetària del BCE ha persistit en la seva línia expansiva i el creixement de la massa monetària s'ha mantingut, fet que ha propiciat una continuïtat en la recuperació del crèdit. En aquest context, ha calgut recórrer novament a l'ús de mesures no convencionals.³⁷ A partir del març, s'han introduït mesures expansives, com ara una nova reducció dels tipus d'interès de referència, un augment dels programes de compres d'actius des dels 60 milers de milions per mes als 80, la compra de bons corporatius per primer cop i el llançament de noves operacions de refinançament a partir de les TLTRO.³⁸ A redós d'aquests estímuls, el tipus d'interès interbancari s'ha reduït progressivament fins a situar-se en termes negatius, fet que evidencia també un progressiu debilitament dels marges comercials de la banca europea (vegeu gràfic I.1.A.G5 de l'annex).

1.1.3. EVOLUCIÓ GENERAL DE L'ECONOMIA DE L'EUROREGIÓ PIRINEUS-MEDITERRÀNIA

L'any 2016 la represa econòmica, almenys en termes d'ocupació, s'ha fet clarament palesa tant a una banda com a l'altra dels Pirineus. Tot i que en el cas de la regió francesa d'Occitània no tenim estimacions del PIB que permetin corroborar-ho, aquesta és la imatge que ens traslladen els indicadors avançats per a la regió així com els indicadors laborals.³⁹

De totes les regions que inicialment conformen l'Euroregió Pirineus-Mediterrània,⁴⁰ i de les quals tenim dades sobre creixement del PIB, l'economia de les Illes Balears ha estat la que més ha crescut. Naturalment, l'asseveració només és possible sense tenir en compte les dades de creixement d'Occitània, per

³⁵ Eurostat.

³⁶ ECB (2017), p. 24.

³⁷ BCE (2017), p. 31.

³⁸ BCE (2017), p. 4.

³⁹ Vegeu *Insée (2017) Insée Conjoncture Occitanie, Le bilan économique, Embellie de l'économie régionale en 2016*.

⁴⁰ Inicialment al projecte s'hi van sumar els governs de l'Aragó, Balears, Catalunya, Llenguadoc-Rosselló i Migdia-Pirineus, tot i que actualment el Govern d'Aragó se'n manté al marge i les dues regions franceses es van fusionar per establir la macroregió occitana. La Comunitat Valenciana no ha format mai part del projecte de cooperació, malgrat les afinitats econòmiques amb la resta de regions. Vegeu: <http://www.euroregio.eu/>.

a la qual no en tenim encara estimació. L'economia balear,⁴¹ amb un creixement del 4,1%, s'ha situat per sobre de l'evolució de l'economia catalana (3,5%)⁴² i també per sobre de l'aragonesa (2,8%).⁴³

El creixement econòmic de les Illes Balears, que ha estat força més intens que el de l'any anterior,⁴⁴ s'ha basat en l'expansió dels serveis, a redós del sector turístic. Els resultats de la temporada turística del 2016, molt bons tant en temporada alta com en temporada baixa, han consolidat la recuperació i han enfortit la dinàmica del sector serveis. Amb tot, la represa de l'activitat constructiva finalment ha resultat més dèbil del que s'esperava, i la indústria, tot i créixer, ho ha fet a un ritme suau.⁴⁵ El comportament del sector primari balear ha estat positiu, tot i que la dinàmica ha estat millor per a l'activitat agrària que no pas per a les activitats pesquera i ramadera.⁴⁶ A més, mentre que els serveis han intensificat el creixement a mesura que avançava l'any, el perfil trimestral de creixement de la indústria ha registrat un afebliment en el darrer trimestre de l'any.⁴⁷

L'economia aragonesa, tot i créixer per sota de la catalana i la Balear, ha mantingut també un ritme de creixement intens, només una dècima per sota del que havia experimentat l'any anterior.⁴⁸ Tot i això, s'ha situat encara per sota del de l'economia espanyola, que ha crescut al ritme del 3,2%.⁴⁹ El creixement de l'economia aragonesa s'ha assolit gràcies a l'aportació positiva tant de la demanda domèstica com de la demanda exterior. En general, totes les partides de la demanda domèstica han experimentat creixements sòlids, tot i que lleugerament menys intensos que els de l'any anterior. Per contra, el sector exterior ha millorat gràcies a una desacceleració més intensa de les importacions (que havien crescut el 19% i han passat al 6,5%) que no pas de les exportacions, que finalment han crescut el 6,7% (10,7% l'any anterior).⁵⁰ Sectorialment, els sectors que més han crescut han estat el sector agropecuari (4,6%) i el de la construcció (4,1%). El sector serveis, tot i créixer amb menor intensitat, encara ho ha fet per sobre de la mitjana, amb un increment del VAB del 3%. L'únic sector que ha mantingut un creixement inferior a la mitjana ha estat la indústria, que ha experimentat un increment del VAB de l'1,4%.⁵¹

TAULA I.1.T2 Evolució de la taxa d'atur a les regions que conformen l'Euroregió Pirineus-Mediterrània, 2015-2016

	2015	2016	2016			
			ITR	IITR	IIITR	IVTR
Aragó	16,3	14,7	15,3	15,3	14,9	13,5
Balears	17,4	14,0	18,4	13,0	10,6	13,8
Catalunya	18,6	15,7	17,4	16,0	14,6	14,9
Llenguadoc-Rosselló	10,4	10,0	10,2	9,9	10,0	9,8
Migdia-Pirineus	14,2	13,7	13,8	13,6	13,8	13,7
Occitània	12,1	11,7	11,9	11,6	11,8	11,6
Espanya	22,1	19,6	21,0	20,0	18,9	18,6
França	10,1	9,8	9,9	9,6	9,8	9,7

Unitats: percentatges.

Font: Insee i INE.

⁴¹ Vegeu GIB (2017) *Conjuntura econòmica de les Illes Balears*, Març, p. 4.

⁴² Idescat, vegeu més endavant una anàlisi del perfil de creixement català a la pàgina 8.

⁴³ Vegeu GA DEIE (2017) *Boletín trimestral de coyuntura*, n. 56, març, p.12.

⁴⁴ GIB (2017), op. cit, p. 17. 1,1 punts percentuals més en la intensitat de creixement.

⁴⁵ GIB (2017), op. cit, p. 4.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 5.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ GA DEIE (2017), op. cit, p. 9.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 12-13.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 13-14.

⁵¹ *Ibidem*, p. 14.

A la regió francesa de l'Occitània, que engloba les antigues regions del Llenguadoc-Rosselló i el Migdia-Pirineus, el creixement d'ocupació s'ha produït gràcies sobretot al sector terciari i a la indústria. El creixement en el sector serveis s'ha produït principalment en els sectors dels serveis a les empreses, l'hoteleria i en el sector de la informació i comunicacions. D'altra banda, el creixement en el sector industrial s'ha focalitzat en la branca de fabricació de materials de transport, que engloba l'activitat aeronàutica instal·lada al voltant de Toulouse. En termes de creixement de l'ocupació, la dinàmica del sector industrial occità ha estat superior a la de l'any anterior i també més intensa que la del sector industrial en el conjunt de França, una evolució diferencialment positiva que ja fa més d'un quinquenni que es repeteix.⁵² Pel que fa a la construcció, tot i que la represa de nous projectes assenyalava una recuperació del sector, aquesta dinàmica no ha permès incrementar l'ocupació, tot i que sí que n'ha permès frenar la davallada. Finalment, el sector agropecuari, que resulta important en alguns departaments, ha estat immers en una crisi del sector ramader. A més, la producció agrària, o bé ha estat minsa, com en el cas de la vinya, o bé ha estat marcada per un abaratiment excessiu dels preus, cas dels cereals.⁵³

Tot i això, l'ocupació ha mostrat una evolució favorable en el conjunt de la regió occitana. En general, la recuperació de l'ocupació ha estat un fet tant a una banda com a l'altra dels Pirineus. La reducció de l'atur, tal com mostra la taula anterior, ha estat lleugerament més intensa a les regions occitanes que en el conjunt de França. En el cas de les economies d'aquesta banda del Pirineu, totes han mostrat també una reducció significativa de la taxa d'atur, una disminució que s'ha situat clarament per sobre de la mitjana espanyola en els casos de Catalunya i les Balears.

1.1.4. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A ESPANYA

L'any 2015, el creixement econòmic espanyol ha tornat a ser del 3,2%, una taxa de creixement que es manté molt per sobre de la del conjunt de la zona euro. Tot i això, el perfil trimestral d'evolució del PIB mostra que els creixements interanuals han perdut dinamisme a mesura que avançava l'any. En general, totes les partides de la demanda interna han mostrat un perfil similar. D'aquesta manera, mentre que el consum de les llars experimentava un creixement interanual del 3,6% en el primer trimestre, aquest registre ha baixat fins al 3% en el darrer. La partida que s'ha desacelerat més ha estat la de la inversió, mentre que la formació bruta de capital, que havia crescut en el 5,3% interanual en el primer trimestre, només ho ha fet en el 2,5% en el darrer.

TAULA I.1.T3 Evolució del producte interior brut (volum) i dels seus components de demanda. Espanya, 2015-2016

	2015	2016	2015			
			I	II	III	IV
PIB	3,2	3,2	3,4	3,4	3,2	3,0
Demanda interna	3,4	2,9	3,6	3,0	2,6	2,3
Consum llars	2,8	3,2	3,6	3,4	3,0	3,0
Consum adm. públiques	2,1	0,9	1,8	0,8	0,9	0,2
FBC (1)	6,5	3,8	5,3	4,2	3,2	2,5
Saldo exterior (2)	-0,1	0,5	-0,1	0,5	0,7	0,8

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum) i aportacions al creixement total del PIB en punts percentuals.(1) Inclou variació d'existències.

(2) Aportació al creixement del PIB.

Font: Idescat (vegeu la versió ampliada a l'annex, taula I.1.T3 de l'annex).

⁵² Insée (2017) Op. Cit, p. 4.

⁵³ Ibídem.

L'economia espanyola ha tornat a créixer de manera intensa, tot i que aquest cop ho ha fet de manera més equilibrada, amb aportacions positives tant de la demanda domèstica com de l'exterior.

A diferència dels anys anteriors, el creixement econòmic espanyol del 2016 s'ha produït gràcies a una aportació positiva del saldo exterior, que ha sumat 0,5 punts percentuals als 2,7 que ha aportat la demanda interna (vegeu la taula anterior).

En el conjunt de l'any, el creixement del PIB s'ha assolit gràcies sobretot a l'aportació de la partida de consum de les llars, que ha crescut el 3,2%. Aquest creixement del consum de les llars s'ha basat sobretot en una sòlida i sostinguda recuperació de l'ocupació, juntament amb una major facilitat d'accés al crèdit per part de les famílies.⁵⁴ Tot i això, la inversió encara ha experimentat un creixement fins i tot superior, del 3,8%. El consum de les administracions públiques ha estat una de les partides que menys ha crescut, amb un increment del 0,9%, menys de la meitat del que havia augmentat l'any anterior.

La inversió s'ha mantingut sobretot gràcies a la inversió en béns d'equipament, que han augmentat el 4,3% en termes reals, ja que el creixement de la inversió en béns de construcció s'ha situat en l'1,9%, per sota de l'increment de l'FBC (vegeu la taula I.1.3 completa a l'annex).

Pel que fa al saldo exterior, que ha passat d'una aportació lleugerament negativa l'any 2015 a una de positiva el 2016, la millora s'ha produït com a conseqüència d'un replegament més gran de les importacions que de les exportacions. Mentre que el total de les exportacions ha passat de créixer en termes reals del 4,9% l'any 2015 al 4,4% l'any 2016, les importacions han passat d'una taxa del 5,6% a una altra del 3,3% en el mateix període (vegeu la taula I.1.3 a l'annex).

Sectorialment, el sector que més ha crescut i que més ha aportat al creixement del VAB ha estat el dels serveis, que ha crescut a una taxa real del 3,4%. L'agricultura, amb un pes menor dins del conjunt del VAB, també ha augmentat amb la mateixa intensitat (3,4%). El sector de la construcció ha crescut a un ritme del 2,5%, pràcticament el mateix en què ha crescut la indústria (2,4%).

L'augment del 3,2% del PIB espanyol s'ha generat en un context de recuperació dels preus de les matèries primeres, d'un manteniment de la política monetària expansiva vinculat també a un euro a la baixa i a redós encara de la reforma fiscal que es va dur a terme l'any passat. El creixement del PIB s'ha combinat amb un increment de l'ocupació i una disminució dels preus. L'ocupació ha crescut el 2,7% gràcies sobretot al creixement dels ocupats al sector serveis, que expliquen més del 80% de l'augment. La resta del creixement s'explica per l'augment de l'ocupació als sectors de l'agricultura i la indústria, ambdós amb aportacions similars al creixement de l'ocupació.⁵⁵

En el mercat del crèdit, els tipus d'interès s'han mantingut baixos. Això ha fet augmentar el volum d'operacions. No obstant això, el saldo d'endeutament viu de les empreses i famílies ha continuat disminuint, a un ritme menor en el cas de les famílies, però a un ritme lleugerament superior en el cas de les empreses (vegeu la taula I.1.A.T5 de l'annex). Aquesta evolució dels passius, juntament amb l'augment del PIB, s'ha traduït en una lleugera disminució de la càrrega financera a partir del segon semestre.⁵⁶

⁵⁴ BE (2016) Boletín Económico, 12/2016, p. 4.

⁵⁵ Dades extretes de l'estimació que ofereix l'EPA per al conjunt d'Espanya. Parlem en aquest cas d'una aportació al creixement del 84%, per part dels serveis, i del 8% de l'agricultura i la indústria. Per a una anàlisi més aprofundida sobre l'evolució de l'ocupació tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya vegeu el capítol 3.

⁵⁶ BE (2016), op. cit., p. 39.

1.2. LA CONJUNTURA ECONÒMICA A CATALUNYA

L'any 2016 el PIB català ha tornat a créixer el 3,5%. Es tracta d'un creixement positiu i intens, superior al creixement registrat al conjunt de l'economia espanyola i al del conjunt de la zona euro. El perfil trimestral dels creixements interanuals, tal com es pot veure a la taula següent, ha mostrat una lleu desacceleració a mesura que avançava l'any.

El creixement econòmic català s'ha tornat a situar per sobre de l'espanyol i del de la zona euro. Ha estat un creixement basat en la demanda interna, però també amb una aportació positiva del sector exterior.

El creixement s'ha produït pel fort dinamisme de la demanda interna, que ha fet una aportació del 2,9%, tot i que també s'explica en part per una aportació de 0,6 punts percentuals del sector exterior. L'aportació de la demanda domèstica al creixement ha estat enguany menys intensa que la de l'any anterior. Això es deu a una frenada en el creixement del consum de les llars, que essent el principal component, ha crescut el 2,7%, 0,6 punts percentuals menys que l'any anterior. Tot i que el consum ha estat la partida més determinant a l'hora d'explicar la desacceleració, la resta de components també han experimentat una moderació en les taxes de creixement. La partida que més s'ha desaccelerat ha estat el consum de les administracions públiques que, havent crescut el 4,7% l'any 2015, l'any 2016 ho ha fet només en el 2,7% (vegeu la taula següent).

A diferència de l'any anterior, l'any 2016 el sector exterior ha efectuat una aportació netament positiva al creixement real. Aquesta aportació positiva es produeix gràcies al bon comportament dels intercanvis amb la resta d'Espanya, atès que el saldo amb l'estranger ha restat creixement, amb una aportació lleugerament negativa de -0,3 punts percentuals. El lleuger deteriorament del saldo amb l'estranger es produeix per un augment real més intens de les importacions (5,8%), que han accelerat el dinamisme respecte de l'any anterior, que de les exportacions (4,1%), que han crescut a un ritme lleugerament menor. Tot i això, les exportacions encara s'han mostrat molt dinàmiques, i el perfil trimestral de creixements interanuals mostra una dinàmica creixent de les exportacions catalanes. Entre els factors que expliquen aquest bon comportament de les exportacions cal destacar l'evolució de l'euro i la millora del dinamisme del comerç global a mesura que avançava l'any.⁵⁷ També convé destacar l'evolució positiva dels costos laborals unitaris que ha experimentat l'economia catalana en els darrers anys, que l'ha situat en una posició més competitiva, juntament amb els esforços de les empreses catalanes per diversificar mercats.⁵⁸

⁵⁷ DVEH (2017) NCE, abril, p. 94.

⁵⁸ DVEH (2017) NCE, gener, p. 23.

TAULA I.1.T4 Evolució del producte interior brut i dels seus components de demanda. Catalunya, 2015-2016

	2015	2016	2016			
			I	II	III	IV
PIB	3,5	3,5	3,8	3,8	3,4	2,8
Demanda interna	4,0	3,2	3,7	3,7	2,8	2,7
Consum llars	3,3	2,7	2,8	3,3	2,1	2,5
Consum adm. públiques (1)	4,7	2,7	4,4	2,8	2,2	1,4
FBC (2)	5,6	5,2	5,7	5,7	5,2	4,4
Béns equipament	5,9	4,5	4,9	5,0	4,5	3,5
Construcció	3,9	4,6	5,3	4,6	4,3	4,1
Saldo exterior (3) (4)	0,0	0,6	0,5	0,6	1,0	0,5
Saldo amb estranger (4)	0,9	-0,3	-1,0	-0,3	0,3	-0,3
Exportacions totals	5,5	4,1	3,2	3,7	3,7	5,7
Exportacions béns i serveis	6,2	4,2	3,4	3,7	3,4	6,2
Consum estrangers al territori	1,1	3,7	2,0	4,1	6,1	2,5
Importacions totals	3,7	5,8	6,8	5,3	3,5	7,6
Importacions béns i serveis	3,7	5,3	6,4	4,7	3,0	7,3
Consum residents a l'estranger	2,9	17,2	17,4	19,4	16,9	15,3

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum) i aportacions al creixement total del PIB en punts percentuals.

(1) Inclou la despesa en consum de les institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars.

(2) Inclou variació d'existències.

(3) Inclou el saldo amb l'estranger i amb la resta d'Espanya.

(4) Aportació al creixement del PIB.

Font: Idescat.

Sectorialment, tots els grans sectors mostren un creixement més intens que el de l'any anterior tret del dels serveis, que, tot i créixer per sobre del 3%, ho fa a un ritme lleugerament inferior al del 2015. El perfil trimestral dels creixements interanuals evidencia també aquest debilitament progressiu del sector terciari. Tot i aquesta desaceleració del sector, que s'explica a partir d'un debilitament del consum de les llars, no totes les branques d'activitat terciàries han experimentat aquesta mateixa evolució.⁵⁹ Mentre que l'agregat dels serveis de comerç, transport i hoteleria han experimentat una reducció de la taxa de creixement del VAB de 2,5 punts percentuals, altres agregats com ara el d'activitats immobiliàries professionals i altres o fins i tot els serveis de no mercat han incrementat amb més intensitat el valor afegit.⁶⁰

TAULA I.1.T5 Evolució del producte interior brut i dels VAB sectorials. Catalunya, 2015-2016

	2015	2016	2016			
			I	II	III	IV
PIB	3,5	3,5	3,8	3,8	3,4	2,8
Agricultura	-1,4	10,1	8,2	11,2	11,8	9,2
Indústria	3,7	4,0	4,0	4,1	4,2	3,9
Construcció	-0,1	3,2	1,8	2,7	3,3	5,0
Serveis	3,3	3,1	3,6	3,6	3,0	2,3
Impostos nets s/productes	6,9	4,3	5,5	4,7	3,9	2,9

Unitats: taxes de creixement interanual en percentatge (volum).

Font: Idescat (vegeu la versió ampliada a l'annex, taula I.1.T3).

⁵⁹ Ibídem, p. 19.

⁶⁰ Concretament parlariem d'1,4 punts percentuals més per als serveis immobiliaris i professionals i 0,2 punts per als serveis públics. Dades d'elaboració pròpia a partir d'Idescat.

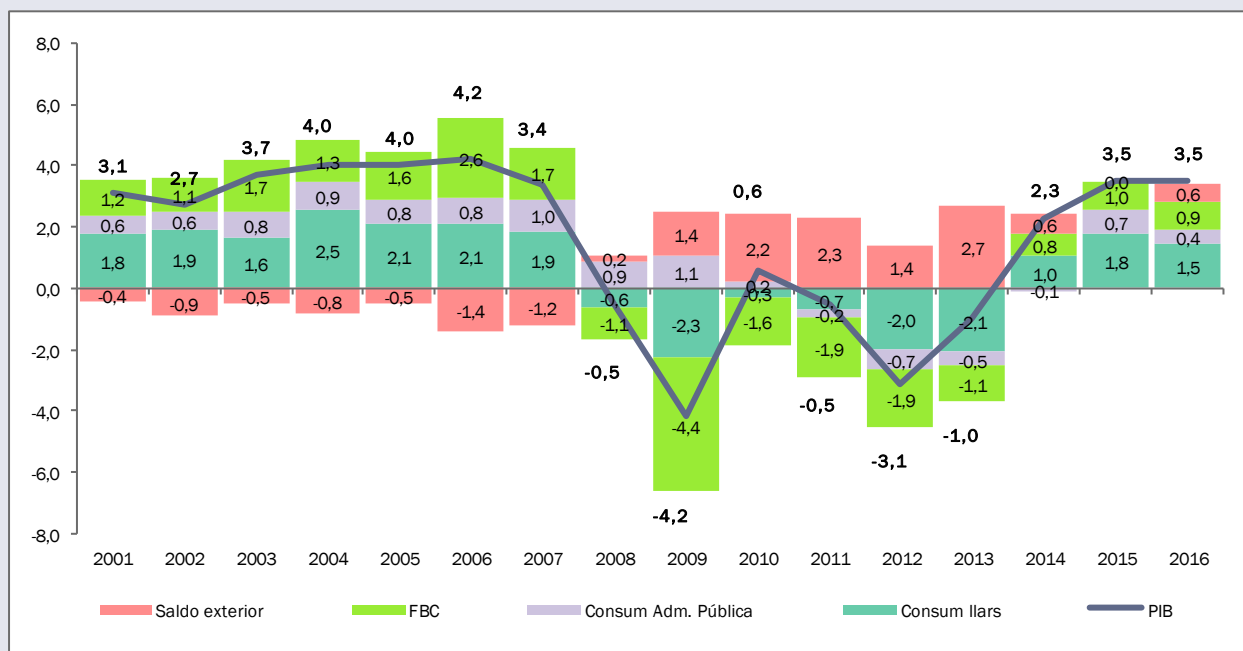
Mentre que els serveis han frenat la taxa de creixement del VAB, el sector industrial, el segon més important de Catalunya en termes de VAB, ha accelerat lleugerament la seva taxa de creixement fins a situar-se en el 4%. Es tracta en aquest cas d'un creixement destacable, en la mesura en què el sector es mostra altament vinculat amb el sector exterior (per la seva capacitat exportadora) així com també per la seva capacitat d'incorporar guanys en productivitat. A més, la dinàmica del sector industrial català ha triplicat amb intensitat el de la zona euro i ha estat clarament superior al creixement en termes de producte industrial que han experimentat economies com la italiana, l'alemanya o la francesa.⁶¹

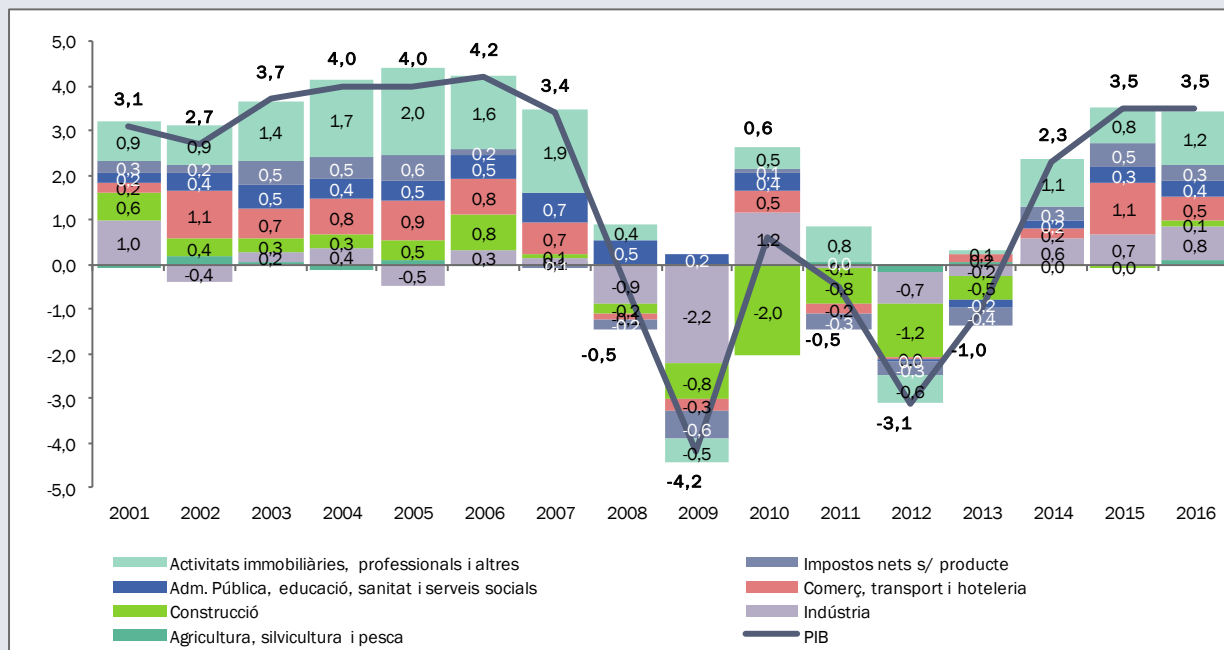
⁶¹ DVEH (2017) NCE, abril, p. 16.

GRÀFIC I.1.G1 Composició del creixement del PIB a Catalunya, 2001-2016

Aportació al creixement dels diferents components de demanda. Catalunya, 2001-2016

Aportació al creixement dels diferents components sectorials d'oferta. Catalunya, 2001-2016

Unitats: punts percentuals (components) i taxes de creixement interanuals (PIB).

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

També ha resultat molt intensa la dinàmica en termes reals del sector primari a Catalunya. No obstant això, i tot i que la producció agrària ha augmentat amb intensitat en termes de volum, l'evolució dels preus ha restat dinàmica al sector en termes de valor nominal. Tot i que la producció agrària ha estat intensa, especialment pel que fa a hortalisses i cereals, la producció ramadera ha romàs estable.⁶²

Tots els sectors han mostrat una evolució molt favorable del VAB. Tot i això, resulta molt destacable l'intens creixement que ha experimentat el sector industrial, motor de creixement indiscutible des de fa tres anys.

Aquesta bona evolució econòmica s'ha tornat a traduir en una millora en l'ocupació. La població ocupada s'ha incrementat un 3,4%, amb un increment en termes absoluts d'uns 106 milers de persones respecte de l'any anterior. Aquest creixement de la població ocupada ha estat més intens que el de l'any 2015, en què havia augmentat l'1,5%.⁶³

El principal sector en termes d'aportació al creixement de l'ocupació ha estat el dels serveis, que ha experimentat una taxa de creixement del nombre de persones ocupades molt alta, del 4,4%. També ha estat molt alta la taxa de creixement de l'ocupació a l'agricultura, on ha estat del 6,3%. En canvi, tant al sector industrial com al de la construcció, on la taxa de creixement del VAB ha estat relativament alta, els creixements en termes d'ocupació han estat més modestos, del 0,2% i del 0,9% respectivament.⁶⁴ Tot i això, el creixement de l'ocupació, com en el cas del VAB, també ha afectat de manera general tots els sectors de l'economia, evidenciant ja un creixement més equilibrat d'aquesta taxa.

Tal com mostren els gràfics anteriors, el creixement que ha experimentat l'economia catalana l'any 2016 resulta fins i tot més equilibrat que el de l'any anterior. Des de la perspectiva de la demanda, l'aportació del sector exterior és positiva, i s'allunya dels creixements que s'havien desenvolupat amb anterioritat a l'any 2008. A més, i de la mateixa manera que l'any anterior, tots els components de la demanda domèstica han fet aportacions positives al creixement.

Des de la perspectiva de l'oferta, les principals aportacions venen de la indústria i de l'aglomerat que conformen els serveis professionals i immobiliaris, mentre que l'aportació de l'activitat comercial, que havia estat molt important l'any 2015, s'ha tornat a moderar sense deixar de ser positiva. A més, per primer cop en molt de temps el sector de la construcció apareix amb una aportació positiva que, tot i ser modesta, trenca amb la rècula d'anys de caiguda del sector d'ençà de l'esclat de la crisi.

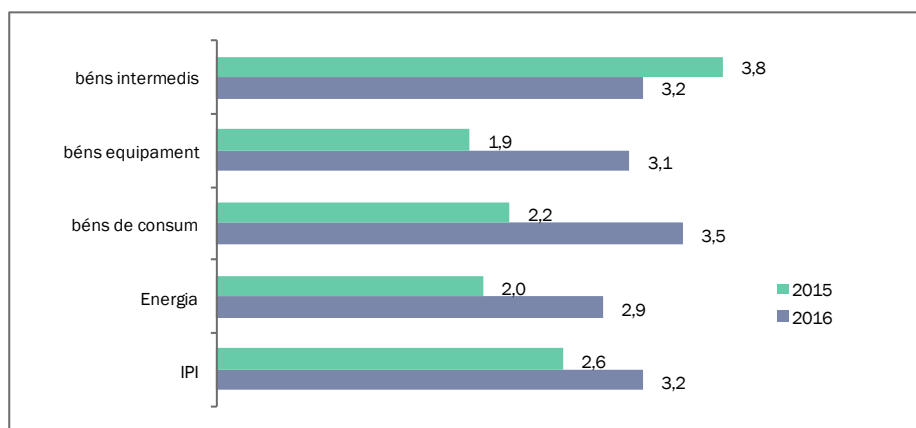
El sector industrial, que explica el 23% del creixement real del 2016, ha encadenat tres anys consecutius fent aportacions positives al creixement molt per sobre del pes que suposa en el conjunt del VAB català.⁶⁵ No obstant això, el gràfic següent ens permet veure que, mentre que l'any 2015 el creixement més important en termes de producció es va produir en la producció de béns intermedis, l'any 2016 s'ha produït en els béns de consum. De fet, en general s'ha produït un increment més intens de la producció per a totes les tipologies de productes tret dels béns intermedis. També han accelerat el ritme de creixement de la producció els sectors productors de béns d'equipament.

⁶² DVEH (2017), NCE, gener, p. 20.

⁶³ Dades EPA, INE. Taxes de creixement calculades en base a la població de 16 anys i més.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Parlem d'un pes que se situa lleugerament per sobre del 20%. D'aquesta manera, explicant només una cinquena part del producte, el sector ha encadenat unes aportacions al creixement del 43%, 51% i 23% respectivament per als anys 2014, 2015 i 2016 (càlculs elaborats a partir de les estimacions d'Idescat).

GRÀFIC I.1.G2 Índex de producció industrial segons destí econòmic dels béns produïts. Catalunya, 2015-2016

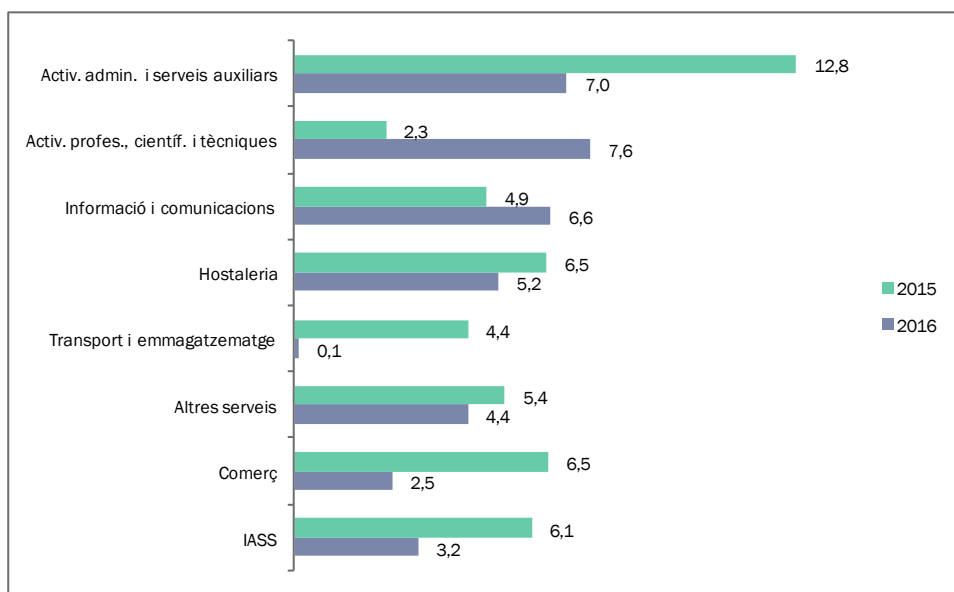
Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

En general, totes les branques d'activitat han experimentat una evolució positiva en termes de producció. Només en trobem quatre que mostrin un retraïment de l'índex de producció industrial de l'any 2016 respecte del de l'any 2015. Parlem en aquests casos del ram de la fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics, del de les indústries extractives, del de les altres indústries manufactureres (totes elles amb caigudes inferiors a l'1%) i, finalment, de la branca de producció de paper, arts gràfiques i suports enregistrats, que amb una disminució del -2,3% ha estat la que més ha reculat en termes de producció anual (vegeu la taula i el gràfic I1AG6 de l'annex).

Entre la resta de sectors, que són majoritaris, destaquen les branques d'activitat del tèxtil, confecció, cuir i calçat (amb un creixement del 15,7%), la fabricació de maquinària i equips mecànics (10,7%), el subministrament d'aigua (8,1%), la metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics (5,9%), fabricació de productes farmacèutics (5,7%) i productes derivats del cautxú i matèries plàstiques (5,1%). (Vegeu el gràfic I1AG6 de l'annex).

GRÀFIC I.1.G3 Índex d'activitat del sector serveis (IASS) del conjunt de l'economia i per sectors. Catalunya, 2015-2016

Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).

Font: elaboració pròpia a partir de Idescat.

Mentre que el sector indústria s'ha mostrat fins i tot més dinàmic l'any 2016 que l'anterior, això no ha succeït en el cas del sector serveis, que ha mostrat una evolució lleugerament més modesta. L'índex d'activitat del sector serveis (IASS) recull precisament aquesta desacceleració en el creixement del sector. Mentre que l'any 2015 havia experimentat un creixement intens del 6,1%, enguany ha crescut a un ritme més baix, del 3,2% (vegeu el gràfic anterior).

No totes les branques d'activitat terciàries han registrat el mateix comportament. Tot i que trobem alguns serveis molt importants com l'activitat comercial, l'activitat administrativa i els serveis auxiliars o els transports que han experimentat una forta frenada en el creixement, en trobem d'altres com ara les activitats professionals, científiques i tècniques, o el sector de la informació i la comunicació que han incrementat amb major intensitat la seva activitat. Amb tot, les activitats administratives i els serveis auxiliars han continuat al capdavant en termes d'intensitat de creixement.

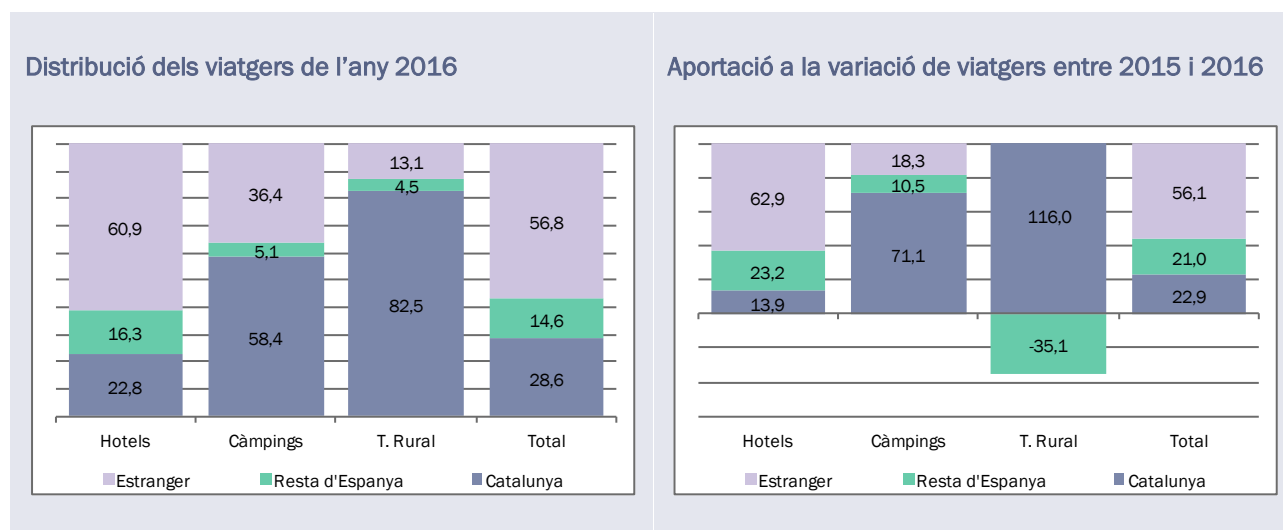
Les activitats professionals, científiques i tècniques, el sector de la informació i la comunicació i les activitats administratives i els serveis auxiliars i administratius han estat les que han augmentat l'activitat de manera més intensa el 2016.

En general, el sector serveis s'ha nodrit sobretot del bon comportament de la demanda domèstica, però també del de l'estrangera a través del turisme. L'evolució del nombre de viatgers ha estat positiva per a totes les procedències. A diferència de l'any anterior, el creixement de viatgers estrangers s'ha situat per sobre del dels de procedència domèstica. El nombre de viatgers catalans que han pernoctat a Catalunya ha estat el 6,4% més alt, el dels procedents d'altres indrets d'Espanya el 12,2%, i els de l'estranger el 8,0% (vegeu la taula I.1.T7 a l'annex).

Al sector turístic, enguany ha augmentat més l'afluència d'estrangers i de turistes d'altres indrets d'Espanya que no pas la de catalans. Fruit d'aquesta dinàmica, els allotjaments de turisme rural són els que menys han augmentat el nombre de viatgers.

A diferència de l'any anterior, els establiments de turisme rural són els que menys han augmentat el nombre de viatgers, amb un increment del 2,4%. En canvi, els càmpings han experimentat un increment del nombre de viatgers del 9,1% i els hotels, del 8,1%.⁶⁶ Tal com mostren els gràfics següents, l'augment dels viatgers en hotels ha vingut de la mà del turisme estranger, atès que els estrangers expliquen gairebé el 63% de l'increment de viatgers que pernocten en aquests establiments. En canvi, en el cas dels càmpings el 71% de l'augment s'explica pels turistes catalans, fet que vincula el creixement dels càmpings bàsicament al turisme domèstic. Pel que fa al turisme de la resta de l'Estat, també explica bona part del creixement dels viatgers allotjats en hotels, si bé en el cas dels establiments de turisme rural s'ha produït una disminució del nombre de viatgers d'aquesta procedència que s'ha més que compensat amb l'augment de turistes catalans.

GRÀFIC I.1.G4 Distribució i variació del nombre de viatgers a Catalunya segons procedència i tipus d'establiment

Unitats: percentatges sobre el total de cada categoria.

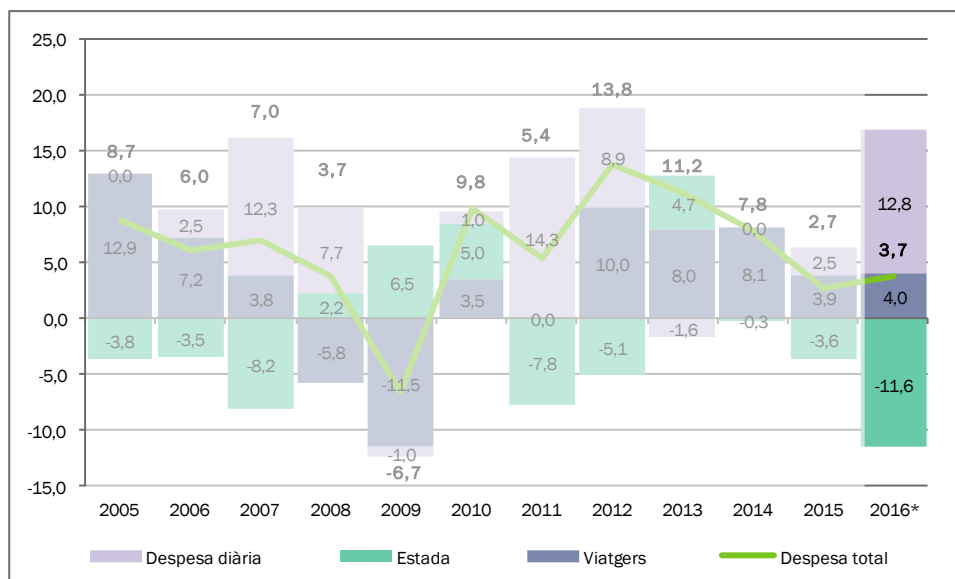
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la taula I.1.A.T3 de l'annex.

Fruit d'aquesta conjuntura, els ingressos procedents de l'arribada de turistes estrangers han augmentat lleugerament respecte dels de l'any anterior. En consonància amb l'evolució que hauria experimentat la despesa dels turistes l'any 2015, les aportacions positives al creixement haurien vingut de la mà del nombre de viatgers, que hauria augmentat el 4%, i sobretot per la despesa diària per viatger, que ho hauria fet en un 12,8%. Per contra, la durada de l'estada per cada viatger hauria disminuït l'11,6% (vegeu el gràfic següent).

De la mateixa manera que l'any anterior, la despesa turística dels estrangers a Catalunya ha augmentat per l'augment de viatgers i de la despesa diària, ja que s'ha tornat a produir una reducció de la mitjana dels dies d'estada.

⁶⁶ Idescat Vegeu la taula I.1.T7 de l'annex.

GRÀFIC I.1.G5 Evolució de la despesa turística a Catalunya segons components, 2005-2016

Unitats: variació en percentatge.

(*) Les dades de creixement per a l'any 2016 presenten un trencament de sèrie respecte de les recollides per als anys anteriors.

Font: Idescat i elaboració pròpia.

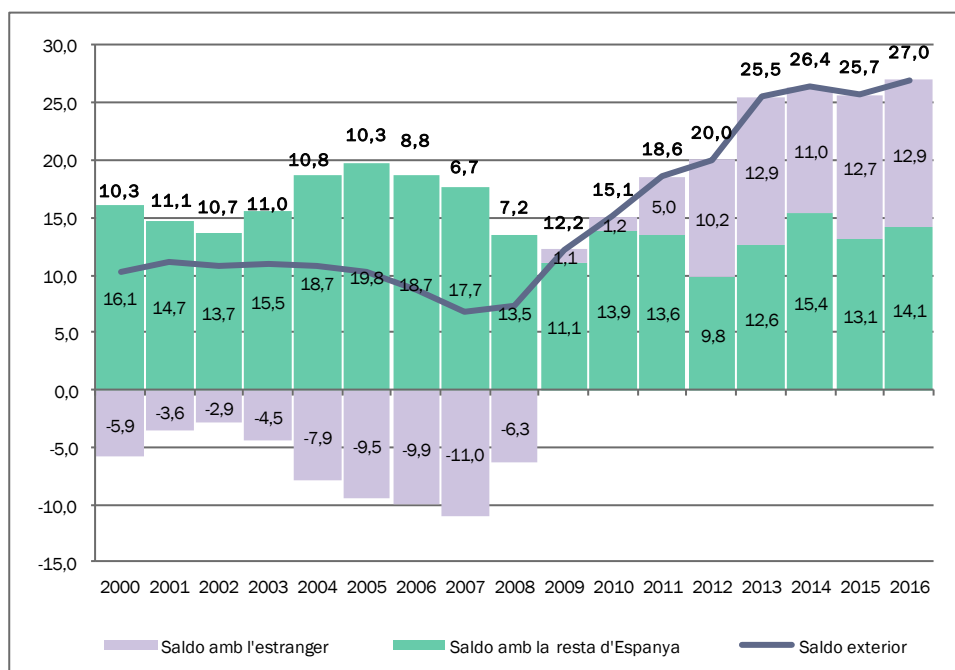
Aquesta disminució de la durada de l'estada es podria haver produït també en el turisme domèstic. Mentre que els viatgers estrangers haurien disminuït el nombre de pernoctacions en establiments d'hostatgeria en l'1,5%, els viatgers de la resta d'Espanya i de Catalunya ho haurien fet en el 1,9% i el 2,5% respectivament (vegeu el gràfic I1AG7 de l'annex).

1.2.1. EL SECTOR EXTERIOR A CATALUNYA

La millora dels intercanvis amb l'exterior s'ha notat en el balanç del sector exterior català. La partida que ha ajudat més a millorar el saldo exterior català en termes nominals ha estat el saldo dels intercanvis de béns i serveis. Parlem en aquest cas d'una millora en el superàvit de 258 milions d'euros, que s'ha produït gràcies a un increment del 3,3% del saldo nominal de les exportacions contra un 3,1% de creixement del saldo nominal de les importacions. Per contra, el saldo de les despeses dels estrangers al territori respecte del de les despeses dels catalans a l'estranger ha disminuït lleugerament en 7 milions, cosa que no ha impedit que el saldo exterior català hagi millorat en termes globals en 251 milions d'euros.

S'ha mantingut incrementat lleugerament el saldo positiu dels intercanvis de béns i serveis amb l'exterior. Això ha estat possible gràcies a un augment en termes nominals tant del saldo amb l'estranger com amb la resta d'Espanya.

GRÀFIC I.1.G6 Evolució del saldo exterior, el saldo amb l'estranger i el saldo amb la resta d'Espanya. Catalunya, 2000-2016

Unitats: milers de milions.

Font: Idescat. Estimacions en base 2010.

D'aquesta manera, el saldo exterior català hauria crescut des dels 25,7 milers de milions als 27 milers de milions en el decurs del darrer any. A més, aquesta millora s'hauria produït gràcies a un augment del saldo nominal tant pel que fa als intercanvis amb l'estranger com amb la resta de l'Estat. Mentre que el saldo amb l'estranger hauria augmentat des dels 12,7 milers de milions als 12,9, el saldo amb la resta d'Espanya hauria passat d'un superàvit de 13,1 a un de 14,1 milions d'euros. Per tant, doncs, tot i que en termes reals els intercanvis amb l'estranger no haurien permès millorar el saldo, sí que ho haurien fet en termes nominals, cosa que ha facilitat una millora substancial del saldo exterior català.

Tot i que les exportacions de béns han augmentat el 2%, una taxa lleugerament superior a la de l'increment de les importacions, això no ha estat suficient per millorar el saldo estrictament comercial. L'any 2016 el dèficit comercial s'ha ampliat lleugerament en el 0,8%. Aquesta evolució s'ha produït en un context on les importacions en termes nominals de matèries primeres, especialment les energètiques, encara han perdut valor per l'evolució dels preus en el context internacional respecte de la mitjana de l'any anterior. Això explica en part que en la categoria de béns de consum intermedi les importacions hagin disminuït, mentre que a la resta de categories, béns d'equipament i de consum, aquestes hagin augmentat. En general, les exportacions s'han incrementat en totes les categories de béns, tot i que en el cas dels béns de consum ho han fet a una taxa inferior a la de les importacions (vegeu el gràfic I.1.A.G8 de l'annex).

Tot i que el saldo exterior global ha millorat, el saldo estrictament comercial s'ha deteriorat, i el dèficit ha augmentat el 0,8%.

No obstant això, tot i que les importacions de béns energètics i industrials han disminuït lleugerament (-1,1%), també ho han fet a una intensitat fins i tot més gran les de productes agraris, ramaders, silvícoles i pesquers, que han experimentat una caiguda del 8,8% en aquesta partida. D'altra banda, mentre que les exportacions han augmentat en termes generals en totes les categories de béns, especialment a la de materials de transport i altres béns de capital, han disminuït lleugerament en les de béns primaris i també en la de béns de consum (vegeu gràfic I.1.A.G9 de l'annex).

Sectorialment, només els productes de les categories d'agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca, els de sector de l'energia, extracció i refinament de petroli, els del ram de la metal·lúrgia i els productes metàl·lics, i els de la categoria residual de no classificats han experimentat una disminució del valor total de les exportacions. En tota la resta de sectors l'evolució de les exportacions ha estat positiva. Pel que fa a les importacions, només han disminuït en els sectors de l'agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca, en el de producció d'energia, extracció i refinament de petroli, indústries químiques, metal·lúrgia i productes metàl·lics i maquinària d'oficina, de precisió i òptica. Aquests mateixos sectors, han estat els únics que han millorat el saldo d'intercanvi, mentre que la resta l'han empitjorat (vegeu el gràfic I.1.A.G10 de l'annex).

Els únics sectors que han ajudat a millorar el saldo han estat l'agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca, el de producció d'energia, extracció i refinament de petroli, indústries químiques, metal·lúrgia i productes metàl·lics i maquinària d'oficina, de precisió i òptica.

Tant en el cas de les relacions bilaterals amb la Unió Europea dels 28 com amb les d'Amèrica del Nord les exportacions han estat en general més dinàmiques que les importacions. En el cas d'Amèrica central i del sud, tot i que les exportacions bilaterals amb Catalunya han disminuït clarament, ho han fet a una intensitat inferior a la de les importacions. Això també ha succeït, tot i que amb taxes molt més modestes, amb el conjunt d'economies agrupades en la categoria de resta del món, que inclou la major part d'economies asiàtiques. En canvi, la categoria de resta d'Europa, que inclou Rússia, ha mostrat una evolució molt més intensa de les importacions que no pas de les exportacions (vegeu el gràfic I.1.A.G11 de l'annex).

Tot i que les exportacions de productes industrials han augmentat a una intensitat superior a la del conjunt d'exportacions, les importacions encara han crescut amb més intensitat. El millor comportament s'ha produït en els intercanvis de productes de nivell tecnològic alt i mitjà-baix.

Les exportacions de productes estrictament industrials han augmentat amb més intensitat que les del conjunt de productes exportats. Tot i això, les importacions de productes industrials han augmentat el 4%, clarament per sobre del que ho han fet les exportacions (2,5%). El millor comportament s'ha produït en la categoria de productes de nivell tecnològic alt, on les exportacions han augmentat (8,5%) amb una intensitat clarament superior a la de les importacions (3,9%). Això ha permès als intercanvis d'aquesta categoria disminuir el dèficit. També ha millorat el saldo en el cas dels intercanvis de productes de nivell tecnològic mitjà-baix, tot i que en aquesta ocasió la millora s'ha derivat d'una disminució menys intensa de les exportacions (-1,7%) que de les importacions (-3,9%). La resta de categories han experimentat un increment més intens de les importacions que de les exportacions (vegeu gràfic I.1.A.G12 de l'annex). Dins de la categoria de nivell tecnològic alt destaca el comportament dels productes informàtics, electrònics i òptics, on les exportacions han millorat més que les importacions. En la categoria de productes de nivell mitjà alt, destaca també pel bon comportament el sector químic, i també el metal·lúrgic en la de nivell mitjà-baix. Finalment, entre les categories de nivell tecnològic baix destaca el bon comportament de la categoria que agrupa productes dels sectors agroalimentari, tèxtil, cuir, calçat fusta i paper (vegeu el gràfic I.1.A.G13 de l'annex).

1.2.2. EL SECTOR FINANCER A CATALUNYA

Durant l'any 2016 el crèdit nou concedit sembla que ha tornat a augmentar, tot i que a una taxa inferior a la de l'any precedent. Aquest augment del nou crèdit hauria anat destinat sobretot a finançar el consum i la inversió familiar, ja que el crèdit a les empreses no ha crescut. El creixement més intens d'aquest

nou crèdit s'ha produït en el finançament del consum, mentre que el crèdit hipotecari, tot i augmentar amb intensitat, ho ha fet per sota.⁶⁷

Tot i el creixement dels nous crèdits, el saldo viu del crèdit sostingut per les entitats de dipòsit ha continuat baixant en el context de despallanquejament persistent en què es desenvolupa l'activitat econòmica tant espanyola com catalana. De fet, el volum de crèdit sostingut per les entitats de dipòsit catalanes ha disminuït l'any 2016 en el 10,7%, una taxa molt més intensa que la de l'any precedent, trencant d'aquesta manera l'evolució a la moderació de la caiguda que havia experimentat en anys precedents.

El procés de despallanquejament ha trencat la tendència a la desacceleració i el crèdit viu ha disminuït en el 10,7%, molt per sobre del 4,7% de l'any anterior.

TAULA I.1.T6 Creixement del crèdit i dels dipòsits a les entitats de dipòsit. Catalunya, 2014-2016

Catalunya	Crèdit			Dipòsits		
	Total	AAPP	Privat	Total	AAPP	Privat
IV TR 2014	-6,4	15,6	-7,6	-1,9	27,4	-2,8
IV TR 2015	-4,7	-10,8	-4,3	-1,9	-4,0	-1,8
IV TR 2016	-10,7	-16,4	-10,4	-5,6	3,1	-6,0

Unitats: taxes de creixement interanual (percentatges).

Font: elaboració pròpia a partir de les dades publicades pel Banc d'Espanya.

En el cas del conjunt d'Espanya, en canvi, les dades mostren que aquesta desacceleració del ritme de despallanquejament ha persistit, i la taxa de disminució del crèdit viu ha passat del 4,4% l'any 2015 al 4% l'any 2016. La majoria d'activitats productives han experimentat un descens del crèdit viu que tenien concedit. Només l'agricultura ha registrat un lleuger augment de l'endeutament a crèdit, mentre que a la indústria ha disminuït el 2,4%, a la construcció el 9,2% i als serveis sense els serveis immobiliaris el 5,7%, atès que en aquests darrers la taxa de retrocés ha estat superior al 10%. Pel que fa al crèdit personal, el crèdit viu destinat a compra i reparació d'habitatge ha disminuït (-3%), mentre que el crèdit al consum ha augmentat (5,3%), deixant el crèdit viu per a usos personals un 1,6% més baix (vegeu la taula I.1.A.T5 de l'annex).

Juntament amb la disminució més intensa del crèdit viu, a Catalunya també han disminuït els dipòsits de les entitats catalanes (-5,6%). Aquest és un fenomen que també ha succeït per al conjunt d'Espanya si bé a una taxa inferior (-1,5%). Tot i que per al conjunt d'Espanya els dipòsits privats han augmentat lleugerament (vegeu la taula I.1.A.T4 de l'annex), a Catalunya han disminuït encara el 6% (vegeu la taula anterior). En conjunt, els dipòsits s'han vist afectats per la política de laxitud monetària del BCE, que n'ha fet baixar molt els rendiments.⁶⁸

Tant el crèdit viu com els dipòsits han disminuït més intensament a les institucions catalanes que en el conjunt de les institucions espanyoles.

Amb tot, la taxa de morositat ha baixat, tant en el cas de les activitats productives, on s'ha situat en el 13,1%, com en el cas dels crèdits personals, on ha baixat lleugerament fins a situar-se en el 5,5% (vegeu taula I.1.A.T6 de l'annex).

Els mercats financers van començar l'any relativament volàtils, com a conseqüència de les incerteses sobre l'evolució econòmica xinesa i també sobre el resultat del Brexit. No obstant això, durant la segona meitat de l'any la majoria dels índex borsaris europeus s'han recuperat fins a cotitzar per sobre del valor de l'any anterior. Entre els índex que més han guanyat en cotització trobem l'FTSE 100 del Regne Unit (14,4%) i el Dow Jones nord-americà (13,4%); a més distància hi trobem també, amb guanys de cotització

⁶⁷ DVEH (2017) NCE, gener, p. 47 (Dades relatives al període gener-novembre).

⁶⁸ DVEH (2017) NCE, abril, p. 52

més baixos, el Dax Xetra alemany (6,9%) i el CAC 40 francès (4,9%). L'Euro Stoxx 50, que recull la cotització de les 50 principals empreses europees, ha finalitzat l'any també amb una lleugera cotització a l'alça (0,7%). Tot i això, l'IBEX 35 i el FTSE MIB, principals índexs espanyol i italià respectivament han registrat una caiguda del valor de cotització del 2% en el primer cas i del 10,2% en el segon (vegeu la taula I.1.A.T7 de l'annex).

Tot i que la majoria d'índexs borsaris europeus han finalitzat l'any amb cotitzacions a l'alça, això no ha succeït en el cas de l'IBEX35 i de l'FTSE MIB (italià), que han perdut punts de cotització en el global de l'any.

Aquesta disminució de la cotització mitjana recollida per l'IBEX 35 no s'ha reproduït exactament a tots els índexs borsaris espanyols. El Barcelona Global 100 ha estat un dels que han experimentat millora en termes de cotització. També ha succeït el mateix amb el de les principals empreses que cotitzen a la borsa de València. No obstant això, els índexs de les borses de Madrid i de Bilbao han experimentat un retrocés en les seves cotitzacions mitjanes (vegeu la taula I.1.A.T8 de l'annex).

TAULA I.1.T7 Volum efectiu de contractació a la Borsa de Barcelona, 2016

	Milions d'euros el 31/12/2016	Variació interanual a 31/12/2016
Efectes públics	3716,5	-83,6
Obligacions	591,0	267,5
Accions	142045,9	-22,3
Fons cotitzats	485,9	-49,9
Warrants	179,2	-8,0
Drets	1335,1	-55,9
Segon mercat	0,4	548,8
Total	148354,0	-29,3

Unitats: milions d'euros i taxes interanuals de creixement (percentatges).

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Vicepresidència, Economia i Hisenda.

El volum d'efectes negociats a la borsa de Barcelona l'any 2016 ha disminuït el 29,3% respecte de l'any 2015. Els únics efectes que no han disminuït el volum de contractació han estat les obligacions, que han augmentat el 267%, i les transaccions negociades en el segon mercat. El valor de les accions contractades al mercat continu de la borsa de Barcelona, que són l'instrument amb el volum més gran de contractació, han disminuït en el 22,3%.

Pel que fa als índex sectorials de la Borsa de Barcelona, els rendiments més alts s'han obtingut en els sectors metal·lúrgic (47,6%) i el químic (27%). Tot i que en general tots els sectors han mantingut una evolució positiva de les cotitzacions, l'índex de la banca, el de les elèctriques, el dels serveis diversos i el dels serveis immobiliaris han experimentat un retrocés de les cotitzacions mitjanes.⁶⁹

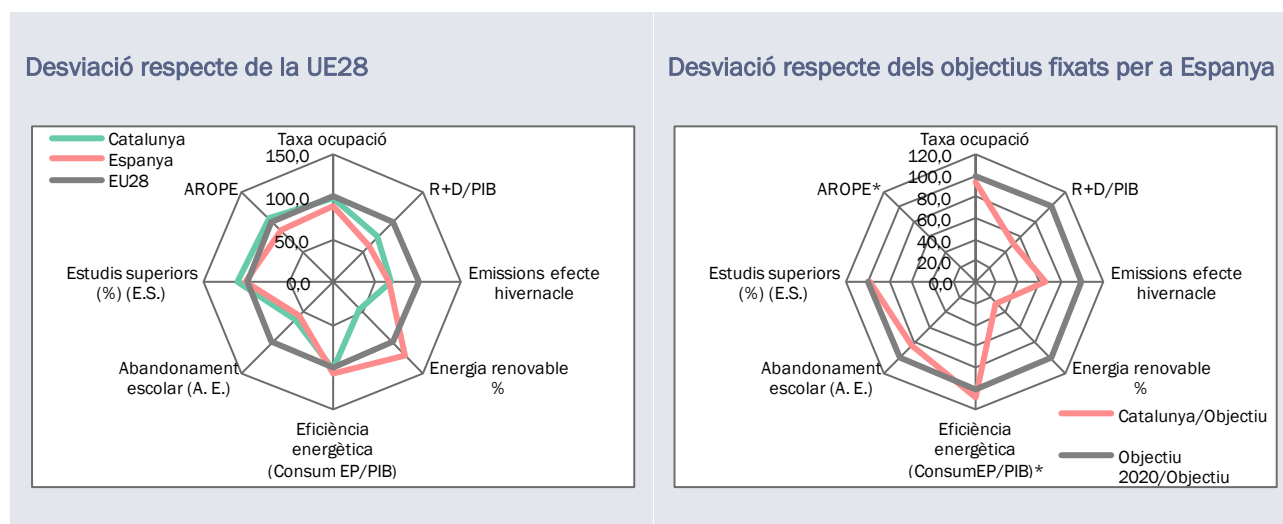
1.3. CATALUNYA EN EL MARC DE L'ESTRATÈGIA EUROPA 2020

Amb l'Estratègia Europa 2020 la Unió Europea estableix l'estratègia de creixement per a la dècada actual. L'objectiu és assolir, abans del 2020, una societat més preparada, sostenible i inclusiva, fet que passa per mantenir alts nivells d'ocupació, productivitat i cohesió social dins de la UE28. L'estratègia estableix els objectius en el marc de l'ocupació, la innovació, l'educació, la inclusió social i la sostenibilitat

⁶⁹ DEIH (2017) NCE, p. 55

mediambiental. La taula I.1.A.T9 de l'annex recull els indicadors agregats de l'Estratègia 2020, els objectius establerts a la finalització de la dècada per a cadascun d'ells i la situació actualitzada de Catalunya, Espanya i UE28 en cada àmbit. El gràfic següent resumeix aquesta informació.

GRÀFIC I.1.G7 Desviació dels principals indicadors establerts a l'Estratègia Europa 2020 respecte de la mitjana de la UE i respecte dels objectius establerts

Unitats: Índex sobre la mitjana UE28 (UE28=100) o sobre els objectius (O2020=100). En aquells casos en què l'objectiu marqui una fita inferior, el gràfic en recull la inversa.

Font: elaboració a partir de les dades de la taula I.1.A.T9 de l'annex.

El primer dels gràfics anteriors ens mostra la situació catalana i espanyola en relació amb la mitjana de la UE28 i ho fa per a cadascun dels vuit indicadors agregats. El segon recull la situació relativa de Catalunya respecte dels objectius establerts. Per interpretar correctament el gràfic cal tenir en compte que un valor per sobre la mitjana suposa sempre una situació millor. De la mateixa manera, un valor inferior reflecteix una situació pitjor.⁷⁰

Dels àmbits analitzats en trobem alguns que registren a Catalunya un comportament similar o fins i tot superior al de la mitjana europea. Un dels indicadors en què Catalunya supera la UE28 és en el pes de l'educació superior. Tot i això, el percentatge de titulats superiors encara es troba lleugerament per sota de l'objectiu fixat per a Espanya, si bé supera la mitjana espanyola i també a bastament la mitjana europea.⁷¹ La recuperació econòmica també ha permès millorar els registres de pobresa relativa, que tot i ser encara elevats, a Catalunya enguany han estat també lleugerament millors que en el conjunt d'Europa. La pobresa relativa, sintetitzada a partir de l'indicador AROPE, s'ha situat en la darrera enquesta en el 22,5% a Catalunya. D'aquesta manera i malgrat que resulta complicat comparar-lo amb l'objectiu -establert per al conjunt de la UE i en termes absoluts-, Catalunya ha tornat a millorar el registre després d'un període llarg en què el va empitjorar durant els anys posteriors a la crisi.⁷² L'únic àmbit mediambiental en què Catalunya es manté per sobre la mitjana i per sobre de l'objectiu és el de l'eficiència energètica. En aquest àmbit, l'economia catalana encara es trobaria per sobre de la millora del 13,5% que globalment s'hauria establert per al conjunt d'Europa entre 2005 i 2020 ⁷³ (vegeu el gràfic anterior).

D'altra banda, també cal tenir en compte que Catalunya es troba per sota de la mitjana de la UE28 en part dels indicadors. Els àmbits en què Catalunya encara està lluny dels objectius són els de la despesa

⁷⁰ Això s'ha aconseguit invertint el valor de l'indicador en aquells casos en què un indicador més baix suposa una millora.

⁷¹ Per a una anàlisi més detallada de la situació en l'àmbit educatiu vegeu l'apartat 3 del capítol IV.

⁷² Vegeu una anàlisi de l'exclusió social a Catalunya a l'epígraf 5, del capítol IV.

⁷³ Es tracta d'un percentatge de millora establert sobre els nivells de 2005. Enguany la revisió de les sèries ha comportat també un canvi de base que ja s'ha incorporat a les taules. Vegeu el capítol V.

en recerca i desenvolupament (R+D/PIB),⁷⁴ les emissions efecte hivernacle, el percentatge d'energia renovable sobre el total i en la taxa d'abandonament escolar. En el cas de les emissions, a més, gràcies a l'actualització de la sèrie fins al 2014, s'observa que durant la recessió els registres van millorar i que per al darrer any aquesta evolució s'ha interromput.⁷⁵

Finalment, pel que fa a la taxa d'ocupació, tot i que Catalunya també s'ha situat lleugerament per sota de la mitjana de la UE28, en termes quantitius els registres han tornat a millorar. En aquest cas, a més, Catalunya s'ha situat per sobre del conjunt d'Espanya, en un context en què la taxa d'ocupació ha tornat a millorar pels efectes de l'augment de la contractació en la conjuntura actual de recuperació econòmica.

---

⁷⁴ En aquest àmbit, tot i que no s'ha allunyat de la mitjana europea, l'economia catalana tampoc ha experimentat cap millora destacable respecte de l'any anterior. Vegeu una anàlisi més aprofundida a l'epígraf 1 del capítol II.

⁷⁵ Fins a l'any passat, la darrera actualització de les dades d'eficiència energètica i de percentatge d'energia renovable per a Catalunya era per a 2009. Enguany, la publicació de la sèrie actualitzada a 2014 ha permès visualitzar els efectes de la crisi i posterior recuperació. Vegeu una anàlisi més aprofundida a l'epígraf 2 del capítol V.

2. L'EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT, DE LA REMUNERACIÓ DELS FACTORS I DELS PREUS A CATALUNYA

2.1. L'EVOLUCIÓ DELS PREUS A CATALUNYA

En general l'evolució dels preus ha tornat a ser molt modesta. En el decurs de l'any, l'índex de preus de consum ha augmentat el 0,1% a Catalunya. Aquest comportament dels preus ha estat diferent del que ha experimentat el conjunt de l'economia espanyola, que s'ha situat encara en un registre mitjà anual lleugerament negatiu (-0,2%). En el conjunt de la zona euro la inflació s'ha situat lleugerament per sobre, en el 0,2% anual.

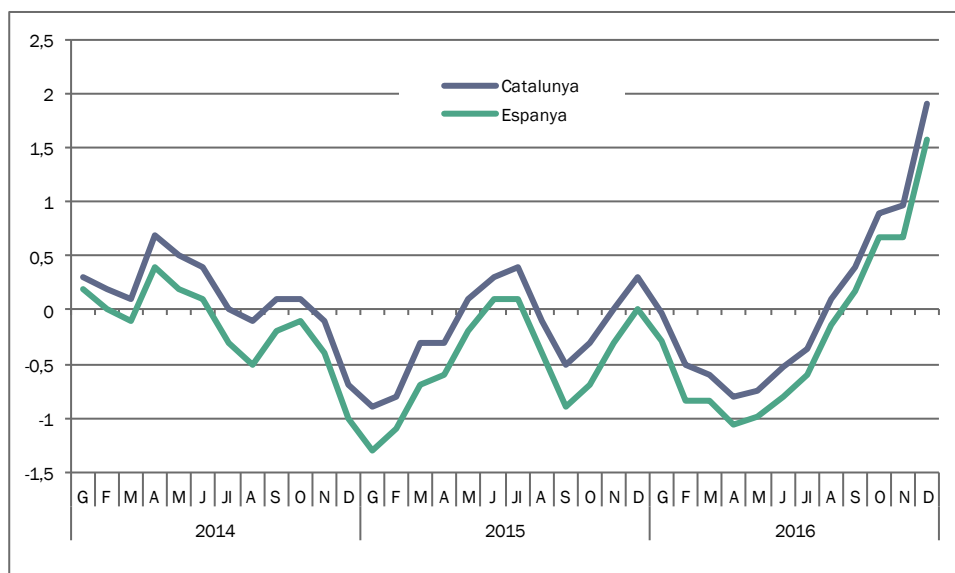
TAULA I.2.T1 Inflació comparada, Catalunya, Espanya i zona euro, 2015-2016

	2015	2016
Catalunya	-0,2	0,1
Espanya	-0,5	-0,2
Zona euro	0,0	0,2
Diferència Catalunya-Espanya	0,3	0,3
Diferència Catalunya-zona euro	-0,2	-0,2

Unitats: percentatges.
Font: INE (IPC) i Eurostat (IPCH).

El diferencial de variació dels preus de l'economia catalana amb el conjunt de l'economia espanyola s'ha tornat a mantenir al voltant dels 0,3 punts percentuals. En general, les sèries històriques mostren una diferencial inflacionista persistent de Catalunya amb relació al conjunt d'Espanya, un diferencial que només s'ha reduït puntualment en etapes de fortes correccions de les variacions de preus.⁷⁶

GRÀFIC I.2.G1 Evolució mensual de la inflació interanual. Catalunya i Espanya, 2014-2016

Unitats: percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

⁷⁶ Aquest darrer any, les rúbriques que més han fet augmentar el diferencial han estat les de mobles i revestiments del terra, habitatge de lloguer, conservació de l'habitatge, serveis mèdics i similars, i transport personal.

La inflació catalana s'ha situat en el 0,1%. Amb aquest registre, la inflació es torna a col·locar per sobre de l'espanyola, i manté el diferencial d'inflació en 0,3 punts percentuals.

Tot i que les pressions deflacionistes en els mercats internacionals de productes energètics i de primeres matèries van condicionar a la baixa l'evolució general dels preus en els primers mesos de l'any, això va canviar a mesura que avançava l'any. L'evolució del preu del cru va començar a ser positiva en termes de creixement mensual ja a partir del mes de febrer.⁷⁷ Tot i això, l'evolució descendent del preu del barril de l'any 2015 ha fet que en termes interanuals l'evolució del preu de petroli no hagi estat positiva fins a partir del més d'octubre.

Això implica que aquesta repuntada del preu del petroli no hagi quedat reflectida encara en l'evolució mitjana anual, que encara ha experimentat una evolució deflacionista del preu del cru respecte de l'any anterior. Per tant, en el conjunt de l'any aquest canvi en l'evolució del preu del cru encara no es reflecteix en el preu de la cistella de consum quan s'analitza per rúbriques. De fet, les dues principals rúbriques relacionades amb el preu del cru, com són les de transport personal i subministraments diversos, encara han fet una aportació netament negativa sobre el creixement de 0,7 punts percentuals. A més, aquestes dues rúbriques, juntament amb el transport públic interurbà, han estat de les que han mostrat una evolució més negativa dels preus.⁷⁸ Les taxes més elevades han recaigut sobre productes alimentaris. En ordre ascendent, les rúbriques més inflacionistes han estat les de patates i llurs preparats, olis i greixos, peix fresc i congelat, fruites fresques, crustacis, molluscs i preparats de peix i aigua mineral, refrescos i sucus.

Tot i que l'evolució mensual del preu del cru ha repuntat des de principis d'any, en termes anuals encara no s'ha deixat notar i això ha condicionat l'evolució de la inflació. La inflació subjacent s'ha situat en l'1,1% i els productes industrials s'han abaratit el 3,6%.

Tot i el creixement dels preus del 0,1%, la inflació subjacent s'ha enfilat a Catalunya fins a l'1,1%, per sobre dels registres experimentats per al conjunt de l'economia espanyola i la de la zona euro. Per grups específics de productes s'observa que la partida més inflacionista ha estat la dels aliments sense elaboració que, no obstant això, no ha compensat la davallada que encara han experimentat el grup de productes energètics. Aquest factor és el que explica la divergència entre la inflació general i la subjacent.⁷⁹ Amb tot, l'evolució dels preus de les partides de serveis i de les d'aliments amb elaboració s'han situat molt pròximes al creixement de la inflació subjacent i, fins i tot, lleugerament per sobre.⁸⁰

TAULA I.2.T2 Inflació subjacent (IPC) i inflació dels productes industrials (IPRI), 2015-2016

	Inflació subjacent		Inflació IPRI	
	2015	2016	2015	2016
Catalunya	0,9	1,1	-2,7	-3,6
Espanya	0,6	0,8	-2,1	-3,1
Zona euro	0,8	0,8	-2,0	-2,0

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'IPC de l'INE, per a Espanya i Catalunya, IPCH de l'Eurostat (per a la zona euro); i de les dades de l'Índex de preus industrials (IPRI) de l'INE, per a Catalunya i Espanya, i d'Eurostat per a la zona euro.

Pel que fa als productes industrials, Catalunya ha tornat a experimentar una baixada de preus més intensa que la de la zona euro i la del conjunt d'Espanya, amb una davallada del 3,6%. Aquesta rebaixa respon sobretot a la forta reducció dels preus dels béns intermedis (-13,9%), i també dels productes

⁷⁷ Càlculs d'elaboració pròpia a partir d'OPEC, *Basket prices*. En el decurs de l'any el preu del barril Brent en euros s'ha doblat.

⁷⁸ Deixant a banda l'evolució del preu dels objectes recreatius i de la llet. Vegeu la taula I.2.A.T1 de l'annex.

⁷⁹ Vegeu la taula I.2.A.T.2 de l'annex.

⁸⁰ *Ibidem*.

energètics (-1,8%), atès que els preus de la resta de partides no han baixat.⁸¹ De la mateixa manera que al conjunt d'Espanya, però no de la zona euro, a Catalunya la disminució dels preus industrials ha estat més intensa que la de l'any anterior.

2.2. ELS COSTOS LABORALS

A Catalunya els costos laborals han registrat un creixement tant en termes mensuals com per hora treballada. Tot i això, el creixement del cost laboral mensual per treballador i mes ha estat molt reduït i clarament per sota del de l'any passat, mentre que el del cost per hora treballada s'ha situat lleugerament per sobre del de 2015.

Amb tot, el comportament dels costos laborals a Catalunya s'ha desvinculat de l'evolució registrada en el conjunt de l'economia espanyola. Mentre que per al conjunt d'Espanya els costos laborals han disminuït, tant per hora com per persona, això no ha succeït a Catalunya.

TAULA I.2.T3 Evolució del cost laboral total per treballador. Catalunya 2014-2016

Cost laboral total mensual	2014	2015	2016
Catalunya	-1,7	0,7	0,1
Espanya	-0,3	0,6	-0,4
Cost laboral total per hora	2014	2015	2016
Catalunya	-1,7	0,4	0,5
Espanya	0,1	0,6	-0,1

Unitats: taxes de creixement (%).

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta trimestral del cost laboral, INE.

Els costos laborals per hora treballada enguany han augmentat el 0,5%. Aquest augment no s'ha reproduït per al conjunt d'Espanya. A Catalunya l'increment ha estat més intens en el cas del cost per hora treballada.

El cost mitjà per treballador i mes a Catalunya ha estat de 2.691 euros.⁸² Les activitats industrials són les que mostren la mitjana més elevada, el 24,3% per sobre de la mitjana del conjunt de Catalunya. El sector de la construcció, tot i mostrar uns costos també per sobre de la mitjana, el superen només en el 4,9%. El sector serveis és el que manté uns costos laborals per treballador i mes més baixos, un 5,6% per sota de la mitjana (vegeu la taula I.2.A.T4 de l'annex).

El sector de la construcció ha estat el que més ha augmentat el cost laboral mensual mitjà, amb un creixement del 2,5%. La indústria, amb els costos més elevats, l'ha disminuït en el 0,3%, mentre que el sector serveis l'ha augmentat lleugerament, en un 0,1% (vegeu la taula I.2.A.T5 de l'annex).

Per hora treballada, la mitjana dels costos laborals de les activitats incloses en el còmput de l'ETCL (Enquesta trimestral del cost laboral) se situa en els 21 euros. Per sectors, només el sector industrial es troba per sobre d'aquesta mitjana, concretament el 13,3%, mentre que la resta es troben per sota; un 3% en el cas de la construcció, i el 3,1% en el cas dels serveis. En termes de creixement, el comportament dels costos laborals hora no difereix gaire del que han experimentat els costos per treballador i mes en cadascun dels sectors (vegeu la taula I.2.A.T6 de l'annex).

Mentre que el sector de la construcció és on han crescut més (4,2%), en el sector de la indústria és on han crescut menys (0,1%). Tot i això, mentre els costos laborals industrials per treballador han disminuït,

⁸¹ Vegeu el comportament per tipus de productes a l'annex estadístic i a la taula I.2.A.T2 de l'annex.

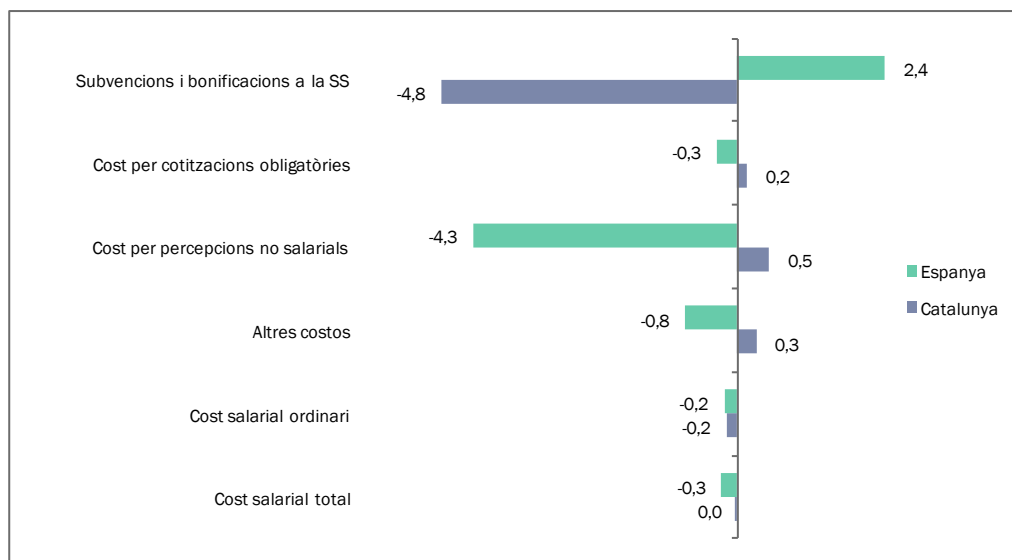
⁸² L'Enquesta trimestral dels costos laborals només recull les despeses laborals d'activitats industrials, de serveis i de la construcció, exclouent part important de les activitats primàries.

això no ha passat en el cas dels costos laborals per hora efectivament treballada (vegeu la taula I.2.A.T7 de l'annex).

L'augment dels costos laborals s'ha produït per l'augment dels costos salarials extraordinaris i per al conjunt de partides no salarials.

Per components del cost, l'augment es deu principalment al creixement de tots els tipus de costos tret dels costos salarials ordinaris, que han disminuït el 0,2%. A Catalunya, els costos salarials extraordinaris han augmentat l'1,1%, i això ha compensat la davallada dels costos salarials ordinaris, fet pel qual els costos salarials totals no han variat. La resta de components no salarials del cost han mostrat creixements de poca intensitat, que van des del 0,2% de les cotitzacions obligatòries al 0,5% de les percepcions no salarials. La disminució de les subvencions (-4,8%) també ha contribuït a encarir el cost laboral total.

GRÀFIC I.2.G2 Creixement del cost laboral per treballador i mes per components, Catalunya 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta trimestral del cost laboral, INE.

Tal com mostra el gràfic anterior, la contribució dels diferents components al creixement global del cost laboral per treballador i mes ha diferit entre Catalunya i el conjunt d'Espanya. Mentre que a Espanya totes les partides han contribuït a disminuir el cost laboral total, a Catalunya aquest paper només l'han jugat els costos salarials ordinaris (vegeu una anàlisi de les aportacions al gràfic I.1.2.G2 de l'annex).

2.3. PRODUCTIVITAT, RETRIBUCIÓ DELS FACTORS I FORMACIÓ DE PREUS A CATALUNYA

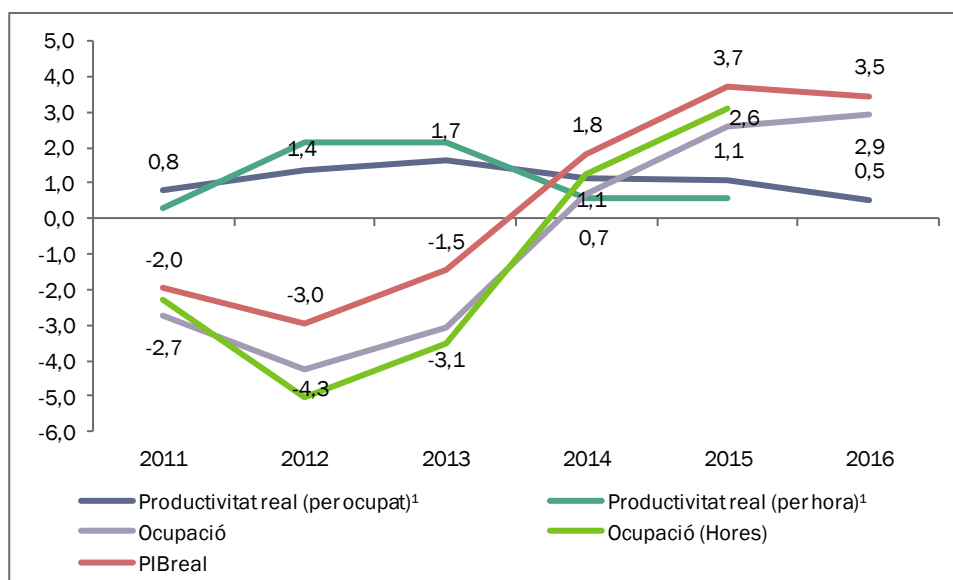
Segons les primeres estimacions, la productivitat aparent del treball hauria crescut lleugerament l'any 2016 a Catalunya. Tot i que l'increment d'enguany ha tornat a ser modest -només del 0,5%-, aquesta evolució s'ha tornat a produir en un context de creixement de l'ocupació.

Tal com s'observa en el gràfic següent, l'any 2016 el lleuger creixement de la productivitat aparent del treball es combina amb un augment de l'ocupació. El creixement de la productivitat estimada per al 2016 se situa lleugerament per sota de la del 2015 pel fet que el creixement real ha estat lleugerament inferior mentre que el creixement de l'ocupació ha estat lleugerament més intens entre aquests dos anys.

Aquest creixement s'ha desenvolupat en un context d'una evolució dels preus molt modesta. El deflactor implícit del PIB ha crescut el 0,3%, mentre que els preus dels béns de consum (IPC) han experimentat una evolució fins i tot més modesta (0,1%).

Les primeres estimacions del PIB recullen un lleuger augment de la productivitat., que combina encara una evolució positiva tant de l'ocupació com del PIB.

GRÀFIC I.2.G3 Evolució de la productivitat, l'ocupació i el PIB a Catalunya, 2011-2016

Unitats: percentatges.

(1) No hi ha dada d'ocupació en hores per al 2015.

Font: elaboració pròpia a partir de la Comptabilitat regional d'Espanya (CRE) de l'INE.

Els darrers anys, tal com mostra la taula següent, el creixement dels costos laborals unitaris nominals (RO/PIB real) ha estat negatiu. Tot i això, aquesta tendència ja es va frenar l'any 2015, i caldrà veure quina en serà la seva evolució a partir de l'any 2016. Fins a l'any 2015, la combinació d'un creixement de la productivitat real amb un abaratiment dels costos laborals havia afavorit aquesta situació.

De manera inversa, la retribució del capital, que inicialment havia mostrat un creixement clarament per sobre del de la producció real, ja va mostrar per al 2015 una evolució negativa, creixent per sota del que ho va fer la producció en termes reals.

Tot sembla indicar que l'aportació negativa dels costos laborals al creixement de preus cada han estat menys negatives, mentre que les del capital han evolucionat de manera inversa.

TAULA I.2.T4 Evolució del deflactor, de les retribucions relatives dels factors i de la productivitat, Catalunya 2010-2016

	Catalunya			Espanya		
	2010-14*	2015	2016	2010-14	2015	2016
Deflactor del PIB	0,3	0,1	0,3	0,0	0,5	0,3
EBE / PIB real	1,7	-0,3		0,8	-0,5	
RO / PIB real	-1,1	0,0		-1,3	0,6	
Impostos / PIB real	2,0	3,3	-0,2	1,7	3,8	-0,2
RO per ocupat	0,1	1,0		-0,3	1,2	
Productivitat real	1,2	1,1	0,0	1,1	0,7	

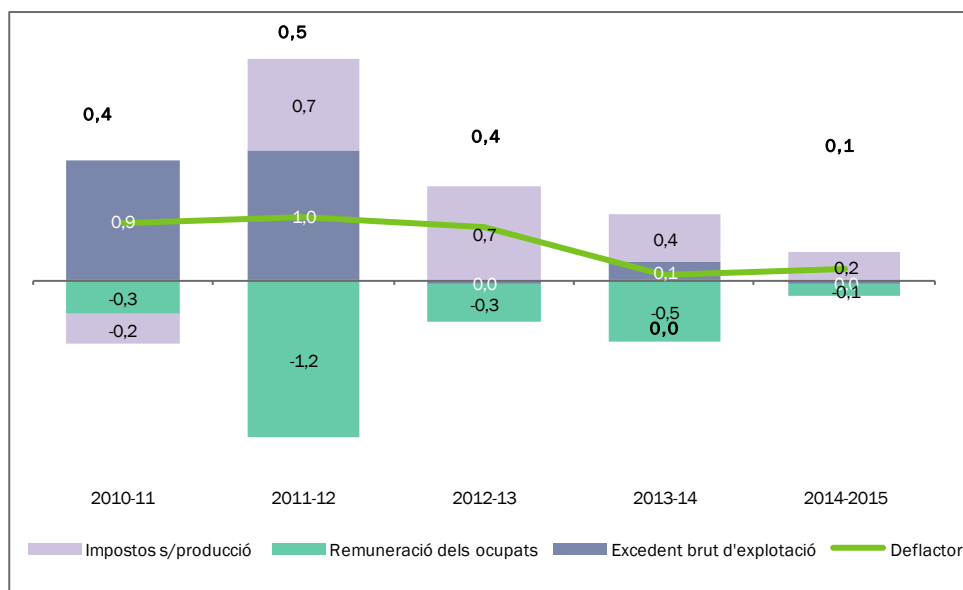
Unitats: percentatges (taxes anuals de creixement i taxes anuals acumulatives).

Font: elaboració pròpia a partir de la Comptabilitat regional d'Espanya (CRE) de l'INE.

D'aquesta manera, tal com mostra el gràfic següent, amb les darreres estimacions, des de l'any 2013 l'evolució del deflactor s'hauria vist condicionada per les pressions deflacionistes de les retribucions del treball. Paral·lelament, les retribucions del capital haurien mantingut aportacions positives cada cop més petites fins a l'any 2014, i no hauria estat fins l'any 2015 en què ambdós factors de producció haurien contribuït negativament al creixement dels preus. D'altra banda, també es percep, tot i que de manera molt irregular, una reducció de les aportacions negatives dels costos laborals al deflactor del PIB.

Tot i disminuir la seva aportació positiva, la dels impostos indirectes sobre el producte hauria estat l'única partida inflacionista l'any 2015. Caldrà veure quina serà doncs l'evolució a partir de l'any 2016. Aquest perfil d'aportacions que es constata per a Catalunya no difereix gaire del que s'observa per al conjunt de l'economia espanyola, tot i que en general les aportacions de les retribucions del capital han estat més negatives al conjunt de l'economia espanyola ja des del 2013 (vegeu el gràfic I.2.A.G1 de l'annex).

GRÀFIC I.2.G4 Aportació dels factors interns al creixement del deflactor del PIB segons productivitat calculada per hores treballades. Catalunya, 2010-2015

Unitats: punts percentuals.

Font: elaboració pròpia a partir de la Comptabilitat regional d'Espanya, INE. Treball comptabilitzat en hores.

Malgrat que encara desconeixem l'evolució que seguiran finalment les retribucions dels factors de producció en el marc de la comptabilitat regional, sí que tenim altres aproximacions que ens permeten veure quina podria ser finalment l'aportació de cadascun dels factors al creixement del deflactor.

Així, tot i que per a l'any 2016 no disposem de totes les dades necessàries per conèixer les aportacions al creixement del deflactor de cadascun dels factors, coneixem l'evolució de la productivitat aparent del treball, que ha augmentat lleugerament, en el 0,5%. Els costos laborals per treballador i mes a Catalunya també haurien crescut, segons les estimacions de l'ETCL, en el 0,1% de mitjana en el conjunt de l'any (0,5% els costos laborals per hora). Tal com recull la taula següent, a partir d'aquesta informació és possible aproximar l'evolució dels costos laborals unitaris en termes nominals, que haurien disminuït aproximadament el 0,4%. Aquesta disminució dels costos laborals, de confirmar-se amb les properes estimacions de la CRE (Comptabilitat regional d'Espanya), tornaria a suposar una aportació clarament negativa al creixement del deflactor del PIB.

Per altra banda, la part dels impostos sobre la producció i les importacions que ja s'han estimat haurien crescut el 3,2%. La contribució d'aquesta partida al creixement del deflactor, tot i ser positiva, sembla que serà reduïda, atès que suposa només el 9,2% del valor del producte. Per tant, si l'aportació del treball resulta negativa i l'aportació dels impostos no és prou intensa per compensar la del treball en termes absoluts, tot apunta a què, per definir un creixement de la inflació del 0,3%, l'aportació de l'excedent brut d'exploració també haurà de ser positiva en el conjunt de l'any 2016.

Les darreres dades per a l'any 2016 sembla que apunten a una nova davallada dels costos laborals unitaris, tant en termes nominals com en termes reals.

TAULA I.2.T5 Productivitat, costos laborals i preus. Catalunya, 2011-2016

	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16
Productivitat real (per ocupat) ¹	1,4	1,7	1,1	1,1	0,5
Productivitat nominal (per ocupat) ¹	1,9	2,1	1,2	1,2	0,8
Productivitat real (per hora) ¹	2,2	2,2	0,6	0,6	
Productivitat nominal (per hora) ¹	2,7	2,6	0,6	0,7	
Cost laboral nominal per assalariat	-0,8	0,8	0,4	1,0	
Cost laboral nominal per hora (assalariats)	0,1	1,6	-0,3	0,4	
Cost laboral per treballador i mes ²	-0,3	-0,2	-1,7	0,7	0,1
Cost laboral hora ²	0,2	0,3	-1,7	0,4	0,5
Cost salarial ²	0,7	0,7	-1,8	1,1	0,0
Deflactor del PIB	0,5	0,4	0,0	0,1	0,3
CLU nominals ³	-2,1	-0,5	-0,8	-0,2	
	-2,6	-0,9	-0,9	-0,3	
	-2,2	-0,8	-0,7	0,0	-0,4
	-2,6	-1,2	-0,7	-0,1	-0,8

Unitats: percentatges, taxes de creixement.

(1) Calculat a partir del PIB.

(2) Calculat a partir de les dades de l'ETCL, INE

(3) La darrera dada, corresponent a l'any 2014, ha estat calculada amb les dades de costos laborals de l'ETCL.

(4) Calculats a partir del cost laboral i la productivitat per hora efectivament treballada.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades estimades de la CRE, de l'ETCL i l'IPC de l'INE (les darreres dades són en alguns casos primeres estimacions). (Dades elaborades a partir de les estimacions de la CRE en base 2010).

3. LES INFRASTRUCTURES A CATALUNYA

L'any 2016 s'ha tramitat el Pla de transport de viatgers de Catalunya 2020, dictaminat pel CTEC (Dic- tamen 12/2016), que defineix les directrius per millorar el transport públic interurbà. El pla preveu la millora de l'oferta ferroviària (assumint la gestió de rodalies, connectant les línies d'FGC de l'Anoia i el Vallès pel centre de Barcelona, per exemple) i viària (finalitzant la implantació de la xarxa de busos ex- prés.cat). Un altre aspecte destacat del pla és la implantació de la T-Mobilitat, un sistema tarifari integrat per a tot el territori català.

3.1. LA INVERSIÓ EN INFRASTRUCTURES DE TRANSPORT

S'observa un descens en la inversió pressupostada centrada en la inversió ferroviària.

La inversió pressupostada⁸³ en infraestructures de transport ha disminuït el 14,0% l'any 2016. Aquest descens s'explica per la reducció en la inversió pressupostada en ferrocarrils (-20,7%), aeroports (-43,2%) i carreteres (-4,0%). En canvi, la despesa en ports (+20,6%) ha augmentat. Així, el pes del ferrocarril en la distribució d'aquesta inversió ha disminuït en 4,9pp, tot i que segueix representant el 57,8% de la inversió pressupostada.

TAULA I.3.T1 Inversió pressupostada, segons organisme inversor i tipus d'infraestructura de transport. Catalu- nya, 2015-2016

Estat	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
Carreteres*	174	18,3	197	19,5	12,9	1,2
Ferrocarrils	563	59,3	599	59,5	6,4	0,3
Ports	140	14,7	169	16,8	21,1	2,1
Aeroports	72	7,6	41	4,1	-43,3	-3,5
Total	950	62,6	1.006	77,1	6,0	14,5
Generalitat ⁽¹⁾	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
Carreteres	172	30,4	136	45,6	-21,1	15,2
Ferrocarrils	388	68,4	155	51,8	-60,1	-16,5
Ports	7	1,1	7	2,4	10,8	1,3
Aeroports	1	0,1	1	0,2	-37,5	0,0
Total	568	37,4	299	22,9	-47,4	-14,5
Estat i Generalitat ⁽¹⁾	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
Carreteres	347	22,8	333	25,5	-4,0	2,7
Ferrocarrils	951	62,7	754	57,8	-20,7	-4,9
Ports	146	9,6	177	13,5	20,6	3,9
Aeroports	73	4,8	42	3,2	-43,2	-1,6
Total	1.518	100,0	1.305	100,0	-14,0	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.

(*) Segons la memòria explicativa dels pressupostos de la Generalitat per al 2016, l'import pressupostat en carreteres per part de l'Estat l'any 2015 pujaria fins a 181 milions d'euros.

⁸³ Els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per a l'any 2016 no es van arribar a aprovar. Això implica que es van prorrogar els pressu- postos de l'any 2015. Tot i això, s'ha considerat oportú incloure la inversió del Projecte de pressupostos en la mesura que indiquen on es concentra la voluntat inversora del Govern de la Generalitat. Així mateix, el fet que l'import pressupostat disminueixi de forma notable en un context d'increment dels ingressos hauria de permetre executar les infraestructures pressupostades inicialment.

(1) Els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per a l'any 2016 no es van arribar a aprovar.

Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016 i Memòria explicativa dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2016.

La inversió pressupostada per l'Estat s'ha incrementat un 6,0% respecte al 2015. Aquest augment s'explica tant pel creixement de la inversió en ferrocarrils (+6,4%) com en carreteres (+12,9%) i ports (+21,1%), mentre que en aeroports hi ha un descens important (-43,3%). Així, la inversió ferroviària ha concentrat el 59,5% de la pressupostada, 0,3pp més que l'any 2015.

La inversió de la Generalitat de Catalunya⁸⁴ ha disminuït un 47,4% fruit del descens de la inversió en ferrocarrils (-60,1%) i carreteres (-21,1%). Això ha incrementat el pes de la inversió viària fins al 45,6%, 15,2pp més que l'any 2015, mentre que el de la inversió ferroviària ha retrocedit 16,5pp fins al 51,8%. Així, el pes de la inversió en infraestructures de la Generalitat sobre el total retrocedeix fins al 22,9% (14,5pp menys que l'any 2015). Val a dir que la Generalitat ha d'afrontar esforços pressupostaris per pagar les infraestructures finançades amb mecanismes estructurats d'anys anteriors, fet que dificulta la inversió en noves infraestructures o en manteniment de les ja existents.

Es constata un increment de la inversió liquidada l'any 2015.

Segons dades de la Intervenció general de l'administració de l'Estat (IGAE) recollides a l'Informe econòmic i financer dels Pressupostos de la Generalitat de Catalunya de l'any 2017, la inversió liquidada de l'Estat a Catalunya va augmentar un 15,6% entre 2014 i 2015. Aquest increment s'explica per l'augment de la inversió liquidada en carreteres i ferrocarrils⁸⁵ (+34,2%) i en menor mesura en ports (+9,3%). Pel que fa a la inversió liquidada per part de la Generalitat de Catalunya l'any 2015, aquesta va augmentar un 30,8% respecte al 2014. Aquest creixement es va produir fruit de l'increment de la inversió en ferrocarrils (+44,1%) i carreteres (+10,0%). Això fa que el pes de la inversió ferroviària sobre la inversió liquidada augmenti (+6,5pp), en detriment del pes de la inversió viària (-5,6pp). Així doncs, la inversió liquidada conjunta d'Estat i Generalitat va augmentar un 22,4%.

⁸⁴ Com s'ha comentat anteriorment, els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per l'any 2016 no es van arribar a aprovar, motiu pel qual l'anàlisi que es du a terme es fa sobre la base d'una voluntat inversora.

⁸⁵ Les dades agregades de SEITSA no permeten desagregar entre inversió en carreteres i ferrocarrils.

TAULA I.3.T2 Inversió liquidada, segons organisme inversor i tipus d'infraestructura de transport. Catalunya, 2014-2015

Estat	2014	Pes (%)	2015	Pes (%)	Var. 2014-2015 (%)	Var. 2014-2015 (pp)
Carreteres i Ferrocarrils	363	75,5	487	87,6	34,2	12,1
Ports	54	11,2	59	10,6	9,3	-0,6
Aeroports	64	13,3	10	1,8	-84,4	-11,5
Total	481	55,3	556	52,3	15,6	-3,1
Generalitat	2014	Pes (%)	2015	Pes (%)	Var. 2014-2015 (%)	Var. 2014-2015 (pp)
Carreteres	136	35,0	150	29,5	10,0	-5,6
Ferrocarrils	246	63,4	354	69,8	44,1	6,5
Ports	5	1,4	3	0,6	-47,7	-0,8
Aeroports	1	0,2	1	0,1	-16,6	-0,1
Total	388	44,7	508	47,7	30,8	3,1
Estat i Generalitat	2014	Pes (%)	2015	Pes (%)	Var. 2014-2015 (%)	Var. 2014-2015 (pp)
Carreteres i Ferrocarrils	745	85,7	991	93,2	33,0	7,5
Ports	59	6,8	62	5,8	4,1	-1,0
Aeroports	65	7,5	11	1,0	-83,5	-6,5
Total	869	100,0	1.064	100,0	22,4	0,0

Unitats: milions d'euros i percentatges.

Font: informe econòmic i financer dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya 2017.

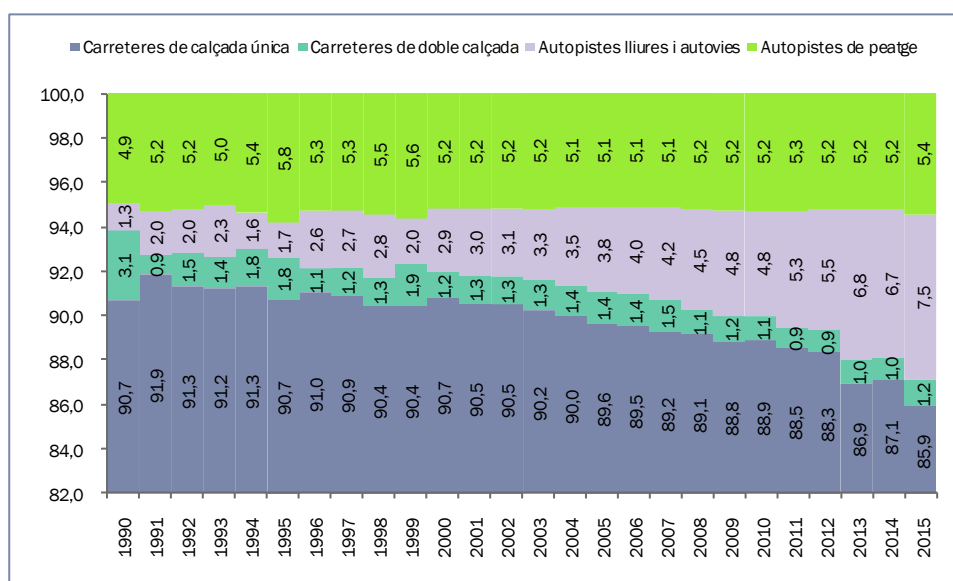
L'any 2016, la inversió executada per part de l'Estat a Catalunya en infraestructures de transport ha estat de 522 milions d'euros, un 6,0% menys que l'any 2015. Aquesta es distribueix en 464 milions d'euros en carreteres i ferrocarrils (un 4,5% menys que l'any 2015), 38 milions d'euros en ports (el 36,3% menys que l'any anterior) i 20 milions en aeroports (el doble que l'any 2015)⁸⁶.

3.1.1. CARRETERES

La longitud de la xarxa viària catalana ha oscil·lat al voltant dels 12.000 quilòmetres des de finals de la dècada de 1990, sense increments importants a la xarxa. Des de llavors, el fet més destacat ha estat la substitució de carreteres de calçada única per autopistes lliures i autovies. Així, aquestes últimes han passat de representar 372 quilòmetres l'any 2002 (3,1% del total) a 904 l'any 2015 (7,5%). Val a dir, però, que una part important d'aquestes s'ha finançat amb mètodes específics que repercuteixen al contribuent a través dels pressupostos.

⁸⁶ Durant l'elaboració d'aquesta memòria no es disposa de la inversió executada per la Generalitat de Catalunya en infraestructures de transport.

GRÀFIC I.3.G1 Quilòmetres de carreteres, segons tipologia. Catalunya, 1990-2015

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Territori i Sostenibilitat.

L'Estat ha pressupostat 197 milions d'euros en inversions en carreteres l'any 2016, un 12,9% més que l'any 2015. D'aquests, 81 milions s'han destinat a noves carreteres (6,4% menys que l'any anterior), 42 a conservació de carreteres ja existents (+23,0%) i 46 a SEITTSA⁸⁷ (+40,5%). Així doncs, la conservació ha guanyat pes en detriment de les noves construccions.

TAULA I.3.T3 Inversió pressupostada per l'Estat en carreteres. Catalunya, 2015-2016

	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
DGC-Noves carreteres	87	49,9	81	41,4	-6,4	-8,5
DGC-Conservació	42	24,0	51	26,1	23,0	2,1
SEITTSA	46	26,1	64	32,5	40,5	6,4
Total	174	100,0	197	100,0	12,9	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.

Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016.

Entre els principals projectes pressupostats per l'Estat destaquen la variant de la N-340 a Vallirana (18,0 M€), el tram de l'A-14 entre Lleida i Rosselló (17,5 M€), el tram de la B-40 entre Olesa de Montserrat i Viladecavalls (12,1 M€) o l'accés al Port de Barcelona des del cinturó litoral (10,0 M€). També són de certa importància algunes obres pressupostades a l'A-2 en diferents trams (44,7 M€ en total), així com el tram del Morell i la variant de Valls a l'A-27 (10,6 M€).

Pel que fa a la Generalitat de Catalunya en matèria viària les principals inversions corresponen a actuacions de conservació i millora.

3.1.2. FERROCARRILS

La longitud de la xarxa ferroviària catalana era de 2.009 quilòmetres l'any 2015, dels quals 1.612 pertanyien a ADIF (374 d'alta velocitat), 294 a FGC i 103 a TMB.

⁸⁷ Societat Estatal d'Infraestructures de Transport Terrestre.

La inversió pressupostada en infraestructures per l'Estat ha estat un 6,4% superior a l'any anterior, amb 599 milions d'euros. Aquest increment s'explica per l'augment de la inversió de RENFE-Operadora (+23,9%), però especialment de SEITSA (+333,8%). En canvi, la inversió d'ADIF decreix (-19,7%).

TAULA I.3.T4 Inversió pressupostada per l'Estat en ferrocarrils. Catalunya, 2015-2016

	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
DGF	1	0,2	1	0,2	3,7	0,0
ADIF	419	74,5	336	56,1	-19,7	-18,3
SEITSA	27	4,9	119	19,8	333,8	14,9
RENFE-Operadora	115	20,4	143	23,8	23,9	3,4
Total	563	100,0	599	100,0	6,4	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.
Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016.

Entre les principals inversions ferroviàries pressupostades per l'Estat sobresurt el tram d'alta velocitat de Vandellós a Tarragona (124,8 M€) juntament amb l'adaptació d'ample internacional del Corredor Mediterrani (49,8 M€ a la província de Tarragona i 32,2 M€ a la província de Barcelona) per part d'ADIF. La mateixa ADIF també ha pressupostat 94,0 M€ en projectes finalitzats. SEITSA n'ha pressupostat 86,3 M€ en els accessos a la T-1 de l'aeroport de Barcelona i 32,3 M€ en el conveni ADIF de xarxa de titularitat estatal de Catalunya. Per altra banda, RENFE-Operadora n'ha pressupostat 46,9 M€ en el pla d'estacions de rodalies de Catalunya.

La Generalitat també ha pressupostat obres destacades, com ara el perllongament de la línia d'FGC a Sabadell (40,4 M€) o les inversions de la línia 9 del metro de Barcelona (27,3 M€). Destaca també la millora de la infraestructura de les estacions d'FGC (22,8 M€).

3.1.3. PORTS

El sistema portuari català compta amb dos dels ports més grans de la península (Barcelona i Tarragona) orgànicament dependents de *Puertos del Estado*, tot i que gestionats amb certa autonomia, i un conjunt de ports gestionats per Ports de la Generalitat. L'augment en inversió pressupostada en infraestructures portuàries per part de l'Estat (+21,1%) ha estat intens al port de Barcelona (+27,9%), mentre que al de Tarragona pràcticament no ha augmentat (+0,5%). Així el port de Barcelona concentra el 79,5% de la inversió pressupostada per l'Estat.

TAULA I.3.T5 Inversió pressupostada per l'Estat en ports. Catalunya, 2015-2016

	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
BCN	105	75,3	135	79,5	27,9	4,2
TGN	35	24,7	35	20,5	0,5	-4,2
Total	140	100,0	169	100,0	21,1	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.
Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016.

La part més important de la inversió al port de Barcelona se l'emporta l'ampliació de molls i obres d'atraçament (35,0 M€) i l'ampliació sud (26,3 M€), mentre que a Tarragona la inversió més destacada es concentra en les actuacions d'accessibilitat ferroviària (13,2 M€).

3.1.4. AEROPORTS

El sistema aeroportuari català consta d'un gran aeroport continental (Barcelona-El Prat) i tres aeroports comercials. Els aeroports de Barcelona-El Prat, Girona i Reus són gestionats per AENA⁸⁸, que també n'és la propietària i Lleida-Alguaire el gestiona la propietària de l'aeroport: Aeroports de Catalunya.

La inversió aeroportuària ha disminuït el 43,3% l'any 2016 a causa del descens de la inversió a tots els aeroports. Així, a l'aeroport de Barcelona la inversió ha disminuït també un 43,3% (l'aeroport ha concentrat el 91,7% de la inversió de l'Estat⁸⁹). A Girona la inversió ha retrocedit un 52,5%, mentre que a Reus ha disminuït un 21,5%, tot i que en ambdós casos es tracta d'importos baixos en comparació a la inversió a l'aeroport de Barcelona.

TAULA I.3.T6 Inversió pressupostada per l'Estat en aeroports. Catalunya, 2015-2016

	2015	Pes (%)	2016	Pes (%)	Var. 2015-2016 (%)	Var. 2015-2016 (pp)
BCN⁽¹⁾	66	91,7	38	91,7	-43,3	0,0
GIR	4	5,9	2	5,0	-52,5	-1,0
REUS	2	2,4	1	3,4	-21,5	0,9
Total	72	100,0	41	100,0	-43,3	0,0

Unitats: milions d'euros, percentatges i punts percentuals.

(1) Inclou inversió pressupostada a Sabadell.

Font: pressupostos generals de l'Estat 2015 i 2016.

La principal actuació a l'aeroport de Barcelona ha estat en operació i gestió del centre de control aeri (6,8 M€) i les comunicacions (5,1 M€), sense que hi hagi inversions destacades a Girona i Reus.

3.2. SERVEIS DE LES INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

3.2.1. CARRETERES

L'ús de les autopistes de peatge gestionades per l'Estat a Catalunya,⁹⁰ mesurades amb la intensitat mitjana diària (IMD)⁹¹ de circulació de vehicles, ha augmentat el 5,5% durant l'any 2016. Aquest increment consolida el dels darrers dos anys, després d'un període de 6 anys de descensos (2008-2013) i és similar al registrat al conjunt d'Espanya (+5,3%).

L'augment a Catalunya ha estat més intens entre els vehicles lleugers (+6,1%) que entre els vehicles pesants (+3,0%). Així, els vehicles pesants representen el 19,8% del trànsit a les autopistes de peatge (0,5pp menys que l'any 2015), un pes lleugerament inferior al que registrava abans de la crisi econòmica però molt superior al que es registra a Espanya (13,8%).

⁸⁸ AENA és propietat d'ENAIRE en un 51,0%.

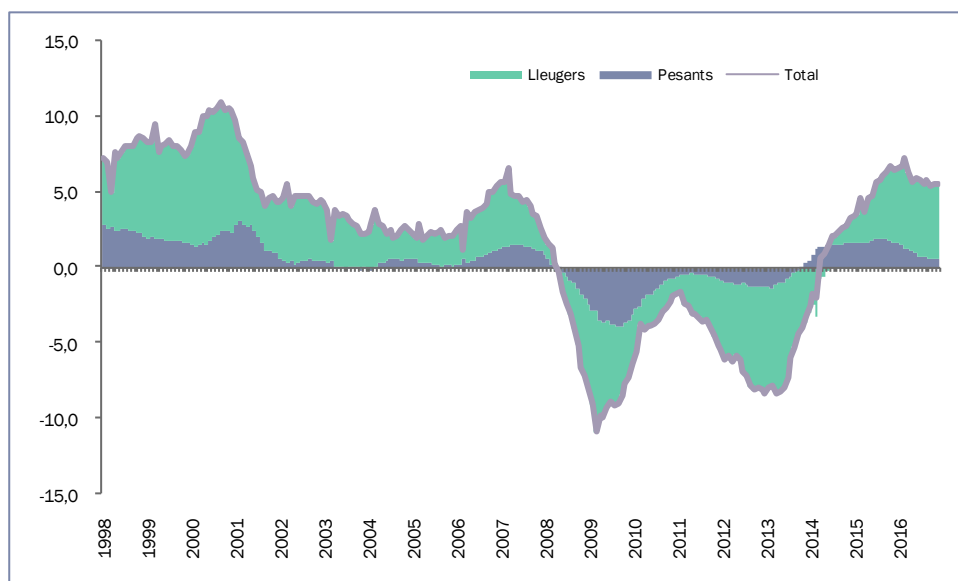
⁸⁹ La inversió d'ENAIRE a la província de Barcelona inclou algunes actuacions a Sabadell.

⁹⁰ D'aquestes, n'hi ha algunes que circulen de forma íntegra per territori català, mentre que d'altres només ho fan parcialment. És el cas de l'AP-7 entre València i Tarragona, que inclou un tram de 135 km entre València i els límits de Catalunya, o l'AP-2 entre Saragossa i La Bisbal del Penedès, que inclou un tram de 80km entre Saragossa i el perímetre de Catalunya.

⁹¹ Vehicles al dia.

GRÀFIC I.3.G2 Intensitat mitjana diària (IMD) de les autopistes de peatge AP-2 i AP-7. Variació anual i aportacions al creixement. Catalunya, 1998-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí Estadístic* del Ministeri de Foment.

Per trams, on més ha augmentat la IMD ha estat al de València a Tarragona (+7,3%) i de Saragossa al peatge del Mediterrani (+7,5%). El tram de Tarragona a Barcelona ha crescut força (+5,3%), mentre que els trams que han registrat uns increments menors són el de Montmeló a la Jonquera (+4,3%) i el de Montmeló al Papiol (+4,4%).

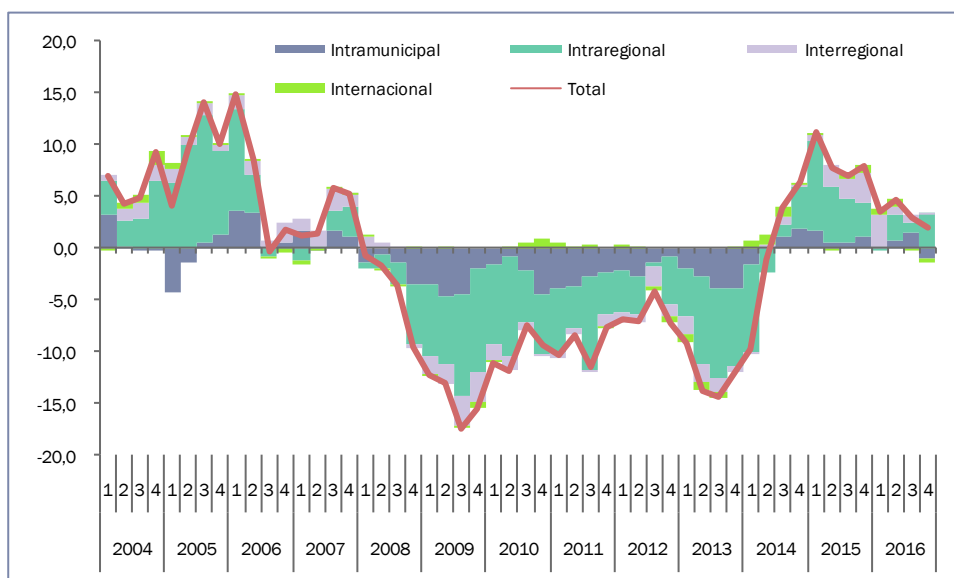
Augmenta l'ús de les carreteres catalanes, tant en nombre d'usuaris com en volum de mercaderies transportades.

Així mateix, el transport col·lectiu per carretera s'ha incrementat un 4,0% fins als 356,5 milions d'usuaris l'any 2016 a la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB) segons dades de l'Autoritat del Transport Metropolità (ATM).

El transport de mercaderies per carretera a Catalunya ha augmentat un 1,9% l'any 2016 i ha consolidat la tendència creixent observada durant els últims dos anys, tot i que a un ritme desaccelerat. Així, s'han transportat 242,2 milions de tones,⁹² amb un increment de les tones transportades en desplaçaments intraregionals (+5,9%) i interregionals (+0,2%). En canvi, ha descendit el volum transportat en desplaçaments intramunicipals (-10,9%) i internacionals (-4,4%).

⁹² No s'hi inclou el trànsit de pas.

GRÀFIC I.3.G3 Transport interior de mercaderies (tones) per carretera,⁽¹⁾ per tipus de desplaçament. Variació anual. Catalunya 2004-2016

Unitats: percentatges.

(1) Només inclou camions amb capacitat de càrrega superior a 3,5 tones.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment.

Aquest creixement és inferior al que es produeix a Espanya (+2,1%), on Catalunya concentra el 18,8% de les mercaderies transportades (0,1pp menys que l'any 2015).

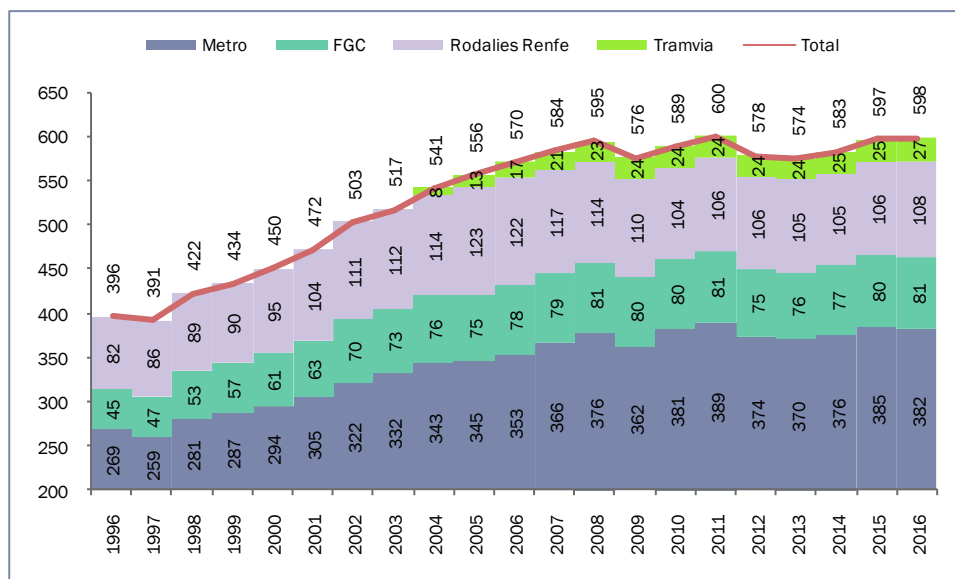
3.2.2. FERROCARRILS

El gruix de desplaçaments en mode ferroviari que es duen a terme a Catalunya té lloc a la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB). Després d'uns anys de fort creixement en l'ús del transport ferroviari a l'RMB, aquest es va estancar al voltant dels 600 milions de desplaçaments l'any 2008. En aquest sentit, l'any 2016 s'han assolit els 597,9 milions de viatges (0,2% més que l'any anterior). Així, el volum de desplaçaments ha augmentat en tots els modes menys al metro: un 1,7% a rodalies RENFE fins als 108,2 milions de viatges, un 2,1% als Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC) fins als 81,4 milions⁹³ i un 5,5% al tramvia fins als 26,8 milions. El descens en volum de passatgers al metro ha estat del 0,9%, amb 381,5 milions de viatges, tot i l'obertura de la línia 9 sud, que ha aportat 6,9 milions de passatgers al suburbà⁹⁴.

⁹³ L'increment es produeix exclusivament a la línia Barcelona-Vallès on han entrat en funcionament noves estacions a Terrassa (l'any 2015) i Sabadell (l'any 2016).

⁹⁴ El nombre d'usuaris del metro disminueix a totes les línies, amb l'excepció de la línia 9 sud (inaugurada al febrer de l'any 2016) i la línia 9 nord/línia 10, on el nombre d'usuaris s'incrementa un 1,5%.

GRÀFIC I.3.G4 Desplaçaments en ferrocarril, segons companyia. Regió Metropolitana de Barcelona, 1996-2016

Unitats: milions d'usuaris.

Font: elaboració pròpia a partir de TransMet Xifres (ATM).

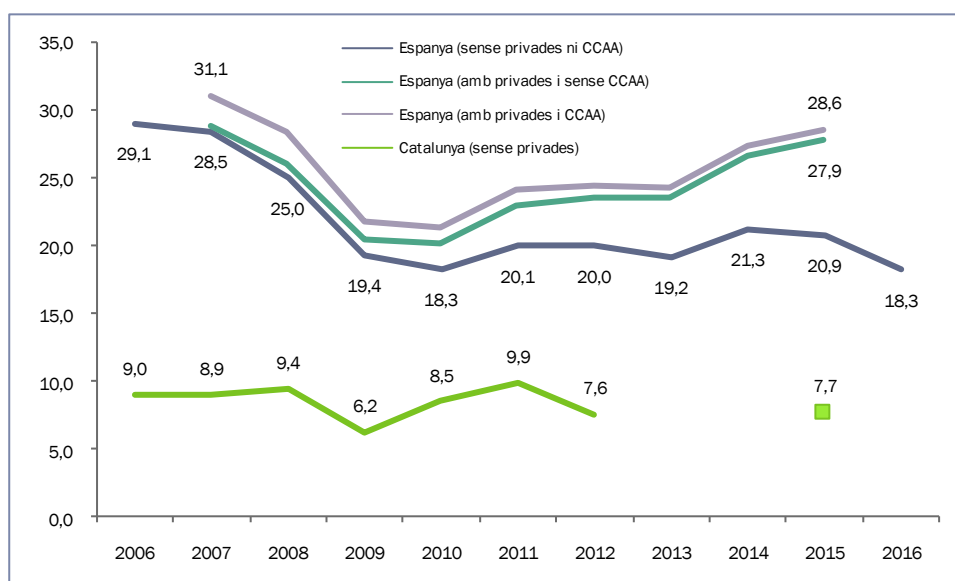
Així mateix, l'any 2015 el nombre de passatgers en trens regionals es va situar en 9,2 milions, i en trens AVANT 1,1 milions. Pel que fa a l'alta velocitat, 3,9 milions de passatgers van utilitzar-la per viatjar entre Barcelona i Madrid l'any 2016 (el 62,4% del total de passatgers que van viatjar entre Madrid i Barcelona amb tren d'alta velocitat o amb avió)⁹⁵.

L'ús del ferrocarril per al transport de persones varia poc respecte a l'any 2015. En el transport de mercaderies destaca el volum transportat per companyies privades, cada cop més gran.

El volum de mercaderies transportades per ferrocarril a Catalunya es va deixar de publicar els anys 2013 i 2014 i encara no es disposa d'informació per a l'any 2016. Així, l'any 2015 es van transportar per ferrocarril poc més de 7,7 milions de tones. Pel que fa a l'evolució a Espanya, el volum transportat per RENFE ha retrocedit respecte al de 2015, allunyant-se dels volums transportats abans de la crisi. Tot i això, el major dinamisme en el transport de mercaderies durant els darrers anys l'han experimentat les companyies privades, de les quals no es disposa d'informació per a l'any 2016.

⁹⁵ Vegeu l'annex.

GRÀFIC I.3.G5 Tones transportades en ferrocarril. Catalunya i Espanya, 2006-2016

Unitats: milions de tones.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment, l'Observatori del Ferrocarril a Espanya i l'Anuari estadístic de Catalunya (Idescat).

3.2.3. PORTS

El nombre de passatgers al port de Barcelona s'ha incrementat el 12,0% l'any 2016 fins als 4,2 milions d'usuaris.⁹⁶ Aquest creixement s'ha produït tant entre els passatgers de línia regular (+25,6%)⁹⁷ com entre els creueristes (+5,8%), que s'han distribuït en un 35,2% i un 64,8%, respectivament, el que equival a 1,5⁹⁸ i 2,7 milions d'usuaris. Això fa que el port de Barcelona es mantingui com el quart port d'Espanya en transport de passatgers: el primer en nombre de creueristes i el sisè en passatgers de línia regular.⁹⁹ Així mateix, el port de Barcelona es troba entre els més importants d'Europa i del món pel que fa al nombre de creueristes.

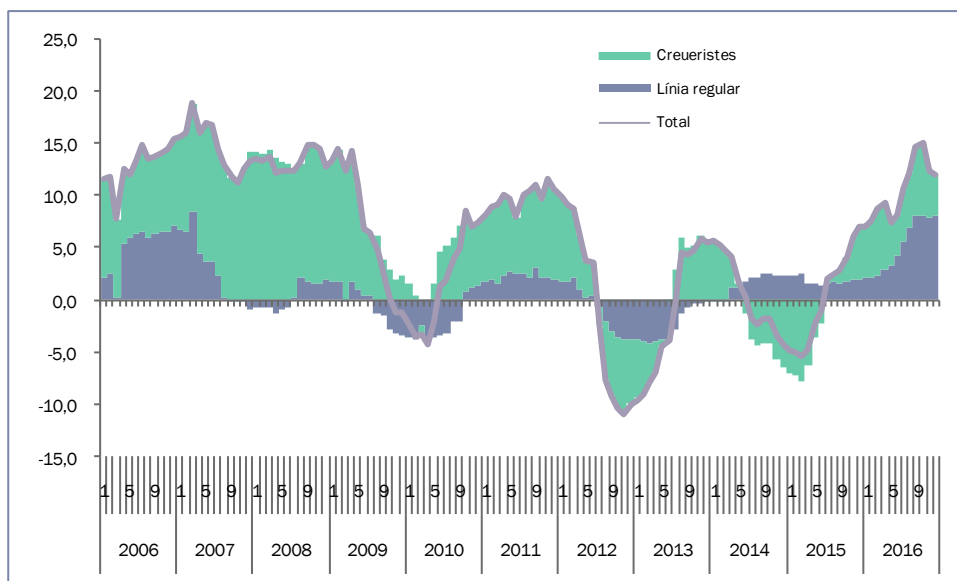
⁹⁶ Les dades que s'han utilitzat per al conjunt de passatgers en aquest apartat fan referència al *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment. Aquestes dades mostren un increment del nombre de passatgers del 12,0% entre 2015 i 2016. Ports de l'Estat, per altra banda, publica la mateixa informació i xifra l'increment en el 6,8%. Es desconeix el motiu de les diferències entre ambdues fonts.

⁹⁷ Un +9,1% segons Ports de l'Estat.

⁹⁸ Menys d'1,3 milions segons Ports de l'Estat.

⁹⁹ Segons dades de Ports de l'Estat, el port de Barcelona concentra el 12,2% del transport de passatgers a Espanya (0,3pp més que l'any 2015), el 30,9% dels creueristes (0,7pp més que l'any anterior) i el 5,4% dels passatgers de línia regular (0,2pp més que el 2015). Així mateix, a Espanya l'any 2016 han crescut tant el nombre de creueristes (+3,4%) com el nombre de passatgers de línia regular (+4,9%), amb un increment global del 4,5%.

GRÀFIC I.3.G6 Passatgers transportats per via marítima. Variació anual. Port de Barcelona, 2006-2016

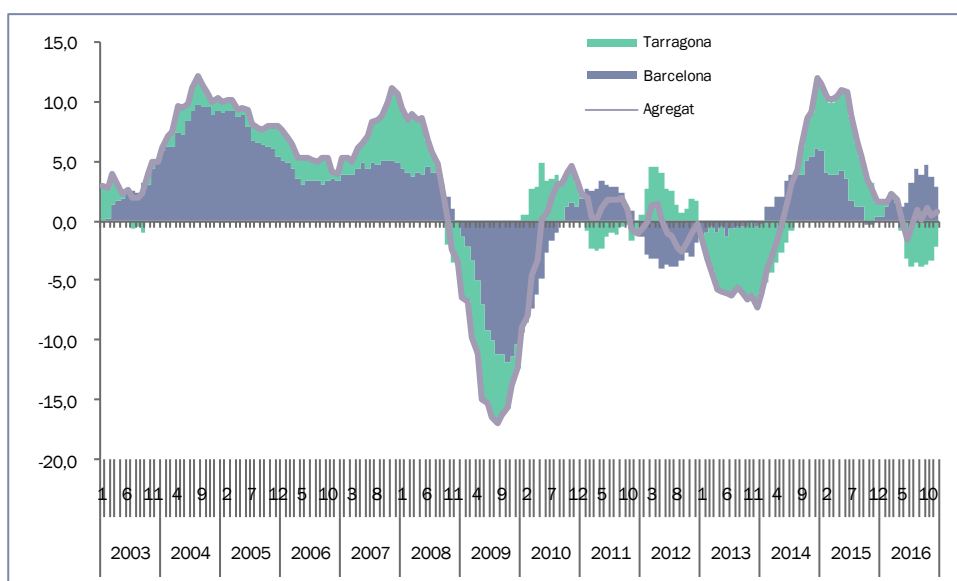
Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment i Ports de l'Estat.

Tant el volum de mercaderies transportades com, especialment, el nombre de passatgers registrats als ports catalans han augmentat l'any 2016.

Les mercaderies transportades als ports catalans han augmentat el 0,7%, amb un increment al port de Barcelona (+4,9%) i un descens al de Tarragona (-5,2%). Això fa que el volum transportat se situï en 79,9 milions de tones transportades: 60,8% el port de Barcelona i 39,2% el de Tarragona.

GRÀFIC I.3.G7 Tones transportades per via marítima. Variació anual. Ports de Barcelona i Tarragona, 2003-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del *Butlletí estadístic* del Ministeri de Foment.

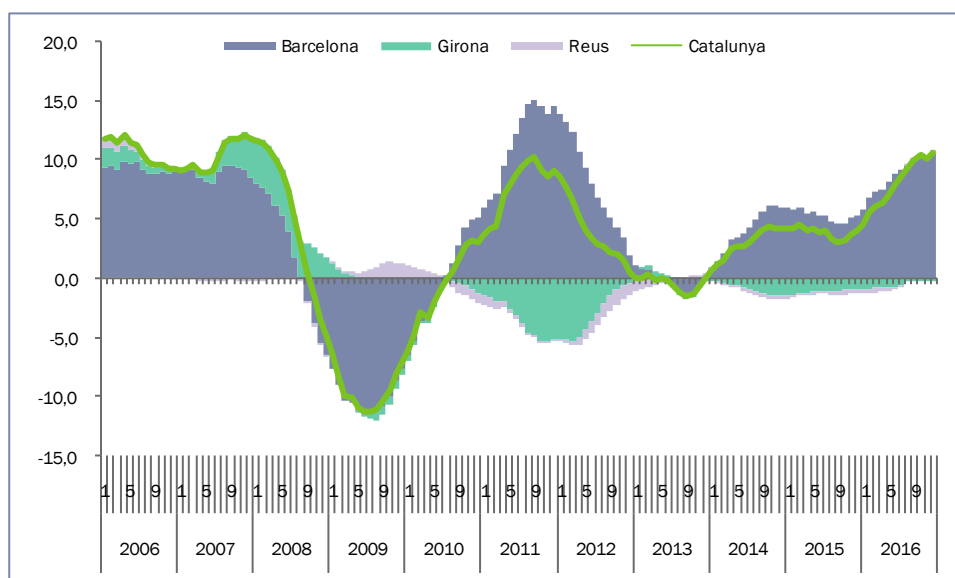
Al port de Barcelona, especialitzat en transport de mercaderies en general (65,1% del volum transportat l'any 2016), aquestes han augmentat un 9,3%, mentre que el transport a granel ha caigut un 2,2%. Així, entre les primeres, ha crescut tant el transport de mercaderies en contenidors (+13,6%) com per via convencional (+1,7%), mentre que entre les segones el descens s'ha produït tant en granel líquid (-2,8%) com sòlid (-0,7%).

En canvi, al port de Tarragona, molt especialitzat en el granel (93,6% del total transportat l'any 2016), aquest ha disminuït un 4,7%, mentre que el transport de mercaderies en general ha retrocedit un 11,5%. El descens del transport a granel s'ha produït exclusivament entre els líquids (-9,1%), amb un augment en el granel sòlid (+7,0%). En el transport de mercaderies en general, el descens ha estat similar al transport en contenidors (-11,1%) i el transport per via convencional (-11,8%).

3.2.4. AEROPORTS

El trànsit als aeroports catalans ha augmentat un 10,5% respecte a l'any 2015 i ha situat el nombre d'usuaris en 46,6 milions. Aquest creixement, però, ha estat desigual, amb un increment de l'11,2% a l'aeroport de Barcelona, que el situa en 44,1 milions de passatgers, un creixement del 16,0% a l'aeroport de Reus (poc més de 816.000 passatgers) i un descens del 6,3% a Girona (1,7 milions de passatgers)¹⁰⁰.

GRÀFIC I.3.G8 Nombre de passatgers als aeroports comercials. Variació anual. Catalunya, 2006-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir d'AENA.

L'increment de passatgers de l'aeroport de Barcelona se situa lleugerament per sobre dels increments al conjunt d'Espanya, on el nombre de passatgers ha augmentat un 11,0%, i molt per sobre de l'augment registrat a l'aeroport de Madrid, on el nombre d'usuaris ha augmentat un 7,7% fins als 50,4 milions. Això, juntament amb l'evolució dels aeroports de Girona i Reus, fa que el pes dels aeroports catalans sobre el conjunt d'aeroports espanyols se situï al 20,3% (0,1pp menys que l'any 2015). A escala mundial el creixement de l'aeroport de Barcelona només el superen els aeroports de Seul, Delhi, Guandu i Doha entre

¹⁰⁰ L'any 2016 l'aeroport de Barcelona ha concentrat el 94,7% dels passatgers en els tres principals aeroports de Catalunya, enfront d'un 3,6% el de Girona i un 1,8% el de Reus (l'aeroport de Lleida-Alguaire va transportar vora 33.000 passatgers l'any 2016, el que representava menys del 0,1% del total transportat a Catalunya, mentre que a Sabadell van volar-hi poc més de 4.000 persones). Així mateix, destaca que l'aeroport de Girona acumula vuit anys seguits de descensos en el transport de passatgers. Durant aquest període, ha passat de ser un aeroport amb una distribució de passatgers al llarg de l'any similar a l'aeroport de Barcelona, a ser un aeroport de temporada (amb un pic de passatgers a l'estiu), amb una distribució semblant a la de l'aeroport de Reus. Vegeu el gràfic a l'annex.

els 50 aeroports amb més passatgers del món. Això fa que l'aeroport de Barcelona se situï com el 33è aeroport amb major nombre de passatgers al món i el 6è amb més passatgers a Europa.

L'important increment del volum de passatgers transportats a l'aeroport del Prat és similar al que experimenten al conjunt d'aeroports espanyols.

Si s'analitza l'origen i destinació dels passatgers que han passat per aeroports catalans, s'observa que els que ho feien en vols intercontinentals han augmentat un 13,1%, els internacionals dins del continent europeu han crescut un 10,1% i els passatgers en vols nacionals s'han incrementat un 10,8%. Això fa que els usuaris en vols intercontinentals i nacionals guanyin pes (+0,2pp i +0,1pp) respecte dels vols al continent europeu (-0,3pp).¹⁰¹

A escala intercontinental, els territoris més ben connectats amb l'aeroport de Barcelona han experimentat creixements de dos dígits (12,9% l'Àsia Occidental,¹⁰² 17,7% l'Amèrica del Nord¹⁰³ o 29,9% l'Amèrica del Sud¹⁰⁴), amb l'excepció de l'Àfrica del Nord,¹⁰⁵ que ha registrat un creixement més modest (+4,4%), mentre que a la resta de territoris el nombre de passatgers ha augmentat poc (+1,2%).

Pel que fa al nombre de passatgers en vols europeus internacionals, destaquen els increments al Regne Unit (+18,4%) i, en menor mesura, a Holanda (+11,4%), Suïssa (+11,5%) i Portugal (+11,6%). A la resta de destinacions europees el creixement és més moderat, però positiu.

TAULA I.3.T7 Passatgers als aeroports comercials, per regió de destinació/origen. Catalunya, 2016

	Passatgers	Var. 2015-2016 (%)	Pes (%)	Var. 2015-2016 (pp)
Intercontinentals	4.596	13,1	9,9	0,2
- Àsia Occidental	1.912	12,9	41,6	0,0
- Amèrica del Nord	1.120	17,7	24,4	1,0
- Àfrica del Nord	934	4,4	20,3	-1,7
- Amèrica del Sud	444	29,9	9,7	1,3
- Altres	186	1,2	4,0	-0,5
Continents internacionals	30.192	10,1	64,8	-0,3
- Regne Unit	5.746	18,4	19,0	1,3
- Itàlia	4.287	5,0	14,2	-0,7
- Alemanya	4.208	8,8	13,9	-0,2
- França	3.583	4,7	11,9	-0,6
- Holanda	1.907	11,4	6,3	0,1
- Suïssa	1.629	11,5	5,4	0,1
- Bèlgica	1.142	1,5	3,8	-0,3
- Portugal	1.075	11,6	3,6	0,0

¹⁰¹ L'aeroport de Barcelona presenta una distribució similar a la del conjunt de Catalunya, amb un 10,3% de passatgers en vols intercontinentals, un 62,9% en vols a Europa i un 26,8% en vols a Espanya. En canvi, a Girona i Reus el 96,2% i el 99,1% del nombre de passatgers volen al continent europeu, respectivament.

¹⁰² L'increment del nombre d'usuaris amb origen o destinació a l'Àsia Occidental s'explica pel creixement de passatgers als Emirats Àrabs Units (+20,7% i 533 milers de persones) i Qatar (+18,4% i 353 milers de persones), mentre que Turquia (+9,7% i 581 milers de persones) i Israel (+4,5% i 399 milers de persones) presenten increments més moderats.

¹⁰³ Fruit de l'increment del nombre de passatgers amb origen o destinació al Canadà (+20,3% i 217 mil passatgers) i als Estats Units (+17,1% i 903 mil passatgers).

¹⁰⁴ Aquest augment es deu principalment a l'increment del nombre de passatgers amb origen o destinació a Brasil (+128,1% i 150 mil passatgers) i, en menor mesura, a Colòmbia (+6,0% i 168 mil passatgers) i Argentina (+4,6% i 123 mil passatgers).

¹⁰⁵ El creixement de l'Àfrica del Nord s'explica per l'augment de passatgers del Marroc (+3,6% i 620 mil usuaris) i Algèria (+13,8% i 212 mil passatgers), mentre que disminueix el nombre de passatgers a Egipte i Tunísia.

- Rússia	933	5,6	3,1	-0,1
- Resta d'Europa	5.682	12,2	18,8	0,4
Nacionals	11.837	10,8	25,4	0,1
Total	46.625	10,5	100,0	0,0

Unitats: milers de passatgers, percentatges i punts percentuals.
Font: elaboració pròpia a partir de dades d'AENA.

Si s'analitza el període 2007-2016, el nombre de passatgers als aeroports catalans ha augmentat el 19,7%¹⁰⁶ (a Espanya ho ha fet el 9,4%). En l'àmbit territorial, sobresurt l'increment de passatgers en vols intercontinentals, que s'ha triplicat en 9 anys (+202,9%).¹⁰⁷ Això contrasta amb el descens del nombre de passatgers en vols d'àmbit nacional (-23,4%), més afectats per la posada en marxa de l'AVE i la conjuntura econòmica espanyola¹⁰⁸. Per últim, el nombre de passatgers en vols al continent europeu ha augmentat el 37,3%.¹⁰⁹

En referència a les principals companyies que operen a l'aeroport de Barcelona, tant Vueling (+8,0% i 15,9 milions d'usuaris) com Ryanair (+19,1% i 6,8 milions de passatgers) han incrementat de forma notable el nombre de passatgers. També han augmentat considerablement els usuaris d'EasyJet (+12,7% i 3,2 milions d'usuaris) i Norwegian (+53,0% i 1,5 milions d'usuaris), tercera i cinquena companyies de l'aeroport, mentre que Lufthansa, la quarta, s'ha mantingut (+0,0% i 2,9 milions de passatgers). Això ha situat el pes de Vueling i Ryanair a Barcelona al 36,0% i 15,4%, respectivament, el que representa 1,1pp menys i 1,0pp més que l'any 2015. L'increment del nombre de passatgers de Ryanair a Barcelona ha tingut com a contrapartida el descens d'aquests a l'aeroport de Girona (-14,8%), en un descens continuat del nombre d'usuaris els darrers 7 anys. Així, el 2016 la companyia ha perdut quota tant a l'aeroport de Girona (80,2% i -8,1pp) com a Reus (38,0% i -3,5pp), tot i créixer en aquest últim.¹¹⁰

El transport de mercaderies per via aeroportuària ha augmentat un 13,2% al conjunt dels aeroports catalans, amb 132.806 tones transportades, de les quals l'aeroport de Barcelona en concentra gairebé la totalitat (99,96%). Al conjunt d'Espanya el transport de mercaderies ha augmentat un 11,2% fins a les 795.575 tones, el que situa la quota catalana al 16,7% (0,3pp més que l'any 2015).

¹⁰⁶ Amb un augment del 34,2% a Barcelona, i descensos del 65,7% a Girona i del 37,4% a Reus.

¹⁰⁷ Ha augmentat molt el nombre de passatgers amb origen o destí a l'Àsia Occidental (+450,7% amb forts creixements a Emirats Àrabs Units, Turquia, Qatar o Israel) o Amèrica del Nord (+177,0% amb forts creixements a Estats Units i Canadà).

¹⁰⁸ El nombre de passatgers en el trajecte entre Madrid i Barcelona entre 2007 i 2016 ha disminuït un 51,2%, molt més del que ho ha fet entre Màlaga i Barcelona (-29,5%) o entre Sevilla i Barcelona (-25,1%). En canvi, ha augmentat el nombre d'usuaris de la línia Barcelona-Eivissa (+20,3%) o Barcelona-Tenerife (+49,6%). Vegeu el gràfic a l'annex.

¹⁰⁹ Amb increments notables de passatgers procedents de França (+56,1%) i Alemanya (+41,5%) i un increment a països que aporten menys passatgers, però que han diversificat els destins disponibles des dels aeroports catalans. És el cas de Suïssa (+64,0%), Rússia (+112,4%), Polònia (+252,8%), Noruega (+113,3%), Àustria (+59,7%), etc. Vegeu la taula a l'annex.

¹¹⁰ Vegeu gràfics a l'annex.

4. EL SECTOR PÚBLIC

4.1. LA DESPESA PÚBLICA A CATALUNYA

La despesa pública atura el creixement dels dos darrers anys i es redueix l'1,8%.

L'any 2016 la despesa pública de les administracions públiques (AP) a Catalunya atura el creixement dels dos darrers anys i experimenta un petit retrocés com a conseqüència de la davallada de la despesa de la Generalitat de Catalunya i, en menor mesura, per la reducció de la despesa en prestacions d'atur del Servei Públic d'Ocupació Estatal i de la despesa de les administracions locals.

Aquests tres elements compensen l'augment de la despesa de l'Administració de la Seguretat Social, a través del sistema de pensions i prestacions, i l'increment pressupostat de la inversió real a Catalunya de l'Administració General de l'Estat.

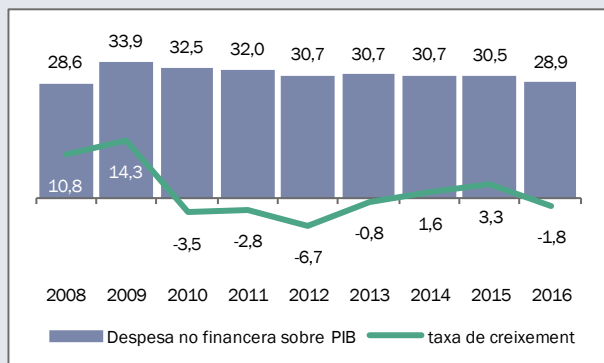
L'acció de les administracions públiques (AP) a Catalunya, ordenada en termes quantitius, l'exerceixen la Generalitat de Catalunya, l'Administració de la Seguretat Social, a través del sistema de pensions i prestacions; les administracions locals i l'Administració General de l'Estat, principalment a través de la inversió estatal, i la despesa del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

L'agregat d'aquests cinc indicadors de despesa pública es redueix l'1,8% en termes nominals, 1.134 milions d'€ menys que el 2015. L'indicador de despesa pública és un 10,6% inferior al de l'any 2009, any a partir del qual s'inicia en el conjunt d'Espanya el procés de consolidació fiscal dels seus comptes públics.

En general, el 2016 es constata una reducció tant de l'agregat de la despesa corrent -de la Generalitat, Administració de la Seguretat Social, entitats locals, i Servei Públic d'Ocupació-, amb un retrocés de l'1,4%, com de l'execució de la despesa de capital agregada de la Generalitat i entitats locals, amb una caiguda del 14,8%, que compensa l'augment de la inversió pressupostada de l'Estat a Catalunya i l'executada de l'Administració de la Seguretat Social, amb un increment del 10,3%.

GRÀFIC I.4.G1 Evolució de l'indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Catalunya, 2008-2016

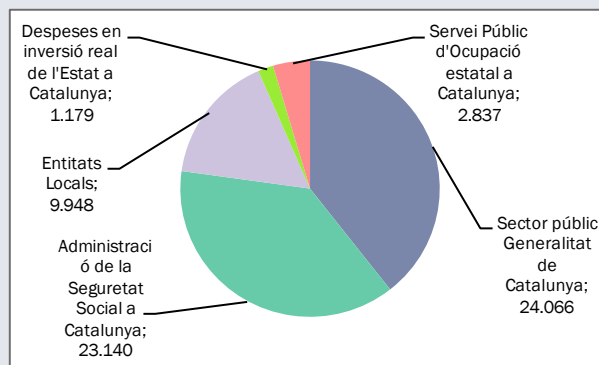
Pes sobre el PIB de l'indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Catalunya, 2008-2016

Unitats: pesos i taxes de creixement en percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya; Servei Públic d'Ocupació Estatal, i CR INE.

Indicador de despesa pública de les administracions públiques a Catalunya. Composició. Catalunya, 2016

Unitats: milions d'€.

Font: elaboració pròpia a partir de pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya; Servei Públic d'Ocupació Estatal, i CR INE.

Nota: la despesa del sector públic de la Generalitat de Catalunya es correspon amb la despesa no financera executada (obligacions reconegudes) consolidada de l'Administració general de la Generalitat, els organismes autònoms, l'Institut Català de la Salut, el Servei Català de la Salut i l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC), en ser les principals operacions que, al costat d'altres, estan incloses en els pressupostos d'algunes comunitats autònomes sense suposar estrictament despesa pròpia seva. En aquestes operacions les comunitats actuen com a meres intermediàries entre el pagador i el receptor dels fons.

La despesa de l'Administració de la Seguretat Social es correspon amb les despeses no financeres executades (obligacions reconegudes) a Catalunya.

La despesa de les entitats locals es correspon amb les despeses no financeres executades (obligacions reconegudes) del consolidat de municipis, diputacions, comarques i entitats metropolitanes. Les dades del 2016 s'obtenen aplicant a les del 2015 la taxa de creixement de la despesa executada trimestrals de les entitats locals de Catalunya publicades pel Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques.

La despesa en inversió real de l'Estat a Catalunya es correspon amb les despeses en inversió real pressupostades del sector públic administratiu (que inclou la Seguretat Social) i el sector públic empresarial estatal, regionalitzades a Catalunya. No s'inclouen les transferències de capital de l'Estat a Catalunya.

Font: pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya; i Servei Públic d'Ocupació Estatal.

El consum públic creix més lentament i torna a caure la despesa pública de capital.

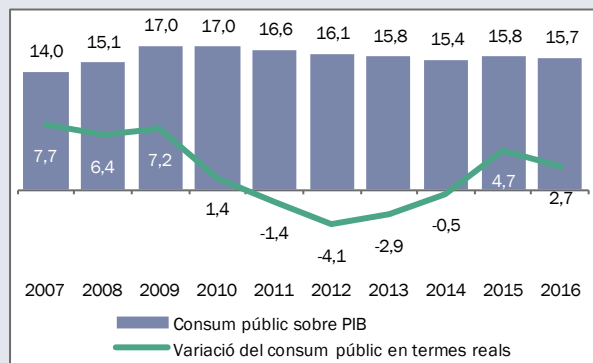
Aquest retrocés ha anat acompanyat d'un creixement del consum públic¹¹¹ del conjunt de les AP a Catalunya, amb un valor de 34.998 milions d'€, si bé frena la seva evolució en termes reals, fins al 2,7%, fent una contribució positiva, de 0,43 punts percentuals, al creixement de l'economia catalana. S'estabilitza, així, el pes del consum públic sobre el PIB en el 15,7%.

Paral·lelament, l'indicador de despesa de capital de les AP a Catalunya, amb un valor de 3.497,5 milions d'€, experimenta una caiguda del 8,9% en termes reals, reduint el seu pes sobre el PIB fins a l'1,6% del PIB.

¹¹¹ El consum públic recull les transferències socials en espècie que fan les administracions públiques a través de la producció pròpia, o comprada al mercat, de serveis de salut, sanitat i serveis socials, fonamentalment.

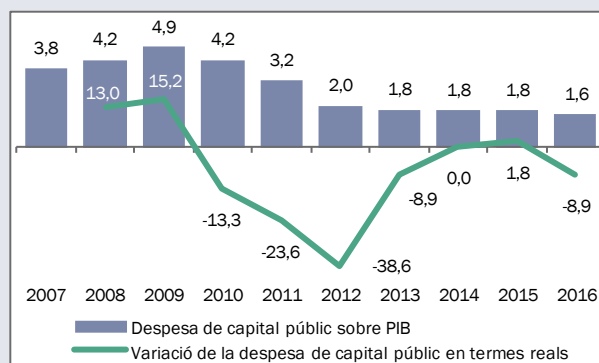
GRÀFIC I.4.G2 Evolució del consum públic i l'indicador de despesa de capital de les administracions públiques a Catalunya sobre el PIB. Catalunya, 2007-2016

Evolució del consum de les administracions públiques a Catalunya sobre el PIB. Catalunya, 2007-2016

Unitats: pesos i taxes de creixement en percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Evolució de l'indicador de despesa de capital de les administracions públiques a Catalunya sobre el PIB. Catalunya, 2007-2016

Unitats: pesos i taxes de creixement en percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, pressupostos de la Generalitat de Catalunya; Ministeri de Treball i Immigració; Ministeri d'Hisenda i Administracions públiques; Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

4.2. EL SECTOR PÚBLIC DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

El sector públic de la Generalitat de Catalunya, per mitjà de les competències que li atribueix l'Estatut d'autonomia, executa la part més important de la despesa de les diferents administracions públiques a Catalunya.

En els següents epígrafs s'analitza l'execució dels pressupostos en l'àmbit del sector públic administratiu, on es consoliden els ingressos i les despeses de la Generalitat, el Servei Català de la Salut, l'Institut Català de la Salut, l'Institut Català d'Assistència i Serveis Social i les entitats autònomes administratives. Si bé no es consoliden els ingressos ni les despeses del sector públic empresarial de la Generalitat de Catalunya (entitats de dret públic, societats mercantils, consorcis i fundacions de la Generalitat) si que es considera el seu impacte en el càlcul del dèficit en termes SEC.

L'any 2016 el Govern prorroga els pressupostos del 2015.

El juny del 2016 el Parlament de Catalunya va rebutjar el Projecte de pressupostos de la Generalitat de Catalunya presentat pel Govern¹¹² i, per tant, per a aquest any és d'aplicació el Decret 252/2015,¹¹³ que estableix els criteris de prorroga dels pressupostos del 2015, que prorroga el 100% dels crèdits inicials dels capítols 2 a 9, ajustats a les previsions d'ingressos finalistes i afectats per al 2016, i estableix els límits a la tramitació de les despeses dels capítols 6, 7, i 8. A més, a través del Decret llei 1/2016¹¹⁴

¹¹² Vegeu l'Informe mensual d'execució número 24, de 27 de febrer del 2017. Anàlisi de l'execució del pressupost del sector públic administratiu. Situació a 31 de desembre del 2016. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

¹¹³ Vegeu el Decret 252/2015, de 15 de desembre, pel qual s'estableixen els criteris d'aplicació de la prorroga dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2015, mentre no entrin en vigor els del 2016. DOGC núm. 7020, de 17.12.2015.

¹¹⁴ Vegeu el Decret llei 1/2016, de 19 de gener, d'aplicació de l'increment retributiu d'un u per cent per al personal del sector públic de la Generalitat de Catalunya per al 2016. DOGC núm. 7041, de 20.01.2016.

s'estableix l'actualització retributiva, de l'1%, del personal del sector públic de la Generalitat de Catalunya i del personal dels centres públics privats concertats.¹¹⁵

L'incompliment de l'objectiu de dèficit del 2015 exigeix un esforç de consolidació fiscal de 4.395,6 milions d'€ el 2016.

Paral·lelament, i com a conseqüència de l'incompliment dels objectius d'estabilitat pressupostària, de deute públic i de la regla de la despesa l'any 2014, les finances de la Generalitat es troben sota l'actuació del Pla d'estabilitat financera 2015-2016 (PEF), aprovat el mes de juliol del 2015 pel Consell de Política Fiscal i Financera. El PEF preveia per a l'any 2016 una necessitat de finançament en termes SEC de la Generalitat de 646,9 milions d'€ i un esforç de consolidació fiscal per al conjunt dels anys 2015 i 2016 de 4.505,1 milions d'€ per aconseguir amb els objectius de dèficit del 0,7% del PIB el 2015 i del 0,3% l'any 2016, fixats pel Govern central.

L'any 2015 es va tancar amb una necessitat de finançament dels comptes de la Generalitat de 5.879 milions d'€, un 2,9% del PIB, desviant-se de forma important de la previsió del PEF. Com a conseqüència, i tenint en compte el nou objectiu finalment marcat pel Consell de Ministres del 23 de desembre del 2016 del 0,7% per als comptes de les CA per al 2016, la Generalitat de Catalunya havia de fer un ajust per a finals d'anys compatible amb unes necessitats de finançament de 1.483,4 milions d'€. Això significava assumir un nou esforç de consolidació fiscal al llarg d'aquest any, en relació amb l'execució dels pressupostos del 2015, de 4.395,6 milions d'€.

El 2016 s'assoleix un ajust fiscal de 3.911 milions d'€, desviant-se només 0,2 punts percentuals de l'objectiu de dèficit.

D'acord amb les dades provisionals del Ministeri d'Hisenda, el dèficit en termes SEC de la Generalitat de Catalunya l'any 2016 ha estat de 1.968 milions d'€, el 0,93% del PIB, desviant-se només 0,23 punts percentuals de l'objectiu aprovat en el marc del PEF.

L'important ajust de consolidació fiscal assolit, de 3.911 milions d'€, respon, per una part, a l'augment en 2.153,1 milions d'€ dels ingressos no financers meritats en l'àmbit del sector públic administratiu (SPA) de la Generalitat, vinculat, fonamentalment, a l'increment dels recursos del model de finançament autònom (vegeu l'apartat 4.2.1.1). I, per una altra, a l'evolució dels ajustos SEC de comptabilitat nacional, que aporten una reducció de les necessitats de finançament de 2.310,4 milions d'€, en aquest cas com a conseqüència, principalment, de la reducció de la despesa meritada en inversions a través d'associacions publicoprivades (APP's) i, en menor mesura, de la millora dels resultats de la resta d'entitats considerades AP d'acord amb el SEC (vegeu el apartat 4.2.3).

Aquests dos elements han estat en part compensats per l'increment, en 552,5 milions d'€, de la despesa no financera meritada en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat. Evolució que respon fonamentalment a tres components: l'actualització de l'1% de les retribucions del personal del sector públic, la devolució pendent del segon tram de la paga extraordinària suprimida el 2012 i l'augment de la tarifa dels concerts sanitaris.

Les mesures d'ingressos i despeses previstes en el PEF queden desdibuixades per l'incompliment dels objectius l'any 2015 i aporten només 117,5 milions d'€ a la consolidació fiscal del 2016.

Dins d'aquesta evolució, les mesures d'ingressos i despeses previstes inicialment per a l'any 2016 en el PEF han quedat fortament desdibuixades per l'incompliment de les previsions del 2015, i han aportat en

¹¹⁵ Vegeu el [Decret llei 1/2016, de 19 de gener, d'aplicació de l'increment retributiu d'un u per cent per al personal del sector públic de la Generalitat de Catalunya per al 2016](#), DOGC núm. 7041, de 20.01.2016, que també estableix un increment del 0,25% per a les pensions i assignacions passives de determinats antics alts càrrecs. Així mateix, el [Decret llei 4/2015, de 29 de desembre, de necessitats financeres del sector públic i altres mesures urgents en pròrroga pressupostària](#), DOGC núm. 7029, de 31.12.2015, regula els límits de les operacions d'endeutament.

termes agregats una reducció de les necessitats de finançament de la Generalitat de 117,5 milions d'€, quan inicialment el PEF preveia per a aquest any que les mesures d'ingressos i despeses aportarien un increment del dèficit en 1.561,3 milions d'€, com a conseqüència de la reversió de l'impacte de mesures *one-off* aplicades l'any 2015 (vegeu les taules I.4.A.T1 i I.4.A.T2 de l'annex).¹¹⁶

D'acord amb les dades provisionals del Ministeri d'Hisenda, les mesures previstes des del vessant dels ingressos han permès reduir en 134,2 milions d'€ el dèficit, a través del Pla de prevenció i reducció del frau fiscal, que ha aportat 170,03 milions d'€ més; de la posada en funcionament de l'impost sobre habitatges buits, amb una nova recaptació d'11,5 milions d'€, i de la modificació del tipus del gravamen de protecció civil, que ha aportat 0,22 milions d'€ més.

En sentit contrari, les mesures de despesa del PEF fan una aportació negativa a la correcció del dèficit per valor de 16,6 milions d'€ com a resultat de la combinació dels següents elements:

- En el capítol 1 de remuneració del personal, les mesures del PEF fan una aportació negativa a la consolidació fiscal, de 13,84 milions d'€, per l'augment de la despesa en 100,3 milions d'€ corresponent a la devolució pendent del segon tram de la paga extra del 2012, compensat, en part, per la reducció de la despesa en 86,46 milions d'€ associada a la reversió de l'impacte de la recuperació del primer tram de la paga extra del 2012 l'any 2015.
- En el capítol 2 de compra de béns i serveis, les mesures del PEF fan una aportació negativa a la consolidació fiscal, de 34,1 milions d'€, per l'augment de la despesa corresponent a la devolució pendent del segon tram de la paga extra del 2012.
- En el capítol 3 de despesa d'interessos, les mesures del PEF fan una aportació negativa a la consolidació fiscal, de 14,32 milions d'€, per l'augment de la despesa en 239,32 milions d'€ associat a la reversió de les mesures d'estalvi d'interessos l'any 2015 com a conseqüència de la rebaixa dels tipus d'interès del préstecs del Fons de Liquiditat Autònom, en passar de l'1% al 0%. Aquest augment s'ha compensat, en part, amb una reducció de la despesa de 225 milions d'€ derivada dels acords de Govern de no disponibilitat i retenció de crèdit d'interessos, adoptats el 26 d'abril i el 28 de juny del 2016, respectivament.
- En el capítol 4 de transferències corrents, les mesures del PEF fan una aportació positiva a la consolidació fiscal, de 45,64 milions d'€, per la reducció de la despesa en 50,06 milions d'€ associada a la reversió de l'impacte de la recuperació del primer tram de la paga extra del 2012 l'any 2015, i per la reducció de la despesa en 14,48 milions d'€ associada a l'estalvi generat per la contractació de la gestió dels serveis de transport sanitari. Aquestes reduccions han estat, en part, compensades per l'augment de la despesa en 20,9 milions d'€ corresponent a la devolució pendent del segon tram de la paga extra del 2012.

La consolidació fiscal dels darrers sis anys s'assoleix fonamentalment per un ajust de la despesa.

Des d'una perspectiva temporal més àmplia, el procés de consolidació fiscal dels comptes de la Generalitat -iniciat l'any 2010 amb el Pla econòmic i financer de reequilibri 2010-2012- aconsegueix situar per primer cop les necessitats de finançament en termes SEC de la Generalitat per sota del l'1% PIB d'ençà del 2010. En aquell any les necessitats de finançament, de 9.100 milions d'€, es van disparar per l'impacte de la crisi econòmica sobre els ingressos tributaris, i per l'exigència d'incorporar en les liquidacions

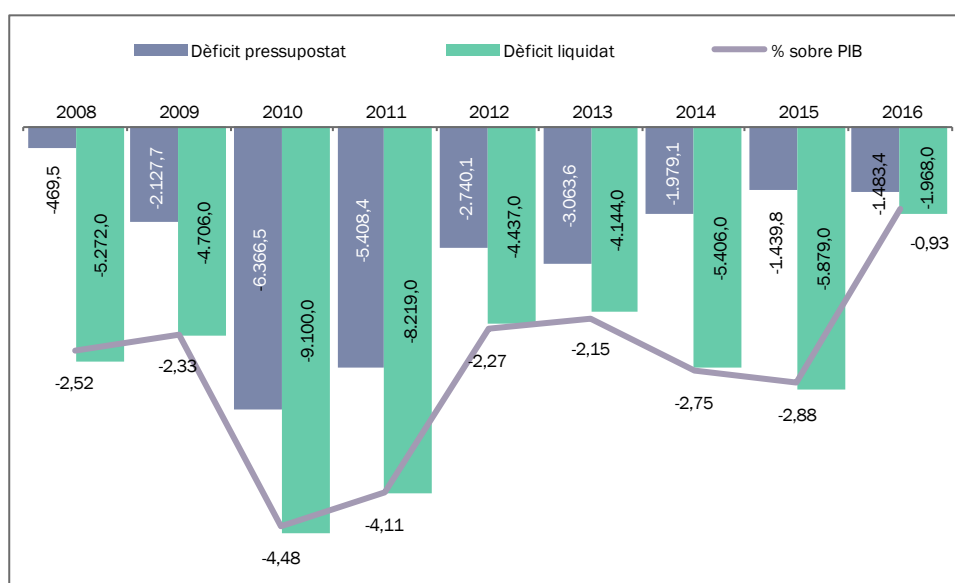
¹¹⁶ Vegeu l'Informe de seguiment dels plans econòmic-financer. 4rt trimestre 2016. Secretaria General de Finançament Autònom i Local. Secretaria d'Estat d'Hisenda. Ministeri de l'Estat d'Hisenda, per a una descripció de l'evolució de les mesures d'ingressos i despeses previstes i executades del PEF 2015-2016 de la CA de Catalunya.

del pressupost l'important volum de despesa desplaçada que s'havia anat acumulant en exercicis anteriors (vegeu el gràfic I.4.G3).

En els darrers sis anys ha tingut lloc un fort ajust de la despesa. En aquest sentit, la despesa no financera meritada de l'SPA de la Generalitat (descomptada la despesa en interessos i incorporats els efectes de la despesa desplaçada) s'ha reduït en 3.160,8 milions d'€, l'11,8% menys que el 2010, tant per les reduccions en la despesa de remuneració del personal, compra de béns i serveis i transferències corrents -amb una caiguda conjunta del 6,6%, 1.601,1 milions d'€ menys que el 2010-, com pel fort ajust de la despesa de capital -amb un caiguda del 61,8%, 1.559,3 milions d'€ menys que el 2010-.

Des del vessant dels ingressos, per primer any els ingressos liquidats de l'SPA de la Generalitat (depurats de les liquidacions negatives dels anys 2008 i 2009 del sistema de finançament autonòmic) se situen per sobre del valor de l'any 2010, amb un increment de 1.200,5 milions d'€, el 5,6% més que el 2010.

GRÀFIC I.4.G3 Evolució del dèficit de la Generalitat segons SEC. Catalunya, 2008-2016

Unitats: milions d'€ i percentatge sobre el PIB de Catalunya.

Nota: les dades del 2015 i 2016 són provisionals.

Font: Departament d'Economia i Coneixement, per als anys 2015 i 2016 Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, i Comptabilitat regional d'Espanya per al PIB de l'economia catalana, INE.

El Govern ha de presentar un nou Pla econòmic i financer en no assolir l'objectiu de dèficit.

Tot i així, el Govern de la Generalitat haurà de remetre un nou Pla econòmic i financer a la Secretaria del Consell de Política Fiscal i Financera abans del mes de juliol del 2017, com a conseqüència de l'incompliment de l'objectiu de dèficit, del 0,7% del PIB. Aquesta exigència es produeix malgrat que la CA de Catalunya ha complert l'any 2016 amb la regla de la despesa, que fixava un sostre de creixement de l'1,8% de la despesa computable a efectes de compliment de la regla de la despesa,¹¹⁷ i malgrat que també ha complert amb l'objectiu final d'endeutament, amb un sostre per al deute del 35,7% del PIB.

¹¹⁷ Aquest sostre ve determinat per la taxa de referència de creixement del PIB a mitjà termini del 2016, calculada pel Ministeri d'Economia i Competitivitat d'acord amb la metodologia utilitzada per la Comissió Europea.

4.2.1. ELS INGRESSOS EXECUTATS DEL SECTOR PÚBLIC ADMINISTRATIU DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

L'any 2016 la Generalitat de Catalunya, en l'àmbit institucional del sector públic administratiu (SPA), ha obtingut uns recursos de 35.838,8 milions d'€ per finançar tota la seva despesa. Un import que és el 0,9% inferior al de l'any 2015.

Els recursos no financers, de 26.000,6 milions d'€, han augmentat el 9,4%, i han guanyat pes dins l'estructura de finançament, fins a representar el 72,6% de tots els ingressos.

Paral·lelament, els ingressos financers s'han reduït en 2.582,4 milions d'€, el 20,8% menys que el 2015, fins a assolir la xifra de 9.832,0 milions d'€. Aquests s'utilitzen, per una part, per finançar el nou dèficit generat el 2016, de 1.682,5 milions d'€ i, per una altra, per cobrir el refinançament dels venciments del deute acumulat de la Generalitat de Catalunya. En aquest sentit, davant les dificultats d'accés al crèdit en els mercats, la Generalitat ha recorregut a les fórmules acordades per l'Administració central amb les comunitats autònomes a través, principalment, del Fons de Liquiditat Autonòmic (FLA) i, en menor mesura, del Fons per al Finançament dels Pagaments a Proveïdors.

TAULA I.4.T1 Evolució dels ingressos executats de l'SPA de la Generalitat de Catalunya. Catalunya, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013 (1)	2014	2015 (2)	2016 (2)	Variació 2015-2016
Ingressos no financers	24.162,2	22.678,5	23.314,4	23.290,8	23.526,6	23.765,5	26.006,7	9,4
Ingressos corrents	22.895,5	21.941,7	22.745,1	22.549,7	22.631,2	23.256,9	25.489,4	9,6
Cap. 1 Impostos directes	6.621,9	8.482,1	10.156,0	7.778,4	8.247,7	8.343,5	9.158,0	9,8
Cap. 2 Impostos indirectes	5.528,3	8.486,3	10.556,5	8.644,1	9.283,6	9.238,8	10.144,8	9,8
Cap. 3 Taxes, béns i altres ingressos	827,5	809,8	800,6	798,2	805,7	803,2	866,0	7,8
Cap. 4 Transferències corrents	9.902,7	4.153,6	589,5	5.279,2	4.213,8	4.774,1	5.258,5	10,1
Cap. 5 Ingressos patrimonials	15,2	9,9	642,4	49,8	80,4	97,2	62,1	-36,2
Ingressos de capital	1.266,7	736,8	569,3	741,1	895,4	508,7	517,3	1,7
Cap. 6 Alienació d'inversions reals	0,3	0,4	20,3	216,4	332,1	3,9	3,9	-0,2
Cap. 7 Transferències de capital	1.266,5	736,4	549,0	524,7	563,3	504,8	513,4	1,7
Ingressos financers	9.740,1	12.290,4	12.345,9	15.196,0	12.652,9	12.414,4	9.832,0	-20,8
Cap. 8 Variació d'actius financers	5,1	24,4	71,8	510,5	157,3	149,4	269,4	80,3
Cap. 9 Variació de passius financers	9.735,0	12.266,0	12.274,1	14.685,5	12.495,5	12.265,0	9.562,6	-22,0
Total ingressos	33.902,4	34.968,9	35.660,3	38.486,8	36.179,4	36.179,9	35.838,8	-0,9

Unitats: milions d'€.

(1) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC); per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'ha sumat a les dades del Ministeri l'import dels ingressos executats per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat, i l'import dels ingressos per transferències de capital associats al FEAGA.

(2) L'ingrés liquidat dels totals dels capítols I, II i IV dels pressupostos del 2013 no són directament comparables amb l'estructura d'ingressos d'aquests capítols per al 2012 ja que l'any 2012 es van dur a terme les liquidacions del model de finançament del 2010 que es va aplicar segons la composició dels recursos de la nova cistella d'impostos.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.

Els recursos no financers de la Generalitat augmenten el 10,6%.

Per fer una anàlisi de l'evolució dels ingressos no financers realment disponibles per la Generalitat cal, però, tenir en compte que 3.623,6 milions d'€ corresponen a ingressos sobre els quals la Generalitat només actua com a intermediària.¹¹⁸ Un cop descomptats, els ingressos no financers disponibles augmenten el 10,6%. Això ha significat disposar de 2.153,1 milions d'€ més que l'exercici precedent, com a resultat, principalment, de l'increment dels recursos del model de finançament, i en menor mesura, pels ingressos cobrats sobre serveis prestats a través de taxes i altres ingressos. Aquesta evolució es pot agrupar en els següents elements (vegeu la taula I.4.T2):¹¹⁹

- Els recursos associats al model de finançament, 20.618,2 milions d'€, augmenten el 12,3%, aportant 2.261,7 milions d'€ més que el 2015. En els darrers anys el finançament de la Generalitat ha augmentat la seva dependència sobre aquests recursos, que signifiquen el 92,1% dels ingressos no financers l'any 2016 (vegeu el següent apartat).
- La resta de recursos no financers aporta uns ingressos de 1.764,9 milions d'€, el 5,8% menys que el 2015, amb una evolució diversa dels seus components.

Per una part, l'any 2016, la Generalitat de Catalunya redueix la capacitat recaptatòria a través d'impostos propis, que només aporten el 0,6% dels ingressos no financers, fonamentalment per l'impacte de l'anul·lació, per part del Tribunal Constitucional, de l'impost sobre la producció termonuclear d'energia elèctrica per la seva incidència en el medi ambient (que ha significat una disminució de 62,6 milions d'€ en els ingressos). S'obtenen per aquesta via uns ingressos de 133,5 milions d'€, el 28,2% menys que el 2015, a través en primer lloc, de dos noves figures tributàries: l'impost sobre habitatges buits (11,5 milions d'€)¹²⁰ i l'impost sobre emissió d'òxids de nitrogen a l'atmosfera produïda per l'aviació comercial (3,0 milions d'€). I en segon lloc, per la recaptació de cinc figures ja existents: l'impost sobre la provisió de continguts per prestadors de serveis de comunicació electrònica per al foment del sector audiovisual (18,4 milions d'€),¹²¹ l'impost sobre l'emissió de gasos i partícules a l'atmosfera produïda per la indústria (0,97 milions d'€), l'impost sobre estades en establiments d'allotjament turístic (47,6 milions d'€), l'impost sobre grans establiments comercials (15,3 milions d'€), i l'impost sobre dipòsits en entitats de crèdit (68,9 milions d'€); aquest darrer ha reduït la seva recaptació.

Per una altra, augmenten el 7,6% els ingressos cobrats sobre serveis prestats a través de taxes i altres ingressos, que aporten 642,2 milions d'€ i signifiquen el 2,9% dels recursos no financers. Aquest increment respon, principalment, a l'augment dels ingressos de la prestació de serveis d'assistència sanitària i, en menor mesura, als ingressos per reintegraments d'exercicis tancats.

En sentit contrari, l'any 2016 se segueixen reduint els recursos provinents d'ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals. La política de privatitzacions de determinades infraestructures iniciada l'any 2012 no ha tingut el rendiment previst per l'Administració i la Generalitat ha posat fre a aquesta estratègia de finançament. Aquests conceptes han aportat uns ingressos de 66,0 milions d'€, el 34,8% menys que el 2015 i signifiquen el 0,3% de tots els ingressos no financers.

A més, la Generalitat rep una sèrie de recursos via transferències corrents, generalment amb caràcter finalista, principalment de l'Estat i en menor mesura de la UE. L'any 2016 ha obtingut per aquesta via 733,0 milions d'€, el 3,7% menys que el 2015, que signifiquen el 3,3% dels ingressos no financers. Aquesta reducció respon a les menors transferències del Fons Social Europeu i del Programa d'ocupació juvenil. Mentrestant, augmenten les transferències corrents de l'Estat per a polítiques

¹¹⁸ 3.300,5 milions d'€ provenen de transferències corrents de l'Estat per a les entitats locals (ajuntaments i diputacions) i 323,1 milions d'€ són transferències de capital de la UE associades al Fons Europeu Agrícola de Garantia (FEAGA).

¹¹⁹ Vegeu l'Informe mensual d'execució, Número 24 del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda i l'Informe econòmic i financer del Projecte de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2017.

¹²⁰ Aquest impost, que havia estat suspès fins al mes de setembre, està pendent de sentència per part del Tribunal Constitucional.

¹²¹ Aquest impost havia estat suspès durant el 2015 i està pendent de sentència del Tribunal Constitucional.

actives d'ocupació i per les beques d'estudi, que compensen la reducció de les transferències per a les prestacions per a la dependència.

Finalment, les transferències de capital aporten un recurs de 190,3 milions d'€, el 16,8% menys que el 2015, i signifiquen el 0,9% dels ingressos no financers. Aquests recursos s'han vist afectats negativament per la reducció de les transferències de l'Estat, especialment per la reducció del Programa d'habitatge mentre que augmenten aquelles provinents de la UE, per l'augment del Programa FEDER, si bé FEADER s'ha reduït.

TAULA I.4.T2 Evolució dels ingressos no financers de l'SPA de la Generalitat depurats dels ingressos de la participació dels ens locals i FEAGA i de l'efecte de l'anul·lació de l'impost sobre dipòsits en entitats de crèdit. Catalunya, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (1)	2016 (1)	Variació 2015-2016
Ingressos no financers	21.307,7	19.587,0	20.099,3	19.828,0	19.400,6	20.230,1	22.383,1	10,6
Ingressos model de finançament	18.620,8	17.619,5	17.951,7	18.091,8	17.486,1	18.356,5	20.618,2	12,3
Ingressos no financers sense model de finançament	2.686,8	1.967,5	2.147,6	1.736,2	1.914,4	1.873,6	1.764,9	-5,8
Ingressos impostos propis (capítol 1 i 2)	14,0	15,0	15,1	51,6	60,5	185,9	133,5	-28,2
Ingressos per taxes i altres (capítol 3 sense tributs sobre el joc)	541,5	542,2	572,9	591,8	592,3	596,8	642,2	7,6
Ingressos transferències corrents sense transferències model de finançament	1.160,6	986,1	670,6	593,5	578,4	760,9	733,0	-3,7
Ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals	15,5	10,3	662,7	266,2	412,5	101,2	66,0	-34,8
Ingressos per transferències de capital	955,1	413,9	226,3	233,1	270,8	228,8	190,3	-16,8
	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (1)	2016 (1)	Variació 2015-2016
Ingressos no financers	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Ingressos model de finançament	87,4%	90,0%	89,3%	91,2%	90,1%	90,7%	92,1%	0,05
Ingressos no financers sense model de finançament	12,6%	10,0%	10,7%	8,8%	9,9%	9,3%	7,9%	-0,05
Ingressos impostos propis (capítol 1 i 2)	0,1%	0,1%	0,1%	0,3%	0,3%	0,9%	0,6%	0,01
Ingressos per taxes i altres (capítol 3 sense tributs sobre el joc)	2,5%	2,8%	2,9%	3,0%	3,1%	3,0%	2,9%	0,00
Ingressos transferències corrents sense transferències model de finançament	5,4%	5,0%	3,3%	3,0%	3,0%	3,8%	3,3%	-0,02
Ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals	0,1%	0,1%	3,3%	1,3%	2,1%	0,5%	0,3%	0,00
Ingressos per transferències de capital	4,5%	2,1%	1,1%	1,2%	1,4%	1,1%	0,9%	-0,04

Unitats: milions d'€.

(1) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC), per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'han sumat a les dades del Ministeri l'import dels ingressos executats per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat i l'import dels ingressos per transferències de capital associats al FEAGA.

Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinancers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques i dels informes mensual d'execució pressupostària del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

4.2.1.1. ELS INGRESSOS VINCULATS AL SISTEMA DE FINANÇAMENT AUTONÒMIC

Els recursos vinculats al sistema de finançament autonòmic augmenten el 12,3%.

Els ingressos executats vinculats al sistema de finançament autonòmic l'any 2016 han estat de 20.618,2 milions d'€, amb un augment de 2.261,7 milions d'€, el 12,3% més que el 2015.

Aquesta evolució respon tant a l'increment dels recursos vinculats als ingressos tributaris, 1.790,4 milions d'€ més que el 2015, com dels recursos derivats de les transferències associades al model de finançament, que aporten 471,3 milions d'€ més.

L'augment en els ingressos tributaris és el resultat de la combinació de tres elements:

1. Per una part, onze de les dotze figures tributàries de la cistella experimenten increments en les aportacions que fan al model de finançament, per valor de 1.810,3 milions d'€:
  - Les previsions d'una recaptació més elevada fetes pel Govern central signifiquen un increment en les bestretes dels impostos cedits parcialment del 3,8% (582,5 milions d'€ més) que es distribueix amb un augment de les bestretes de l'IRPF (334,5 milions d'€ més), de l'IVA (162,7 milions d'€ més), de l'impost sobre labors del tabac (48,7 milions d'€ més), de l'impost sobre hidrocarburs (34,0 milions d'€ més) i de l'impost sobre l'alcohol (2,7 milions d'€ més). En conjunt, l'augment de les bestretes d'aquests impostos supera l'increment de la seva recaptació que ha tingut lloc al llarg del 2016, que d'acord amb l'Agència Estatal d'Administració Tributària (AEAT) ha estat del 2,4%.¹²²
  - Així mateix, augmenta la recaptació dels següents impostos cedits totalment a la Generalitat: l'impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats (178,4 milions d'€ més), pel repunt del mercat immobiliari; l'impost sobre el patrimoni (33,8 milions d'€); els tributs sobre el joc (17,5 milions d'€ més) per l'increment dels ingressos tributaris sobre jocs en línia; l'impost sobre determinats mitjans de transport (8,8 milions d'€ més), per l'augment de les matriculacions; el tram autonòmic de l'impost sobre hidrocarburs (2,0 milions d'€ més) que tot i l'augment del consum de productes petrolífers està afectat negativament per les devolucions per gasoils d'ús professional; i l'impost sobre energia (0,9 milions d'€ més).
2. Per una altra, es redueix l'aportació de recursos de l'impost de successions i donacions (19,9 milions d'€ menys), com a conseqüència d'unes liquidacions excepcionalment elevades l'any 2015.
3. Finalment, les liquidacions pendents dels rendiments d'exercicis precedents de l'IRPF, l'IVA i els impostos especials són més elevades que les del 2015, provocant que es compti amb 987,0 milions d'€ més.

L'evolució dels ingressos per transferències associades al model de finançament autonòmic s'explica, en primer lloc, per l'augment en 294,9 milions d'€ de les liquidacions pendents de transferències d'exercicis anteriors; en segon lloc, per l'augment en 141,2 milions d'€, de les bestretes dels fons del model de finançament (l'agregat del Fons de Suficiència i el Fons de Garantia passa a tenir un saldo negatiu

¹²² Vegeu l'Informe mensual de recaptació tributària. Desembre 2016. Agència Estatal d'Administració Tributària.

més petit que el 2015); i, finalment, per l'increment, en 35,2 milions d'€ dels fons específics vinculats a la sanitat.

TAULA I.4.T3 Evolució i grau d'execució dels ingressos de la Generalitat de Catalunya vinculats al sistema de finançament autonòmic. Catalunya, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016	Variació 2015-2016	Execució sobre projecte pressupost 2016
Total ingressos per model de finançament (A + B)	17.951,7	18.091,8	17.486,1	18.356,5	20.618,2	12,3	100,6%
Bestretes tributs cedits parcialment	13.760,2	14.404,5	14.326,9	15.161,1	15.743,5	3,8	91,0%
Liquidacions tributs cedit parcialment	4.494,7	-621,5	-213,3	-741,6	245,4	-133,1	-191,9%
Tributs cedits totalment	2.670,2	2.794,2	2.885,0	3.183,4	3.404,3	6,9	83,9%
Transferències liquidacions pendents	-3.881,2	1.330,1	528,3	886,2	1.181,1	33,3	49,0%
Transferències de fons del model de finançament (bestretes) (1)	814,6	90,8	-110,2	-219,0	-77,7	-64,5	141,8%
Fons específics vinculats a la sanitat	93,2	93,7	69,5	86,5	121,7	40,7	66,7%
	2012	2013	2014	2015	2016	Variació 2015-2016	Execució sobre projecte pressupost 2016
A. Total ingressos tributs cedits	20.925,1	16.577,2	16.998,6	17.602,8	19.393,2	10,2	100,5%
Impost sobre successions i donacions	395,3	347,2	348,8	484,4	464,6	-4,1	88,8%
Impost sobre el patrimoni	305,0	562,7	431,3	461,7	495,5	7,3	104,8%
Impost sobre transmissions patrimonials i AJD	1.091,4	1.048,1	1.275,0	1.474,2	1.652,6	12,1	99,2%
Tributs sobre el joc	227,7	206,4	213,4	206,3	223,8	8,5	107,9%
IRPF (tram autonòmic)	9.440,6	6.852,1	6.762,5	7.292,3	8.102,3	11,1	100,8%
IRPF (bestreta tram autonòmic)	7.430,7	7.338,6	7.046,1	7.418,6	7.753,1	4,5	100,0%
IRPF (liquidació tram autonòmic)	2.009,9	-486,5	-283,5	-126,2	349,2	-376,6	121,3%
IVA (participació en l'impost estatal)	6.502,2	5.047,4	5.319,7	5.258,8	5.928,9	12,7	101,5%
IVA (bestreta participació en l'impost estatal)	4.522,7	5.182,4	5.249,5	5.762,0	5.924,6	2,8	100,0%
IVA (liquidació participació en l'impost estatal)	1.979,5	-134,9	70,2	-503,2	4,3	-100,9	-5,4%
Impost sobre labors del tabac (bestreta participació en l'impost estatal)	783,5	710,1	881,9	734,1	782,7	6,6	100,0%
Impost sobre alcohols (bestreta participació en l'impost estatal)	112,8	101,0	118,5	118,2	120,9	2,3	100,0%
Impost sobre hidrocarburs (bestreta participació en l'impost estatal)	910,5	1.072,3	1.030,9	1.128,2	1.162,2	3,0	100,0%
Impost sobre hidrocarburs (tram autonòmic)		222,5	218,1	211,8	213,8	1,0	97,1%

Impost sobre energia (participació en l'impost estatal)	269,8	273,8	343,9	276,3	276,7	0,1	100,0%
Impost sobre determinats mitjans de transport (participació en l'impost estatal)	72,5	50,4	54,5	68,5	77,3	12,8	108,4%
Impost sobre vendes minoristes det. hidrocarburs (participació en l'impost estatal)	113,4	27,7	-	-	-	-	-
Impost sobre vendes minoristes det. hidrocarburs (tram autonòmic)	195,1	55,4	-	-	-	-	-
Liquidacions pendents de participació en impostos cedits	505,3	0,0	0,0	-112,2	-108,1	-3,7	112,7%
B. Total ingressos per transferències	-2.973,4	1.514,6	487,6	753,7	1.225,0	62,5	102,3%
Liquidacions pendents del Fons de Suficiència	-3.289,9	-216,1	-341,2	-57,8	0,0	-100,0	-
Liquidació bestreta a compte dels recursos previstos en el sistema de finançament aprovat per Acord 6/2009 CF	-2.189,6	-60,4	-53,8	-53,8	-53,8	0,0	100,0%
Fons de Suficiència Global (bestreta)	1.753,2	809,2	638,1	626,0	747,8	19,4	45,8%
Fons de Garantia de Serveis Públics Fonamentals (bestreta)	-938,6	-718,4	-748,4	-845,0	-825,5	-2,3	100,0%
Fons de Suficiència Global (liquidació)	0,0	0,0	0,0	-74,6	93,9	-225,8	100,0%
Fons de Garantia Serveis Públics Fonamentals (liquidació)	405,1	440,1	-19,9	-120,9	-14,9	-87,7	59,0%
Fons Competitivitat (liquidació)	862,6	835,8	612,6	684,4	785,1	14,7	99,9%
Regularització model de finançament	330,7	330,7	330,7	509,0	370,8	-27,1	100,0%
Fons específics de l'acord de finançament (conveni control incapacitat temporal)	52,9	61,3	47,9	43,4	58,0	33,5	116,0%
Fons específics de l'acord de finançament (fons de cohesió sanitària)	15,4	10,1	1,3	12,1	22,3	84,5	69,5%
Acord de finançament sanitari (facturació accidents i estrangers)	24,8	22,3	20,2	31,0	41,4	33,5	187,9%

Unitats: percentatges.

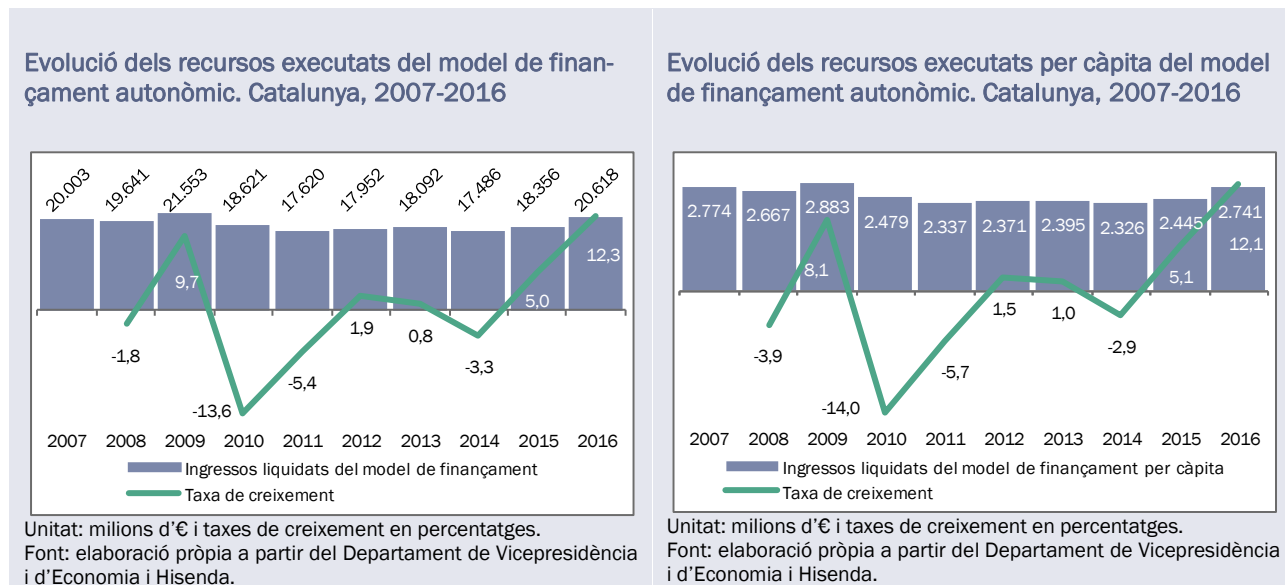
Nota: imports executats (drets liquidats) dels ingressos vinculats al model de finançament.

(1) Imports associats a les bestretes del Fons de Suficiència Global i el Fons de Garantia de Serveis Públics Fonamentals.

Font: elaboració pròpia a partir de Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

Així, els recursos per càpita executats del model de finançament han passat dels 2.883 € per habitant de Catalunya l'any 2009, als 2.741 € per habitant el 2016, i han augmentat el 12,1% respecte del 2015.

GRÀFIC I.4.G4 Evolució dels recursos executats del model de finançament autonòmic. Catalunya, 2007-2016

4.2.2. LA DESPESA EXECUTADA DEL SECTOR PÚBLIC ADMINISTRATIU DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Es redueix la despesa en termes d'obligacions reconegudes i s'acompleix la regla de la despesa fixada en el marc de la legislació d'estabilitat pressupostària.

Tot i la disponibilitat d'uns ingressos no financers més elevats, el fet que les finances de la Generalitat estiguin sotmeses al PEF 2015-2016 ha limitat el creixement de la despesa meritada durant aquest any, que d'acord amb el darrer informe de seguiment del PEF del Ministeri ha augmentat el 2,1% (555,2 milions d'€ més).¹²³

L'evolució de la despesa, a més de ser compatible amb l'objectiu de dèficit, també està condicionada pel sostre de creixement de l'1,8%, finalment fixat per a aquest any per a les CA, a través de la regla de despesa.¹²⁴

D'acord amb el que disposa l'article 12 de Llei orgànica 2/2012,¹²⁵ la despesa computable als efectes de la regla de despesa està formada per la despesa no financera en termes SEC de la Generalitat de Catalunya, exclosos els interessos del deute, la despesa no discrecional en prestacions per desocupació, la part de la despesa finançada amb fons finalistes procedents de la Unió Europea o d'altres administracions públiques i les transferències a les comunitats autònomes i a les corporacions locals vinculades als sistemes de finançament.

En l'Informe sobre el grau de compliment de l'objectiu d'estabilitat pressupostària i de deute públic i de la regla de la despesa de l'exercici 2016,¹²⁶ s'estableix que la despesa computable a efectes del compliment de la regla de la despesa per a la CA de Catalunya ha estat de 25.210 milions d'€ amb una reducció

¹²³ Vegeu Informe de seguiment dels Plans Econòmic-Financer. 4rt trimestre del 2016. Secretaria General de Finançament Autonòmic i Local. Secretaria d'Estat d'Hisenda. Ministeri d'Hisenda i Funció Pública.

¹²⁴ Aquest sostre ve determinat per la taxa de referència de creixement del PIB a mitjà termini del 2016, calculada pel Ministeri d'Economia i Competitivitat d'acord amb la metodologia utilitzada per la Comissió Europea.

¹²⁵ Vegeu la Llei orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera. BOE núm. 103, 30.04.2012.

¹²⁶ Vegeu Informe sobre el grau de compliment de l'objectiu d'estabilitat pressupostària, i de deute públic i de la regla de la despesa de l'exercici 2016, de 15 d'abril del 2017. Ministeri d'Hisenda i Funció Pública.

del 6,5% respecte de l'exercici 2015, i que, per tant, els comptes de la Generalitat han complert a bastament amb aquest objectiu.

En termes d'obligacions reconegudes (OR) la despesa consolidada en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat de Catalunya durant l'any 2016 ha estat de 34.572,0 milions d'€, un 3,8% menys que el 2015.

Per una part, la despesa no financera (27.869,4 milions d'€ en termes d'OR) es redueix el 4,8%, fonamentalment perquè les OR de l'any 2015 recollien pagaments destinats a satisfer despeses compromeses d'anys anteriors i, en menor mesura, pel fet que les OR del 2016 subestimen la despesa meritada d'aquest exercici, fruit de l'aplaçament de despesa en interessos i compra de béns i serveis.

Per una altra, la despesa financera (capítols 8 i 9) es manté pràcticament estable, amb un augment del 0,6% en relació amb el 2015. Si bé disminueix el 49,9% la variació d'actius financers (capítol 8) per la reducció de préstecs i bestretes a llarg termini, tant a dins com a fora de l'àmbit del sector públic, aquesta evolució ha estat més que compensada per l'increment del 14,8% de la variació de passius financers (capítol 9). Malgrat la reducció del dèficit –que exigeix un menor endeutament que en el 2015- la variació de passius financers s'ha vist afectada per un calendari d'amortitzacions menys favorable que el de l'any precedent, augmentant les necessitats de refinançament del deute, especialment dels préstecs i altres crèdits en €.

TAULA I.4.T4 Evolució de la despesa executada de l'SPA de la Generalitat de Catalunya. Catalunya, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (1)	2016 (1)	Variació 2015 - 2016
Despeses no financeres	29.316,0	29.476,1	26.910,3	26.493,5	27.235,8	29.099,5	27.689,4	-4,8
Despeses corrents	26.703,7	27.029,4	25.162,8	24.793,3	25.717,6	27.597,2	26.297,8	-4,7
Cap. 1 Remuneracions del personal	7.589,6	7.234,8	6.556,9	6.358,1	6.386,4	6.970,7	7.146,5	2,5
Cap. 2 Despeses de béns corrents i serveis	7.661,1	7.467,3	7.237,7	6.769,2	7.380,8	8.592,7	7.984,1	-7,1
Cap. 3 Despeses financeres	919,2	1.479,2	1.743,1	1.760,8	1.922,9	1.202,3	582,8	-51,5
Cap. 4 Transferències corrents	10.533,8	10.848,2	9.625,0	9.905,2	10.027,4	10.831,5	10.584,4	-2,3
Cap. 5 Fons de contingència	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,8
Despeses de capital	2.612,3	2.446,7	1.747,5	1.700,2	1.518,2	1.502,3	1.391,5	-7,4
Cap. 6 Inversions reals	1.173,7	902,6	717,2	679,8	563,9	447,7	460,3	2,8
Cap. 7 Transferències de capital	1.438,6	1.544,1	1.030,3	1.020,4	954,4	1.054,6	931,2	-11,7
Despeses financeres	3.183,9	5.813,9	7.457,1	11.107,5	6.904,9	6.842,6	6.882,7	0,6
Cap. 8 Variació d'actius financers	1.389,0	988,8	1.334,0	2.124,3	1.219,2	1.500,3	751,0	-49,9
Cap. 9 Variació de passius financers	1.794,8	4.825,1	6.123,1	8.983,1	5.685,7	5.342,2	6.131,7	14,8
Total despeses	32.499,8	35.290,0	34.367,4	37.601,0	34.140,6	35.942,1	34.572,0	-3,8

Unitats: milions d'€.

(1) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC); per tal de fer-les homogènies amb les dades

executades del compte general, s'ha sumat a les dades del Ministeri l'import de les despeses executades per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat i l'import de les despeses per transferències de capital associats al FEAGA. Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques.

La despesa no financera meritada l'any 2016 augmenta el 2,3%.

La caiguda de la despesa no financera, en termes d'OR, encara és més accentuada un cop s'elimina, igual que hem vist amb els ingressos no financers, la despesa de 3.623,6 milions d'€ sobre la qual la Generalitat només actua com a intermediària,¹²⁷ amb una reducció del 5,9%. Aquesta forta davallada no reflecteix, com ja s'ha comentat, l'evolució de la despesa meritada, ja que és conseqüència, principalment, de l'important volum de despesa desplaçada d'exercicis anteriors que recollien les OR de l'any 2015; i en menor mesura, al fet que les OR del 2016 subestimen la despesa meritada d'aquest exercici fruit de l'aplaçament de despesa en interessos i compra de béns i serveis.

Un cop descomptats aquests elements, la despesa no financera en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat, i meritada aquest any, augmenta el 2,3%, 552,5 milions d'€ més que el 2015 com a conseqüència, fonamentalment, de tres elements: l'actualització de l'1% de les retribucions del personal del sector públic i la devolució pendent del segon tram de la paga extraordinària suprimida el 2012; per l'augment de la tarifa dels concerts sanitaris; i en menor mesura, per l'augment del costos d'interessos del deute. Increments que es veuen reflectits en l'evolució dels capítols 1, 2, 3 i 4 del pressupost.

TAULA I.4.T5 Evolució de la despesa no financera ajustada de l'SPA de la Generalitat de Catalunya. 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (1)	2016 (1)	Variació 2015-2016
Despeses no financeres	29.316,0	29.476,1	26.910,3	26.493,5	27.235,8	29.099,5	27.689,4	-4,8
Recursos de transferències d'entitats locals i FEAGA	2.854,5	3.091,5	3.215,1	3.462,8	3.440,3	3.535,5	3.623,6	2,5
Despeses no financeres ajustada de transferències	26.461,4	26.384,6	23.695,2	23.030,7	23.795,5	25.564,1	24.065,8	-5,9
Augment de despesa desplaçada (compte 413/409)	1.208,7	-471,1	580,5	512,9	707,9	-1.253,3	107,5	-108,6
Augment de la despesa associada a interessos del deute meritats	136,0	292,0	50,0	188,0	5,0	-480,0	210,0	-143,8
Despesa no financera ajustada de transferències i depurada del compte 413/409	27.806,1	26.205,5	24.325,6	23.731,6	24.508,4	23.830,8	24.383,3	2,3
Despesa no financera ajustada de transferències i depurada del compte 413/409 i del capítol 3	26.750,9	24.434,3	22.532,5	21.782,8	22.580,5	23.108,5	23.590,5	2,1

Unitats: milions d'€.

(1) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC); per tal de fer-les homogènies amb les dades

¹²⁷ 3.300,5 milions d'€ provenen de transferències corrents de l'Estat per a les entitats locals (ajuntaments i diputacions) i 323,1 milions d'€ són transferències de capital de la UE associades al Fons Europeu Agrícola de Garantia (FEAGA).

executades del compte general, s'ha sumat a les dades del Ministeri l'import de les despeses executades per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat, i l'import de les despeses per transferències de capital associats al FEAGA. Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinancers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques i dels informes mensual d'execució pressupostària del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

La despesa meritada augmenta per l'evolució de les remuneracions del personal, de la tarifa del concert sanitari i els costos d'interessos del deute.

A continuació es descriuen els principals elements que expliquen l'evolució per capítols de la despesa no financera del sector públic administratiu (SPA) de la Generalitat l'any 2016:¹²⁸

- L'increment del 2,5% de les OR de despesa de personal (capítol 1) es correspon pràcticament amb l'increment de la despesa realment meritada aquest exercici, que augmenta el 2,5% (174,9 milions d'€ més) i s'explica per la devolució pendent en el darrer trimestre del 2016 del segon tram de la paga extraordinària suprimida el 2012 (100,3 milions d'€ més); per l'actualització global de les retribucions de l'1%; per l'augment del personal docent i la seva integració al règim general de la Seguretat Social (en els casos de reposició de jubilacions de docents); i per l'augment del cost agregat del personal d'atenció sanitària, com a conseqüència de la recuperació de la plantilla i part dels drets laborals suspesos durant el procés de consolidació fiscal -dies d'assumptes propis i dies de vacances- que fan augmentar el nombre de substitucions.
- Les OR en la despesa de compra de béns i serveis (capítol 2) es redueixen el 7,1%. Aquesta forta caiguda és el resultat, per una part, de l'important volum de despesa desplaçada d'exercicis anteriors que recollien les OR del 2015, i, per una altra, del fet que durant l'exercici 2016 torna a tenir lloc un increment de despesa desplaçada cap a exercicis futurs. En termes de despesa meritada la compra de béns i serveis augmenta el 3,79% (295,58 milions d'€ més) per l'augment de la despesa de concerts sanitaris (131 milions d'€ més); pel canvi de model en la contractació de serveis socials que passen a contractar-se a través de concerts en substitució de les subvencions (51 milions d'€ més); per l'augment derivat del canvi de criteri en la comptabilització dels honoraris dels liquidadors de districte hipotecari que es comptabilitzen com a despesa en lloc d'aplicar una compensació sobre els ingressos recaptats (16 milions d'€ més); i per la més elevada despesa en salut per tal de garantir la prestació del servei i el nou model de gestió de la Llei de la dependència (LAPAD). També té lloc un augment de la despesa hospitalària i de productes sanitaris sense recepta mèdica, en part compensat per l'aplicació d'abonaments per la revisió dels preus dels medicaments contra l'hepatitis C.
- Les OR en despesa d'interessos (capítol 3) es redueixen el 51,5% que, com en el cas anterior, és el resultat per una part de l'important volum de despesa desplaçada d'exercicis anteriors que recollien les OR del 2015, i, per una altra, del fet que durant l'exercici 2016 torna a tenir lloc un increment de despesa desplaçada cap a exercicis futurs. Descomptats aquests efectes, la despesa meritada en interessos augmenta el 9,8% (70,49 milions d'€ més) com a conseqüència, principalment, del fet que durant el 2016 deixa de tenir aplicació el tipus zero de les operacions de l'FLA. Part d'aquest increment no queda recollit en les OR del 2016, atès el calendari del seu abonament efectiu, com a resultat de l'aplicació de les retencions de crèdit per import de 225 milions d'€ recollides en els acords de Govern de 26 d'abril i 28 de juny del 2016.
- Les OR en transferències corrents (capítol 4) es redueixen el 2,3%. Descomptat l'impacte de les transferències corrents a les administracions locals, les OR es redueixen el 3,8%. Aquesta caiguda també respon, per un part, a l'important volum de despesa desplaçada que incorporaven les OR en transferències de l'any 2015, i per una altra, a l'augment de la despesa desplaçada en transferències corrents. Descomptats aquests elements, la despesa meritada en transferències corrents s'incrementa el 3,1% (217,78 milions d'€ més). Aquesta evolució respon, principalment, a l'augment de les transferències al Consorci de l'Autoritat Metropolitana del Transport per l'entrada en funcionament

¹²⁸ Vegeu l'Informe mensual d'execució, número 12 del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda i l'Informe econòmic i financer del Projecte de pressupostos per al 2016.

dels nous trams i estacions de l'L9 (82 milions d'€ més); a l'increment de transferències del Servei d'Ocupació de Catalunya pels recursos més elevats procedents de la Conferència Sectorial del Treball (56 milions d'€ més); a l'actualització de l'1% de les retribucions del personal de l'escola concertada (30,6 milions d'€ més), de les universitats públiques (9 milions d'€ més), i de la resta d'entitats del sector públic de la Generalitat que es financen amb transferències; a l'increment de la despesa farmacèutica per la variació del cost per recepta i del nombre de receptes (6,6 milions d'€ més); a la introducció en el calendari de vacunació de 2 noves vacunes (13 milions d'€ més); a l'augment de les beques universitàries procedents del Ministeri d'Educació (19 milions d'€ més); i a l'augment del cost del peatge a l'ombra degut a l'increment del tràfic (12 milions d'€ més). Part d'aquests increments es veuen compensats per la reducció de les transferències corrents vinculades a la Llei de la dependència (LAPAD), que com ja s'ha comentat passen de convocatòria d'ajuts a concert (despesa del capítol 2), i per l'enduriment dels barems per valorar els graus de dependència i la reducció de les prestacions econòmiques per l'impacte diferit del Real decret llei 20/2012.¹²⁹

- Les OR en inversions reals (capítol 6) augmenten el 2,8%, que es correspon, pràcticament, amb l'increment del 3,8% de la despesa realment meritada aquest exercici (15,8 milions d'€ més) i s'explica, bàsicament, per l'augment de les aportacions a Infraestructures de Catalunya per a la inversió en edificis.
- Finalment, les OR en transferències de capital (capítol 7) es redueixen l'11,7%; descomptades les transferències de capital vinculades al Fons Europeu Agrícola de Garantia (FEAGA), la reducció és del 21,9%. Aquesta davallada encara és més accentuada en termes de despesa meritada ja que les OR recullen despesa meritada en exercicis anteriors. Descomptats aquests elements la despesa meritada en transferències de capital es redueix el 30,19% (222,1 milions d'€ menys) com a conseqüència de la finalització de les transferències associades a la construcció d'infraestructures com l'Eix transversal o el Trambaix, i la reducció d'ingressos finalistes d'altres administracions, com la reducció de les transferències del Programa d'habitatge de l'Estat o dels fons europeus agrícoles de desenvolupament rural (FEADER).

4.2.3. EL DÈFICIT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Es redueix el dèficit de la Generalitat per la millora dels recursos transferits a través del model de finançament autonòmic.

L'evolució dels ingressos i les despeses liquidades en l'exercici 2016 ha tingut com a conseqüència una important reducció, del 66,5%, del dèficit de la Generalitat (mesurat en termes SEC), des dels 5.879,0 milions d'€ l'any 2015 als 1.968,0 milions d'€ del 2016, que se situa en el 0,93% del PIB, superant en només en 0,2 punts percentuals l'objectiu final fixat en el marc del Programa d'estabilitat financera.

L'esforç de consolidació fiscal ha estat de 3.911,0 milions d'€, amb una aportació de consolidació de 1.600,6 milions d'€ en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat i una aportació de 2.310,4 milions d'€ en la resta d'ajustos de comptabilitat nacional (vegeu la taula I.4.T7).¹³⁰

En l'àmbit de l'SPA de la Generalitat els ingressos no financers meritats el 2016 augmenten en 2.153,1 milions d'€ (fonamentalment per la millora dels recursos del sistema de finançament autonòmic), compensant l'augment en 552,2 milions d'€ de la despesa no financera meritada i permetent un esforç de consolidació fiscal en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat de 1.600,6 milions d'€.

¹²⁹ Vegeu el [Real Decret-Llei 20/2012, de 13 de juliol, de mesures per garantir l'estabilitat pressupostària i el foment de la competitivitat](#). BOE núm. 168, 14.07.2012.

¹³⁰ Vegeu, també, la taula IV.4.A.T2 de l'annex on s'obté la necessitat de finançament de la Generalitat de Catalunya en termes SEC a partir de dels ingressos i despeses en termes d'obligacions reconegudes en l'àmbit de l'SPA i els diferents ajustos SEC.

La resta d'ajustos SEC han significa un esforç de consolidació de 2.310,4 milions d'€ que s'explica per:

- L'important reducció de la despesa meritada en inversions a través d'associacions publicoprivades (APP's) que no computen com a OR de la despesa. Aquestes operacions van significar un important volum de despesa l'any 2015 de 1.536,0 milions d'€, que en el 2016 passen a significar només 16,0 milions d'€ i que, per tant, aporten un esforç de consolidació fiscal de 1.552,0 milions d'€.
- Millora dels resultats econòmics del sector públic empresarial SEC, en passar de 149,0 milions d'€ a 670,0 milions d'€ i aportant un esforç de consolidació de 521,0 milions d'€.
- L'ajust per transferències de la UE passa de -129,0 milions d'€ a 15,0 milions d'€, aportant un esforç de consolidació de 144 milions d'€.
- La resta d'ajustos SEC passen de -140,1 milions d'€ a -7,7 milions d'€, aportant un esforç de consolidació de 132,4 milions d'€.
- Mentre que l'augment de la recaptació fa augmentar la recaptació incerta d'impostos, de -146,0 milions d'€ a -183,0 milions d'€, empitjorant els ingressos, i per tant, aportant un esforç negatiu de consolidació fiscal de 37,0 milions d'€.
- Finalment, les aportacions de capital que fa la Generalitat a altres entitats augmenta la despesa, passant de 601,0 milions d'€ a 603,0 milions d'€, fent una aportació negativa a la consolidació fiscal de 2,0 milions d'€.

TAULA I.4.T6 Evolució de la capacitat/necessitat de finançament de la Generalitat sense sector empresarial (1) i en termes SEC. Catalunya, 2010-2016

	2010	2014	2015 (2)	2016 (2)	Variació 2015-2016	Variació 2015-2016
Total ingressos no financers (OR)	21.307,7	20.086,2	20.230,1	22.383,1	2.153,1	10,6
Liquidacions negatives dels anys 2008 i 2009 del sistema de finançament autonòmic	0,0	303,0	124,8	124,8	0,0	0,0
Total ingressos no financers meritats	21.307,7	20.389,2	20.354,9	22.507,9	2.153,1	10,6
Despesa no financera meritada (3)	27.806,1	24.508,4	23.830,8	24.383,3	552,5	2,3
Despesa no financera meritada menys Capítol 3 de despesa financera (3)	26.750,9	22.580,5	23.108,5	23.590,5	482,0	2,1
Capacitat/Necessitat de finançament meritada de l'SPA de la Generalitat	-6.498,4	-4.119,2	-3.475,9	-1.875,4	1.600,6	-46,0
Total resta ajustos de CN (SEC)	-2.602,3	-1.286,9	-2.403,1	-92,6	2.310,4	-96,1
Recaptació incerta	-215,0	-843,0	-146,0	-183,0	-37,0	25,3
Aportacions de capital	-1.127,0	-511,0	-601,0	-603,0	-2,0	0,3
Transferències de la UE	38,0	25,0	-129,0	15,0	144,0	-111,6
Resultat sector públic empresarial SEC	-648,0	266,0	149,0	670,0	521,0	349,7
Altres ajustos	-650,3	-223,9	-1.676,1	8,4	1.684,4	-100,5
Inversions Associacions públic privades (APP's)	-	-276,0	-1.536,0	16,0	1.552,0	-101,0

Altres ajustos	-	52,1	-140,1	-7,6	132,4	-94,5
Capacitat/Necessitat de Finançament (SEC)	-9.100,7	-5.406,1	-5.879,0	-1.968,0	3.911,0	-66,5

Unitats: milions d'€ i percentatges.

(1) El perímetre institucional de la Generalitat sense el sector públic empresarial compren les dades consolidades de l'Administració general de la Generalitat, els organismes autònoms, l'Institut Català de la Salut, el Servei Català de la Salut i l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials.

(2) Les dades del 2015 i 2016 són provisionals. Provenen de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Les dades originals estan depurades de les operacions relatives a la intermediació financera local (IFL) i d'algunes de les ajudes concedides als agricultors en el marc de la política agrícola comunitària (PAC), per tal de fer-les homogènies amb les dades executades del compte general, s'han sumat a les dades del Ministeri l'import dels ingressos executats per transferències corrents corresponents a la participació de les entitats locals en els tributs de l'Estat, i l'import dels ingressos per transferències de capital associats al FEAGA.

(3) La despesa no financera meritada s'obté a partir de la despesa no financera en termes d'obligacions reconegudes ajustada del comptes 413/409 o altres similars (despesa desplaçada) i de l'ajut d'interessos meritats.

Font: elaboració pròpia a partir dels informes de seguiment dels plans economicofinancers del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, de les dades d'Execució pressupostària mensual de les CA del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, i de l'informe *El procés de consolidació fiscal (III): Evolució del dèficit i del deute de la Generalitat de Catalunya*. Monografia, Número 21. 2016 del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

4.2.4. ENDEUTAMENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

El deute de la Generalitat augmenta si bé redueix el seu pes fins al 35,4% del PIB, complint l'objectiu de deute per al 2016.

El Govern de la Generalitat té autoritzat un increment de deute de 3.000 milions d'€ per a l'any 2016 que, sumat al deute a 31 de desembre del 2015, fixa un sostre de 75.659 milions d'€ per a aquest any, el 35,7% del PIB. Aquest increment ve determinat pels acords de Consell de Ministres que van aprovar els objectius individuals de deute de les CA el 23 de desembre del 2016 i té també en compte els acords de la Comissió Delegada del Govern per a Assumptes Econòmics. L'increment autoritzat del deute es compon de 125 milions d'€ corresponents a les liquidacions negatives dels anys 2008 i 2009 del sistema de finançament autonòmic, de 1.483 milions d'€ corresponents a l'objectiu de dèficit del 0,7% del PIB fixat per a les CA el 2016, i de 1.391 milions d'€ a través de mecanismes addicionals de finançament fixats en la Comissió Delegada, per finançar deutes amb proveïdors per dèficits d'exercicis anteriors al 2016.

L'endeutament de la Generalitat en termes SEC s'ha incrementat el 2016 de 2.439 milions d'€, el 3,4% respecte del 2015, fins als 75.098 milions d'€. Aquest increment és clarament inferior als dels anys precedents i permet reduir el pes del deute sobre el PIB fins al 35,4%. Per tant, es compleix així amb els límits d'endeutament fixats en el marc dels objectius d'estabilitat pressupostària.

TAULA I.4.T7 Evolució de l'endeutament viu i altres instruments financers de la Generalitat de Catalunya. Catalunya, 2007-2016 (segons SEC)

	Dades dels comptes generals de la Generalitat										Dades deute (PDE) Banc d'Espanya	
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015	2016	
Total endeutament SEC 95	14.819	18.070	22.514	31.741	41.912	50.045	57.378	64.458	72.195	72.659	75.098	
Endeutament empreses no SEC 95	4.833	6.409	7.854	7.931	6.027	5.606	3.134	3.581	2.849	-	-	

Total endeutament financer	19.652	24.479	30.368	39.672	47.939	55.651	60.868	68.039	75.044	-	-
Altres instruments financers (1)	2.476	3.424	3.712	3.391	2.673	-	-	-	-	-	-
Endeutament TOTAL	22.128	27.903	34.080	43.063	50.612	-	-	-	-	-	-
Endeutament financer sobre PIB (2)	9,3%	11,3%	14,6%	18,9%	22,9%	27,3%	30,0%	32,7%	34,8%	35,6%	35,4%
Endeutament TOTAL sobre PIB (2)	10,4%	12,9%	16,4%	20,5%	24,1%	-	-	-	-	-	-

Unitats: milions d'€ i percentatges.

Nota: l'augment de l'endeutament de cada any incorpora el dèficit generat en l'exercici, l'efecte del refinançament del deute que venia i la incorporació de noves entitats dins el perímetre de consolidació SEC.

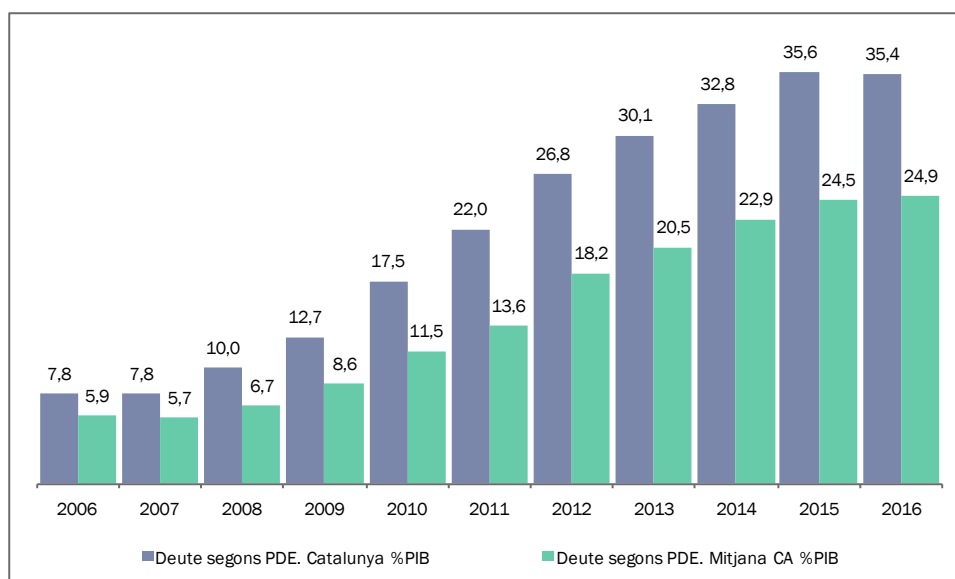
(1) Censos, *confirming*, pagaments a tercers, titulització i préstecs rebuts d'altres administracions públiques. Des de l'any 2013 els censos emfiteútics estan inclosos en el deute financer, de la mateixa manera que el *confirming* o confirmació de pagament que està inclòs en l'endeutament financer des del 2012. Per altra banda, el pagament a compte de tercers tanca a zero el 2014.

(2) PIB nominal de Catalunya SEC-2010 segons Idescat. Per als anys 2015-2016: deute financer segons programa de dèficit excessiu (PDE) amb relació al PIB català SEC-2010 de la Comptabilitat regional, INE.

Font: Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya, Idescat, Banc d'Espanya i INE.

Catalunya manté un pes del deute sobre el PIB clarament per sobre del de la mitjana de les CA d'Espanya. Des de l'inici de la crisi econòmica aquest pes ha augmentat amb més intensitat que el de la mitjana de totes les CA d'Espanya.

GRÀFIC I.4.G5 Deute sobre PIB del sector Administració pública de la Generalitat (SEC) i del conjunt de comunitats autònomes. 2006-2016

Unitats: percentatges.

Nota: El sector Administració pública inclou l'Administració general, organismes autònoms, administratius, universitats i empreses públiques dependents sectoritzades com a administracions públiques. Deute segons Protocol de dèficit excessiu (PDE).

Font: Banc d'Espanya.

Els mecanismes de liquiditat de l'Estat financen, pràcticament, el 67% del deute de la Generalitat.

Finalment, cal assenyalar que l'estructura de la cartera del deute de la Generalitat de Catalunya s'ha vist àmpliament modificada com a conseqüència de la situació dels mercats financers. A partir de l'any 2012 la Generalitat s'ha adherit als mecanismes de liquiditat creats pel Govern central per tal de facilitar el refinançament dels venciments del deute i cobrir les noves necessitats d'endeutament.

Aquests recursos estan condicionats al compliment de la normativa d'estabilitat pressupostària, i s'estructuren a través de la línia ICO-venciments, vigent únicament l'any 2012 -a través de la qual es van concedir préstecs a les CA per al pagament dels venciments de deute financer autonòmic-, el Fons de Pagament a Proveïdors (FPP) -operacions de préstec destinades a finançar el deute comercial-, i la més important en termes quantitius, el Fons de Liquiditat Autonòmic (FLA) -per atendre les necessitats derivades del dèficit de cada exercici i de venciments de deute-.

A 31 de desembre del 2016 el saldo viu del deute a finançar amb els mecanismes de liquiditat és de 50.037 milions d'€, que significa el 66,6% del deute de la Generalitat en termes del PDE.¹³¹

---

¹³¹ Vegeu l'informe *El procés de consolidació fiscal (III): Evolució del dèficit i del deute de la Generalitat de Catalunya*. Monografia, Número 21. 2016 del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya, i l'Informe *Investor Presentation* Maig del 2017 del Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya.

5. ECONOMIA SOCIAL

Què s'entén per economia social no és un debat tancat i pacífic, tal com es va analitzar en l'anterior edició d'aquesta Memòria.¹³² Entre les diferents aportacions institucionals i teòriques al debat publicades al llarg de l'any, destaca el Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) sobre l'economia del bé comú (EBC),¹³³ en el qual defensa aquest model econòmic i en conceptualitza les bases teòriques.

Segons el CESE, l'EBC és un enfocament global basat en els valors fonamentals de l'economia social, l'economia circular, l'economia participativa, l'economia de la funcionalitat, l'economia basada en els recursos i l'economia blava. El CESE considera que l'EBC (i, per tant, també l'economia social) és un model econòmic que pot contribuir amb èxit a l'assoliment dels objectius de l'Estratègia Europa 2020, consideració que comparteixen el Parlament Europeu¹³⁴ i el Comitè de les Regions.¹³⁵ Aquestes institucions s'han pronunciat durant el 2016 a favor d'una política europea i dels estats membres de reconeixement de l'economia social i de suport tant institucional com financer a les empreses que la conformen.

Així mateix, el Comitè de les Regions ha instat la Comissió Europea a presentar un marc jurídic que inclogui el conjunt de definicions aplicables a les diverses formes de l'economia social que existeixen a Europa, citant expressament les cooperatives, les fundacions, les mútues i les associacions.

5.1. DEMOGRAFIA EMPRESARIAL

Creix el nombre d'entitats que conformen l'economia social.

Malgrat el debat obert i viu, el nostre ordenament jurídic compta amb la definició legal establerta a la Llei d'economia social,¹³⁶ a partir de la qual es pot fer una primera aproximació quantitativa de les entitats que la integren a partir de la seva forma jurídica. Així, a Catalunya hi hauria 77.505 entitats de l'economia social l'any 2016, el 2,2% més que el 2015 (vegeu el gràfic I.5.G1).

Ara bé, cal tenir en compte que el principal grup, les associacions, està sobrerrepresentat i que caldria excloure'n les que no realitzen una activitat econòmica segons la definició legal, dada que no és possible d'obtenir de la Guia d'entitats del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. D'altra banda, cal destacar que malgrat la diversitat de formes jurídiques que integren el concepte legal, només es disposa de dades estadístiques oficials sobre cooperatives i societats laborals. En determinats aspectes es disposa també de la informació sobre empreses d'inserció que ens facilita el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Així doncs, hi ha una important disparitat entre el conjunt d'entitats que integren l'economia social i la informació pública i oficial sobre aquestes entitats, fet que en dificulta una anàlisi completa.

Així mateix, cal tenir en compte que la definició legal vigent d'economia social no condiona la forma jurídica de l'entitat, per la qual cosa algunes de les incloses en el gràfic I.5.G1 adopten la forma societària d'altres entitats que ja hi són comptabilitzades. Per exemple, de les 58 empreses d'inserció inscrites l'any 2016, el 84% són societats limitades, el 12% són cooperatives i el 4% societats laborals. La majoria d'aquestes empreses pertanyen al sector serveis, si bé el sector industrial i el primari també tenen un pes significatiu (vegeu el gràfic I.5.A.G1 de l'annex).

¹³² Vegeu l'apartat I.5 de la *Memòria socioeconòmica i laboral de Catalunya 2016*. http://ctesc.gencat.cat/doc/doc_23721220_1.pdf.

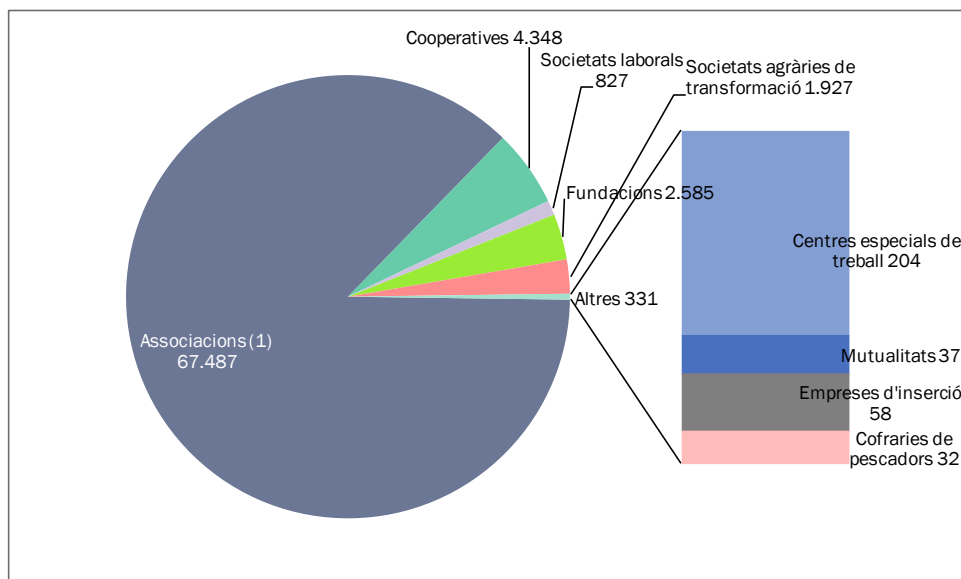
¹³³ Dictamen del CESE sobre el tema "L'economia del bé comú: un model econòmic sostenible orientat a la cohesió social". DOUE C 13, de 15.01.2016.

¹³⁴ Parlament Europeu (2016). "Informe sobre el semestre europeu per a la coordinació de les polítiques econòmiques: aspectes socials i relatius a l'ocupació de l'Estudi prospectiu anual sobre el creixement 2016". 22 de febrer de 2016.

¹³⁵ Dictamen del Comitè de les Regions Europeu - El paper de l'economia social en la reactivació del creixement econòmic i la lluita contra l'atur. DOUE C 51, de 10.02.2016.

¹³⁶ Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social. BOE núm. 76, de 30.03.2011.

GRÀFIC I.5.G1 Entitats que conformen l'economia social a Catalunya, 2016

Unitats: nombres absoluts.

(1) No totes les associacions duen a terme una activitat econòmica i, per tant, no totes poden ser classificades com a economia social.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social i dels departaments de Justícia, d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, de Treball, Afers Socials i Famílies i de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

Amb tot, de les entitats que integren l'economia social de les quals es disposa de més informació són les cooperatives i les societats laborals. Segons les dades del IV trimestre de l'any 2016 del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Socials, a Catalunya hi ha 4.348 societats cooperatives i 827 societats laborals en situació d'alta a la Seguretat Social (SS) (vegeu la taula I.5.A.T1 de l'Annex). Aquestes 5.175 societats representen el 0,9% del total d'empreses a Catalunya.¹³⁷

L'evolució de les societats laborals segueix la tendència decreixent registrada els darrers anys, mentre que les cooperatives consoliden l'increment ja registrat l'any 2015 i fins i tot l'intensifiquen: el 2015 van ser de l'1,9% i el 2016, del 5,2%.

L'any 2016 Catalunya lidera l'increment de cooperatives en alta a la Seguretat Social.

Si bé el nombre de cooperatives en alta a la SS també creix en altres comunitats autònomes, com ara Navarra, Aragó o el País Basc (el 15,4%, el 5,5% i el 2,8%, respectivament), l'increment a Catalunya és clarament superior en termes absoluts, atès que hi ha 216 noves cooperatives d'alta, enfront de les 56 de Navarra, les 44 del País Basc i les 36 d'Aragó (vegeu la taula I.5.A.T2 de l'annex). Aquest creixement més intens pot venir motivat per la millora de la situació econòmica general, així com per l'aplicació del procediment exprés de constitució de noves cooperatives i la possibilitat de crear cooperatives de dos socis. Aquestes dues darreres mesures van ser introduïdes per la Llei catalana de cooperatives, aprovada l'any 2015,¹³⁸ amb la finalitat de facilitar la creació d'aquestes societats. D'igual manera, cal tenir en compte els programes que impulsen les administracions públiques per fomentar la creació de noves entitats de l'economia social, com ara el Programa Aracoop.¹³⁹

¹³⁷ Segons el Directori Central d'Empreses (DIRCE) l'1 de gener de 2016 hi ha 596.196 empreses a Catalunya.

¹³⁸ Llei 12/2015, de 9 de juliol, de cooperatives. DOGC núm. 6914, de 16.07.2015. Aquesta Llei va ser dictaminada pel CTEC (Dictamen 8/2014). L'article 12 permet que les cooperatives es constitueixin amb "un mínim de dos socis que duguin a terme l'activitat cooperativitzada, excepte les cooperatives de consumidors i usuaris, que han d'ésser integrades per un mínim de deu persones físiques sòcies". D'igual manera, l'article 20 de la Llei regula el procediment exprés per inscriure noves cooperatives al Registre de Cooperatives.

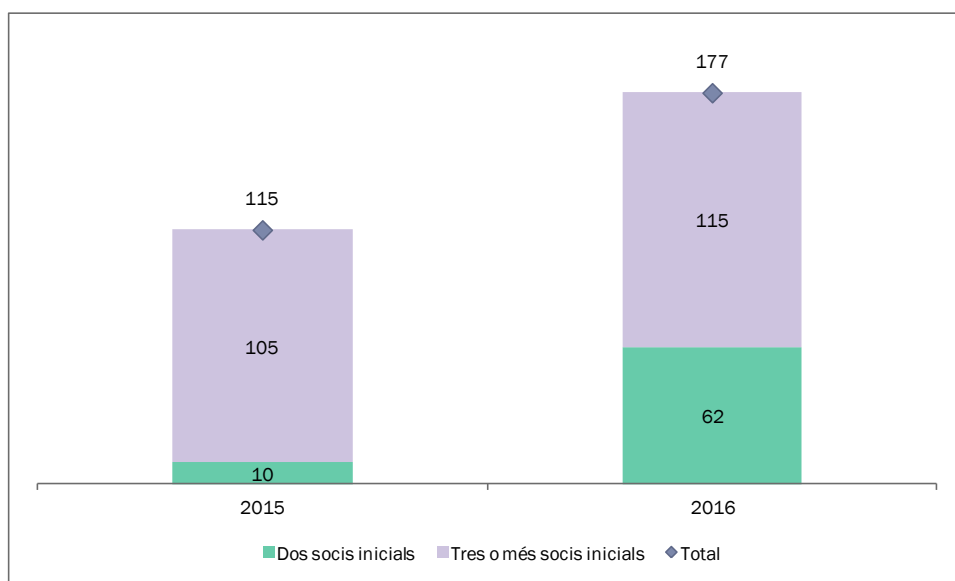
¹³⁹ Enguany s'ha impulsat la Xarxa d'Ateneus Cooperatius, de Projectes Singulares i de Projectes de Coordinació i que ha suposat destinar 4.386.746,52 euros a 27 entitats destinatàries (Ordre TSF/315/2016, de 22 de novembre, per la qual s'aproven les bases que han de regir la

Una de cada tres noves cooperatives té dos socis inicials.

Les dades facilitades pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies confirmen la influència de la modificació del nombre mínim de socis per constituir una cooperativa. Tal com mostra el gràfic I.5.G2, el 35% de les cooperatives creades l'any 2016 a Catalunya té només dos socis en aquesta fase inicial.¹⁴⁰ L'any 2015, des de la data d'aprovació de la nova Llei de cooperatives (juliol) fins a finals d'any, se'n van crear 10 amb dos socis inicials (el 8,7% del total).

Cal tenir en compte, però, que la Llei preveu que en el termini de cinc anys a comptar des de la data de la constitució, les cooperatives inicialment creades amb dos socis n'han d'incorporar un tercer. Per la qual cosa, en els pròxims anys es podrà determinar si aquestes noves cooperatives es consoliden.

GRÀFIC I.5.G2 Cooperatives constituïdes, per nombre de socis inicials. Catalunya, 2015 i 2016

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Les cooperatives de treball associat són majoritàries.

D'altra banda, la majoria de cooperatives es concentra en la demarcació de Barcelona. Al mateix temps, tres de cada quatre cooperatives existents són de treball associat, distribuint-se el 25% restant entre la resta de tipus (vegeu el gràfic I.5.G3 i les taules I.5.A.T3 i I.5.A.T4 de l'annex).¹⁴¹ La distribució territorial de les societats laborals en alta a la SS és similar a la de les cooperatives (vegeu la taula I.5.A.T5 de l'annex).

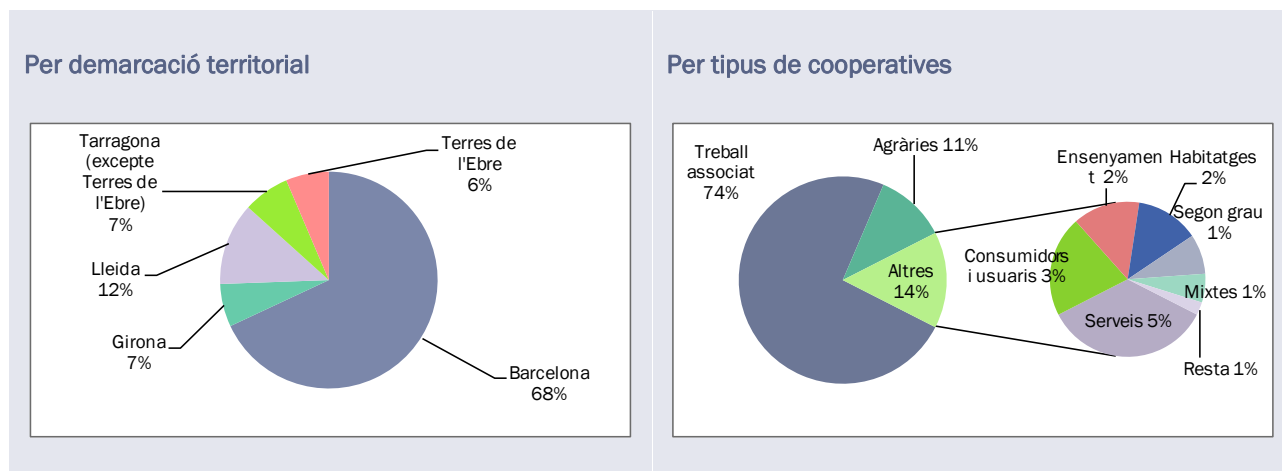
convocatòria de subvencions per a projectes generadors d'ocupació i de creació de cooperatives i societats laborals, a través de la Xarxa d'Ate-neus Cooperatius, de Projectes Singulars i de Projectes de Coordinació dins el marc del Programa Aracoop. DOGC núm. 7255, de 25.11.2016). Per a més informació, vegeu l'Informe sobre el treball autònom 2016, que elabora anualment el CTESC.

¹⁴⁰ La diferència entre el nombre de noves cooperatives en alta a la SS respecte al 2015 (216) i el nombre de cooperatives creades (177) pot explicar-se per l'origen diferent de les dades i respondre als moviments naturals d'altres, baixes i transformacions d'aquestes societats.

¹⁴¹ El segon tipus de cooperativa que concentra un nombre més elevat de cooperatives són les agràries, sector que enguany ha rebut un important impuls atesa l'aprovació del Pla marc del cooperativisme agrari 2016-2020, que té per objectiu reforçar el model cooperatiu agrari i contribuir al desenvolupament del sector agroalimentari català (Acord GOV/62/2016, de 10 de maig, pel qual s'aprova el Pla marc del cooperativisme agrari català 2016-2020. DOGC núm. 7119, de 12.05.2016).

GRÀFIC I.5.G3 Cooperatives existents.¹ Catalunya, 2016

Unitats: percentatges.

(1) La diferència del nombre absolut de cooperatives existents segons el Registre de Cooperatives i segons les dades del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social (4.000 vs. 4.348) pot venir explicada pels moviments naturals d'altres, baixes i transformacions que experimenten aquestes societats.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Com ja s'ha dit, en determinats casos es disposa d'informació sobre altres tipus d'entitats de l'economia social, a banda de les cooperatives i les societats laborals. Cal tenir en compte, doncs, que al llarg de l'any 2016 s'ha creat una nova empresa d'inserció i se n'ha donat d'alta una que va ser donada de baixa l'any 2013 per manca d'activitat. Ambdues empreses d'inserció són societats limitades.

El saldo net de creació de cooperatives és positiu mentre que el de societats laborals és negatiu.

D'altra banda, enguany s'han creat 177 cooperatives i s'han registrat 21 societats laborals. Una de les cooperatives s'ha inscrit per transformació des d'un altre tipus de societat, dues han estat cancel·lades perquè s'han transformat en altres formes societàries, tres més per absorció i 64 s'han dissolt. De les 21 societats laborals constituïdes l'any 2016, una d'elles s'ha inscrit per l'adquisició de la condició "laboral".¹⁴² Amb tot, se n'han cancel·lat 57 per la pèrdua d'aquesta condició i 8 s'han dissolt.

El 87,6% de les cooperatives constituïdes l'any 2016 és de treball associat (vegeu la taula I.5.A.T6 de l'annex). Aquest tipus de societat també concentra el nombre més elevat de noves cooperatives constituïdes els anys anteriors, si bé l'any 2016 s'intensifica el seu pes sobre el total. En conseqüència, les cooperatives de treball associat es configuren com la principal forma jurídica per canalitzar l'activitat cooperativa.¹⁴³

S'incrementa el pes dels serveis en les entitats creades l'any 2016.

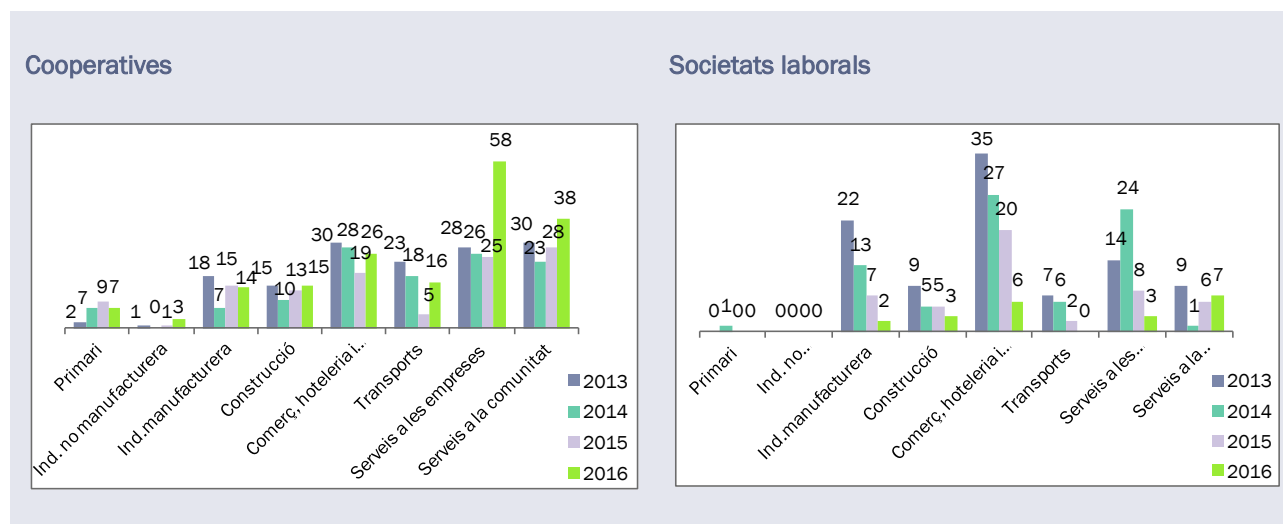
Igual que els anys anteriors, els serveis concentren la major part de les societats creades l'any 2016: el 78% de les noves cooperatives i el 76,2% de les societats laborals registrades (vegeu els gràfics I.5.A.G2 i I.5.A.G3 de l'annex). Respecte del 2015, el pes dels serveis s'incrementa en detriment dels altres tres sectors.

¹⁴² Per a més informació sobre l'adquisició d'aquesta qualificació, vegeu http://ctesc.gencat.cat/scripts/recull_cont.asp?id=5567

¹⁴³ Cal tenir en compte la modificació del règim jurídic aplicable a aquestes cooperatives per la Llei 12/2015 de cooperatives per part de la Llei 5/2017, del 28 de març, de mesures fiscals, administratives, financeres i del sector públic i de creació i regulació dels impostos sobre grans establiments comercials, sobre estades en establiments turístics, sobre elements radiotòxics, sobre begudes ensucrades envasades i sobre emissions de diòxid de carboni. DOGC núm. 7340, de 30.03.2017. Aquesta norma va ser dictaminada pel CTESC (dictamen 11/2016), però sobre una versió que no incloïa la modificació de la Llei de cooperatives.

Dins del sector serveis, les noves cooperatives es concentren principalment en els serveis a les empreses, els serveis a la comunitat i el comerç, l'hoteleria i la restauració. Aquestes dues darreres branques d'activitat concentren el nombre més gran de societats laborals creades el 2016, tal com reflecteix el gràfic I.5.G4. Així mateix, en el gràfic es pot constatar com el nombre de noves cooperatives dedicades als serveis a les empreses s'ha més que duplicat i les que es dediquen als transports, s'han triplicat.

GRÀFIC I.5.G4 Societats constituïdes o registrades per any. Catalunya, 2013-2016

Unitats: nombres absoluts.

Nota:

Primari: Agricultura, ramaderia i caça; Silvicultura i explotació forestal; Pesca i aqüicultura.

Indústria no manufacturera: Antracita, hulla i lignit; Petrol i gas natural; Minerals metàl·lics; Minerals no metàl·lics ni energètics; Suport a les indústries extractives; Coqueries i refinació del petroli; Energia elèctrica i gas; Aigua; Tractament d'aigües residuals; Tractament de residus; Gestió de residus.

Indústria manufacturera: Ind. de productes alimentaris; Fabricació de begudes; Ind. del tabac; Ind. tèxtils; Confecció de peces de vestir; Ind. del cuir i del calçat; Ind. de fusta i suro, excepte mobles; Ind. del paper; Arts gràfiques i suports enregistrats; Ind. químiques; Productes farmacèutics; Cautxú i plàstic; Prod. minerals no metàl·lics; Metal·lúrgia; Prod. metàl·lics, excepte maquinària; Prod. informàtics i electrònics; Materials i equips elèctrics; Maquinària i equips; Vehicles motor, remolcs i semiremolcs; Altres materials de transport; Mobles; Ind. manufactures diverses; Reparació i instal·lació de maquinària; Edició.

Construcció: Construcció d'immobles; Construcció d'obres d'enginyeria civil; Activitats especialitzades construcció.

Comerç, hoteleria i restauració: Venda i reparació de vehicles motor; Comerç engròs, excepte vehicles de motor; Comerç detall, excepte vehicles de motor; Serveis d'allotjament; Serveis de menjar i begudes; Reparació ordinadors i efectes personals.

Transports: Transport terrestre i per canonades; Transport marítim i per vies interiors; Transport aeri; Emmagatzematge i afins al transport; Agències de viatges i operadors turístics.

Serveis a les empreses i serveis personals: Act. postals i de correus; Telecomunicacions; Serveis de tecnologies de la informació; Serveis d'informació; Mediació financera; Assegurances i fons de pensions; Act. auxiliars mediació financera; Act. immobiliàries; Act. jurídiques i de comptabilitat; Seus centrals i consultoria empresarial; Serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria; Recerca i desenvolupament; Publicitat i estudis de mercat; Act. professionals i tècniques; Act. de lloguer; Act. relacionades amb l'ocupació; Act. de seguretat i investigació; Serveis a edificis i de jardineria; Act. administratives d'oficina.

Serveis a la comunitat: Cinema i vídeo, enregistrament de so; Ràdio i televisió; Act. veterinàries; Adm. pública, defensa i SS obligatòria; Educació; Act. sanitàries; Serveis socials amb allotjament; Serveis socials sense allotjament; Act. artístiques i d'espectacles; Biblioteques i museus; Jocs d'atzar i apostes; Act. esportives i d'entreteniment; Act. associatives; Altres act. de serveis personals.

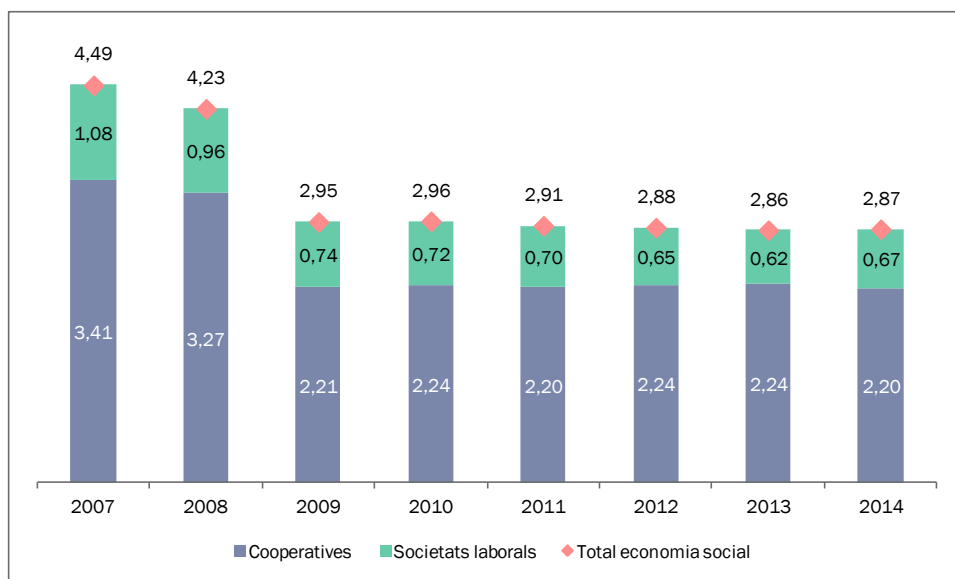
Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

5.2. INDICADORS ECONÒMICS

Valor de producció

Les darreres dades disponibles sobre els indicadors econòmics dels resultats de les empreses de l'economia social corresponen a l'any 2014. El gràfic següent reflecteix un lleu increment (d'una dècima) del pes del valor de negoci o valor de producció de l'economia social respecte del PIB en passar de 2,86 a 2,87. A diferència d'anys anteriors, el valor de producció de les societats laborals va créixer, mentre que el de les cooperatives va davallar.

GRÀFIC I.5.G5 Percentatge del volum de producció de les cooperatives i les societats laborals sobre el PIB. Catalunya, 2007-2014

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'AEAT i Idescat.

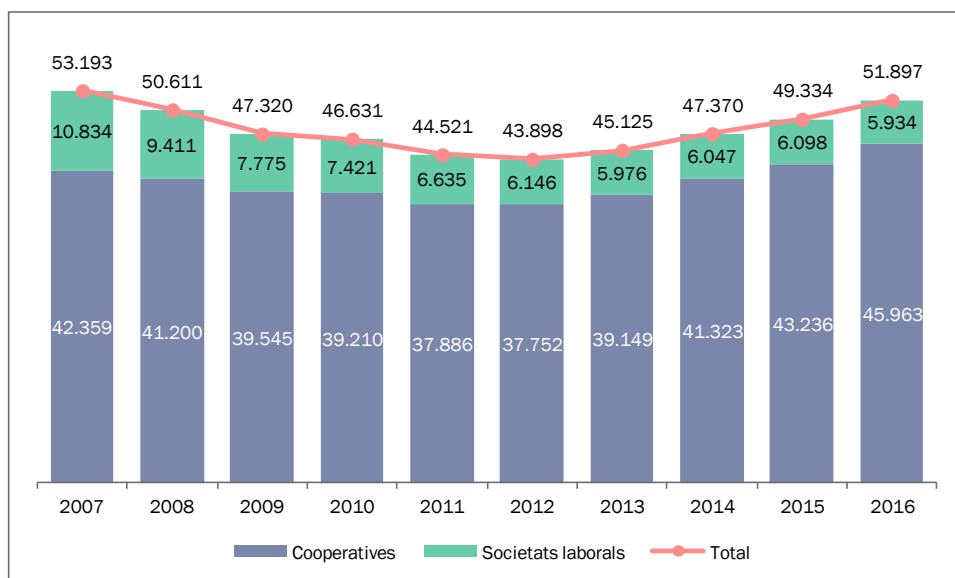
Població ocupada

Creix l'ocupació en l'economia social, amb diferències per tipus de societat.

El nombre de persones afiliades a la Seguretat Social que treballen en cooperatives i societats laborals el 2016 creix per quart any consecutiu (el 5,2%) i representa l'1,6% del total de l'ocupació a Catalunya (vegeu el gràfic I.5.G6 i la taula I.5.A.T9 de l'annex).

Ara bé, aquesta evolució és divergent en funció del tipus de societat: així, l'ocupació en les cooperatives creix el 6,3%, mentre que en les societats laborals davalla el 2,7%. Respecte al 2015, l'ocupació en les cooperatives intensifica el seu creixement (la variació interanual va ser del 4,5%), mentre que en les societats canvia de signe, atès que l'any 2015 l'ocupació va créixer, tot i que lleugerament (el 0,8%).

GRÀFIC I.5.G6 Persones afiliades a la Seguretat Social que treballen en cooperatives i societats laborals. Catalunya, 2007-2016

Unitats: nombres absoluts.

Nota: dades a IV trimestre.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

En l'àmbit estatal, l'ocupació també creix (el 3,5%), si bé les persones ocupades en cooperatives s'incrementen amb menys intensitat que a Catalunya (4,4% vs. 6,3%), mentre que les ocupades en societats laborals decreixen en menor mesura (0,9% vs. 2,7%). Malgrat això, el pes de les persones ocupades en l'economia social sobre el total és més alt que a Catalunya: 2,1% vs. 1,6%.

Per comunitats autònomes...

Per comunitats autònomes hi ha diferències: el nombre de persones que treballen en cooperatives creix en totes les comunitats, excepte Cantàbria, Castella i Lleó, Extremadura i Galícia (vegeu la taula I.5.A.T7 de l'annex). Catalunya és la segona comunitat amb un increment en termes absoluts més gran (2.727 persones més ocupades), darrere de la Comunitat Valenciana (amb 3.981 persones més) i per davant d'Andalusia i el País Basc.

En canvi, la davallada global del 0,9% del nombre de persones que treballen en societats laborals combina creixements importants (com els registrats a Madrid, Castella i Lleó i Múrcia) i decrements també significatius (com els que presenta a Castella la Manxa, Andalusia, Astúries i Catalunya). Vegeu la taula I.5.A.T8 de l'annex.

i per règim d'afiliació i branca d'activitat.

Per sectors d'activitat, l'increment generalitzat de l'afiliació en l'economia social es registra en l'agricultura, la indústria i els serveis (vegeu la taula I.5.A.T9 de l'annex), mentre que en la construcció decau. En l'àmbit estatal tots els sectors d'activitat incrementen el nombre de persones afiliades.

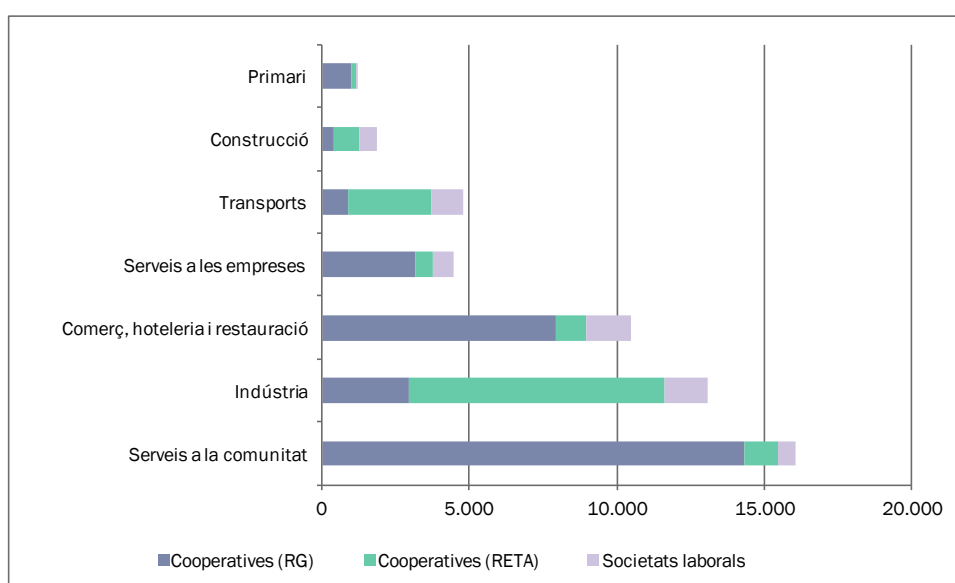
Les persones que treballen en cooperatives i cotitzen al RETA creixen més que les que cotitzen al règim general.

Ara bé, tal com es constata any rere any, el creixement de l'afiliació es concentra en diferents branques d'activitat depenent del tipus de societat i del règim de cotització. Així, els treballadors de cooperatives i que cotitzen al règim especial dels treballadors autònoms (RETA) s'incrementen de manera més intensa

que els que cotitzen al règim general (RG): 9,3% vs. 4,9%. Aquesta diferència és deguda al creixement més intens d'aquests treballadors en la indústria i el comerç, l'hoteleria i la restauració (vegeu la taula I.5.A.T10 de l'annex).

D'altra banda, es confirma de nou com la majoria de les persones que treballen en cooperatives i cotitzen al règim general pertanyen als serveis a la comunitat (46,7%) i al comerç, l'hoteleria i la restauració (25,9%), mentre que els que cotitzen al RETA es concentren en la indústria (56,5%) i els transports (18,3%). Les persones que treballen en societats laborals es concentren principalment en el comerç, l'hoteleria i la restauració (25,9%), la indústria (24,6%) i els transports (18,1%). Vegeu la taula I.5.A.T11 de l'annex.

GRÀFIC I.5.G7 Persones afiliades que treballen en cooperatives i societats laborals, per règim d'afiliació. Catalunya, 2016

Unitats: nombre de persones.

Nota: l'agrupació per branques d'activitat no coincideix exactament amb la dels anteriors gràfics, atès que el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social no publica les dades amb el mateix desglossament.

Primari: Agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca (Epígraf A, CNAE 2009)

Indústria: Indústries extractives, manufactureres, producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua (Epígrafs B, C, D i E, CNAE 2009). Sota aquest concepte s'inclou la indústria manufacturera i la no manufacturera, atès que les dades del Ministeri de Treball i Immigració no en permeten el tractament per separat. Per tant, no és directament comparable amb la classificació dels gràfics de l'apartat anterior.

Construcció: Epígraf F, CNAE 2009.

Comerç, hosteleria i restauració: Epígrafs G i I, CNAE 2009.

Transport: Transport, emmagatzematge i comunicacions (Epígrafs H i J, CNAE 2009).

Serveis a les empreses i personals: Intermediació financera, activitats immobiliàries, activitats professionals i serveis auxiliars (epígrafs K, L, M, N i O, CNAE 2009).

Serveis a la comunitat: Educació i activitats sanitàries, socials, activitats culturals i altres serveis (Epígrafs P, Q, R i S, CNAE 2009).

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

S'incrementa la dimensió mitjana de les cooperatives en termes d'ocupació.

El gràfic següent combina la informació relativa a l'evolució del nombre de societats actives i l'ocupació, prenent com a base l'any 2007. Pel que fa a les cooperatives catalanes, es constata com l'any 2016 l'ocupació és superior a la del 2007 (el 8,5%), si bé el nombre de cooperatives és inferior a les que existien a l'inici del període (malgrat el repunt en el nombre de cooperatives d'alta a la SS ja comentat). És possible concloure que, per segon any consecutiu, s'incrementa la dimensió mitjana de les cooperatives en termes d'ocupació.

A escala estatal, al llarg del període analitzat, el nombre de treballadors sempre és superior al de les cooperatives en situació d'alta a la Seguretat Social, si bé els nivells d'ocupació són inferiors als registrats el 2007. Cal destacar, però, que l'any 2016 el nombre de treballadors és pràcticament el mateix que el 2007. Pel que fa a les societats laborals, els gràfics reflecteixen com tant el nombre de societats com de treballadors pràcticament s'ha reduït a la meitat respecte al 2007.

GRÀFIC I.5.G8 Evolució del nombre de societats i de les persones ocupades en elles, per tipus de societat. Espanya i Catalunya, 2007-2016

Unitats: percentatges.

Nota: la variació del nombre de societats i de persones ocupades està calculada prenent com a base l'any 2007.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

D'altra banda, cal tenir en compte l'evolució de l'ocupació en altres tipus d'empreses integrants de l'economia social, com ara les empreses d'inserció. Les darreres dades disponibles (2015) reflecteixen com per tercer any consecutiu s'incrementa el nombre de persones subjectes a un conveni d'inserció (vegeu la taula I.5.A.T12 de l'annex).

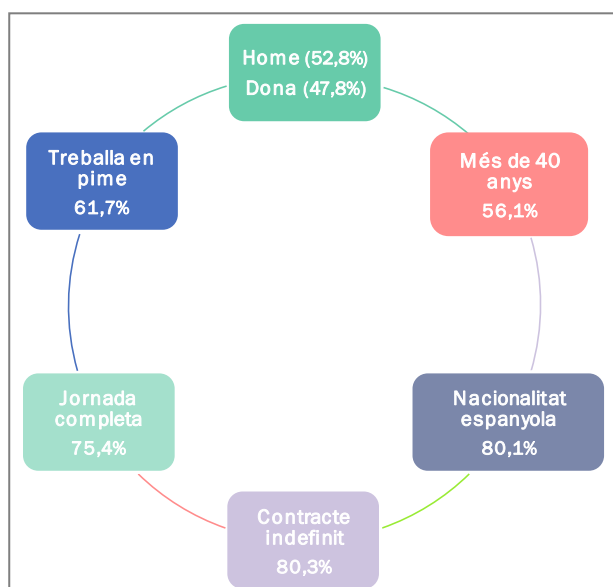
Segons la informació facilitada pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, les activitats que concentren un major nombre de persones ocupades en empreses d'inserció són la gestió dels residus i el comerç de segona mà, així com l'alimentació, la restauració i el càtering i els serveis de neteja i de manteniment.

Les característiques de les persones ocupades en societats cooperatives i laborals presenten poques variacions.

El perfil de les persones ocupades en societats cooperatives i laborals es manté estable al llarg dels darrers anys: hi ha una presència equilibrada d'homes i dones, tenint la majoria més de 40 anys, de nacionalitat espanyola, amb un contracte indefinit, a jornada completa i ocupats en una empresa de menys de 250 treballadors.

Ara bé, les dades apunten a lleugers canvis que es confirmen any rere any, entre els que destaca l'increment de les persones que treballen en societats de més de 250 treballadors, que passa del 30,1% l'any 2012 al 38,3% l'any 2016. Aquest fet pot ser reflex de diferents processos de concentració i fusió (de cooperatives principalment) que han tingut lloc els darrers anys i que ha suposat un augment de les cooperatives de més dimensió i reafirma la conclusió apuntada anteriorment segons la qual les cooperatives catalanes han guanyat dimensió en termes d'ocupació (vegeu el primer gràfic I.5.G8).

FIGURA 1. Perfil majoritari de les persones que treballen en cooperatives i societats laborals. Catalunya, 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

D'igual manera, l'evolució d'alguna d'aquestes característiques mostra la qualitat de l'ocupació de les cooperatives i les societats laborals, entesa com una major presència de la dona i una major estabilitat, aproximada en aquest cas per una temporalitat menor i una antiguitat més alta, en comparació amb el mercat de treball general (vegeu la taula I.5.A.T13 de l'annex).

L'aportació econòmica i d'ocupació de les cooperatives i societats laborals és superior al seu pes sobre el total d'empreses.

Aquest aspecte positiu en termes socials conviu també amb una aportació positiva de les empreses del sector en termes d'ocupació i de creació de valor, superiors al seu pes sobre el total d'empreses a Catalunya. És a dir, i a partir de les dades analitzades en aquest apartat, mentre que el pes de les cooperatives i les societats laborals representa el 0,9% del total de les empreses actives a Catalunya, l'ocupació que generen representa l'1,6% del total, al mateix temps que el seu valor de producció respecte del PIB és del 2,87%.

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb l'economia social i aprovada durant l'any 2016, vegeu el [Recull normatiu al web del CTEESC](#).

CAPÍTOL II. R+D+I I SOCIETAT DIGITAL

6. L'ESTAT DE L'R+D+I

En aquesta edició de la Memòria, corresponent a les dades de recerca, desenvolupament i innovació de l'any 2015, es constata un canvi de tendència en les principals variables analitzades. Per una banda, les despeses internes en R+D mostren un creixement considerable que s'estén a tots els sectors d'execució. Per altra banda, la innovació també presenta resultats positius, que es tradueixen en un augment de les despeses en innovació tecnològica i de les empreses innovadores.

En l'àmbit normatiu, destaquem l'Acord GOV/75/2016, de 7 de juny, pel qual s'aprova el Pla estratègic de recerca i innovació en salut 2016-2020.¹⁴⁴ El Pla s'alinea amb l'Estratègia Horitzó 2020, el Programa marc de la CE per a la recerca i el desenvolupament, i es fonamenta en els següents tres pilars: l'excel·lència científica, la competitivitat de les indústries i la resposta als reptes socials que més preocupen Europa actualment.

També el dia 7 de juny de 2016 el Govern aprova el finançament per executar el Pla d'acció de l'Estratègia de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent de Catalunya (RIS3CAT) i donar compliment al calendari acordat amb la Comissió Europea. L'acord permet a la Generalitat vehicular 406 milions d'euros del Programa operatiu FEDER de Catalunya 2014-2020 cap al teixit productiu i cap al sistema d'R+D+I. Recordem que l'objectiu final de la RIS3CAT és consolidar la innovació com a motor del creixement sostenible, la competitivitat del teixit productiu i la cohesió social.

Pocs dies després, el 28 de juny de 2016, el Govern aprova el Pla nacional de compra pública d'innovació de Catalunya i es crea la Comissió de Seguiment i Impuls del Pla. El principal objectiu del Pla és contribuir, des del sector públic i mitjançant la compra pública d'innovació, a donar resposta als grans reptes socioeconòmics del país, especialment en els àmbits de les necessitats socials i sanitàries i ambientals. El Pla té un termini de durada, des de la seva aprovació fins a l'any 2020.

El Pla nacional de compra pública d'innovació de Catalunya obliga els departaments de la Generalitat i els ens, organismes i entitats del seu sector públic a dissenyar un percentatge de les seves contractacions de manera que siguin permeables a la innovació, com a mínim, durant l'any 2017, equivalent al 0,5% de l'import de les seves contractacions de l'any anterior. Aquest percentatge mínim ha de ser de l'1% en les anualitats següents.¹⁴⁵ La Comissió del Pla haurà de col·laborar amb el Comitè de Direcció de la RIS3CAT en la coordinació del programa de compra pública d'innovació de la RIS3CAT.

També volem comentar que el Reial decret llei 3/2016, de 2 de desembre, pel qual s'adopten mesures en l'àmbit tributari dirigides a la consolidació de les finances públiques i altres mesures urgents en matèria social, modifica la Llei de l'impost de societats. Un aspecte que cal destacar és la forma de càlcul de l'incentiu fiscal de la reducció de les rendes procedents de determinats actius intangibles, el denominat internacionalment «*patent box*» i el règim transitori per a les cessions del dret d'ús o d'explotació d'actius intangibles que s'hagin realitzat o es realitzin abans o des de l'entrada en vigor de la Llei 14/2013 (29/09/2013).

¹⁴⁴ En el següent enllaç podeu consultar un resum d'aquesta norma: http://ctesc.gencat.cat/scripts/recull_cont.asp?any=2016&tema=47.

¹⁴⁵ A Catalunya, la compra pública dels departaments de la Generalitat i del seu sector públic va suposar 2.529,1 milions d'euros durant l'any 2015.

6.1. L'R+D+I A CATALUNYA

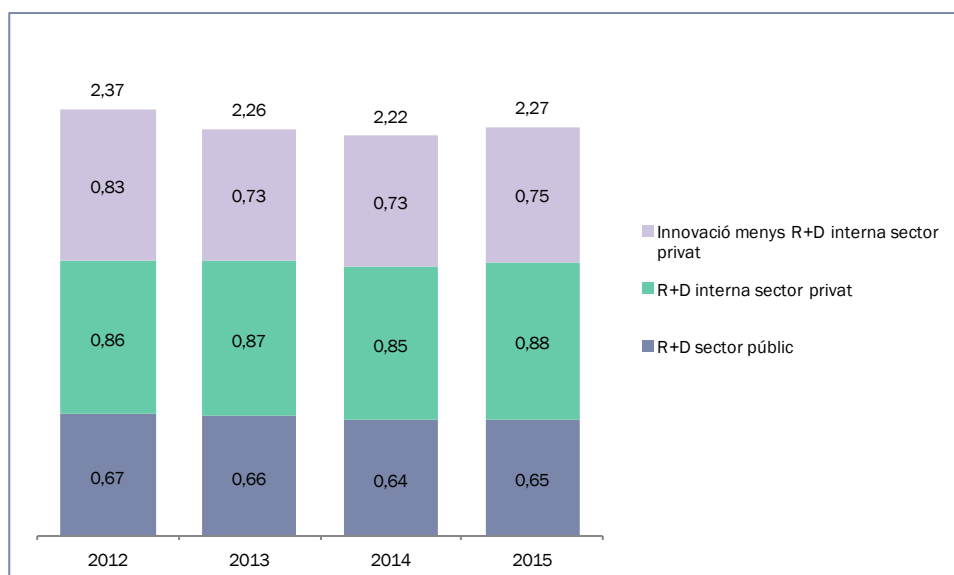
La intensitat de les despeses en R+D+I sobre el PIB augmenta després de 4 anys de descens...

La intensitat de les despeses en R+D+I sobre el PIB augmenta 0,05 punts percentuals després de quatre anys de descens i se situa en el 2,27%.

i ho han fet tots els seus components.

Tots els components de la recerca i la innovació tenen una contribució positiva a l'augment de la intensitat en R+D+I. La partida que més ha crescut és l'R+D del sector privat, seguida de la innovació i de l'R+D del sector privat.

GRÀFIC II.1.G1 Evolució de les despeses en recerca i desenvolupament per sector d'execució i de les despeses en innovació del sector privat (descomptant les de recerca i desenvolupament) en percentatge del PIB. Catalunya, 2012-2015

Unitats: percentatge sobre el PIB.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

6.2. LA RECERCA I EL DESENVOLUPAMENT

Les despeses internes en R+D augmenten per primera vegada després de 6 anys de caiguda.

Les despeses internes en R+D augmenten per primera vegada després de sis anys de caiguda. L'any 2015 creixen el 5,8% i se situen en 3.106,8 milions d'euros. Aquest creixement és superior al que es dona en el conjunt d'Espanya i augmenten la seva participació fins al 23,6%.

TAULA II.1.T1 Despeses internes i personal en R+D. Catalunya, 2012-2015

Despeses internes en R+D	2012	2013	2014	2015
Import	2.991,0	2.960,6	2.937,7	3.106,8
Creixement	-3,6	-1,0	-0,8	5,8
Pes a Espanya	22,3	22,8	22,9	23,6
Personal en R+D	2012	2013	2014	2015

Nombre	44.462	44.506	43.898	44.826
Creixement	0,0	0,1	-1,4	2,1
Pes a Espanya	21,3	21,9	21,9	22,3

Unitats: despesa en milions d'euros corrents, personal en equivalència a jornada completa i percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

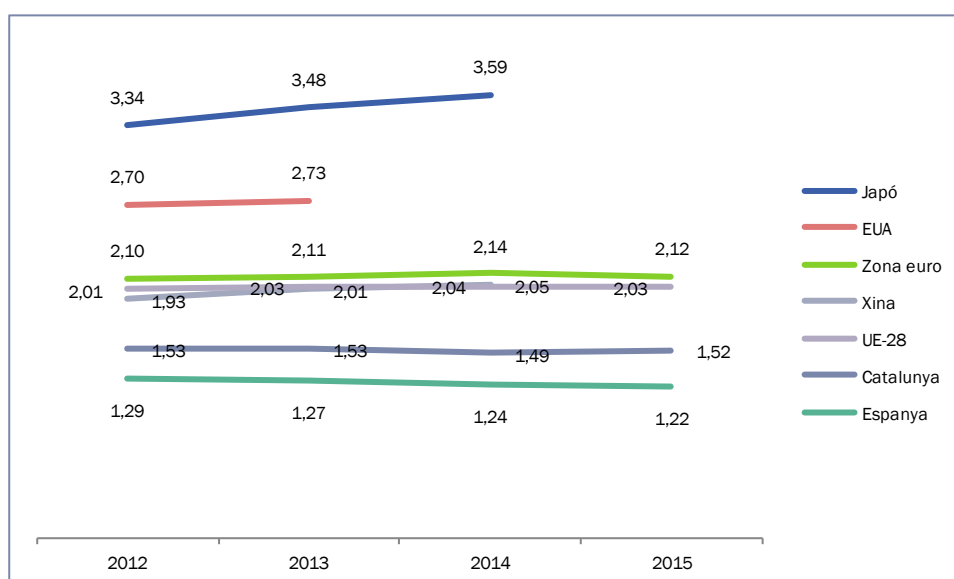
El personal en R+D també presenta un bon comportament i es recupera de la caiguda del darrer any amb una taxa de creixement del 2,1%. L'any 2015 hi ha 44.826 persones ocupades en activitats de recerca i desenvolupament i la seva participació en el personal en R+D del conjunt d'Espanya augmenta del 21,9% al 22,3%.

Pel que fa al pes de les despeses internes en R+D respecte del PIB, aquest no creixia des de l'any 2010 i ara augmenta 0,03 punts percentuals fins que l'any 2015 arriba a l'1,52%.

El pes de les despeses internes en R+D sobre el PIB encara està lluny dels valors de la UE-28 i de la zona euro.

De totes formes, aquesta taxa encara està lluny de la mitjana de la UE-28 (2,03%) i de la zona euro (2,12%). Per arribar l'any 2020 a uns registres semblants als que mostren aquests àmbits territorials, les despeses en R+D haurien de créixer a una taxa anual superior al 8,8%, que sembla realment difícil d'aconseguir.

GRÀFIC II.1.G2 Despeses internes en R+D respecte del PIB. Comparació internacional, 2012-2015

Unitats: percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat.

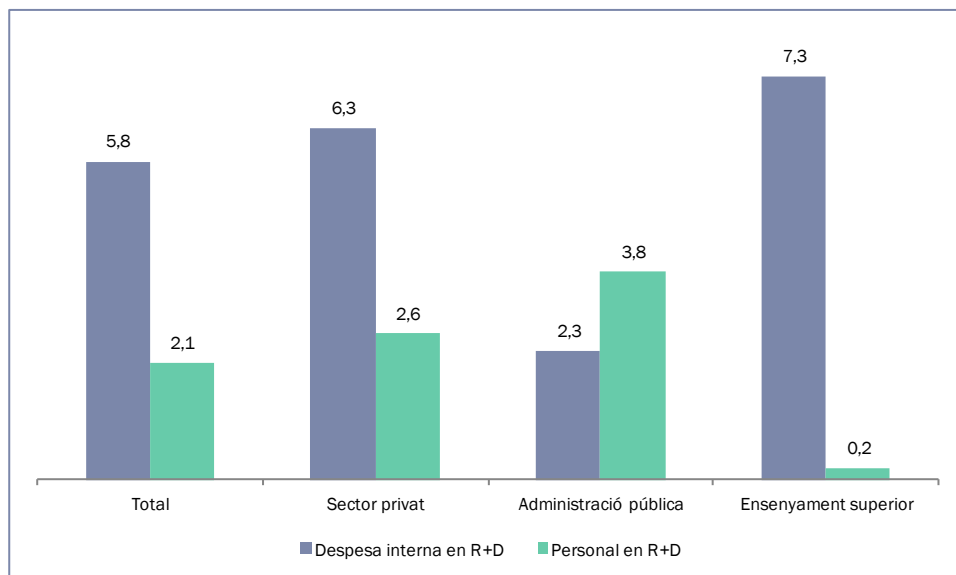
Només la zona euro supera Catalunya en la comparació internacional del personal en R+D.

La comparació internacional de les despeses de personal en R+D per 1.000 persones ocupades dona uns resultats més positius. El resultat de Catalunya (13,6) l'any 2015 només està superat per la zona euro (14,25), entre les zones que inclou la comparació (Japó, UE-28 i Espanya). (Vegeu el gràfic II.1.A.G1 de l'annex).

El sector privat ha tingut uns resultats encara més positius que els del conjunt de l'economia.

El comportament expansiu de les despeses internes i del personal en R+D per **sectors d'execució** mostra que el sector privat ha tingut uns resultats encara més positius que els del conjunt de l'economia (6,3% i 2,6%, respectivament). També mostra que l'Administració pública ha superat el conjunt de l'economia en el creixement del personal en R+D (3,8%) mentre que el sector de l'ensenyament superior ho ha fet amb les despeses en R+D (7,3%).

GRÀFIC II.1.G3 Taxa de creixement anual de les despeses internes i del personal en R+D per sectors d'execució. Catalunya, 2014-2015

Unitats: taxa de creixement anual.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

El sector que executa més despesa interna en R+D és el sector privat (57,5%), seguit de l'ensenyament superior (23%) i de l'Administració pública (19,5%).

TAULA II.1.T2 Despeses internes en R+D com a percentatge del PIB per sectors d'execució. Catalunya i Espanya, 2015

	Import	% PIB	% Sector privat	% Administració pública	% Ensenyament superior
Catalunya	3.106,8	1,52	57,5	19,5	23,0
Espanya	13.171,8	1,22	52,7	19,1	28,1

Unitats: despesa en milions d'euros corrents, personal en equivalència a jornada completa i percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

Respecte del conjunt d'Espanya, Catalunya té un sector privat més gran, una Administració pública de dimensió semblant i un ensenyament superior més petit, des del punt de vista de la despesa en R+D executada.

L'ensenyament superior és el sector que té, en termes relatius, més personal investigador...

Quant a la presència de personal investigador, el sector de l'ensenyament superior és el que més en té amb un 73,5% respecte del personal total ocupat en activitats d'R+D, seguit de l'Administració pública (51,9%) i del sector privat (50,5%).

i l'Administració pública el que té més dones.

Mentre que, en relació amb la presència de dones, l'Administració pública és el sector que més en té amb un 51,9% respecte del personal total ocupat en activitats d'R+D i un 45,9% respecte del personal investigador (vegeu les taules II.1.A.T1, II.1.A.T2 i II.1.A.T3 de l'annex).

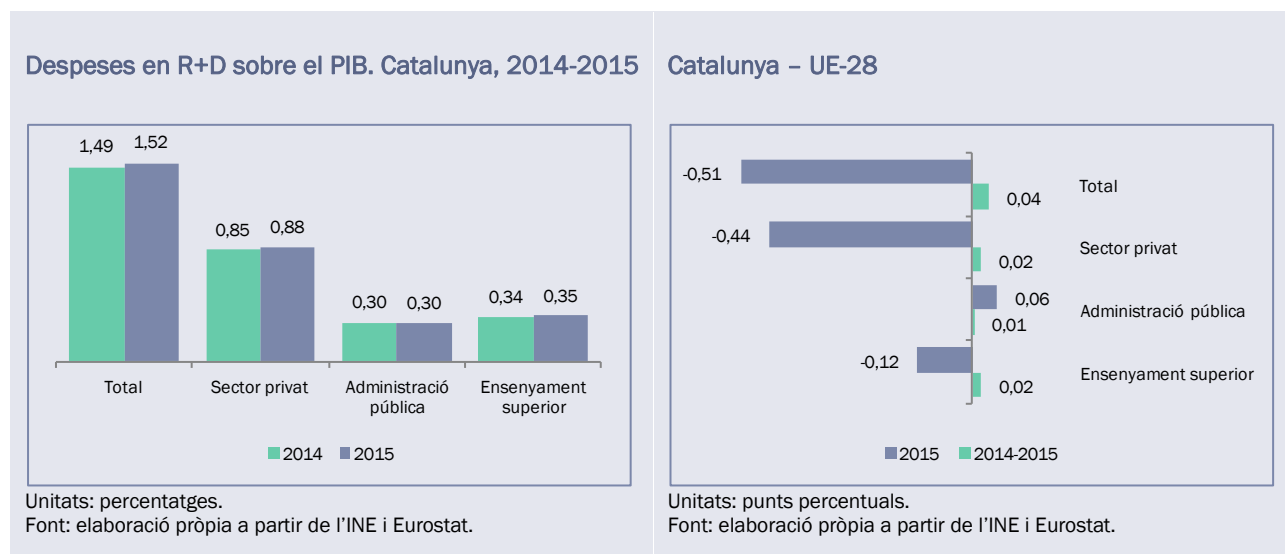
Una altra qüestió que analitzem és la comparació de la intensitat de les despeses en R+D sobre el PIB entre Catalunya i la mitjana de la UE-28 per sectors d'execució. Es constata que la diferència de 0,51 punts percentuals a favor de la UE-28 que hi ha entre la intensitat de les despeses totals està explicada principalment pel sector privat (0,44 punts percentuals), i també per l'ensenyament superior (0,12 punts percentuals). L'Administració pública catalana té una intensitat superior a la de la mitjana de la UE-28 de 0,06 punts percentuals.

La manca relativa de sector privat a Catalunya en relació amb la UE-28 segueix sent molt intensa.

En el darrer any, aquesta diferència s'ha reduït en 0,04 punts percentuals, que s'ha repartit gairebé a parts iguals entre els tres sectors d'execució i no en funció de les distàncies que revelen les intensitats de cada sector entre els dos àmbits territorials. Per aquest motiu, la manca relativa de sector privat a Catalunya en relació amb la UE-28 segueix sent molt intensa.

A l'annex es pot observar la comparació internacional de les despeses en R+D respecte del PIB per sectors d'execució, que inclou altres àmbits territorials diferents de la UE-28 (vegeu els gràfics II.1.A.G2, II.1.A.G3 i II.1.A.G4 de l'annex).

GRÀFIC II.1.G4 Despeses internes en R+D sobre el PIB de Catalunya 2014 i 2015 i diferències respecte de la UE-28

Si ens fixem en l'origen dels fons de la despesa interna en R+D, comprovem que en els darrers anys està augmentant el pes del sector privat i de l'estranger. L'any 2014 aquestes participacions se situen en el 55,7% i en el 7,8%, respectivament. Però encara estan lleugerament per sota de les participacions que s'aprecien a la zona euro i a la UE-28.

Les despeses en R+D del sector privat cap a d'altres sectors estan més orientades cap a l'Administració pública que cap a l'ensenyament superior.

També es constata una distribució desigual dels recursos dedicats a la transferència tecnològica entre el sector privat i l'Administració pública i l'ensenyament superior en comparació amb les altres zones d'estudi (Espanya, zona euro i UE-28).

Efectivament, el percentatge de recursos que el sector privat destina a l'Administració pública és molt superior (pràcticament el doble) al de les altres zones analitzades mentre que el que destina a l'ensenyament superior és inferior (una mica més que la meitat). (Vegeu la taula II.1.A.T4 de l'annex).

La despesa en R+D de la Generalitat de Catalunya ha crescut el 7,6% l'any 2015.

El següent punt a considerar és el finançament en R+D de la Generalitat de Catalunya i de l'Estat a Catalunya. Es comprova que la Generalitat de Catalunya ha augmentat la seva despesa en R+D l'any 2015 en un 7,6% i confirma el canvi de tendència que es va donar l'any 2014. El seu import arriba a 710,8 milions d'euros i representa el 22,9% de la despesa total en R+D.

En canvi, les despeses en R+D de l'Estat a Catalunya segueixen en descens des de l'any 2011.

Les dades de finançament en R+D de l'Estat a Catalunya estan disponibles amb un any de retard respecte de la resta d'estadístiques en R+D i podem observar que segueixen en descens des de l'any 2011.

TAULA II.1.T3 Finançament en R+D de la Generalitat de Catalunya i de l'Estat a Catalunya, 2012-2015

	2012	2013	2014	2015
Finançament en RD de la Generalitat²	658,7	640,0	660,4	710,8
Percentatge sobre l'RD total	22,0%	21,6%	22,5%	22,9%
Percentatge sobre el finançament en RD de la GC i de l'Estat	55,9%	57,7%	61,4%	-
Finançament en RD de l'Estat³	520,0	468,4	414,6	-
Percentatge sobre l'RD total	17,4%	15,8%	14,1%	-
Percentatge sobre el finançament en RD de la GC i de l'Estat	44,1%	42,3%	38,6%	-

Unitats: milions d'euros i percentatges.

(1) Les dades inclouen el sector de l'ensenyament superior (universitats) a més de les administracions públiques, atès que la taula d'origen de fons de l'Idescat agrega ambdós sectors en una sola dada.

(2) Aquest import inclou no només el finançament de l'R+D per part de la Generalitat de Catalunya a tots els sectors d'execució sinó també una petita part que correspon a la despesa en R+D executada internament per la pròpia Generalitat.

(3) Dada aproximada per diferència. Inclou també el finançament de l'Administració local, però no afecta de forma rellevant els càlculs dels percentatges calculats.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, INE i de la Secretaria d'Universitats i Recerca.

Quant a les despeses en innovació de la Generalitat de Catalunya, aquestes se situen en 49,4 milions d'euros l'any 2015 i representen l'1,5% de les despeses totals en innovació de Catalunya (vegeu la taula II.1.A.T5 de l'annex).

Respecte al finançament en R+D+I dels departaments de la Generalitat, constatem que els departaments que tenen més recursos són els d'Economia i Coneixement (462,1 milions d'euros) i Salut (232,7 milions d'euros), que representen el 91,4% del finançament total dels departament de la Generalitat.

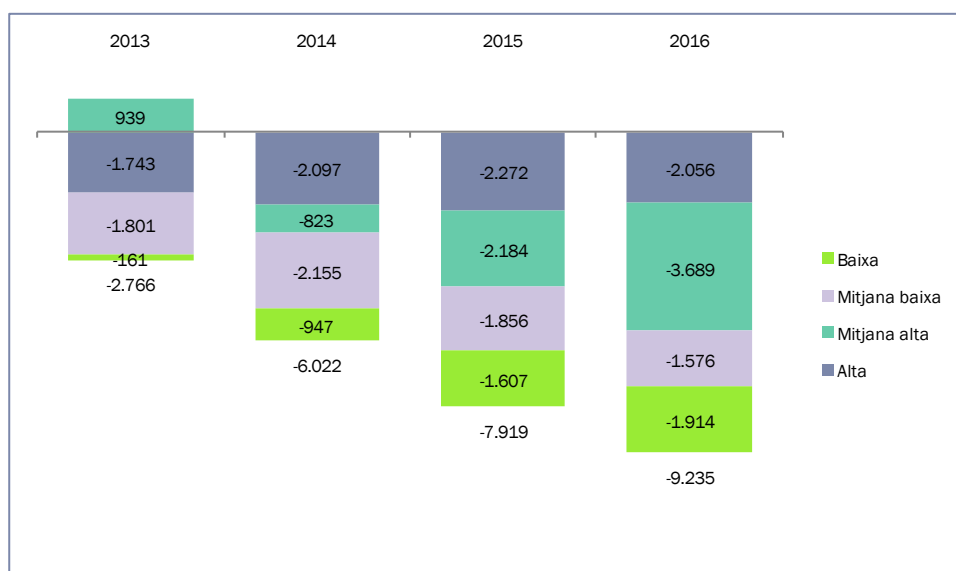
En termes absoluts, els departaments que més han crescut són els de Salut (28,9 milions d'euros), Economia i Coneixement (18,1 milions d'euros) i Empresa i Ocupació (6,3 milions d'euros) mentre que, en termes relatius, els que més ho han fet són els de Presidència (37%), Empresa i Ocupació (25,6%) i Justícia (15,9%). (Vegeu la taula II.1.A.T6 de l'annex).

La darrera qüestió a tractar en aquesta secció és el comerç de productes industrials per contingut tecnològic.

L'empitjorament del dèficit comercial està motivat pel fort deteriorament del dèficit de productes de tecnologia mitjana alta.

Es constata un augment de les exportacions i de les importacions de productes industrials en totes les partides analitzades a excepció de les corresponents als productes de tecnologia mitjana baixa. El saldo comercial ha empitjorat considerablement entre els anys 2015 i 2016 al passar de -7.919 a -9.235 milions d'euros. La partida que més ha empitjorat el seu dèficit és la de tecnologia mitjana alta (-1.505 milions d'euros), seguida de la de tecnologia baixa (-307 milions d'euros). Les altres partides han millorat el seu dèficit comercial (vegeu els gràfics II.1.A.G5 i II.1.A.G6 de l'annex).

GRÀFIC II.1.G5 Saldo comercial de productes industrials per contingut tecnològic. Catalunya, 2013-2016

Unitats: milions d'euros.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

6.3. LA INNOVACIÓ DE LES EMPRESES

La innovació també ha donat bons resultats l'any 2015, tant pel que fa al nombre d'empreses com a l'evolució de les despeses.

Augmenta el nombre d'empreses que fan innovació no tecnològica mentre que ...

Quant al nombre d'empreses innovadores en el període, comprovem que ha augmentat en 619 i se situa en el període 2013-2015 en 9.449. Les empreses amb innovació no tecnològica són les que expliquen aquest augment del total, atès que han crescut en 739 i se situen en 7.901 empreses. El nombre d'empreses amb innovació tecnològica es manté pràcticament constant amb una mica més de 4.300 empreses.

En relació amb el nombre d'empreses innovadores del conjunt de l'Estat, Catalunya representa el 23,3%, amb uns percentatges molt semblants segons el tipus d'innovació (vegeu la taula II.1.A.T7 de l'annex).

TAULA II.1.T4 Empreses innovadores en el període segons el tipus d'innovació amb seu social a Catalunya, 2010-2012/2013-2015

	2010-2012	2011-2013	2012-2014	2013-2015
Empreses innovadores	8.952	8.206	8.830	9.449
Empreses amb innovació tecnològica	4.415	4.057	4.307	4.303
Empreses amb innovació no tecnològica	7.318	6.580	7.162	7.901

Unitats: nombre d'empreses.

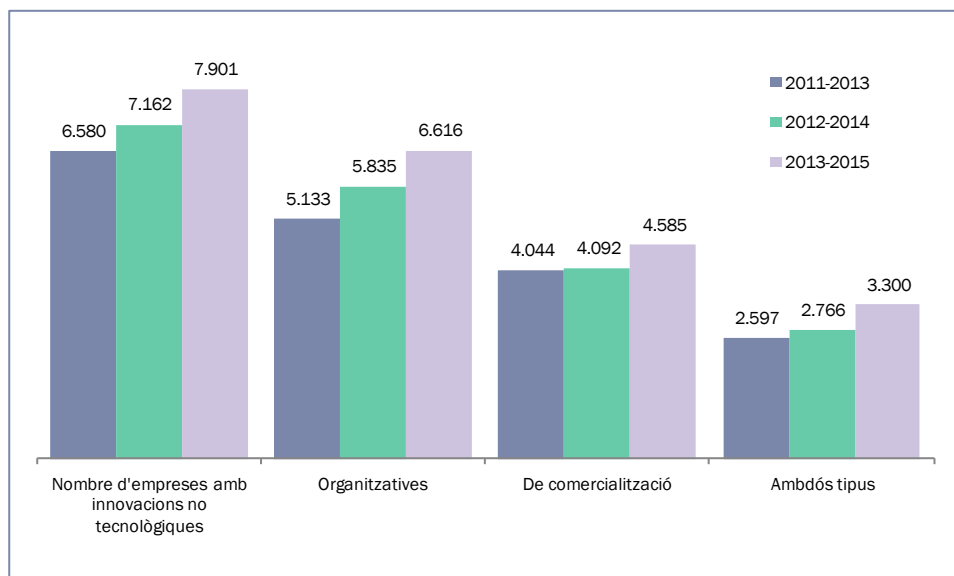
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

es manté constant el nombre d'empreses que fan innovació tecnològica.

Les empreses que fan innovació tecnològica representen el 13% de les empreses del conjunt de Catalunya i la majoria (74,4%) fan innovació de procés. Les que fan innovació de producte representen el 57,6% i les que fan ambdós tipus d'innovació representen el 32% (vegeu la taula II.1.A.T8 de l'annex).

Per la seva banda, la majoria de les empreses que fan innovacions no tecnològiques són de tipus organitzatiu (6.619), seguides de les que en fan de comercialització (4.585) i de les que fan ambdós tipus d'innovació (3.300).

GRÀFIC II.1.G6 Nombre d'empreses amb innovacions no tecnològiques segons tipus d'innovació. Catalunya, 2011-2013/2013-2015

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

Quant a les despeses en innovació tecnològica de les empreses, podem analitzar el seu creixement i la seva distribució per activitats.

Malgrat això, les despeses en innovació tecnològica augmenten el 6,6% l'any 2015.

Les despeses en innovació tecnològica han augmentat el 6,6% l'any 2015 i se situen en 3.324,5 milions d'euros. Representen el 24,3% de les despeses en innovació tecnològica del conjunt d'Espanya.

La intensitat de les despeses en innovació tecnològica sobre el PIB augmenta per primera vegada des de l'any 2011 i se situa en l'1,63% (vegeu el gràfic II.1.A.G7 de l'annex).

TAULA II.1.T5 Despesa en innovació tecnològica de les empreses. Catalunya, 2012-2015

	2012	2013	2014	2015
Import	3.312,0	3.095,2	3.118,8	3.324,5
Creixement anual	-2,8	-6,5	0,8	6,6
Pes a Espanya	24,7	23,4	22,3	24,3

Unitats: milions d'euros i percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

La distribució de la despesa en innovació tecnològica per activitats dona com a resultat una participació majoritària de l'R+D interna (53%), seguida de la despesa en R+D externa (24%) i de l'adquisició de maquinària i equip (11,7%). Les altres partides tenen una participació molt baixa.

La partida que més ha augmentat la seva participació en la distribució de la despesa en innovació tecnològica és la d'R+D externa amb un creixement de 4,1 punts percentuals (vegeu el gràfic II.1.A.G8 de l'annex).

En edicions anteriors de la Memòria havíem analitzat l'estadística dels indicadors d'alta tecnologia, però enguany l'INE no publicarà aquestes dades fins al mes de juny.

6.4. PATENTS I PRODUCCIÓ CIENTÍFICA

Les aplicacions de patents catalanes a l'Oficina Europea de Patents (EPO) han tornat a créixer l'any 2016 després de la forta caiguda que van experimentar l'any 2014. Al 2015 el seu nombre és de 547 i representen 73,8 per cada milió d'habitants. A la mitjana de la UE-28 les aplicacions de patents a l'EPO representen 130,5 per cada milió d'habitants.

TAULA II.1.T6 Aplicacions de patents europees a l'OEP. Catalunya, Espanya i UE-28, 2013-2016

Nombre	2013	2014	2015	2016
Catalunya	533	487	515	547
Espanya	1.504	1.471	1.518	1.558
UE-28	66.616	66.616	66.616	66.616
Per milió d'habitants	2013	2014	2015	2016
Catalunya	71,2	65,7	69,6	73,8
Espanya	32,2	31,6	32,7	33,5
UE-28	131,9	131,4	131,0	130,5

Unitats: nombre d'aplicacions.

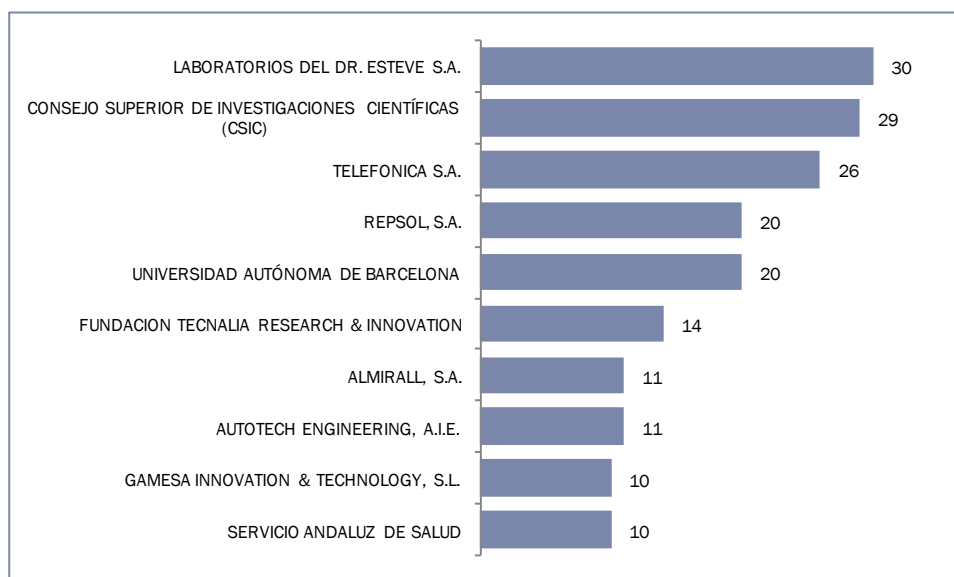
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPO i Eurostat.

Hi ha tres entitats catalanes entre les 10 primeres d'Espanya en sol·licitar patents europees.

És interessant destacar que entre les 10 primeres entitats espanyoles que sol·liciten patents a l'Oficina Europea de Patents n'hi ha tres de catalanes: Laboratoris del Dr. Esteve SA, Universitat Autònoma de Barcelona i Almirall SA. A més, els Laboratoris del Dr. Esteve ocupen la primera posició amb 30 aplicacions.

A més de les tres entitats catalanes, en aquest *Top 10* hi figuren 4 de madrilenyes, 2 del País Basc i 1 andalusa. La majoria són entitats privades (7) i els sectors d'activitat al qual pertanyen és molt divers. Les més nombroses són del sector farmacèutic (que està representat per dues empreses catalanes), i el sector energètic (que està representat per dues empreses de Madrid).

GRÀFIC II.1.G7 Top 10 sol·licitants espanyols de patents europees l'any 2016

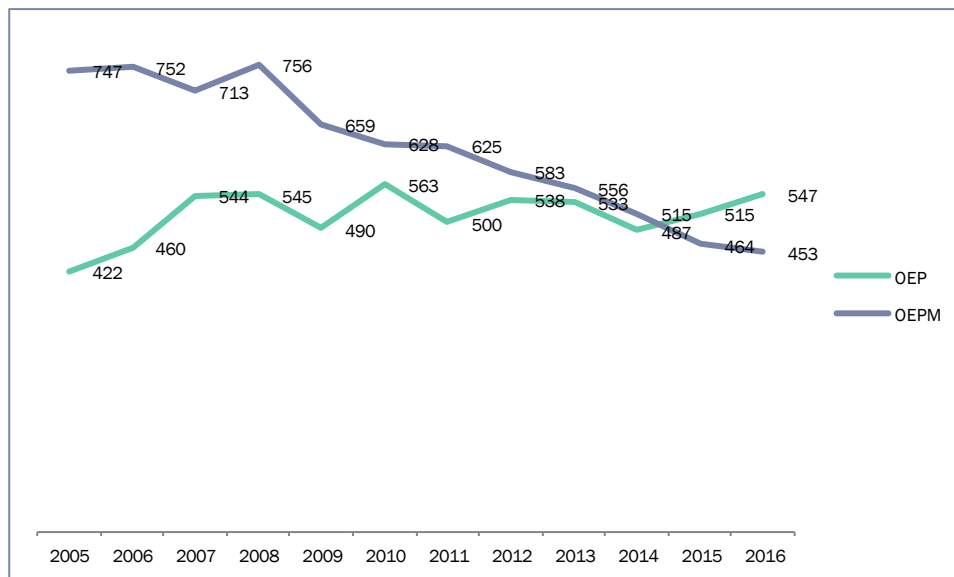

Unitats: nombre d'aplicacions.
Font: elaboració a partir de l'EPO.

La sol·licitud de patents espanyoles cau per vuitè any consecutiu.

En canvi, les sol·licituds de patents catalanes a l'Oficina Espanyola de Patents (OEPM) continua a la baixa per vuitè any consecutiu. El seu nombre és de 453 i representa el 15,9% del total de sol·licituds presentades a l'Oficina Espanyola de Patents (l'any 2008 representaven el 20%).

GRÀFIC II.1.G8 Sol·licituds de patents catalanes a l'OEPM i a l'OEP, 2005-2016

Unitats: nombre de patents.

Font: elaboració pròpia a partir de l'OEPM i de l'OEP.

7. SOCIETAT DIGITAL

En aquesta secció, la font de les dades és l'Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació de les llars de l'INE. Enguany identifiquem alguns resultats que no són massa lògics, com per exemple les disminucions del percentatge de persones que utilitzen Internet almenys un cop per setmana i que utilitzen els serveis d'Internet per motius particulars relacionats amb la participació a les xarxes socials. Són disminucions de pocs punts percentuals que estan per sota dels marges d'error de l'enquesta i que per tant, no necessàriament les hem de prendre com a certes. Per aquest motiu, recomanem una lectura prudent dels resultats que comentem seguidament.

Un any més el Mobile World Congress, sota l'etiqueta de que el Mòbil ho és tot (*Mobile is everything*) va batre rècords d'assistència i va portar 101.000 congressistes de 204 països, 374 conferencians, 2.200 exhibidors i 3.600 periodistes. Els temes centrals d'aquesta edició han estat els dispositius, els portàtils, l'Internet de les coses (IoT), el vídeo sota comanda i les qüestions de privacitat i seguretat.

En l'àmbit normatiu, destaquem l'aprovació del Reial decret 330/2016, de 9 de setembre, relatiu a mesures per reduir el cost del desplegament de les xarxes de comunicacions electròniques d'alta velocitat, de la Directiva (UE) 2016/2102 del Parlament Europeu i del Consell, de 26 d'octubre de 2016, sobre l'accessibilitat dels llocs web i de les aplicacions per a dispositius mòbils dels organismes del sector públic, i de la Directiva (UE) 2016/1148 del Parlament Europeu i del Consell, de 6 de juliol de 2016, relativa a les mesures dirigides a garantir un elevat nivell comú de seguretat de les xarxes i sistemes d'informació a la Unió.¹⁴⁶

El dia 28 de d'octubre, el Govern de Catalunya, les quatre diputacions catalanes, l'Associació Catalana de Municipis, la Federació de Municipis de Catalunya i el Consorci LocalRet van signar conjuntament el Pacte nacional per a la societat digital. Un acord que respon al convenciment de totes les institucions signants de la necessitat de fomentar conjuntament el desenvolupament de la societat digital catalana per donar una resposta de país als grans reptes que planteja la revolució digital.

El mateix dia 28 d'octubre, el Govern va aprovar l'Estratègia SmartCAT¹⁴⁷ que, alineada amb l'Estratègia Europa 2020 de la Comissió Europea, estén el concepte de ciutat intel·ligent (*smart city*) a escala de país i desplega un programa que aprofita l'ús de les tecnologies digitals i intel·ligents per tal d'innovar en els serveis públics, impulsar el creixement econòmic i promoure una societat més intel·ligent, sostenible i integradora.

L'Estratègia SmartCAT ha estructurat les seves prioritats al voltant dels àmbits d'actuació següents:

- Desenvolupament d'un marc normatiu adequat al nou entorn de l'economia digital.
- Col·laboració amb els agents involucrats en la incorporació de noves eines tecnològiques per tal de disposar a Catalunya d'un entorn tecnològic que afavoreixi el desplegament de l'arquitectura tecnològica de l'*smart region*.
- Col·laboració entre administracions i amb el sector privat per tal de potenciar el desplegament de projectes de ciutats intel·ligents a Catalunya.
- Desplegament d'iniciatives *smart* en el territori dins dels àmbits de competència i dels serveis prestats per la Generalitat de Catalunya, i en aquelles iniciatives d'àmbit supralocal.

¹⁴⁶ En el següent enllaç podeu consulta un resum d'aquesta normativa: http://ctesc.gencat.cat/scripts/recull_cont.asp?any=2016&tema=47.

¹⁴⁷ De fet el que es va aprovar és un nou desplegament de l'Estratègia SmartCAT perquè aquesta estratègia es va començar a desenvolupar el 2014.

- Identificació i impuls de les oportunitats estratègiques relacionades amb les solucions i iniciatives *smart* que poden contribuir a enfortir la posició competitiva dels sectors prioritzats a la RIS3CAT sobre els quals Catalunya vol fonamentar el seu creixement industrial, d'acord amb la política industrial aprovada pel Govern.
- Aprofitament de les oportunitats empresarials que genera el desplegament de l'*smart region* a Catalunya i impuls al nostre país d'una nova indústria de les dades vinculada als sectors tecnològics emergents del *big data*.
- Potenciació del desplegament de l'Estratègia de Govern obert de la Generalitat de Catalunya i la seva interrelació amb d'altres àmbits de l'Estratègia SmartCAT.

També fem menció de l'Acord de Govern del dia 8 de novembre de 2016 pel qual s'aprova el Programa CatLabs en el marc de l'Estratègia de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent de Catalunya (RIS3CAT) i de l'Estratègia *smart* de Catalunya (SmartCAT) i es crea la Comissió de Coordinació del Programa. El programa pretén implicar el conjunt del teixit econòmic i social del país en els processos d'innovació i se centra principalment a articular les noves fórmules d'innovació digital, social i col·laborativa (*living labs*, *fablabs*, xarxes d'innovació social, *open data labs*, etc.) per respondre millor als reptes de l'economia i la societat i dinamitzar la participació en el sistema d'innovació, fent especial incidència en els joves i les micropimes.

Per últim, destaquem l'Acord de Govern del dia 13 de desembre de 2016 pel qual s'aprova un nou impuls de l'Estratègia SmartCAT amb l'objectiu de transformar Catalunya en un *smart country* de referència internacional tot desplegant els àmbits d'actuació prioritaris, així com els nous programes d'actuació que s'exposen també en el Pacte nacional per a la societat digital: Programa per promoure les vocacions tecnològiques entre els joves, Programa de recerca i innovació en tecnologies digitals avançades, Programa de *big data* de país de la Generalitat de Catalunya i impuls d'una plataforma tecnològica d'*smart country* per a Catalunya.

7.1. LLARS I CIUTADANIA

7.1.1. ACCÉS A INTERNET I BANDA AMPLA

El 82,9% de les llars catalanes tenen accés a Internet i el 82,3% estan connectades a banda ampla. Ambdues tecnologies tenen una evolució prou destacada de més de 2 punts percentuals.

Respecte del conjunt d'Espanya, Catalunya mostra un accés a Internet i una connexió a banda ampla lleugerament superior, però la seva evolució ha tingut un comportament menys expansiu.

En relació amb el conjunt de la UE-28, Catalunya, en canvi, manté un equipament lleugerament inferior i una evolució semblant.

La informació relativa a l'equipament de telèfon mòbil, telèfon fix i ordinador a les llars, que es venia presentant en aquest apartat en edicions anteriors, s'ha traslladat a l'annex (vegeu la taula II.2.A.T1 de l'annex).

TAULA II.2.T1 Accés a Internet i connexió a banda ampla a les llars. Catalunya, Espanya, UE-28 i zona euro, 2014-2016

CATALUNYA	2014	2015	2016	2015-2016
Accés a Internet	77,6	80,7	82,9	2,2
Connexió a banda ampla	76,4	79,5	82,3	2,8
ESPANYA	2014	2015	2016	2015-2016
Accés a Internet	74,4	78,7	81,9	3,2
Connexió a banda ampla	73,0	77,8	81,2	3,4
UE-28	2014	2015	2016	2015-2016
Accés a Internet	81,0	83,0	85,0	2,0
Connexió a banda ampla	78,0	80,0	83,0	3,0
Zona euro	2014	2015	2016	2015-2016
Accés a Internet	81,0	83,0	85,0	2,0
Connexió a banda ampla	79,0	80,0	83,0	3,0

Unitats: percentatge de llars amb almenys un membre entre 16 i 74 anys.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat.

La forma de connexió a Internet dominant a les llars catalanes és el telèfon intel·ligent, però la fibra òptica experimenta l'evolució més expansiva.

Quant a les formes de connexió a banda ampla, la tecnologia dominant és el telèfon intel·ligent, que s'estén al 70,6% de les llars catalanes. Tanmateix s'observa que el seu creixement en el darrer any, tot i ser bastant elevat (7,8 punts percentuals), no és tan expansiu com el que experimenta el cable o la fibra (12,4 punts percentuals), que ja s'estén al 32,8% de les llars.

L'ADSL segueix sent la tecnologia d'accés cablejat més estesa (42,4%), però perd terreny, 10,2 punts percentuals en el darrer any, en favor d'altres tecnologies que ofereixen més velocitat.

En el conjunt d'Espanya, l'accés a banda ampla de les llars mostra unes formes de connexió i una evolució semblant a la de Catalunya. En canvi, a la UE-28 l'accés a la banda ampla es fonamenta més en les tecnologies fixes, atès que les d'accés mòbil tenen una presència considerablement menor.¹⁴⁸

TAULA II.2.T2 Accés a Internet dels habitatges principals i forma de connexió. Catalunya i Espanya, 2015-2016

Catalunya	Banda ampla	ADSL	Cable o fibra	Altres fixes	Smartphone	Portàtil
2016	82,3	42,4	32,8	16,2	70,6	12,4
2015	79,5	53,0	20,4	10,2	62,8	7,5
2015-2016	2,8	-10,6	12,4	6,0	7,8	5,0
Espanya	Banda ampla	ADSL	Cable o fibra	Altres fixes	Smartphone	Portàtil
2016	81,2	39,2	30,5	6,6	65,0	5,4
2015	77,8	45,4	21,7	5,4	60,0	5,1
2015-2016	3,4	-6,2	8,7	1,1	5,0	0,2

Nota: les altres connexions fixes inclouen el satèl·lit, el WIFI públic o el WiMax.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

¹⁴⁸ Les tecnologies mòbils d'accés a banda ampla a la UE-28 arriben al 41% de les llars mentre que a Espanya ho fan al 66%. Les tecnologies fixes s'estenen al 74% de les llars, mentre que a Espanya ho fan al 71%.

7.1.2. PERSONES QUE UTILITZEN INTERNET HABITUALMENT

Es manté pràcticament estable el nombre de persones que utilitzen Internet de forma habitual...

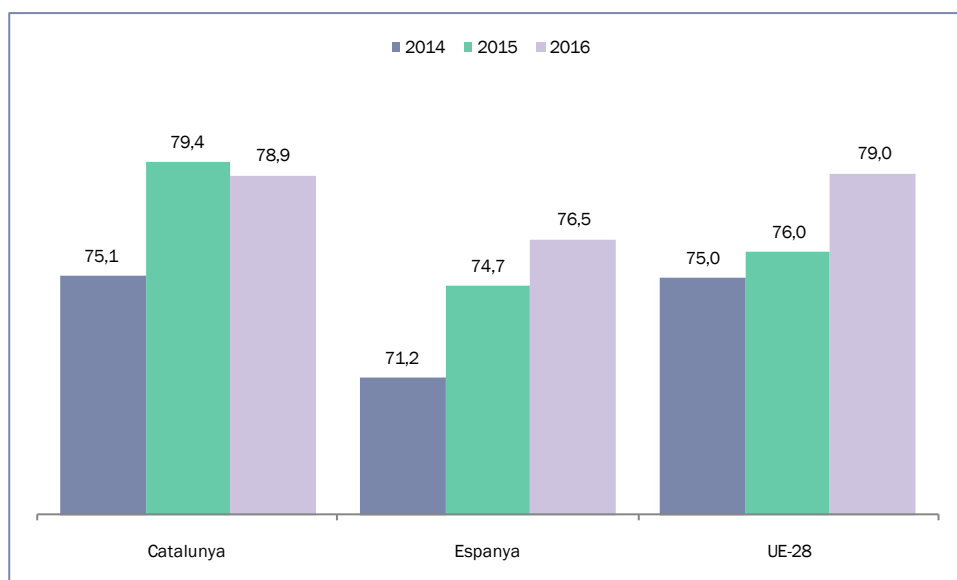
Les persones que utilitzen Internet almenys un cop per setmana se situen en 4.296.130 i la seva participació en el total de la població de 16 a 74 anys arriba al 78,9%.¹⁴⁹

cosa que no passa en el conjunt d'Espanya ni a la UE-28.

Aquest resultat no es produeix a Espanya ni a la UE-28. En el cas d'Espanya, la participació dels internautes habituals sobre el total de la població guanya 1,8 punts percentuals (76,5%); malgrat això, segueix estant per sota del resultat de Catalunya.

En el cas de la UE-28, aquest indicador augmenta 3 punts percentuals i així se situa en el mateix nivell (79%) que Catalunya.

GRÀFIC II.2.G1 Persones que han utilitzat Internet almenys un cop per setmana en els darrers tres mesos. Catalunya, Espanya i UE-28, 2014-2016

Unitats: percentatge respecte del total d'individus entre 16 i 74 anys.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat.

A continuació estudiarem el perfil dels internautes habituals, és a dir, de les persones que han utilitzat Internet almenys un cop per setmana en els darrers tres mesos (vegeu la taula II.2.A.T2 de l'annex).

No hi ha diferències entre sexes en l'ús habitual d'Internet.

L'any 2016 s'aprecia una igualtat entre les taxes d'ús regular d'Internet entre els homes i les dones que es dona com a resultat d'una lleu disminució de la taxa d'ús regular dels homes.

¹⁴⁹ Tenint en compte que el marge d'error d'aquest resultat és d'1,39, l'interval de confiança d'aquest percentatge és de (77,5; 80,3), la qual cosa no permet assegurar si hi ha una disminució respecte del resultat de l'any anterior (79,4%).

Respecte a l'edat, sobta observar una certa reducció en la participació de tres franges d'edat. La que més és la de 55 a 64 anys, seguida del segment de 16 a 24 anys i el de 35 a 44 anys.

Es comprova que la utilització habitual d'Internet disminueix amb l'edat.

Quant a l'hàbitat dels internautes, es manifesta una disminució de la participació en els municipis de més de 100.000 habitants i capitals de província (2,7 punts percentuals).

Es constata que hi ha una relació negativa entre l'ús habitual d'Internet i la dimensió del municipis, amb l'excepció dels municipis de més de 100.000 habitants i capitals de província, que tenen un percentatge d'ús inferior al dels municipis de 50.000 a 100.000 habitants.

Entre el perfil dels internautes catalans i el del conjunt d'Espanya la majoria dels col·lectius mostra una taxa de participació superior en el cas de Catalunya. Les principals diferències a favor de Catalunya es donen en la taxa de participació de les dones (4,3 punts percentuals), en el segment de 55 a 64 anys (4,4 punts percentuals) i en els municipis de 50.000 a 100.000 habitants (3,9 punts percentuals).

Augmenta la bretxa digital de les persones de 65 a 74 anys amb el conjunt de la UE-28.

Per altra banda, entre el perfil dels internautes catalans i el del conjunt de la UE-28, les diferències més destacades es manifesten a favor de la UE-28 i es corresponen amb els internautes de 65 a 74 anys (6,4 punts percentuals, que revelen l'existència d'una escletxa digital considerable) i de 25 a 34 anys (3,8 punts percentuals).¹⁵⁰

7.1.3. SERVEIS D'INTERNET UTILITZATS PER MOTIUS PARTICULARS

El motiu particular principal de les persones que han utilitzat Internet en els darrers tres mesos és el correu electrònic (88,3%), seguit de la cerca d'informació (80%) i de la consulta de mitjans (75,3%). Amb una utilització menor trobem la banca (61,3%) i els viatges (56,5%).

Es pot comprovar que tots els motius particulars analitzats han tingut una evolució positiva en el darrer any, a excepció del correu electrònic, que ha mantingut la seva taxa. El que més ha crescut ha estat el de cercar informació (7,1 punts percentuals), que recupera una part de la pèrdua que va patir l'any 2015 (vegeu el gràfic II.2.A.G1 de l'annex).

El 32,5% dels internautes veu pel·lícules o vídeos sota comanda d'empreses comercials.

Aquest any 2016 es publica per primera vegada l'estadística dels serveis d'Internet per veure pel·lícules o vídeos sota comanda (VoD) d'empreses comercials (Movistar+, Vodafone One, Netflix o HBO, entre d'altres). A Catalunya aquestes persones signifiquen el 32,5% de la població entre 16 i 74 anys que utilitza Internet en els darrers tres mesos. És a dir, 1.464.740 persones. En el conjunt d'Espanya aquesta dada és el 27%.

La comparació dels serveis d'Internet utilitzats per motius particulars entre Catalunya i Espanya permet constatar un ús més intensiu a Catalunya del correu electrònic, de la banca, dels viatges i del vídeo sota comanda. En canvi, la cerca d'informació i la consulta de mitjans via Internet tenen una utilització superior en el conjunt d'Espanya.

En relació amb el conjunt de la UE-28, Catalunya presenta una utilització superior en tots els serveis d'Internet analitzats, a excepció de la cerca d'informació, que dona el mateix resultat.

¹⁵⁰ Aquesta darrera diferència també es manifesta respecte del conjunt d'Espanya.

TAULA II.2.T3 Serveis d'Internet utilitzats en els darrers tres mesos per motius particulars. Catalunya, Espanya i UE-28, 2016

	e-mail	Informació	Mitjans	Banca	Viatges	VoD
Catalunya	88,3	80,0	75,3	61,3	56,5	32,5
Espanya	80,1	82,6	77,7	53,6	52,1	27,0
UE-28	86,0	80,0	70,0	59,0	49,0	21,0

Unitats: percentatge respecte del total d'individus entre 16 i 74 anys que han utilitzat Internet en els darrers 3 mesos.

Nota: VoD significa vídeo sota comanda.

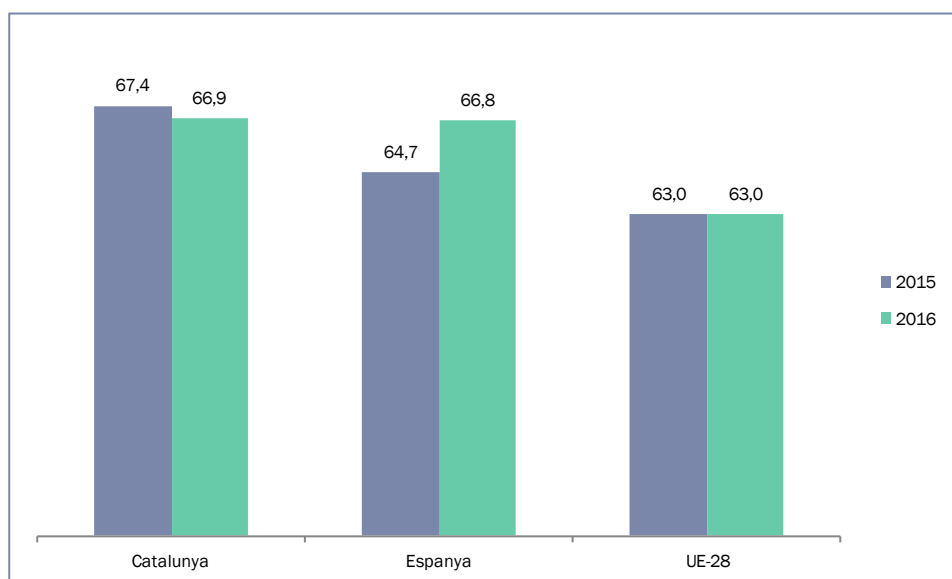
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat.

Sorpren l'estabilitat en la participació de les persones a les xarxes socials.

La participació a les xarxes socials segueix sent un servei d'Internet que implica moltes persones (66,9%) i sorpren la seva estabilitat en el darrer any. En termes absoluts són 3.015.112 les persones que utilitzen les xarxes socials per motius particulars.

S'observa que en el conjunt d'Espanya aquesta participació ha crescut 2,1 punts percentuals i s'ha situat en el mateix nivell que Catalunya mentre que, a la UE-28, no hi ha creixement i es manté una participació a les xarxes socials lleugerament inferior (63%) a la de Catalunya.

GRÀFIC II.2.G2 Serveis d'Internet utilitzats en els darrers tres mesos per motius particulars relacionats amb la participació a les xarxes socials. Catalunya, Espanya i UE-28, 2015-2016

Unitats: percentatge respecte del total de persones entre 16 i 74 anys que han utilitzat Internet en els darrers tres mesos.

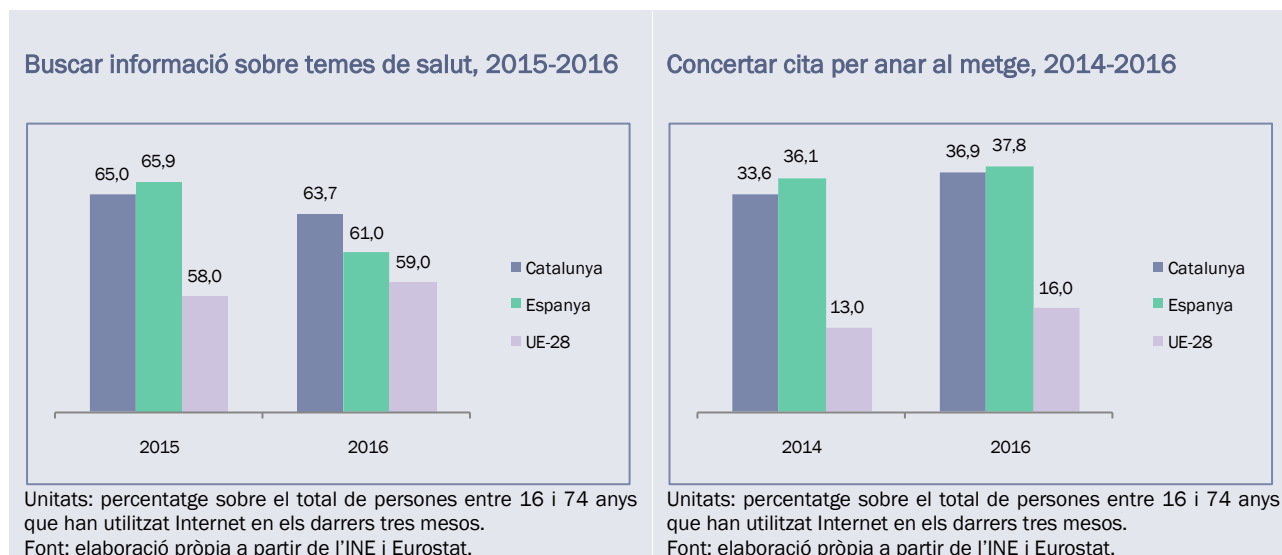
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat.

Un altre servei amb una utilització similar a l'anterior és el de cercar informació sobre temes de salut. Igual que passa amb les xarxes socials, la seva evolució es manté estable en el darrer any però no per això deixa de mantenir una taxa d'ús (63,7%) més elevada que la del conjunt d'Espanya i de la UE-28.

Concertar cita al metge és el servei més utilitzat de gencat.cat.

Relacionat amb la salut electrònica, disposem d'informació relativa al fet de concertar cita al metge. En aquest cas, en canvi, l'evolució 2015-2016 és positiva i es manifesta en els tres àmbits territorials estudiats. Catalunya té una taxa de concertació de visites al metge (36,9%) semblant a la del conjunt d'Espanya (37,8%) i molt superior a la del conjunt de la UE-28 (16%).

GRÀFIC II.2.G3 Serveis d'Internet utilitzats en els darrers tres mesos relacionats amb la salut. Catalunya, Espanya i UE-28

L'Administració electrònica mostra una certa estabilitat.

A continuació tractem les formes d'interacció de les persones amb les administracions públiques per Internet. Resulta que, en general, és un servei electrònic que mostra estabilitat. A Catalunya la interacció de les persones amb el govern electrònic mostra una taxa d'utilització (57,2%) inferior a la del conjunt d'Espanya (61,6%) i lleugerament per sota del conjunt de la UE-28 (58%). (Vegeu la taula II.2.A.T3 de l'Annex).

No s'aprecien diferències remarcables entre les diverses formes d'interacció per Internet de les persones amb les administracions públiques entre Catalunya i Espanya. En canvi, es constaten unes taxes d'utilització superiors a Catalunya respecte de la UE-28 que no tenen una relació aparent amb els resultats del paràgraf anterior, si no és perquè les persones que utilitzen l'e-govern, en el cas de la UE-28, es distribueixen més desigualment entre les formes d'interacció.

Em canvi, el comerç electrònic mostra una evolució força positiva, especialment pel que fa a la venda.

El següent punt a considerar és el comerç electrònic. Les dades mostren una evolució positiva del comerç electrònic tant en el vessant comprador com venedor. Per una banda, les persones que utilitzen Internet per comprar béns i serveis augmenten el 6,6% i se situen en més de 2,2 milions. Ja representen el 50% dels internautes (3,3 punts percentuals més).

Per l'altra banda, les persones que venen per Internet han tingut un creixement important i se situen en 811.241. Representen el 18% dels internautes (3,6 punts percentuals més).

En comparació amb el que passa en el conjunt d'Espanya, Catalunya fa un ús superior del comerç electrònic per motius particulars. En canvi, encara manté certa distància respecte de la utilització que s'observa en el conjunt de la UE-28.

TAULA II.2.T4 Serveis d'Internet utilitzats per motius particulars per comprar o vendre béns i serveis en els darrers tres mesos. Catalunya, Espanya i UE-28, 2014-2016

	2014		2015		2016	
	Compren	Venen	Compren	Venen	Compren	Venen
Catalunya	37,6	16,1	46,7	14,4	50,0	18,0
Espanya	36,1	13,4	40,8	12,8	43,3	14,7
UE-28	52,0	25,0	54,0	23,0	55,0	22,0

Unitats: percentatge respecte del total de persones entre 16 i 74 anys que han utilitzat Internet en els darrers tres mesos.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat.

Els viatges i la compra d'entrades són els protagonistes de l'e-comerç.

Si ens fixem en els béns i serveis que s'adquireixen a través del comerç electrònic, apreciem que l'allotjament de vacances i els altres serveis per a viatges ocupen les primeres posicions (53,1% i 49,3%) en les preferències dels consumidors per Internet. A continuació, trobem la compra d'entrades d'espectacles (51,5%), que ha estat el producte que més ha crescut en el darrer any (9,1 punts percentuals), seguit de la compra de roba o material esportiu (41,8%). (Vegeu la taula II.2.A.T4 de l'Annex).

També han tingut una evolució molt positiva els llibres revistes i similars, i l'alimentació i altres béns no durables.

Respecte del conjunt d'Espanya i de la UE-28, Catalunya compra poca roba i material esportiu per Internet per motius particulars.

En comparació amb el comerç electrònic del conjunt d'Espanya, Catalunya mostra una preferència significativament superior per la compra d'entrades d'espectacles (4,6 punts percentuals) i inferior per la roba o material esportiu (10,6 punts percentuals), els serveis de telecomunicacions i el material formatiu en línia (4,6 punts percentuals cadascuna).

De la comparació amb el comerç electrònic del conjunt de la UE-28, Catalunya presenta una preferència superior per la compra de serveis relacionats amb els viatges,¹⁵¹ entrades d'espectacles (13,5 punts percentuals) i altres productes i serveis (7,3 punts percentuals), i inferior en la resta dels productes analitzats, on destaquen les diferències en roba i material esportiu (19,2 punts percentuals) i en productes duradors per a la llar (14,4 punts percentuals).

El darrer servei que estudiem és el relacionat amb l'aprenentatge. En aquest cas, disposem de tres indicadors: fer algun curs en línia, utilitzar material d'aprenentatge en línia i comunicar-se amb monitors o alumnes (vegeu el gràfic II.2.A.G2 de l'annex).

En relació amb el primer indicador, es constata que el 15,3% de les persones que utilitzen Internet en els darrers tres mesos han fet algun curs en línia. Aquest indicador ha tingut una evolució favorable en el darrer any (4,4 punts percentuals) que el posiciona per sobre dels registres del conjunt d'Espanya i de la UE-28.

¹⁵¹ Aquest resultat es pot interpretar a partir de les estadístiques que relacionen Espanya i la UE-28 amb la compra d'aquests tipus de serveis. Els resultats equivalents per a Espanya i la UE-28 són del 64% i del 52%, respectivament.

Quant al segon, referent a l'ús de material d'aprenentatge en línia, s'observa una evolució negativa en el darrer any (2 punts percentuals) i una taxa d'utilització (17,5%) que està considerablement per sota de la taxa d'Espanya (23%) i lleugerament per sobre de la UE-28 (16%).

En relació amb l'indicador de comunicar-se amb monitors o alumnes, s'aprecia un creixement nul en el darrer any i una taxa (13,2%) que està lleugerament per sota de l'espanyola (14,9%) i per sobre de l'europea (9%).

7.2. EMPRESES

7.2.1. EQUIPAMENT TIC A LES EMPRESES

L'equipament de tecnologies de la informació i la comunicació de les empreses mostra la pràctica universalitat de l'ús de l'ordinador (99,3%), Internet (98,6%) i banda ampla (98,4%) tot i que en el cas de les dues darreres tecnologies s'aprecia una lleugera reducció en el darrer any (vegeu el gràfic II.2.A.G3 de l'annex).

Quant a l'accés de banda ampla, es comprova que la tecnologia mòbil guanya 1,3 punts percentuals i s'estén al 82,9% de les empreses, mentre que la tecnologia d'accés fix perd 1 punt percentual, però segueix sent més utilitzada (93%).

Estancament en la utilització de pàgina web i xarxes externes a les empreses.

Les dues darreres tecnologies analitzades, la pàgina web i les xarxes externes presenten un estancament en el darrer any.¹⁵² Destaca el fet que aquesta darrera tecnologia és el segon any que mostra un resultat similar.

Es constata que l'equipament TIC de les empreses catalanes supera el del conjunt d'Espanya i de la UE-28 en totes les tecnologies analitzades.

TAULA II.2.T5 Ús d'algunes tecnologies d'informació i comunicació a les empreses. Catalunya, Espanya i UE-28, 2016

	Ordinador	Internet	Banda ampla	Banda ampla mòbil	Pàgina web	Xarxes externes ¹
Catalunya	99,3	98,6	98,4	82,9	81,1	65,2
Espanya	99,1	98,4	97,8	81,5	76,2	61,3
UE-28	98,0	97,0	94,0	67,0 ²	77,0	61,0

Unitats: percentatge d'empreses amb 10 o més persones ocupades.

(1) Empreses que proporcionen al seu personal accés remot al correu electrònic, documents o aplicacions de l'empresa.

(2) Connexió amb tecnologia 3G. La dada per a Espanya és del 80%.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat.

Si ens fixem en l'equipament TIC de les empreses de menys de 10 persones ocupades, observem, per una banda, que l'ordre de les tecnologies més utilitzades és el mateix que el de les empreses més grans. Però per altra banda, destaquem la baixa utilització que en fan en relació amb les empreses més grans (vegeu el gràfic II.2.A.G4 de l'annex).

¹⁵² L'INE no publica per a Catalunya els marges d'error de l'Enquesta sobre l'ús de les TIC i el comerç electrònic a les empreses. L'error estàndard del percentatge d'empreses amb connexió a Internet i pàgina web és del 0,71 per a Espanya. Interpretem que els marges d'error per a Catalunya es podrien situar per sobre dels 2 punts percentuals.

Efectivament, la distància entre l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació que fan les empreses de menys de 10 persones ocupades i les empreses més grans és molt elevada. Aquesta diferència va des dels 22,1 punts percentuals en l'ús de l'ordinador fins als 57,3 punts percentuals en la utilització de pàgina web.

S'estan reduint les diferències d'equipament TIC entre les empreses grans i les petites.

De totes formes, si comparem l'evolució que han seguit aquestes diferències, podem comprovar que s'han reduït en totes les tecnologies analitzades a excepció de l'ús d'ordinador.

El següent punt a tractar és el tipus de connexió d'accés a Internet.

La forma de connexió a Internet que més ha crescut entre les empreses és la fibra òptica...

Tal com hem comentat abans, l'accés a banda ampla de les empreses està liderat per les tecnologies fixes davant de les tecnologies mòbils. Entre les primeres encara domina el DSL (66,9%), però segueix cedint terreny a la fibra òptica que, amb un augment de 12,2 punts percentuals en el darrer any, ja arriba al 45% de les empreses.

però la connexió dominant segueix sent el telèfon intel·ligent.

Entre les tecnologies mòbils, el telèfon mòbil conserva la seva posició dominant (72,6%) davant l'ordinador (64,5%) tot i que porta dos anys perdent importància davant l'ascens de l'ordinador.

TAULA II.2.T6 Empreses amb accés a Internet per tipus de connexió. Catalunya i Espanya, 2014-2016

Catalunya	Banda ampla (BA)	BA fixa	DSL	Fibra òptica	Altres	BA mòbil	Smartphone	Ordinador	Altres
2016	98,4	93,0	66,9	45,0	6,3	82,9	72,6	64,5	26,6
2015	98,8	94,0	78,0	32,8	6,0	81,6	74,6	61,7	27,3
2014	98,9	97,4	89,0	23,2	5,7	81,6	77,7	61,4	26,2
Espanya	Banda ampla (BA)	BA fixa	DSL	Fibra òptica	Altres	BA mòbil	Smartphone	Ordinador	Altres
2016	97,8	93,3	70,3	40,7	5,8	81,5	70,3	62,6	25,3
2015	98,1	94,2	79,9	29,6	5,3	79,4	71,7	59,9	24,9
2014	98,2	96,4	88,9	20,7	5,3	77,0	72,9	54,0	23,3

Unitats: percentatges d'empreses amb 10 o més persones ocupades.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE o Eurostat.

L'accés a banda ampla en el conjunt d'Espanya per tipus de connexió presenta una situació semblant a la de les empreses catalanes. La única connexió que té una presència superior a la de Catalunya és la DSL.

En el conjunt de la UE-28 les connexions de tipus mòbil són considerablement més baixes.

En el conjunt de la UE-28 l'accés a banda ampla també es fonamenta en les connexions d'accés cablejat i les de tipus mòbil són considerablement més baixes (67%).

Per acabar aquesta secció, la darrera qüestió que cal considerar és el personal que utilitza ordinadors connectats a Internet amb finalitats empresarials. A Catalunya aquest indicador se situa en el 55,6%, una taxa que està per sobre del conjunt d'Espanya i de la UE-28 (vegeu la taula II.2.A.T5 de l'annex).

7.2.2. SERVEIS D'INTERNET UTILITZATS AMB FINALITATS EMPRESARIALS

L'administració electrònica és de molt el servei d'Internet més utilitzat per les empreses.

El servei d'Internet més utilitzat per les empreses és l'administració electrònica. A Catalunya el 90,6% de les empreses interactuen amb l'Administració pública a través d'Internet, tot i que l'evolució que ha seguit en el darrer any mostra un estancament. De totes formes, l'elevat creixement de la població empresarial (4,2%) ha fet que les empreses involucrades en l'e-govern hagi crescut el 2,2% i se situï en 25.265 empreses (vegeu la taula II.2.A.T6 de l'annex).

Les formes d'interacció amb l'Administració pública més utilitzades són la d'obtenir informació i descarregar formularis, que s'estenen a més del 80% de les empreses, seguides del lliurament de formularis, que arriba al 74,8%. Aquesta darrera modalitat és l'única que no té una evolució positiva.

A continuació tractarem les finalitats de la pàgina web; com hem vist en l'anterior secció, aquest és un servei que arriba al 81,1% de les empreses de 10 o més persones ocupades.

La finalitat més estesa de la pàgina web és la presentació de l'empresa (82,3%), seguida a molta distància de l'accés a catàlegs de productes o a llistes de preus (51,9%). La recepció de comandes o reserves en línia (21,8%), el seguiment en línia de comandes (12,6%) i la possibilitat de personalitzar els productes (7,1%) tenen una acceptació bastant menor.

La recepció de comandes i el seu seguiment en línia són les úniques finalitats de la pàgina web que creixen.

En el darrer any, les úniques finalitats que mostren una evolució positiva són les relacionades amb la recepció de comandes i el seu seguiment en línia.

A la UE-28 es constata una utilització superior de l'accés a catàlegs o a llistes de preus a través de la pàgina web.

A la UE-28 s'observa una utilització relativa de l'accés a catàlegs o a llistes de preus (72%) superior a la que hi ha entre les empreses de Catalunya o del conjunt d'Espanya.

L'ús dels mitjans socials ja té un abast de gairebé la meitat de la població empresarial.

El següent punt a considerar és l'ús dels mitjans socials, que té un abast de gairebé la meitat (46,1%) de la població d'empreses catalanes (3,2 punts percentuals més respecte del darrer any).

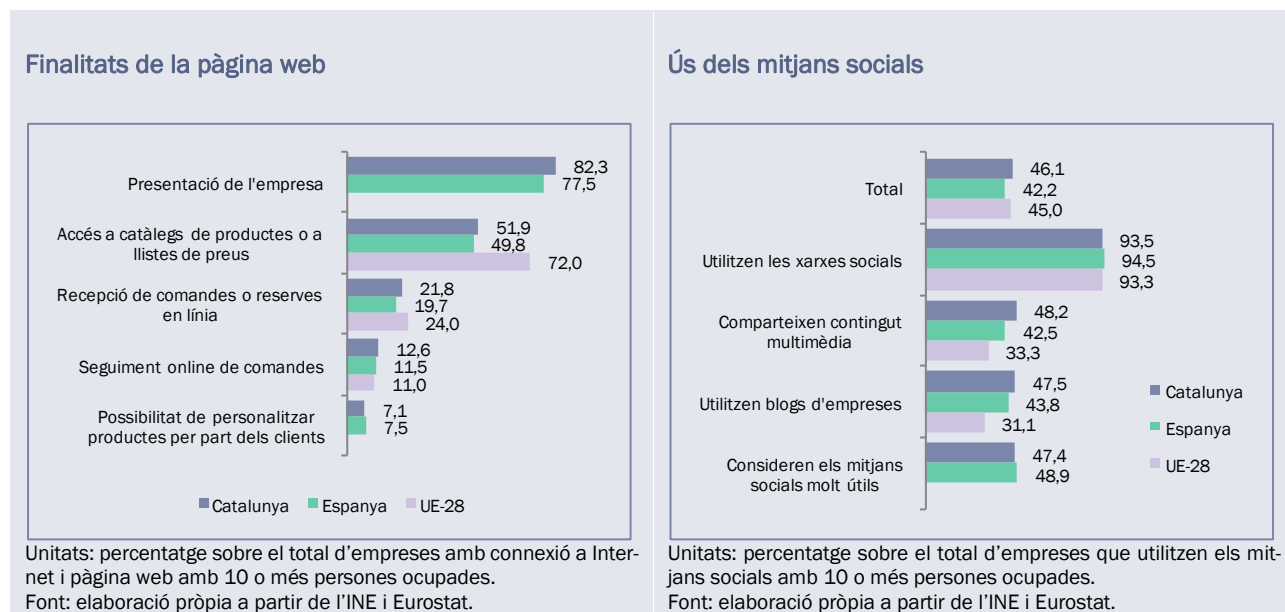
El 93,5% de les empreses que utilitzen els mitjans socials ho fan a les xarxes socials (Facebook, LinkedIn, Google+, Viadeo, Yammer, etc.). La compartició de contingut multimèdia (Youtube, Flickr, Picassa, SlideShare, Instagram, etc.) i la utilització de blogs d'empresa (Twitter, Present-ly, Blogger, Typepad, etc.) no estan tan esteses entre les empreses catalanes, tot i que ho fan a quasi la meitat d'aquest col·lectiu.

És considerablement elevat el percentatge d'empreses que diuen que els mitjans socials són molt útils (47,4%). Per aquest motiu, no és estrany que la seva utilització hagi tingut una evolució favorable en el darrer any (3,2 punts percentuals).

En el conjunt d'Espanya i de la UE-28 no s'aprecien diferències importants amb Catalunya en relació amb les finalitats de l'ús dels mitjans socials per part de les empreses. Respecte de la seva evolució en el darrer any, totes les variables mostren una evolució positiva en totes les zones estudiades a excepció de

l'ús de les xarxes socials, que a Catalunya disminueix 2,7 punts percentuals, i de la utilització dels blogs d'empresa, que a la UE-28 retrocedeix 2,2 punts percentuals.

GRÀFIC II.2.G4 Finalitats de la pàgina web de les empreses i ús dels mitjans socials. Catalunya, Espanya i UE-28, 2016

Igual com passava amb les persones, el comerç electrònic també té una evolució positiva entre les empreses.

Un altre servei important que considerem és el comerç electrònic, que aquest any 2016 ha tingut una evolució bastant favorable. Per una banda, el percentatge d'empreses que compren per comerç electrònic ha pujat 4,7 punts percentuals i se situa en el 35,5% i, per altra banda, el percentatge d'empreses que han venut per comerç electrònic ha crescut 3,5 punts percentuals i se situa en el 23,8% (vegeu la taula II.2.A.T7 de l'annex).

En relació amb el conjunt d'Espanya, Catalunya mostra una utilització del comerç electrònic lleugerament superior, però és destacable el fort creixement del percentatge d'empreses que han comprat per comerç electrònic en el conjunt d'Espanya (6 punts percentuals).

En relació amb el conjunt de la UE-28, Catalunya mostra pitjor resultat quant a les empreses que compren per e-comerç, però millor si ens fixem en les empreses que venen.

La factura electrònica té un comportament desigual segons permeti o no el seu processament automàtic...

Seguint amb aquesta anàlisi dels serveis d'Internet utilitzats per motius empresarials, tractarem ara de la factura electrònica. Es constata una evolució molt satisfactòria del percentatge d'empreses que envien factura electrònica que permet el seu processament automàtic, que creix 13,1 punts percentuals i se situa en el 27,7% de les empreses que envien factures (vegeu la taula II.2.A.T8 de l'annex).

Comprovem que l'ús de la factura electrònica a Catalunya és semblant al que fan les empreses del conjunt d'Espanya (26,1%) i considerablement més elevat que el de la UE-28 (18%).

i la seva utilització és principalment l'Administració pública.

En canvi, si ens fixem en el percentatge d'empreses que reben l'e-factura (que permet el seu processament automàtic), aquest registre retrocedeix al 17,6%. Això, que també es dona en el conjunt d'Espanya (15,6%), no passa a la UE-28 (26%). A més, la seva evolució és negativa en el darrer any.

Aquest darrer resultat estaria explicat pel fet que la factura electrònica, a Catalunya (i a Espanya), es destini principalment a l'Administració pública.¹⁵³

El percentatge d'empreses que envien factura en paper segueix sent el més elevat.

Tornant a les altres modalitats de factura emesa, es comprova que totes elles retrocedeixen i que ho fan a ritmes considerablement elevats (de més de 10 punts percentuals). El percentatge d'empreses que envien factura en paper és el més elevat (76,4%), seguit de la factura electrònica que no permet el seu processament automàtic (61,7%) i de les empreses que només envien factura en paper (13,5%).

Per acabar aquesta secció, estudiarem dues qüestions d'actualitat com són els serveis al núvol (*cloud computing*) i el *big data*.

Els serveis al núvol segueixen tenint una bona acceptació entre les empreses...

Referent al *cloud computing* (CC), podem dir que ja s'estén al 25,2% de les empreses després d'augmentar 7,5 punts percentuals en el darrer any (vegeu la taula II.2.A.T9 de l'annex).

El 71,8% de les empreses que compren algun servei al núvol han adquirit serveis de correu electrònic. Altres serveis de CC amb bastant acceptació són el magatzem de fitxers (64,8%) i els servidors de base de dades (64,6%).

En el conjunt d'Espanya i a la UE-28, el percentatge d'empreses que adquireixen serveis al núvol (19% i 21%, respectivament) és lleugerament inferior al de Catalunya. Si ens fixem en el tipus de serveis adquirits, les principals diferències de Catalunya amb aquests altres territoris es donen, a favor de Catalunya, en els servidors de base de dades i en la computació per executar el propi programari.

i les empreses que fan anàlisi de big data ja representen el 9,8% del total.

Pel que fa al *big data*, constatem que el percentatge d'empreses que van fer aquesta anàlisi s'estén al 9,8%. La font principal de les dades són els mitjans socials (52,3%), seguida de les dades de geolocalització a partir de dispositius portàtils (42,7%), i de les que genera la pròpia empresa amb sensors (33,6%). També sabem que el 82,6% de les empreses que van fer aquesta anàlisi ho van fer amb personal propi (vegeu la taula II.2.A.T10 de l'annex).

No s'aprecien diferències massa rellevants entre Catalunya i el conjunt d'Espanya pel que fa a l'anàlisi del *big data* a les empreses.

7.2.3. SECTOR TIC

Abans de presentar les magnituds pròpies del sector TIC com són l'ocupació i el nombre d'empreses, en aquesta edició de la Memòria comentarem per primera vegada les dades relatives a la despesa TIC i a l'ús d'especialistes i formació TIC de les empreses.

¹⁵³ Al II Congrés de Govern Digital celebrat al mes de gener de 2017, una de les empreses més importants en donar serveis de facturació electrònica va informar que el 89% de la utilització que en fan els seus clients és l'Administració pública.

La despesa TIC de les empreses va augmentar el 23,6% l'any 2015 i se situa en l'1,4% del PIB.

Referent a la despesa TIC de les empreses catalanes, aquesta va augmentar l'any 2015 el 23,6% i se situa en 3.097,8 milions d'euros. Representa el 23,4% de la despesa TIC de les empreses del conjunt d'Espanya.

La despesa en programari és la més important en termes relatius (32,9%), seguida dels serveis TIC (30,7%), els béns TIC (24%) i les altres despeses (12,4%).

El següent punt a considerar analitza qüestions relatives a les habilitats TIC.

Per una banda, sabem que el 33,5% de les empreses ocupen especialistes TIC, que el 18% de les empreses van contractar o intentar contractar especialistes TIC i que el 17,2% va tenir dificultats per contractar aquests especialistes.

TAULA II.2.T7 Empreses que ocupen o van contractar especialistes TIC. Catalunya, Espanya i UE-28, 2015-2016

2016	Catalunya	Espanya	UE-28
Ocupen	33,5	26,3	20,0
Van contractar o intentar	18,0	13,2	9,0
Van tenir dificultats per contractar	3,1	2,3	4,0
2015-2016	Catalunya	Espanya	UE-28
Ocupen	3,2	0,0	0,0
Van contractar o intentar	1,6	0,8	1,0
Van tenir dificultats per contractar	0,9	0,5	1,0

Unitats: percentatge sobre el total d'empreses de 10 o més persones ocupades.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INE i Eurostat.

A Catalunya s'ocupen i es contracten més especialistes TIC que en el conjunt d'Espanya i a la UE-28...

Aquestes dades indiquen que a Catalunya s'ocupen més especialistes TIC que en el conjunt d'Espanya (26,3%) i a la UE-28 (20%) i que la seva contractació també està més activa a Catalunya.

però el 17,2% de les empreses tenen dificultats per contractar.

També s'aprecia que les dificultats per contractar especialistes TIC a Catalunya, mesurades a partir del percentatge d'empreses que manifesten dificultats respecte de les que van contractar o intentar contractar especialistes TIC, són semblants a les del conjunt d'Espanya (17,6%), però considerablement inferiors a les del conjunt de la UE-28 (44,4%).

En el darrer any es constata un increment de les dificultats per contractar aquest tipus de personal en els tres àmbits territorials analitzats. No és estrany que el Govern de la Generalitat hagi aprovat, en aquest sentit, un programa per promoure les vocacions tecnològiques entre els joves, en l'Acord per a l'impuls de l'estratègia SmartCAT que es va firmar el dia 13 de desembre de 2016.

Per altra banda, també disposem de les dades de formació TIC a les empreses segons tipus de personal. Es constata que el 26,7% de les empreses catalanes donen formació TIC al seu personal i que aquesta

es dona de forma lleugerament orientada cap al personal que no és especialista en TIC (vegeu la taula II.2.A.T11 de l'annex).

En el conjunt d'Espanya i a la UE-28 s'observa un percentatge inferior d'empreses que donen formació TIC al seu personal i una orientació superior d'aquesta formació cap al personal que no és especialista en TIC.

També disposem de la informació corresponent a les tasques TIC que fan les empreses segons estiguin realitzades per personal propi o extern (vegeu el gràfic II.2.A.G5 de l'annex).

Les tasques TIC a les empreses estan realitzades majoritàriament per personal extern a excepció del suport al programari d'oficina.

La tasca TIC que més empreses fan amb personal propi és la de suport del programari d'oficina (49%).

La resta de tasques TIC realitzades amb personal propi segueix una tendència a reduir-se fins arribar a una cobertura lleugerament per sobre del 19% amb el desenvolupament de solucions web.

En canvi, les tasques TIC realitzades amb personal extern, diferents del suport d'oficina que hem comentat, mantenen cobertures elevades que van des del 52,3% que representa el desenvolupament de solucions web, fins al 62,5% de la seguretat i protecció de les dades.

La màxima distància entre la realització pròpia i externa d'una taxa TIC recau sobre la seguretat i protecció de les dades (36,6 punts percentuals).

En el conjunt d'Espanya, el percentatge d'empreses que fan tasques TIC segons tipus de tasca i personal propi o extern és semblant al de Catalunya. La màxima distància entre la realització pròpia i externa d'una taxa TIC recau, en el cas espanyol, en el desenvolupament dels sistemes o programari de gestió empresarial (36,1 punts percentuals) (vegeu el gràfic II.2.A.G6 de l'annex).

La situació de la UE-28 també és semblant a la de Catalunya. En el cas europeu, la màxima distància entre la realització pròpia i externa d'una taxa TIC recau en el desenvolupament de solucions web (35 punts percentuals) (vegeu el gràfic II.2.A.G7 de l'annex).

La informació central d'aquesta secció està formada per l'evolució de les dades d'ocupació i del nombre d'empreses del sector TIC.

Referent a l'ocupació, l'Observatori del Treball i Model Productiu les ha deixat de publicar durant els tres primers trimestres de l'any 2016 perquè les TIC han deixat de ser una responsabilitat del Departament d'Empresa i Coneixement però, a petició del CTESC, s'han tornat a publicar a partir del quart trimestre de l'any 2016.

L'ocupació del sector TIC creix el 26,3% i ja supera les 100.000 persones.

En el quart trimestre del 2016, l'ocupació del sector TIC s'ha situat en 103.300 persones, la qual cosa representa un creixement espectacular del 26,3% en relació amb l'ocupació del quart trimestre de l'any 2015. Molt superior al creixement que durant aquest període ha experimentat l'ocupació total (3,2%) (vegeu el gràfic II.2.A.G8 de l'annex).

En el moment d'elaborar aquest document, encara no s'han publicat les dades del nombre d'empreses del sector TIC.

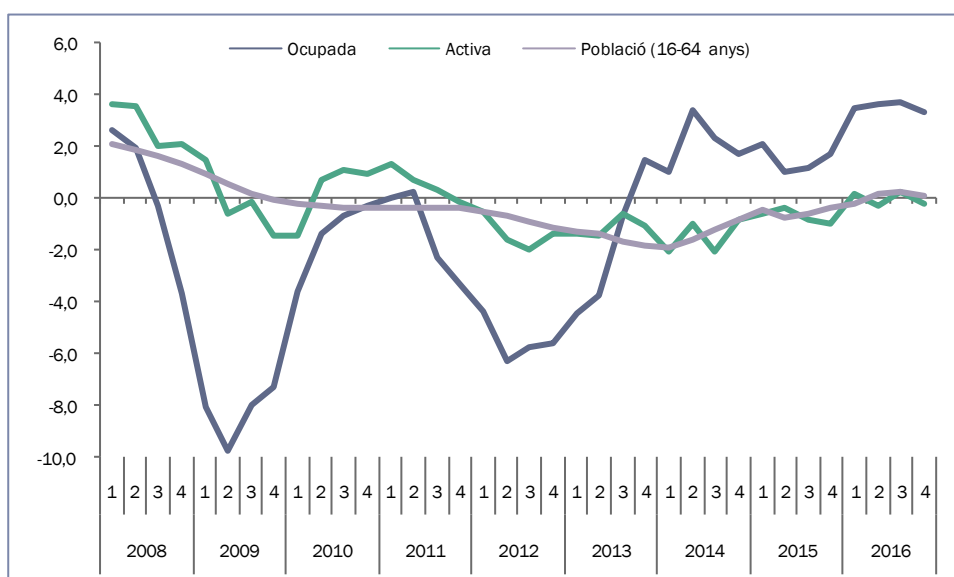
CAPÍTOL III. MERCAT DE TREBALL

8. ANÀLISI DEL MERCAT DE TREBALL

El creixement del nombre de persones ocupades l'any 2016 (+3,5%) ha consolidat els de 2014 i 2015 (+2,1% i +1,5%, respectivament). Aquest increment s'ha produït en un context de dinamisme econòmic, on el PIB català ha crescut el 3,5% en termes reals durant l'any 2016, la productivitat aparent del treball s'ha incrementat el 0,5% en termes reals, mentre que els costos laborals unitaris han disminuït el 0,8%.¹⁵⁴

La població activa i la població en edat de treballar s'han mantingut estables després d'uns anys de retrocés. En canvi, la població desocupada s'ha reduït un 15,6% i s'ha situat per sota de les 600.000 persones.

GRÀFIC III.1.G1 Població en edat de treballar (16-64 anys), variació interanual segons relació amb l'activitat. Catalunya, 2008-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

La taxa d'activitat s'ha mantingut en valors elevats fruit de l'evolució gairebé paral·lela entre la població activa i la població en edat de treballar i s'ha situat en el 78,8% (0,1pp menys que l'any 2015). En canvi, la taxa d'ocupació ha augmentat durant el 2016 i ha assolit el 66,4% (2,2pp més que l'any 2015, però encara 4,9pp per sota que la de l'any 2008), arribant al 67,3% durant el tercer trimestre. La taxa d'atur també s'ha situat en el seu mínim al tercer trimestre amb el 14,7%, amb una mitjana anual del 15,8% (2,9pp menys que l'any 2015, però encara 6,9pp més alta que la del 2008).

8.1. POBLACIÓ EN EDAT DE TREBALLAR¹⁵⁵

La població en edat de treballar s'ha mantingut invariable l'any 2016 després de 6 anys minvant. Així, la població de 16 a 64 anys es manté en poc més de 4.750.000 persones, 230.000 menys que el 2009 (5,0% menys), quan hi havia prop de 5 milions de persones en edat de treballar. Així, el pes dels individus en edat de treballar sobre el total de la població s'ha situat en el 64,8%, 0,2pp menys que l'any 2015.

¹⁵⁴ Per a una anàlisi detallada de la conjuntura macroeconòmica, vegeu el capítol I d'aquesta Memòria.

¹⁵⁵ Vegeu el capítol V d'aquesta Memòria per a una anàlisi més detallada de l'evolució de la població a Catalunya.

Aquest percentatge ha disminuït de forma clara des de l'any 2007, quan se situava en el 68,4% fruit de l'envelliment de la població i la migració de les cohorts joves.

Tot i que la població en edat de treballar no ha variat, si que ho han fet els diferents col·lectius que la componen. Així, s'ha reduït la població de 25 a 34 anys¹⁵⁶ (-3,7%), mentre que ha augmentat la de 16 a 24 anys (+1,5%) i la de 55 a 64 anys (+2,2%). També creix la població de nacionalitat estrangera (+2,3%) gracies a l'augment de la població de 35 a 54 anys d'aquest grup. L'increment de la població de nacionalitat estrangera trenca amb el patró que ha dominat la crisi de major pèrdua de població jove, de nacionalitat estrangera i masculina.

TAULA III.1.T1 Població en edat de treballar (16-64 anys), per grups d'edat, gènere i nacionalitat. Catalunya, 2015-2016

	2016					Var. 2015-2016 (%)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	308	324	536	96	632	1,5	1,5	1,5	1,4	1,5
25-34	442	423	660	205	864	-3,3	-4,0	-4,4	-1,4	-3,7
35-54	1.178	1.197	2.017	358	2.375	0,5	0,0	-0,7	6,0	0,3
55-64	457	429	838	48	886	2,2	2,1	2,7	-6,3	2,2
Total	2.385	2.373	4.051	707	4.758	0,2	-0,2	-0,3	2,3	0,0

Unitats: milers de persones i percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

8.2. POBLACIÓ ACTIVA

La població activa també s'ha mantingut invariable l'any 2016 en poc més de 3.750.000 persones, vora 150.000 menys que l'any 2008 (4,0% menys). Així, la taxa d'activitat ha disminuït 0,1pp fins al 78,8%.

La població en edat de treballar i la població activa no varien l'any 2016 després d'uns anys de retrocessos.

En l'anàlisi per col·lectius destaca el descens de la població activa jove (menors de 35 anys) i l'increment de la població activa de més edat (55 a 64 anys), en un fenomen que ha estat una constant al llarg de la crisi econòmica. També ha estat recurrent en els darrers anys la pèrdua de població activa de nacionalitat estrangera, que el 2016 canvia la tendència i augmenta (+1,5%) per primer cop des de l'any 2009. També augmenta la població activa femenina, però la masculina retrocedeix (+1,0% i -0,9%, respectivament). Així, la població activa masculina acumula 8 anys consecutius retrocedint (des de l'any 2008), mentre que la femenina trenca un seguit de 4 anys de retrocés.

TAULA III.1.T2 Població activa (16-64 anys), per grups d'edat, gènere i nacionalitat. Catalunya, 2015-2016

	2016					Var. 2015-2016 (%)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	126	138	215	49	264	-4,0	-2,2	-3,2	-2,3	-3,1
25-34	379	400	610	169	779	-4,8	-3,7	-5,0	-1,6	-4,2
35-54	1.017	1.125	1.838	305	2.142	2,4	-0,6	0,0	5,9	0,8
55-64	263	303	536	30	566	7,3	2,1	5,7	-13,6	4,5
Total	1.785	1.966	3.199	552	3.751	1,0	-0,9	-0,3	1,5	0,0

¹⁵⁶ Pèrdua concentrada entre la població de nacionalitat espanyola, amb un descens del 4,4%.

	Taxa (%)					Var. 2015-2016 (pp)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	41,0	42,5	40,1	51,3	41,8	-2,4	-1,6	-2,0	-1,9	-2,0
25-34	85,9	94,5	92,5	82,3	90,1	-1,3	0,3	-0,6	-0,2	-0,5
35-54	86,4	94,0	91,1	85,2	90,2	1,5	-0,5	0,6	-0,1	0,5
55-64	57,5	70,6	63,9	61,7	63,8	2,7	0,0	1,8	-5,2	1,4
Total	74,9	82,8	79,0	78,2	78,8	0,5	-0,7	0,0	-0,6	-0,1

Unitats: milers de persones, percentatges i punts percentuals.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

Les variacions de la població en edat de treballar i de la població activa són similars per a tots els grups, el que explica que les taxes d'activitat, en general, hagin variat poc. Les dues excepcions més notòries a això últim són la població de 16 a 24 anys, on la taxa d'activitat ha retrocedit 2,0pp fins al 41,8%, i la població de 55 a 64 anys, on ha augmentat 1,4pp per situar-se en un 63,8%. Això fa que la taxa d'activitat de la població de 16 a 24 anys se situï 15,5pp per sota de la que existia l'any 2007, mentre que la de la població de 55 a 64 anys ho fa 9,2pp per sobre. Aquesta tendència mostra el progressiu retard de l'entrada i la sortida del mercat de treball.¹⁵⁷

8.3. POBLACIÓ OCUPADA

La població ocupada s'ha incrementat el 3,5% durant l'any 2016 (el més gran des de l'inici de la crisi) amb 107.000 persones ocupades més que el 2015. Això fa que la població ocupada se situï en gairebé 3.160.000 persones el 2016, un nivell lleugerament inferior al de l'any 2011, però lluny encara de les 3.560.000 persones ocupades a Catalunya l'any 2008¹⁵⁸ (400.000 persones ocupades menys o el que és el mateix: un 11,2% menys). Pel que fa a la taxa d'ocupació, aquesta se situa en el 66,4% al conjunt de l'any, 2,2pp més que el 2015, però encara 6,0pp per sota de la taxa d'ocupació de l'any 2007.¹⁵⁹

El creixement de la població ocupada és el més gran dels darrers tres anys de creixement consecutius.

El Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya ofereix dades dels fluxos de l'EPA a Catalunya a través de l'Observatori del Treball i Model Productiu. Si s'estudien els fluxos de l'EPA¹⁶⁰ per a la població ocupada, s'observa que el percentatge de població que transita d'un lloc de treball a l'atur entre un trimestre i l'altre (2,5% de mitjana l'any 2016) és el més baix des de l'any 2007 (2,0%). Així mateix, el percentatge de població que es manté ocupat d'un trimestre a l'altre és el més alt de la sèrie 2006-2016 (95,7%).¹⁶¹

Si les dades s'estudien per col·lectius, s'observa un increment generalitzat de la població ocupada, amb l'excepció del col·lectiu de 25 a 34 anys (-1,7%), especialment entre les dones d'aquesta franja d'edat i les persones de nacionalitat espanyola. En canvi, augmenta de forma considerable la població ocupada de 16 a 24 anys (+10,4%) i de 55 a 64 anys (+9,2%). També és notable l'augment de la població de nacionalitat estrangera (+9,3%), especialment a la franja de 35 a 54 anys. Per sexes, l'increment de la població ocupada femenina (+4,1) és més gran que la masculina (+3,0%), a diferència de l'any 2015.

¹⁵⁷ En aquest sentit, convé destacar que des de l'any 2007, la taxa d'activitat femenina ha augmentat 6,5pp enfront d'un descens de 3,3pp en la masculina, mentre que, per nacionalitats, entre la població amb nacionalitat espanyola ha crescut 1,8pp i entre la població amb nacionalitat estrangera ha disminuït 0,6pp.

¹⁵⁸ L'any 2008 és quan s'assoleix el màxim de persones ocupades a Catalunya.

¹⁵⁹ L'any 2007 és quan s'assoleix la major taxa d'ocupació a Catalunya.

¹⁶⁰ Els fluxos de l'EPA analitzen el trànsit entre les diferents situacions de relació amb el mercat de treball de l'individu (ocupat, aturat i inactiu). Les dades, proporcionades per l'Observatori del Treball i Model Productiu, analitzen 5/6 parts de la mostra de l'EPA entre dos trimestres consecutius per a la població de 16 a 64 anys. Les dades es proporcionen per trimestres i s'utilitzen sèries trimestrals agregades de l'EPA per obtenir una mitjana ponderada del conjunt de l'any. Un any consisteix en les transicions del 4t trimestre de l'any anterior al 1r de l'any considerat, del 1r al 2n, del 2n al 3r i del 3r al 4t de l'any d'anàlisi. Les dades que es mostren en aquesta Memòria fan referència al percentatge de població que, en mitjana anual, transita d'un estat a un altre entre dos trimestres d'aquell any.

¹⁶¹ Vegeu l'annex.

Destaca el creixement de l'ocupació entre la població de nacionalitat estrangera, un dels col·lectius més afectats pe la crisi.

Des de l'inici de la crisi, l'evolució de la població ocupada havia estat sempre més negativa entre la població jove, de nacionalitat estrangera i masculina. Així doncs, l'any 2016 s'observa un canvi de patró significatiu en l'ocupació segons nacionalitat, al mateix temps que es torna a la dinàmica de gènere dels darrers anys.

TAULA III.1.T3 Població ocupada (16-64 anys), per grups d'edat, gènere i nacionalitat. Catalunya, 2015-2016

	2016					Var. 2015-2016 (%)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	85	89	145	28	174	7,0	13,9	8,9	18,8	10,4
25-34	317	333	520	129	649	-2,6	-0,9	-3,3	5,0	-1,7
35-54	861	996	1.630	227	1.857	4,9	2,3	2,4	11,7	3,5
55-64	219	260	457	23	480	11,0	7,7	9,6	1,5	9,2
Total	1.482	1.677	2.752	407	3.159	4,1	3,0	2,7	9,3	3,5
	Taxa (%)					Var. 2015-2016 (pp)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	27,5	27,4	27,1	29,3	27,5	1,4	3,0	1,8	4,3	2,2
25-34	71,7	78,7	78,8	63,2	75,1	0,6	2,5	0,9	3,8	1,5
35-54	73,1	83,2	80,8	63,4	78,2	3,0	1,9	2,5	3,2	2,4
55-64	48,0	60,7	54,5	46,6	54,1	3,8	3,2	3,4	3,6	3,5
Total	62,1	70,7	67,9	57,5	66,4	2,3	2,2	2,0	3,7	2,2

Unitats: milers de persones, percentatges i punts percentuals.
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

Pel que fa a la taxa d'ocupació, l'increment ha estat encara més generalitzat i bastant uniforme, especialment entre homes i dones. En qualsevol cas, destaca l'increment moderat de la taxa d'ocupació de la població de 25 a 34 anys (+1,5pp) en comparació amb els altres grups d'edat, així com també l'evolució diferenciada de les taxes d'ocupació si l'individu té la nacionalitat espanyola o no (+2,0pp i +3,7pp, respectivament).

Malgrat tot, la taxa d'ocupació de la població amb nacionalitat estrangera se situa encara 12,0pp per sota de l'estimada l'any 2007, mentre que la de la nacionalitat espanyola és 5,1pp més baixa. També la taxa d'ocupació de la població masculina se situa a 10,7pp de l'existent el 2007, mentre que entre la població femenina és 1,0pp més baixa. El canvi més important durant aquests darrers anys, però, es manté entre els diferents trams d'edat, amb taxes d'ocupació 22,1pp i 9,8pp més petites per als joves de 16 a 24 anys i de 25 a 34 anys, respectivament, i 2,3pp més elevada entre la població de 55 a 64 anys.

Resulta remarcable l'augment de població ocupada no qualificada i qualificada manual, dos dels col·lectius on més havia retrocedit la població ocupada durant la gran recessió.

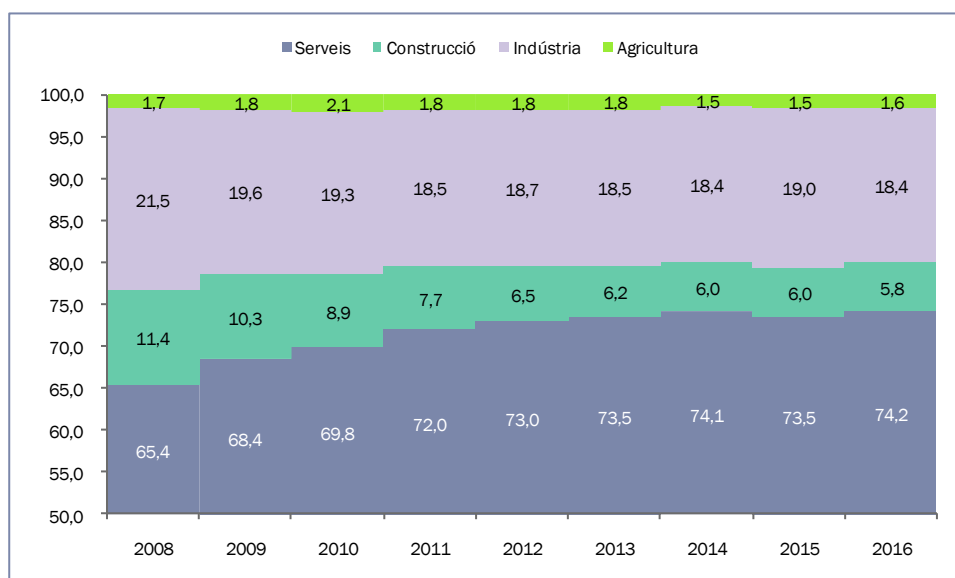
L'any 2016 la població ocupada ha crescut entre els treballadors no qualificats (+5,6%) i els treballadors qualificats manuals (+4,8%). També ha augmentat entre el personal tècnic i directiu i els treballadors qualificats no manuals, tot i que el creixement ha estat menor (+2,8% en ambdós casos). Val a dir, però, que, des de l'inici de la crisi econòmica, el col·lectiu de treballadors qualificats no manuals ha estat l'únic que ha crescut (+7,0%), el que contrasta amb el descens del personal tècnic i directiu (-4,3%), però sobretot amb el dels treballadors qualificats manuals (-31,6%) i els no qualificats (-24,5%). Com s'ha comentat, aquests dos últims grups és on més ha crescut la població ocupada l'any 2016.

El creixement de la població ocupada l'any 2016 s'ha produït a tots els nivells formatius, a excepció del grup d'individus amb educació primària o inferior, que ha retrocedit (-0,6%). Els principals increments es produeixen entre la població amb estudis de secundària de segona etapa amb orientació general (+9,6%) i entre els que tenen estudis d'educació superior (+4,6%). En comparació amb l'inici de la crisi l'únic col·lectiu que ha registrat increments de població ocupada és el dels individus amb educació superior (+17,6%), en un context on augmenta la població amb estudis superiors i disminueixen la resta, especialment la que presenta estudis de primera etapa d'educació secundària o inferiors.¹⁶²

Tot i que el creixement de la població ocupada es produeix a tots els quatre grans sectors per segon any consecutiu, destaca la terciarització de l'economia.

Per sectors, sobresurt la creació d'ocupació als serveis i l'agricultura, on el nombre de persones ocupades ha augmentat un 4,6% l'any 2016. També s'ha incrementat el nombre d'individus ocupats a la construcció i la indústria, tot i que de forma més moderada (0,6% i 0,4%, respectivament). Aquest creixement generalitzat als quatre grans sectors es produeix per segon any consecutiu des de l'inici de la crisi. En aquest sentit, i en comparació al nombre d'ocupats/ades de l'any 2008 a cada sector, la construcció presenta una pèrdua del 54,8% de la població ocupada al sector, la indústria del 23,9% i l'agricultura del 19,3%. En canvi, el nombre d'ocupats als serveis supera el valor de l'any 2008 en un 0,7%. Així, si es compara l'ocupació perduda durant la crisi (2008-2013) i l'ocupació creada durant la recuperació (2013-2016),¹⁶³ s'observa que la indústria ha recuperat el 26,7% de l'ocupació perduda, mentre que al sector serveis la població ocupada supera ja l'existent l'any 2008.¹⁶⁴

GRÀFIC III.1.G2 Població ocupada (16-64 anys), per sector d'activitat. Catalunya, 2008-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

No és estrany, doncs, que el sector serveis hagi anat guanyant pes des de l'any 2008 (+8,8pp), en detriment de la construcció (-5,6pp), però també de la indústria (-3,1pp). L'any 2016 s'ha consolidat aquesta tendència,¹⁶⁵ que semblava haver-se interromput l'any 2015, tot i que la distribució sectorial ha variat poc els darrers 4 anys.

¹⁶² En bona part pel descens de la població amb estudis de primària o inferiors.

¹⁶³ Vegeu l'annex.

¹⁶⁴ A l'agricultura i la construcció el mínim s'assoleix l'any 2014, any a partir del qual s'inicia la recuperació. Des de llavors s'ha recuperat el 30,9% de l'ocupació perduda a l'agricultura i l'1,1% a la construcció.

¹⁶⁵ Amb un increment del pes dels serveis (+0,7pp) i un descens de la indústria (-0,6pp) i la construcció (-0,2pp).

Si l'anàlisi es duu a terme per branques d'activitat, dins de la indústria l'any 2016 han augmentat la indústria de l'alimentació, tèxtil, del cuir, de la fusta i del paper (+2,1%), així com la construcció de maquinària, equips electrònics i material de transport i instal·lació i reparació industrial (+3,1). En canvi, a les indústries extractives, refinament de petroli, química, farmacèutica, del cautxú i matèries plàstiques, subministrament d'electricitat, gas, vapor, aire condicionat i aigua, gestió de residus i metal·lúrgia el nombre de persones ocupades ha retrocedit (-3,5%).

Al sector serveis destaca el creixement l'any 2016 de l'ocupació al transport, emmagatzematge, informació i telecomunicacions (+8,9%), juntament amb el de l'Administració pública, educació i activitats sanitàries (+7,0%) i el comerç, reparació d'automòbils i hostaleria (+5,1%). La resta de branques d'activitats del sector serveis han mantingut o augmentat lleugerament la seva població ocupada.

TAULA III.1.T4 Població ocupada (16-64 anys), per sectors i branques d'activitat. Catalunya, 2015-2016

	2016	Var. 2015-2016 (%)	Pes 2016 (%)	Var. Pes 2015-2016 (pp)	Var. absoluta	Pes variació (%)
Agricultura	49	4,6	1,6	0,0	2	2,0
Indústria	582	0,4	18,4	-0,6	2	2,0
Indústria I	191	2,1	6,1	-0,1	4	3,7
Indústria II	207	-3,5	6,5	-0,5	-7	-6,9
Indústria III	184	3,1	5,8	0,0	6	5,2
Construcció	183	0,6	5,8	-0,2	1	1,0
Serveis	2.345	4,6	74,2	0,7	102	95,0
Serveis I	732	5,1	23,2	0,3	36	33,0
Serveis II	289	8,9	9,2	0,5	24	21,9
Serveis III	448	0,4	14,2	-0,4	2	1,8
Serveis IV	635	7,0	20,1	0,6	41	38,3
Serveis V	240	0,0	7,6	-0,3	0	0,0
Total	3.159	3,5	100,0	0,0	108	100,0

Unitats: milers de persones, percentatges i punts percentuals.

Nota: Agricultura=agricultura, silvicultura i pesca. Indústria I=indústria de l'alimentació, tèxtil, del cuir, de la fusta i del paper. Indústria II=indústries extractives, refinament de petroli, química, farmacèutica, del cautxú i matèries plàstiques, subministrament d'electricitat, gas, vapor, aire condicionat i aigua, gestió de residus i metal·lúrgia. Indústria III=construcció de maquinària, equips electrònics i material de transport i instal·lació i reparació industrial. Construcció=construcció. Serveis I=comerç, reparació d'automòbils i hostaleria. Serveis II=transport, emmagatzematge, informació i telecomunicacions. Serveis III=intermediació financera, assegurances, activitats immobiliàries, serveis professionals, científics, administratius i altres. Serveis IV=Administració pública, educació i activitats sanitàries. Serveis V=altres serveis.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

Si la comparativa es realitza respecte a l'any 2008, dins de la indústria, la de l'alimentació, tèxtil, del cuir, de la fusta i del paper és la que menys ha retrocedit, amb una disminució del 9,9% de la població ocupada. Això representa que entre 2013 i 2016 s'ha recuperat el 57,7% dels llocs de treball perduts entre 2008 i 2013. Les indústries extractives, refinament de petroli, química, farmacèutica, del cautxú i matèries plàstiques, subministrament d'electricitat, gas, vapor, aire condicionat i aigua, gestió de residus i metal·lúrgia han perdut el 30,6% de la població ocupada entre 2008 i 2016, enfront d'un 27,6% a la construcció de maquinària, equips electrònics i material de transport i instal·lació i reparació industrial. Això implica una recuperació de només el 4,4% i 5,8% de l'ocupació perduda durant la crisi, respectivament.

La pèrdua de població ocupada al sector serveis des de l'any 2008 ha estat més intensa a la intermediació financera, assegurances, activitats immobiliàries, serveis professionals, científics, administratius i altres (-8,7%) i al transport, emmagatzematge, informació i telecomunicacions (-4,0%). Així, entre 2013 i 2016 aquestes branques d'activitat han recuperat el 40,7% i 55,2% de l'ocupació perduda entre 2008 i

2013, respectivament. Entre 2008 i 2016 també ha retrocedit la població ocupada al comerç, reparació d'automòbils i hostaleria (-0,4%) i als altres serveis (-3,3%). En aquestes branques, s'ha recuperat el 97,0% i el 5,3% dels llocs de treball perduts entre 2008 i 2013, respectivament¹⁶⁶. Per últim, a l'Administració pública, educació i activitats sanitàries la població ocupada ha augmentat durant el període 2008-2016 (+14,9%), fent-ho tant entre els anys 2008-2013 (+5,9%) com entre 2013-2016 (+8,5%).¹⁶⁷

La província de Barcelona s'està convertint en el pol de creixement de l'ocupació, fet que s'ha consolidat l'any 2016.

La població ocupada ha crescut a les províncies de Barcelona (+4,4%) i Girona (+3,1%), mentre que ha retrocedit a Lleida (-0,3%) i Tarragona (-0,1%). Val a dir que la taxa d'ocupació ha crescut sobretot a Barcelona (+2,4pp fins al 67,0%) i Girona (+2,7pp fins al 66,1%), mentre que ha augmentat menys a Lleida (+0,7pp, fins al 68,5%) i Tarragona (+1,2pp i 61,3%). Així mateix, aquesta última sembla quedar-se enrere pel que fa a la taxa d'ocupació. En aquest sentit, la població ocupada a Barcelona és un 11,0% inferior a la que hi havia l'any 2008, enfront d'un 10,4% a Girona i un 9,6% a Lleida. A Tarragona, en canvi, aquest valor s'enfila fins al 14,3%.¹⁶⁸

Afiliació a la Seguretat Social

Segons dades de la Seguretat Social, l'afiliació a Catalunya l'any 2016 ha augmentat el 3,7% respecte a l'any 2015, el que equival a unes 113.000 persones afiliades més. Això situa la mitjana d'afiliats/ades per sobre de les 3.150.000 persones. Aquest increment és similar al que estima l'EPA per a la població ocupada (+3,5%).

El nombre d'individus afiliats en règim general¹⁶⁹ ha augmentat el 4,4% (106.000 persones), mentre que el nombre d'afiliats en règim especial de treballadors autònoms ha crescut el 1,2% (6.000 persones) i la població afiliada en règim especial del mar ho ha fet el 7,7% (500 persones).

El Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya ofereix dades detallades d'afiliació a Catalunya a través de l'Observatori del Treball i Model Productiu. A partir d'aquestes dades es poden treballar variables que no apareixen a l'EPA.¹⁷⁰ Així, amb aquesta font la població afiliada ha crescut un 3,8%, un augment una mica superior al que registra la Seguretat Social (+3,7%) i l'EPA (+3,5%). El creixement l'any 2016 s'ha produït a tot tipus d'empreses, independentment de la seva mida, però ha estat una mica inferior a les empreses de 5 treballadors o menys (+2,0%) i superior a la resta (+4,8%).¹⁷¹ En el transcurs de la recessió i la posterior recuperació (període 2008-2016), les empreses de menys de 100 treballadors són les que han perdut un major nombre de treballadors, especialment les empreses d'entre 6 i 50 empleats. En canvi, les empreses de més de 250 treballadors tenen l'any 2016 més població ocupada que l'any 2008.¹⁷²

Les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu mostren un increment de l'afiliació del 4,7% a la construcció, del 4,0% al sector serveis i un 2,6% a la indústria, mentre que a l'agricultura l'afiliació ha

¹⁶⁶ En el cas de la categoria "Altres serveis", el descens de la població ocupada es produeix principalment l'any 2009. Des de l'any 2013 pràcticament no s'ha generat ocupació, motiu pel qual la recuperació dels llocs de treballs perduts des de l'any 2008 és tan baixa. Es tracta, doncs, d'una branca que presenta poc dinamisme pel que fa a l'ocupació durant la recent fase expansiva.

¹⁶⁷ Vegeu l'annex.

¹⁶⁸ La crisi ha estat especialment intensa a Barcelona i Tarragona i una mica menys intensa a Girona i, sobretot, a Lleida. Aquestes dues últimes províncies comencen a recuperar-se l'any 2012, mentre que Barcelona i Tarragona ho fan l'any 2013. L'any 2016 la província de Barcelona s'ha consolidat com el pol de la recuperació de l'ocupació, amb un creixement de la població ocupada del 8,6% entre 2013 i 2016.

¹⁶⁹ El règim general inclou el sistema especial agrari i el sistema d'empleats de la llar.

¹⁷⁰ Les dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies fan referència a l'últim mes de cada trimestre per a la població afiliada en règim general, règim especial de la mineria i el carbó, i règim especial de treballadors autònoms. Així doncs, les dades no són comparables amb les d'afiliació per al conjunt de l'any que ofereix la Seguretat Social, ni amb les dades de l'EPA.

¹⁷¹ Les dades d'augment de l'afiliació per mida d'empresa fan referència exclusivament al règim general i règim especial de la mineria i el carbó, on l'ocupació ha augmentat un 4,4%.

¹⁷² Vegeu l'annex.

augmentat un 0,3%.¹⁷³ Així, el sector serveis concentra el 82,1% de la nova afiliació generada, enfront d'un 10,5% de la indústria i un 7,2% de la construcció.

Si es desagrega la informació sectorial per seccions, s'observa que, dins del sector serveis, destaquen sobretot els increments d'afiliació a l'hostaleria (+5,4%), la informació i comunicacions (+7,0%), les activitats professionals, tècniques i científiques (+5,3%) i les activitats administratives i serveis auxiliars (+6,1%). Junes representen gairebé la meitat de la nova ocupació generada al sector serveis. També és significatiu l'increment de població afiliada a les activitats immobiliàries (+6,1%), així com que gairebé totes les seccions incrementin en nombre de persones afiliades, a excepció de les activitats financeres i d'assegurances (-1,4%) i les activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic o les activitats de les llars que produeixen béns i serveis per a ús propi (-2,3%).

TAULA III.1.T5 Població afiliada⁽¹⁾, per seccions. Catalunya, 2015-2016

		2016	Var. 15-16 (%)	Pes 2016 (%)	Var. (pp)	Var. 15-16 absoluta	Pes variació (%)
Agricultura	Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	33	0,3	1,1	0,0	0	0,1
Indústria	Indústries extractives	3	1,2	0,1	0,0	0	0,0
	Indústries manufactureres	427	2,7	14,0	-0,1	11	10,1
	Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	5	-1,4	0,2	0,0	0	-0,1
	Subministrament d'aigua; activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	24	2,0	0,8	0,0	0	0,4
Construcció	Construcció	179	4,7	5,9	0,1	8	7,2
Serveis	Comerç a l'engròs i al detall; reparació de vehicles de motor i motocicletes	573	2,5	18,8	-0,2	14	12,7
	Transport i emmagatzematge	156	4,1	5,1	0,0	6	5,6
	Hostaleria	251	5,4	8,2	0,1	13	11,6
	Informació i comunicacions	96	7,0	3,2	0,1	6	5,7
	Activitats financeres i d'assegurances	65	-1,4	2,1	-0,1	-1	-0,8
	Activitats immobiliàries	29	6,1	1,0	0,0	2	1,5
	Activitats professionals, científiques i tècniques	197	5,3	6,5	0,1	10	9,0
	Activitats administratives i serveis auxiliars	253	6,1	8,3	0,2	14	13,1
	Administració pública, Defensa i Seguretat Social obligatòria	179	3,2	5,9	0,0	6	5,0
	Educació	154	4,2	5,0	0,0	6	5,5
	Activitats sanitàries i de serveis socials	259	4,2	8,5	0,0	10	9,3
	Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	62	5,6	2,0	0,0	3	3,0
	Altres serveis	94	1,3	3,1	-0,1	1	1,1
	Activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic; activitats de les llars que produeixen béns i serveis per a ús propi	6	-2,3	0,2	0,0	0	-0,1
	Organismes extraterritorials	0	7,8	0,0	0,0	0	0,0
	Total		3.046	3,8	100,0	0,0	111

Unitats: milers de persones i percentatges.

(1) Mitjana anual calculada a partir de les dades d'afiliació de l'últim dia dels quatre trimestres dels anys 2015 i 2016, per a la població afiliada en el règim general, el règim especial de treballadors autònoms i el règim especial de la mineria i el carbó.

¹⁷³ Aquest creixement sectorial dista de l'evolució sectorial que presentava l'EPA, que assignava un major creixement a l'agricultura i un de menor a la construcció i la indústria.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya (Observatori del Treball i Model Productiu).

Per entendre el comportament de la indústria cal analitzar la indústria manufacturera, que concentra el gruix de l'afiliació al sector. Si aquesta s'analitza per divisions, l'any 2016 destaca el creixement per sobre de la mitjana del sector a les indústries de productes alimentaris (+4,3%) i a la fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips (+3,3%). També és rellevant l'aportació dels vehicles de motor, remolcs i semiremolcs (+3,2%). Fent la mateixa anàlisi de divisions per al sector serveis, destaquen per damunt de la resta els increments d'afiliació als serveis de tecnologies de la informació (+12,2%), així com les activitats relacionades amb l'ocupació (+11,2%) o les activitats administratives d'oficina (+9,5%).

Les dades d'afiliació mostren una terciarització de l'activitat, amb un sector serveis que ha resistit millor el període recessiu (2008-2013) i creix més durant el període expansiu (2013-2016). En canvi, l'agricultura, la indústria i la construcció, tot i estar recuperant part de la població afiliada, encara estan molt lluny dels valors de l'any 2008, especialment les dues darreres.

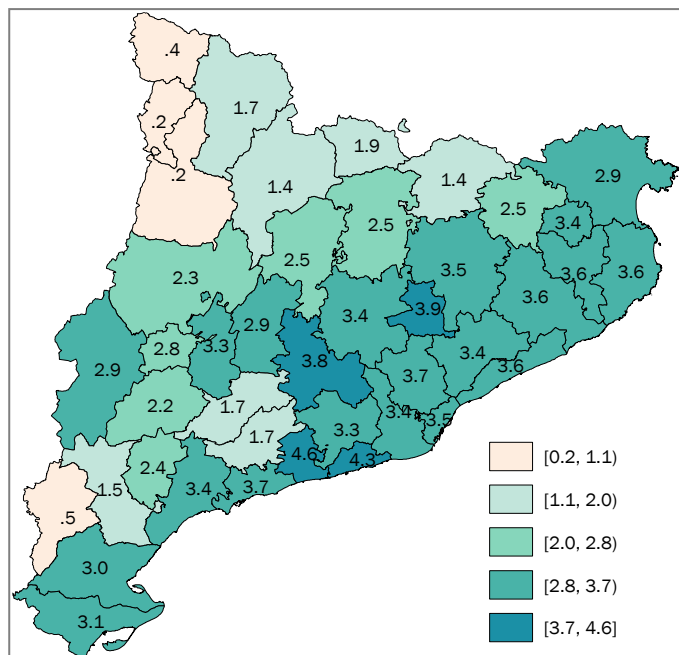
Dins del sector serveis, és destacable el comportament de les activitats financeres i d'assegurances, que perd afiliats tant en el període recessiu (-14,0%) com en el període expansiu (-7,1%), fet que no es produeix a cap altra branca d'activitat. A l'altre extrem, l'educació i les activitats sanitàries i de serveis socials creixen tant durant la fase recessiva del cicle com durant la fase expansiva. En un terme mig, hi ha seccions on el resultat conjunt de la crisi i la recuperació és d'increments de l'afiliació, com és el cas de l'hostaleria o la informació i comunicacions, que entre 2008 i 2016 mostren increments del 15,9% i del 17,3%, respectivament, fruit del bon comportament durant la fase de recuperació. També en aquest grup, hi apareixen les activitats professionals, tècniques i científiques (+12,0%) o les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment (+11,7%). En canvi, n'hi ha d'altres que mostren descensos importants, com és el cas del comerç i la reparació de vehicles, el transport i emmagatzematge o la categoria altres serveis, on l'afiliació ha baixat un 5,2%, 9,5% i 11,1%, respectivament. En aquestes branques el resultat s'explica per un fort descens durant la recessió i un augment més tímid de l'afiliació durant la recuperació. En resum, doncs, el que s'observa és una recessió molt concentrada en uns pocs sectors i una recuperació més diversificada.¹⁷⁴

Amb dades d'afiliació d'Idescat¹⁷⁵ d'àmbit comarcal es pot veure un increment de l'afiliació a totes les comarques catalanes. Els principals increments de població afiliada, però, s'han produït a la costa i a l'entorn de l'àrea metropolitana de Barcelona. Així, s'ha registrat un increment del 4,6% al Baix Penedès o d'un 4,3% al Garraf, juntament amb l'augment al Moianès (+3,9%) o l'Anoia (+3,8%). En canvi, a l'interior i, específicament en algunes comarques de Lleida i Tarragona, el creixement ha estat més petit. És el cas del Pallars Jussà (+0,2%), l'Alta Ribagorça (+0,2%) o la Vall d'Aran (+0,4%), així com la Terra Alta (+0,5%).

¹⁷⁴ Vegeu l'annex.

¹⁷⁵ S'utilitzen les dades que proporciona Idescat, atès que incorpora tots els règims de cotització i corregeix la informació que proporciona la Seguretat Social en base al Padró poblacional.

MAPA III.1.M1 Població afiliada⁽¹⁾ per comarques, variació anual. Catalunya, 2015-2016

Unitats: percentatges.

(1) Mitjana anual calculada a partir de les dades d'afiliació de l'últim dia dels quatre trimestres dels anys 2015 i 2016, per a la població afiliada.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Utilitzant dades d'afiliació de l'Observatori del Treball i Model Productiu per al període 2008-2016,¹⁷⁶ s'observa que durant la fase recessiva del cicle (2008-2013) les zones rurals perden una proporció major de població afiliada, amb especial incidència a les Terres de l'Ebre (el Montsià i la Ribera d'Ebre, per exemple, perden el 26,9% de la població afiliada). Destaca el millor comportament durant la crisi de les comarques de les províncies de Barcelona i Girona (especialment aquestes últimes), mentre que a la província de Lleida el comportament és molt desigual. Pel que fa a la fase expansiva (2013-2016), la recuperació és més intensa a les zones de costa, així com a les comarques de les províncies de Barcelona i Girona. Amb dades d'Idescat, si s'analitza el període de recuperació (2013-2016),¹⁷⁷ s'observa un major creixement de la població afiliada a la província de Barcelona i a la costa. Per contra, els creixements més petits es registren al Pirineu i a les comarques interiors de l'Ebre.¹⁷⁸

Analitzant conjuntament la recessió i la recuperació (2008-2016) amb dades de l'Observatori, s'aprecia un descens a les zones rurals i un comportament millor a les zones urbanes. El descens és molt important a les Terres de l'Ebre (pròxim al 20,0%). En canvi, només la comarca d'Osona presenta un nivell de població afiliada superior al que registrava l'any 2008. Així mateix, Lleida presenta evolucions molt desiguals, fruit del comportament durant la fase recessiva (amb descensos de l'1,9% a la Segarra i alhora de més del 19,0% al Solsonès o l'Alta Ribagorça).¹⁷⁹ Tot plegat sembla dibuixar un moviment de l'afiliació de sud a nord, d'interior a costa i de zones rurals a zones urbanes durant el període 2008-2016, amb les Terres de l'Ebre com a zona més afectada per la crisi. Tampoc s'observa cap correlació entre el descens en l'afiliació durant la fase recessiva i un increment del nombre d'afiliats durant la fase expansiva per comarques, el que podria indicar una relocalització de l'activitat durant el període 2008-2016.

¹⁷⁶ No es disposa de dades d'Idescat d'afiliació corregides segons la residència padronal de l'afiliat per a l'any 2008.

¹⁷⁷ No es disposa de dades d'Idescat d'afiliació corregides segons la residència padronal de l'afiliat per a l'any 2008.

¹⁷⁸ En algunes comarques, les diferències en el creixement de l'afiliació entre les dues fonts analitzades en el període de recuperació (2013-2016) són molt notables. És el cas de la Cerdanya (+19,6% amb dades de l'Observatori i +2,6% amb les d'Idescat: 17,0pp de diferència) o Osona (+17,1% amb dades de l'Observatori i +10,8% amb les d'Idescat: 6,3pp de diferència). Tant la correcció segons residència padronal de l'afiliat, com el fet que s'inclouguin tots els règims d'afiliació, fan preferible prendre com a referència les dades d'Idescat.

¹⁷⁹ Vegeu l'annex.

El treball a temps parcial

La població ocupada a temps parcial ha augmentat de forma considerable l'any 2016 (+5,4%), per sobre de l'increment de la població ocupada a temps complet (+3,2%). Això ha derivat en un petit augment de la taxa de treball a temps parcial (+0,3pp), que s'ha situat en un 14,0%. Des de l'inici de la crisi la taxa de treball a temps parcial sempre havia augmentat (des de l'11,5% de l'any 2008, fins al 15,1% de l'any 2014) a excepció de l'any 2015, on va retrocedir amb força. Així, la població ocupada a temps complet és encara un 13,7% més petita que l'any 2008, mentre que l'ocupada a temps parcial és un 8,0% més gran. En qualsevol cas, però, després d'uns anys d'augment de la taxa de treball a temps parcial fruit de la crisi econòmica, la tendència apunta a una reducció de la taxa amb la recuperació econòmica.

Es produeix un lleuger increment de la taxa de treball a temps parcial que contrasta amb el descens experimentat l'any 2015.

El percentatge de població que treballa a temps parcial de forma involuntària¹⁸⁰ s'ha situat en el 58,4% l'any 2016 (gairebé 260.000 persones), 1,1pp més que l'any anterior. Això s'explica per l'augment del 7,5% dels treballadors/es a temps parcial involuntari. En comparació amb l'any 2008, la població que treballa a temps parcial de forma involuntària és un 130,4% superior, mentre que el percentatge de treballadors/es a temps parcial involuntari se situa 31,0pp per sobre de l'existent llavors (27,4%).

Pel que fa als fluxos de l'EPA, quan s'analitza el percentatge de població que transita d'un lloc de treball a l'atur en funció de si treballa a temps complet o temps parcial, s'observa un percentatge més alt entre els ocupats en un lloc de treball a temps parcial. Així, l'any 2016 el 5,6% de la població ocupada a temps parcial es trobava en situació d'atur al trimestre següent, enfront d'un 2,0% entre els treballadors a temps complet (3,6pp de diferència). L'any 2012 aquests percentatges eren del 9,3% i del 3,4% respectivament (5,9pp de diferència), amb una millora més notable entre els treballadors a temps parcial i una millora més moderada entre els que treballen a jornada completa els darrers anys.¹⁸¹

En un context on el treball a temps parcial augmenta a tots els grups de població, destaca l'increment de la població que treballa a temps parcial entre la població de 16 a 24 anys (+22,3%), així com entre la masculina (+11,6%) i l'estrangera (+9,5%).

¹⁸⁰ Per no haver pogut trobar un lloc de treball a jornada completa.

¹⁸¹ Vegeu l'annex.

TAULA III.1.T6 Població ocupada (16-64 anys) que treballa a temps parcial, per grups d'edat, gènere i nacionalitat. Catalunya, 2015-2016

	2016					Var. 2015-2016 (%)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	42	31	64	9*	73	23,3	21,0	20,7	35,9*	22,3
25-34	66	33	75	24	98	3,7	11,6	1,7	23,4	6,2
35-54	168	51	177	42	219	-0,3	7,5	1,6	0,7	1,4
55-64	41	11	47	5*	53	-0,2	7,0	1,9	-4,4*	1,2
Total	317	126	364	80	443	3,2	11,6	4,6	9,5	5,4

	Taxa (%)					Var. 2015-2016 (pp)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	49,6	34,7	44,0	31,6*	42,0	6,6	2,0	4,3	4,0*	4,1
25-34	20,7	9,9	14,4	18,3	15,2	1,3	1,1	0,7	2,7	1,1
35-54	19,5	5,1	10,9	18,5	11,8	-1,0	0,2	-0,1	-2,0	-0,2
55-64	18,9	4,3	10,4	22,5*	10,9	-2,1	0,0	-0,8	-1,4*	-0,9
Total	21,4	7,5	13,2	19,6	14,0	-0,2	0,6	0,2	0,0	0,3

Unitats: milers de persones, percentatges i punts percentuals.

* Dada estadísticament no significativa.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

La taxa de treball a temps parcial ha augmentat entre els menors de 35 anys (+4,1pp entre la població de 16 a 24 anys i +1,1pp entre la de 25 a 34), els homes (+0,6pp) i en menor mesura entre la població de nacionalitat espanyola (+0,2pp). Així, les taxes de treball a temps parcial segueixen divergint per grups d'edat, mentre que convergeixen per gènere i nacionalitats de manera molt tímida.

8.3.1. POBLACIÓ ASSALARIADA

Si s'analitzen les dades de l'EPA en funció de la situació professional, el nombre d'ocupats/ades creix de forma generalitzada. L'excepció es troba entre els empresaris amb assalariats, que han retrocedit el 7,9% l'any 2016. Així, la població ocupada ha crescut de forma més moderada entre els treballadors independents o empresaris sense assalariats (+2,1%), ha estat superior a la mitjana entre els assalariats del sector privat (+4,0%) i ha crescut molt per sobre del conjunt entre els assalariats del sector públic (+6,0%). Des de l'inici de la crisi el col·lectiu d'empresaris amb assalariats és el que ha disminuït més (-35,6%), seguit del d'assalariats del sector privat (-13,7%). El d'empresaris sense assalariats ha augmentat un 3,7% i el d'assalariats del sector públic és un 6,0% més gran que l'any 2008.

La població assalariada al sector públic i els empresaris sense assalariats són els grups que millor han superat la crisi. L'any 2016 la població assalariada al sector públic és la que més creix.

Si s'observa el conjunt de la població assalariada, aquesta s'ha incrementat un 4,3% l'any 2016, el que representa el major creixement des de l'inici de la crisi i supera inclús els creixements dels anys 2006 i 2007. Tot i això, la població assalariada és encara un 11,2% més petita que l'any 2008.

El pes dels assalariats sobre el conjunt de la població ocupada ha augmentat 0,6pp respecte al 2015 i se situa en el 83,8%, el mateix nivell de l'any 2008. Així mateix, el pes del sector públic sobre el conjunt dels assalariats ha crescut en 0,2pp fins a situar-se al 15,2%. D'aquesta manera, el pes dels assalariats del sector públic sobre el total d'assalariats és 2,5pp més elevat del que ho era a l'inici de la recessió.

Temporalitat

La població assalariada amb contracte temporal s'ha incrementat el 12,4% l'any 2016, molt per sobre de l'augment de la població ocupada amb contracte indefinit (+2,3%).¹⁸² Això ha suposat un increment de la taxa de temporalitat d'1,5pp, fins a situar-la al 21,2%. Aquest increment de la població assalariada amb contracte temporal només és superat pels creixements de finals dels anys 80 i principis dels 90,¹⁸³ i ha situat la taxa de temporalitat pròxima al valor que existia l'any 2008 (21,4%, 0,2pp per sobre de l'actual). En aquest sentit, la població assalariada ocupada amb contracte temporal és encara un 11,9% menor a la de l'any 2008, enfront de l'11,0% de la població assalariada amb contracte indefinit. Així, durant el període de crisi la temporalitat ha retrocedit i està augmentant amb la recuperació econòmica.

El creixement del nombre d'ocupats amb un contracte temporal explica més de la meitat de la nova ocupació creada l'any 2016.

La població assalariada amb contracte temporal ha crescut més entre la població de 16 a 24 anys (+28,2%) i la de 55 a 64 anys (+55,1%), tot i que en aquest últim cas el valor inicial era molt baix. També ha crescut més entre la població femenina (+14,8%) i la de nacionalitat estrangera (+19,4%). En el cas dels joves i la població de nacionalitat estrangera es tracta de col·lectius que presentaven les taxes de temporalitat més elevades l'any 2015. Així, les taxes dels individus de nacionalitat espanyola (+1,3pp) i dels de nacionalitat estrangera (+2,3pp) han divergit, el que també succeeix per grups d'edat (especialment en el cas de la població de 16 a 24 anys). En canvi, les taxes de temporalitat masculina (+1,2pp) i femenina (+1,9pp) han convergit fins a igualar-se.

TAULA III.1.T7 Població assalariada (16-64 anys) amb contracte temporal, per grups d'edat, gènere i nacionalitat. Catalunya, 2015-2016

	2016					Var. 2015-2016 (%)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	54	60	97	17*	114	20,7	35,8	24,8	51,9*	28,2
25-34	85	92	138	39	177	2,5	5,1	-2,5	34,9	3,8
35-54	122	118	192	48	240	16,8	1,6	11,4	-0,2	8,8
55-64	15	15	26	4*	31	77,7	37,4	52,1	76,2*	55,1
Total	277	285	453	109	561	14,8	10,1	10,8	19,4	12,4
	Taxa (%)					Var. 2015-2016 (pp)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	66,1	70,0	68,3	66,9*	68,1	7,1	9,1	7,1	14,7*	8,2
25-34	29,3	31,7	29,8	33,2	30,5	1,4	1,8	0,4	6,5	1,6
35-54	16,2	15,0	14,2	25,3	15,6	1,6	-0,3	1,0	-3,0	0,6
55-64	8,5	8,8	7,8	25,2*	8,6	3,1	1,8	2,1	10,4*	2,4
Total	21,2	21,3	19,7	30,9	21,2	1,9	1,2	1,3	2,3	1,5

Unitats: milers de persones, percentatges i punts percentuals.

* Dada estadísticament no significativa.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

La població assalariada amb contracte temporal ha augmentat un 24,5% al sector públic l'any 2016, molt per sobre del que s'observa al sector privat (+10,5%). En canvi, la població assalariada amb contracte indefinit ha augmentat més al sector privat (+2,4%) que al sector públic (+1,9%). Això explica l'augment més gran de la temporalitat al sector públic (+3,1pp) i l'augment més moderat al sector privat (+1,2pp). Tot i aquesta evolució, la temporalitat es manté lleugerament per sobre al sector privat (21,3%) que al sector públic (20,9%). Així, si durant la recessió la taxa de temporalitat ha estat clarament superior

¹⁸² El 57,4% dels 107.000 llocs de treballs de diferència entre els anys 2015 i 2016 eren amb contracte temporal.

¹⁸³ No es disposa de dades de Catalunya anteriors a l'any 2002. A Espanya, per trobar un increment de la població assalariada amb contracte temporal superior a l'observat a Catalunya l'any 2016 caldria retrocedir fins a l'any 1990, amb un increment del 17,9%.

al sector públic (2007-2012), durant els darrers quatre anys les diferències han estat petites, amb la taxa del sector privat per sobre de la del sector públic (a excepció de l'any 2014).

La població assalariada amb contracte temporal ha augmentat de forma important a l'agricultura (+17,4%) i els serveis (+13,4%), tot i que també ha crescut molt a la construcció (+8,7%) i la indústria (+9,4%). Cal afegir a aquest fet un descens de la població amb contracte indefinit a la construcció (-6,0%) i l'agricultura (-7,0%) i un increment moderat als serveis (+3,7%). La suma d'aquests fenòmens ha incrementat la taxa de temporalitat de forma molt notable a la construcció (+3,4pp) i l'agricultura (+5,4pp), fins a situar-les al 39,1% i 40,2%, respectivament. La temporalitat també ha augmentat als serveis (+1,5pp) i la indústria (+1,2pp), tot i que mantenen nivells força més baixos (21,3% i 15,9%, respectivament).

Per branques d'activitat, sobresurt l'increment de la població amb contracte temporal a la indústria de la alimentació, tèxtil, cuir, fusta i del paper (+23,6%), així com a la categoria d'altres serveis (+29,4%) i a l'Administració pública, educació i activitats sanitàries (+17,8%). La taxa de temporalitat en aquestes branques ha augmentat en 3,2pp, 6,4pp i 2,0pp, respectivament. Així mateix, destaca que al transport, emmagatzematge, informació i telecomunicacions –la branca amb un major increment de població ocupada–, el creixement de la població amb contracte indefinit (+9,1%) sigui superior al de la població amb contracte temporal (+2,5%), reduint en 0,8pp la seva taxa de temporalitat.

El nombre de contractes firmats ha augmentat el 9,3% respecte a l'any 2015, situant-se en poc menys de 3.000.000 de contractes (12,6% indefinits i 87,4% temporals) segons dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu. Així, el nombre de contractes indefinits ha crescut un 15,5%, un increment superior al dels contractes temporals (+8,5%). Entre els principals contractes indefinits destaca el major creixement dels contractes convertits en indefinits (+20,8%) que el dels contractes ordinaris (+12,2%). Entre els temporals, els dos principals contractes han augmentat considerablement en nombre (els contractes per obra i servei augmenten un 8,7% i els eventuals per circumstàncies de la producció ho fan un 11,5%), mentre que els contractes d'interinitat han crescut només el 0,7%.

Si s'estudia la rotació al mercat de treball a partir de dades d'afiliació de la SS, s'observa un increment important d'aquesta durant la recuperació econòmica, període durant el qual s'ha passat del 17,0% de l'any 2012 al 21,5% el 2016 (+4,5pp). L'últim any, el creixement ha estat d'1,5pp (del 20,0% al 21,5%).¹⁸⁴ És a dir, cada mes entren o surten de l'ocupació més d'una cinquena part dels afiliats.¹⁸⁵

Segons les dades de fluxos de l'EPA que proporciona l'Observatori del Treball i Model Productiu, el percentatge de població que roman en un lloc de treball d'un trimestre a l'altre sempre ha estat més alt si es treballa amb un contracte indefinit que amb un de temporal. Així, el percentatge de població que es mantenia ocupat d'un trimestre a un altre amb un contracte indefinit era del 97,7% l'any 2016, enfront d'un 85,6% amb un contracte temporal (12,1pp menys). De la mateixa manera, el percentatge de població que transitava d'un lloc de treball a l'atur entre un trimestre i l'altre era de l'1,2% entre els treballadors amb contracte indefinit i del 9,0% entre els que tenien contracte temporal (7,8pp més). Tot i això, les diferències s'han anat reduint des de l'any 2013, quan el 97,0% del treballadors amb contracte indefinit es mantenia ocupat d'un trimestre a un altre, enfront d'un 79,4% entre els treballadors amb contracte temporal (17,6pp menys). També el diferencial en el percentatge d'individus que transiten cap a l'atur s'ha reduït: l'any 2013 l'1,7% dels treballadors amb contracte indefinit esdevenia aturat entre un trimestre i l'altre, enfront d'un 15,6% entre els treballadors amb contracte temporal (13,9pp més). Entre 2015 i 2016, les principals variacions es produeixen entre els treballadors amb contracte temporal. Així el percentatge de població ocupada amb contracte temporal que es manté ocupada d'un trimestre a l'altre

¹⁸⁴ Vegeu l'annex.

¹⁸⁵ En molts casos es pot tractar d'entrades i sortides d'una mateixa persona, motiu pel qual el col·lectiu afectat per aquesta rotació seria menor.

ha augmentat 1,1pp, mentre que la que transita d'un lloc de treball a l'atur es redueix 2,2pp. Entre els ocupats amb contracte indefinit els valors de l'any 2016 coincideixen amb els de l'any 2015.¹⁸⁶

8.4. POBLACIÓ DESOCUPADA

La població desocupada ha retrocedit el 15,6% l'any 2016,¹⁸⁷ fins a situar-se en 592.000 persones (109.000 persones menys que l'any 2015). Això ha situat la taxa d'atur en un 15,8% (2,9pp menys que l'any 2015), la més baixa des de l'any 2009. Tot i així, encara és 6,9pp superior a la de 2008 i 9,3pp més elevada que la de 2007. Als últims trimestres de l'any, però, la taxa d'atur s'ha situat ja per sota del 15,0% i la reducció de la població desocupada es manté elevada.

Si s'estudien els fluxos de l'EPA, el percentatge de població aturada que troba un lloc de treball d'un trimestre a l'altre cada cop és més elevat (19,0% l'any 2016, 3,0pp més que l'any 2015 i 5,1pp més que l'any 2013). Així mateix, el percentatge de població que es manté desocupada d'un trimestre a l'altre també es redueix (67,8% l'any 2016, 3,7pp menys que l'any 2015 i 6,1pp menys que l'any 2013). Tot i això, aquests valors encara es troben lluny dels de l'any 2007, quan un 35,9% de la població aturada trobava un lloc de treball d'un trimestre a l'altre i només el 39,6% dels que estaven a l'atur s'hi mantenien el trimestre següent.

El descens de la taxa d'atur és més intens entre els homes, la població de nacionalitat estrangera i la població de menys de 25 anys, els tres col·lectius més afectats per la crisi.

La reducció de la població aturada ha estat més intensa entre els homes (-18,9%) i els individus de 16 a 24 anys (-21,5%), en part com a conseqüència del descens de la població activa en aquests grups (sobretot en el cas dels homes). Curiosament, entre la població femenina i la població estrangera, que és on més augmenta la població ocupada, el nombre de persones desocupades disminueix per sota de la mitjana. Això és fruit de l'augment de la població activa d'aquests col·lectius. Quelcom similar succeeix entre les persones de 55 a 64 anys, on augmenta molt el nombre de persones ocupades, però l'increment de la població activa del col·lectiu fa que la reducció del nombre d'aturats se situï pròxim a la mitjana (en aquest cas per sobre).

¹⁸⁶ Vegeu l'annex.

¹⁸⁷ El major descens de la població desocupada dels últims anys, superant el de l'any 2014 (-13,4%), però inferior al registrat l'any 2005 (-26,7%).

TAULA III.1.T8 Població desocupada (16-64 anys), per grups d'edat, gènere i nacionalitat. Catalunya, 2015-2016

	2016					Var. 2015-2016 (%)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	41	49	69	21	90	-20,7	-22,1	-21,6	-20,9	-21,5
25-34	63	67	91	39	130	-14,5	-15,7	-13,6	-18,4	-15,1
35-54	156	130	208	78	286	-9,6	-18,1	-15,6	-8,1	-13,7
55-64	43	43	79	7*	86	-7,9	-22,5	-12,4	-40,6*	-15,8
Total	304	289	446	146	592	-12,1	-18,9	-15,7	-15,3	-15,6

	Taxa (%)					Var. 2015-2016 (pp)				
	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total	Dona	Home	Nacional	Estranger	Total
16-24	32,9	35,5	32,3	42,8	34,3	-6,9	-9,1	-7,6	-10,1	-8,0
25-34	16,5	16,8	14,8	23,2	16,7	-1,9	-2,4	-1,5	-4,8	-2,1
35-54	15,3	11,5	11,3	25,6	13,3	-2,0	-2,5	-2,1	-3,9	-2,2
55-64	16,5	14,1	14,7	24,5*	15,2	-2,7	-4,5	-3,0	-11,2*	-3,7
Total	17,0	14,7	14,0	26,4	15,8	-2,5	-3,3	-2,5	-5,3	-2,9

Unitats: milers de persones, percentatges i punts percentuals.

* Dada estadísticament no significativa.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

La taxa d'atur s'ha reduït més entre els homes (-3,3pp) i la població de nacionalitat estrangera (-5,3pp), però sobretot entre els menors de 25 anys (-8,0pp), els tres grups més afectats per la crisi econòmica. De tots ells, el grup que ha experimentat una evolució més positiva els darrers tres anys és el dels homes, la taxa d'atur dels quals se situa ja molt per sota de la taxa d'atur de les dones (14,7% envers el 17,0%), tornant a la situació prèvia a la crisi, però lluny encara de les taxes estimades llavors (5,6% i 7,7%, respectivament, l'any 2007). Així mateix, destaca la taxa d'atur de la població de 55 a 64 anys, que es manté per tercer any consecutiu per sobre de la taxa de la població de 35 a 54 anys, tot i la major reducció experimentada l'any 2016. Això fa que la taxa d'atur d'aquest grup de població es mantingui 10,1pp per sobre de la que presentava l'any 2007, enfront dels 11,1pp entre els individus de 25 a 34 anys, 20,9pp entre els de 16 a 24 anys i 7,4pp entre els de 35 a 54 anys. Per últim, durant els darrers tres anys la taxa d'atur entre la població de nacionalitat estrangera (-13,3pp) ha disminuït més que entre la de nacionalitat espanyola (-6,0pp). Tot i això, la taxa d'atur del primer grup és encara 14,7pp més elevada que l'any 2007, per 8,5pp en el cas del segon.

Segons dades de fluxos de l'EPA, s'observa que els col·lectius on més ha augmentat el percentatge de població que transita de l'atur a un lloc de treball d'un trimestre a l'altre l'any 2016 són la població de 16 a 44 anys¹⁸⁸ (+3,3pp entre la població de 16 a 29 anys i +3,2pp entre la de 30 a 44 anys), la femenina (+4,1pp) i la de nacionalitat estrangera (+5,0pp).¹⁸⁹ Tot i així, en la comparativa entre homes i dones, la recuperació segueix afavorint més els homes, que encara presenten un major percentatge d'aturats que troben un lloc de treball d'un trimestre a l'altre que les dones (19,5% i 18,5%, respectivament, l'any 2016).¹⁹⁰

Tot i experimentar una reducció, la taxa d'atur de llarga durada segueix sent molt elevada i ha augmentat el percentatge de persones que fa 4 anys o més que busquen feina.

¹⁸⁸ El col·lectiu de 45 a 64 anys és el que presenta un menor percentatge de població aturada que troba un lloc de treball entre un trimestre i l'altre. L'evolució dels darrers anys d'aquest percentatge ha estat més desfavorable per a la població de 45 a 64 anys que per a la de 16 a 44 anys.

¹⁸⁹ Vegeu l'annex.

¹⁹⁰ Vegeu l'annex.

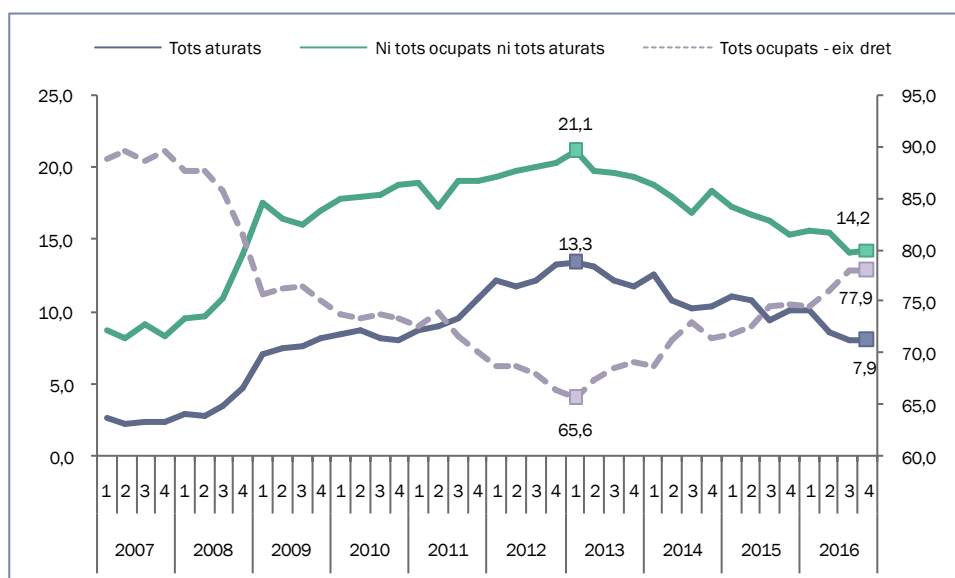
La reducció del nombre de persones desocupades s'ha produït de forma més intensa entre els aturats/ades de llarga durada, que han retrocedit més que el conjunt de la població aturada (-19,0%). Això situa la incidència de l'atur de llarga durada en el 58,0%, 2,4pp menys que l'any 2015, però encara un percentatge molt elevat respecte als valors precrisi (l'any 2008, la incidència de l'atur de llarga durada era del 19,0%, 38,9pp menys que la del 2016). Així doncs, el nombre de persones aturades de llarga durada se situa en poc més de 340.000 persones l'any 2016, un fenomen que és més intens a mesura que augmenta l'edat de la persona.¹⁹¹ Destaca, així mateix, l'increment del percentatge d'aturats de llarga durada que fa 4 anys o més que busquen feina (+1,1pp) i que concentra el 23,0% de la població aturada.

Analitzant els fluxos de l'EPA segons el temps que fa que l'individu va deixar l'última feina, s'observa que el percentatge de persones aturades que troben un lloc de treball d'un trimestre a l'altre l'any 2016 entre els que fa 1 any o menys que van deixar l'última feina era del 30,0%. En canvi, entre els que feia més d'un any que l'havien deixada, aquest percentatge baixa fins a l'11,8% (18,4pp menys). L'evolució dels últims anys d'aquest percentatge ha estat més favorable per a la població que fa menys d'un any que va deixar l'última feina.¹⁹²

El percentatge de llars on tots els seus membres actius estan ocupats ha augmentat 3,2pp l'any 2016 fins a situar-se al 76,6%. Això s'ha traduït en un descens de les llars on conviuen ocupats i aturats (14,8% i -1,6pp) i de les llars on cap dels seus membres actius té feina (8,6% i -1,7pp).

Tot i que els valors de l'any 2016 s'aproximen als del 2009, aquests encara disten dels que es registren l'any 2007. Llavors el percentatge de llars amb tots els seus membres actius ocupats era del 89,1% (12,5pp més que l'any 2016), el nombre de llars amb ocupats i aturats representava el 8,6% (6,3pp menys que l'any 2016) i el pes de les llars amb tots els membres actius desocupats suposava el 2,4% (6,3pp menys que l'any 2016).

GRÀFIC III.1.G3 Llars agrupades pel nombre d'actius⁽⁴⁾ en situació d'atur. Catalunya, 2007-2016

Unitats: percentatges.

(1) Mínim un actiu a la llar.

Nota: l'escala dreta fa referència a les llars amb tots els actius ocupats.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

¹⁹¹ Vegeu l'informe *La població de 45 a 64 anys en situació d'atur de llarga durada*, elaborat pel CTESC.

¹⁹² Vegeu l'annex.

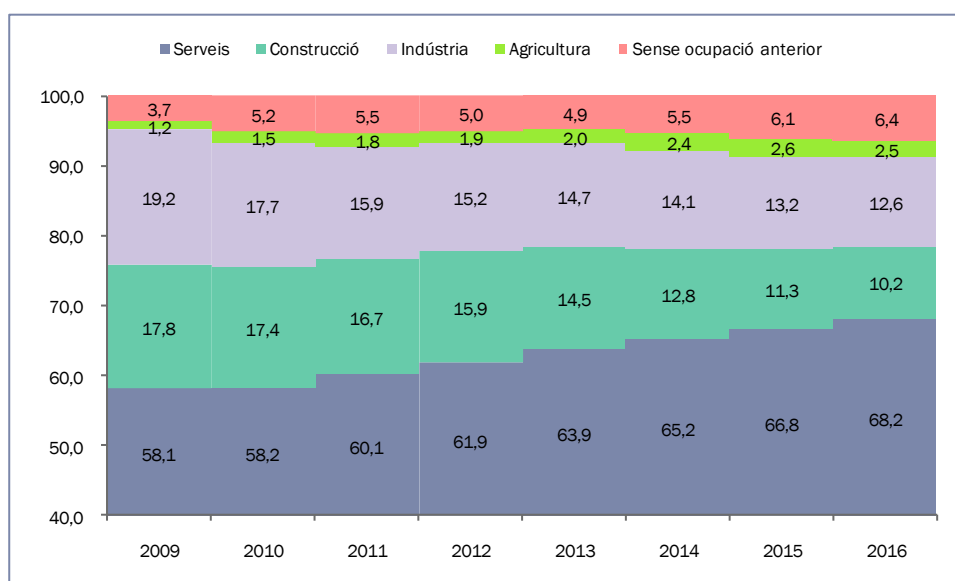
Les llars amb tots els membres actius en situació d'atur es poden distingir en funció de si hi havia o no algun membre que rebés una prestació per desocupació. Les primeres representaven el 5,4% del total de llars l'any 2016, 0,6pp menys que el 2015 i 0,9pp menys que l'any 2013. Això contrasta amb l'evolució, més favorable, de les segones: l'any 2016 aquestes últimes representaven el 3,2% de les llars, 1,0pp menys que l'any 2015 i 3,0pp menys que el 2013.¹⁹³

Atur registrat

El nombre de persones desocupades registrades ha estat de poc més de 470.000 l'any 2016¹⁹⁴, l'11,9% menys que l'any 2015 i un valor pròxim al de l'any 2009, segons dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Tots els sectors d'activitat han vist reduït el nombre de persones registrades com a demandants d'ocupació. Així, el nombre de persones aturades registrades ha disminuït amb força a la construcció (-20,0%) o la indústria (-16,1%), però també als serveis (-10,1%) i a l'agricultura (-12,9%). On el descens ha estat menor és entre els demandants sense ocupació anterior (-8,1%). Així doncs, ha crescut el percentatge de persones desocupades que havien treballat al sector serveis (+1,4pp) i entre els que no tenien ocupació anterior (+0,3pp). En canvi, han disminuït els que ho havien fet a la indústria (-0,6pp) i a la construcció (-1,0pp). Això fa que aquesta distribució sectorial de les persones desocupades s'assimili cada cop més a la distribució de la població ocupada.

GRÀFIC III.1.G4 Població desocupada per sectors d'activitat. Catalunya, 2009-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya (Observatori del Treball i Model Productiu).

Si s'analitzen les taxes d'atur registrat que proporciona l'Observatori del Treball i Model Productiu,¹⁹⁵ s'observa que les més elevades s'han registrat al Baix Penedès (20,9%), Montsià (17,3%), Anoia (16,6%)

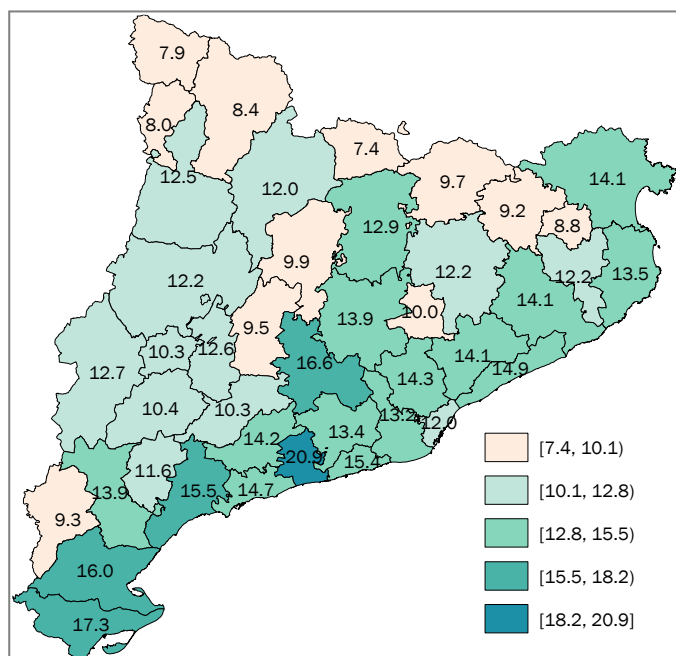
¹⁹³ Vegeu l'annex.

¹⁹⁴ Lluny de les més de 590.000 que estima l'EPA.

¹⁹⁵ La taxa d'atur registrat és una estimació de la taxa d'atur comarcal, calculada com a quocient de la població desocupada registrada sobre la suma de població afiliada i població desocupada registrada. Les dades d'afiliació i atur per comarques es troben disponibles per a l'últim dia dels quatre trimestres, motiu pel qual la taxa s'ha calculat sobre la base de la mitjana d'aquests valors. Aquest càlcul pot presentar, per tant, una certa desviació respecte al valor real del conjunt de l'any. Així mateix, al treballar amb dades de registres les dades incorporen alguns biaixos. El primer fa referència a la població que es troba a l'atur, però que no es troba registrada als serveis d'ocupació. És a dir, són actius no registrats, que fan disminuir el valor de la taxa d'atur registrat. El segon fa referència a la població ocupada no afiliada. Aquest grup afecta el

i Baix Ebre (16,0%). Així, destaca que sis de les deu comarques on l'atur registral és més elevat són comarques tarragonines i les altres quatre són barcelonines. En canvi, les comarques amb una menor taxa d'atur registral són la Cerdanya (7,4%), la Vall d'Aran (7,9%) i l'Alta Ribagorça (8,0%), amb les comarques amb una taxa d'atur més baixa concentrades a les províncies de Lleida i Girona.

MAPA III.1.M2 Taxa d'atur registral⁽⁴⁾ per comarques. Catalunya, 2016

Unitats: percentatges.

(1) Mitjana anual calculada a partir de les dades de l'últim dia dels quatre trimestres dels anys 2015 i 2016.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya (Observatori del Treball i Model Productiu).

La taxa d'atur registral ha caigut a totes les demarcacions entre 2015 i 2016,¹⁹⁶ on sobresurt el descens al Baix Penedès (-3,0pp). Això no ha impedit que aquesta comarca presenti la taxa d'atur registral més elevada de Catalunya, molt allunyada encara de la resta. També ha disminuït força la taxa d'atur registral a l'Anoia (-2,6pp), el Garraf (-2,5pp) o al Baix Ebre i Baix Penedès (-2,4pp). Per contra, a l'Alta Ribagorça (-0,3pp) o la Vall d'Aran (-0,6pp) el descens ha estat més moderat, en un tímid procés de convergència. Val a dir que durant el període 2013-2016, la taxa d'atur registral ha retrocedit a totes les comarques, però ho ha fet més en aquelles que presentaven uns valors més elevats. Així, la taxa d'atur registral ha convergit clarament durant el període expansiu, corregint part de la divergència experimentada durant la fase recessiva.¹⁹⁷

8.5. CONTEXT DEL MERCAT DE TREBALL

Per contextualitzar la situació del mercat de treball a Catalunya cal comparar-la amb la d'altres territoris. A continuació s'analiza l'evolució de les principals magnituds a Espanya i les seves comunitats autòno-

---

denominador incrementant la taxa d'atur registral. La suma dels dos biaixos genera un biaix que pot ser a l'alça o a la baixa en funció del que predomini. Per al conjunt de Catalunya, les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu mostren una taxa d'atur registral del 13,3%, 2,0pp menys que l'any 2015 i 2,5pp menys que la taxa d'atur que estima l'EPA per a la població de 16 a 64 anys l'any 2016. És a dir, l'efecte dels aturats no registrats és aparentment més gran que el dels ocupats no afiliats.

¹⁹⁶ La incorporació del Moianès, comarca formada per municipis amb una taxa d'atur baixa, va implicar, amb la seva formació, un lleuger increment de la taxa d'atur registral del Bages (+0,2pp) fruit de la nova classificació. En canvi, la nova organització administrativa no va tenir afectació ni al Vallès Oriental ni a Osona, les altres dues comarques amb municipis que han esdevingut part del Moianès. Tant el Bages (-2,2pp), com el Vallès Oriental (-2,1pp) i Osona (-1,9pp) han reduït la taxa d'atur registral durant l'any 2016.

¹⁹⁷ Vegeu l'annex.

mes -territoris que es regeixen per una mateixa normativa i on hi intervenen fortes connexions interterritorials-. Posteriorment s'estudia l'evolució a Europa, amb una anàlisi dels països europeus primer i dels quatre motors d'Europa després -territoris amb diferent normativa i contextos-.

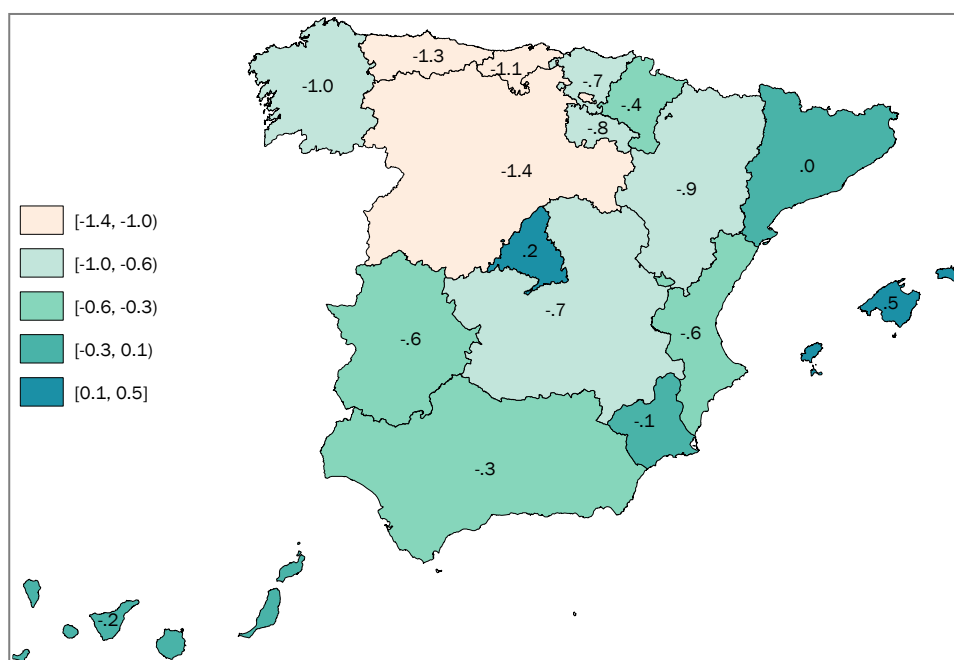
La població ocupada ha augmentat més a Catalunya que a la resta de l'Estat, el que ha provocat que la població aturada també hagi disminuït més que al conjunt d'Espanya. Tot i així, la temporalitat ha augmentat més a Catalunya que a altres comunitats autònomes. De la mateixa manera, la taxa d'ocupació ha crescut més a Catalunya que a Europa, tot i que encara es troba per sota de la mitjana continental. Això, juntament amb una elevada taxa d'activitat, fa que la taxa d'atur sigui encara molt elevada a casa nostra en comparació amb altres països i regions europees. Tot i això, l'any 2016 s'ha mantingut la tímida convergència al mercat de treball europeu que es va iniciar l'any 2014.

8.5.1. ESPANYA

Població en edat de treballar

Espanya ha experimentat un descens de la població en edat de treballar (de 16 a 64 anys) del 0,4% l'any 2016, en contrast amb l'estabilitat a Catalunya. Això s'ha produït en un context on les úniques comunitats autònomes que han augmentat la seva població en edat de treballar han estat les Illes Balears (+0,5%) i la Comunitat de Madrid (+0,2%). Durant el període 2008-2016, el nord d'Espanya és on més ha retrocedit la població en edat de treballar (especialment al nord-oest) i només els arxipèlags n'han guanyat.¹⁹⁸

MAPA III.1.M3 Població en edat de treballar (16-64 anys) per comunitats autònomes. Variació anual. Espanya, 2015-2016

Unitats: percentatges.

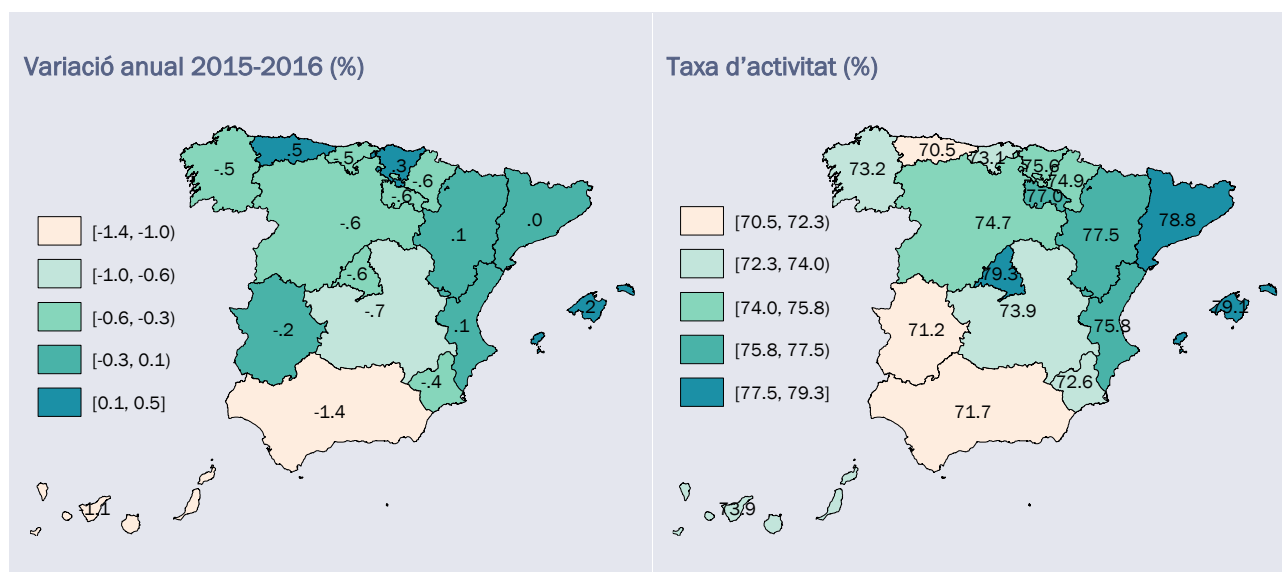
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

¹⁹⁸ Vegeu l'annex.

Població activa

La població activa al conjunt d'Espanya ha retrocedit un 0,5%, mentre que a Catalunya no ha variat. Aquesta estabilitat a Catalunya dista poc dels increments a Astúries (+0,5%), País Basc (+0,3%), les Illes Balears (+0,2%) o Aragó i la Comunitat Valenciana (+0,1%). Així, la taxa d'activitat de Catalunya (78,8% i -0,1pp) s'ha situat per sota de les taxes de la Comunitat de Madrid (79,3%) i les Illes Balears (79,1%), però per sobre de la mitjana estatal (75,4% i -0,1pp). Pel que fa al període 2008-2016, la població activa s'ha incrementat al sud de la península i als arxipèlags i ha retrocedit al nord d'Espanya.¹⁹⁹

MAPA III.1.M4 Població activa (16-64 anys) per comunitats autònomes. Espanya, 2015-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

Població ocupada

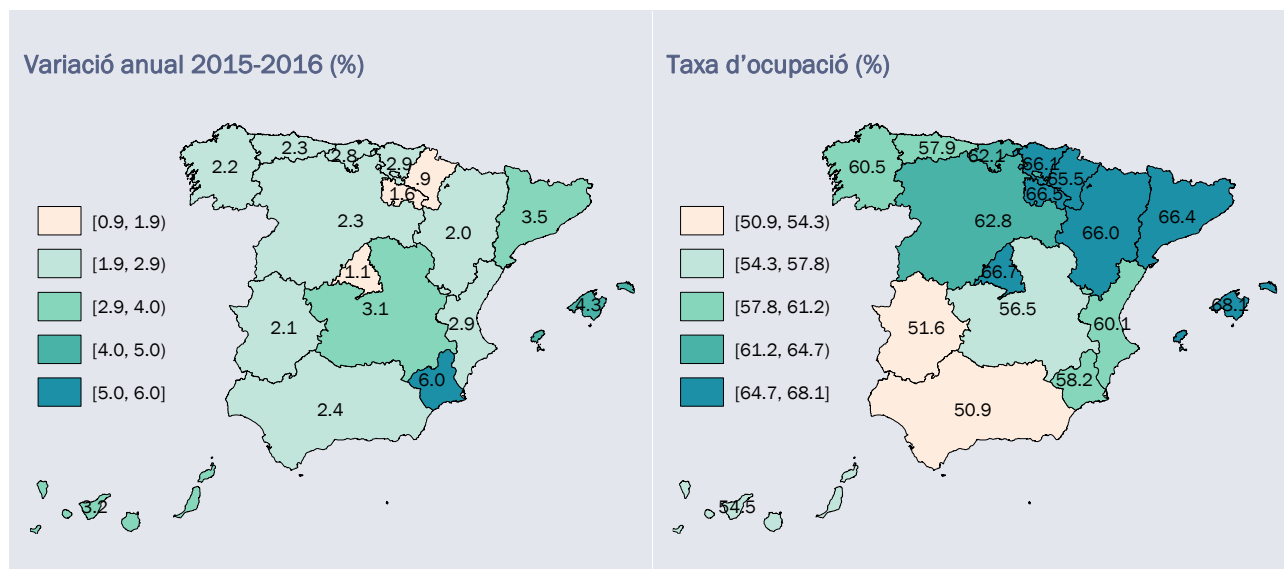
La població ocupada a Espanya ha augmentat el 2,6%, 0,9pp menys que a Catalunya, cosa que situa la taxa d'ocupació espanyola al 60,5%, 5,9pp per sota de la taxa catalana. Així, la població ocupada ha crescut més a Catalunya (+3,5%) que a la resta de comunitats autònomes, amb l'excepció de Múrcia (+6,0%) i les Illes Balears (+4,3%). Si es compara la taxa d'ocupació, Catalunya (66,4%) es manté al grup capdavanter, però per sota de la Rioja (66,5%), la Comunitat de Madrid (66,7%) i les Illes Balears (68,1%). Durant el període 2008-2016, la taxa d'ocupació ha retrocedit menys a les comunitats autònomes del nord d'Espanya que a les del sud, fruit de la menor caiguda de població a les regions meridionals.²⁰⁰ Així, el procés de divergència en la taxa d'ocupació durant el període 2008-2013 no s'està corregint en el període 2013-2016.

¹⁹⁹ Vegeu l'annex.

²⁰⁰ Vegeu l'annex.

MAPA III.1.M5 Població ocupada (16-64 anys) per comunitats autònomes. Espanya, 2015-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

Si s'analitza el creixement de la població ocupada des del punt més baix pel que fa a l'ocupació (l'any 2013), destaca el creixement dels arxipèlags i de les regions mediterrànies. Així, la població ocupada ha crescut un 11,4% a les Canàries i un 11,3% a les Illes Balears des de l'any 2013. A Andalusia l'increment ha estat del 9,9%, enfront d'un 9,6% a Múrcia i un 9,0% a la Comunitat Valenciana, mentre que a Catalunya ha estat del 7,3% i a Espanya d'un 6,9%. En canvi, a la Comunitat de Madrid (+4,3%), Galícia (+3,3%), Navarra (+3,6%) i País Basc (+3,2%) el creixement ha estat inferior.²⁰¹

El creixement de la població ocupada a Espanya durant la recuperació es produeix principalment als arxipèlags i l'Arc Mediterrani. L'any 2016 només Múrcia i les Illes Balears tenen un creixement de la població ocupada més elevat que Catalunya.

Si el creixement de la població ocupada entre 2013 i 2016 es compara amb l'ocupació destruïda entre 2008 i 2013 s'obté el percentatge d'ocupació recuperada de la crisi. Per al conjunt d'Espanya aquest valor és del 35,6%, similar al de Catalunya (35,0%). Tot i així, la recuperació amb aquest indicador també sembla ser més intensa als arxipèlags i al Mediterrani. D'aquesta manera, només les Illes Balears compten amb més persones ocupades que l'any 2008. Les Canàries han recuperat un 76,0% de l'ocupació perduda, enfront d'un 44,1% Múrcia, un 43,5% Andalusia o un 35,1% la Comunitat Valenciana. A l'altre extrem, a Navarra (25,1%), País Basc (20,3%), Astúries (19,4%) i Galícia (17,4%) han recuperat una part molt petita de l'ocupació perduda durant la crisi.²⁰²

Catalunya destaca per un major pes de la indústria entre la població ocupada que al conjunt d'Espanya, el que es compensa amb un menor pes de l'agricultura i el sector serveis. Aquesta distribució sectorial és similar a la major part de comunitats autònomes del nord d'Espanya (Astúries, Cantàbria, Comunitat Valenciana i País Basc, com es pot veure a l'annex).²⁰³ El gruix de l'increment de la població ocupada a Espanya l'any 2016 s'explica pel major nombre d'individus ocupats al sector serveis, fet que s'ha produït a un elevat nombre de comunitats autònomes. En canvi, la resta de sectors hi contribueixen molt poc. Hi

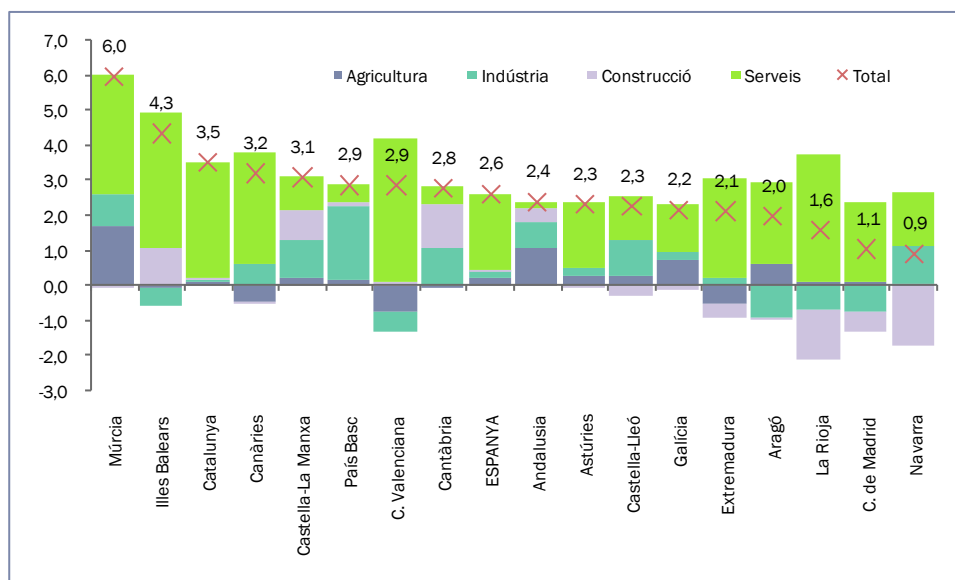
²⁰¹ Val a dir que a les Illes Balears el mínim de població ocupada dels darrers anys s'assoleix l'any 2011, iniciant la recuperació abans que les altres comunitats autònomes. En canvi, a la Comunitat de Madrid, Galícia i el País Basc es produeix l'any 2014, amb un retard en l'inici de la recuperació. A la resta de comunitats autònomes el mínim s'assoleix l'any 2013. Si enlloc de fer l'anàlisi entre 2013 i 2016 s'estudia el creixement de la població ocupada entre 2014 i 2016, els resultats no varien, amb el creixement concentrat als arxipèlags i l'Arc Mediterrani.

²⁰² Vegeu l'annex.

²⁰³ Aragó, Navarra i La Rioja tenen una distribució amb un major pes de la indústria i l'agricultura i un menor pes del sector serveis.

ha, però, algunes comunitats autònomes on una part important de l'increment de la població ocupada s'explica pel comportament de la indústria (País Basc, Castella i Lleó, Castella-La Manxa i Cantàbria). A Múrcia, la regió amb major creixement, una part de l'augment s'explica pels ocupats a l'agricultura. En canvi, a les que menys creix la població ocupada (La Rioja, C. de Madrid i Navarra) es detecta un retrocés a la construcció.

GRÀFIC III.1.G5 Variació de l'ocupació (16-64 anys) i pes de cada sector d'activitat en aquesta variació, per comunitats autònomes.⁽¹⁾ Espanya, 2015-2016

Unitats: percentatges.

(1) Comunitats autònomes ordenades en funció de la variació de la població ocupada, de major a menor.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

El comerç, la reparació d'automòbils i l'hostaleria expliquen un 36,7% d'aquest increment de la població ocupada al sector serveis a Espanya. També hi contribueix de manera decisiva l'augment de població ocupada a l'Administració pública, l'educació i les activitats sanitàries (24,8%). A la indústria, l'augment s'ha produït sobretot a la construcció de maquinària, equips electrònics, material de transport i indústries manufactureres diverses.

La diferència de creixement de la població ocupada entre Catalunya i Espanya s'explica pel major augment de població ocupada a l'Administració pública, l'educació i les activitats sanitàries a Catalunya, i en menor mesura, per l'augment de la població ocupada al comerç, la reparació d'automòbils i l'hostaleria, així com el transport.

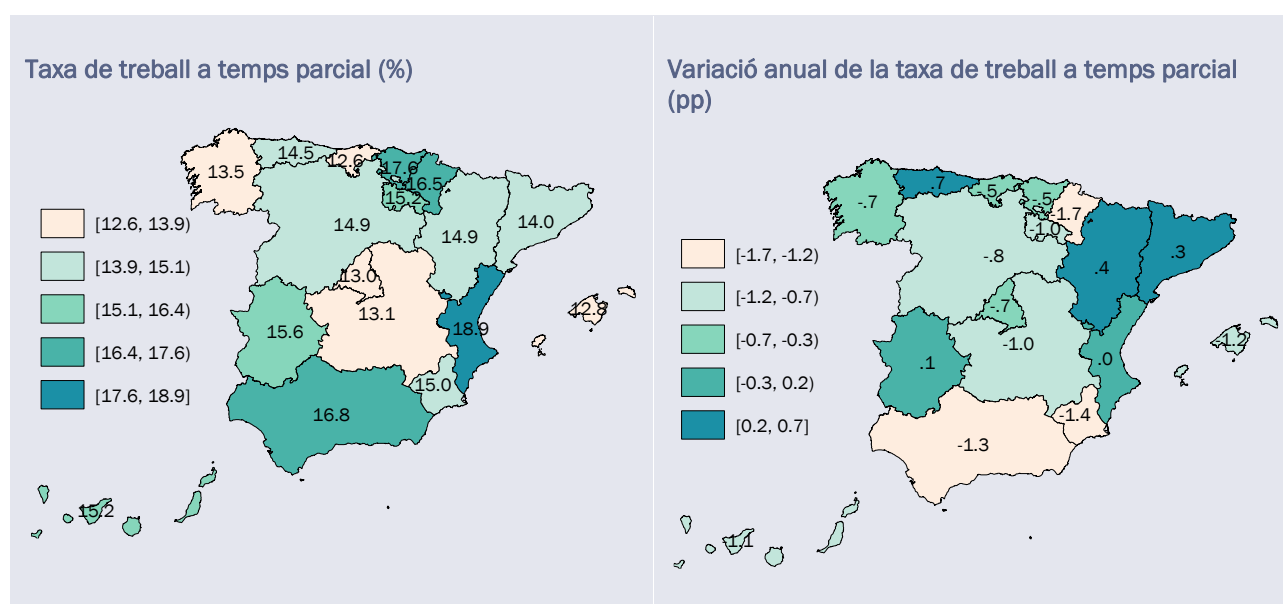
Ja s'ha comentat anteriorment que els pols de creixement a Espanya pel que fa a població ocupada durant els últims 3 anys han estat els arxipèlags i l'Arc Mediterrani. Si s'analitzen els sectors econòmics que han propiciat el creixement a Espanya entre 2013 i 2016 (+6,9%), destaca per damunt de tots el comerç i l'hostaleria, que explica el 32,5% de l'increment observat. En segon lloc en l'ordre de contribució al creixement de la població ocupada apareix l'Administració pública, l'educació i les activitats sanitàries (20,2%) i, en tercer lloc, la intermediació financera i les activitats immobiliàries (14,0%).²⁰⁴ Entre les comunitats que més creixen, aquests 3 branques d'activitat també expliquen bona part de l'augment de la població ocupada. En els casos de Canàries, Illes Balears i Múrcia la contribució de l'Administració pública, l'educació i les activitats sanitàries és menor. En el cas de Canàries perquè el comerç i l'hostaleria concentren el 74,3% de l'augment de població ocupada. A les Illes Balears destaca l'aportació de la

²⁰⁴ La construcció explica només el 3,7% de l'augment de població ocupada a Espanya entre 2013 i 2016.

construcció (24,9%) i en el cas de Múrcia sobresurt l'agricultura (18,6%). Aquesta última circumstància també és produïda a Andalusia (19,9%).²⁰⁵

La taxa de treball a temps parcial al conjunt d'Espanya s'ha situat al 15,1% l'any 2016 (0,5pp menys que l'any 2015) i s'acosta a la taxa catalana, que ha augmentat fins al 14,0% (+0,3pp). Així, la taxa de treball a temps parcial a Catalunya s'ha acostat a les més elevades d'Espanya i s'ha allunyat de les més baixes. El Principat és, juntament amb Astúries i Aragó, una de les comunitats on aquesta ha augmentat més durant l'any 2016, en un context on la taxa de treball a temps parcial ha disminuït a moltes comunitats autònomes. Per últim, destaca que la taxa de treball a temps parcial ha augmentat durant el període recessiu (2008-2013) i, en canvi, ha disminuït durant la recuperació entre 2013 i 2016, tant a Espanya com a Catalunya, sense que s'observi un patró clar a escala territorial.²⁰⁶

MAPA III.1.M6 Població que treballa a temps parcial (16-64 anys) per comunitats autònomes. Espanya, 2016

Unitats: percentatges i punts percentuals.
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

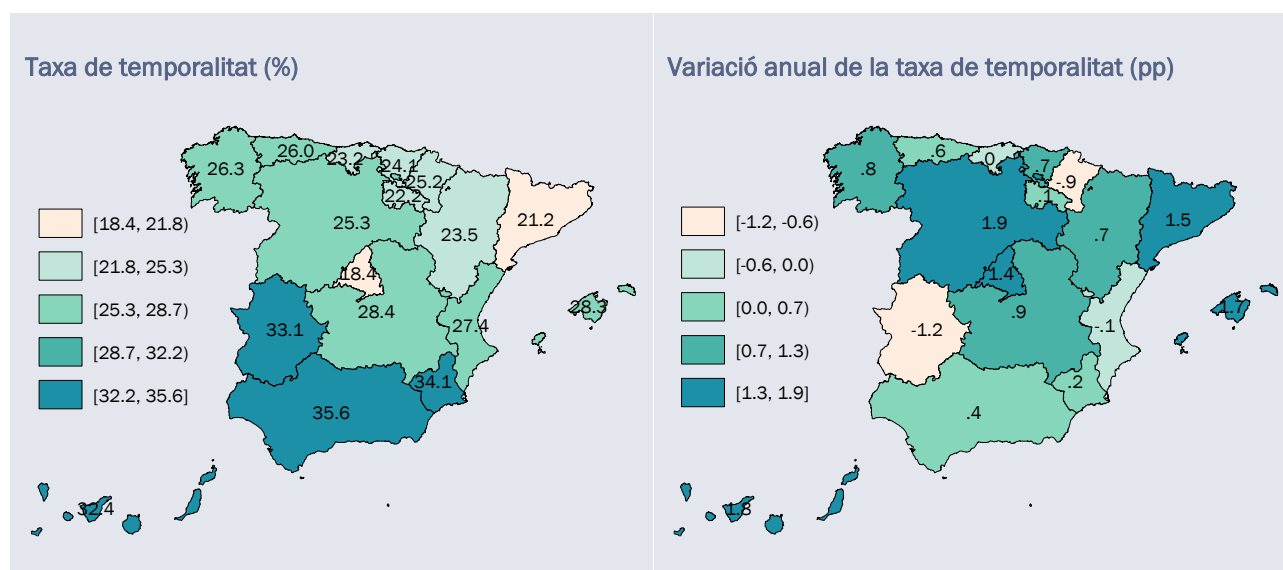
La població assalariada a Espanya ha crescut menys (+3,1%) que a Catalunya (+4,3%). Tot i així, l'augment és més gran que el de la població ocupada al conjunt de l'Estat (+2,6%), cosa que ha incrementat el pes de la població assalariada sobre el total d'individus ocupats (83,4% i +0,4pp). Aquesta evolució és similar a la que es produeix a Catalunya.

La taxa de temporalitat de Catalunya (21,2% i +1,5pp) es manté per sota de la taxa espanyola (26,1% i +0,9pp), tot i que ha crescut més durant l'any 2016. Així, només la Comunitat de Madrid (18,4%) presenta una taxa de temporalitat inferior a la de Catalunya. En canvi, l'augment de la taxa de temporalitat a Catalunya ha estat de les més elevades, juntament amb les dels arxipèlags, Castella i Lleó i Madrid. A diferència de la taxa de treball a temps parcial, la taxa de temporalitat ha disminuït durant la fase recessiva del cicle (2008-2013) i està augmentant amb força durant la fase de recuperació (2013-2016), tant a Espanya com a Catalunya. No s'observen, però, diferències en l'evolució entre comunitats autònomes.²⁰⁷

²⁰⁵ Vegeu l'annex.

²⁰⁶ Vegeu l'annex.

²⁰⁷ Vegeu l'annex.

MAPA III.1.M7 Població assalariada amb contracte temporal (16-64 anys) per comunitats autònomes. Espanya, 2016

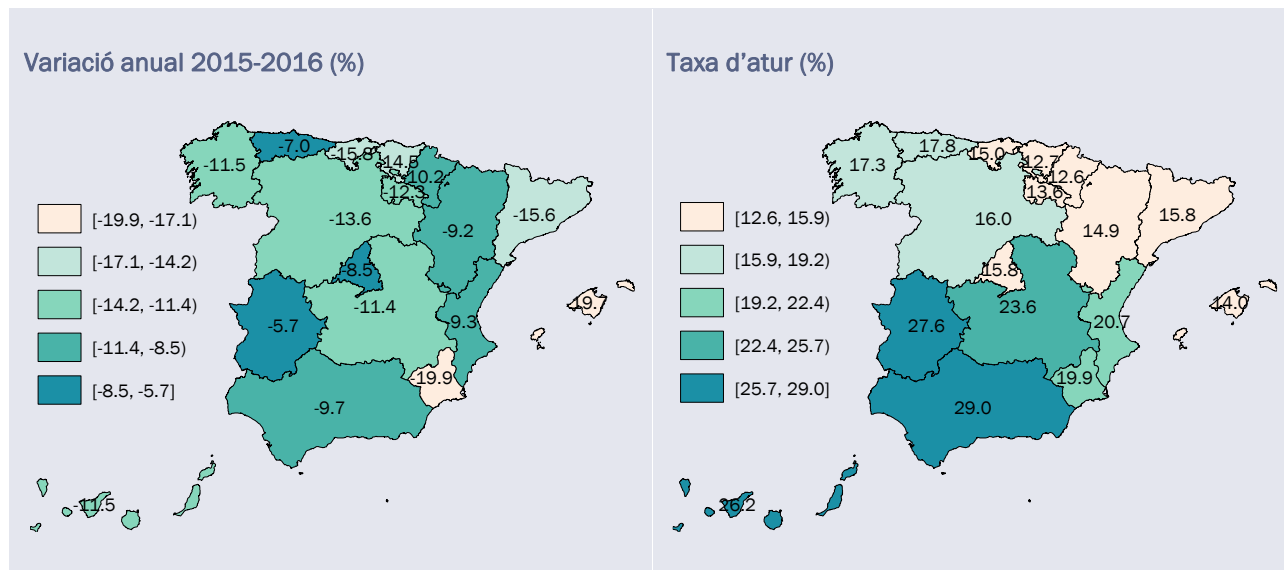
Unitats: percentatges i punts percentuals.
 Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

Població desocupada

La població desocupada ha disminuït més a Catalunya (-15,6%) que a Espanya (-11,4%) i la taxa d'atur espanyola (19,7% i que disminueix 2,4pp) és superior a la catalana (15,8% i -2,9pp). El descens de la població desocupada a Catalunya ha estat dels més intensos d'Espanya, només per darrere de Múrcia (-19,9%), les Illes Balears (-19,7%) i Cantàbria (-15,8%). Això ha fet que la taxa d'atur catalana convergeixi amb les comunitats del nord de la península, de les quals s'havia distanciat l'any 2015. Durant el període 2008-2016 la taxa d'atur ha augmentat més a les regions del sud que a les septentrionals, on ha retrocedit més la població en edat de treballar.²⁰⁸ Això és fruit d'un procés de divergència entre 2008 i 2013 i un cert procés de convergència entre 2013 i 2016.

²⁰⁸ Vegeu l'annex.

MAPA III.1.M8 Població aturada (16-64 anys) per comunitats autònomes. Espanya, 2015-2016

Unitats: percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

8.5.2. EUROPA²⁰⁹

La població en edat de treballar s'ha comportat de forma similar a Catalunya (+0,0%) que a la mitjana de la UE-28 (-0,0%). Aquests estabilitat s'alinea amb els creixements de la població en edat de treballar de països com França (-0,1%), Bèlgica (+0,1%), Regne Unit i Països Baixos (+0,3%) o Finlàndia i Espanya (-0,3%), però es distancia de països com Alemanya (+1,7%) o Àustria (+1,2%).

El lleuger descens de la taxa d'activitat a Catalunya l'any 2016 ha estat un fenomen aïllat que només es produeix a Noruega, Espanya i Romania. Tot i això, la taxa d'activitat catalana es manté entre les més elevades d'Europa, per darrere de Suïssa, Suècia, Dinamarca i Països Baixos.

La taxa d'ocupació a Catalunya s'ha situat just per sota de la mitjana de la UE-28, lluny dels països del nord d'Europa, gairebé tots amb taxes d'ocupació superiors al 70,0%. Val a dir, però, que Catalunya experimenta el major creixement de la taxa d'ocupació dels països estudiats. Així mateix, el major creixement de les taxes d'ocupació l'any 2016 ha tingut lloc entre alguns dels països amb les taxes més baixes l'any 2015 (Portugal, Irlanda, Polònia, Espanya o Grècia), juntament amb Dinamarca. En canvi, el creixement ha estat menor en alguns països que tenien una taxa d'ocupació alta (Noruega o Àustria), però també entre alguns que tenien una taxa d'ocupació baixa (França o Bèlgica), limitant la convergència en les taxes d'ocupació.

A escala europea el creixement de la població ocupada a Catalunya és molt elevat en comparació amb altres països.

La taxa de treball a temps parcial catalana és baixa en comparació amb la UE-28, tot i el lleuger augment experimentat l'any 2016. Això difereix del que succeeix a Europa, on la taxa de treball a temps parcial disminueix més als països amb una taxa més baixa, generant una certa divergència. Així, Catalunya se situa lluny de països com Dinamarca (26,4% i on més ha augmentat la taxa de treball a temps parcial), Alemanya (26,7%) o Països Baixos (49,7%), entre d'altres. En canvi, la temporalitat a Catalunya se situa per sobre de la mitjana de la UE-28 i és on aquesta ha augmentat de forma més intensa l'any 2016,

²⁰⁹ Vegeu l'annex per a més informació.

juntament amb Dinamarca. A excepció de Polònia i Suècia, a la resta d'economies on la taxa de temporalitat està per sobre de la mitjana de la UE-28 aquesta augmenta, generant una lleugera divergència.

Catalunya presenta una elevada taxa d'atur, només per darrere d'Espanya i Grècia i per davant d'Itàlia i Portugal. A excepció d'Itàlia, és en aquests territoris on més s'ha reduït la taxa d'atur juntament amb Irlanda i Polònia, cosa que ha derivat en una convergència en l'àmbit europeu.

8.5.2.1. ANÀLISI COMPARATIVA DE L'EVOLUCIÓ DELS PRINCIPALS AGREGATS DEL MERCAT DE TREBALL A LES REGIONS DELS QUATRE MOTORS PER A EUROPA²¹⁰

A Catalunya i Lombardia ha disminuït la població en edat de treballar, fet que contrasta amb el creixement de Baden-Württemberg (+1,9%). En canvi, el pes de la població ocupada a la indústria no ha augmentat a cap de les quatre regions, entre les que resulta notori el descens a Roine-Alps (-1,0pp) i en menor mesura, Catalunya (-0,6pp).

La població activa ha augmentat a totes les regions excepte a Catalunya, mentre que a Baden-Württemberg és on més ha crescut (+2,8%). Tot i un menor creixement, la taxa d'activitat catalana s'ha mantingut com la segona més elevada dels quatre motors, per darrera de la regió alemanya i per davant de la francesa.

En canvi, la població ocupada a Catalunya ha crescut més que a les altres tres regions, on tot i així han experimentat creixements notables. Aquest increment, sumat al descens de la població en edat de treballar, ha fet que la taxa d'ocupació augmenti considerablement més a Catalunya que als altres territoris. Malgrat això, Catalunya s'ha mantingut com la regió amb la taxa d'ocupació més baixa de les quatre.

Catalunya concentra gairebé tants individus desocupats com Roine-Alps i Lombardia juntes, tot i el descens més intens de la població aturada a Catalunya. Aquest descens, que contrasta amb l'increment a Baden-Württemberg (+1,6%), ha servit per acostar la taxa d'atur catalana a la de les altres regions. Malgrat això, encara es troba lluny de les regions francesa i italiana i molt lluny de la taxa d'atur de la regió alemanya.

---

²¹⁰ Vegeu l'annex per a més informació.

9. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

9.1. POLÍTIQUES ACTIVES D'OCUPACIÓ

L'import definitiu destinat per la Generalitat a la política de foment de l'ocupació ha estat de 699,8 M€, el 12,7% més que l'any anterior.

En un escenari de pròrroga pressupostària,²¹¹ l'import definitiu destinat per la Generalitat a la política de foment de l'ocupació ha estat de 699,8 M€, el 12,7% més que l'any anterior, que representa l'1,9% sobre el total de despeses de la Generalitat. D'aquest import se n'ha executat el 97,8% (684,7 M€).

Aquesta política de despesa inclou el conjunt de programes, mesures i actuacions que tenen per objecte millorar la qualificació professional i l'ocupabilitat de les persones. El Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, directament o bé mitjançant el Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC) i el Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya, gestiona majoritàriament els recursos que es destinen a aquesta política. El Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació n'executa 1,5 M€ mitjançant el Programa de formació professional agrària i pesquera.

Al SOC li ha correspost gestionar el 81,6% del pressupost destinat a foment de l'ocupació. El seu pressupost definitiu ha estat de 571,3 M€, el 21,6% més que l'any anterior, dels quals n'ha executat el 67,2%.

TAULA III.2.T1 Pressupost definitiu de la política de foment de l'ocupació de la Generalitat i pressupost definitiu i obligacions reconegudes del Servei d'Ocupació de Catalunya i del Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya, 2012-2016

Catalunya	2012	2013	2014	2015	2016	Diferència 2015-2016 %
Pressupost definitiu política foment de l'ocupació	672,9	534,1	511,5	620,5	699,8	12,7
Pressupost definitiu Servei Ocupació de Catalunya (SOC)	622,6	398,8	369,3	469,8	571,3	21,6
Obligacions reconegudes pel SOC	313,9	193,9	225,8	245,8	384,0	56,2
Pressupost definitiu Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya¹	23,4	23,4	29,4	27,5	44,5	61,8
Obligacions reconegudes Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya²	23,1	22,6	21,4	16,6	23,4	41,0

Unitats: milions d'euros i percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir dels pressupostos de la Generalitat i del Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya.

(1) Cal tenir en compte que el pressupost definitiu pot incorporar imports corresponents a l'exercici anterior. Així, el pressupost definitiu de 2016 incorpora 10,5M€ corresponents a expedients de 2015.

(2) Fins al 2014, d'acord amb la normativa de les subvencions de formació, es pagava una bestreta del 100% que comportava una execució en les obligacions del 100% (excepte en un programa de FormaEmpresa del 2013 en què només es podia pagar el 50%). Des del 2015, d'acord amb la nova Llei 30/2015, el màxim que es pot pagar com a bestreta és del 60%; per tant, en allò que es refereix als atorgaments l'execució és del 100% de la convocatòria de l'any; però en referència a l'obligació és una execució de fins a un màxim del 60%. Això comporta que cada any s'hagi d'incorporar crèdit per pagar el 40% restant (o la part executada, si és inferior).

Del total del pressupost destinat a la política de foment de l'ocupació, 274,8 M€ provenen de la distribució aprovada per la Conferència Sectorial d'Ocupació i Afers Laborals. Aquest import representa el 25,4%

²¹¹ Decret 252/2015, de 15 de desembre, pel qual s'estableixen els criteris d'aplicació de la pròrroga dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2015, mentre no entrin en vigor els del 2016. DOGC núm. 7020, de 17.12.2016.

més que el 2015²¹² i prové de la distribució de les partides del Pla anual de polítiques d'ocupació que correspon gestionar a les comunitats autònomes.

La dotació pressupostària del Pla anual de polítiques d'ocupació per a 2016 ha estat de 5.265,8 milions d'euros, el 9,9% més que 2015. D'aquest pressupost total, correspon a les comunitats autònomes la gestió de 1.800,8 milions d'euros. D'aquest import, 1.671,8 milions s'han distribuït d'acord amb els percentatges següents: el 70% condicionat al grau de compliment assolit en relació amb els objectius del Pla anual de polítiques d'ocupació 2015 i el 30% restant en funció del percentatge de repartiment corresponent a cada comunitat autònoma l'any anterior en funció del nombre de persones en atur. Els 129 milions restants es destinen a finançar el Programa d'acció conjunta per a la millora de l'atenció a les persones aturades de llarga durada, que es distribueixen en funció del nombre de potencials beneficiaris que cal atendre a cada comunitat autònoma mesurat a 31.12.2015.

Aquest programa s'aprova en resposta a les recomanacions de la Unió Europea en matèria d'integració de les persones aturades de llarga durada en el mercat de treball així com les recomanacions específiques a Espanya en el context del Semestre europeu,²¹³ les quals aposten per l'assistència personalitzada com a factor clau per a la inserció laboral del col·lectiu. El programa s'aprova per al període 2016-2018, ha de ser gestionat per les comunitats autònomes i té per objectiu millorar l'atenció personalitzada de les persones aturades de llarga durada que tinguin entre 30 i 54 anys, a través de l'assignació d'un tutor i la realització d'un perfil individualitzat d'ocupabilitat. Si ho indiquen en el respectiu Pla anual de política d'ocupació, les comunitats autònomes poden decidir ampliar l'aplicació de les mesures a persones treballadores de menys de 30 anys o de més de 55 anys. Aquest programa està dotat amb 515 milions d'euros fins al 2018, repartits: 129 milions l'any 2016, 257 milions per 2017 i 129 milions l'any 2018.

En aquesta línia, la programació del SOC de l'any 2016 conté una atenció específica a les persones aturades de llarga durada i a les de més de 55 anys a través del Programa Grans actius, que integra diferents actuacions que es duen a terme en funció del que determini el servei d'orientació conjuntament amb la persona aturada, d'acord amb les seves necessitats. A més de l'orientació, el programa preveu la realització de sessions grupals de caràcter informatiu, el Programa Treball i formació, el Programa Treball i formació per a persones beneficiàries de l'RMI i les subvencions a la contractació.

Així mateix, el Parlament de Catalunya ha instat el Govern a fer front a l'atur de llarga durada amb una política integral amb polítiques actives i passives, desenvolupant programes específics per a persones més grans de 45 anys a l'atur i aprofundint en els programes d'orientació i en els processos d'acreditació de competències professionals.²¹⁴

La resta del pressupost que es destina a la política de foment de l'ocupació prové de fons propis de la Generalitat, del Fons Social Europeu i del Programa Garantia Juvenil.

La política de foment de l'ocupació s'executa a través dels programes següents: Ocupabilitat, Igualtat, qualitat i integració laboral i Formació professional agrària i pesquera.

²¹² [Ordre ESS/1875/2016, de 5 de desembre, per la qual es distribueixen territorialment per l'exercici econòmic de 2016, per a la seva gestió per les comunitats autònomes amb competències assumides, subvencions de l'àmbit laboral finançades amb càrrec als Pressupostos Generals de l'Estat, incloses les destinades a l'execució del Programa d'acció conjunt per a la millora de l'atenció a les persones aturades de llarga durada.](#) BOE núm. 295, de 07.12.2016.

²¹³ [Recomanació del Consell, del 15 de febrer del 2016, sobre la integració de les persones aturades de llarga durada en el mercat de treball.](#) DOUE C67, de 20.02.2016. [Recomanació del Consell, del 12 de juliol del 2016, relativa al Programa nacional de reformes del 2016 d'Espanya i per la que s'emet un dictamen del Consell sobre el Programa d'estabilitat del 2016 d'Espanya.](#) DOUE C 299, de 18.08.2016.

També es recomana a Espanya augmentar l'eficàcia de les mesures de formació, millorar la capacitat dels serveis autonòmics d'ocupació i reforçar la seva coordinació amb els serveis socials, corregir les deficiències i disparitats dels règims de renda mínima i millorar els sistemes de suport a les famílies, inclòs l'accés a llars d'infants i cures de llarga durada.

²¹⁴ [Resolució 306/XI del Parlament de Catalunya, sobre l'orientació política general del Govern.](#) BOPC núm. 237, del 18.10.2016. [Resolució 17/XI del Parlament de Catalunya, sobre la situació d'emergència social, la reactivació econòmica, la gestió pública i la necessitat d'una resposta institucional.](#) BOPC núm. 82, de 16 de març de 2016.

El Programa Ocupabilitat té per finalitat mantenir i fomentar l'ocupació estable i de qualitat i l'autoocupació; prevenir i reduir la desocupació i oferir protecció a les persones en situació d'atur i donar oportunitats a la resta de la població activa que estigui en recerca de millora de la seva ocupació. Aquest programa és el que té una major dotació pressupostària, 323,4 M€ de pressupost inicial i 423,2 M€ de pressupost definitiu, del que se n'ha executat el 99%. L'import executat enguany representa un augment del 70,2% respecte l'any precedent.

Aquest programa és gestionat majoritàriament pel SOC (el 91,5%). També intervenen en la gestió el Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya (el 5,7% del total), la Secretaria General de Treball, Afers Socials i Família i Infraestructures de la Generalitat de Catalunya SAU.

Entre els objectius del Programa Igualtat, qualitat i integració laboral destaquen, des del punt de vista de les polítiques actives d'ocupació, facilitar la inserció sociolaboral dels col·lectius amb més dificultats i promoure mesures que afavoreixin l'accés i el manteniment de llocs de treball a l'empresa ordinària. La dotació pressupostària del programa en conjunt ha estat de 232,6 M€ de pressupost inicial i 275,0 M€ de pressupost definitiu, del que se n'ha executat el 95%. L'import executat enguany representa un augment del 3,4% respecte l'any precedent. La majoria de l'import d'aquest programa es destina a la gestió de la renda mínima d'inserció, que s'analitza en el capítol IV d'aquesta Memòria.

El Programa Formació professional agrària i pesquera té per missió professionalitzar el sector agroalimentari, a partir de la millora de la qualificació professional dels agricultors i de les persones que viuen en el món rural, tant des de la formació inicial com des del reciclatge de coneixements i la formació permanent. El pressupost inicial d'aquest programa (1,5 M€) coincideix amb el definitiu i ha estat executat en la seva totalitat.

A continuació s'exposen les línies principals de les polítiques actives que s'han executat a Catalunya l'any 2016, incloent tant les desplegades a partir dels pressupostos de la Generalitat com de l'Estat.

Les activitats formatives concentren la major part del pressupost destinat a foment de l'ocupació.

Les activitats formatives concentren la major part del pressupost destinat a foment de l'ocupació. S'han atorgat 143,9 M€ en el marc dels programes següents: Formació d'oferta dirigida prioritàriament a treballadors desocupats (57 M€); Treball i formació (39,5 M€); Formació d'oferta dirigida prioritàriament a treballadors ocupats (32 M€); Formació amb compromís de contractació (2,5 M€); Forma i insereix (0,6 M€); Majors de 45 anys (1 M€) i 30 plus (7,9 M€). Aquest conjunt de programes preveu tenir 128.621 persones destinatàries.

Pel que fa a les **accions de formació d'oferta adreçades prioritàriament a treballadors desocupats**, es preveu que en el 2016 s'ofereixin un total de 26.093 places, amb un pressupost atorgat de 57,4 M€. 305 entitats han estat beneficiàries d'aquests ajuts: 152 empreses privades, 73 ens locals, 69 entitats de l'economia social, 7 organismes públics i 4 agents socials.

L'oferta formativa es basa en el fitxer d'especialitats del SOC i correspon a les especialitats que han estat considerades prioritàries en els diferents àmbits territorials. La taula següent exposa, per famílies professionals, les especialitats formatives cursades en el marc de la formació d'oferta adreçada prioritàriament a treballadors desocupats.

TAULA III.2.T2 Nombre de persones destinatàries de la formació d'oferta adreçada prioritàriament a treballadors desocupats, per família professional, 2016

Formació per família professional	Nombre persones destinatàries	Formació per família professional	Nombre persones destinatàries
Administració i gestió	8.017	Instal·lació i manteniment	330
Serveis socioculturals i a la comunitat	6.601	Energia i aigua	296
Comerç i màrqueting	3.617	Arts gràfiques	285
Informàtica i comunicacions	2.389	Imatge personal	285
Transport i manteniment de vehicles	1.305	Química	165
Fabricació mecànica	741	Sanitat	90
Electricitat i electrònica	579	Hostaleria i turisme	75
Agrària	450	Tèxtil, confecció i pell	60
Seguretat i medi ambient	358	Activitats físiques i esportives	60
Indústria alimentària	345	Imatge i so	45
Total			26.093

Font: Servei d'Ocupació de Catalunya.

La formació d'oferta dirigida prioritàriament a treballadors ocupats que gestiona el Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya té com a finalitat impulsar i estendre entre les empreses i les persones treballadores una formació que respongui a les necessitats del mercat laboral i estigui orientada a la millora de l'ocupabilitat de les persones treballadores i la competitivitat empresarial. Enguany ha previst 96.131 persones destinatàries, 57.737 en plans transversals en què han participat 66 entitats (30 empreses privades, 25 entitats d'economia social, 9 agents socials i 2 ens locals) i 38.394 en plans sectorials en què han participat 79 entitats (37 empreses privades, 32 entitats d'economia social, 9 agents socials i 1 ens local). Pel que fa a l'import atorgat, 18,4 M€ s'han atorgat en programes transversals i 13,5 M€ en programes sectorials.

La previsió d'accions de formació d'oferta per a l'any 2016 se situa al voltant de 2.825 accions formatives, de les quals 1.462 són de caràcter transversal i 1.362 de caràcter sectorial.

Atesa la modalitat d'impartició, la formació presencial representa el 88,2% del total de participants, la teleformació l'11,2% i la modalitat mixta el 0,5%.

Les famílies professionals d'administració i gestió i de serveis socioculturals a la comunitat (en la que s'inclouen les accions formatives d'idiomes) agrupen més del 61% dels participants en programes transversals.

En els programes sectorials, el 57,7% dels participants previstos es concentren en quatre famílies professionals: Serveis culturals a la comunitat (21,4%), comerç i màrqueting (13,8%), administració i gestió (12,4%) i hostaleria i turisme (10%).

La taula següent distingeix la tipologia de les accions formatives, segons les iniciatives de formació existents.

TAULA III.2.T3 Tipologia de les accions formatives, segons les iniciatives de formació existents

Tipus de formació	Formació transversal			Formació sectorial			Total	
	Hores de formació	% hores formació	Participants	Hores de formació	% hores formació	Participants	% hores formació	Participants
Certificats de professionalitat	284.420	12,07	2.634	750.324	43,87	9.465	26,09	12.099
Formació acreditable	950.545	40,34	18.439	207.207	12,12	5.622	12,59	24.061
Altra formació	1.121.422	47,59	36.664	752.631	44,01	23.307	61,32	59.971
Total	2.356.387	100,0	57.737	1.710.162	100,0	38.394	100,0	96.131

Font: Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya.

El 62,38% dels participants previstos ho són en accions formatives no acreditables, el 25,02% en formació acreditable i el 12,58% en certificats de professionalitat. Ateses les hores de formació, el 61,32% són en formació no acreditable, el 26,09% en certificats de professionalitat i el 12,59% en formació acreditable.

El Programa **Treball i Formació** integra, en tres línies, accions d'experiència laboral i accions de formació per afavorir la inserció laboral i millorar l'ocupabilitat de persones en situació d'atur i accions de coordinació i suport tècnic. En les accions formatives es considera prioritària la participació d'aquelles persones amb especials dificultats d'inserció com els aturats de llarga durada.

Es tracta d'una convocatòria pluriennal 2016-2018, amb un pressupost total atorgat de 39,5 M€, amb la distribució següent: 24,9 M€ euros per a la línia A (persones en situació d'atur no perceptores de prestacions o subsidi per desocupació i preferentment més grans de 45 anys), 12,4 M€ per a la línia B (persones en situació d'atur beneficiàries de la renda mínima d'inserció) i 2,1 M€ per a la línia C (accions de coordinació i suport tècnic). La previsió total de persones beneficiàries és de 3.447 persones.

D'altra banda, a través dels programes **Forma i Inereix** i **Formació amb compromís de contractació**, se subvencionen accions formatives amb la modalitat de compromís de contractació en què s'ha considerat prioritària la participació en les accions formatives d'aquelles persones amb especials dificultats d'inserció com els aturats de llarga durada. El primer preveu 328 persones beneficiàries. Hi han participat 5 entitats d'economia social i 9 empreses privades que han atès 73 persones i 255 persones respectivament. El segon preveu un total de 743 persones beneficiàries durant l'any 2016. Hi han participat 14 ens locals que han atès 374 persones; un organisme públic que ha atès 30 persones; 8 entitats d'economia social que han atès 249 persones i 4 empreses privades que han atès 943 persones.

S'han concedit també ajuts a les empreses que contractin persones **majors de 45 anys** en situació d'atur facilitant-los la incorporació de nou al mercat de treball i proporcionant-los experiència laboral recent. L'any 2016 es preveu un total de 130 persones beneficiàries en 111 entitats amb un pressupost atorgat d'1 M€ euros. Dels 130 contractats, 15 van ser persones amb discapacitat reconeguda.

El **Programa 30 Plus** està dirigit a persones en situació d'atur, preferentment d'entre 30 i 45 anys i baix nivell formatiu, proporcionant-los, entre d'altres recursos, la formació i competències necessàries per ocupar un determinat lloc de treball. Aquest programa pretén incidir també en la qualitat de l'ocupació, donant suport a la contractació mínima de 6 mesos. S'han atorgat 7,9 M€ i es preveuen 1.800 persones beneficiàries.

També cal tenir en compte la formació impartida als vuit **centres d'innovació i formació ocupacional** (CIFO) que formen una xarxa pròpia de formació professional per a l'ocupació. L'any 2016, els CIFO han impartit 210 cursos, amb un total de 2.880 alumnes.

En matèria de formació s'ha d'afegir la formació programada per les empreses que gestiona la **Fundació Estatal per a la Formació en l'Ocupació** (Fundae). Per segon any consecutiu ha disminuït el nombre d'empreses que fan formació per als seus treballadors i ho comuniquen a la Fundae. Enguany han estat 53.823, el 13,6% menys que l'any anterior.²¹⁵ La taxa de cobertura²¹⁶ és del 20,8%, -3,6pp que l'any anterior.

Per mida de l'empresa, el 50,6% són empreses d'1 a 5 treballadors, el 26,5% empreses de 10 a 49 treballadors i el 13,9% empreses de 6 a 9 treballadors.

Pel que fa al pressupost, la bonificació aplicada ha estat de 99,3M€, en relació amb els 103,2M€ de crèdit disposat i els 162,2 M€ de crèdit assignat. L'aportació privada ha estat de 152,1 M€.

Pel que fa als participants formats,²¹⁷ enguany han estat 770.140, el 7,6% més que l'any anterior. La taxa de cobertura ha estat del 34,3%, 1,4 punts percentuals (pp) més que l'any anterior.²¹⁸ El 53,4% dels participants formats han estat homes. Per grups d'edat, els de 36 a 45, 26 a 35 i 46 a 55 són els que més han participat en accions de formació (36,4%, 25,4% i 24%, respectivament). Atesa la mida de l'empresa, destaca que el 18,9% dels participants formats treballen en empreses de més de 4.999 treballadors, el 18,2% en empreses de 1.000 a 4.999 treballadors, el 15% en empreses de 10 a 49 treballadors i el 13,9% en empreses de 100 a 249 treballadors.

La durada mitjana de la formació ha estat de 15,3 hores per participant. Segons la tipologia de la formació, el 80,9% dels participants formats ho han estat en la modalitat presencial, el 17,7% en la modalitat de teleformació i l'1,4% en modalitat mixta. Per tipus d'acció, el 52,8% ha participat en accions formatives genèriques i la resta en accions específiques. Atesos els continguts formatius, destaquen els participants formats en gestió de recursos humans (17%), en prevenció de riscos laborals (12,4%), en idiomes (9,1%) i en manipulació i control alimentaris (5,3%).

Pel que fa a les dades referides a permisos individuals de formació, se n'han finalitzat 1.929, d'una durada mitjana de 62,5 hores per participant.

No s'ha disposat de les dades relatives a la formació d'oferta d'àmbit estatal que també ha gestionat la Fundae l'any 2016.

Garantia Juvenil: la lluita contra l'atur juvenil continua essent un dels principals reptes a afrontar.

La lluita contra l'atur juvenil continua essent un dels principals reptes que cal afrontar tot i les mesures aprovades els darrers anys, especialment d'ençà l'any 2012, dirigides a afavorir la intermediació laboral, millorar l'ocupabilitat, donar suport a la contractació i fomentar l'emprenedoria.

²¹⁵ Es computen les empreses que tenen tots o la major part dels treballadors a Catalunya, atès que es considera que hi tenen l'activitat principal.

²¹⁶ La Fundae defineix la taxa de cobertura com el percentatge d'empreses que fan formació per als seus treballadors respecte al total d'empreses cotitzants per FP inscrites a la Tresoreria General de la Seguretat Social.

²¹⁷ Cada treballador que fa una acció formativa és un participant. Un treballador dóna lloc a tants participants com accions formatives hagi fet.

²¹⁸ La taxa de cobertura és el percentatge de participants que van fer formació organitzada per les empreses l'any 2016 en relació amb el total de persones assalariades del sector privat segons l'EPA del IIT 2016.

Enguany s'han destinat diverses actuacions a les persones **joves**. En el marc de la Garantia Juvenil,²¹⁹ posada en marxa per la Unió Europea l'any 2013, a Catalunya s'han impulsat diverses mesures. En primer lloc, ha continuat operativa la Xarxa d'Impulsors del Programa de Garantia juvenil a Catalunya, a la qual enguany s'han atorgat 3 M€ i que preveu beneficiar 5.000 persones que seran ateses pels 96 tècnics que es preveu contractar. Hi han participat 72 ens locals que preveuen contractar 82 tècnics i 2 agents socials que preveuen contractar 14 tècnics.

Amb l'objectiu de millorar l'ocupabilitat dels joves, s'estableixen ajuts en col·laboració amb els ajuntaments i els consells comarcals per tal de contractar en pràctiques a jornada completa i durant 6 mesos persones amb titulació reglada i/o titulació laboral. El pressupost destinat a aquest programa ha estat de 23,8 M€, amb una previsió de 2.172 persones beneficiàries. Hi han participat 301 ens locals, 1 organisme públic, 4 agents socials, 214 entitats d'economia social i 2 empreses privades.

La convocatòria Projectes singulars té per objectiu donar resposta a les especificitats del territori i donar cabuda a aquells projectes que, perseguint els mateixos objectius que les convocatòries que el SOC ha endegat, proposen metodologies o models d'intervenció diferents que no tenen cabuda en aquestes. Van dirigits a reforçar l'ocupabilitat i les competències professionals de les persones no ocupades i no integrades en els sistemes d'educació o formació mitjançant la combinació de dues o més de les actuacions del Catàleg del Sistema Nacional de Garantia Juvenil del Pla Nacional d'Implementació de la Garantía Juvenil. S'hi han destinat 14,2 M€ per al període 2016-2018 i té una previsió de 2.895 participants i 65 entitats participants (37 entitats d'economia social, 16 ens locals, 11 empreses privades i 1 agent social).

Es posa a disposició de les entitats col·laboradores un suport per tal que aquestes puguin cobrir les necessitats de transport de les persones joves participants en els programes següents: Noves oportunitats, programes integrals i projectes singulars. S'hi han destinat 119.681 euros de pressupost amb la previsió que beneficiï 1.341 persones i 28 entitats.

La Comissió Europea ha fet una anàlisi sobre la situació de la Garantia Juvenil i la Iniciativa d'Ocupació Juvenil passats tres anys de la seva posada en marxa.²²⁰ Tot i constatar les millores assolides, assenyala que encara cal un major esforç per ajudar els joves més allunyats del mercat de treball. En les recomanacions específiques per a Espanya,²²¹ el Consell de la Unió Europea assenyala que, tot i que l'atur està disminuint ràpidament, encara és molt elevat, en particular entre els joves.

Mitjançant el Reial decret llei 6/2016,²²² aprovat el 24.12.2016, s'introdueixen modificacions en el Sistema de Garantia Juvenil. Les modificacions introduïdes simplifiquen els requisits per poder ser beneficiari del Sistema Nacional de Garantia Juvenil. En concret, s'exigeix un únic tràmit d'inscripció i és suficient la inscripció com a demandants d'ocupació als serveis públics d'ocupació, estatal i autonòmic. S'admet també que els serveis públics d'ocupació facin la inscripció amb efectes retroactius des de 2013, incorporant al sistema els joves que ja hagin fet accions de formació i ocupació previstes pel sistema. Així mateix, n'hi haurà prou amb no haver rebut formació ni haver estat treballant el dia anterior a la sol·licitud d'inscripció per complir els requisits, en lloc dels tres mesos sense haver rebut formació o els 30 dies sense ocupació que s'exigien en la regulació fins ara vigent. Es permet que totes les entitats participants en el Sistema Nacional de Garantia Juvenil puguin establir procediments específics, de conformitat amb el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social, per a la inscripció dels joves en el fitxer únic del Sistema Nacional de Garantia Juvenil. Finalment, es preveu la participació d'interlocutors socials en el

²¹⁹ L'objectiu de la Garantia Juvenil és reincorporar els joves a l'ocupació o l'educació en un termini de 4 mesos després de quedar-se en atur o acabar els estudis. Es dirigeix a regions on els índex de l'atur juvenil superin el 25%.

²²⁰ Comunicació de la Comissió. La Garantia Juvenil i la Iniciativa d'Ocupació Juvenil, situació passats tres anys. COM(2016) 646 final.

²²¹ Recomanació del Consell, del 12 de juliol del 2016, relativa al Programa nacional de reformes del 2016 d'Espanya i per la que s'emet un dictamen del Consell sobre el Programa d'estabilitat del 2016 d'Espanya. DOUE C299, de 18.08.2016.

²²² Reial Decret llei 6/2016, de 23 de desembre, de mesures urgents per a l'impuls del Sistema Nacional de Garantia Juvenil. BOE, núm. 310, de 24.12.2016.

procediment d'inscripció dels joves i a la Comissió Delegada de Seguiment i Avaluació del Sistema Nacional de Garantia Juvenil. D'altra banda, les reduccions a la cotització a la Seguretat Social es converteixen en bonificacions, a càrrec del pressupost del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

Cal assenyalar l'impuls del Consell de Direcció del SOC en aquesta reforma del Sistema de Garantia Juvenil a través de la petició al Govern espanyol d'eliminació dels obstacles i flexibilització dels requisits d'inscripció al programa.²²³ En la mateixa línia, el Parlament de Catalunya també aprova una Moció sobre l'ocupació juvenil²²⁴ en la qual s'insta el Govern a eliminar els obstacles que dificulten l'accés dels joves als programes inclosos en el marc de la Garantia Juvenil.

Al marge del sistema de Garantia Juvenil, també s'han aprovat mesures dirigides a les persones joves. En el marc del Pla Catalunya Joves per a l'ocupació destaquen els projectes inclosos dins Joves per a l'ocupació 2015-2017 (11,6 M€ i 2.764 persones beneficiàries previstes) i Fem ocupació per a joves (7.0 M€ i 1.613 persones beneficiàries previstes).

Als **programes de desenvolupament local**, que tenen per objectiu promoure la identificació i concreció de les oportunitats d'ocupació dels diferents territoris de Catalunya, s'han destinat 42,8 M€ i es preveu que tindran 23.214 persones beneficiàries. El Programa Treball als barris concentra el pressupost més elevat, 29,9 M€ i ha beneficiat 16.473 persones. Enguany s'ha mantingut el Programa Agents d'ocupació i desenvolupament local, a través del qual s'han fet 259 contractacions per a les quals s'ha destinat un pressupost de 6,8 M€. Altres programes destacables han estat els programes Innovadors i experimentals (2,7 M€, i 5.440 persones beneficiàries revistes), Treball a les 7 comarques (2,6 M€ i 1.807 persones beneficiàries) i el Suport i acompanyament a la planificació estratègica (807.365 € per a 41 projectes amb el suport de 240 entitats públiques i privades i 210 ens locals).

Pel que fa a l'**orientació**, des de les oficines de treball del SOC s'han atès 216.595 persones, 47.559 de les quals han participat en accions grupals. A les set **Aules Actives**, una dels quals d'alt rendiment en enfocament laboral, han estat ateses 397 persones.

S'han aprovat programes específics d'orientació. Al Programa Accions d'orientació i acompanyament a la inserció s'han destinat 6,3 M€ i ha beneficiat 15.600 persones. Les entitats beneficiàries han estat 2 agents socials, que han atès 9.525 persones, 13 entitats d'economia social que han atès 5.925 persones i 1 empresa privada que ha atès 150 persones.

Als espais de recerca s'han destinat 2,4 M€ dins del programa pluriennal 2016-2018, que han beneficiat 4.625 persones. Hi han participat 17 ens locals (2.125 participants), 2 agents socials (1.875 participants) i 5 entitats d'economia social (625 participants).

En el marc de la convocatòria destinada a les **agències de col·locació** s'han atorgat 7,1 M€, el 13,4% menys que l'any anterior, i s'han atès 14.254 persones, el 227% menys. Les accions s'han dividit en dues línies d'actuació. La primera, a la que s'han destinat 6,8 M€, dirigida amb caràcter genèric a persones desocupades inscrites com a demandants d'ocupació no ocupades. En aquesta línia han participat 89 entitats (39 empreses privades, 27 entitats de l'economia social, 21 ens locals i 2 agents socials). S'han atès 13.770 persones, (7.045 per empreses privades, 4.845 per entitats de l'economia social, 1.565 per ens locals i 315 per agents socials). L'altra línia d'actuació, a la qual s'han destinat 296 mil euros, va dirigida a persones que tinguin reconegut un grau de discapacitat igual o superior al 33% i pateixin una discapacitat intel·lectual, física, sensorial o trastorn mental. En aquesta línia han participat 12 entitats, 11 de l'economia social i un ens local. S'han atès 484 persones, 469 de les quals per entitats d'economia social.

²²³ Petició signada el 26.05.2016 pel Consell de Direcció del SOC.

²²⁴ Moció 77/XI del Parlament de Catalunya sobre l'ocupació juvenil. 01.12.2016. BOPC 278.

Pel que fa a les actuacions dirigides a la integració laboral dels **col·lectius amb més dificultats**, les mesures específiques han anat dirigides a les persones discapacitades i a les que es troben en risc d'exclusió.

A la inserció laboral de les persones discapacitades s'han destinat 73,3 M€. D'aquest import, 68 M€ s'han destinat a les mesures dirigides a la incorporació a centres especials de treball, és a dir, a la integració en el mercat de treball protegit. Les mesures s'han dirigit al foment de la integració laboral (40,6 M€, 193 centres beneficiaris), a les unitats de suport (20,1 M€, 145 centres beneficiaris) i a un ajut complementari del cost salarial destinat al manteniment del lloc de treball de les persones amb discapacitat en centres especials de treball (7,1 M€, 178 entitats beneficiàries i 8.101 persones destinatàries). La resta, 5,3 M€, s'ha destinat a la inserció laboral en empreses del mercat ordinari de treball, incloent mesures d'orientació, acompanyament i suport a la inserció, i se n'han beneficiat 41 entitats.

A la integració sociolaboral de persones en risc d'exclusió a través d'empreses d'inserció s'han destinat 5,6 M€, que han estat atorgats a 50 empreses d'inserció. Les actuacions s'han distribuït en dues línies, la d'acompanyament a les persones en risc d'exclusió per part d'empreses d'inserció, que ha facilitat la contractació de 78 persones tècniques, i la línia consistent en els incentius a la contractació, que ha facilitat la subvenció de 1.540 persones en procés d'inserció per un total de 7.708,70 mesos a jornada laboral equivalent completa. Així mateix, s'han atorgat 44.431,50€ per incentius a la contractació de persones destinatàries de la renda mínima d'inserció i d'altres col·lectius en risc o situació d'exclusió social i per a projectes d'autoocupació. S'han subvencionat 16 contractes i un projecte d'autoocupació.

A través del **Pla PREPARA**,²²⁵ que gestiona el Servei Públic d'Ocupació Estatal d'ençà de la seva aprovació l'any 2011, es destinen ajuts a la requalificació professional de les persones que han esgotat la prestació d'atur. Consisteix en un ajut econòmic d'acompanyament a percebre durant sis mesos per import del 75% de l'IPREM vigent, és a dir, 400 euros mensuals (excepte si la persona beneficiària té a càrrec com a mínim tres membres de la unitat familiar, cas en què l'ajut és de 452,6 euros, el 85% de l'IPREM vigent). L'Estat hi ha destinat 219 M€ l'any 2016. Des que es va aprovar, 119.812 persones s'han beneficiat dels itineraris individualitzats i personalitzats d'inserció professional i de les mesures de polítiques actives d'ocupació encaminades a la requalificació i reinserció professional. El Servei Públic d'Ocupació Estatal no computa aquest col·lectiu com a beneficiaris de prestacions d'atur.

El Pla PREPARA fou creat pel Reial decret llei 1/2011 i el Reial decret llei 1/2013 el prorrogà automàticament, per períodes de sis mesos, mentre la taxa d'atur fos superior al 20%. El Reial decret llei 1/2016²²⁶ estableix que la pròrroga automàtica es produirà mentre la taxa d'atur sigui superior al 18%. Tal com s'analitza a l'apartat "Mercat de Treball" d'aquesta Memòria, l'any 2016 la taxa d'atur espanyola ha estat del 19,7%, superior a la catalana, que ha estat del 15,8%.

També cal tenir en compte els **incentius a la contractació**, gestionats pel Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social, als quals inicialment els pressupostos generals de l'Estat per a 2016 destinen 1.635 M€, el 9% més que l'any anterior. A aquest import s'ha d'afegir el de les reduccions de les cotitzacions que van a càrrec del pressupost de la Seguretat Social, que l'any 2016 va representar un import de 2.100 M€.²²⁷

Pel que fa la **intermediació laboral**, l'any 2016 s'han registrat 34.026 ofertes (el 24,7% més que l'any anterior) que afecten 59.900 llocs de treball (el 22,9% més que l'any anterior). Les ofertes d'ocupació que arriben a l'Administració catalana es canalitzen a través de les seixanta-nou oficines del SOC que conformen la Xarxa Ocupacional del SOC i del portal Feina Activa.

²²⁵ Programa de requalificació professional de les persones que esgotin la seva protecció per atur.

²²⁶ Reial decret llei 1/2016, de 15 d'abril, pel que es prorroga el Programa d'activació per a l'ocupació. BOE núm. 92, de 16 d'abril de 2016.

²²⁷ Ambdós imports, bonificacions i reduccions són d'àmbit estatal. No s'ha disposat de la desagregació per a Catalunya.

El 2016 s'han formalitzat 2.986.558 contractes de treball a Catalunya, el 9,3% més que l'any anterior. Atesos els llocs de treball oferts a les ofertes d'ocupació registrades a les oficines dels serveis públics d'ocupació i al portal d'internet Feina Activa, el SOC ha intermediat en el 2% dels contractes.

9.2. PRESTACIONS D'ATUR

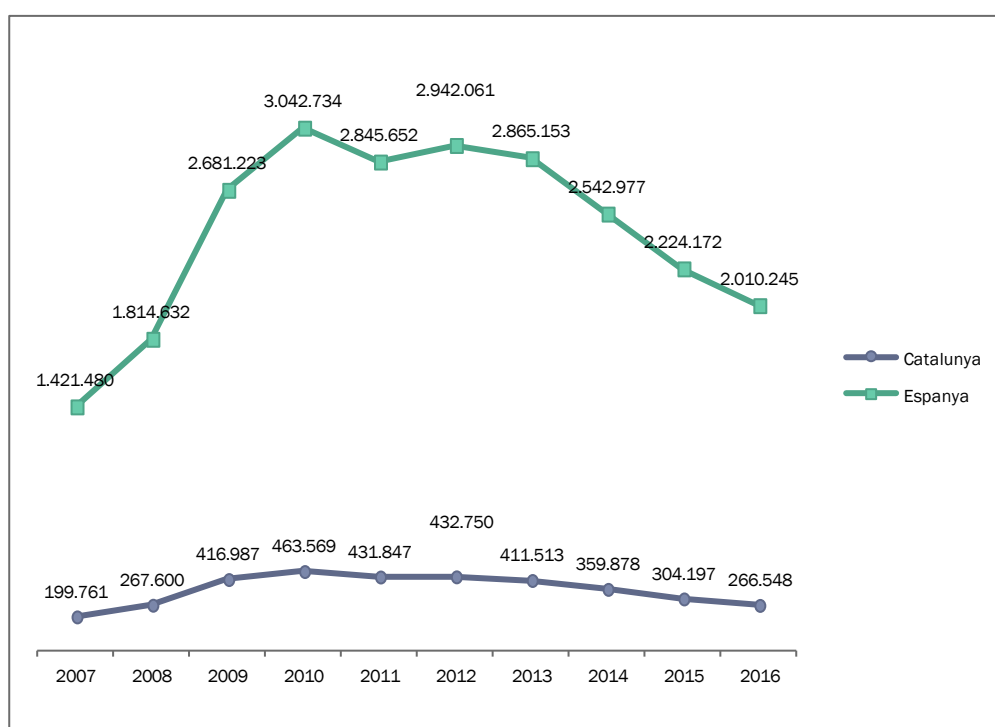
Les prestacions d'atur protegeixen aquells que han perdut la seva feina amb caràcter temporal o definitiva o se'ls redueix la jornada amb la corresponent reducció salarial.

9.2.1. PERSONES BENEFICIÀRIES DE PRESTACIONS D'ATUR

El nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur ha estat de 266.548, el 12,3% menys que l'any anterior.

La mitjana anual de persones beneficiàries de prestacions d'atur ha continuat la tendència descendent iniciada l'any 2012. Enguany ha estat de 266.548 persones, el 12,3% menys que l'any anterior. En l'àmbit estatal la mitjana de persones beneficiàries ha estat de 2.010.245, el 9,6% menys que l'any anterior.

GRÀFIC III.2.G1 Evolució del nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur. Catalunya i Espanya, 2007-2016

Unitats: persones.

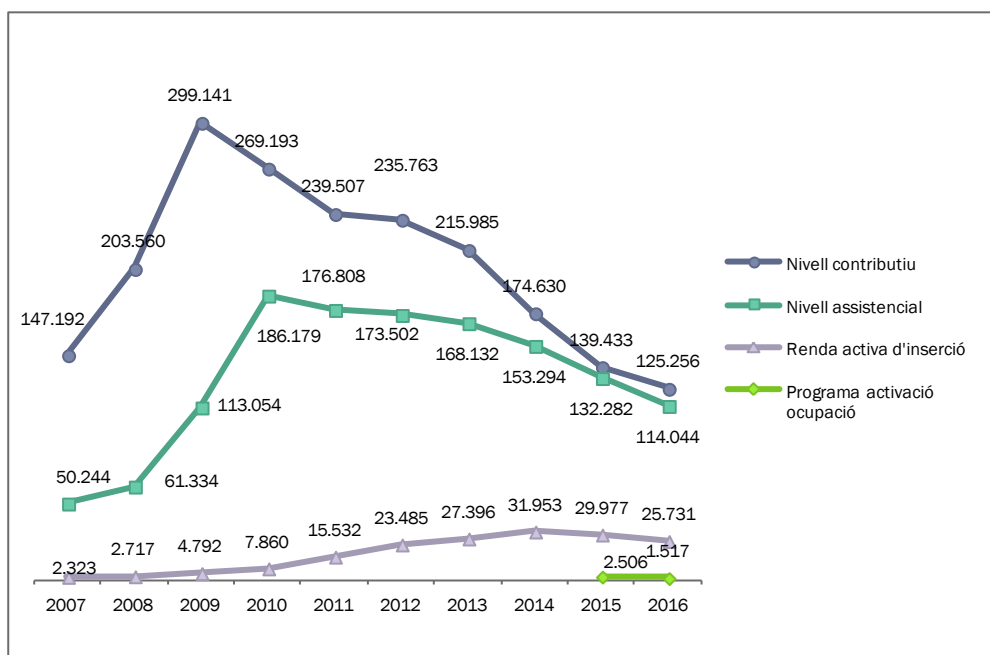
Nota: mitjana anual.

Font: elaboració pròpia a partir del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

Del total de persones beneficiàries de prestacions d'atur, el 52% són dones i el 48,0% homes. Les dones són el col·lectiu majoritari en totes les prestacions excepte en la renda activa d'inserció, on representen el 48,9%.

GRÀFIC III.2.G2 Evolució del nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur, per tipus de prestació. Catalunya, 2007-2016

Unitats: persones.

Nota: mitjana anual.

Font: elaboració pròpia a partir del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

Tot i que el pes de les persones que reben una prestació contributiva ha augmentat 1,2 punts percentuals respecte de l'any anterior, el 53% de les persones beneficiàries de prestacions d'atur reben una prestació no contributiva.

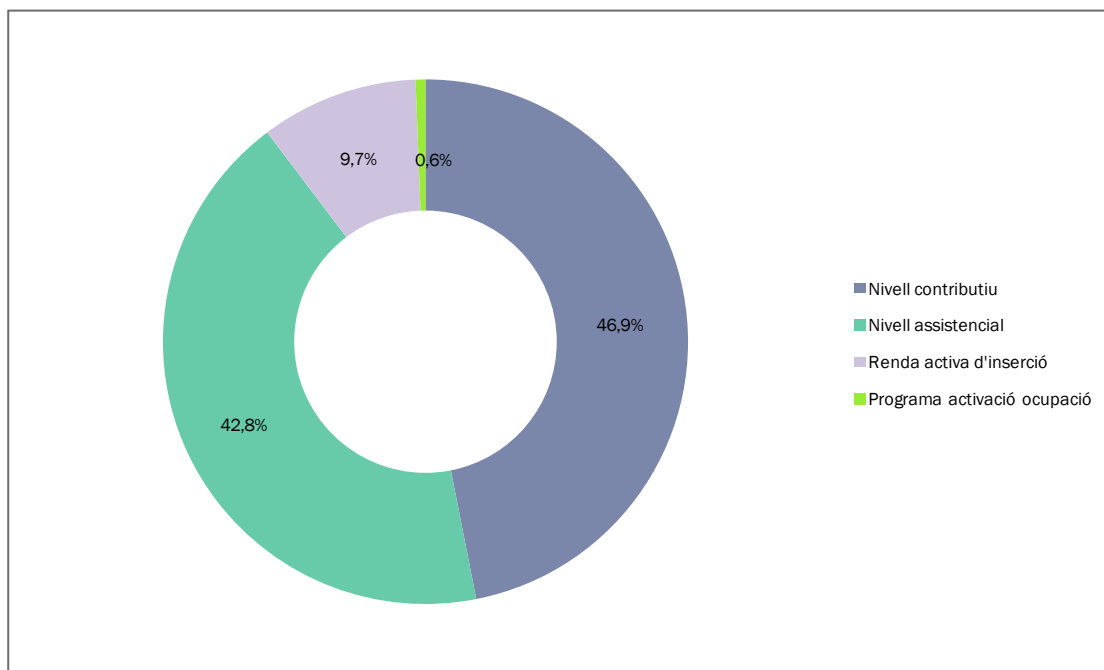
De les 266.548 persones beneficiàries de prestacions d'atur de mitjana anual, el 47% ho és d'una prestació del nivell contributiu (125.256 persones) i la resta, el 53%, d'una prestació no contributiva, distingint el nivell assistencial (42,8%, 114.044 persones), la renda activa d'inserció (9,7%, 25.731 persones) i el Programa d'activació de l'ocupació (0,6%, 1.517 persones). En comparació amb l'any anterior, el pes del nombre de persones que reben una prestació contributiva ha augmentat 1,2 pp.

El Programa d'activació per a l'ocupació, inicialment vigent fins al 15.04.2016, queda prorrogat fins al 15.4.2017 a través del Reial decret llei 1/2016.²²⁸

²²⁸ Reial decret llei 1/2016, de 15 d'abril, pel que es prorroga el Programa d'activació per a l'ocupació. BOE núm. 92, de 16 d'abril de 2016.

El programa queda de nou prorrogat per un any mitjançant el Reial decret llei 17/2017, que també introdueix modificacions per tal de flexibilitzar-ne els requisits. El programa es continua dirigint a persones en situació d'atur de llarga durada amb càrregues familiars.

GRÀFIC III.2.G3 Percentatge de persones beneficiàries de prestacions d'atur, per tipus de prestació. Catalunya, 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

Augmenta el pes de les extincions del contracte temporal com a causa d'accés a la prestació, que representa el 40%, 3.7pp més. Les prestacions tramitades per acomiadament del qual no se'n sap la resolució en el moment de sol·licitar la prestació d'atur també han augmentat lleugerament i representen el 24,5%, 1,2 pp més. Els acomiadaments objectius han representat el 13,1%, -3,2pp respecte de l'any passat.

Pel que fa al nivell assistencial, continua guanyant pes el col·lectiu de les persones més grans de 55 anys, que representen el 46,6%, 2,4pp més que l'any anterior. Augmenta el pes de les persones beneficiàries que no tenien el període mínim cotitzat per accedir a una prestació contributiva, que representen el 20,4% del total de perceptors del subsidi d'atur. L'esgotament de la prestació és la següent causa d'accés al subsidi d'atur; les persones menors de 45 anys representen el 16,1%, 3,1pp menys, i les més grans de 45 anys representen el 12,9%.

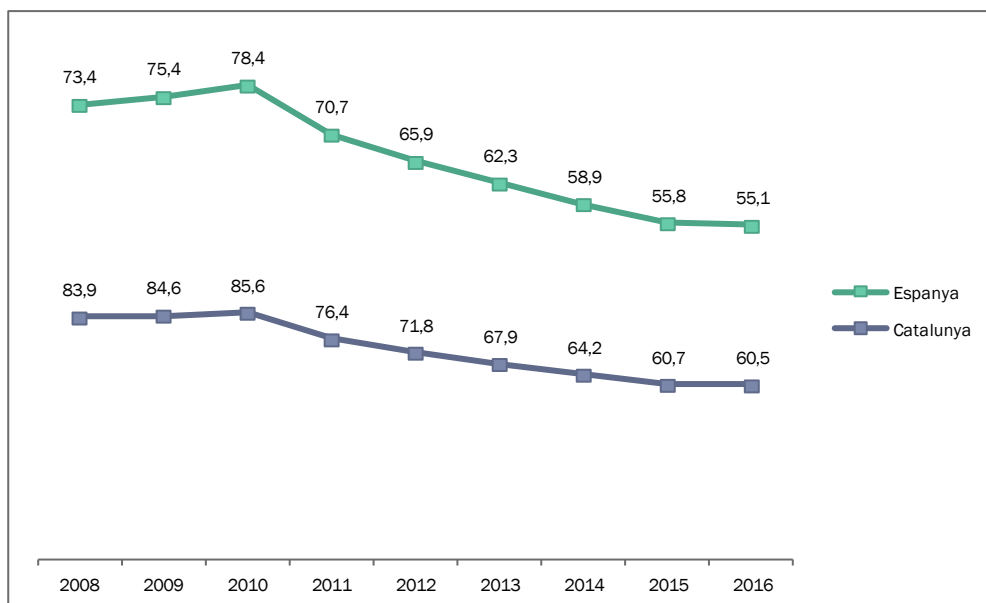
9.2.2. INDICADOR DE COBERTURA

L'indicador de cobertura ha estat del 60,5%, 0,2 punts percentuals menys que l'any anterior. Ha continuat la tendència descendent iniciada l'any 2010, però a un ritme inferior.

L'any 2016 l'indicador de cobertura²²⁹ ha estat del 60,5%, 0,2 punts percentuals menys que l'any anterior. Ha continuat la tendència descendent iniciada l'any 2010, si bé a un ritme inferior. En l'àmbit estatal la taxa de cobertura ha estat del 55,1%, 0,7 punts menys que l'any anterior.

²²⁹ El Servei Públic d'Ocupació Estatal calcula l'indicador de cobertura del sistema de protecció d'atur dividint el nombre total de beneficiaris de prestacions entre la suma del nombre d'aturats registrats als serveis públics d'ocupació amb experiència laboral prèvia i els beneficiaris dels subsidis eventuais agraris (que a Catalunya no n'hi ha). Vegeu l'anàlisi que sobre el càlcul de l'indicador de cobertura es va fer a la *Memòria socioeconòmica i laboral* de l'any 2015.

GRÀFIC III.2.G4 Evolució de l'indicador de cobertura. Catalunya i Espanya, 2008-2016

Unitats: percentatge.

Font: elaboració pròpia a partir del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

El nombre de persones que no perceben cap prestació d'atur també ha disminuït. A desembre de 2016, 186.401 persones de les 453.645 registrades com a aturades no cobraven cap prestació, 32.396 persones menys que l'any anterior. En mitjana anual, 204.057 persones no cobraven cap prestació, 26.205 menys que l'any anterior. Si es compara la xifra de persones beneficiàries de prestacions amb la xifra de demandants d'ocupació no ocupats,²³⁰ el mes de desembre 205.656 persones no rebien prestació, 57.095 menys que l'any anterior.

En comparació amb l'atur estimat, el nombre de persones que no reben prestació també ha disminuït respecte de l'any anterior. Tenint en compte les mitjanes anuals, 325.452 persones aturades no rebien cap mena de prestació del sistema de protecció d'atur, 64.448 persones menys. Tot i la disminució respecte de l'any anterior, el nombre de persones en situació d'atur que no reben prestació continua essent superior al que resulta de comparar-ho amb les dades d'atur registrat.

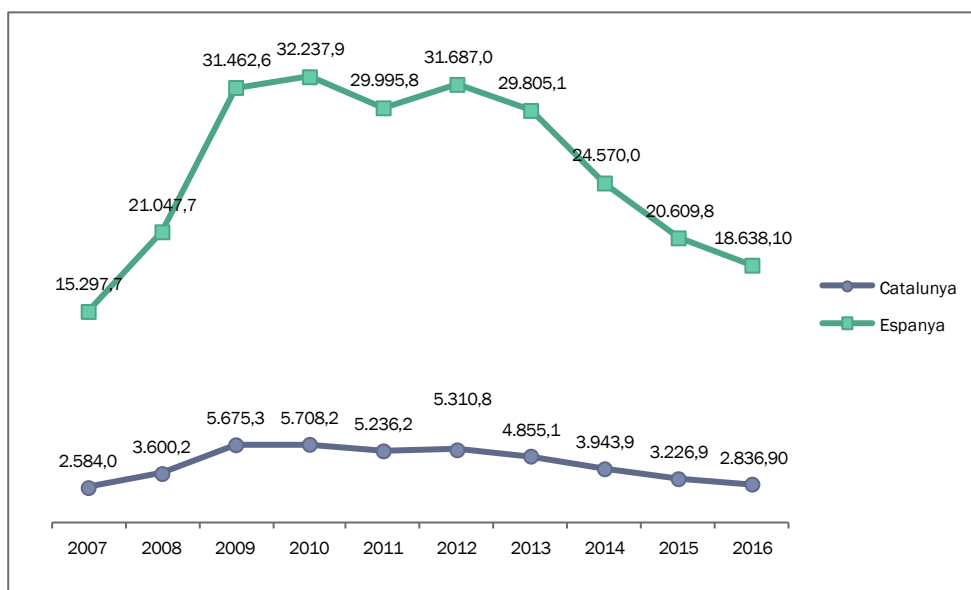
9.2.3. DESPESA

La despesa en prestacions d'atur ha disminuït el 12% i s'ha situat en 2.836,9 M€.

La despesa en prestacions d'atur ha estat de 2.836,9 M€, el 12% menys que l'any 2015. Aquesta despesa ha representat el 15,2% de l'import de la despesa en prestacions d'atur en el conjunt de l'Estat, que ha estat de 18.638,1 M€, el 9,5% menys que l'any anterior.

²³⁰ D'ençà de la implantació del SISPE (Sistema d'informació dels serveis públics d'ocupació) l'any 2005, s'incorpora a l'estadística oficial (tot i que sense suport normatiu) el concepte de "demandant d'ocupació no ocupat" que fa referència al col·lectiu que inclou la xifra d'atur registrat més cinc col·lectius que, segons els criteris de l'Organització Internacional del Treball (OIT), podrien complir les condicions per ser considerats aturats: estudiants, demandants de serveis previs a l'ocupació, demandants d'ocupació conjuntural, demandants d'ocupació de jornada reduïda (inferior a 20 hores) i treballadors eventuais agraris subsidiats.

GRÀFIC III.2.G5 Evolució de la despesa en prestacions d'atur. Catalunya i Espanya, 2007-2016

Unitats: milions d'euros.

Nota: mitjana anual.

Font: elaboració pròpia a partir del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

L'import de les prestacions contributives ha estat de 765,3€ mensuals, 3,6€ menys, i el de les assistencials s'ha mantingut en 426€ mensuals.

L'import líquid mitjà de la prestació contributiva ha estat de 765,3€ mensuals, 3,6€ menys que l'any anterior. En el conjunt de l'Estat l'import mitjà líquid és de 734 euros mensuals, 2,4€ més que l'any anterior.

L'import de la prestació de nivell assistencial, de la renda activa d'inserció i del Programa d'activació per a l'ocupació s'ha mantingut en 426€ mensuals com els darrers anys.²³¹

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb les polítiques d'ocupació aprovada durant l'any 2016, vegeu el [Recull normatiu al web del CTESC](#).

²³¹ Correspon al 80% de l'indicador públic de renda d'efectes múltiples (IPREM).

10. RELACIONS LABORALS

10.1. NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA

Els acords o convenis objecte d'anàlisi en aquest apartat són els convenis col·lectius estatutaris, els extraestatutaris, els acords o pactes de funcionaris i acords o pactes mixtos de funcionaris públics i personal laboral.

Sota la denominació de convenis col·lectius estatutaris s'inclouen els convenis col·lectius pròpiament anomenats, els convenis d'extensió, d'adhesió i els laudes arbitrals.

Sota la denominació d'acords extraestatutaris s'inclouen els pactes d'eficàcia limitada.

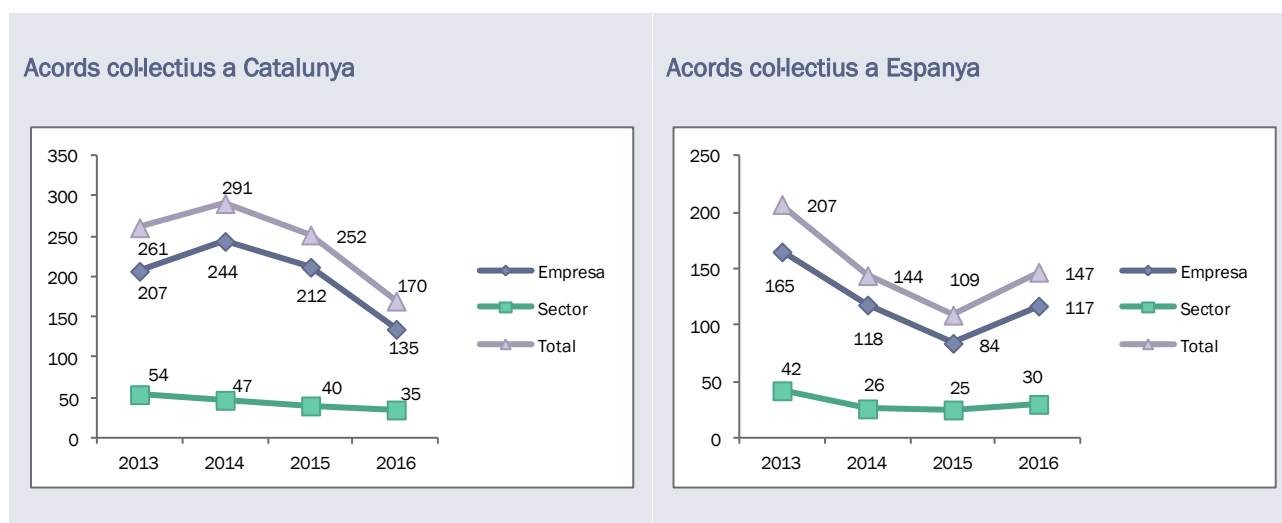
Els acords de funcionaris determinen les condicions de treball dels funcionaris/àries públics en matèries que són competència del Consell de Ministres, els consells de govern de les comunitats autònomes o els òrgans corresponents de les entitats locals. Perquè siguin vàlids o eficaços han de ser aprovats expressament i formal per l'òrgan corresponent. Els pactes de funcionaris determinen les condicions de treball en matèries que corresponen estrictament a l'àmbit competencial de l'òrgan administratiu que els subscriu i vinculen directament les parts. Els acords mixtos de funcionaris/àries públics i personal laboral determinen les condicions de treball d'aquests en matèries que són competència dels òrgans de govern de les administracions públiques i, per tal que siguin vàlids i eficaços, han de ser aprovats expressament i formal per l'òrgan competent. Els pactes mixtos de funcionaris/àries públics i personal laboral també determinen les seves condicions de treball, però en matèries que es corresponen estrictament amb l'àmbit competencial de l'òrgan administratiu que els subscriu i vinculen directament el personal de l'àmbit corresponent.

A Catalunya l'any 2016 hi ha 170 acords vigents, segons les dades extretes del REGCON.

Segons les dades facilitades pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, a partir del Registre de Convenis Col·lectius estatal (REGCON), l'any 2016 hi ha 170 acords vigents a Catalunya, dels quals el 79,4% són acords d'empresa i la resta, el 20,6%, són d'àmbit sectorial.

Tal com es pot observar al gràfic següent, a Catalunya es constata una tendència a la baixa des de l'any 2014, si bé aquesta és més pronunciada en els acords d'empresa. *Sensu contrario*, a escala estatal s'observa un increment interanual entre els anys 2015 i 2016, més acusat en els acords d'àmbit d'empresa que en els de sector.

GRÀFIC III.3.G1 Acords col·lectius vigents. Catalunya i Espanya, 2013-2016

Unitats: nombre de convenis.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

De la mateixa manera que s'ha observat en els anys anteriors, durant el període 2013-2016 la immensa majoria dels acords, el 90,6%, són estatutaris i, d'aquests, el 97,4%, són convenis pròpiament anomenats. El 79,9% d'aquests són d'àmbit d'empresa, tal com es pot veure a la taula següent.

El 2,5% dels acords estatutaris són convenis d'adhesió i pràcticament tots són d'àmbit d'empresa. El 0,1% restant correspon a un conveni d'extensió d'àmbit sectorial.

Pel que fa als convenis col·lectius extraestatutaris sectorials, només n'hi ha un.

Tal com es pot observar, els 91 acords/pactes de funcionaris i mixtes són d'àmbit empresarial.

TAULA III.3.T1 Nombre d'acords col·lectius segons àmbit i naturalesa de l'acord. Catalunya 2013-2016

Àmbit privat			
	Empresa	Sector	Total
Convenis col·lectius	686	173	859
Extensions de conveni	0	1	1
Adhesions a conveni	21	1	22
Laudes arbitrals	0	0	0
Convenis/acords eficàcia limitada	0	1	1
Àmbit públic			
	Empresa	Sector	Total
Acord/pactes de funcionaris/mixtes	91	0	91

Unitats: nombre d'acords.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Sobre el total dels acords durant el període 2013-2016, Barcelona és la província que en té més, el 62,2%, seguida de Tarragona, Girona i Lleida en darrera instància. Hi ha 84 acords, l'àmbit territorial dels quals és Catalunya.

10.2. LA CONFLICTIVITAT LABORAL

10.2.1. VAQUES I TANCAMENTS PATRONALS

Vagues²³²

L'increment del nombre de vagues que es produeix l'any 2016 trenca la tendència respecte dels tres anys anteriors.

Durant l'any 2016 s'han produït 130 vagues, el 5,7% més que l'any anterior. Aquestes xifres apunten un trencament de tendència, atès que, tal com es pot observar en el gràfic següent, des de l'any 2013 es produïen decrements interanuals. En relació amb el nombre de treballadors participants, es produeix un decrement del 15,2% respecte de l'any 2015. Això contrasta amb l'evolució observada l'any anterior, en què es va produir un lleuger increment.

Pel que fa a les jornades no treballades, es manté la tendència a la baixa, si bé enguany el decrement és més significatiu (54,3%) que el de l'any anterior. Les hores no treballades per persona treballadora davallen un 45,5%, la qual cosa dóna continuïtat a la tendència a la baixa observada l'any anterior.

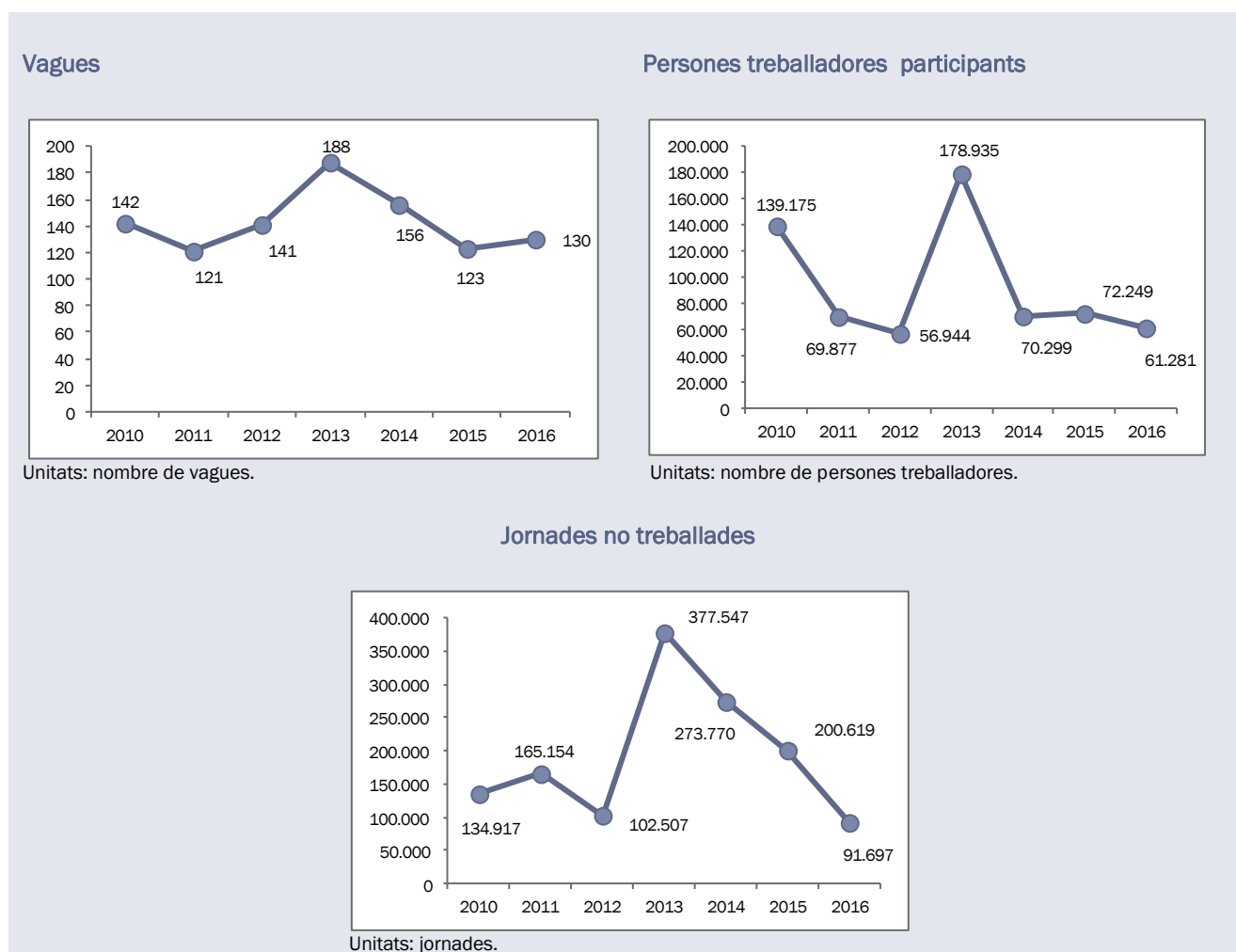
Tot i que s'ha produït un increment interanual del nombre de vagues, el seu índex d'incidència ha estat menor.

L'índex d'incidència²³³ de les vagues ha estat del 40,1%, 30 punts percentuals menys que l'any anterior. Aquestes xifres mostren un canvi de tendència respecte dels tres anys anteriors.

²³² Dades actualitzades a 6 d'abril de 2017.

²³³ S'entén per índex d'incidència el quocient entre les persones treballadores participants en les vagues i la plantilla convocada (o persones treballadores convocades a la vaga), expressat en percentatge.

GRÀFIC III.3.G2 Vagues, persones treballadores participants i jornades no treballades. Catalunya, 2010-2016

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Destaca l'increment de les vagues en el sector serveis i el decrement de persones treballadores participants en les vagues del sector industrial.

Si s'analitzen les vagues segons l'àmbit sectorial, cal destacar l'increment que es produeix en el cas dels serveis, del 23,4%, tal com es pot observar a la taula següent. Aquest increment contrasta amb la davallada interanual, del 27,3%, que es va produir l'any anterior. Per contra, s'ha produït un decrement pel que fa al nombre de treballadors participants (-2,9%) i a l'índex d'incidència (29,4 punts percentuals), a diferència de l'any 2015, en què van augmentar el 4,7% i 21,1 punts percentuals, respectivament.

Pel que fa als sectors de la indústria i de la construcció, es manté la tendència a la baixa en ambdós casos, si bé destaca l'augment de l'índex d'incidència de les vagues de la construcció, en 49,5 punts percentuals, a diferència de l'any anterior, en què va créixer 34,2 punts percentuals. En el sector industrial es produeix un decrement significatiu del nombre de persones treballadores participants en les vagues (28,3%), que contrasta amb l'increment lleuger de l'any anterior.

Per últim, cal fer esment al fet que enguany s'ha produït una vaga en el sector de l'agricultura, amb un índex d'incidència del 10,2%, a diferència de l'any 2015, en què no se'n va produir cap.

Els subsectors d'activitat econòmica més conflictius han estat el transport terrestre i per canonades (27 vagues), els vehicles de motor, remolcs i semiremolcs (24 vagues) i les activitats administratives d'oficina

(12 vagues). Cal comentar que durant l'any 2015 només es van registrar 3 vagues en aquest darrer subsector. En canvi, en el cas del materials i equips elèctrics, l'any anterior es van registrar 10 vagues i enguany només 3.

Hi ha hagut diversos sectors en què l'any 2015 no es va produir cap vaga i enguany sí: agricultura, ramaderia i caça (1 vaga), fabricació de begudes (1 vaga), indústries tèxtils (1 vaga), altres materials de transport (1 vaga), aigua (2 vagues), construcció d'immobles (1 vaga), seus centrals i consultoria empresarial (2 vagues), serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria (1 vaga), publicitat i estudis de mercat (2 vagues); agències de viatges i operadors turístics (1 vaga), serveis a edificis i de jardineria (2 vagues); activitats sanitàries (2 vagues); biblioteques i museus (1 vaga) i altres activitats de serveis personals (2 vagues).

Els subsectors amb més persones treballadores participants han estat el del transport terrestre i per canonades (29.972 persones treballadores) i el dels vehicles de motor, remolcs i semiremolcs (22.966 persones treballadores).

Tot i que la majoria de vagues es concentren a l'empresa privada, es produeix un decrement de les persones treballadores que hi participen. En canvi, a les vagues de l'empresa pública hi han participat més persones treballadores que l'any anterior.

El 76,9% de les vagues es produeixen a l'empresa privada, seguint la tendència de l'any anterior. També es manté la tendència a la baixa, per bé que aquest any el decrement ha estat més lleuger. Es produeix un decrement interanual més significatiu (35,7%) que l'any anterior pel que fa a les persones treballadores que hi participen i una davallada de 6,4 punts percentuals en el seu índex d'incidència.

A l'empresa pública es manté la tendència a l'alça pel que fa al nombre de vagues, si bé l'increment, del 31,8%, és més significatiu que el de l'any anterior. Les persones treballadores participants i l'índex d'incidència també augmenten, el 17% i 4,4 punts percentuals, respectivament.

Enguany s'ha produït una vaga a les administracions autonòmiques i organismes autonòmics, a diferència de l'any 2015, en què no se'n va produir cap. Tanmateix, aquesta no ha tingut índex d'incidència.

Destaca l'increment de les vagues a empreses amb conveni d'àmbit d'empresa.

Si s'analitzen les vagues segons l'àmbit del conveni de l'empresa on s'han produït, enguany cal destacar l'increment del 84% de les vagues a les empreses amb conveni d'àmbit d'empresa, que contrasta amb el decrement observat l'any anterior. També s'ha produït un augment del 61,7% de les persones treballadores participants en aquestes vagues, a diferència de l'any 2015. No obstant això, el seu índex d'incidència ha baixat 49,4 punts percentuals, la qual cosa contrasta amb el lleuger increment observat l'any anterior.

En el cas de les vagues produïdes a empreses amb convenis sectorials es manté la tendència a la baixa, tant pel que fa al nombre com pel que fa a les persones treballadores participants. Contràriament, es produeix un canvi pel que fa a l'índex d'incidència, que decreix 42,7 punts percentuals. Pel que fa a les vagues de les empreses sense conveni, també es produeix un canvi de tendència, ja que decreixen el seu nombre (-13,3%), les persones treballadores participants (-67,3%) i l'índex d'incidència (-0,4 punts percentuals). Enguany no hi ha hagut cap vaga a empreses amb conveni de grups d'empresa, a diferència de l'any anterior, en què n'hi va haver una.

A diferència dels anys anteriors, es produeix un increment en el nombre de vagues d'àmbit municipal i d'àmbit comunitari, si bé baixa el seu índex d'incidència.

En relació amb l'àmbit territorial, i de manera coincident amb els anys anteriors, la majoria de vagues, el 77,7%, són d'àmbit municipal. Aquestes han augmentat el 17,4%, la qual cosa trenca la tendència respecte dels anys anteriors. No obstant això, el seu índex d'incidència ha baixat 21 punts percentuals. Pel que fa a les vagues d'àmbit comunitari es produeix un increment del 50%, a diferència de l'any 2015, si bé el seu índex d'incidència pateix un decrement significatiu, de 55,7 punts percentuals.

En relació amb les vagues d'àmbit estatal, es manté la tendència a la baixa (-14,3%). No obstant això, els decrements en el nombre de persones treballadores participants (-76,5%) i en l'índex d'incidència (-5,9 punts) indiquen un canvi respecte de l'any anterior. S'observa un decrement interanual de les vagues d'àmbit provincial (-42,9%), la qual cosa contrasta amb l'increment del 83,2% de les persones treballadores participants. La davallada de 5,9 punts en l'índex d'incidència suposa un canvi respecte de l'any 2015.

TAULA III.3.T2 Característiques generals de les vagues. Catalunya, 2015, 2016

	Nombre de vagues	Variació % respecte de l'any anterior	Treballadors participants	Variació % respecte de l'any anterior	Índex incidència	Variació respecte de l'any anterior (pp)
Àmbit sectorial						
Agricultura	1	100	5	500	10,2	10,2
Indústria	47	-14,5	24.949	-28,3	93,2	-0,6
Construcció	3	-25,0	126	-9,4	89,4	49,5
Serveis	79	23,4	36.201	-2,9	28,7	-29,4
Tipus empresa						
Empresa privada	100	-1,0	28.431	-35,7	73	-6,4
Empresa pública	29	31,8	32.828	17,0	65,5	4,4
Adm. autonòmiques i organismes autònoms	1	100	22	100	0	0
Àmbit conveni						
Empresa	46	84,0	52.619	61,7	39,8	-49,4
Grup d'empreses	0	-100	0	-100,0	0	-42,6
Sector	58	-13,4	3.835	-84,6	45	-42,7
Sense conveni	26	-13,3	4.827	-67,3	39,8	-0,4
Àmbit territorial						
Provincial	8	-42,9	1.993	-83,2	65,7	-14,6
Comunitari	3	50,0	2.812	-1,6	4,2	-55,7
Estatatal	18	-14,3	1.461	-76,5	16,5	-5,9
Municipal	101	17,4	55.015	7,2	73,5	-21
Comarcal	0	0,0	0	0	0	0
Àmbit provincial						
Barcelona	115	1,8	60.300	-13,3	44,9	-30,8
Girona	15	-11,8	182	-77,2	27,5	-10,3
Lleida	8	-42,9	144	-54,6	2,3	-17,6
Tarragona	16	-27,3	542	-64,4	4,8	-20,7
Àmbit funcional						

Alguns centres em- presa	71	7,6	26.814	-46,0	85	-11,5
Tots els centres em- presa	58	1,8	34.377	51,9	28,3	-16,8
Conjunt empreses grup	1	100,0	90	100	100	100

Unitats: nombre de vagues, percentatges, persones treballadores i punts percentuals.
Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

La immensa majoria de les vagues, el 88,5%, es produeixen a la província de Barcelona, seguint la tendència dels anys anteriors. El segon lloc l'ocupa Tarragona i a poca distància se situen Girona i Lleida. Per bé que a Barcelona s'ha produït un increment moderat del nombre de vagues, a la resta de províncies s'han produït decrements, sent el més significatiu el de Lleida (-42,9%). El nombre de persones participants a les vagues ha descendit a les quatre províncies, tot i que Girona ha estat el cas més destacable (-77,4%), a poca distància de Lleida (-77,2%) i de Tarragona (-64,4%). En relació amb l'índex d'incidència, també s'observen decrements a les quatre províncies, sent el més remarcable el de Barcelona (30,8 punts percentuals), a diferència dels anys anteriors.

Les vagues més nombroses han estat les causades per conflictes derivats del procés de negociació col·lectiva i són les que han sofert un increment interanual major.

De l'anàlisi de les vagues segons motivació, cal destacar que les més nombroses són les causades per conflictes derivats del procés de negociació col·lectiva (24 vagues), l'impagament de salaris (20 vagues) i els accidents laborals, seguretat i higiene (9 vagues). En els tres casos es produeixen increments interanuals, si bé el de les vagues causades per conflictes derivats de la negociació col·lectiva és el més rellevant, del 500%. Les vagues amb motiu d'impagament de salaris i d'accidents creixen el 33,3% i el 28,6%, respectivament. També es produeix un increment del 100% en les vagues convocades per acomiadaments, sancions o altres mesures disciplinàries.

En canvi, cal destacar el decrement, del 73,7%, de les vagues causades per regulació d'ocupació, a diferència de l'any 2015. També decreix el nombre de vagues amb motiu de pressió per negativa a negociar un conveni (-57,1%), de pressió durant la negociació del conveni (-50%), d'altres causes laborals com el tancament patronal (-20%) i d'organització o sistemes de treball (-16,7%).

Si bé les vagues causades per conflictes derivats del procés de negociació col·lectiva han estat les més participades (27.521 persones treballadores), són les vagues amb motiu d'accident laboral, seguretat i higiene les que han suposat més jornades i hores no treballades.

El 85,4% de les vagues han acabat i la majoria ho han fet sense acord.

De les 130 vagues que s'han produït a Catalunya, n'han acabat el 85,4%, seguint la tendència dels anys anteriors. La majoria d'aquestes, el 78,4% han acabat per finalització del temps fixat en la convocatòria. També de manera coincident amb els anys anteriors, hi ha un clar predomini (el 78,4%) de la manca d'acord.

Tancaments patronals

Enguany no s'ha registrat cap tancament patronal.

10.3. SOLUCIÓ EXTRAJUDICIAL DE CONFLICTES

10.3.1. CONCILIACIONS INDIVIDUALS I COLLECTIVES²³⁴

En aquest apartat s'analitzen les conciliacions individuals i col·lectives, enteses com l'intent obligatori d'avenença entre els interessos en conflicte de persones treballadores i d'empreses amb la intervenció de l'Administració en matèria derivada del contracte de treball i de la interpretació de les normes que regulen les relacions laborals. L'objectiu és arribar a un acord entre les parts en conflicte per tal d'evitar les demandes davant dels jutjats socials, tot i que s'admet la conciliació en qualsevol instant del procés judicial fins al moment de dictar sentència.

Conciliacions individuals

El decrement interanual de les conciliacions individuals consolida la tendència al descens per tercer any consecutiu.

Durant l'any 2016 s'han realitzat 70.288 conciliacions individuals, el 6,1% menys que a l'any 2015. Aquest decrement confirma de nou la tendència a la baixa iniciada el 2014.

Del total de conciliacions realitzades, la majoria, el 63%, s'han realitzat amb motiu d'un acomiadament, seguint la tendència dels anys anteriors. El 27% s'han dut a terme per reclamacions de quantitat; el 5,9%, per motius diversos²³⁵ i la resta, el 3,3%, a causa de sancions.

Si es comparen les dades amb les de l'any 2015, convé destacar que pràcticament s'ha mantingut el nombre de conciliacions individuals per acomiadaments, a diferència de l'any anterior, en què es va produir un decrement. També contràriament al que va succeir l'any anterior, s'ha produït un increment, del 9,7%, de les conciliacions per motius diversos.

En relació amb les conciliacions per reclamacions de quantitat i per sancions, s'ha mantingut la tendència a la baixa, en un 20% i un 4,4%, respectivament.

Pel que fa a la forma d'acabament de les conciliacions, el 39,5% del total han acabat amb avenença i són les úniques que han patit un lleuger increment interanual, del 0,8%, de la mateixa manera que l'any 2015. Les conciliacions sense avenença tenen un pes relatiu semblant a les que acaben amb acord, del 32,8%, si bé decreixen el 14,2%.

Les intentades sense efecte (el 23,1% del total), les considerades i no presentades (el 2,3%) i les desistides i altres (el 2,3%) també pateixen decrements, tal com s'ha dit anteriorment. El més rellevant és el de les considerades i no presentades (-23,6%), a poca distància del de les desistides i altres (-17,4%). Les intentades sense efecte tenen un decrement molt lleuger, de l'1,1%.

Enguany hi ha hagut pràcticament el mateix nombre de conciliacions per acomiadament que a l'any 2015. En aquestes, predomina l'avenença sobre la manca d'avenença, a diferència de la resta de supòsits.

Si s'analitzen les conciliacions tenint en compte el motiu de la sol·licitud i la forma d'acabament, tal com es pot observar en la taula següent, les conciliacions per acomiadaments són l'única tipologia en què predomina l'avenença sobre la manca d'avenença, seguint la tendència de l'any anterior.

²³⁴ Dades actualitzades a 9 de març de 2017.

²³⁵ Entre els quals s'inclouen les extincions de contracte segons l'article 50 de l'Estatut dels treballadors, modificacions substancials de les condicions de treball, reconeixements de dret i impugnacions amb preavis.

TAULA III.3.T3 Conciliacions individuals segons motiu i forma d'acabament. Catalunya 2015-2016

	Acomiadaments		Sancions	
	2015	2016	2015	2016
Amb avinença	25.624	26.031	183	181
Sense avinença	11.013	10.511	1.662	1.567
Sense efectes	5.948	6.115	476	459
No presentades	790	695	62	75
Desistides	909	945	68	61
Total	44.284	44.297	2.451	2.343
	Reclamacions de quantitat		Diversos	
	2015	2016	2015	2016
Amb avinença	1.481	1.301	249	251
Sense avinença	12.109	8.754	2.106	2.242
Sense efectes	8.834	8.191	1.132	1.452
No presentades	1.113	734	132	98
Desistides	862	547	136	78
Total	24.399	19.527	3.755	4.121

Unitats: nombre de conciliacions.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Pel que fa a les quantitats acordades, aquest any el total ha estat de 587.249.175,6 €, el 4,2% menys que l'any anterior. Aquest decrement suposa un canvi respecte de l'any anterior. Així, es manté el descens de la quantia pel que fa a les conciliacions per reclamació de quantitat (-32,7%) observat l'any 2015. Les quantitats acordades en les conciliacions per acomiadaments també decreixen el 3,9% i, en el cas de les conciliacions per sancions, no s'ha acordat cap quantitat. Les conciliacions per motius diversos són les úniques en què augmenta la quantitat acordada, en un 10%.

Conciliacions col·lectives

Es manté la tendència a la baixa pel que fa al nombre de conciliacions col·lectives, si bé l'increment de les empreses afectades i el decrement de les persones treballadores afectades suposen un canvi de tendència respecte de l'any anterior.

Enguany s'han dut a terme 118 conciliacions col·lectives, les quals han afectat 126 empreses i 65.182 persones treballadores. Es produeix un decrement del 3,3% respecte de l'any anterior pel que fa al nombre de conciliacions, la qual cosa dóna continuïtat a la tendència decreixent. No obstant això, s'observa un canvi pel que fa a les empreses afectades, que creixen l'1,6% i les persones treballadores afectades, que baixen el 43,3%. Aquestes dades contrasten amb les de l'any 2015, en què es va produir un decrement de les empreses i un increment considerable de les persones treballadores afectades per les conciliacions.

Hi ha un clar predomini de les conciliacions col·lectives sense avinença.

Pel que fa a la forma d'acabament de les conciliacions, la majoria, és a dir, el 74,6%, acaben sense avinença, seguint la tendència dels anys anteriors. Aquestes també afecten la majoria de les empreses, el 75,4%, i la majoria de persones treballadores, el 85,3%. Per bé que les conciliacions col·lectives sense avinença afecten el mateix nombre d'empreses que l'any 2015, es produeix un decrement considerable,

del 24,1%, de les persones treballadores afectades per aquestes. Enguany també cal comentar que no hi ha hagut cap conciliació considerada i no presentada, tal com es pot observar a la taula següent.

TAULA III.3.T4 Conciliacions col·lectives, empreses i persones treballadores afectades segons el resultat de la conciliació. Catalunya, 2015-2016

	Conciliacions		Empreses		Treballadors	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Amb avinença	8	8	8	9	1.372	1.320
Sense avinença	93	88	95	95	73.256	55.623
Intentades sense efectes	13	11	13	11	38.146	5.699
Considerades i no presentades	2	0	2	0	1.490	0
Desistides	6	11	6	11	715	2.540
Total	122	118	124	126	114.979	65.182

Unitats: nombre de conciliacions, d'empreses i de persones treballadores afectades.
Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

La majoria de les conciliacions col·lectives, el 56,8%, s'han produït al sector serveis, si bé es constata un decrement del 17,3% respecte de l'any 2015. Les conciliacions del sector de la indústria representen el 35,6% sobre el total i, a diferència de l'any anterior, tenen un increment del 31,3%. Pel que fa a les conciliacions del sector de la construcció, que són la minoria (el 3,4%), es produeix també un increment del 33,3% (una conciliació més en termes absoluts). En canvi, quant a les conciliacions del sector de l'agricultura, que tenen un pes relatiu del 4,2% sobre el total, es produeix un decrement del 16,5% (una conciliació menys). La divisió econòmica amb més conciliacions col·lectives ha estat la del transport terrestre i per canonades (17 conciliacions).

10.3.2. MEDIACIONS

Tot i que es manté la tendència a la baixa pel que fa a les mediacions en termes globals, es constata un increment de les que deriven d'una vaga, a diferència de l'any anterior.

L'Administració, si les parts implicades ho sol·liciten, pot actuar com a medidora entre empresa i persones treballadores que estan immerses en un conflicte, ja siguin vagues, conflictes col·lectius o altres tipus de conflicte. Enguany s'han dut a terme 315 mediacions, el 0,6% menys que l'any 2015, la qual cosa confirma la tendència a la baixa observada en els anys anteriors. No obstant això, el decrement és més lleuger. Tot i que en termes globals es produeix un decrement, si es desagreguen les mediacions per tipus de conflicte, es pot copsar que les mediacions derivades d'una vaga augmenten el 27%, a diferència de l'any anterior. En canvi, les mediacions causades per conflictes col·lectius i altres tipus de conflictes davallen el 32,6% i el 25,4%, respectivament.

TAULA III.3.T5 Mediacions dutes a terme per l'autoritat laboral catalana segons el tipus de conflicte i l'òrgan mediador. Catalunya 2015-2016

Catalunya	Total		Vagues		Conflictes col·lectius		Altres tipus	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Direcció General de Relacions Laborals	63	51	32	40	7	3	24	8
Serveis Territorials de Barcelona	205	196	104	128	81	50	20	18
Serveis Territorials de Girona	26	42	12	21	3	6	11	15
Serveis Territorials de Lleida	0	3	0	3	0	0	0	0
Serveis Territorials de Tarragona	22	19	15	13	3	3	4	3

Serveis Territorials de Terres de l'Ebre	1	4	0	2	1	2	0	0
Total	317	315	163	207	95	64	59	44

Unitats: nombre de mediacions.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Seguint la tendència dels anys anteriors, la majoria de les mediacions, el 65,7%, s'han dut a terme com a conseqüència d'una vaga. El 20,3% han estat derivades de conflictes col·lectius i el 14% restant han estat motivades per altres tipus de conflictes.

Pel que fa a la forma d'acabament, en el cas de les mediacions per vagues i derivades de conflictes col·lectius ha predominat la manca d'acord. Així, el 90,6% de les mediacions causades per conflictes col·lectius i el 60,4% de les mediacions per vagues acaben sense acord. En canvi, del total de les mediacions motivades per altres tipus de conflictes, el 43,2% han acabat amb acord i el 36,4% sense acord (tres mediacions de diferència en termes absoluts). La resta han finalitzat amb reunions prèvies a l'acord.

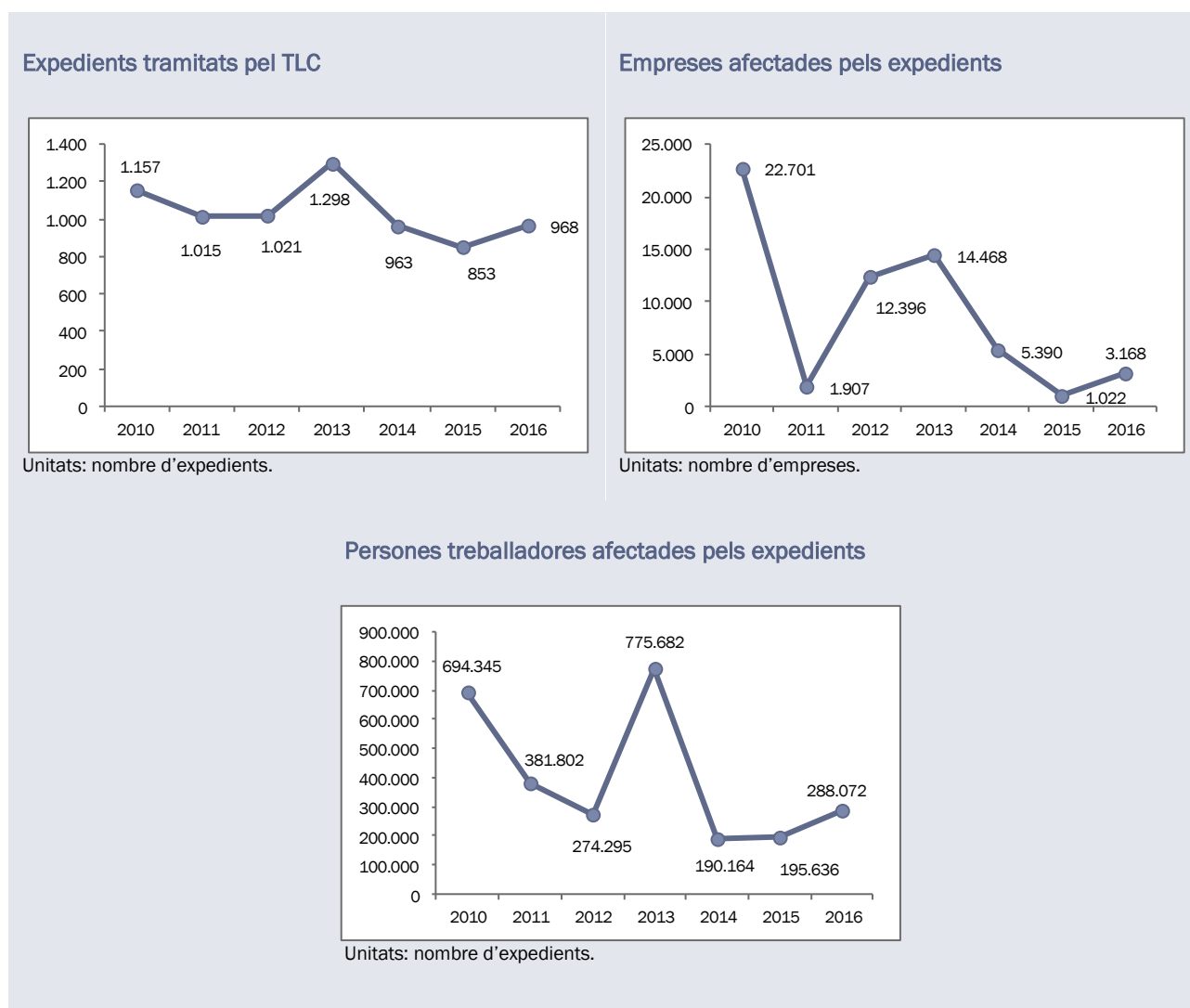
Segons l'òrgan mediador, la majoria de les mediacions es duen a terme als Serveis Territorials de Barcelona, seguit de la Direcció General de Relacions Laborals, que en realitza el 16,2% i a poca distància dels Serveis Territorials de Girona, que en duen a terme el 13,3%. Als Serveis Territorials de Tarragona se'n realitzen el 6% i als de Lleida només l'1%. Finalment, els Serveis Territorials de les Terres de l'Ebre realitzen l'1,3% de les mediacions.

10.3.3. ACTIVITAT DEL TRIBUNAL LABORAL DE CATALUNYA

Els increments en el nombre d'expedients i les empreses afectades per aquests suposen un punt d'inflexió.

Els increments del 13,5% dels expedients tramitats pel Tribunal Laboral de Catalunya (en endavant, TLC) i del 210% de les empreses afectades per aquests durant l'any 2016 suposen un punt d'inflexió, atès que, tal com es pot observar al gràfic següent, des de l'any 2013 es produïen decrements. Pel que fa als treballadors afectats, es manté la tendència a l'alça iniciada l'any 2014, si bé enguany el creixement interanual, del 47,2%, és més pronunciat que l'any 2015, com es pot observar al gràfic següent.

GRÀFIC III.3.G3 Evolució de l'activitat del TLC. Catalunya, 2010-2016

Font: elaboració pròpia a partir del TLC.

L'augment de les conciliacions marca un canvi de tendència.

La majoria dels expedients, el 78,8%, són conciliacions i s'ha produït un increment interanual del 10,6%, que interromp la tendència de l'any anterior. El 20,1% dels expedients són mediacions i aquestes augmenten el 28,3%, de la mateixa manera que els anys anteriors. Els arbitratges, que representen el 0,8% del total d'expedients, decreixen el 9,1%, la qual cosa també confirma la tendència a la baixa de l'any anterior.

Pel que fa a les empreses i les persones treballadores afectades per les conciliacions/mediacions i els arbitratges, s'han produït increments en tots els casos, excepte en les empreses afectades pels arbitratges, que disminueixen el 9,1%. L'augment més destacable ha estat el de les empreses afectades per les conciliacions/mediacions (212,4%).

La majoria de les conciliacions col·lectives (el 93,4%) i de les mediacions col·lectives (el 95,5%) han estat sense vaga.

GRÀFIC III.3.G4 Resultat de les conciliacions del TLC. Catalunya, 2015-2016

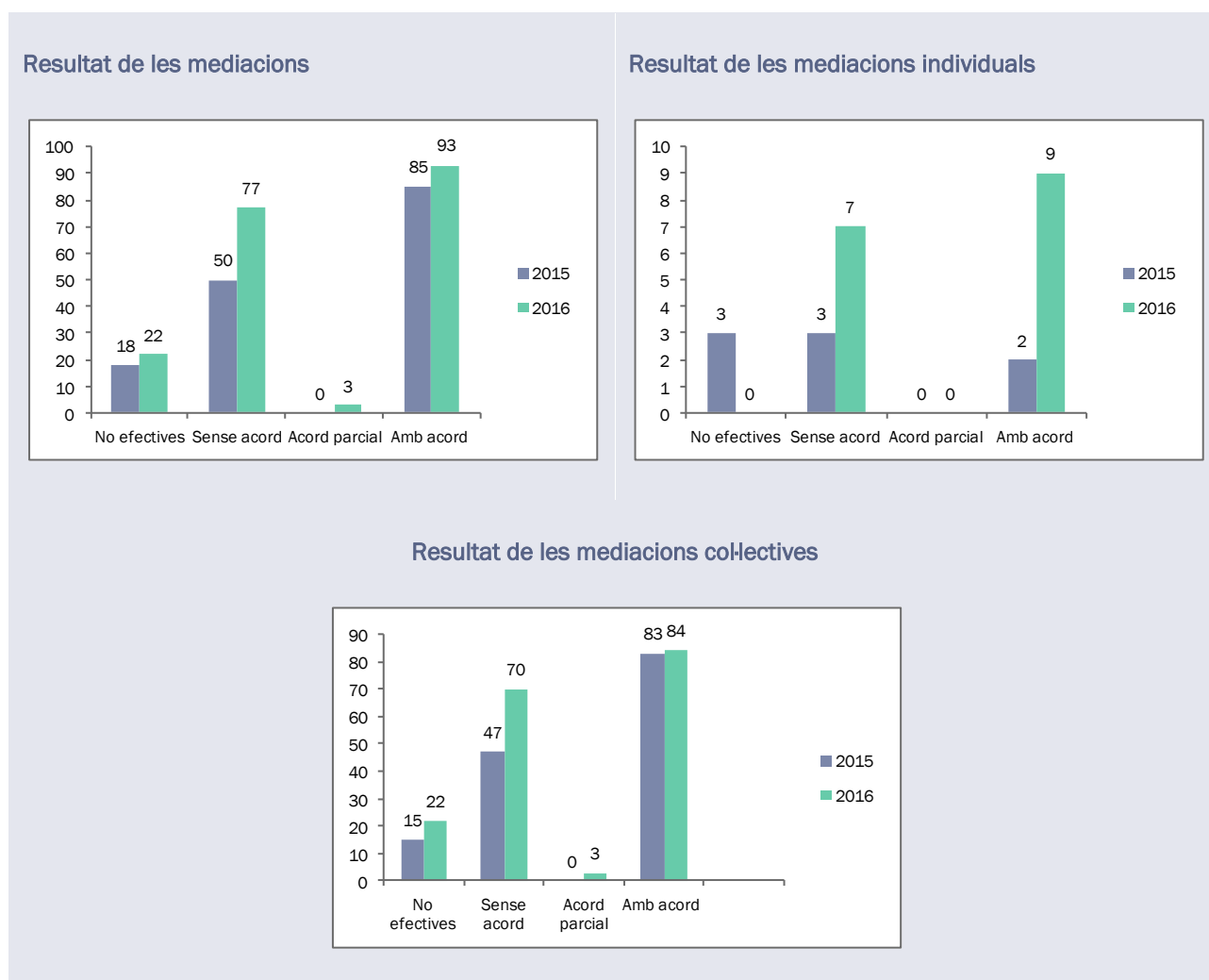

Unitats: nombre de conciliacions.
Font: elaboració pròpia a partir del TLC.

En el cas de les conciliacions predomina la manca d'acord i pel que fa a les mediacions, l'acord.

Pel que fa al resultat de les conciliacions, en general, predomina la manca d'acord, seguint la tendència de l'any anterior. No obstant això, en el cas de les conciliacions individuals i a les tramitades pel tribunal TRADE són més abundants les conciliacions amb acord. En canvi, en les conciliacions collectives predomina la manca d'acord.

GRÀFIC III.3.G5 Resultat de les mediacions del TLC. Catalunya 2015-2016

Unitats: nombre de mediacions.

Font: elaboració pròpia a partir del TLC.

En el cas de les mediacions, predomina l'acord davant de la manca d'acord, la qual cosa queda reflectida tant en el resultat de les mediacions individuals com en el de les collectives, si bé de manera més moderada en aquest darrer cas.

Seguint la tendència dels anys anteriors, Barcelona aglutina la gran majoria de procediments, el 98,4%. A més, enguany es constata un increment del 16,5% en aquesta província, que contrasta amb el decrement de l'any 2015. Per bé que Lleida és la província amb menys procediments, el 2,1% del total, enguany s'ha produït un increment del 63,6%, recuperant així la tendència a l'alça de l'any 2014. A Girona i a Tarragona es produeixen decrements, del 15,3% i del 3,2%, respectivament.

Pel que fa a les empreses afectades, destaquen especialment els increments de les províncies de Barcelona i Lleida, del 233,7% i el 641,2%, respectivament. Aquests contrasten amb els decrements observats l'any 2015. Quant als treballadors afectats, es produeixen increments a les quatre províncies i el cas de Lleida és el més significatiu (84,3%).

Respecte als procediments desagregats per comarques, destaquen el Barcelonès (40,3% dels expedients), el Vallès Occidental (14,1%) i el Baix Llobregat (12,2%), seguint la tendència dels anys anteriors.

En relació amb els temes sobre els quals versen els procediments, predominen els que han sorgit per temes salarials (26%), per aspectes relacionats amb la jornada, el calendari o les vacances (18,2%) i per incompliment del conveni col·lectiu o pacte d'empresa (9,2%), seguint la tendència dels anys anteriors. Els procediments per temes salarials han crescut el 20,2%, a diferència de l'any 2015, tal com es pot observar al gràfic III.3.A.G1 de l'annex. Els que han estat causats per temes relatius a la jornada, el calendari o les vacances i a l'incompliment de conveni col·lectiu o pacte d'empresa han mantingut la tendència de l'any anterior, que ha estat creixent en el primer cas (26,9%) i a la baixa en el segon (-14,6%).

Enguany destaca l'increment dels procediments causats per interpretació o aplicació del conveni col·lectiu o pacte d'empresa (85%). També cal comentar que hi ha hagut 39 procediments per organització del treball i 26 motivats per drets socials, mentre que l'any anterior no n'hi va haver cap per aquests temes.

El 61,3% dels procediments pertanyen al sector terciari, el 38,2%, al sector secundari i la resta, el 0,8%, al sector primari. Respecte de l'any anterior, es constaten increments en els tres casos, si bé els més notables són el primari (400%) i el terciari (18,6%). Les activitats amb un major nombre de procediments són el metall, amb el 19,4% dels procediments; els transports, amb el 16,8%; la sanitat, amb el 14,9% i les químiques, amb el 8,1%. Es pot destacar també que durant l'any 2016 el nombre de sectors on s'ha produït algun conflicte és més reduït que l'any anterior. Això és, durant l'any 2015 va haver-hi sectors que enguany no han estat objecte de conflicte: Administració pública, banca, comunicacions, enginyeria, ensenyament, esports, serveis i vidre.

Les empreses fins a 250 persones treballadores han registrat el 68,2% dels procediments, la qual cosa confirma la tendència observada els anys anteriors. No obstant això, enguany s'ha produït la particularitat que les empreses de més de 500 persones treballadores (el 17,9%) han registrat més procediments que les empreses de 251 a 500 persones treballadores (el 13,8%).

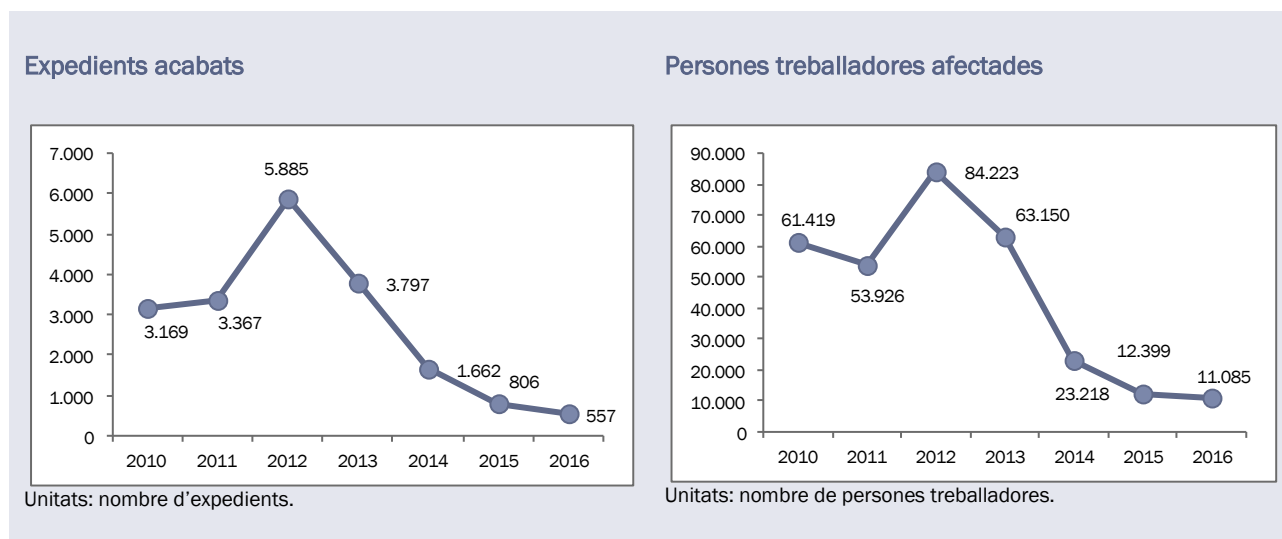
10.4. EXPEDIENTS DE REGULACIÓ DE L'OCUPACIÓ²³⁶

L'any 2016 es produeix un descens dels expedients de regulació d'ocupació i de les persones treballadores afectades per aquests per quart any consecutiu.

Durant l'any 2016 s'han tramitat 557 expedients, que han afectat 11.085 persones treballadores. Aquestes dades suposen un decrement del 30,9% pel que fa als expedients i del 10,1% pel que fa als afectats/ades. Si bé es manté la tendència a la baixa per quart any consecutiu, els decrements són més lleus que l'any anterior.

²³⁶ Dades actualitzades a 22 de febrer de 2017.

GRÀFIC III.3.G6 Expedients de regulació acabats i persones treballadores afectades. Catalunya, 2010-2016

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Augmenten les persones treballadores afectades pels expedients resolta no autoritzats i els desistits.

Pel que fa a la forma d'acabament, la majoria dels expedients, el 91,2%, són comunicats no desistits i resolta autoritzats, seguint la tendència dels anys anteriors. Aquests són també els que afecten la major part de les persones treballadores, el 90,1%. S'ha produït un decrement interanual tant pel que fa als expedients, del 32,3%, com a les persones treballadores afectades, del 14,8%, el qual també reproduïx la tendència de l'any 2015.

Els expedients resolta no autoritzats representen el 0,5% del total i es manté el seu nombre respecte de l'any anterior. No obstant això, cal destacar l'increment, del 446,1%, respecte de les persones treballadores afectades per aquests expedients.

Els expedients desistits representen el 6,6% del total, la qual cosa es tradueix en un decrement interanual del 5,1%. No obstant això, i a diferència de l'any 2015, les persones treballadores afectades augmenten el 53,6%.

En el 91,1% dels expedients comunicats no desistits i resolta autoritzats s'ha arribat a un acord.

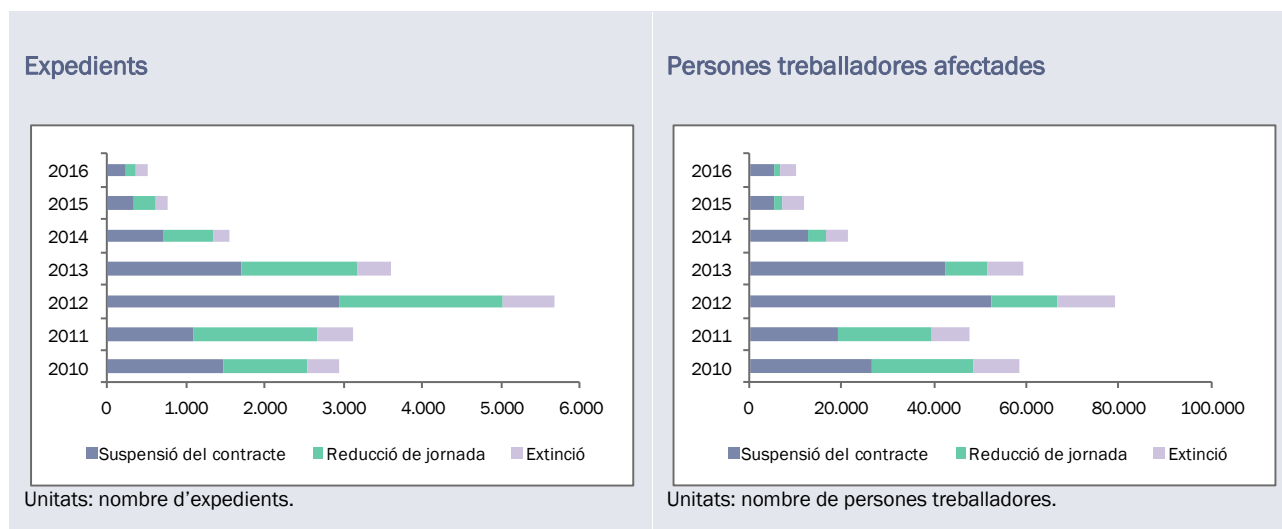
En el 91,1% dels expedients comunicats no desistits i resolta autoritzats s'ha arribat a un acord durant el període de consultes entre l'empresa i els representants de les persones treballadores, per bé que s'ha produït un decrement del 30,6% d'aquests. Els seus treballadors afectats també han descendit el 13%. No obstant això, el decrement és més acusat en els expedients en què no s'ha arribat a un acord (-45,9%) i en les persones treballadores afectades per aquests (-30,4%).

El següent punt a considerar és la mesura adoptada pels expedients comunicats no desistits i resolta autoritzats. Seguint la tendència dels anys anteriors, el 44,7% dels expedients són de suspensió del contracte. Aquests són els que afecten la majoria de persones treballadores, el 55,3%; s'ha produït un lleuger increment interanual d'aquestes, del 0,7%.

Els expedients de reducció de la jornada representen el 26,9% del total, si bé només afecten el 9,1% de les persones treballadores. Els expedients d'extinció del contracte, que representen el 28,4% del total, afecten el 35,6% de les persones treballadores.

Seguint la tendència de l'any anterior, s'han produït decrements dels expedients segons les tres mesures adoptades, si bé el més rellevant és el dels expedients de reducció de la jornada (-47,5%), a poca distància dels de suspensió del contracte (-33,2%). En el cas de procediments d'extinció del contracte la davallada ha estat només del 3,9%.

GRÀFIC III.3.G7 Evolució dels expedients comunicats no desistits i resolts autoritzats i de les persones treballadores afectades per mesura. Catalunya, 2010-2016

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Si es desagreguen els treballadors afectats pels expedients (comunicats no desistits i resolts autoritzats) per sexe, es pot concloure que la majoria, el 70,1%, són homes, seguint la tendència dels anys anteriors. Enguany s'ha produït un lleuger increment, del 5,2%, de les dones treballadores afectades pels expedients de suspensió del contracte. En canvi, les afectades per expedients d'extinció del contracte i reducció de la jornada han baixat, el 41,2% i el 35,8%, respectivament. En el cas dels treballadors afectats s'han produït decrements en relació amb les tres mesures, si bé el més significatiu és el dels expedients de reducció de la jornada (-34,9%).

La majoria de persones treballadores han estat afectades per ERO causats per mesures econòmiques, si bé decreixen el 33%.

En relació amb les causes al·legades, la majoria de les persones treballadores han estat afectades per expedients motivats per mesures econòmiques; el 20%, per mesures de producció; el 15,3%, per mesures organitzatives; el 6,9%, per mesures tècniques i/o tecnològiques i l'1,1% restant, per mesures de força major. Augmenten les persones treballadores afectades per expedients en què s'al·leguen causes tècniques i/o tecnològiques (187,5%), de producció (24,8%) i organitzatives (17,7%). En canvi, les afectades per mesures econòmiques o de força major decreixen, el 33% i el 17,3%, respectivament.

Pel que fa als casos en què s'han al·legat mesures econòmiques i organitzatives hi ha un predomini dels homes afectats per sobre de les dones. En canvi, els ERO en què s'han al·legat causes de producció, tècniques i/o tecnològiques i de força major, afecten més dones que homes.

Enguany cal destacar l'increment del nombre de persones treballadores afectades pels ERO que pertanyen al sector industrial (el 48,7% del total), del 6,9%. Aquest contrasta amb el decrement observat l'any 2015. Les persones treballadores afectades pels ERO del sector serveis representen el 42,8% del total i

decreixen el 31,6% respecte de l'any anterior. El 7,6% de les persones treballadores afectades pels expedients pertanyen al sector agrícola i davallen el 36,4%. Pel que fa als treballadors/es del sector de la construcció afectats pels ERO, el 8,9%, es produeix un lleuger decrement, del 2,2%.

A tots els grans sectors d'activitat econòmica hi ha més homes afectats pels ERO que no pas dones. Tal com es pot observar a la taula III.3.A.T1 de l'annex, si es desagreguen els expedients per sexe, mesura i sector d'activitat, només és superior el nombre de dones afectades e el cas dels ERO de reducció de la jornada del sector serveis.

Per divisió econòmica, la dels vehicles a motor, remols i semiremolcs és la que afecta un nombre més elevat de persones treballadores (1.196). També destaca la divisió de l'emmagatzematge i afins al transport (977 persones treballadores), la de les indústries tèxtils (867 persones treballadores), la de la confecció de peces de vestir (575 persones treballadores) i la de les activitats especialitzades de la construcció (481 persones treballadores). A diferència de l'any anterior, la mediació financera no figura com a capdavantera pel que fa als treballadors/es afectats pels ERO (79 persones treballadores front les 1.520 de l'any anterior).

El Barcelonès (3.542 persones treballadores), el Vallès Occidental (1.565 persones treballadores) i el Baix Llobregat (871 persones treballadores) són les comarques amb un nombre major de treballadors/es afectades pels ERO, seguint la tendència dels anys anteriors. No obstant això, a diferència dels anys anteriors, hi ha més persones treballadores afectades al Garraf (534) que al Vallès Oriental (455). Dit d'una altra manera, al Garraf s'ha produït un increment interanual del 122,5% de les persones treballadores afectades i al Vallès Oriental un decrement del 38,2%. Respecte a les altres tres comarques, s'han produït decrements en el cas del Barcelonès i el Baix Llobregat, del 19,2% i el 17,2%, respectivament. En canvi, al Vallès Occidental els expedients han afectat el 41,5% més de persones treballadores que a l'any 2015.

Finalment, tal com ha succeït els anys anteriors, la majoria dels expedients, el 68,5%, pertanyen als Serveis Territorials de Barcelona.

10.5. EMPRESAS SOTMESES AL PROCEDIMENT CONCURSAL²³⁷

Es manté la tendència a la baixa pel que fa a les empreses concursades, tant a Espanya com a Catalunya.

Enguany hi ha hagut 869 empreses concursades a Catalunya i 4.080 al conjunt d'Espanya, la qual cosa consolida la tendència a la baixa per tercer any consecutiu. El decrement ha estat del 20,5% en el cas d'Espanya i del 12,1% pel que fa a Catalunya.

Seguint la tendència dels anys anteriors, Catalunya és la comunitat autònoma amb més empreses concursades, seguida de Madrid (637), a poca distància de la Comunitat Valenciana (620). També destaquen Andalusia (432), el País Basc (269) i Galícia (262).

El comerç a l'engròs, la construcció i la indústria segueixen sent les activitats econòmiques principals de les empreses concursades a Catalunya. S'han produït decrements interanuals en els tres casos, per bé que el més significatiu ha estat el de la indústria (-30,8%). Pel que fa al comerç a l'engròs i a la construcció, les davallades han estat del 16,7% i el 18,3%, respectivament.

Pel que fa a la resta de les activitats econòmiques, la major part han sofert decrements interanuals de les de les seves empreses concursades. Els més destacables són el de l'agricultura i la pesca (-63,6%) i el comerç al detall i vehicles (-60,9%). Cal fer menció que en el sector de l'agricultura i la pesca es va

²³⁷ Dades actualitzades a 7 de febrer de 2017.

constatar un increment l'any 2015. També s'han produït augments en dos sectors que l'any anterior van mostrar una tendència a la baixa considerable. Aquests són el del transport i emmagatzematge (16%) i el de la informació i comunicacions (30,3%).

El 71,3% de les empreses concursades a Catalunya tenen entre 0 i 9 persones treballadores, seguint la tendència dels anys anteriors. Dins d'aquesta categoria, el 20,7% tenen entre 1 i 2 persones treballadores; el 18,6%, entre 3 i 5; el 16,6% són autònoms i el 15,4% tenen entre 6 i 9 treballadors/es. Cal destacar que, si bé predominen les empreses concursades amb un nombre baix de persones treballadores, enguany s'ha produït un increment del 35,7% de les empreses de més de 100 persones treballadores, la qual cosa contrasta amb el decrement observat l'any 2015.

La majoria de les empreses concursades, el 73,6%, tenen un volum de negoci de fins a 2 milions d'euros. Dins d'aquest grup d'empreses, el 54,4% tenen un volum de negoci de fins a 0,25 milions d'euros. Respecte de l'any anterior, es constaten decrements en les empreses concursades de tots els trams de volum de negoci. Ara bé, així com l'any anterior van ser les de més de 10 milions d'euros les que van tenir un descens més significatiu, enguany ho són les de 2 a 5 milions d'euros (-29,1%), a poca distància de les de 5 a 10 (-24%).

El 22,1% de les empreses tenen fins a 4 anys d'antiguitat, a poca distància de les de 20 anys o més, que tenen un pes relatiu del 21,5% sobre el total. Cal destacar que enguany s'ha produït un decrement del 14,6% pel que fa a les empreses de 20 anys o més. En canvi, les empreses de fins a 4 anys han augmentat el 12,3%.

11. PREVENCIÓ DE RISCOS I SINISTRALITAT LABORAL

11.1. ANÀLISI DE LA SINISTRALITAT

A Catalunya durant el 2016 s'han registrat 239.661 accidents de treball (en endavant AT).²³⁸ Els AT sense baixa són els que més notificacions tenen, 132.734, mentre que la xifra dels AT en jornada laboral amb baixa és menor, 89.195 (el 37,2% del total). Les notificacions dels AT *in itinere*, els que tenen lloc en els desplaçaments d'anada i/o tornada al treball, presenten xifres més discretes, amb 17.732 AT.

TAULA III.4.T1 AT segons tipologia. Catalunya 2016

AT en jornada sense baixa	AT	Variació absoluta	Variació relativa	% Dones sobre el total
Total	132.734	4.885	3,8%	34,5%
AT en jornada amb baixa	AT	Variació absoluta	Variació relativa	% Dones sobre el total
Lleus	88.584	7.278	9,0%	31,6%
Greus	543	2	0,4%	17,5%
Mortals	68	-1	-1,4%	7,4%
Agricultura	1.970	92	4,9%	8,3%
Indústria	20.055	1.646	8,9%	15,3%
Construcció	8.728	1.229	16,4%	1,5%
Serveis	58.442	4.312	8,0%	41,6%
Fix	59.350	3.015	5,4%	33,0%
Eventual	28.387	4.159	17,2%	29,2%
Sense especificar	1.458	105	7,8%	15,6%
Total	89.195	7.279	8,9%	31,5%
AT <i>in itinere</i>	AT	Variació absoluta	Variació relativa	% Dones sobre el total
Lleus	17.437	1.634	10,3%	51,5%
Greus	264	52	24,5%	28,4%
Mortals	31	10	47,6%	22,6%
Total	17.732	1.696	10,6%	51,1%
Total AT	AT	Variació absoluta	Variació relativa	% Dones sobre el total
Total	239.661	13.885	6,1%	34,6%

Unitats: nombres absoluts i percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

El creixement de la sinistralitat en xifres absolutes consolida la tendència ascendent que ja s'apuntava el 2015.

La variació interanual mostra un creixement de la sinistralitat declarada, ja que s'han produït 13.885 AT més. Percentualment, això suposa un increment del 6,1% interanual, dada que és superior a l'augment del nombre de persones ocupades l'any 2016 (+3,5%) i el d'afiliades (3,7%).²³⁹ La desagregació de l'accidentalitat segons les tipologies dels AT mostra una tendència ascendent de la sinistralitat en totes elles, si bé és força més elevada en el cas dels AT *in itinere* (+10,6%) i en els AT en jornada laboral amb baixa

²³⁸ Les dades que es recullen en aquest apartat corresponen a l'anàlisi estadística dels règim en què l'acció protectora comprèn de manera específica la contingència d'accident de treball que són els següents: règim general, RE de la mineria i el carbó, RE agrari i RE de treballadors de la mar. Els treballadors i les treballadores afiliades al RETA poden optar voluntàriament per la cobertura de les contingències professionals. A Catalunya hi ha 546.348 persones afiliades al RETA el desembre de 2016 (en mitjana mensual), de les quals 74.818 han optat per cotitzar per contingències professionals (5.314 a Barcelona, 7.902 a Girona, 6.862 a Lleida i 6.740 a Tarragona), el 13,7% del total. Aquesta xifra absorbeix el 12,6% de les persones afiliades al RETA amb les contingències professionals cobertes de tot l'Estat (592.829 en total), mentre que l'afiliació al RETA concentra el 17,1%.

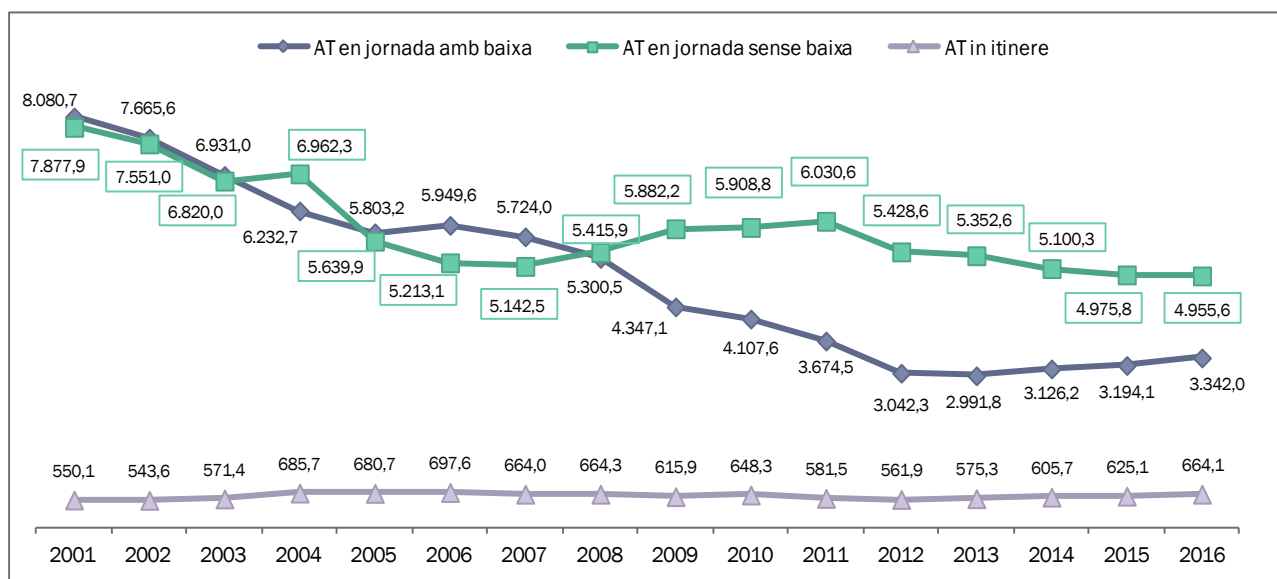
²³⁹ Per a més informació sobre el mercat de treball, vegeu l'apartat III.1 d'aquesta Memòria.

(8,9%). El nombre d'AT sense baixa eleva les seves xifres en termes absoluts, però la variació percentual, tot i ser significativa, és menor.

Ara bé, l'anàlisi de les dades a partir dels índexs d'incidència,²⁴⁰ que permeten evitar les possibles desviacions ocasionades per modificacions en el nombre de persones ocupades i exposades als riscos, ofereix una altra visió del comportament de la sinistralitat.

GRÀFIC III.4.G1 Evolució dels índexs d'incidència dels AT segons tipologia. Catalunya 2001-2016

Unitats: nombre d'AT/nombre de persones afiliades a la Seguretat Social amb les contingències professionals cobertes* 100.000.
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Així, tal com s'observa en el gràfic anterior, els índexs dels AT en jornada laboral sense baixa han descendit si bé de forma molt minsa, ja que el seu increment en termes absoluts ha estat lleugerament inferior a l'augment de la població ocupada i afiliada. Per contra, els índexs dels AT *in itinere* i els AT en jornada laboral amb baixa han sofert un augment, ja que la xifra d'accidentalitat ha estat superior a l'ocupació i afiliació registrada. Val a dir que aquestes dues tipologies d'AT mostren una tendència creixent des de l'any 2012.

11.1.1. ACCIDENTS DE TREBALL

11.1.1.1. AT EN JORNADA LABORAL SENSE BAIXA

El nombre d'accidents sense baixa a Catalunya és de 132.734, xifra que suposa un increment respecte al 2015 del 3,8% (4.885 accidents més). Val a dir que des de l'any 2008, en què es va iniciar la crisi econòmica, el volum dels AT sense baixa és superior als que provoquen baixa. Amb tot, tal com es percep en el gràfic anterior, des de l'any 2011 la tendència s'inclina per reduir les seves xifres.

Els AT sense baixa mantenen el seu predomini en l'accidentalitat registrada.

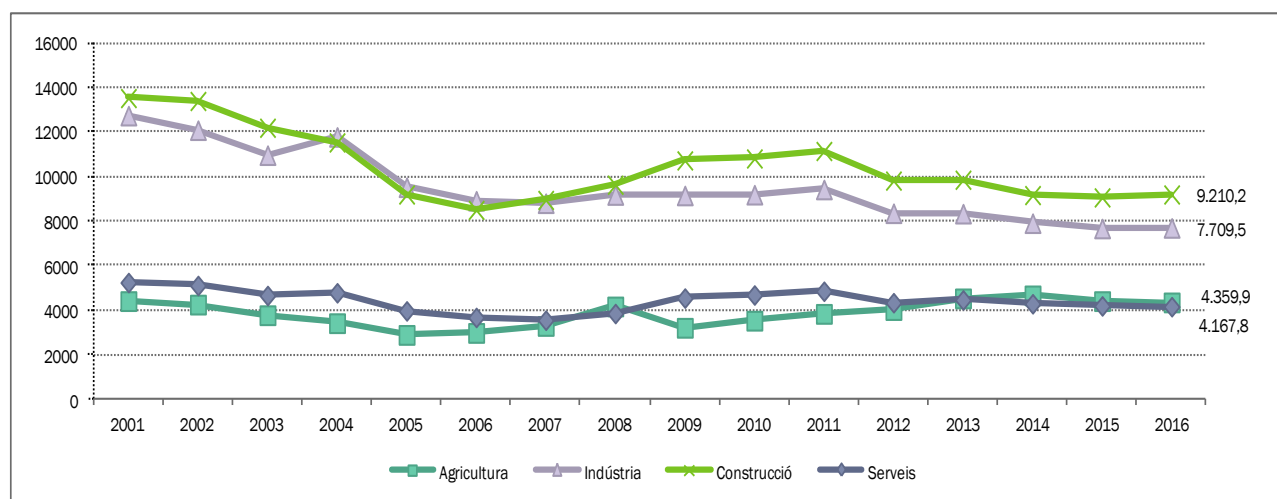
²⁴⁰ Els índexs d'incidència indiquen el nombre d'AT per cada 100.000 persones treballadores exposades als riscos amb les contingències professionals cobertes, de tal forma que les fluctuacions de la població ocupada i assalariada s'integren en els resultats.

La proporcionalitat dels AT sense baixa entre els sectors econòmics és molt similar a la que s'observarà en els AT amb baixa. En aquest cas, el 65,7% s'han produït als serveis, el 24,4% a la indústria, el 8,5% a la construcció i l'1,4% a l'agricultura.

El 51,1% dels AT sense baixa es concentren en 9 activitats econòmiques segons la desagregació de la CNAE 2009, principalment dels serveis i de la indústria. Més concretament, les activitats econòmiques on s'han produït més AT sense baixa són: Comerç al detall (11.404 AT), Administració pública, defensa i SS obligatòria (10.139), Activitats sanitàries (8.402), Activitats especialitzades de la construcció (7.213), Comerç a l'engròs (6.958), Serveis de menjar i begudes (6.788), Productes metàl·lics (5.964), Indústries de productes alimentaris (5.391) i Serveis a edificis i de jardineria (5.273).

Els índexs d'incidència desagregats per sectors presenten valors superiors als dels AT amb baixa, amb l'excepció de l'agricultura. Tal com es pot observar en el gràfic següent, el risc de patir un AT sense baixa és més elevat en la construcció (9.210,2, mentre que la xifra dels AT amb baixa és de 7.183,8), seguit de la indústria (7.709,5 i 4.794,2, respectivament). L'agricultura registra valors inferiors a l'accidentalitat amb baixa, ja que el seu índex d'incidència és de 4.359,9, mentre que el dels AT amb baixa és de 4.546,9. També destaca que l'índex d'incidència dels serveis és molt alt (4.167,8). L'evolució no presenta dades significatives ja que els comportaments dels quatre sectors es mantenen relativament constants.

GRÀFIC III.4.G2 Evolució dels índexs d'incidència dels AT sense baixa segons sector d'activitat. Catalunya 2001-2016

Unitats: nombre d'AT/nombre de persones afiliades a la Seguretat Social amb les contingències professionals cobertes* 100.000.
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

De nou, una aproximació més gran d'on es produeixen més AT sense baixa s'obté dels índexs d'incidència desagregats segons les activitats econòmiques. A partir d'aquesta via s'observa que el risc de patir un AT sense baixa és més elevat en les activitats següents: Minerals metàl·lics (666.666,7), Suport a les indústries extractives (120.000,0), Metal·lúrgia (18.078,3), Gestió de residus (16.959,4), Silvicultura i explotació forestal (14.898,0) i Minerals no metàl·lics ni energètics (14.206,1).

D'altra banda, a partir de les dades sobre els AT sense baixa facilitades pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies es constata que són més nombrosos entre els homes que entre les dones, ja que el

65,5% dels AT han estat patits per homes (86.913 AT). Aquestes dades mostren que un de cada cinc AT sense baixa té lloc els dilluns (19,6%), moment a partir del qual la proporció disminueix.²⁴¹

En relació amb les característiques dels AT sense baixa cal destacar que les parts del cos lesionades en el 56,4% de les ocasions són les extremitats (36,0% les superiors i 20,4% les inferiors). Les lesions més freqüents són les ferides i lesions superficials que concentren el 49,1% dels AT sense baixa (65.170), seguides de les dislocacions, esquinços i torçades (37,0%, 49.080 AT).

La forma d'accident més habitual és el sobre esforç físic, trauma psíquic, exposició a radiacions, soroll, llum i pressió, que absorbeix el 29,4% dels AT. En segon terme, se situen els xocs o cops, col·lisions, contra un objecte en moviment (24,9%), seguits dels aixafaments sobre o contra un objecte immòbil (14,3%) (vegeu les taules III.4.A.T1, III.4.A.T2 i III.4.A.T3).

11.1.1.2. AT EN JORNADA LABORAL AMB BAIXA

En termes absoluts el 2016 a Catalunya s'han notificat 89.195 AT en jornada laboral amb baixa, xifra que permet constatar un increment del 8,9%.

Segons les característiques dels AT

Segons la gravetat les dades mostren que la majoria d'ells són AT lleus, 88.584 (el 99,3%), però també hi ha 543 AT greus i 68 AT mortals. La variació interanual mostra que el volum d'AT lleus ha crescut el 9,0%, els greus el 0,4% i, per contra, els AT mortals s'han reduït (-1,4%). En el cas dels AT mortals cal tenir present que, si no fos pel sinistre aeri de Germanwings el 2015, que va fer incrementar les xifres de mortalitat, enguany la variació interanual mostraria el seu creixement.²⁴²

L'augment del nombre absolut d'AT amb baixa es deu principalment a la pujada dels AT lleus.

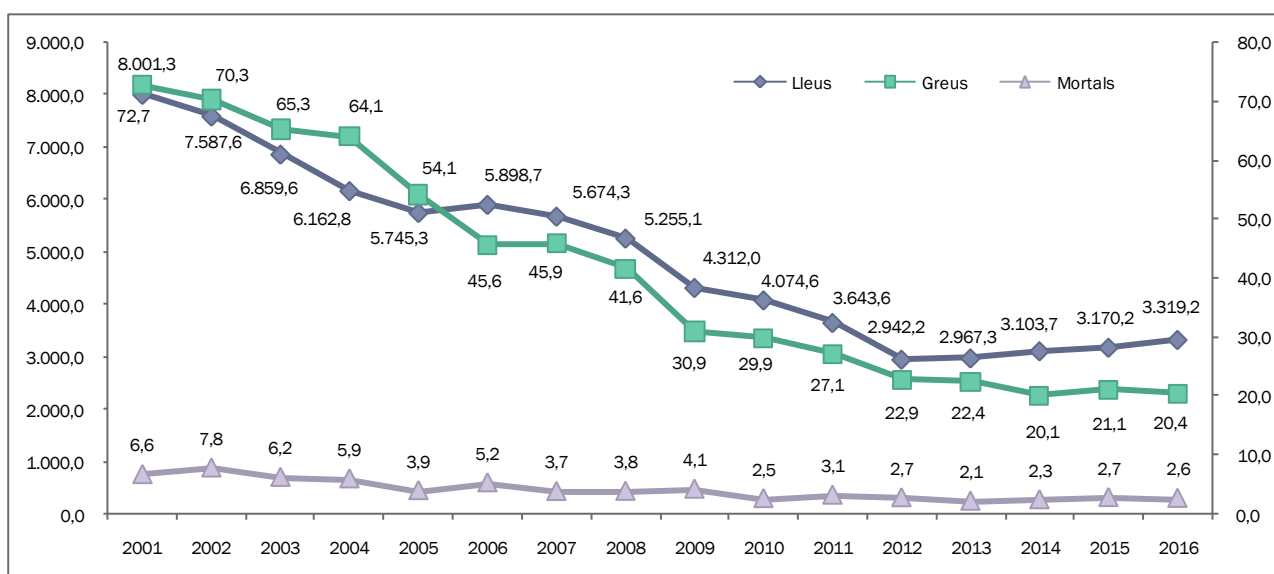
El reflex d'aquests comportaments s'observa en el gràfic següent sobre els índexs d'incidència segons la gravetat dels AT. Els índexs d'incidència mantenen els darrers quatre anys una tendència creixent en el cas de la sinistralitat de caràcter lleu. Les causes poden ser diverses però també cal tenir present que, malgrat les accions en matèria preventiva dutes a terme, s'ha produït un increment del nombre de persones assalariades amb contractes temporals que són les que tenen una incidència més alta d'accidentalitat, com també de les persones contractades en sectors que tenen els índexs d'incidència més alts, la construcció i la indústria, sectors que mostren una lleugera recuperació en l'ocupació.²⁴³

²⁴¹ Aquesta prelació també s'observa en els AT amb baixa malgrat que la probabilitat de tenir un AT amb baixa té valors més alts els dilluns. Així, la proporció d'AT amb baixa els dilluns és del 21,5%. També són més elevats els valors del cap de setmana. Així mentre que el volum d'AT sense baixa dels dissabtes és de 5,1%, el dels AT amb baixa és de 6,2% i els dels diumenges són 3,4% o 4,0%, respectivament.

²⁴² L'any 2015 el nombre d'AT mortals va créixer substancialment com a conseqüència de l'accident d'aviació de Germanwings on van morir 150 persones. Aquest fet va provocar un increment sobtat en les víctimes laborals mortals, augmentant en 28 persones el nombre d'AT mortals durant la jornada laboral.

²⁴³ La població ocupada assalariada amb contracte temporal ha crescut de forma important, el 12,4%, i la població ocupada a la construcció creix el 0,6% i a la indústria el 0,4%.

GRÀFIC III.4.G3 Evolució dels índexs d'incidència dels AT amb baixa segons gravetat. Catalunya 2001-2016

Unitats: nombre d'AT/nombre de persones afiliades a la SS amb les contingències professionals cobertes* 100.000.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

En aquesta tipologia d'accidents, la part del cos lesionada amb més freqüència són les extremitats superiors (37,3% de total d'AT) i les inferiors (26,8%), per bé que entre els sinistres mortals s'observen altres parts. Així, en 38 AT mortals les parts afectades han estat tot el cos i múltiples parts i en 18 AT el tronc i els òrgans.

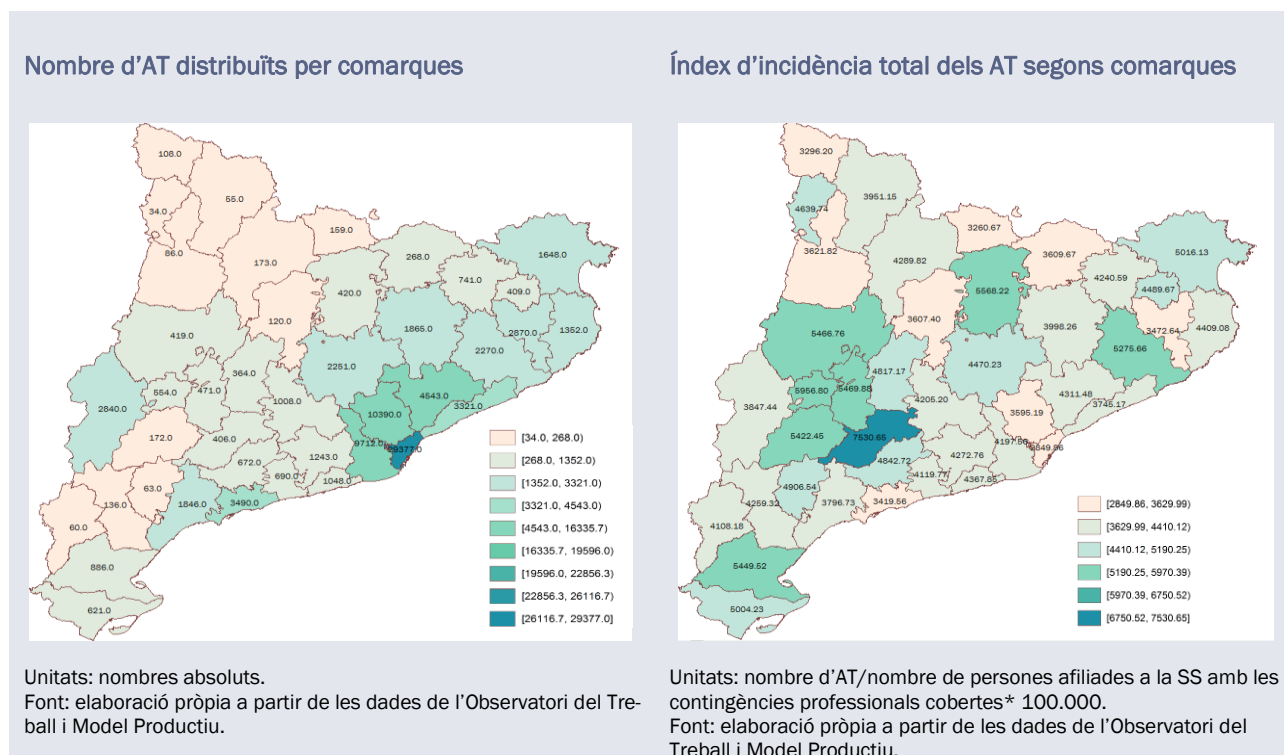
Pel que fa a la forma o contacte que ocasiona més lesions en les persones treballadores a Catalunya, com en els anys precedents, destaca amb diferència la categoria que agrupa el sobre esforç físic, el trauma psíquic, les radiacions, el soroll, la llum o la pressió, que concentra el 40,0% dels AT (35.660 AT). En segon terme se situen els aixafaments sobre o contra objectes immòbils (el treballador/a està en moviment vertical o horitzontal) que concentren el 21,1% dels AT i els xocs o cops, col·lisions, contra un objecte en moviment, el 18,7%. Entre l'accidentalitat mortal la forma d'accident més freqüent són els infarts o vessaments cerebrals i altres patologies no traumàtiques, que registren 31 AT mortals. (vegeu la taula III.4.A.T4 de l'annex)

Finalment, convé esmentar que entre els AT amb baixa les lesions més habituals són les dislocacions, esquinços i torçades (51,3% del total) i les ferides i lesions superficials (32,9%). I, de nou, els AT mortals presenten altre comportament, ja que en aquesta tipologia d'accidents les lesions registrades o bé són els infarts o vessaments cerebrals i altres patologies no traumàtiques o lesions múltiples (14 AT mortals) o commocions i lesions internes (12 AT) (vegeu taules III.4.A.T5 i III.4.A.T6 de l'annex).

Segons distribució territorial

La distribució territorial de la sinistralitat no és uniforme.

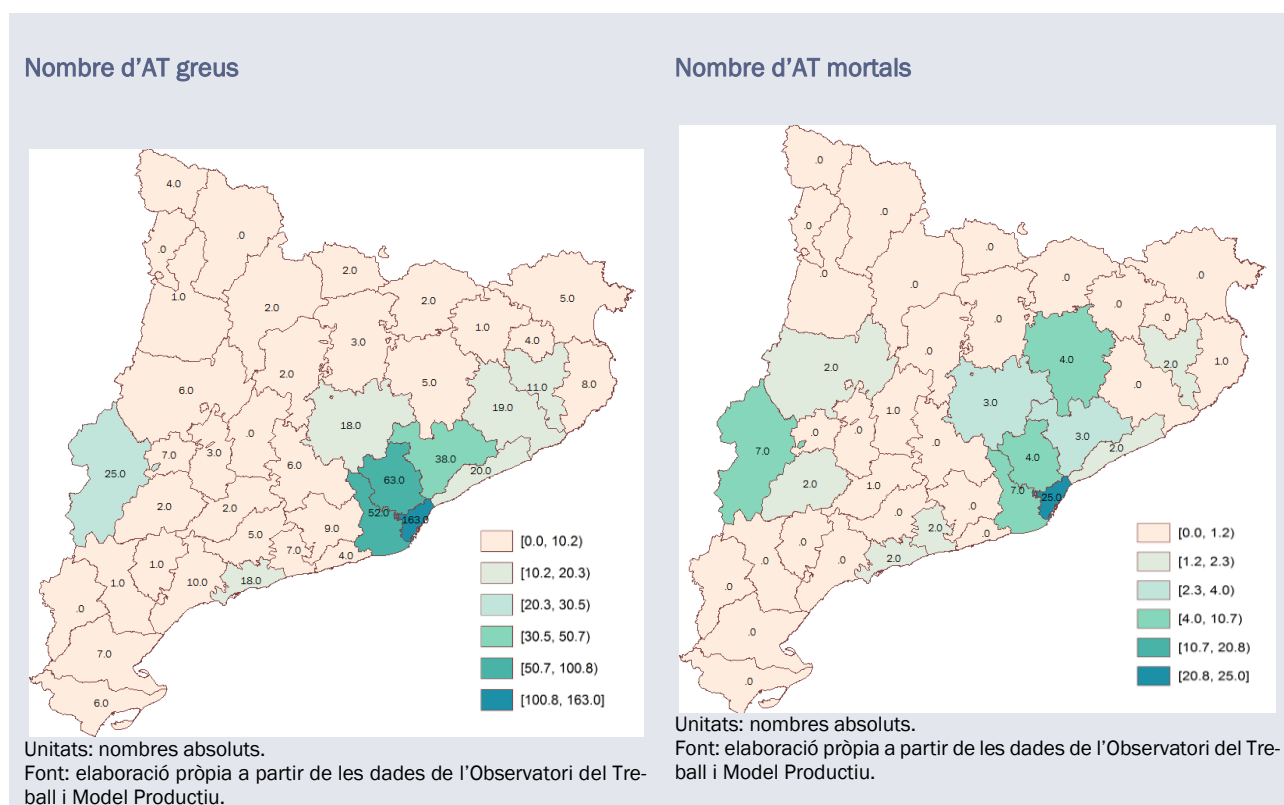
MAPA III.4.M1 AT en jornada laboral amb baixa en nombres absoluts i segons índexs d'incidència a les comarques. Catalunya 2016

Numèricament, els AT són més nombrosos al Barcelonès, on s'han registrat 29.377 AT, i a les comarques de l'àmbit metropolità, on destaquen els 10.390 AT del Vallès Occidental i els 9.712 del Baix Llobregat. Però, aplicant els càlculs dels índexs d'incidència que eliminen el biaix que poden produir les xifres absolutes, el comportament de la sinistralitat a les comarques varia. Així, s'observa que l'accidentalitat en jornada laboral amb baixa és més intensa en la Conca de Barberà on el risc eleva els índexs d'incidència a 7.530,22, al Pla d'Urgell (5.956,8), al Berguedà (5.568,22), a l'Urgell (5.469,88) i al Baix Ebre (5.449,52).

Segons la gravetat, la prelació de les comarques amb un nombre més elevat d'AT lleus i greus en nombres absoluts es manté igual que l'accidentalitat general. Amb tot, convé destacar els 38 AT greus del Vallès Oriental i els 25 AT del Segrià. Pel que fa a la variació interanual percentual és de destacar que, amb l'excepció de quatre comarques, s'observa un increment del nombre d'AT amb baixa lleus a tot el territori. Així, només la Terra Alta (-21,1%), el Ripollès (-11,9%), l'Aran (-8,8) i les Garrigues (-4,5%) veuen reduïdes les seves xifres. Els augments més importants han tingut lloc al Pallars Jussà (+30,8%), a l'Alta Ribagorça (25,9%) i a l'Urgell (24,8%). En el cas dels AT greus la variació interanual és més desigual entre les comarques (vegeu mapes III.4.A.M1 i III.4.A.M2 de l'annex).

MAPA III.4.M2 AT en jornada laboral amb baixa greus i mortals segons comarques. Catalunya 2016

L'accidentalitat mortal presenta algunes diferències en el seu comportament. En aquesta ocasió, si bé el Barcelonès continua sent la comarca amb més AT mortals, en segon terme s'han registrat 7 AT mortals al Baix Llobregat i 7 al Segrià, seguits de 4 al Vallès Occidental i els 4 de l'Osona. Amb tot, els índexs d'incidència marquen les Garrigues com la comarca amb un risc més elevat de patir un AT mortal (63,1), seguida de la Noguera (26,1), la Conca de Barberà (18,6) i la Segarra (13,2) (vegeu els mapes III.4.A.M3 de l'annex).

Segons el perfil de les persones accidentades

Si el focus s'orienta al perfil de les persones accidentades, el primer tret rellevant és el que es desprèn de l'anàlisi de les xifres segons el sexe. En comparar les xifres dels AT en jornada laboral amb baixa entre els homes i les dones s'evidencia que el risc de patir un AT és menor per a les dones que per als homes. En concret, les dones treballadores presenten un risc 0,46 vegades menor de patir un AT que els treballadors homes. El nombre d'AT patits pels homes ascendeix a 61.106, mentre que els de les dones, a 28.089. A més, aquesta relació varia en funció de la gravetat de l'AT. Així, si bé la proporció de dones entre els AT lleus és del 31,6%, en el cas dels AT greus i mortals el risc disminueix fins al 17,5% i el 7,4%, respectivament.

La mortalitat per AT és més elevada en els homes (el 92,6% dels AT mortals són d'homes).

Seguint les pautes generals de l'ocupació de les dones, el nombre més alt d'accidentalitat té lloc en el sector dels serveis (24.330 AT, 86,6% del total), seguida de la indústria (3.460 AT, 12,3%). En el cas dels homes la dispersió entre els diferents sectors és més elevada. Entre els AT patits pels homes destaca que la meitat han tingut lloc en el sector dels serveis (34.112 AT, el 55,8%), el 27,2% a la indústria (16.595) i el 14,1% a la construcció (8.593).

En una altra línia convé esmentar que el gran gruix de les persones accidentades són persones autòctones, que concentren el 86,8% dels accidents notificats (77.415 AT). Per tant, el 13,2% restant correspon a persones d'altres països d'origen, xifra que coincideix amb la proporció de població estrangera resident a Catalunya (13,6% el 2016, segons el Padró continu d'habitants). Entre els AT patits per persones estrangeres cal destacar els 2.908 patits per persones nacionals del Marroc, els 1.497 AT de les de Romania i els 664 AT de les persones d'Equador. Les persones d'origen estranger han tingut 8 AT mortals, tots ells d'homes.

Altres dels aspectes que cal valorar dins del perfil de les persones accidentades són el tipus d'ocupació que desenvolupen i l'experiència en el lloc de treball com a reflex del coneixement de les tasques a realitzar. Aquests trets sovint es relacionen amb el risc de patir un accident.

Pel que fa als llocs de treball que ocupen les persones accidentades, les dades mostren que la major part d'elles són treballadors i treballadores manuals (75.599 AT, el 84,8% del total). L'experiència i el coneixement del treball que cal desenvolupar és difícil de mesurar, però hi ha algunes variables interrelacionades que ofereixen certa aproximació: el tipus de contracte com a indicador del tipus de relació amb l'empresa i el temps d'antiguitat en el lloc de treball. Així, és important tenir en compte que en el 66,5% de les ocasions les persones accidentades tenien un contracte indefinit (59.350 AT).²⁴⁴ Per tant, s'observa que la temporalitat pot tenir efectes sobre la sinistralitat, ja que el 31,8% dels AT són patits per persones amb aquest tipus de contracte que afecta una xifra inferior de la població assalariada (el 21,2%). La proporció d'AT mortals també és més elevada entre les persones amb contracte temporal que han patit 21 AT mortals (30,9% del total AT mortals). Així mateix, respecte a l'antiguitat, les xifres mostren que hi ha una proporció elevada de persones que han patit un AT i que porten menys d'un any a l'empresa, el 38,7% (vegeu el gràfic III.4.A.G1 i la taula III.4.A.T7 de l'annex).

Atenent el règim de cotització on estan inscrites les persones accidentades, s'observa que el 97,4% dels AT són patits per persones afiliades al règim general. Aquest fet és previsible, ja que és el resultat d'una proporció més elevada de persones amb les contingències professionals cobertes en aquest règim de cotització. Altrament, també destaca que el 2% dels AT han estat patits per persones afiliades al RE del treball autònom (vegeu la taula III.4.A.T8 de l'annex).

Segons les condicions laborals

De les dades relatives a les empreses on s'han produït els AT, s'observa que sectorialment és en els serveis on es produeixen la major part dels AT en nombres absoluts, 58.442 AT. Així, els serveis són el sector amb un nombre més alt d'accidents registrats per a tots els nivells de gravetat (58.094 lleus, 300 greus i 48 mortals). El segueix la indústria (20.055 AT totals, 19.927 lleus, 118 greus i 10 mortals). A la construcció, malgrat tenir un nombre més baix d'AT, el nombre de sinistres greus i mortals registren xifres properes a les anteriors (8.728 AT, dels quals 8.626 lleus, 95 greus i 7 mortals). L'agricultura és el sector que registra menys accidents en jornada de treball amb baixa (1.970 AT, dels quals 1.937 lleus, 30 greus i 3 mortals).

La sinistralitat del sector serveis concentra el 65,5% dels accidents, per bé que aquest sector ocupa el 74,4% de la població. L'efecte contrari s'observa en els altres tres sectors econòmics. Així en la indústria l'ocupació és del 18,4% i absorbeix el 22,5% dels AT o la construcció, on l'ocupació és força menor que l'accidentalitat (5,8% de les persones ocupades i 9,8% dels AT). Finalment, amb dades més discretes, l'agricultura absorbeix el 2,2% dels AT, si bé ocupa l'1,6% de la població.

²⁴⁴ La major incidència de la sinistralitat entre el col·lectiu de persones amb contracte fix és lògica, atès que al 2016, segons dades de l'EPA, el 87,6% de la població ocupada assalariada té aquest tipus de contracte. Per a més informació, vegeu l'apartat "Mercat de treball" d'aquest mateix capítol.

Els índexs d'incidència dels quatre sectors augmenten.

La constatació d'aquests fets es troba recollida en els índexs d'incidència. Entre els quatre sectors econòmics, els índexs d'incidència en conjunt són més elevats a la construcció (7.183,8) i a la indústria (4.794,2). L'agricultura (4.546,9) i el sector serveis (2.802,0) registren índexs menors, malgrat que aquest sector és el que presenta un nombre més alt d'AT en jornada amb baixa. Atenent la gravetat, aquesta prelació es manté per als AT lleus, si bé en el cas dels AT greus varia i en segon terme després de la construcció (78,2) s'hi troba l'agricultura (69,2). En el cas dels mortals, en primer lloc es troba l'agricultura (6,9) i en segon lloc la construcció (5,8). La variació interanual mostra un augment dels índexs en els quatre sectors (vegeu el gràfic III.4.A.G2 de l'annex)

Segons la classificació CNAE 2009, les activitats que registren uns índexs d'incidència més elevats es troben diversificades en tots els sectors, encara que destaquen els índexs d'algunes branques de la indústria. El 59,6% dels AT en termes absoluts tenen lloc en 12 grups d'activitats econòmiques. Val a dir que 6 d'aquestes activitats econòmiques en registren més de 4.000 AT cadascuna. Entre elles destaca l'Administració pública, defensa i SS obligatòria amb 7.126 AT. Les altres activitats econòmiques amb un alt nombre d'AT són: Comerç al detall (5.876), Serveis de menjar i begudes (5.758), Activitats especialitzades de la construcció (5.314), Serveis a edificis i jardineria (4.550) i Comerç a l'engròs (4.322).

Altrament, cal tenir en compte que algunes d'aquestes activitats també són les que més AT mortals han registrat. En aquesta ocasió el 60,4% dels AT mortals s'han produït en 5 activitats econòmiques: Transport terrestre i per canonades (10 AT mortals), Administració pública, defensa i SS obligatòria (6), Comerç a l'engròs (5), Activitats especialitzades de la construcció (4) i Emmagatzematge i afins al transport (4).

Tot i això, segons els índexs d'incidència s'observa un major risc de patir un AT en les branques de Minerals metàl·lics (333.333,3), Suport a les Indústries extractives (160.000), Silvicultura i explotació forestal (18.881,5), Gestió de residus (11.205,3) i Minerals no metàl·lics ni energètics (10.147,2). Aquesta prelació entre les activitats econòmiques amb més risc també canvia en l'anàlisi a partir dels índexs d'incidència dels AT mortals, que en aquesta ocasió mostren com la Pesca i aqüicultura tenen valors més elevats (35,4), seguides de Biblioteques i museus (23,4), Cinema i vídeo, enregistrament de so (20,8), Mobles (17,4) i Activitats de seguretat i investigació (16,9).

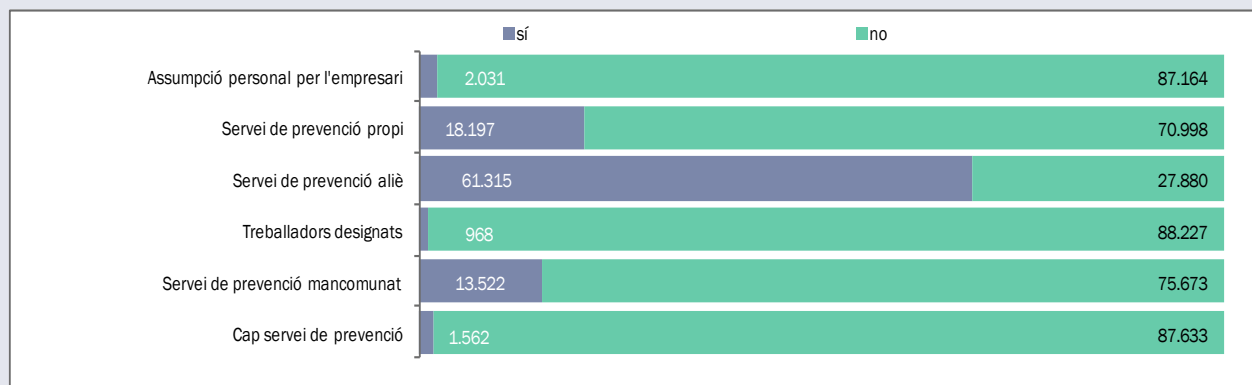
Tal com es pot observar en els gràfics següents, altres dels factors relatius a l'entorn empresarial són la modalitat preventiva escollida per l'empresa i la seva grandària. La distribució dels AT segons la modalitat preventiva escollida per l'empresa mostra un clar predomini pel servei de prevenció aliè, que és la forma emprada en les empreses on s'han produït 61.315 AT (el 68,7%). Amb tot, també és rellevant l'ús d'altres vies com el servei de prevenció propi i el servei de prevenció mancomunat.

En relació amb la grandària de les empreses, l'accidentalitat es troba molt dispersa. Així, el 28,3% dels AT s'han produït en grans empreses, seguits del 27,8% en petites empreses, el 25,4% en la mitjana empresa i, en darrer terme, el 18,4% en microempreses.

GRÀFIC III.4.G4 Distribució dels AT amb baixa segons modalitat d'organització preventiva, sector i grandària de l'empresa. Catalunya 2016

Segons la modalitat d'organització preventiva escollida per les empreses

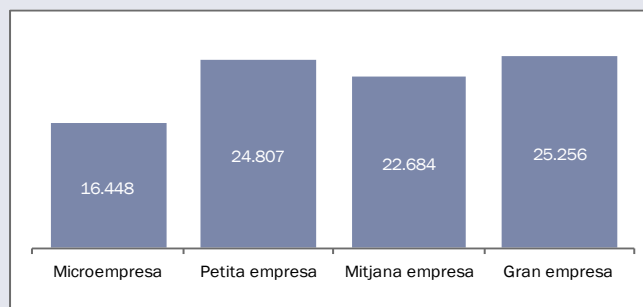

Unitats: nombres absoluts.

(1) En cada una de les modalitats d'organització preventives es diferencia si l'empresa aplica aquella modalitat preventiva (sí) o no l'aplica (no), sent la suma d'ambdós blocs la totalitat dels AT (89.195).

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

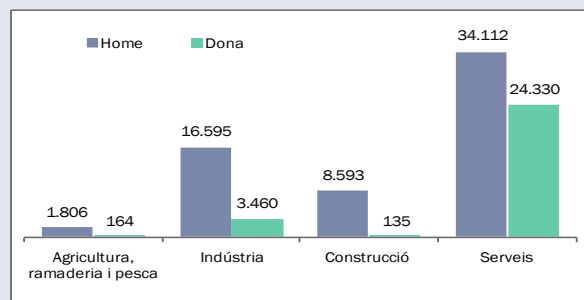
Segons grandària de l'empresa

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Segons sector i sexe

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

11.1.1.3. AT IN ITINERE

El dret laboral anomena accidents *in itinere* els produïts a l'anada o la tornada del centre de treball sempre que el camí recorregut sigui el que habitualment es realitza, sense interrompre'l voluntàriament. El treballador o treballadora que pateix un accident d'aquest tipus, que majoritàriament són de trànsit, té tots els drets derivats dels accidents laborals.

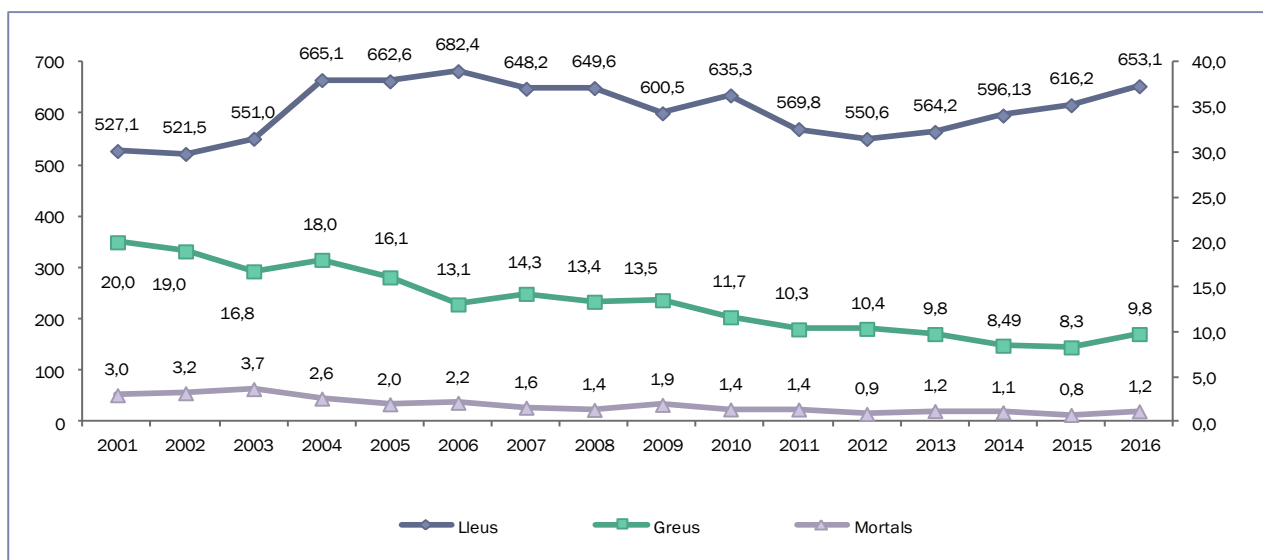
Enguany, el nombre d'accidents *in itinere* a Catalunya ha augmentat, el 10,6%, de tal forma que és la tipologia d'AT que més creix. En total s'han registrat 17.732 accidents, dels quals 17.437 han estat lleus, 264 greus i 31 mortals. Per tant, el 7,4% dels AT registrats a Catalunya són AT *in itinere*.²⁴⁵

²⁴⁵ Davant la tendència de creixement detectada d'aquest tipus d'AT el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies ha elaborat i publicat una guia per prevenir els accidents que es produeixen en els desplaçaments d'anar i tornar de la feina, sota el títol [La seguretat en els desplaçaments per anar i tornar de la feina](#). La guia publica una anàlisi dels diversos factors implicats en els accidents de trànsit que, a més de les causes mecàniques o d'un problema de condicions de la via, s'associen majoritàriament al factor humà com poden ser l'excés de velocitat, el consum d'alcohol, entre d'altres. A aquests factors en els casos d'accidents de treball de trànsit se sumen altres factors de risc (gestió dels

Percentualment i atenent la seva gravetat, el creixement més intens i important respecte al 2015 ha estat el dels accidents mortals, ja que dels 21 AT registrats l'any precedent, enguany s'ha crescut fins als 31 AT (el 47,6%). Els accidents greus també augmenten el 24,5% i els lleus, el 10,3%. En nombres absoluts destaca que s'han produït 1.696 accidents més, dels quals 1.634 són lleus.

El gràfic següent mostra l'evolució del nombre d'accidents *in itinere* en els darrers anys. En concret, l'accidentalitat *in itinere* lleu s'ha incrementat des de l'any 2012, mentre que en la greu la reducció produïda en el període és clara, fins a enguany, quan es trenca la tendència descendent.

GRÀFIC III.4.G5 Evolució dels índexs d'incidència dels AT *in itinere* segons gravetat. Catalunya 2001-2016

Unitats: nombre d'AT/nombre de persones afiliades a la SS amb les contingències professionals cobertes*100.000.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Per demarcacions territorials, el 85,1% dels AT *in itinere* es concentren a Barcelona, el 6,3% a Girona, el 5,7% a Tarragona i el 2,9% a Lleida. Barcelona ha registrat 15.083 accidents (14.482 lleus, 219 greus i 22 mortals), Girona 1.109 (1.083, 20 i 6 respectivament), Lleida 522 (509, 11 i 2) i Tarragona 1.010 (997, 11 i 2).

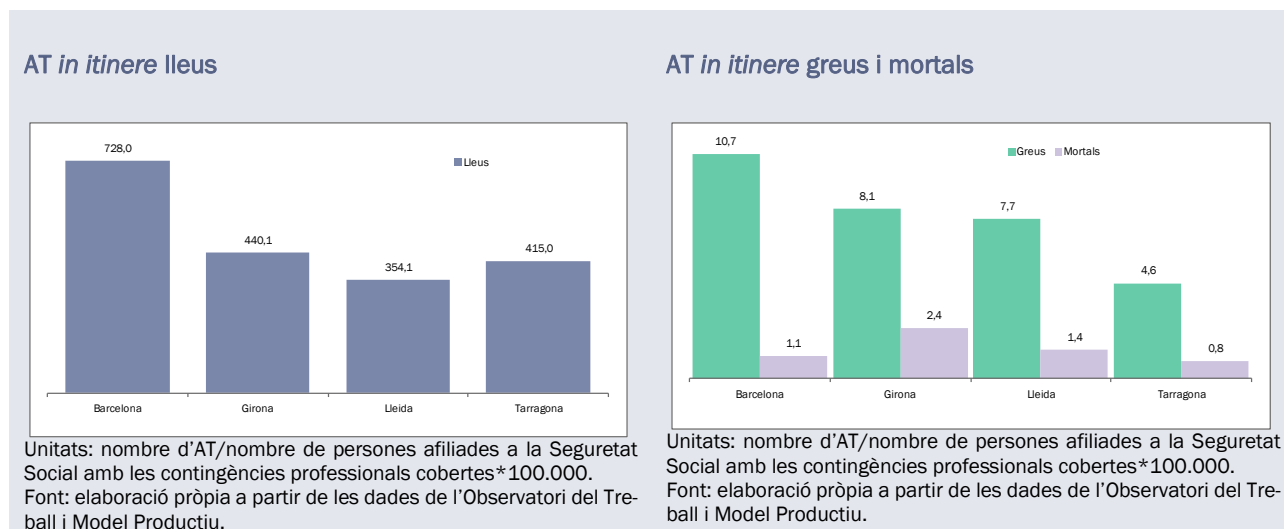
El 62,0% dels AT *in itinere* són accidents de trànsit.

El pes relatiu dels accidents lleus se situa al voltant del 98,5% a Barcelona i Tarragona i, en el cas dels accidents greus, en la forquilla entre l'1,1 i l'1,5%. A Girona i a Lleida els valors dels AT *in itinere* greus són lleugerament més alts (1,8% i 2,1%, respectivament). També destaca el pes relatiu dels AT *in itinere* mortals de Girona, del 0,5%, que és un percentatge superior a la mitjana de Catalunya, el 0,2%.

Els índexs d'incidència mostren que, a mesura que s'incrementa la gravetat, la possibilitat de patir un accident és menor. Si s'analitzen els índexs d'incidència dels accidents *in itinere* segons la demarcació i la gravetat, Girona és la demarcació que mostra uns nivells més elevats d'accidentalitat mortal respecte a la seva proporció d'afiliats. Barcelona, seguida per Girona, té l'índex d'incidència més elevat respecte als accidents lleus.

desplaçaments, estat de la persona treballadora com a conseqüència de les condicions laborals, estrès laboral, hores o jornades treballades, etc).

GRÀFIC III.4.G6 Índexs d'incidència dels AT *in itinere* segons gravetat i demarcació territorial. Catalunya 2016

Quant al tipus d'AT, cal tenir present que el 62,0% són accidents de trànsit. Concretament hi ha 10.993 AT de trànsit, 6.732 per causes traumàtiques i 2 per causes no traumàtiques que inclouen els infarts de cor, els vessaments cerebrals, entre d'altres²⁴⁶ (vegeu la taula III.4.A.T9 de l'annex).

En aquesta tipologia d'AT, les lesions més freqüents són les dislocacions, esquinços i torçades que, amb 9.371 AT, concentren el 52,8% del total, seguides de les ferides i lesions superficials (4.168 AT, el 23,5%) i les fractures d'ossos (2.274, el 12,8%). Val a dir que les dislocacions, esquinços i torçades les pateixen més les dones (el 55,4% dels AT per aquesta causa), mentre que les ferides i lesions superficials, els homes (52,7%). Les lesions es produeixen principalment en les extremitats inferiors i en la zona del coll, inclosa la columna i les vertebres. Aquestes dues parts del cos són les que absorbeixen el 52,8% dels AT *in itinere* (vegeu la taula III.4.A.T10 i la taula III.4.A.T11 de l'annex).

11.1.2. MALALTIES PROFESSIONALS

Una altra de les variables que cal estudiar en el marc de la seguretat i salut de les persones treballadores són les malalties professionals (en endavant, MP).

S'entén per MP aquelles alteracions, danys o desviacions de l'estat de salut concretes com a conseqüència del treball executat en les activitats laborals que s'especifiquen en el quadre aprovat pel Reial decret 129/2006, de 10 de novembre. El procediment s'inicia a partir d'una visita mèdica on es diagnostica l'MP, moment a partir del qual l'entitat gestora o col·laboradora que assumeix les contingències professionals ha d'emetre una notificació i registrar-la en el sistema CEPROSS. En aquesta comunicació cal especificar, entre d'altres qüestions, si aquesta produeix baixa laboral per incapacitat temporal o no.

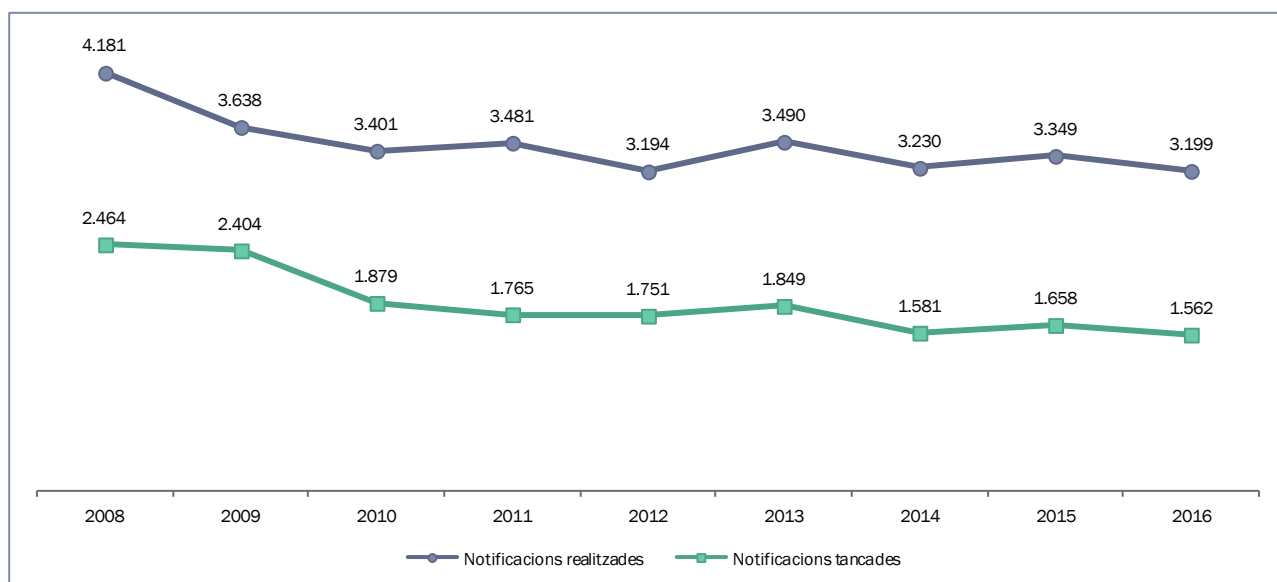
El nombre de notificacions de malalties professionals realitzades a Catalunya, segons les dades registrades mitjançant el sistema CEPROSS, presenta un lleuger descens amb 3.199 notificacions (el -4,5%, 150 notificacions menys). Tot i així, una de cada sis notificacions comunicades a Espanya s'ha fet a Catalunya (15,4%).²⁴⁷ Les característiques més rellevants de les comunicacions d'MP són:

²⁴⁶ També s'han registrat 3.061 persones víctimes d'accidents de trànsit en jornada laboral (el 12% dels accidents viaris).

²⁴⁷ La comunitat autònoma amb un nombre més alt de comunicacions registrades ha estat Catalunya, seguida del País Basc, amb 2.838 processos notificats. Aquesta mateixa prelació es manté per a les comunicacions causants de baixa, mentre que en el cas de les que no requereixen baixa és la Comunitat Valenciana la que més registres té (2.158), seguida del País Basc (1.600).

- En el 55,9% de les notificacions registrades les MP han causat baixa. Segons el sexe de les persones malaltes, han causat baixa el 53,6% de les notificacions dels homes i el 56,1% de les de les dones.
- En relació amb l'edat, el 70,5% de les comunicacions són de persones entre 35 i 54 anys (68,3% el 2015), si bé apropant una mica més el focus d'atenció s'observa que el 38,7% són de persones entre 40 i 49 anys. Percentatges similars de les edats s'obtenen en aquestes franges d'edat per a les comunicacions de malalties que han causat baixa (70,2% i 39,5%, respectivament).
- Les malalties ocasionades per agents físics són les majoritàries, absorbint el 82,4% del total dels expedients (2.635).
- L'activitat econòmica que ha comunicat un nombre més gran d'MP són les indústries manufactureres (el 44,3% del total, 778 notificacions), seguides a molta distància de les comunicacions del comerç i de les activitats sanitàries o de serveis socials (232 i 153, respectivament).

GRÀFIC III.4.G7 Evolució de les notificacions de malalties professionals. Catalunya 2008-2016

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori de les Contingències Professionals de la Seguretat Social (MEYSS).

Les notificacions tramitades en la seva totalitat i que han estat tancades com a MP amb baixa han estat 1.562 (el 17,0% de tota Espanya).²⁴⁸ En aquest cas la reducció percentual és més alta, atès que representa el 6,1% menys, si bé en termes absoluts fa referència a 96 notificacions tancades menys. Val a dir que el descens és desigual, perquè si bé els homes han reduït en 57 el nombre de notificacions tancades com a MP, en el cas de les dones han estat 39. Amb tot, les dones augmenten la durada mitjana dels processos, de 65,7 dies a 72,1, mentre que els homes pràcticament registren la mateixa durada dels seus processos (65,8 dies el 2016 i 65,1 el 2015).

Entre les característiques de les persones afectades s'observa que la distribució de les MP amb baixa entre els gèneres es presenta bastant equilibrada, per bé que les dones absorbeixen el 53,6%. En aquest cas només cal destacar que la distribució és molt diferent a la que s'observa en els accidents laborals, on la majoria són patits pels homes. Altrament, l'edat mitjana en els processos d'MP també és molt similar entre homes i dones. Aproximadament el 70% dels processos tenen lloc entre els 35 i els 54 anys,

²⁴⁸ El tancament dels expedients on s'ha produït una baixa per incapacitat temporal es pot donar per: alta per curació i/o alta laboral; alta amb proposta d'incapacitat permanent; alta amb proposta de canvi de treball; defunció, lesions permanents no invalidants o per altres causes com la qualificació de l'expedient com a AT o malaltia comuna, encara que la persona continuï en situació de baixa laboral. La comunitat autònoma amb un nombre més alt de comunicacions tancades com a MP ha estat Catalunya, seguida del País Basc, amb 1.094 processos registrats.

tant en el cas del homes (71,3%) com en el de les dones (68,2%). Tal com s'ha esmentat, on sí que es detecten algunes diferències en funció del gènere és en la durada dels processos, que són més llargs en les dones.

Les dones pateixen el 53,6% de les MP i els seus processos són lleugerament més llargs.

La durada dels processos també es veu afectada per la tipologia de l'MP causant. En conjunt, la durada més llarga té lloc en un únic procés tancat com a conseqüència dels agents carcinògens (581 dies), 144 dies més que el tancat per la mateixa malaltia el 2015 (437 dies). Molt més curta és la durada mitjana registrada en processos tancats per inhalació de substàncies, que és de 124,3 dies, i la de les causades per agents físics, 72,3 dies. Aquests processos són els més comuns ja que, a l'igual que en les comunicacions registrades, concentren el 83,4% de les notificacions (81,5% el 2015). En aquest grup 2 hi ha 1.302 processos tancats com a MP. A continuació, amb xifres significativament inferiors se situen les malalties de la pell (84 del grup 5), les causades per agents biològics (72 del grup 3), per agents químics (69 del grup 1), per inhalació de substàncies (34 del grup 4) i per agents carcinògens (1 del grup 6).²⁴⁹

Augmenta la proporció de les MP causades per agents físics.

On s'observa una equivalència amb l'accidentalitat és en el registre de les MP en relació amb les activitats de la CNAE que tenen més notificacions tancades. Així, les activitats econòmiques corresponents a la indústria manufacturera destaquen per ser on s'han tancat més processos d'MP. En elles hi ha registrades 683 MP, el 43,7% del total, seguides del comerç que, amb 214 processos, concentra el 13,7% del total.

D'altra banda, mitjançant el sistema PANOTRATSS a partir del 2010 es poden estudiar les patologies no traumàtiques causades pel treball i protegides pel sistema de Seguretat Social, així com les patides amb anterioritat per la persona treballadora, però que s'agregen com a conseqüència de la lesió constitutiva d'accident.²⁵⁰

A Catalunya s'han presentat 982 notificacions (el 17,3% d'Espanya),²⁵¹ que en aquesta ocasió corresponen a processos patits per dones en el 44,3% dels casos. El 55,7% de les notificacions són de processos que han causat baixa (547). Malgrat algunes fluctuacions, l'evolució en el nombre de notificacions en el seu conjunt mostra una tendència descendent, tal com mostra el gràfic següent.

A partir de les dades per al conjunt d'Espanya es pot afirmar que el nombre de les notificacions de malalties causades pel treball és més rellevant que el de malalties o defectes agreujats pel treball (2.836 i 1.208, respectivament, en total 5.681).²⁵² Tot i així, ambdues categories coincideixen en les patologies i les malalties més comunes, que són les de la columna vertebral i de l'esquena i altres malalties de l'aparell locomotor. En un tercer nivell es troben les malalties dels sentits i els trastorns del sistema nerviós central i perifèric.

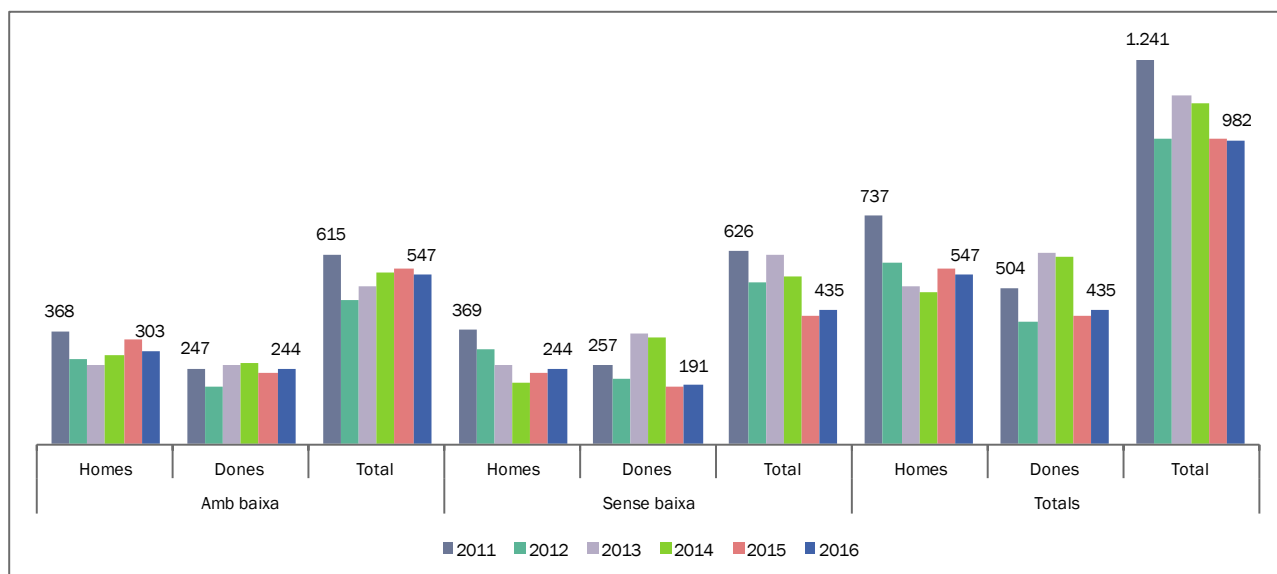
²⁴⁹ La mateixa relació entre els grups de malalties es manté en els índexs d'incidència normalitzats en funció de l'estructura productiva de la CA, que representen aquests valors: G2 amb un valor de 110,13, G5 de 6,73, G3 és de 5,58, G4 de 5,46 i G6 de 0,25.

²⁵⁰ L'objectiu principal és conèixer aquestes patologies, estudiar el seu origen i les causes que les produeixen per facilitar les mesures de prevenció. Es tracta del desenvolupament de l'art. 115 de la Llei general de la SS, que fa esment de les malalties, no incloses a la relació de malalties professionals, que desenvolupin les persones treballadores amb motiu de la realització del seu treball, sempre que es provi que la malaltia té per causa exclusiva l'execució del treball o bé que s'agregui com a conseqüència d'una lesió constitutiva d'accident.

²⁵¹ La comunitat autònoma amb un nombre més alt de notificacions és Catalunya, seguida de la Comunitat de Madrid (712) i la Comunitat Valenciana (691).

²⁵² Malauradament no es disposa de dades desagregades per a Catalunya.

GRÀFIC III.4.G8 Evolució del nombre de notificacions de les patologies no traumàtiques causades i/o agreujades pel treball i protegides pel sistema de Seguretat Social segons sexe i causants o no de baixa. Catalunya 2011-2016

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori de les Contingències Professionals de la Seguretat Social (Sistema de comunicació PANOTRASS, MEYSS).

Una altra mesura que s'obté a partir de les comunicacions al sistema CEPROSS és el sistema d'alerta, que permet localitzar "els focus de risc" de malalties professionals, amb l'objectiu de facilitar una eficiència més alta en les accions de prevenció. Aquest sistema possibilita, en temps real, localitzar les empreses que superen els límits de sinistralitat establerts per cada grup de malaltia professional. En la determinació final d'aquests límits es tenen en compte les característiques que presenta la distribució de les malalties professionals com són el nombre de treballadors de l'empresa i l'activitat desenvolupada, entre d'altres.

Al llarg del 2016 les empreses que han superat els límits de sinistralitat a Espanya han estat 215, enfront de les 172 detectades al llarg de l'any 2015. Aquestes empreses representen el 2,1% de les empreses amb alguna malaltia professional. Del total espanyol, 30 són empreses catalanes en les quals s'han superat 35 vegades els límits dels diferents grups de malalties.²⁵³ Aquestes xifres són superiors a les registrades el 2015, quan n'eren 28 empreses les que van superar els límits de sinistralitat específics com a conseqüència de 41 malalties.

Les malalties professionals amb un nombre més alt d'alarmes per superar els límits establerts pertanyen al grup 2, malalties causades per agents físics, principalment provocades per postures forçades i moviments repetitius, que concentren 19 de les 35 alertes. Per aquest motiu s'han detectat 19 alertes que afecten empreses de diferents branques d'activitat econòmica. Amb tot, destaquen les branques econòmiques de la fabricació de vehicles a motor amb 4 alertes i les de fabricació d'altres components, peces i accessoris dels vehicles amb 3 alertes. També hi ha altres 3 alertes d'empreses que superen els límits d'activitats del comerç al detall. El grup 3 de malalties produïdes per agents biològics ha superat els límits establerts en 8 ocasions, de les quals 6 corresponen a activitats hospitalàries. I del grup 5, pel que fa a les malalties causades per agents carcinògens s'han registrat 6 alertes molt diversificades entre les activitats econòmiques.

²⁵³ Una mateixa empresa pot superar els límits específics establerts en més d'una ocasió o bé en grups de malalties diferents.

11.2. INCAPACITAT TEMPORAL

A més de l'impacte personal dels accidents de treball i de les malalties professionals analitzats fins ara, difícilment quantificable en la seva totalitat, la sinistralitat té altres repercussions en el món laboral. Una d'aquestes repercussions es reflecteix en el nombre de jornades no treballades. Les incapacitats temporals (en endavant IT) permeten fer una aproximació a aquests efectes, tant segons el nombre de processos iniciats o en vigor, com per la seva durada.²⁵⁴ La taula següent recull els principals resultats de les prestacions d'IT a Catalunya al 2016. En conjunt, es pot observar que la durada mitjana de les incapacitats de les quals s'ha registrat l'alta i el nombre de processos inicials en el període per cada 1.000 persones protegides varien en funció del tipus de contingència (professional o comuna) i de l'entitat gestora o col·laboradora seleccionada per a la tramitació (MATEPSS, INSS O ISM).

TAULA III.4.T2 Prestacions per IT segons el tipus de contingència causant i entitat gestora o col·laboradora de tramitació. Catalunya 2016

Contingències professionals	Durada (dies)	Incidència	Mitjana mensual nombre processos iniciats en el període	Var. interanual durada	Var. interanual incidència	Var. interanual del nombre de processos
Mútues col·laboradores	35,0	3,6	9.526	-0,3	0,2	894
INSS	85,0	0,6	16	4,8	0,1	-1
ISM	95,1	4,5	1	10,2	0,7	0
Total	35,1	3,6	9.543	-0,3	0,2	894
Contingències comunes (excepte treball autònom)	Durada (dies)	Incidència	Mitjana mensual nombre processos iniciats en el període	Var. interanual durada	Var. interanual incidència	Var. interanual del nombre de processos
Mútues col·laboradores	26,3	32,3	65.466	-1,4	2,9	9.787
INSS	32,7	25,5	17.269	-2,7	2,6	1.331
ISM	84,5	9,7	38	1,1	-0,1	0
Total	27,6	30,6	82.773	-1,7	3,0	11.117
Contingències comunes de treball autònom	Durada (dies)	Incidència	Mitjana mensual nombre processos iniciats en el període	Var. interanual durada	Var. interanual incidència	Var. interanual del nombre de processos
Mútues col·laboradores	75,6	9,5	4.409	-1,8	0,4	211
INSS	100,2	10,5	855	0,1	0,3	-47
Total	79,6	9,6	5.263	-2,1	0,1	163

²⁵⁴ La incapacitat temporal (IT) és la situació en què un treballador o treballadora està impedit per treballar temporalment per un problema de salut que requereix d'assistència sanitària. Aquesta situació, causada per malalties comunes o accidents no laborals (contingències comunes) o per accidents de treball o malalties professionals (contingències professionals), dóna dret a una compensació econòmica que té com a objectiu cobrir la manca d'ingressos produïts per deixar de treballar. Les absències curtes del lloc de treball que no deriven en el fet administratiu de la baixa laboral per incapacitat temporal no són registrades; per aquest motiu es fa al·lusió a l'aproximació.

Unitats: nombres absoluts (dies i mitjana de processos) i percentatges per cada mil persones protegides (incidència).
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del MEYSS.

L'any 2016 el nombre de processos d'IT iniciats segons la mitjana mensual ha estat de 97.579. La variació interanual mostra un increment de les incapacitats independentment del fet causant. Val a dir que l'any 2016 la mitjana de processos creix per tercer any consecutiu, després d'uns anys de descens dels seus valors.

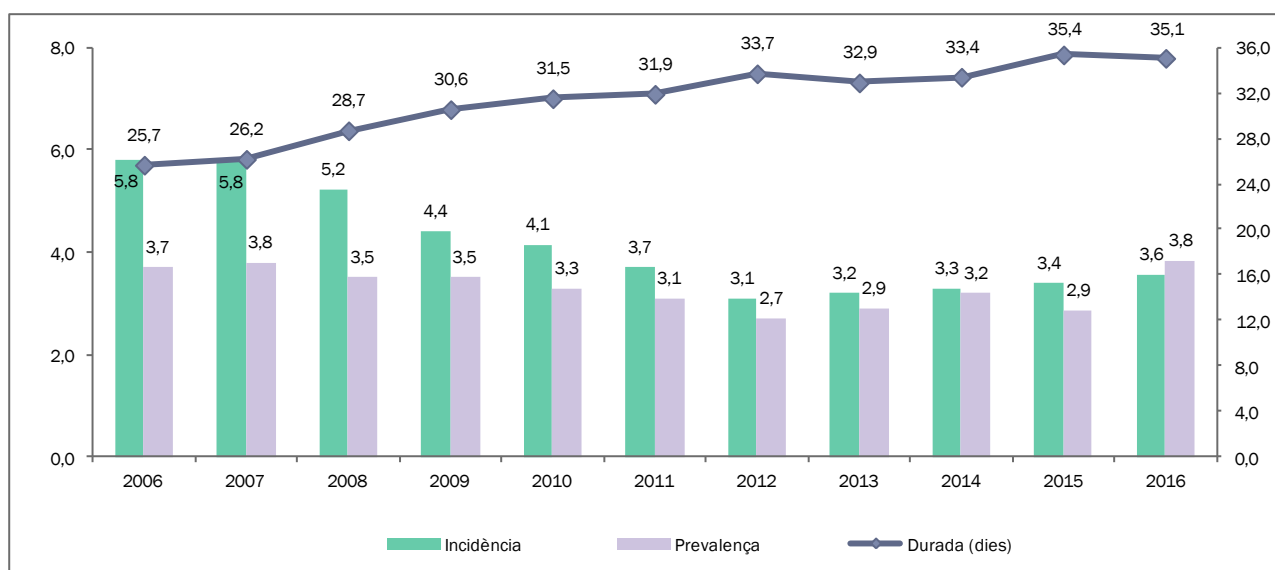
Les IT causades per contingències professionals concentren el 9,8% del total.

Un altre fet destacable és que en la majoria dels casos les IT tenen com a fet causant una malaltia comuna o accident no laboral que absorbeixen el 84,8% del total, percentatge al qual cal afegir el 5,4% per la mateixa causa en els treballadors i treballadores del treball autònom. Les IT causades per contingències professionals concentren el 9,8% restant, xifra que fa referència a 9.543 processos iniciats en el període.

El nombre de processos en vigor al final de l'any per contingències professionals, ja sigui perquè s'han iniciat durant l'any o amb anterioritat, és de 10.265. En aquest moment, el nombre de treballadors/es protegits és de 2.678.367 persones. I el nombre de dies de durada en mitjana per persona afiliada activa és de 35,1 dies, que és una durada lleugerament superior a la requerida per al conjunt de les prestacions causades per les contingències comunes.

En el cas de les contingències professionals, la distribució entre els dos sexes és desigual perquè 73.071 dels processos amb alta en el període de referència són d'homes (el 64,6%) i 40.125 de dones. Si es compara aquesta distribució entre els dos sexes amb la registrada en els accidents en jornada laboral amb baixa, s'observa un cert equilibri en les dades, atès que la proporció d'accidents de les dones concentra el 31,5% del total, mentre que en el cas de les incapacitats temporals absorbeix el 35,4%, increment produït per la suma de les IT procedents de les MP i dels AT *in itinere*. A més, cal destacar que el gruix dels dies de baixa dels processos amb alta el 2016 dels homes ascendeix a 2.530.037 dies, mentre que en les dones, a 1.429.017 dies; amb tot la durada mitjana és molt similar, 34,6 per als homes i 35,6 per a les dones.

GRÀFIC III.4.G9 Evolució de les prestacions per IT per contingències professionals. Catalunya 2006-2016

Unitats: nombres absoluts (dies i percentatges per cada mil persones protegides (incidència i prevalença).
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del MEYSS.

Pel que fa a l'evolució, tant la incidència (mitjana dels processos iniciats per cada 1.000 persones protegides) com la prevalença (nombre de processos en vigor al final del període per cada 1.000 persones protegides) veuen disminuïts els seus índexs fins a l'any 2012, moment a partir del qual comencen a créixer fins a assolir el 2016 els valors de 3,6‰ i 3,8‰, respectivament. Respecte a la variació interanual, l'augment experimentat en el nombre de baixes laborals al 2016 respecte de l'any precedent, entre d'altres, pot explicar-se pel creixement de les persones afiliades a la Seguretat Social del mercat laboral (3,7%) i per l'increment del nombre d'AT declarats el 2016 (6,1%).²⁵⁵

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb la seguretat i salut laboral aprovada durant l'any **2016**, vegeu el [Recull normatiu al web del CTESC](#).

---

²⁵⁵ Segons les dades de la SS, l'afiliació mitjana a Catalunya l'any 2016 va augmentar el 3,7%, fet que equival a gairebé 113.000 persones afiliades més.

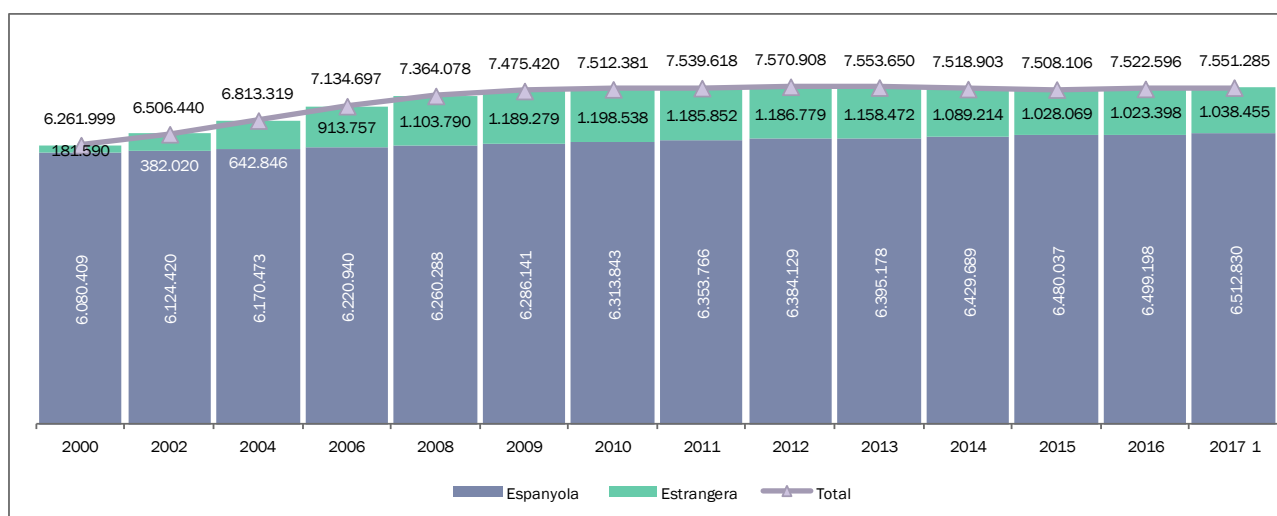
CAPÍTOL IV. CONDICIONS DE VIDA

12. DINÀMICA DEMOGRÀFICA

12.1. LA POBLACIÓ A CATALUNYA

Segons les dades provisionals del Padró continu d'habitants a 1 de gener de 2017, la població empadronada a Catalunya és de 7.551.285 habitants. Aquesta xifra suposa un increment en el nombre d'habitants en el darrer any del 0,4% (28.689 persones, 10.661 homes i 18.028 dones).

GRÀFIC 6. Evolució de la població resident a Catalunya. Catalunya 2000-2017*

Unitats: nombres absoluts.

(1) Les dades del Padró continu d'habitants de l'1 de gener del 2017 són provisionals.

(2) Les dades es refereixen a l'1 de gener de cadascun dels anys.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat, Padró continu d'habitants.

La població de nacionalitat estrangera creix en 15.057 persones (l'1,5% més) i trenca la tendència negativa dels darrers quatre anys. Representa el 13,8% de la població total (13,6% el 2016), xifra que concentra 1.038.455 persones. En nombres absoluts el creixement de la població de nacionalitat espanyola és similar, 13.632 persones, si bé en termes relatius l'augment és menor, del 0,2%.

A 1 gener de 2017 destaca el creixement de la població estrangera després de quatre anys de descensos.

No obstant, en aquests resultats cal tenir present els processos d'adquisició de nacionalitat espanyola. En aquest sentit, malgrat que encara no es disposa de les dades definitives relatives a l'any 2016, s'observa que al llarg del 2015 els processos de naturalització han finalitzat de forma favorable per a 29.977 persones. Comparada amb les altres comunitats autònomes, aquesta és la xifra més elevada d'adquisicions de residència atorgades. Catalunya i la Comunitat de Madrid (amb 27.236) concentren la meitat dels processos de l'any (114.351 en total). Cal destacar que el ritme d'adquisicions ha estat inferior als registrats al llarg del 2014 i del 2013 (58.419 i 49.344, respectivament), si bé els anys precedents es va accelerar la resolució de les sol·licituds fins aleshores acumulades. Amb tot, les dades provisionals del primer semestre del 2016 ja auguren un nou creixement perquè situen el nombre d'adquisicions registrades en 20.529.

Els trets més rellevants sobre les adquisicions de nacionalitat espanyola del 2015 són:

- Per edats hi ha dos blocs molt pronunciats, el que es refereix a les persones menors de 20 anys que concentren el 43,0% dels registres i el de les persones amb edats compreses entre els 30 i els 44 anys, que absorbeixen el 31,3%.
- La nacionalitat d'origen més freqüent és la de les persones marroquines (el 27,7%, 8.299 registres). Tanmateix, l'agrupació de les nacionalitats segons continent d'origen mostra que les nacionalitats d'Amèrica del Sud són les que més registres tenen (el 40,8%, 12.242 registres), seguides de les d'Àfrica (el 35,4%, 10.621 registres).
- El 75,7% de les persones són originàries dels mateixos països de la seva nacionalitat, mentre que el 23,3% va néixer a Espanya. Aquestes xifres varien significativament entre les persones de nacionalitat marroquina, atès que el 44,1% d'elles han nascut a Espanya (3.658). En l'extrem oposat es troben les persones de nacionalitat sud-americana perquè en el 90,0% dels casos la nacionalitat coincideix amb el país d'origen i només el 9,2% ha nascut a Espanya (1.126).
- Com a conseqüència d'aquests processos de nacionalització, entre d'altres causes, cada vegada es fa més evident la diferència numèrica entre les persones nascudes a l'estranger i les de nacionalitat estrangera.

Un altre dels trets demogràfics que convé destacar en aquesta primera aproximació a la població catalana és el relatiu a la distribució territorial. En aquest aspecte s'observa que la distribució residencial de la població no és uniforme arreu del territori català (vegeu el gràfic IV.1.A.G1 i el mapa IV.1.A.M1 de l'annex). Així:

- El 29,7% de la població a 1 de gener de 2016 resta empadronada en algun dels municipis del Barcelonès, fet que fa referència a 2.232.833 persones. Aquesta situació provoca que la seva densitat s'elevi enormement fins a assolir els 15.319 hab/km², mentre que la densitat mitjana a Catalunya és de 234,3 hab/km².
- La demarcació metropolitana és la més poblada, atès que hi resideix el 63,7% del total (4.793.592 habitants) i, ampliant el focus al territori que l'envolta, s'observa que el 73,7% viu a la província de Barcelona (5.542.680 habitants).²⁵⁶
- L'anàlisi en funció dels municipis de residència constata una alta concentració de la població en aquells de més de 50.000 habitants. En els 23 municipis d'aquestes característiques hi ha empadronades el 53,9% de les persones. En segon terme, els 98 municipis d'entre 10.001 a 50.000 habitants concentren el 27,5% de la població. Així, el 81,4% de les persones empadronades a Catalunya resideixen en municipis de més de 10.000 habitants, donant com a resultat una població predominantment urbana. Tot i així, cal tenir present que a Catalunya hi ha 596 municipis amb 2.000 o menys habitants on resideixen 345.060 persones. Aquesta situació és força rellevant, atès que la dispersió geogràfica de la població en petits municipis, majoritàriament rurals, pot tenir implicacions en el seu desenvolupament econòmic i en l'accés de les persones a determinats serveis socials bàsics (sanitat, educació, serveis socials, etc).

²⁵⁶ La demarcació metropolitana del Pla territorial concentra les comarques del Baix Llobregat, el Barcelonès, el Maresme, el Vallès Oriental i el Vallès Occidental. La província conté les següents comarques: Alt Penedès, Anoia, Bages, Baix Llobregat, Barcelonès, Berguedà, Garraf, Maresme, Vallès Occidental i Vallès Oriental.

12.2. EL MOVIMENT NATURAL, L'ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ I DE LES LLARS

Els fets vitals que analitza el moviment natural (naixements, defuncions i nupcialitat, incloent-hi les ruptures matrimonials) ofereixen informació sobre els canvis de la societat catalana. Amb el mateix objectiu en aquest apartat s'analitza l'estructura de la població i l'estructura de les llars.

El moviment natural

A Catalunya al llarg de l'any 2015 s'han registrat 70.450 naixements, l'1,6% menys que l'any precedent²⁵⁷ (vegeu la taula IV.1.A.T1 de l'annex). Per tant, el descens de la natalitat es cronifica, ja que persisteix la tendència negativa iniciada el 2008.²⁵⁸ La taxa bruta de natalitat se situa en 9,5 naixements per cada mil habitants, mentre que només quatre anys enrere era del 10,3‰ (2012). Tot i així, cal destacar que la disminució del nombre de nascuts vius no és homogènia al territori, perquè hi ha 18 comarques on la xifra és superior a la de l'any anterior. Les comarques gironines mostren uns indicadors de fecunditat més positius, mentre que comarques com l'Urgell, l'Aran i el Pla d'Urgell registren les variacions interanuals del nombre de naixements més negatives (-17,4%, -14,0% i -13,7%, respectivament).

La causa de la baixada de la natalitat en conjunt respon a una disminució del nombre de dones en edat fèrtil, ja que el nombre mitjà de fills/es per dona (1,41) (una altra de les possibles explicacions a aquesta circumstància) és lleugerament superior al de l'any precedent (1,39). Ara bé, aquestes xifres presenten diferències en funció de la nacionalitat de la mare, ja que en les mares de nacionalitat estrangera el nombre mitjà de fills/es per dona s'eleva fins a l'1,85 mentre que en les de nacionalitat espanyola descendeix fins a l'1,30.

En la relació amb la natalitat segons la nacionalitat de la mare, cal esmentar que 17.929 dels infants nascuts vius són fills/es de mare estrangera (el 25,4%), per bé que també s'aprecia un descens interanual lleugerament superior, del -2,9% (-1,1%, en el cas de mares de nacionalitat espanyola). En la natalitat de les mares estrangeres predomina el nombre de nadons de mares marroquines (5.688 nascuts vius), seguides pels fills/es de mares romaneses (1.430), xineses (751), pakistaneses (702), bolivianes (681) i italianes (485) (vegeu la taula IV.1.A.T3 i el gràfic IV.1.A.G2 de l'annex).

Es retarda cada vegada més la maternitat i la nupcialitat.

Juntament amb la reducció en la natalitat s'observa un increment de l'edat mitjana a la maternitat fins als 31,9 anys (31,7 anys el 2014) i de l'edat mitjana al primer fill, 30,6 anys (30,5 el 2014). La fecunditat de les dones que més augmenta és la de les de 35 a 39 anys. Igualment, destaca que el 8,1% dels nadons tenen mares de 40 anys o més (5.681), mentre que 10 anys enrere la proporció només aglutinava el 3,1% dels nascuts vius.

Val a dir que el retard en la maternitat en ocasions està condicionat per les trajectòries vitals i les circumstàncies laborals de les dones,²⁵⁹ que en ocasions condueixen a un endarreriment de l'edat de constitució de les parelles, entre d'altres. Una bona mostra de la importància que té la situació de convivència és que en el 75,6% dels nascuts vius la mare declara que té una unió estable. Amb tot, els canvis en les estructures familiars segueixen el seu curs i de nou disminueix el percentatge de nadons de parelles casades (el 52,3% del total, 53,0% el 2014) (vegeu la taula IV.1.A.T2 de l'annex).

²⁵⁷ El nombre d'infants a Catalunya també està influït pel nombre d'adopcions internacionals que es realitzen. Amb tot, a l'igual que passa amb la natalitat, les adopcions internacionals presenten una disminució notòria, atès que el 2016 només s'han produït 139 adopcions (159 el 2015). Els països on s'han formalitzat més adopcions han estat: Rússia (29), Vietnam (29), Colòmbia (14), Bulgària (12), Índia (8), Madagascar (8) i Polònia (8) (vegeu la taula IV.1.A.T5 de l'annex).

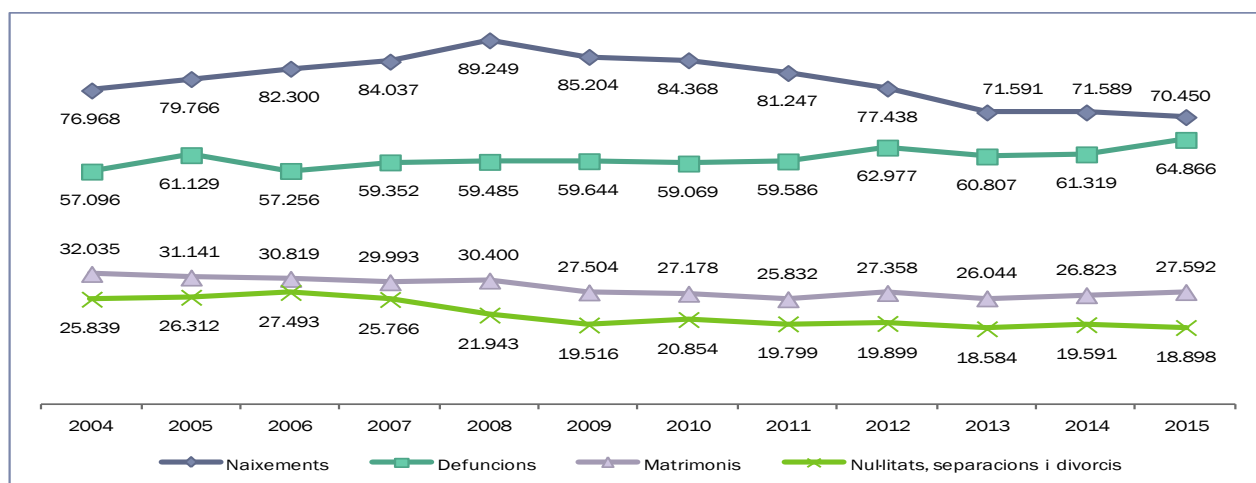
²⁵⁸ A més, segons les projeccions de població de Catalunya 2013-2051 elaborades per Idescat, el descens es mantindrà fins a la tercera dècada del segle.

²⁵⁹ També poden influir les facilitats vers la natalitat propiciades per les polítiques públiques: ajudes, mesures de conciliació, accés a escoles bressol, entre d'altres.

Contràriament al que es podria intuir en veure aquest descens de la natalitat de les mares casades, es manté la tendència creixent en la nupcialitat que es va iniciar el 2012. El nombre de matrimonis registrats el 2015 és de 27.592 (26.823 el 2014). Val a dir que l'augment en el nombre de registres es deu a un increment del 4,6% dels matrimonis exclusivament civils, que són els més nombrosos (23.302), ja que els catòlics segueixen descendint (4.083, el -6,0%). Els celebrats amb ritus d'altres religions també creixen (+4,5%), si bé la proporció encara és molt reduïda (207 matrimonis) (vegeu la taula IV.1.A.T6 de l'annex).

Aquesta línia de canvi també es posa de manifest en l'increment del nombre de matrimonis en segones i posteriors núpcies per als cònjuges. Per als homes la proporció s'eleva al 20,5% i per a les dones al 19,8% (19,7% i 18,9%, respectivament). Tal com succeeix en la natalitat, el retard en la nupcialitat és evident (34,5 anys per a les dones i 36,7 anys per als homes) i l'edat mitjana al matrimoni de les dones i dels homes augmenta cada any (32,6 anys per a les dones i 34,7 per als homes).

GRÀFIC 7. Evolució d'alguns indicadors del moviment natural de la població. Catalunya 2004-2015

Unitat: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat i l'INE, Moviment natural de la població.

Atenent la tipologia s'observa que 26.793 dels matrimonis han estat celebrats amb persones de diferent sexe (el 97,1%), en 432 el cònjuges són dos homes i en 367 són dues dones. Val a dir que la proporció de matrimonis de diferent sexe s'ha mantingut relativament estable al llarg dels darrers anys, amb fluctuacions petites des de l'any 2012.

On la tendència sí que ha canviat el seu sentit és en el nombre de matrimonis de diferent sexe quan ambdós cònjuges són de nacionalitat espanyola. L'any 2000 aquesta tipologia concentrava el 93,9% dels matrimonis, pes que es va reduint fins a assolir un mínim el 2009 (el 69,3% del total). Però, a partir d'aleshores progressivament recuperen el seu pes relatiu fins que el 2015 la xifra s'eleva fins el 79,1%. Val a dir que aquesta diferència interanual està provocada principalment per un descens del nombre de matrimonis amb cònjuges estrangers i un increment del matrimonis de cònjuges ambdós de nacionalitat espanyola (2.756 matrimonis més)²⁶⁰ (vegeu la taula IV.1.A.T7 de l'annex).

El lleuger repunt en la nupcialitat s'acompanya d'un lleu descens de les dissolucions matrimonials.

²⁶⁰ Entre els matrimonis amb algun cònjuge de nacionalitat estrangera destaca el descens dels de dones de nacionalitats estrangeres amb homes de nacionalitat espanyola i del de cònjuges ambdós de nacionalitat estrangera (-1.242 i -984 matrimonis menys, respectivament), mentre que els de dona estrangera i home espanyol es redueixen menys (-350 matrimonis).

Les 18.898 nul·litats, separacions i divorcis registrades el 2015 mostren una reducció del 3,5% (-693), principalment perquè s'han produït 678 divorcis menys. Concretament, s'han registrat 18.062 divorcis, 875 separacions i 52 nul·litats. Amb tot, no es pot obviar que existeix un cert paral·lisme entre les xifres de nupcialitat i les de dissolucions matrimonials (vegeu els gràfics IV.1.A.G3 i IV.1.A.G4 de l'annex).

Del total de les demandes de divorci plantejades, 14.997 han estat consensuades, el 83,0% del total. Segons la durada del matrimoni, la major part dels divorcis tenen lloc amb 20 anys o més de matrimoni i entre 6 i 10 anys (29,9% i 23,7% del total de divorcis respectivament), si bé cal tenir present que la forquilla d'edat compresa en més de 20 anys és molt àmplia. En nombres absoluts s'han registrat 5.401 divorcis de parelles amb 20 anys o més de convivència i 4.287 amb 6 a 10 anys de matrimoni. El nombre de divorcis en els cinc primers anys de matrimoni ascendeix a 2.634. Una altra característica dels divorcis que s'han produït a Catalunya és que més de la meitat són de parelles amb fills/es menors d'edat (47,2%) i/o fill/es dependents majors i menors d'edat (8,4%) (vegeu la taula IV.1.A.T8 de l'annex).

El nombre de custòdies compartides creix any rere any.

En el cas dels divorcis de parelles de diferent sexe, en el 47,5% de les ocasions no procedeix la custòdia dels fills/es. Però en els 9.987 divorcis en que sí procedeix, s'hi ha atorgat a les mares en el 52,8% dels casos i en el 40,5% l'exerceixen ambdós progenitors (4.934 i 3.780 divorcis, respectivament). El pes de la custòdia atorgada a les mares cada vegada és menor, mentre que el nombre de les custòdies compartides creix any rere any.

Un altre fet que cal destacar en aquesta tipologia de divorcis és que cada vegada prenen més pes els divorcis en els quals l'estat civil dels cònjuges en contraure matrimoni era el de divorciat o divorciada, situació que coincideix amb l'augment esmentat de les segones i posteriors núpcies. Amb tot, es tracta d'una proporció encara baixa (8,7% dels homes que es divorcien i 8,4% de les dones), ja que en el 91% dels casos l'estat civil previ al matrimoni era el de solter o soltera tant per al marit com per a la muller.

El creixement natural o vegetatiu és positiu malgrat que les xifres de naixements i defuncions estan cada cop més properes.

Una altra de les variables que cal analitzar en el moviment natural són les defuncions registrades al llarg de l'any. Les defuncions comptabilitzades el 2015 han estat 64.866, xifra lleugerament superior a la registrada l'any anterior (5,8% més) (vegeu el gràfic IV.1.A.G5 de l'annex). La mortalitat registrada dels menors d'un any ha estat de 170 infants i la de les persones de nacionalitat estrangera de 1.384 efectius (vegeu la taula IV.1.A.T6 i la taula IV.1.A.T8 de l'annex). L'any 2015 la taxa bruta de mortalitat²⁶¹ ha estat de 8,77‰ (8,29‰ l'any precedent), . Per trobar una xifra tan elevada cal retrocedir fins al 2005, quan la taxa registrada va ser de 8,90‰. No obstant això, la taxa de mortalitat infantil²⁶² actual és de 2,41‰ (2,74‰ el 2014) (vegeu la taula IV.1.A.T8 de l'annex).

Convé destacar que amb aquestes xifres el creixement natural o vegetatiu resultant, és a dir, la diferència entre el nombre de naixements i el de defuncions, és positiu. Concretament, el resultat fa referència a 5.584 persones, situació que contrasta amb els càlculs per al conjunt d'Espanya, on el saldo ha estat negatiu per primer cop des de 1975 (-2.278 persones).²⁶³

La xifra de defuncions de les dones supera per primer cop la dels homes.

La desagregació segons el sexe mostra que la taxa de mortalitat de les dones és de 8,66‰, mentre que en el cas dels homes és de 8,89‰. Val a dir que, habitualment, la taxa de defuncions és més baixa en

²⁶¹ Taxa bruta de mortalitat: Quocient entre el nombre de defuncions registrades en un any determinat i la població a meitat del període.

²⁶² Taxa bruta de mortalitat infantil: Quocient entre les defuncions de menors d'1 any i els nascuts vius del mateix període.

²⁶³ També cal esmentar que cada cop hi ha més comunitats autònomes que tenen un resultat de creixement vegetatiu negatiu (10 el 2015, 8 el 2014, 5 el 2012). El 2015 han estat les següents: Astúries, Castella i Lleó, Galícia, Cantàbria, Extremadura, Aragó, País Basc, La Rioja, Castella-La Manxa i la Comunitat Valenciana. El 2015 per primera vegada a Espanya s'han registrat més defuncions que naixements.

les dones, mentre que el nombre d'anys de vida en el moment del naixement de les dones és més elevat. Així, l'esperança de vida en néixer a Catalunya és de 85,81 anys per a les dones i 80,33 anys per als homes (en conjunt 83,14 anys). Respecte a la darrera dècada, els homes augmenten en 2,3 anys l'esperança de vida mentre que les dones ho fan en 1,3 anys. La bretxa de l'esperança de vida entre els homes i les dones s'escurça. L'esperança de vida als 65 anys²⁶⁴ és de 22,99 anys per a les dones i de 19,07 anys per als homes²⁶⁵ (vegeu la taula IV.1.A.T12 de l'annex). Amb tot, convé destacar que aquest any el rati de masculinitat²⁶⁶ ha variat i se situa en 98,6 morts d'homes per cada 100 de dones. Aquesta circumstància no s'ha produït anteriorment, si bé les xifres disponibles només es remunten a l'any 1975. Així, el nombre de defuncions de dones és superior al d'homes; concretament s'han produït 32.654 defuncions de dones i 32.212 d'homes.

Un altre tret diferencial entre els dos sexes se'n deriva de la causa de la defunció. Els tumors són la primera causa de mort en els homes (32,6% de les defuncions), mentre que són la segona per a les dones (21,2%). En aquest darrer cas tenen més incidència les malalties del sistema circulatori (30,0% de les defuncions de dones), mentre que en el cas dels homes aquestes resten en un segon grau (25,3% de les morts). La tercera causa de les defuncions per a ambdós sexes són les malalties del sistema circulatori (vegeu la taula IV.1.A.T10 de l'annex).²⁶⁷

L'estructura de la població

Els efectes de la baixada constant de la natalitat i l'allargament de l'esperança de vida transformen l'estructura de la piràmide d'edats. Per aquest motiu, la característica més rellevant que s'observa en la piràmide poblacional és l'envelliment.

Els trets més importants de l'anàlisi de l'estructura de la població per edats segons el Padró continu d'habitants a 1 de gener del 2016 són els següents:

- En el període des de l'any 2004 fins al 2008 la natalitat va augmentar i la seva representació en l'histograma actual mostra una franja més ampla entre les edats compreses entre els 5 i els 9 anys. Per contra, el descens de la natalitat dels darrers anys provoca una franja més estreta corresponent als infants menors de 5 anys. Amb tot, el pes de la població menor de 16 anys es manté estable els darrers tres anys, amb dades que se situen al voltant del 16% del total.
- La longevitat de les dones és més elevada, malgrat que l'esperança de vida ha augmentat per als dos sexes, tal com s'ha comentat. Una de les característiques més rellevants de les darreres dècades ha estat la millora de les expectatives de vida de les persones en edat madura i avançada. En conseqüència, els augments sostinguts de l'esperança de vida propicien un creixement de la cúspide de la piràmide.²⁶⁸

²⁶⁴ Nombre mitjà d'anys que pot viure una persona que ha arribat als 65 anys, si se la sotmet durant la resta de la seva vida a les condicions de mortalitat actuals (probabilitats específiques de morir a una edat concreta).

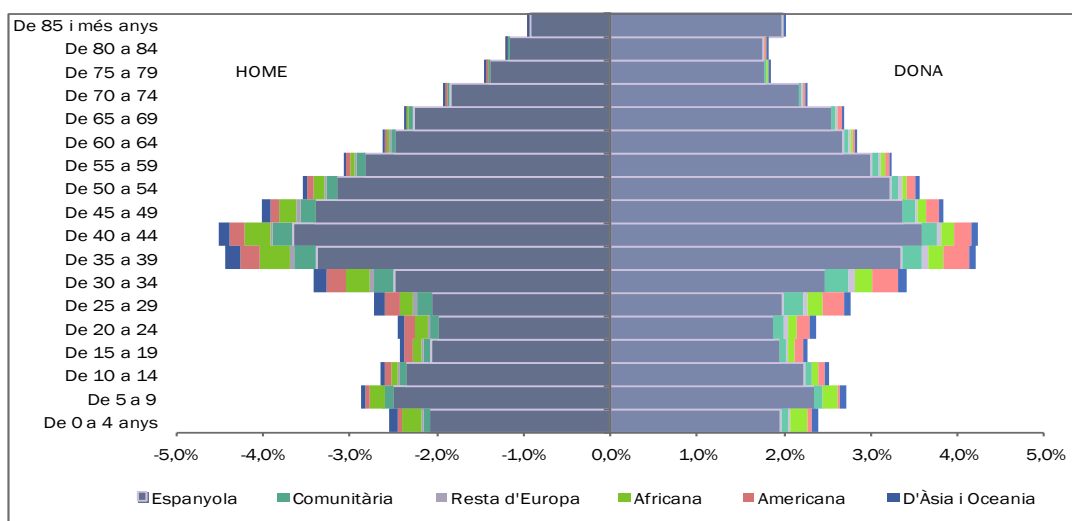
²⁶⁵ En conjunt, tot i el lleuger retrocés respecte a les xifres de l'any anterior, en la darrera dècada l'esperança de vida en néixer a Catalunya ha augmentat aproximadament dos anys (83,14 el 2015, 83,23 el 2014 i 81,32 el 2006). L'esperança de vida als 65 anys també s'incrementa en un any (21,16 el 2015 i 20,03 el 2006).

²⁶⁶ Nombre de defuncions d'homes per cada 100 defuncions de dones.

²⁶⁷ Per a més informació, vegeu el capítol de salut.

²⁶⁸ Aquest efecte és compartit amb altres països de la UE. L'informe conjunt de la Comissió Europea i l'OCDE *Health at a Glance: Europe 2016*, publicat el mes de novembre de 2016, mostra que l'esperança de vida supera en l'actualitat els 80 anys en la major part dels països de la UE. Amb tot, en l'informe s'adverteix que aquesta xifra rècord no sempre es correspon amb anys de vida amb bona salut. Segons les estimacions realitzades, al voltant de 50 milions de persones en la UE pateixen dos o més afeccions cròniques i la major part d'aquestes persones tenen més de 65 anys. Conclusions similars es recullen a l'*Informe de salut 2016*, presentat per la Generalitat de Catalunya. Per a més informació, vegeu l'apartat "Salut" d'aquest mateix capítol.

GRÀFIC 8. Piràmide poblacional segons nacionalitat. Catalunya 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat, Padró continu d'habitants.

- L'edat mitjana dels homes i de les dones és 40,9 anys i 43,6 anys respectivament (42,3 en conjunt). Les persones de nacionalitat estrangera tenen una mitjana d'edat força més jove, 33,4 anys per als homes i 33,3 per a les dones, mentre que les de nacionalitat espanyola mostren edats més elevades, 42,1 anys per als homes i 43,6 per a les dones. Val a dir que situacions com l'arribada de persones estrangeres d'edats més joves en la darrera dècada i/o el repunt de la natalitat fins al 2008, entre d'altres, han provocat un cert alentiment del procés d'envelliment, si bé el procés no s'ha aturat.

TAULA Evolució dels principals indicadors demogràfics. Catalunya 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Índex d'envelliment ¹	112,1	109,5	107,8	107,4	107,6	108,2	109,8	112,6	114,6	116,0
Índex de sobreenvelliment ²	12,7	13,1	13,7	14,1	14,7	14,7	15,0	15,3	15,7	16,1
Índex de dependència juvenil ³	21,2	21,5	22,0	22,6	23,1	23,5	23,8	24,1	24,3	24,3
Índex de dependència de la gent gran ⁴	23,8	23,6	23,8	24,2	24,8	25,4	26,2	27,1	27,8	28,1

Unitats: percentatges.

(1) Índex d'envelliment: quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més i el nombre de joves menors de 15 anys.

(2) Índex de sobreenvelliment: quocient entre el nombre de persones de 85 anys i més i el nombre de persones de 65 anys i més.

(3) Índex de dependència juvenil: quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones de 15 a 64 anys.

(4) Índex de dependència de la gent gran: quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més i el nombre de persones de 15 a 64 anys.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat, indicadors demogràfics.

- L'evolució demogràfica no només té efectes en la despesa social en serveis i en protecció social que pot haver de menester una població envellida sinó que també es tradueix en un envelliment de la població activa. En termes de població potencialment activa, les xifres demogràfiques es tradueixen en una proporció de persones en edat de treballar (de 16 a 64 anys) del 64,6%, xifra sensiblement més baixa que la resultant fa una dècada (68,1% el 2006). Val a dir que des de l'any 2008 la pèrdua de pes de la població en edat laboral és progressiva.²⁶⁹

²⁶⁹ Un primer efecte sobre aquesta situació a escala europea ha estat la reforma dels sistemes de pensions, augmentant l'edat de jubilació i fent més restrictiu l'accés a la jubilació anticipada. Amb tot, en la majoria dels països de la UE, es manté una diferència entre l'edat oficialment prevista per a la jubilació i l'edat real de jubilació.

- Per contra, la proporció del grup de més edat (65 anys i més) és del 18,5%, xifra que manté l'ascens dels darrers anys, ja que una dècada enrere era de 16,6%. Aquesta xifra s'incrementa en les dones, ja que arriba al 20,7%, i es redueix entre els homes fins al 16,1%.²⁷⁰

Pel que fa a l'estructura de la població segons el sexe, les dones absorbeixen el 50,8% del conjunt poblacional. En una desagregació per grups d'edat s'observa que en els grups de les persones menors de 50 anys la proporció d'homes és lleugerament superior a la de dones, amb l'excepció de les cohorts de 25 a 29 anys, on el 50,4% són dones. La proporció de dones a partir dels 60 s'eleva cada quinquenni fins a assolir el 67,9% del total de persones de 85 anys i més. Si s'analitza la proporció de dones segons la nacionalitat de les persones empadronades, s'observa que les nacionalitats americanes i les europees no comunitàries són les més feminitzades, ja que al voltant del 57% són dones. Les nacionalitats asiàtiques i les africanes mostren un grau més gran de masculinització (aproximadament del 41%).

En aquest sentit convé esmentar que el 13,6% de la població resident a Catalunya és de nacionalitat estrangera (1.023.398 persones).

Catalunya es manté com la comunitat amb un nombre més elevat de persones estrangeres.

Respecte a les altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol, Catalunya és el territori amb un nombre més elevat de persones estrangeres. Catalunya absorbeix el 22,2% de les residents a Espanya, seguida de Madrid, que concentra el 17,2% (792.627 estrangers/es, 230.771 persones menys que Catalunya). La desagregació continental de les dades del padró posa de manifest la preeminència de les nacionalitats europees, amb 341.032 persones inscrites al padró (el 33,3%), seguides de prop per les africanes amb 288.265 (el 28,2%) i per les americanes amb 247.782 persones (el 24,2%). A força distància se situen les nacionalitats asiàtiques que, amb 146.319 persones, concentren el 14,3%.

TAULA Estructura de la població segons nacionalitat. Catalunya 2016

	Espanyola	Resta UE	Resta d'Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total
De 0-14 anys	1.015.588	34.473	9.267	68.043	8.534	16.630	27.519	1.180.054
De 15-29 anys	898.350	56.862	14.481	58.573	21.834	44.381	36.263	1.130.744
De 30-44 anys	1.426.514	105.199	23.091	109.270	26.792	75.661	54.294	1.820.821
De 45-64 anys	1.816.281	60.509	16.299	47.105	11.140	34.256	26.110	2.011.700
De 65 anys i més	1.342.465	17.703	3.148	5.274	2.220	6.334	2.133	1.379.277
Total	6.499.198	274.746	66.286	288.265	70.520	177.262	146.319	7.522.596

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat, Padró continu d'habitants.

En conjunt, a Catalunya hi ha representades 165 nacionalitats, si bé numèricament el 50,2% de la població estrangera pertany a una de les 7 nacionalitats predominants. Així, per països, el Marroc continua destacant per ser el col·lectiu més nombrós, el 20,7% del total d'estrangers (211.384), seguit pel 8,9% dels nacionals de Romania (90.874). Les nacionalitats de Xina, d'Itàlia, de Pakistan, de Bolívia i de França registren cadascuna gruos poblacionals entre els 30.000 i les 55.000 persones²⁷¹ (vegeu els gràfics IV.1.A.G6 i IV.1.A.G7 de l'annex)

Amb tot, la seva presència al territori no és uniforme i n'és més intensa en algunes comarques. El Barcelonès en concentra el 35,5% del total de població estrangera. Si a aquesta comarca s'afegeixen el Vallès

²⁷⁰ La proporció de persones més grans de 65 anys catalana és lleugerament menor que la mitjana de la UE-28 a 1 de gener de 2016, que se situa en 19,2%. Itàlia, Grècia i Alemanya encapçalen la relació de països amb un percentatge més alt de persones de 65 anys (Itàlia el 22,0%, 21,3% a Grècia i Alemanya el 21,1%).

²⁷¹ Xina 54.545, Itàlia 49.421, Pakistan 43.093, Bolívia 32.724 i França 31.716. En conjunt, els sis països concentren 513.767 persones.

Occidental (8,5%), el Baix Llobregat (7,3%) i el Maresme (4,6%), s'obté la residència del 56,3% de la població estrangera. Amb tot, la població de nacionalitat estrangera es fa més evident en les comarques de la Segarra i l'Alt Empordà, on constitueix el 25% de les persones residents (vegeu els gràfics IV.1.A.G8, IV.1.A.G9 i IV.1.A.G10 i mapa IV.1.A.M4 de l'annex).

L'estructura de les llars

La progressiva reducció de la dimensió de les llars.

A Catalunya el 2016 hi ha 2.962,1 llars, fet que suposa un increment del 0,4% respecte del 2015 (12.500 llars més). La dimensió mitjana de la llar és de 2,48 persones (2,50 a Espanya), cada vegada més petita (el 2001 hi havia 2,74 membres)²⁷² (vegeu la taula IV.1.A.T14). Una de les causes explicatives del descens de la dimensió de les llars en el seu conjunt és l'augment del nombre de les llars unipersonals i de les monoparentals els darrers anys. Les llars unipersonals absorbeixen el 25,3% del total (20,9% el 2001, 750,2 milers de llars) i les monoparentals, el 10,2% (300,8 milers de llars).

Tot i aquestes tendències, les llars més freqüents són les constituïdes per parelles, ja que concentren el 54,1% de les llars. Alhora, les llars formades per parelles –de fet o de dret– es poden desagregar en dos tipus, segons si hi ha fills/es que conviuen a la llar (946,9 milers de llars, el 32,0% de les llars) o sense fills/es (656,2 milers, el 22,0%).

Atenent l'edat, la major part de les llars unipersonals són de persones menors de 65 anys (el 58,5%, 438,7 milers de les 750,2 milers d'unipersonals). Tres de cada cinc d'aquestes llars són d'homes (el 58,5%), que són solters o bé són divorciats (57,1% i 18,6%, respectivament).²⁷³ Ara bé, si s'analitzen les llars de les persones de més de 65 anys, s'observa que el 71,4% estan constituïdes per dones (222,3 milers). Aleshores, l'estat civil predominant és el de vídua, que absorbeix el 78,9%, enfront del 41,3% en el cas dels homes vidus.

Les llars monoparentals, és a dir, les formades per una de les persones progenitores amb fills, estan majoritàriament integrades per una mare amb fill/es (243,6 milers, el 80,0%). En quasi la meitat de les llars de mares amb fills la dona té una edat compresa entre els 35 i els 54 anys (48,6%), si bé hi ha un no menyspreable 31,5% de les mares amb 65 anys o més. L'edat de les mares explica en gran mesura que el 35,6% de les dones siguin vídues, el 28,5% divorciades, el 13,4% solteres i el 12,6% separades.

Finalment, convé esmentar que l'agrupació de les llars on conviu un nucli familiar amb altres persones, les llars de diverses persones sense ser nucli familiar i/o les llars amb dos o més nuclis absorbeix el 10,4%.

12.3. ELS MOVIMENTS MIGRATORIS

A partir de les estadístiques de variacions residencials de Catalunya s'observa que les **migracions internes** dins de Catalunya durant el 2015 (darrera dada disponible) viuen un moment d'estabilització amb relació a l'any anterior. Concretament, s'han registrat 244.339 canvis de residència entre municipis catalans (244.278 el 2014). Els municipis de grandària mitjana (entre 10.001 i 100.000 habitants) són els que més població han guanyat, 4.551 habitants més en total. Per contra, Barcelona i els municipis de fins a 2.000 habitants perden, tot i que les xifres són discretes (3.902 i 1.094 habitants menys, respectivament). El còmput comarcal mostra que les que són limítrofes al Barcelonès són les receptores de gran part dels fluxos intercomarcals. El Vallès Occidental (1.535 habitants més), Maresme (1.375) i el

²⁷² La llar és un concepte ampli que inclou els nuclis familiars (llars de parelles amb o sense fills/es o llars monoparentals) i les persones que viuen soles (llars unipersonals) o que viuen amb d'altres persones, però sense constituir un nucli familiar (llars multipersonals). El nombre i la tipologia de les llars depèn de diverses variables com l'estructura per edats de la població, el volum de població, les pautes de comportament vers la natalitat, la nupcialitat o les ruptures matrimonials, entre d'altres.

²⁷³ Val a dir que aquestes proporcions també són similars a les que s'aprecien en les llars unipersonals de les dones menors de 65 anys (59,2% i 15,9%, respectivament).

Baix Llobregat (885) són les que registren saldos migratoris més alts amb la resta de Catalunya. A l'altre extrem hi ha 25 comarques amb saldos negatius, entre les quals destaquen el Barcelonès (-3.580), el Tarragonès (-428) i la Selva (-340) (vegeu la taula IV.1.A.T.15 de l'annex).

El saldo migratori de Catalunya **amb la resta de l'Estat** per segon any consecutiu és positiu, tant en el seu conjunt com per a 22 comarques catalanes. Així, s'observa que s'han produït 54.754 entrades, el 20% de les quals procedeix d'Andalusia (1.196), el 16,4% de la Comunitat Valenciana (8.994) i el 12,5% de la Comunitat de Madrid (6.849). Les principals destinacions de les 49.561 emigracions són a les mateixes comunitats autònomes esmentades: el 19,6% a Andalusia (9.733), el 14,9% a la Comunitat de València (7.397) i el 14,5% a la Comunitat de Madrid (7.213). La taxa d'immigracions se situa en 7,0 persones immigrades per cada 1.000 habitants, xifra que manté la tendència a l'alça dels darrers dos anys, mentre que la taxa d'emigració se situa en 6,7 persones emigrades per cada 1.000 habitants, dada que es redueix cada any des de l'any 2007.

En el marc de les **migracions externes**, a l'igual que l'any anterior, l'OCDE constata que els fluxos migratoris estan augmentant per segon any consecutiu segons les dades analitzades del 2015.²⁷⁴ Entre les principals causes migratòries registrades es troba la reunificació familiar i la lliure circulació dins del territori de la UE, fluxos que concentren el 30% de les migracions als països de l'OCDE. Aquestes mateixes raons es repliquen a Catalunya. En aquesta línia, convé esmentar que s'han tramitat 11.033 sol·licituds d'informes per a l'adequació d'habitatge per sol·licitar el reagrupament familiar o per renovar les autoritzacions de residència dels familiars reagrupats (9.777 han estat favorables, el 90,6%) i 11.619 sol·licituds d'informes acreditatius del grau d'integració per accedir a l'arrelament social a Catalunya o per renovar o modificar l'autorització de residència temporal (9.610 favorables, el 84,4%).²⁷⁵

Altrament, l'informe de l'OCDE detecta un màxim històric en el registre de nous sol·licitants d'asil (1,65 milions), on el 25% aproximadament de les sol·licituds són de persones procedents de Síria i el 16% d'Afganistan. També la Comissió Europea en l'*Informe General sobre l'activitat de la UE en 2016* quantifica que més d'un milió de persones van sol·licitar protecció internacional en 2015 i s'espera que el 2016 se superi el milió. Segons l'*Informe del CEAR (Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat) a Espanya 2016* al llarg del 2015 es van presentar al voltant de 14.881 sol·licituds de protecció internacional a Espanya i el 68,5% van tenir una resolució desfavorable. L'estatut de refugiat el van obtenir 220 persones (permanent) i la protecció subsidiària 800 persones (renovable als cinc anys). Pel que fa al compromís adquirit per l'Estat a la UE d'acollir 17.387 persones refugiades, la realitat mostra que a la fi del 2016 s'han acollit 896 persones (607 via reubicació des de Grècia i Itàlia i 289 via reassentament des de províncies de Turquia i Líban). D'elles, a Catalunya hi ha 495 persones seguint el Programa estatal d'acollida de refugiats. Un total de 175 sol·licitants d'asil, nacionals de Síria, Eritrea, Iraq i Palestina, han arribat via reubicació o via reassentament.²⁷⁶

L'emigració consolida el seu creixement progressiu i la immigració el seu descens.

A més, Catalunya coincideix amb altres països de l'OCDE en el creixement dels moviments migratoris dins del territori de la UE. En aquest marc cal tenir present que l'emigració consolida una dinàmica de creixement progressiu. Així, el nombre de persones de nacionalitat espanyola que resideixen a l'estranger és de 284.374 a 1 de gener del 2017 segons el Registre del Padró de Residents a l'Estranger, 20.340 persones més, fet que suposa el 7,7% d'increment (el 3,8% respecte a la població resident a Catalunya). En totes elles la darrera inscripció al padró ha estat en un municipi català. Territorialment, l'emigració

²⁷⁴ *International Migration Outlook 2016*, Summary in Spanish.

²⁷⁵ Els aspectes administratius vinculats a la residència, a les autoritzacions de treball i a l'accés a la nacionalitat són de vital importància i, per bé que es tracta de matèries de competència de l'Estat, des de la Generalitat es tramiten els informes que acrediten el grau o l'esforç d'integració, així com de l'adequació de l'habitatge, que és un dels requisits necessaris per tramitar el reagrupament familiar.

²⁷⁶ Les dades d'Espanya estan estretes de la *nota de premsa del Ministeri d'Interior* de 5 de maig de 2017. Les de Catalunya són de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Govern de la Generalitat. Catalunya manté el compromís d'acollir 4.500 persones refugiades. Per a les persones refugiades que finalitzen el Programa estatal de refugi a Catalunya sense haver assolit una autonomia suficient s'ha desplegat el Programa català de refugi, que s'aplicarà a partir del gener del 2017.

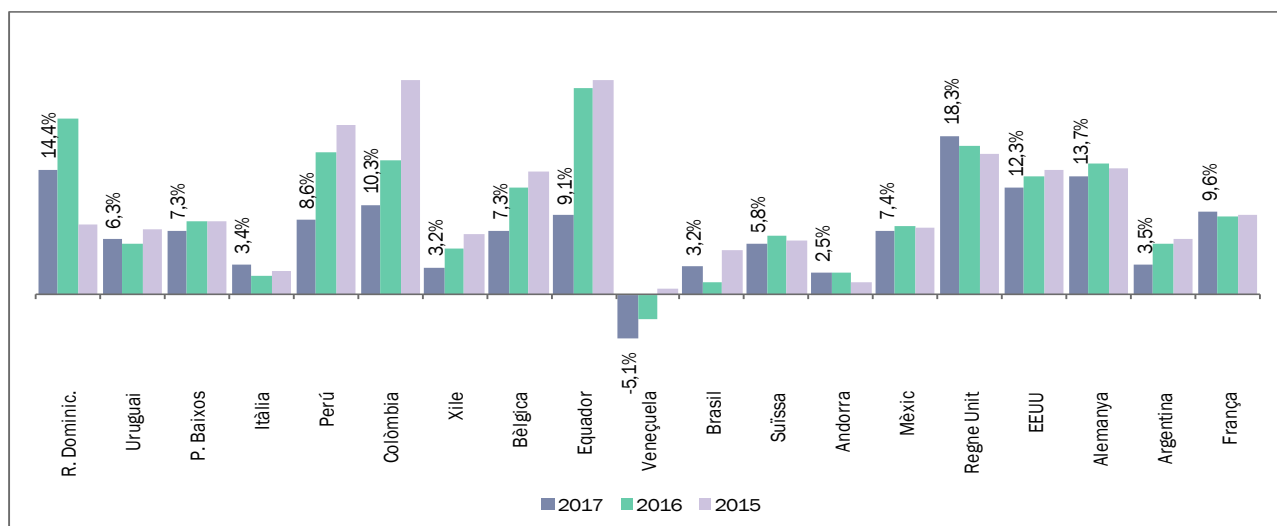
s'ha viscut en totes les comarques, encara que no amb la mateixa intensitat. La variació interanual en nombre absoluts es mostra més intensa al Barcelonès, amb 8.814 persones més a l'estranger i proporcionalment és més forta a l'Osona (la variació interanual ha estat del 17,4%, corresponent a 625 persones emigrades més que el gener del 2016).

El grup més nombrós correspon a persones que han nascut a l'estranger, 173.773, el 61,1% del total. D'elles, el 49,7% resideix al mateix país on van néixer, probablement com a conseqüència d'una migració de retorn de la població autòctona a aquests països. Concretament, aquesta situació es viscuda per 141.239 persones. La població emigrada nascuda a Catalunya constitueix el segon gran grup amb 96.379 persones (el 33,9%), mentre que els nascuts a la resta de l'Estat són 13.619 persones.

La preeminència d'alguns països de destinació en els fluxos emigratoris s'ha mantingut estable al llarg dels darrers anys. Els principals països escollits són França, Argentina, Alemanya, EEUU, el Regne Unit, Mèxic, Andorra i Suïssa, que absorbeixen el 58,7% de l'emigració. En conjunt, l'agrupació de països segons continents de destinació presenta una clara polarització, ja que el 49,1% de les localitzacions de destí són països d'Amèrica i el 46,4% d'Europa. La presència de persones emigrades a Àsia, a Àfrica i Oceania és molt minsa (2,3%, 1,2% i 1,0%). Les persones nascudes a Catalunya mostren una clara preferència per França (el 15,8% del total), Alemanya (9,4%) i Andorra (9,3%). Les persones nascudes a l'estranger en conjunt mostren més dispersió entre les destinacions, tot i que destaquen alguns països com Argentina (13,5%), França (10,4%) i Mèxic (7,6%).

L'estructura per edat de les persones residents a l'estranger és més jove que la del conjunt poblacional. En aquest cas, els menors de 15 anys representen el 19,9% de la població, els de 15 a 64 anys el 65,3% i les persones més grans de 65 anys el 14,8%. Hi ha un equilibri entre els dos sexes, ja que hi ha 143.150 homes residint a l'estranger, vers les 141.224 dones (vegeu la taula IV.1.A.T16 de l'annex)

GRÀFIC 9. Variació interanual del nombre de residents a l'estranger segons els principals països de destinació. 2015-2017

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat, Padró d'habitants a l'estranger.

Al llarg de l'any 2016 s'han registrat 31.202 noves inscripcions al Padró d'habitants residents a l'estranger que es produeixen per naixement, nacionalització, omissió i emigració de Catalunya a l'estranger. Val a dir que l'augment de registres durant el 2016 representa el 0,5%, fet que contrasta amb els increments registrats els anys anteriors (13,8% el 2013 i 12,9% el 2014). En coherència amb els països de destinació escollits esmentats s'observa que una de cada tres s'ha registrat en algun país europeu, mentre que una altra s'ha fet en algun país americà (10.931 i 13.248, respectivament). Entre els països comunitaris

destaquen les realitzades a França, Regne Unit i Alemanya (4.126, 3.230 i 3.077, respectivament), mentre que entre els del continent americà els registres són més nombrosos als EEUU, l'Equador i l'Argentina (2.225, 2.052 i 1.384, respectivament) (vegeu el gràfic IV.1.A.G12).²⁷⁷

La variació interanual mostra un increment més lleuger que l'any anterior, del 7,7% (20.340 persones més), enfront del 9,1% de l'any anterior. En atenció al lloc de naixement, s'observa que el moviment emigratori ha estat més intens per a aquelles persones nascudes a l'estranger (8,3%), mentre que les persones nascudes a Catalunya actualment residents a l'estranger han augmentat el 7,4% (6.678 persones més) (vegeu el gràfic IV.1.A.G11 de l'annex)

En el cas dels fluxos migratoris de sortida del territori,²⁷⁸ les variacions de les xifres del Padró de la població de nacionalitat estrangera mostren que, tal com s'ha esmentat, s'ha produït un descens per quart any consecutiu. Amb tot, la variació ha estat molt lleugera, ja que enguany numèricament respon a 4.671 persones de nacionalitat estrangera menys (vegeu la taula IV.1.A.T17).²⁷⁹ El nombre de persones de nacionalitat estrangera va experimentar una reducció en la major part de les nacionalitats, bé perquè s'ha iniciat un procés migratori vers altres països o, en ocasions, com a conseqüència de les adquisicions de nacionalitat. Aquest darrer argument es veu reforçat en tant que si les dades s'analitzen segons el lloc de naixement les variacions interanuals mostren xifres diferents. En aquesta ocasió s'ha produït un increment d'efectius de 13.263 persones més residents i nascudes a l'estranger. El total de persones nascudes a l'estranger el 2016 és de 1.292.774.

L'anàlisi dels moviments migratoris experimentats per les nacionalitats americanes mostra que el seu descens ha estat el més alt, del 2,2%, corresponent a 5.558 persones menys. Una aproximació més gran mostra que les nacionalitats de l'Amèrica del Sud s'han reduït en 8.205 efectius, compensades per increments en les nacionalitats de l'Amèrica del Nord i Central. Les nacionalitats africanes també veuen certa minva en els seus nacionals, del 0,9% (-2.579 persones). Les nacionalitats europees mostren certa polaritat, atès que les procedents de la UE es redueixen (5.520 persones) i les de la resta d'Europa augmenten (3.505 persones). També es produeix un moviment d'entrada de les nacionalitats asiàtiques (5.435). Entre les nacionalitats concretes que més han reduït el nombre de persones empadronades a Catalunya convé destacar les persones originàries de l'Equador (-2.923), les del Marroc (-2.866), les de Romania (-2.794) i les de Bolívia (-2.642), xifres que en part s'expliquen pels processos d'adquisició de la nacionalitat.²⁸⁰ Per contra, destaca l'augment de la població procedent de la Xina (3.035), Hondures (2.560), Ucraïna (1.636), Veneçuela (1.138) i Rússia (1.124) (vegeu el gràfic IV.1.A.G13 i IV.1.A.G14 de l'annex).

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb la demografia i la immigració aprovada durant l'any 2016, vegeu el [Recull normatiu al web del CTESC](#).

²⁷⁷ En relació a la població catalana resident a l'estranger convé esmentar que, arran d'aquests moviments, al setembre d'aquest any es va aprovar el Projecte de llei de la comunitat catalana a l'exterior per regular el marc de les relacions de la Generalitat, les seves institucions i la societat catalana resident a l'estranger i les entitats en les quals s'organitzen.

²⁷⁸ Els registres sobre sortides només ofereixen dades sobre les persones que s'acullen a programes de retorn voluntari i, sens dubte, són poc representatives ja que es tracta de xifres molt discretes (102 persones al llarg del 2016). Concretament, a Catalunya al llarg del 2016 s'han acollit al programa PRV de retorn voluntari, 102 persones. La major part d'elles són originàries d'algun país sud-americà, entre les quals destaquen en nombre les persones retornades d'Hondures (33), Bolívia (18) i Argentina (12). Pel que fa al gènere, s'observa un cert equilibri en tant que 49 de les persones retornades són homes i 53, dones. Per demarcacions, la majoria s'han tramitat a Barcelona (92) Altrament, el padró pot reflectir processos migratoris de persones que van tenir lloc fa més temps i que, en absència d'una renovació de la inscripció al padró, s'ha produït enguany la baixa per inscripció indeguda.

²⁷⁹ Aquestes xifres de descens cal estudiar-les amb cura perquè si el focus temporal s'amplia a la darrera dècada s'observa un increment de persones de nacionalitat estrangera de 224.494 entre els anys 2005 i el 2016.

²⁸⁰ Al llarg del 2015 s'han resolt favorablement 8.289 sol·licituds de nacionalitat espanyola de persones procedents del Marroc, 2.988 de l'Equador, 2.857 de Bolívia i 1.935 de Colòmbia.

13. SALUT

13.1. LA SALUT DE LA POBLACIÓ CATALANA

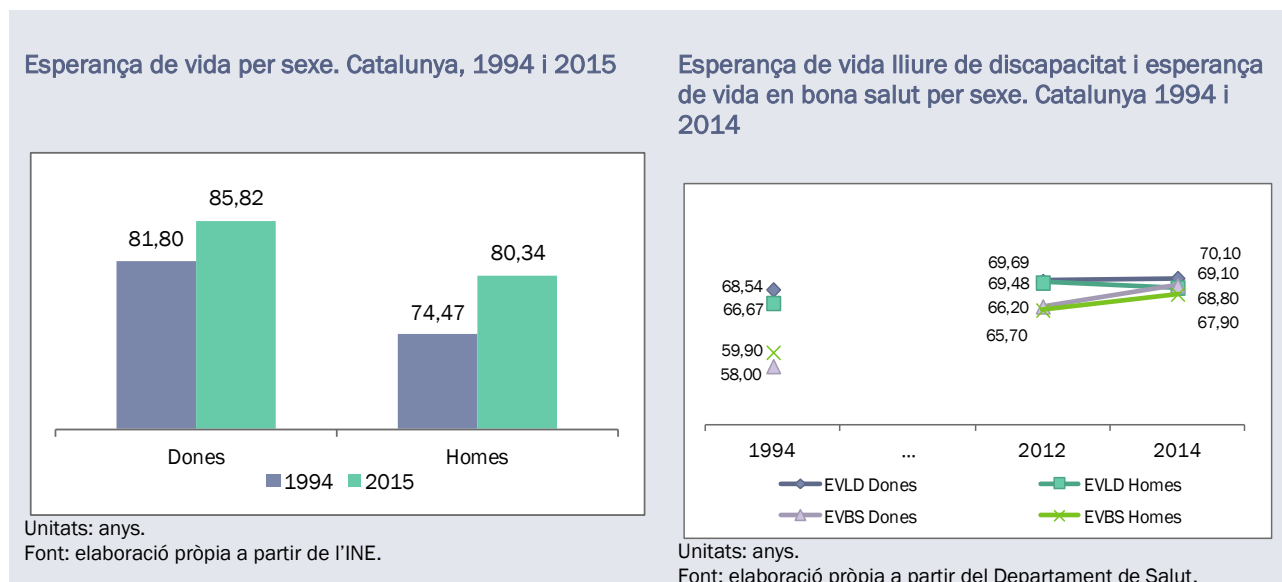
13.1.1. ESPERANÇA DE VIDA I MORTALITAT

L'esperança de vida, l'esperança de vida lliure de discapacitat i l'esperança de vida en bona salut evolucionen favorablement a mitjà termini, però s'incrementa el pes relatiu de la discapacitat en la vida de les persones.

Tal com s'ha comentat en l'apartat IV.1. sobre dinàmica demogràfica, l'any 2015 l'esperança de vida en néixer (EV) a Catalunya és de 83,14 (85,82 anys per a les dones i 80,34 per als homes). L'evolució de l'EV ha estat globalment positiva al llarg dels últims vint anys, un període de temps en què ha crescut uns cinc anys. No obstant això, l'EV ha experimentat recentment alguna petita oscil·lació, com ara la reducció de tres dècimes de l'indicador entre els anys 2014 i 2015.

L'EV, però, no informa sobre la qualitat de vida de les persones des del punt de vista de la seva salut. Tal com s'ha indicat en memòries socioeconòmiques i laborals (MSEL) anteriors, l'esperança de vida lliure de discapacitat (EVLD) i l'esperança de vida en bona salut (EVBS) són estimacions que tenen en compte els fenòmens de mortalitat i de morbiditat.²⁸¹ Ambdós indicadors –particularment el segon– han tingut una evolució globalment positiva entre els anys 1994 i 2014.²⁸² És a dir, les persones viuen de mitjana més anys lliures de la condició de discapacitat i en bona salut. A més, tal com s'observa en el gràfic IV.2.G1, les EVLD i les EVBS de dones i homes tendeixen a convergir amb el temps, encara que les dones visquin de mitjana més anys.

GRÀFIC IV.2.G1 Esperança de vida, esperança de vida lliure de discapacitat i esperança de vida en bona salut per sexe. Catalunya, 1994, 2012 i 2015

Les defuncions per malalties del sistema circulatori superen per primera vegada des de l'any 2010 les defuncions per càncer. La mortalitat evitable es manté relativament estable ençà de l'any 2009.

²⁸¹ Vegeu *Esperança de vida, lliure de discapacitat i en bona salut*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2014. Consulta: abril de 2017.

²⁸² *Anàlisi de la mortalitat a Catalunya 2014: avanç de resultats*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: abril de 2017.

La **mortalitat** és un indicador complementari de l'EV que proporciona informació sobre l'estat de salut de la població i l'evolució de fenòmens epidemiològics (vegeu l'apartat IV.1 sobre dinàmica demogràfica).

D'acord amb les dades de l'INE corresponents a l'any 2015,²⁸³ la proporció de defuncions per càncer a Catalunya (26,8%) és per primera vegada des de l'any 2010 inferior a la de defuncions per malalties del sistema circulatori (27,6%). La causa més freqüent de defunció en les dones són les malalties del sistema circulatori (30,0%) mentre que en els homes ho són els tumors (32,6%).

Pel que fa a les causes detallades de mortalitat, un any abans –el 2014– es constata que les demències (8,5%) i les malalties cerebrovasculars (7,3%) eren les causes que provocaven el nombre més elevat de defuncions en les dones, seguides de la malaltia d'Alzheimer (6,8%). En els homes havien estat els tumors malignes de pulmó (8,7%), la cardiopatia isquèmica (8,6%) i el grup de bronquitis i asma (6,4%).²⁸⁴

De les causes que han ocasionat més **mortalitat prematura**,²⁸⁵ les que han provocat l'any 2014 la pèrdua mitjana més elevada d'anys de vida a les persones que les han patit són els accidents de trànsit (28,9 anys), els enverinaments accidentals (26,3 anys) i els suïcidis (23,1 anys).

La mortalitat evitable continua mantenint-se relativament estable ençà de l'any 2009. A partir d'aquell moment, conviuen dues tendències: d'una banda, l'estabilitat i millora suau de la mortalitat evitable per causes susceptibles d'intervenció pels serveis d'assistència sanitària (*i.e.* rehabilitació i tractament) i, de l'altra, l'estabilitat i empitjorament suau de la mortalitat evitable per causes susceptibles d'intervenció per les polítiques sanitàries intersectorials (*i.e.* promoció i prevenció). L'any 2014, el primer conjunt de causes de mortalitat evitable va provocar 3.107 defuncions i el segon conjunt, 4.947.

Les causes de mortalitat evitable que han ocasionat les taxes més elevades de defunció en les dones són el tumor maligne de mama (14,44) i el tumor maligne de pulmó (12,33) i, en els homes, el tumor maligne de pulmó (42,72) i la malaltia isquèmica del cor (45,87).

En aquest sentit, val a dir que el nou [Pla de salut de Catalunya 2016-2020](#) es proposa seguir augmentant l'EVBS, així com disminuir la mortalitat per càncer i per malalties circulatories, respiratòries i mentals. A banda d'això, els 28 objectius del pla també preveuen millorar els indicadors de risc (*i.e.* tabaquisme, sedentarisme, mals hàbits alimentaris i consum excessiu d'alcohol), reduir l'impacte de malalties prevalents com el VIH, les infeccions de transmissió sexual (ITS) o la fractura de fèmur i millorar la qualitat dels serveis i la seguretat. El nou Pla de Salut té com a una de les seves novetats la disminució de les desigualtats socials en salut i com a una de les seves apostes el foment de la recerca i la innovació a través del desplegament del [Pla estratègic de recerca i innovació en salut 2016-2020 \(PERIS\)](#).

13.1.2. MORBIDITAT

El 83,4% de la població general valora positivament el seu estat de salut alhora que creix el pes relatiu de la cronicitat. Es constaten desigualtats de gènere i de classe social en ambdós indicadors.

D'acord amb l'avenç de resultats de l'Enquesta de salut de Catalunya 2016 (ESCA 2016),²⁸⁶ el 83,4% de la població general considera que la seva salut és "bona", "molt bona" o "excel·lent", enfront del 16,6% restant, que la valora com a "regular" o "dolenta". Aquest resultat posa de manifest que la prevalença de

²⁸³ Vegeu l'[Estadística de defuncions segons causa de mort](#) en el lloc web de l'INE. Consulta: abril de 2017.

²⁸⁴ [Anàlisi de la mortalitat a Catalunya 2014: avanç de resultats](#). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: abril de 2017.

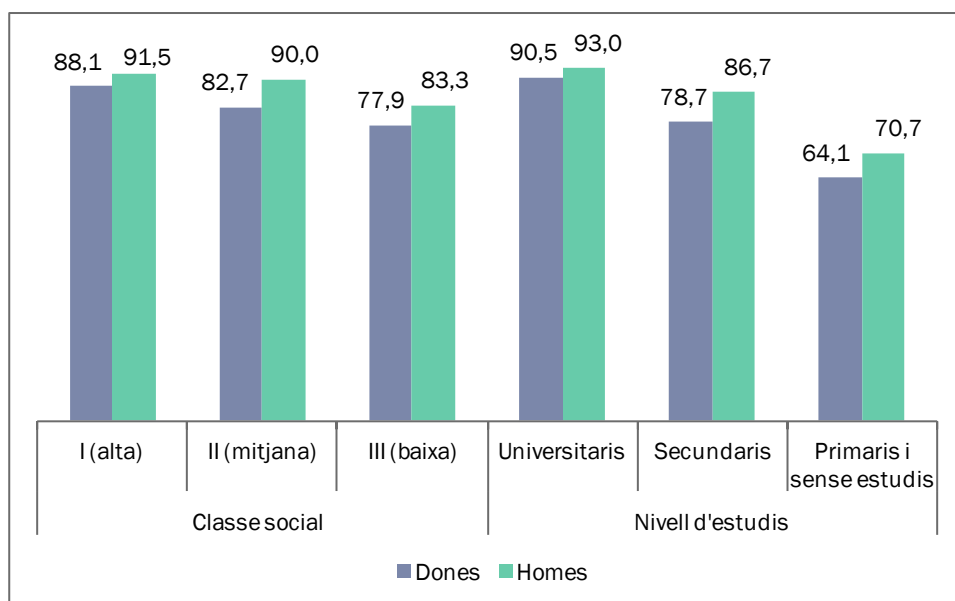
²⁸⁵ [Anàlisi de la mortalitat a Catalunya 2014: avanç de resultats](#). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: abril de 2017.

²⁸⁶ Vegeu les taules a "[Resultats de l'enquesta de salut de Catalunya \(ESCA\)](#)" en el lloc web del Departament de Salut, així com l'informe [Enquesta de salut de Catalunya: comportaments relacionats amb la salut, l'estat de salut i l'ús de serveis sanitaris a Catalunya: informe dels principals resultats 2015](#). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: abril de 2017.

l'autopercepció positiva de l'estat de salut s'ha estabilitzat a l'entorn del 83% en la població general després d'un període entre els anys 2010 i el 2012 en què s'hi van produir millores destacables (del 79,3% al 82,8%).

Si es deixa de banda l'edat, les persones que manifesten tenir un estat de salut pitjor són les dones amb estudis primari o sense estudis, seguides de les dones de la classe social III (baixa):²⁸⁷ el 35,9% i el 22,1% d'aquestes dones, respectivament, valora negativament el seu estat de salut físic i mental. En l'extrem contrari s'hi troben els homes amb estudis universitaris seguits dels homes de la classe social I (alta): només el 7,0% i el 8,5% d'aquests homes, respectivament, valora negativament el seu estat de salut físic i mental.

GRÀFIC IV.2.G2 Autopercepció positiva (excel·lent, molt bona i bona) de l'estat de salut en la població general per sexe, classe social i nivell d'estudi. Catalunya, 2016

Unitats: percentatge.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

La **cronicitat** en salut és un fenomen cada cop més rellevant com a conseqüència de l'envelliment demogràfic i dels avenços terapèutics, els quals allarguen l'EV de les persones amb malalties. L'any 2016, el 34,9% de la població general de Catalunya manifesta patir alguna malaltia o problema de salut crònic, entès com aquell que dura o s'espera que tingui una durada superior als sis mesos. Aquest percentatge és 6 dècimes superior al de l'any anterior.

Si es deixa de banda l'edat, les dones amb estudis primaris o sense estudis seguides de les dones de la classe social III (baixa) són les persones amb la prevalença més elevada de malalties o problemes de salut crònics: 56,3% i 39,2%, respectivament. Contràriament, els homes de la classe social II (mitjana) seguits dels homes amb estudis universitaris són les persones amb la prevalença més baixa de cronicitat: 27,1% i 30,4%, respectivament.

Tant pel que fa a l'autopercepció de l'estat de salut com de la cronicitat en la malaltia, cal tenir present la sobrerrepresentació de les persones de més edat en els nivells d'estudis més baixos.

²⁸⁷ Segons l'ESCA (2016), la variable classe social es determina a través de la posició socioprofessional de les persones enquestades (variable d'aproximació o proxy). La classe social I està formada per les persones que desenvolupen tasques de direcció i gerència i pels/per les professionals universitaris; la classe social II per les persones que tenen ocupacions intermèdies i pels treballadors i treballadores per compte propi; i la classe social III pels treballadors i treballadores manuals.

Resum de l'informe *Desigualtats socioeconòmiques en la salut i utilització de serveis sanitaris públics en la població de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Observatori del Sistema de Salut de Catalunya, 2017.²⁸⁸

L'any 2015 es publica el segon *Informe de l'Observatori del Sistema de Salut de Catalunya sobre els efectes de la crisi en la salut*.²⁸⁹ L'informe del 2014²⁹⁰ mostrava que en el curt termini la crisi havia impactat sobre alguns determinants de la salut i sobre la salut d'alguns col·lectius vulnerables. L'informe del 2015 reforça aquesta conclusió i especifica que on més patent es fa la relació entre els indicadors socioeconòmics i els de salut és en l'atur de molt llarga durada (i.e. de més de dos anys) i en l'EV en néixer, amb una associació negativa. En aquest segon informe també es posa de manifest que la població aturada i, sobretot, la població en situació d'atur de llarga durada (i.e. més d'una any sense ocupació), presenta pitjors resultats de salut mental que la població ocupada.

En línia de continuïtat amb els seus projectes anteriors, l'Observatori del Sistema de Salut de Catalunya elabora l'any 2017 un nou informe sobre les *Desigualtats socioeconòmiques en la salut i utilització de serveis sanitaris públics en la població de Catalunya* a partir de dades individuals del conjunt de la població. L'informe posa de manifest l'existència d'un gradient socioeconòmic en els vint indicadors de salut que analitza, particularment en aquells que fan referència a la mortalitat, la malaltia amb complexitat elevada, el consum de fàrmacs (sobretot antipsicòtics), l'ús de serveis de salut mental i les hospitalitzacions (sobretot les psiquiàtriques i les potencialment evitables).

Les desigualtats en salut segueixen una distribució exponencial, fet que indica que es tracta d'aspectes molt sensibles a les condicions socials extremes, com ara estar a l'atur i haver esgotat les prestacions. Les dades mostren també un gradient molt intens en l'estat de salut i la utilització de serveis de salut per part dels nens i sobretot de les nenes en funció del nivell socioeconòmic dels seus progenitors.

Tal com s'indica a l'informe, la direcció del gradient en les persones de fins a 65 anys és gairebé sempre la mateixa. De millor a pitjor estat de salut hi hauria les categories socioeconòmiques següents: 1.-Persones ocupades amb rendes superiors als 100.000 euros; 2.-Persones ocupades amb rendes de 18.000 a 100.000 euros; 3.-Persones ocupades amb rendes inferiors als 18.000 euros; 4.-Persones aturades que reben la prestació contributiva d'atur; 5.-Persones aturades que han esgotat la prestació contributiva d'atur; 6.-Persones aturades que reben subsidis assistencials; i 7.-Persones aturades que han esgotat subsidis, la renda mínima d'inserció (RMI) i la renda activa d'inserció (RAI).

13.1.3. MALALTIES DE DECLARACIÓ OBLIGATÒRIA, INFECCIONS I BROTS²⁹¹

La taxa de nous diagnòstics de VIH es manté relativament estable, però està per sobre de la mitjana europea. Es manté l'increment de la incidència de les infeccions de transmissió sexual.

Durant el 2015, el nombre estimat de nous diagnòstics de VIH a Catalunya va ser 865, xifra que representa una taxa de 12,0 casos per 100.000 habitants.²⁹² La taxa de diagnòstic s'ha mantingut relativament estable al llarg dels darrers deu anys, però es constata l'existència de tendències diferents en funció de la via de transmissió. Es calcula que els diagnòstics del VIH en homes que tenen sexe amb homes (HSH) s'han incrementat entre un 40 i un 50% al llarg del període 2006-2015.

²⁸⁸ *Desigualtats socioeconòmiques en la salut i la utilització de serveis sanitaris públics en la població de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Observatori del Sistema de Salut de Catalunya, 2017. Consulta: maig de 2017.

²⁸⁹ *Informe de l'Observatori del Sistema de Salut de Catalunya sobre els efectes de la crisi en la salut*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Observatori del Sistema de Salut de Catalunya, 2015. Consulta: maig de 2017.

²⁹⁰ *Determinants socials i econòmics de la salut: efectes de la crisi econòmica en la salut de la població de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Observatori del Sistema de Salut de Catalunya, 2014. Consulta: maig de 2017.

²⁹¹ A diferència d'altres anys, en el moment d'elaboració de l'MSEL 2016 no es disposa de dades actualitzades definitives sobre infeccions d'hepatitis C ni altres malalties l'evolució de les quals es reporta sistemàticament en el *Butlletí Epidemiològic de Catalunya* (BEC).

²⁹² *Vigilància epidemiològica de la infecció pel VIH i la sida a Catalunya: informe anual 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les Infeccions de Transmissió Sexual i Sida de Catalunya, 2016. Consulta: maig de 2017.

El 46% dels nous diagnòstics en què es disposava d'aquest tipus d'informació va ser un diagnòstic tardà (DT), dels quals el 22% presentava malaltia avançada (DTA). Tot i això, entre els anys 2006 i 2015 el DT ha disminuït en 9 punts percentuals (del 55% al 46%).

Pel que fa a la **sida**, l'any 2015 es van declarar 116 casos, el que es tradueix en una taxa global d'1,6 casos per 100.000 habitants. El nombre de diagnòstics de sida continua en descens com a conseqüència de l'accés als tractaments antiretrovirals.

A banda d'això, s'ha de mencionar que des de finals dels anys 90 es detecta un creixement exponencial de les **infeccions de transmissió sexual** (ITS) a Catalunya. Aquesta tendència té a veure amb la millora dels sistemes de vigilància epidemiològica i amb l'augment real de la incidència d'aquestes infeccions.²⁹³ D'acord amb les dades provisionals publicades en l'*Informe de salut 2016*,²⁹⁴ les ITS més rellevants en tant que més freqüents i amb tractament antibiòtic d'origen bacterià són la clamídia, la gonocòccia i la sífilis infecciosa. L'any 2015, les taxes de nous diagnòstics per 100.000 habitants d'aquestes ITS van ser de 38,6, 25,0 i 18,0, respectivament, totes elles superiors a les registrades un any abans. La incidència de les ITS a Catalunya és comparativament elevada en els homes, les persones joves i les primeres edats adultes, en els orígens estrangers i en els HSH.

Es manté la millora dels indicadors de control de la tuberculosi. Tot i això, a Catalunya aquesta malaltia encara presenta una incidència superior a la dels països industrialitzats del seu entorn.

La **tuberculosi** (TBC) és encara un problema de salut pública global que afecta milions de persones al món. Als 29 països de la UE i l'Espai Econòmic Europeu (EEE) s'ha interromput la tendència contínua a la baixa observada des de l'any 2002.²⁹⁵

L'any 2015 es van notificar 1.074 casos de TBC en persones residents a Catalunya, xifra que correspon a una taxa de 14,3 casos per 100.000 habitants²⁹⁶ (10,9 casos per 100.000 habitants al conjunt de l'Estat). Es manté la millora dels indicadors de control de la TBC com ara la reducció de la incidència de casos, l'augment de la realització d'estudis de contactes en els casos de TBC pulmonar i l'alta taxa de compliment del tractament (el 86,7% dels casos de TBC declarats l'any 2014 han conclòs el tractament amb indicació de "cura" o "complet"). També ha millorat el temps de retard diagnòstic dels casos de TBC pulmonar (49,5 dies de mediana l'any 2015 vs. 58 l'any 2014), tot i que aquest continua sent molt elevat.²⁹⁷

Malgrat aquests progressos i el declivi mitjà anual del 5,8% al llarg del període 2008-2015, la TBC presenta a Catalunya una incidència superior a la dels països industrialitzats del seu entorn. Per aquet motiu no entra a formar part dels països amb incidència baixa de TBC, que l'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix com els que presenten una incidència inferior o igual a 10 casos per 100.000 habitants. L'estratègia mundial de l'OMS aspira a aconseguir una reducció del 80% en la taxa d'incidència de TBC entre els anys 2015 i 2030 i l'eliminació d'aquesta malaltia al 2050. A Catalunya la magnitud del declivi anual observat és insuficient per assolir els objectius d'aquesta estratègia en el territori.²⁹⁸

²⁹³ *Vigilància epidemiològica de les infeccions de transmissió sexual a Catalunya: a partir del sistema de notificació de malalties de declaració obligatòria i del sistema de notificació microbiològica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Agència de Salut Pública de Catalunya, 2015. Consulta: maig de 2017.

²⁹⁴ *Informe de salut 2016*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2017. Consulta: maig de 2017.

²⁹⁵ *Informe anual 2015: situació epidemiològica i tendència de l'endèmia tuberculosa a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

²⁹⁶ *La tuberculosi a Catalunya l'any 2015*. *Butlletí epidemiològic de Catalunya*, vol. 37, núm. 8 (agost 2016). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

²⁹⁷ *La tuberculosi a Catalunya l'any 2015*. *Butlletí epidemiològic de Catalunya*, vol. 37, núm. 8 (agost 2016). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

²⁹⁸ *Informe anual 2015: situació epidemiològica i tendència de l'endèmia tuberculosa a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

Es continuen produint alguns brots de malalties immunoprevenibles malgrat l'assoliment d'unes cobertures vacunals elevades.

A Catalunya es continua detectant **nous casos i brots de malalties immunoprevenibles** malgrat l'assoliment d'unes cobertures vacunals elevades. D'acord amb l'*Informe de salut 2016*, les malalties comunicades amb més freqüència al sistema de notificació de malalties de declaració obligatòria (MDO) són la **tos ferina**, la **parotiditis** i les **hepatitis A i B**.

Durant l'any 2015 es van notificar 3.603 casos de tos ferina, 437 de parotiditis, 89 d'hepatitis B i 76 d'hepatitis A. La taxa d'incidència, entesa com el nombre de casos per cada 100.000 habitants que inicia símptomes en el 2015, va ser 48,3 per a la tos ferina, 5,8 per a la parotiditis, 1,2 per a l'hepatitis B i 1,0 per a l'hepatitis A. L'any 2015, la taxa d'incidència de la tos ferina i la de la parotiditis van ser més elevades que l'any anterior.

La **tos ferina** cursa en pics epidèmics de forma cíclica i l'any 2015 va ser un any epidèmic a Catalunya i als països del seu entorn. La tendència a l'alta d'aquesta malaltia, iniciada els anys 2011 i 2012, té a veure probablement amb la millora de la detecció i notificació dels casos, però també amb la sobreestimació de l'eficàcia de la vacuna acel·lular, que va substituir la vacuna completa l'any 2011. Això ha fet que s'acordi prioritzar la profilaxi postexposició i que es consideri la protecció de les persones més vulnerables com, per exemple, els infants de menys d'un any.²⁹⁹

D'altra banda, en relació amb el **xarampió**, el Departament de Salut va posar en marxa l'any 1990 el Programa d'eliminació del xarampió a Catalunya. Malgrat això, els dispositius de vigilància epidemiològica han confirmat diversos brots comunitaris intercalats els anys 2006-2007 (389 casos), 2011 (260), 2013 (54) i 2014 (140).³⁰⁰ Durant l'any 2015 es van confirmar un total de 8 casos, tots ells importats o derivats d'un cas importat i 4 d'ells associats en un brot localitzat.³⁰¹

13.1.4. HÀBITS I ESTILS DE VIDA

La manca de seguiment de les recomanacions per a una dieta i vida saludable provoca que gairebé el 50% de la població de 15 a 74 anys tingui sobrepès o obesitat a Catalunya.

Com s'ha comentat en edicions anteriors de l'MSEL, les actuacions comunitàries de **promoció i prevenció de la salut** són més rendibles que les actuacions de tractament de les malalties i restauració de la bona salut. Tot i això, el desplegament de les actuacions de salut pública a Catalunya i el conjunt de l'Estat va coincidir en el temps amb una caiguda dels recursos originàriament previstos per aquesta finalitat.³⁰² El nou *Pla de Salut de Catalunya 2016-2020* preveu, a diferència de l'anterior, reforçar l'àmbit de la salut pública i per això el converteix en una línia estratègica d'actuació.

Els hàbits relacionats amb el sedentarisme i l'alimentació no saludable es reproduïxen any rere any sense que es produeixin millores significatives. Ans tot el contrari: els objectius d'estil de vida del Pla de salut de Catalunya a l'horitzó 2010 i l'objectiu de sedentarisme del Pla de salut de Catalunya 2011-2015³⁰³ no es van poder assolir.

²⁹⁹ Actualització del protocol d'actuació per a la prevenció i el control de la tos ferina a Catalunya. *Butlletí epidemiològic de Catalunya*, vol. XXXVI, núm. 8 (agost 2015), p. 96-108. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2015. Consulta: maig de 2017.

³⁰⁰ Programa d'eliminació del xarampió a Catalunya. *Informes anuals: xarampió 2013-2014 a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Agència de Salut Pública de Catalunya, 2015. Consulta: maig de 2017.

³⁰¹ Programa d'eliminació del xarampió a Catalunya. *Informes anuals: xarampió 2015 a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Agència de Salut Pública de Catalunya, 2016. Consulta: maig de 2017.

³⁰² La reforma del sistema sanitari en Espanya. *Cauces: cuadernos del Consejo Económico y Social*, núm. 3 (primavera 2013), p. 33-41. Madrid: Consell Econòmic i Social d'Espanya. Consulta: abril de 2017.

³⁰³ Pla de salut de Catalunya 2016-2020. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: abril de 2017.

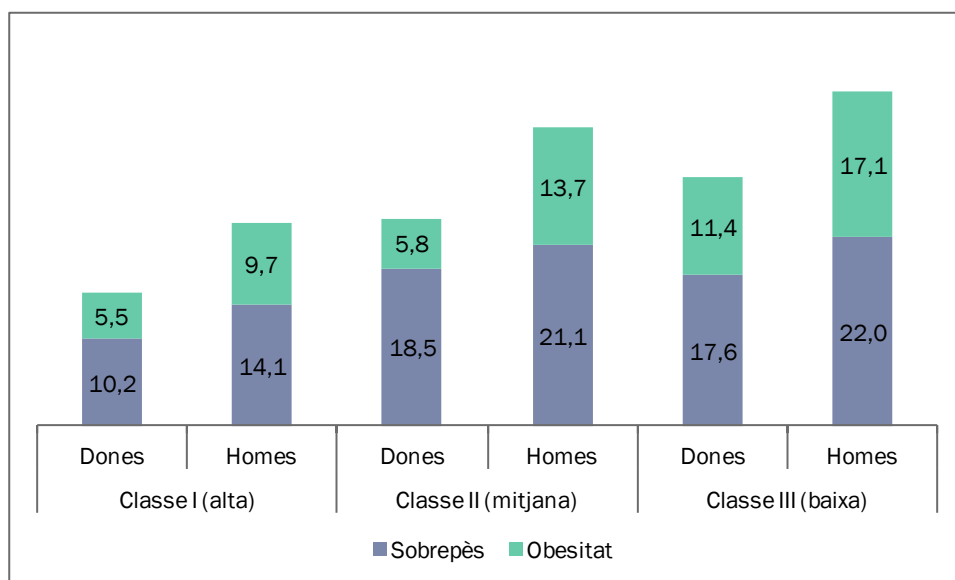
D'acord amb els resultats de l'ESCA, l'any 2015³⁰⁴ el 22,3% de les dones de 18 a 74 anys són sedentàries (el 18,3% l'any 2011). En el cas dels homes, la prevalença del sedentarisme és del 19,5% (el 15,4% l'any 2011). Pel que fa a la població infantil, només el 31,7% de les nenes i el 42,9% dels nens de 3 a 14 anys té un estil d'oci actiu l'any 2015, és a dir, fan com a mínim 1 hora diària d'activitat física extraescolar esportiva o juguen diàriament al parc o al carrer. Mirar la televisió continua sent l'activitat en temps de lleure i fora de l'horari escolar més freqüentment practicada pels nens i nenes d'aquestes edats (el 96,1%).

Quant als hàbits alimentaris, l'ESCA 2016 posa de relleu que només el 18,2% de les dones i el 13,9% dels homes de 15 anys i més fa una ingesta diària de cinc o més racions de fruita i/o verdura. En la població infantil de 6 a 14 anys, aquest hàbit només el practica l'any 2015³⁰⁵ el 5,3% de les nenes i el 4,6% dels nens. Al mateix temps, es manté a mig termini el consum freqüent de productes hipercalòrics en la població de 3 a 14 anys: l'any 2015 el 26,2% de les nenes i el 28,8% dels nens d'aquestes edats els consumeixen més de tres vegades a la setmana.

La manca de seguiment de les recomanacions per a una vida saludable causa un dels problemes de salut pública més preocupants a Catalunya i a la major part dels països desenvolupats: el de l'**obesitat**. L'any 2016 el 14,2% de les dones i el 14,7% dels homes de 15 a 74 anys té obesitat, i el 26,9% de les dones i el 42,8% dels homes d'aquestes edats té sobrepès. Això significa que el 49,3% de la població d'aquestes edats té sobrepès o obesitat. Quant a la població infantil de menys de 14 anys, l'11,4% de les nenes i el 17,7% dels nens té obesitat, i el 18,5% de les nenes i el 19,6% dels nens té sobrepès. En total, el 29,3% dels nens i nenes de Catalunya de menys de 14 anys té sobrepès o obesitat.

Els resultats de les diferents edicions de l'ESCA posen de manifest l'existència d'una relació consistent entre els hàbits d'activitat física i alimentació, d'una banda, i el gènere, el nivell d'estudis i/o la classe social de les persones, de l'altra.

GRÀFIC IV.2.G3 Sobrepès i obesitat en la població infantil de 0 a 14 anys per classe social segons ocupació de la persona de referència de la llar i sexe. Catalunya, 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

³⁰⁴ Les dades sobre sedentarisme corresponents a l'any 2016 no estaven disponibles en el moment d'elaboració d'aquesta Memòria.

³⁰⁵ Les dades sobre hàbits alimentaris de la població infantil corresponents a l'any 2016 no estaven disponibles en el moment d'elaboració d'aquesta Memòria.

Continua disminuint el percentatge de població fumadora, però una quarta part de les persones de 15 anys i més és fumadora diària o ocasional. Contràriament, es constata un nou repunt en el consum de risc d'alcohol.

El **consum de tabac** és la primera causa de pèrdua de salut i de mortalitat prematura i evitable.³⁰⁶ El percentatge de població fumadora ha disminuït en el període 1990-2016, especialment en els homes, i es manté el descens després d'un període intermedi (2006-2010) de relativa estabilitat. Tot i això, a Catalunya l'any 2016 el 24,7% de les persones de 15 anys i més és fumadora diària o ocasional. Els homes tenen prevalences de tabaquisme superior a les dones (29,0% vs. 20,6%) en tots els trams d'edat. En el cas dels homes, l'hàbit tabàquic més baix es donava fins ara en el grup més benestant, el de la classe I però l'any 2016 s'ubica en el grup d'estudis universitaris (18,6%). En el dones, en canvi, l'hàbit tabàquic més baix es troba en el grup d'estudis primaris o sense estudis (14,4%).

L'abandonament de l'hàbit tabàquic descriu una tendència creixent: la taxa d'abandonament en la població de 15 anys i més (persones exfumadores / [persones fumadores + persones exfumadores] x 100) s'ha incrementat del 43,5% l'any 2013 al 44,3% el 2014 i el 2015 i al 47,7% al 2016.

L'any 2016, l'exposició passiva al fum ambiental del tabac a la feina continua sent una realitat per al 5,1% dels homes i el 2,7% de les dones que no són fumadors habituals. Al mateix temps, el 16,0% dels nens i les nenes de fins a 14 anys conviuen amb una o més persones que fumen dins de la llar familiar.

Pel que fa a l'**alcohol**, les dades del 2016 posen de manifest un repunt en el consum de risc d'aquesta substància similar al que va tenir lloc l'any 2014. Així, el 4,5% de les persones de 15 anys i més practica un consum de risc en què es busca la intoxicació (el 2,2% de les dones i el 6,9% dels homes) enfront del 3,8% del 2015. Les prevalences més elevades del consum de risc d'alcohol es donen en les edats més joves així com, en el cas dels homes, en els de la classe social I (alta) i en els que tenen estudis universitaris i, en el cas de les dones, en les de la classe social II (mitjana) i en les que tenen estudis universitaris.

Conclusions de l'*Informe dels resultats per a Catalunya de l'Enquesta estatal sobre l'ús de drogues a l'ensenyament secundari (ESTUDES) 2014*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016.³⁰⁷

L'alcohol i el tabac són novament les drogues més consumides pels i per les estudiants d'ensenyament secundari a Catalunya, seguides del cànnabis i, a més distància, dels hipnosedants. El consum d'altres substàncies psicoactives, com ara la cocaïna, l'èxtasi/drogues de síntesi, les amfetamines/speed, els al·lucinògens, els inhalants, l'heroïna o el GHB ("èxtasi líquid") és molt inferior al consum d'alcohol, tabac, cànnabis i hipnosedants.

Els nois consumeixen més freqüentment tabac, alcohol i totes les drogues il·legals llevat del consum de cocaïna alguna vegada a la vida i durant els darrers dotze mesos. El consum d'hipnosedants és més freqüent en les noies. En general, el percentatge de persones consumidores de drogues amb prevalences més altes de consum (alcohol, tabac, cànnabis i hipnosedants amb recepta mèdica o sense) tendeix a augmentar amb l'edat.

Si es pren com a referència el consum de drogues durant els darrers dotze mesos, s'observa que l'any 2014 el consum de tabac i d'alcohol es manté estable en relació amb l'any 2012 mentre que el de cànnabis augmenta. El consum d'hipnosedants s'incrementa molt lleugerament i la resta de drogues experimenta un descens o una estabilització en la freqüència del consum. El policonsum de drogues és freqüent entre els i les estudiants que consumeixen substàncies psicoactives.

L'any 2014 les conductes de consum de drogues que els i les estudiants associen a un risc percebut menys important són prendre's una o dues canyes o copes d'alcohol cada dia, beure cinc o sis canyes o copes de begu-

³⁰⁶ *Enquesta de salut de Catalunya: comportaments relacionats amb la salut, l'estat de salut i l'ús de serveis sanitaris a Catalunya: informe dels principals resultats 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

³⁰⁷ *Informe dels resultats per a Catalunya de l'Enquesta estatal sobre l'ús de drogues a l'ensenyament secundari (ESTUDES) 2014*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

des alcohòliques el cap de setmana i el consum esporàdic (una vegada al mes o menys freqüentment) de cànnabis. Les conductes que associen a un risc més gran són el consum diari de tabac i el consum habitual (una vegada per setmana o més freqüentment) de cocaïna en pols, heroïna, cànnabis, èxtasi i hipnosedants. El consum diari de tabac (fumar un paquet de tabac al dia) és la conducta que s'associa a un risc percebut més important.

En comparar el risc percebut l'any 2014 amb el de l'any 2012, totes les conductes de consum de drogues experimenten un augment de la percepció de risc. Les drogues percebudes pels i per les estudiants com les més accessibles són les de comerç legal (tabac i alcohol) i el cànnabis. S'observa un increment lleuger de la disponibilitat percebuda de gairebé totes les substàncies estudiades en relació amb l'any 2012. Els increments més importants corresponen al cànnabis, les begudes alcohòliques i el tabac.

S'observa un relaxament en el comportament de la conducció respecte d'anys anteriors. Aquest fet, sumat a l'augment de la mobilitat, ha donat lloc a un increment del nombre de víctimes mortals a 30 dies en accidents de trànsit.

Catalunya es troba entre els vuit primers països europeus en matèria de **seguretat viària**, just per darrere del grup que encapçala el rànquing (Dinamarca, Països Baixos, el Regne Unit i Suècia). Entre els anys 2010 i 2015 s'ha registrat una reducció global del 23,6% en el nombre de víctimes mortals a 30 dies i del 5,3% en el nombre de persones ferides greus. Estadísticament, doncs, s'està avançant cap al compliment dels objectius de reducció del 30% de víctimes mortals que marca el Pla de seguretat viària 2014-2016³⁰⁸ i del 50% que estableix el Pla estratègic de seguretat viària de Catalunya 2014-2020.³⁰⁹

Malgrat tot, les últimes dades publicades a l'*Anuari estadístic d'accidents a Catalunya 2015* posen de manifest un relaxament en el comportament en la conducció aquell any respecte d'anys anteriors.³¹⁰ S'han detectat més accidents a causa de la velocitat inadequada o excessiva, les distraccions (en concret, l'ús inadequat del telèfon mòbil), el consum d'alcohol i estupefaents i un ús més baix dels sistemes de seguretat passiva.

Aquest fet, sumat a un augment de la mobilitat, paral·lel a la recuperació econòmica, ha donat lloc a un increment del 7% en el nombre de víctimes mortals a 30 dies en el conjunt de la xarxa viària catalana respecte del 2014 (de 272 a 291). Darrere d'aquest resultat conviuen dues tendències contraposades: la millora dels resultats en zona urbana i l'empitjorament en zona interurbana, sobretot a la nit i els caps de setmana (*i.e.* mobilitat associada a l'oci).

El repunt de la sinistralitat mortal a Catalunya és similar al que s'ha produït a altres països europeus com França, Alemanya, Àustria, Bèlgica i Finlàndia. De fet, a l'MSEL 2014 ja es va reportar la detecció de símptomes d'un possible estancament en la línia de reducció de la sinistralitat a la xarxa viària a mitjà termini. En el cas de Catalunya, aquesta tendència es començava a observar de manera incipient en l'evolució de la sinistralitat en termes relatius, és a dir, en funció de l'evolució del cens de vehicles, del de persones conductores, del consum de carburants i de la mobilitat real.

Els marges de millora en seguretat a la xarxa viària a Catalunya es concentren a l'entorn d'àmbits específics de la sinistralitat, com ara els col·lectius més vulnerables (*i.e.* vianants, ciclistes, motoristes i població jove), l'impacte de les drogues i els psicofàrmacs en els accidents, la xarxa viària bàsica, la percepció del risc i la responsabilitat compartida. Aquest any, per exemple, s'ha incrementat en zona interurbana el nombre de persones mortes i ferides greus que anaven en motocicleta (de 313 a 352) i en zona urbana el nombre de vianants morts i ferits greus (de 370 a 393).

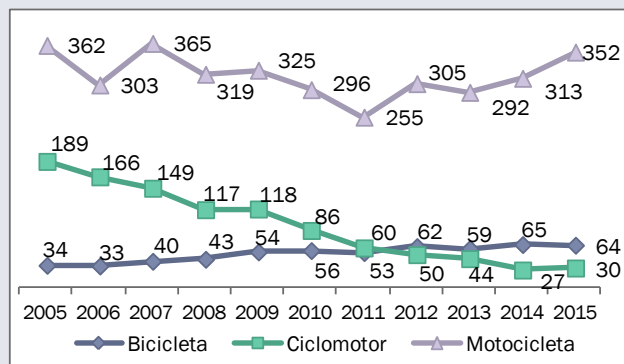
³⁰⁸ Pla de seguretat viària 2014-2016. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Servei Català del Trànsit, 2014. Consulta: maig de 2017.

³⁰⁹ Pla estratègic de seguretat viària de Catalunya 2014-2020. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Servei Català del Trànsit, 2014. Consulta: maig de 2017.

³¹⁰ Anuari estadístic d'accidents de trànsit a Catalunya 2015. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Servei Català del Trànsit, 2015. Consulta: maig de 2017.

GRÀFIC IV.2.G4 Nombre de persones mortes i ferides greus per zona i vehicle de dues rodes. Catalunya, 2005-2015

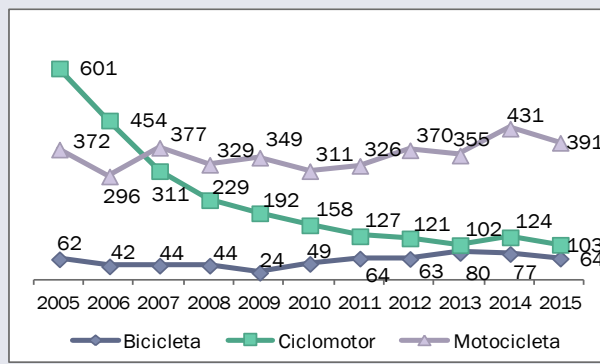
Nombre de persones mortes i ferides greus a zona interurbana per vehicle de dues rodes. Catalunya, 2005-2015

Unitats: nombre de persones.

Font: elaboració pròpia a partir del Servei Català del Trànsit.

Nombre de persones mortes i ferides greus a zona urbana per vehicle de dues rodes. Catalunya, 2005-2015

Unitats: nombre de persones.

Font: elaboració pròpia a partir del Servei Català del Trànsit.

13.2. ELS RECURSOS DEL SISTEMA SANITARI³¹¹

Els recursos de l'atenció primària s'han mantingut relativament estables al llarg del 2015, però les ràtios de personal per 10.000 persones continuen sent més baixes que al 2012.

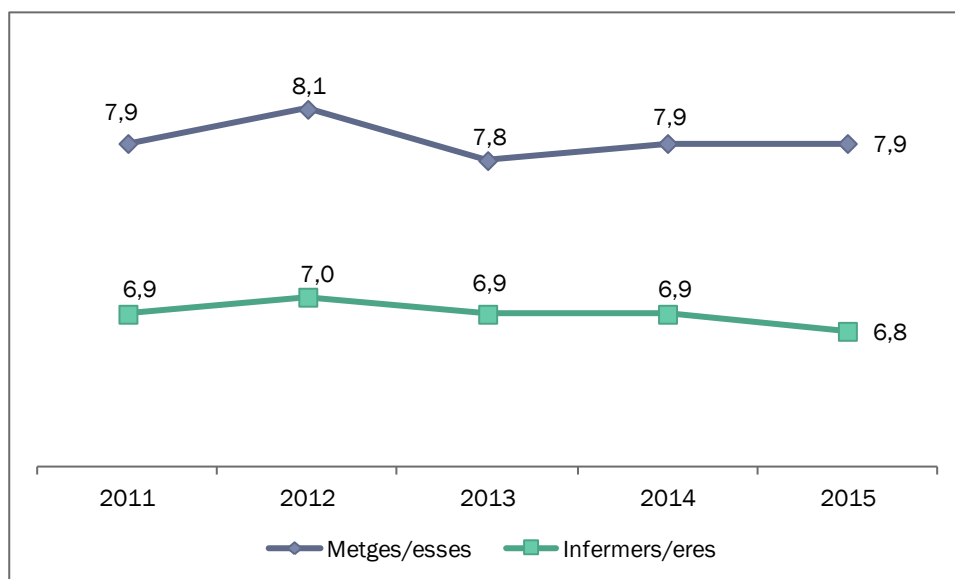
Les dades publicades a la Memòria del CatSalut indiquen que els recursos de l'**atenció primària**³¹² s'han mantingut relativament estables al llarg del 2015. Tot i això, val a assenyalar que les ràtios de personal (metges i metgesses, d'una banda, i infermers infermeres, de l'altra) per 10.000 persones es mantenen per sota de les que es van assolir l'any 2012, el moment de màxima dotació. Segons el Registre central de persones assegurades (RCA),³¹³ la població de referència s'havia reduït el 0,1% (52.563 persones menys) respecte del tall del 2014. L'any 2015 el nombre d'equips d'atenció primària (EAP) continua sent 369.

³¹¹ Llevat que s'indiqui el contrari, les dades sobre recursos del sistema sanitari provenen de la *Memòria del CatSalut 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: abril i maig de 2017.

³¹² L'atenció primària de salut és el primer punt d'accés presencial a l'assistència sanitària. Es presta principalment en els centres d'atenció primària (CAP) o bé en els consultoris locals en el cas de les poblacions petites de les àrees rurals. Els CAP i els consultoris estan organitzats territorialment en àrees bàsiques de salut (ABS), les quals tenen assignat un equip d'atenció primària (EAP) amb professionals de l'assistència sanitària i no sanitària. Alguns CAP ofereixen atenció continuada les 24 hores del dia per garantir la continuïtat assistencial de determinats tractaments i per atendre urgències. Són els anomenats punts d'atenció continuada (PAC).

³¹³ *Dades de població de referència 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2015. Consulta: maig de 2017.

GRÀFIC IV.2.G5 Llocs de treball d'atenció primària per 10.000 persones. Catalunya, 2011-2015

Unitat: llocs de treball per 10.000 persones.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

Es manté la tendència vers la reducció del nombre de llits hospitalaris del SISCAT i de llits socio-sanitaris. Aquest fet situa les taxes de llits hospitalaris i socio-sanitaris en els nivells més baixos des de l'any 2008.

A l'**atenció hospitalària**³¹⁴ l'any 2015 es manté estable el nombre de centres que integren la xarxa d'internament d'aguts del Sistema sanitari integral d'utilització pública (SISCAT) (63). Per la seva banda, la taxa de llits hospitalaris per 10.000 persones assegurades continua baixant i passa de 17,6 l'any 2014 a 17,2 l'any 2015 (19,4 el 2008). Aquest fet, en un context caracteritzat per una població de referència estable, s'explica per la reducció del nombre de llits instal·lats en 395 unitats (de 13.297 a 12.902). Tot i la pèrdua progressiva del paper que té el llit hospitalari com a indicador de la dimensió i la capacitat resolutiva dels sistemes sanitaris, s'ha de destacar que l'any 2014 la taxa global de llits hospitalaris (centres públics i privats) de Catalunya se situava per sota de la de la UE-27 (45,6 llits per 10.000 persones vs. 52,0).³¹⁵ En comparació amb l'OCDE, l'any 2013 aquesta taxa també era més baixa a Catalunya (45,5 vs. 48,0).³¹⁶

A l'**atenció socio-sanitària**³¹⁷ amb internament es redueix per setè any consecutiu el nombre de llits d'hospitalització de la xarxa del SISCAT disponibles per 10.000 persones grans (de 73,9 l'any 2008 a 63,5 l'any 2014 i 60,3 l'any 2015) (vegeu taula IV.2.A.T2 de l'annex).³¹⁸ La disminució dels llits de llarga estada (rehabilitació profilaxi de complicacions i tractament de malalties cròniques de llarga evolució) (309 unitats menys) no s'ha vist compensada per l'evolució positiva dels llits de mitjana estada (recuperació fun-

³¹⁴ L'atenció hospitalària constitueix el segon nivell d'atenció sanitària, després del concepte que engloba la promoció de la salut, la prevenció de la malaltia i l'atenció primària. L'atenció hospitalària s'ofereix a través de la Xarxa de Centres Proveïdors del Sistema sanitari integral d'utilització pública (SISCAT) que contracta el CatSalut per a la prestació de serveis.

³¹⁵ La taxa global de llits hospitalaris de Catalunya s'ha calculat a partir del *Catàleg nacional de hospitals 2104*. Madrid: Gobierno de España, Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, 2014 (nombre de llits hospitalaris) i de *Dades de població de referència 2014*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2015 (referència poblacional del RCA). Consulta maig de 2017. El Catàleg nacional d'hospitals recull el nombre de llits instal·lats (incloent les incubadores) en disposició de ser utilitzats, encara que una part no ho estigui, de tots els centres sanitaris que estan autoritzats per actuar sota la denominació genèrica "hospital" (centre amb internament). La taxa de llits hospitalaris de la UE-27 està publicada a *Health at a Glance. Europe 2016: State of Health in the EU Cycle*. París: OECD Publishing, 2016. Consulta: maig de 2017.

³¹⁶ *Health at a Glance 2015: OCDE indicators*. París: OECD Publishing, 2015. Consulta: maig de 2017.

³¹⁷ L'atenció socio-sanitària s'adreça a les persones dependents, no autosuficients a nivell funcional i que requereixen ajuda, vigilància o cura especial (persones grans, amb malalties cròniques degeneratives que cursen discapacitat i/o en situació terminal). Es facilita mitjançant l'internament o bé mitjançant un conjunt de dispositius alternatius a l'internament.

³¹⁸ La taxa de llits socio-sanitaris s'ha calculat en relació amb el nombre de persones de 65 anys i més que hi havia a Catalunya l'any 2015 segons dades de l'Idescat (*Padró municipal d'habitants*). Consulta: maig de 2017.

cional -convalescència- o tractament de malalties en fase terminal) (18 unitats més). Aquest petit increment tampoc no ha evitat que la taxa de llits de mitjana estada hagi disminuït per primera vegada des de l'any 2012.

Continua disminuint el nombre de places d'hospital de dia sociosanitari i la taxa se situa en el nivell més baix des de l'any 2008. La resta de recursos sociosanitaris alternatius a l'internament roman relativament estable, llevat dels PADES, que s'incrementen en 8 unitats.

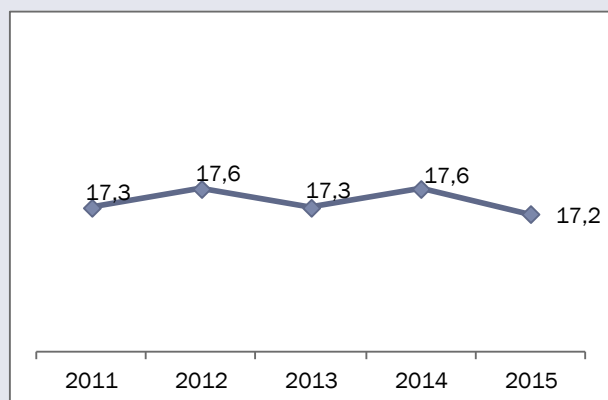
Pel que fa a l'**atenció sociosanitària ambulatoria**, continua la tendència negativa del nombre de places d'hospital de dia per 10.000 persones grans iniciada l'any 2008: de 16,8 a 14,4 l'any 2014 i 14,1 l'any 2015) (vegeu taula IV.2.A.T2 de l'annex). Aquest resultat s'explica, d'una banda, per l'envelliment demogràfic i, de l'altra, per la disminució efectiva del nombre de places. Més enllà d'això, la situació general de la resta de recursos sociosanitaris alternatius a l'internament és relativament estable, llevat dels programes d'atenció domiciliària-equipos de suport (PADES), els quals s'incrementen en 8 unitats i passen a ser 118. Així, el nombre d'equipos de teràpia d'observació directa ambulatoria (ETODA) i el d'equipos d'avaluació integral ambulatoria (EAIA) romanen estables en 6 i 81, respectivament, i el nombre d'unitats funcionals interdisciplinàries sociosanitàries (UFISS) s'incrementa en una unitat (de 65 a 66) gràcies a la posada en marxa d'una nova unitat geriàtrica.

Un any més, es redueix el nombre de llits d'hospitalització psiquiàtrica i la taxa d'aquest recurs assoleix el valor més baix des de l'any 2008. La taxa de places dels hospitals de dia infantils i juvenils i d'adults creix lleugerament.

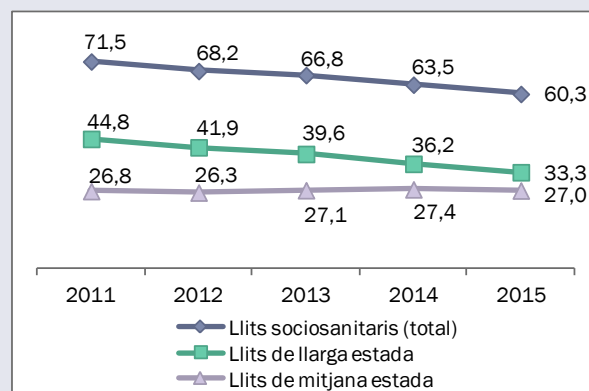
Quant a l'**atenció en salut mental**³¹⁹ amb internament, l'any 2015 s'incrementa en dues unitats el nombre de centres monogràfics autoritzats i de centres que presten serveis d'internament psiquiàtric (de 39 a 42) de la xarxa del SISCAT. Alhora, continua la reducció del nombre de llits d'hospitalització psiquiàtrica iniciada l'any 2009, quan hi havia 4.285 unitats: el nombre de llits passa a ser 3.884, és a dir, 130 menys que l'any 2014 (vegeu taula IV.2.A.T3 de l'annex). La disponibilitat d'aquest recurs per 10.000 persones assegurades baixa de 5,3 l'any 2014 a 5,2 l'any 2015 (5,6 el 2009).

Els recursos de l'**atenció en salut mental alternatius a l'internament** romanen relativament estables per sisè any consecutiu llevat del cas dels hospitals de dia amb serveis per a la població infantil i juvenil, els quals s'incrementen en dues unitats i passen a ser 25 en lloc de 23. El nombre de places d'aquest recurs per 10.000 persones s'incrementa lleugerament en el cas de la població adulta (de 1,0 l'any 2014 a 1,1 l'any 2015) i més significativament pel que fa a la població infantil i juvenil (de 3,1 a 3,3).

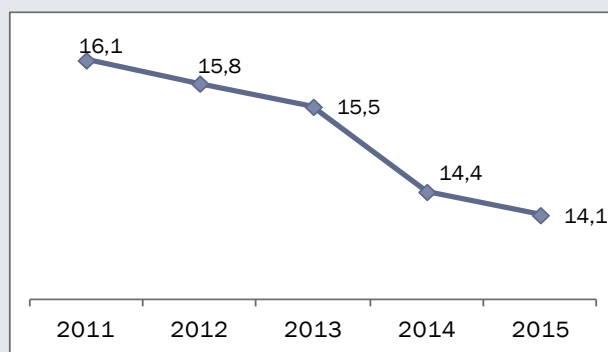
³¹⁹ L'atenció a la salut mental a Catalunya es basa en un model integral i interdisciplinari que prioritza la inserció de les persones malaltes en la comunitat. Es facilita mitjançant l'internament o bé mitjançant un conjunt de dispositius alternatius a l'internament.

GRÀFIC IV.2.G6 Taxa de llits hospitalaris, taxa de llits socio-sanitaris, taxa de places d'hospital de dia socio-sanitari i taxa de llits d'hospitalització psiquiàtrica. Catalunya, 2011-2015
Taxa de llits hospitalaris del SISCAT per 10.000 persones assegurades. Catalunya 2011-2015

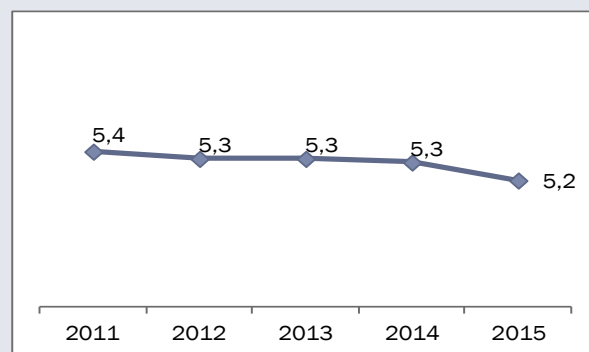
Unitats: taxa per 10.000 persones.
 Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut

Taxa de llits socio-sanitaris per 10.000 persones de 65 anys i més. Catalunya, 2011-2015

Unitats: taxa per 10.000 persones.
 Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

Taxa de places d'hospital de dia socio-sanitari per 10.000 persones de 65 anys i més. Catalunya, 2011-2015

Unitats: taxa per 10.000 persones.
 Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

Taxa de llits d'hospitalització psiquiàtrica per 10.000 persones assegurades. Catalunya, 2011-2015

Unitats: taxa per 10.000 persones.
 Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

13.3. L'ACTIVITAT DEL SISTEMA SANITARI³²⁰

Després d'anys de contenció, l'activitat en l'atenció primària s'incrementa lleugerament.

L'any 2015 s'han notificat 46.300.054 visites al Registre del Conjunt Mínim Bàsic de Dades d'Atenció Primària (CMBD-AP). D'aquestes, 45.191.028 s'han fet als EAP (és a dir, un 1,0% més que l'any anterior) i 1.109.026 als punts d'atenció continuada (PAC) (vegeu taula IV.2.A.T4 de l'annex). L'any 2015, l'activitat assistencial en l'atenció primària s'incrementa lleugerament per primera vegada des del 2009.

Prenent com a referència l'activitat generada per persones residents a Catalunya finançada pel CatSalut (el 98,5% del total notificat), la freqüentació als EAP i PAC es manté pràcticament estable en 6,1 visites de mitjana per habitant i 8,0 per pacient. Les persones de més de 64 anys representen el 23,3% dels i

³²⁰ Llevat que s'indiqui el contrari, les dades sobre activitat del sistema sanitari provenen de la *Memòria del CatSalut 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: abril i maig de 2017.

les pacients (el 21,8% l'any 2014) i generen el 38,5% de les visites (el 36,8% l'any 2014.). Enguany no s'han publicat les dades referides a l'activitat que generen els EAP cap a d'altres nivells assistencials. Al llarg del 2014, però, es va reduir en termes absoluts i relatius en el nombre de sol·licituds d'anàlisis clíniques, de proves de diagnosi per la imatge i d'interconsultes amb l'atenció especialitzada.

Continua augmentant l'activitat en l'atenció hospitalària, sobretot en l'àmbit de la cirurgia major ambulatoria.

A l'**atenció hospitalària** els indicadors disponibles posen de manifest per tercer any consecutiu un increment de l'activitat finançada pel CatSalut en l'àmbit de l'hospitalització convencional (HC) i la cirurgia major ambulatoria (CMA) (vegeu taula IV.2.A.T5 de l'annex). L'activitat d'atenció hospitalària que més ha crescut dins de les modalitats comparables és la de la CMA (el 6,0% respecte del 2014), és a dir, la dels procediments no urgents duts a terme en situació d'ingrés en el decurs d'una jornada laboral (no superior a 12 hores, incloent la recuperació postquirúrgica).

Al mateix temps, el percentatge de contactes d'HC i de CMA finançats pel CatSalut l'any 2015 (el 75,7% del total: 1.011.077) és lleugerament superior al del 2014 (el 75,1%) i del 2013 (el 74,8%). La durada mitjana dels contactes d'HC i CMA és de 4,5 dies, inferior a la dels anys anteriors: 5 dies el 2010, 4,8 el 2011, 4,7 el 2012 i 4,6 el 2013 i 2014.

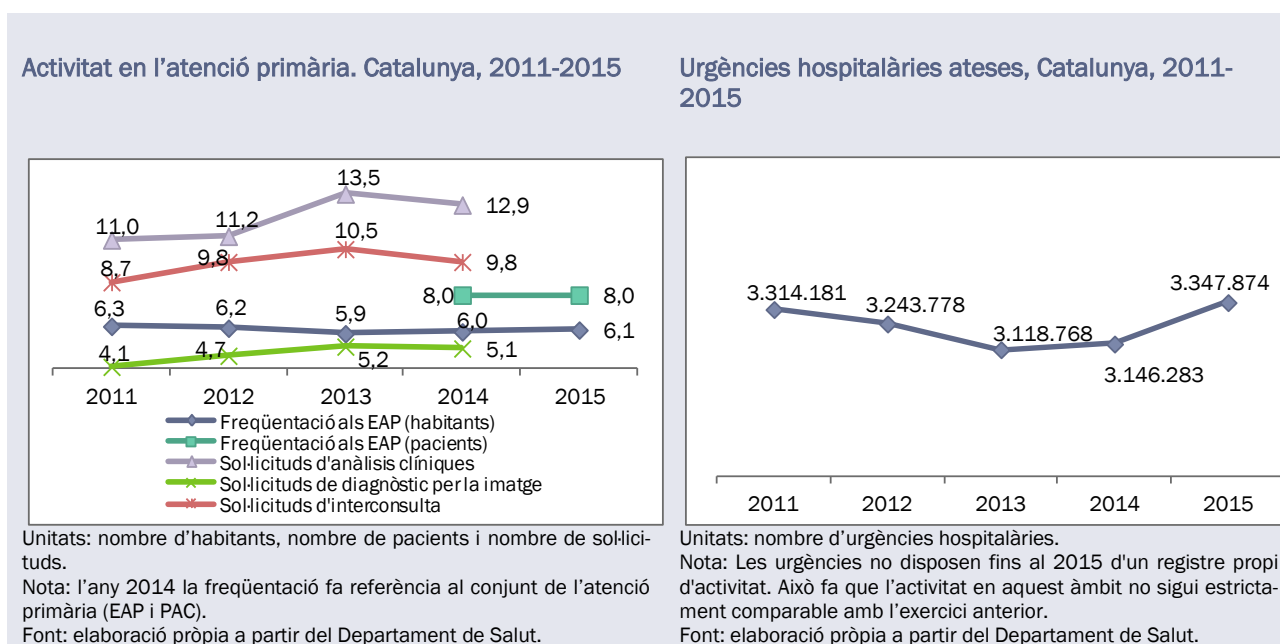
Dins de la tendència generalitzada envers la implementació de dispositius alternatius a l'hospitalització convencional, s'ha de destacar també el creixement dels **programes d'hospitalització domiciliària (HD)**.³²¹ Durant els anys 2010-2014, els 30 hospitals del SISCAT que van notificar activitat d'HD van registrar 49.604 contactes de 37.880 pacients. El nivell d'implementació de l'HD és encara baix: l'1,6% de les altes hospitalàries d'aquest període van ser d'HD. Tot i això, el nombre de contactes i de pacients d'aquesta modalitat hospitalària va augmentar el 31,7% i el 33,6%, respectivament, entre els anys 2010 i 2014.³²²

Pel que fa a la resta de modalitats -consultes externes, hospital de dia, cirurgia menor ambulatoria (CmA) i urgències- s'ha de tenir present que no disposen d'un registre propi d'activitat i que els canvis introduïts l'any 2015 en la facturació del CatSalut fa que no siguin estrictament comparables d'un exercici a un altre.

³²¹ L'hospitalització domiciliària (HD) és una alternativa assistencial del sector salut que consisteix en un model organitzatiu capaç de dispensar un conjunt d'atencions i cures mèdiques i d'infermeria de rang hospitalari, tant en qualitat com en quantitat, als pacients al seu domicili, quan aquests ja no necessiten tota la infraestructura hospitalària, però encara necessiten vigilància activa i assistència complexa.

³²² Vegeu per a més informació l'article Arias, J., Muñoz, L., Mias, M. et al. (2016) "Avaluació de l'hospitalització a domicili: anàlisi de la situació a Catalunya en el període 2010-2014". Annals de Medicina, núm. 99, pp. 169-173. Barcelona: Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i les Balears, així com el lloc web de l'Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya (AQuAS) sobre [avaluació de l'hospitalització domiciliària a Catalunya](#).

GRÀFIC IV.2.G7 Activitat en l'atenció primària i en les urgències hospitalàries. Catalunya, 2011-2015

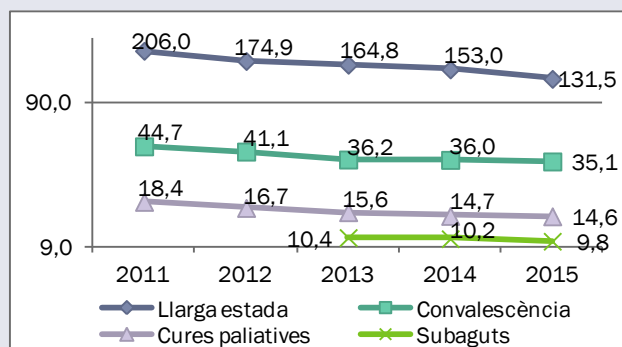
Continua creixent l'activitat en l'atenció socio sanitària amb internament i ambulatoria, però s'escurcen els temps mitjans d'estada.

L'atenció socio sanitària amb internament es caracteritza, un any més, per un increment important del nombre d'episodis assistencials: l'any 2015 es registra l'11% més d'ingressos que al 2014 (vegeu taula IV.2.A.T6 de l'annex). Aquesta tendència creixent és paral·lela a un procés de reconversió de serveis de llarga estada en serveis de mitjana estada, de manera que es potencien les unitats d'atenció a subaguts, és a dir, a persones amb una malaltia crònica coneguda i evolucionada que, a causa d'una reagudització o empitjorament del seu estat de salut, necessiten una intensitat de recursos intermedis per tal d'evitar l'ingrés en hospitalització d'aguts. L'increment de l'activitat, sumat a la reducció general dels recursos disponibles, dona lloc a una intensificació en l'ús de les infraestructures i les instal·lacions socio sanitàries. Així, el temps mitjà d'estada dels i les pacients en llits de llarga estada disminueix ràpidament de 206 dies l'any 2011 a 131,5 l'any 2015, el dels i les pacients convalsents de 44,7 a 35,1 i el dels i les pacients en cures paliatives de 18,4 a 14,6. L'estada mitjana dels episodis dels i les pacients subaguts és de 9,8 dies, també inferior a la de l'any anterior (10,2 dies).

Quant a l'atenció socio sanitària ambulatoria, succeeix pràcticament el mateix (vegeu taula IV.2.A.T6 de l'annex). D'una banda, es constata un increment general de l'activitat assistencial i, de l'altra, una estabilitat relativa dels recursos llevat dels PADES. Aquest fet dona lloc a un escurçament important dels temps mitjans d'estada dels episodis als hospitals de dia socio sanitaris (de 229,8 dies l'any 2011 a 195,2 l'any 2015), PADES (de 81,5 a 70,7), als ETODA (de 237,6 a 174,9) i a les UFISS de geriatria (d'11,7 a 8,8), de cures paliatives (de 24 a 11,5) i mixtes (de 9,2 a 5,9).

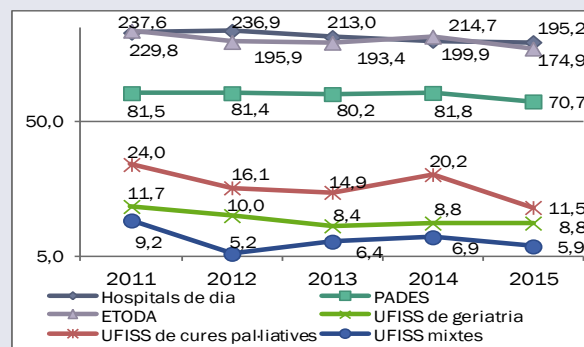
GRÀFIC IV.2.G8 Estada mitjana dels episodis a l'atenció socio sanitària amb internament i alternativa a l'internament. Catalunya, 2011-2015

Estada mitjana dels episodis a l'atenció socio sanitària amb internament. Catalunya, 2011-2015

Unitats: dies.
Nota: escala logarítmica.
Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

Estada mitjana dels episodis a l'atenció socio sanitària alternativa a l'internament. Catalunya, 2011-2015

Unitats: dies.
Nota: escala logarítmica.
Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

Continua augmentant, un any més, l'activitat de l'atenció a la salut mental de les persones amb internament, així com l'activitat ambulatoria pel que fa a la població infantil i jove.

A l'atenció en **salut mental amb internament**, l'any 2015 destaca novament l'increment del nombre de contactes (+6,0%), sobretot en els hospitals generals (+18,9%), respecte de l'any anterior. Enguany les dades disponibles no permeten comparar la durada mitjana de les estades, però es pot deduir que es manté la tendència dels darrers anys, caracteritzada per l'escurçament com a conseqüència de l'augment de l'activitat i l'estabilitat o reducció dels recursos. La categoria diagnòstica més freqüent és l'esquizofrènia i altres trastorns psicòtics, que representa el 35,2% dels contactes a la xarxa, seguida dels trastorns de l'estat d'ànim, que representen el 24,7%.

Pel que fa a l'atenció en **salut mental alternativa a l'internament**, destaca, en línia de continuïtat amb els últims anys, l'increment de l'activitat ambulatoria amb població infantil i jove (+12,6%). L'atenció a la població adulta experimenta una reducció petita del 0,5%, és a dir, l'any 2015 s'han atès 801 persones menys que al 2014 (vegeu taula IV.2.A.T7 de l'annex). La categoria diagnòstica més freqüent en els centres ambulatoris de salut mental infantil i juvenil (CSMIJ) és la dels trastorns per dèficit d'atenció, de la conducta i per comportament perjudicial, que representa el 29,6% dels contactes, seguida per la dels trastorns d'adaptació, que representa el 14,7%. En els centres ambulatoris de salut mental de població adulta (CSMA) les categories diagnòstiques més freqüents són els trastorns de l'estat d'ànim (el 31,3%) i l'esquizofrènia i altres trastorns psicòtics (18,0%).

L'any 2016 s'assoleix un nou rècord històric de trasplantaments d'òrgans sòlids a Catalunya. Tot i això, la llista d'espera continua sent més elevada que a l'any 2012.

L'any 2016 s'han dut a terme 1.015 **trasplantaments d'òrgans sòlids** a Catalunya, és a dir, el 6,3% més respecte de l'any anterior.³²³ Aquesta xifra representa un nou rècord històric que ha estat possible, entre d'altres raons, per un increment del 23,0% en el nombre de donants cadàver vàlids. De fet, les taxes per

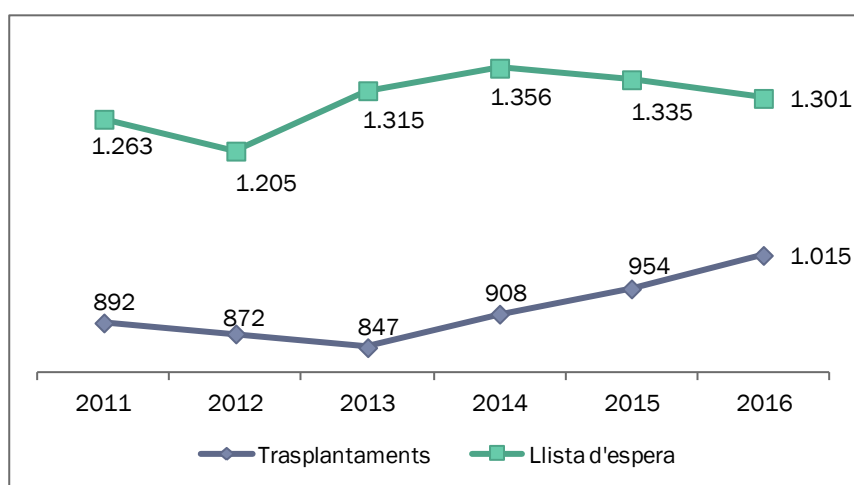
³²³ Activitat de donació i trasplantament d'òrgans, teixits i cèl·lules a Catalunya: dades 2016. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Organització Catalana de Trasplantaments, 2017. Consulta: maig de 2017.

milió de població (pmp) de trasplantaments d'òrgans a Catalunya i el conjunt de l'Estat un any abans –el 2015- van ser 127 i 100,7, respectivament, és a dir, les més altes de tot Europa.³²⁴

Quant a la taxa pmp de donació d'òrgans, a Catalunya és el doble que a la UE-28 (41,9 vs. 20,8), però continua estant per sota de la del conjunt de l'Estat (43). El percentatge de negatives familiars a la donació d'òrgans roman pràcticament estable en comparació amb l'any anterior (14,4%), però val a dir que és el més baix de la sèrie històrica 1998-2016 publicada per l'Organització Catalana de Trasplantaments (OCATT).

A 31 de desembre de 2016 el nombre de persones que esperen un trasplantament d'òrgan sòlid a Catalunya es redueix el 2,5% respecte d'un any abans (1.301 vs. 1.335). Tot i això, la llista d'espera continua sent més elevada que al 2012 (i.e. 1.025), any a partir del qual es produeix un punt d'inflexió que encara no s'ha pogut compensar del tot.

GRÀFIC IV.2.G9 Trasplantament i llista d'espera d'òrgans sòlids. Catalunya, 2011-2016

Unitats: nombre de trasplantaments i nombre de pacients.
Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

La llista d'espera per a procediments quirúrgics s'incrementa el 2,5% entre desembre del 2015 i desembre del 2016. La reducció de les llistes d'espera d'algunes intervencions, de les proves diagnòstiques i de les visites de consultes externes no permet solucionar el problema de l'incompliment dels terminis garantits o de referència.

El 21 d'abril del 2015 es van aprovar les ordres SLT/101/2015, per la qual s'actualitza la relació d'intervencions quirúrgiques que tenen garantit un termini màxim d'accés, i SLT/102/2015, per la qual s'estableixen els terminis de referència per a l'accessibilitat a les prestacions sanitàries que són a càrrec del CatSalut.³²⁵

³²⁴ Activitat de donació i trasplantament d'òrgans, teixits i cèl·lules a Catalunya: dades 2016. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Organització Catalana de Trasplantaments, 2017 i Newsletter Transplant: International figures on donation and transplantation 2015. Estrasburg: Consell d'Europa i Organització Nacional de Trasplantaments, 2016. Consulta: maig de 2017.

³²⁵ Les ordres 101 i 102 estableixen un termini màxim d'accés garantit de 45 dies per als procediments de cirurgia oncològica, llevat dels relatius a la pròstata, la bufeta urinària i els epiteliomes basocel·lulars, per als quals s'estableix un termini màxim d'accés garantit de 60 dies. En relació amb els procediments de cirurgia cardíaca vascular i coronària, les ordres fixen un termini màxim d'accés garantit de 60 dies i, pel que fa a la intervenció de cataractes, pròtesi de maluc i pròtesi de genoll, aquest termini és de 180 dies. Per a tota la resta d'intervencions quirúrgiques s'estableixen uns terminis de referència segons prioritització basant-se en criteris clínics i socials de 90 dies (prioritat preferent), 180 dies (prioritat mitjana) i 365 dies (prioritat baixa). Cal tenir present també que a partir de l'1 de maig de 2015, amb la publicació al DOGC de l'Ordre SLT/101/2015, de 21 d'abril, van deixar de tenir un termini màxim garantit d'accés de 180 dies els procediments quirúrgics següents: alliberament del canal carpià (nervi del canell), amigdalectomia, artroscòpia, circumcisió, colecistectomia (extirpació de la vesícula biliar), hàlux valg (galindó), herniorràfia femoral (intervenció d'hèrnia inguinal), histerectomia (extirpació de l'úter), prostatectomia (extirpació de la pròstata), quist pilonidal (quist del sacre), varices, vasectomies i septoplastia (reconstrucció de l'envà nasal). A partir de llavors, aquestes intervencions quirúrgiques programades passen a tenir els terminis de referència segons prioritització anteriorment comentats. Alhora, per a les proves diagnòstiques

Al mes de desembre de 2016, el nombre de pacients en llista d'espera per a procediments quirúrgics és un 2,5% més elevat que un any abans. Aquest resultat s'explica sobretot per l'increment del 4,9% de la llista d'espera dels procediments quirúrgics amb terminis de referència segons prioritització facultativa, que són els més voluminosos.³²⁶

En sentit positiu, val a destacar la reducció del 7,0% de la llista d'espera de les intervencions de cataractes, pròtesi de maluc i pròtesi de genoll, la qual cosa ha permès reduir el percentatge de pacients que supera el termini màxim garantit (180 dies) del 17,2% al 9,0% en només dotze mesos. Tanmateix, la proporció de pacients que supera aquest límit temporal continua sent molt elevada, particularment en el cas de les intervencions de pròtesi de genoll, en què assoleix el 34,%, (vegeu taula IV.2.A.T8 de l'annex).

Aquest percentatge també és elevat pel que fa als procediments quirúrgics amb terminis de referència. Al desembre del 2016, el 10,1% dels i les pacients per a alguna d'aquestes intervencions porta més de 365 dies en la llista d'espera. Es tracta d'un límit temporal que, en qualsevol cas, pren com a referent les intervencions quirúrgiques de prioritat baixa (365 dies) sense diferenciar internament els procediments amb assignació facultativa de prioritats més apressants (*i.e.* preferents: 90 dies com a termini referència, i mitjana: 180 dies com a termini de referència).

Pel que fa a les proves diagnòstiques demanades per primera vegada amb terminis de referència, al desembre del 2016 hi ha 135.813 pacients en llista d'espera, és a dir, el 6,7% menys que al desembre del 2015. Tot i aquesta millora, el 29,7% dels i les pacients supera els 90 dies de referència establert per a les proves amb prioritat ordinària. Aquest percentatge d'incompliment del termini de referència tampoc no té en compte que hi ha pacients pendents de fer-se proves amb una assignació de prioritat més peremptòria (*i.e.* preferent: 30 dies). D'altra banda, es desconeix l'evolució dels terminis d'espera fins al moment en què els i les pacients obtenen els diagnòstics de les proves (*i.e.* la segona visita).

Finalment, quant a les primeres visites de consultes externes, al desembre del 2016 el nombre de pacients en llista d'espera és de 532.229, el 19,0% menys que dotze mesos abans. Novament, els esforços del Departament de Salut per reduir les llistes d'espera no aconsegueixen mitigar el problema dels temps d'espera: el 37,6% dels i les pacients supera els 90 dies de referència fixat per a les visites amb prioritat ordinària (només 0,4 punts per sota del desembre del 2015), una xifra que no distingeix l'existència de primeres visites de consultes externes en llista d'espera amb assignació facultativa de prioritat preferent (30 dies).

El fet que en determinats procediments el temps mitjà d'espera de les persones que ja han estat intervingudes hagi estat inferior al temps mitjà d'espera de les que estan pendents de ser-ho és indicatiu de les dificultats que hi ha per reduir les llistes i els temps d'espera en aquest tipus d'intervencions (vegeu taula IV.2.A.T8 de l'annex). Això succeeix en el cas dels procediments quirúrgics amb terminis de referència, en relació amb els quals els i les pacients pendents d'intervenció porten de mitjana 188 dies esperant mentre que els i les pacients que ja han estat intervinguts van haver d'esperar 132 dies de mitjana. A més, tal com ha indicat el Síndic de Greuges,³²⁷ cal tenir present que els temps mitjans d'espera englo-

demanades per primera vegada i per a les primeres visites de consulta externa les ordres 101 i 102 fixen uns terminis de referència segons prioritització basant-se en criteris clínics i socials de 30 dies (prioritat preferent) i 90 dies (prioritat ordinària). En relació amb les primeres, es tracta de proves que s'utilitzen per elaborar un diagnòstic i no per fer un seguiment d'una patologia reconeguda. Aquestes proves diagnòstiques són les següents: colonoscòpia, ecocardiografia, ecografia abdominal, ecografia ginecològica, ecografia urològica, electromiograma, endoscòpia esofagogastrica, ergometria, gammagrafia, mamografia, ressonància magnètica, tomografia axial computada (TAC) i polisomnografia. Les exploracions de control o seguiment i les proves de cribratge, com per exemple les mamografies del Programa de detecció precoç del càncer de mama, no es consideren proves diagnòstiques ni tampoc les proves diagnòstiques urgents, atesa la seva immediatesa.

³²⁶ Les dades sobre llistes d'espera provenen dels informes i les taules publicades al lloc web del Departament de Salut sobre [llistes d'espera de salut](#). Consulta: maig de 2017.

³²⁷ [Informe al Parlament 2013](#). Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya, 2014. Consulta: maig de 2017.

ben, d'una banda, compliments i incompliments dels temps màxims i de referència i, de l'altra, desigualtats importants en els temps mitjans d'accés a les diferents intervencions, proves i visites en funció del territori i del centre hospitalari.³²⁸

TAULA IV.2.T1 Indicadors principals sobre llistes d'espera. Catalunya, desembre de 2015 - desembre de 2016

Tipologia	Indicador	Desembre 2015	Desembre 2016	Variació desembre 2015-desembre 2016
Cirurgia oncològica	Pacients en llista d'espera	1.761	1.756	-0,3 ¹
	% de pacients que supera el termini màxim garantit de 45 dies	1,2	0,7	-0,5
	% de pacients que supera el termini màxim garantit de 60 dies	0,2	1,1	0,9
Cirurgia cardíaca	Pacients en llista d'espera	330	361	9,4 ¹
	% de pacients que supera el termini màxim garantit de 90 dies	0,0	0,0	0,0
Cataractes, pròtesis de maluc i pròtesis de genoll	Pacients en llista d'espera	32.339	30.075	-7,0 ¹
	% de pacients que supera el termini màxim garantit de 180 dies	17,2	9,0	-8,2
Procediments quirúrgics amb terminis de referència segons prioritació	Pacients en llista d'espera	126.374	132.621	4,9 ¹
	% de pacients que supera el termini de referència de 365 dies ²	16,9	10,1	-6,8
Total cirurgia		160.804	164.813	2,5¹
Proves diagnòstiques demanades per primera vegada amb terminis de referència segons prioritació	Pacients en llista d'espera	145.503	135.809	-6,7 ¹
	% de pacients que supera el termini de referència de 90 dies ³	25,7	29,7	4,0
Primeres visites de consultes externes amb terminis de referència segons prioritació	Pacients en llista d'espera	656.924	532.229	-19,0 ¹
	% de pacients que supera el període de referència de 90 dies ³	38,0	37,6	-0,4

Unitats: nombre de pacients i percentatge de pacients que superen temps màxim o garantits.

¹ Variacions percentuals. La resta de variacions són absolutes.

² Aquest percentatge engloba totes les intervencions quirúrgiques amb terminis de referència segons prioritació facultativa (preferent: 90 dies, mitjana: 180 dies, i baixa: 365 dies), però està calculat prenent indistintament com a límit temporal el termini de referència dels procediments amb prioritat baixa, és a dir, 365 dies.

³ Aquests percentatges engloben, respectivament, totes les proves diagnòstiques demanades per primera vegada i totes les primeres visites de consulta externa amb terminis de referència segons prioritació facultativa (preferent: 30 dies i ordinària: 90 dies), però estan calculats prenent indistintament com a límit temporal el termini de referència de les proves i les visites amb prioritat ordinària, és a dir, 90 dies.

Nota: el Departament de Salut actualitza les dades relatives a les llistes d'espera d'un determinat tall temporal en el moment de publicar les llistes d'espera del següent tall temporal. Per això, per a cadascun dels talls temporals s'ha optat per seleccionar, sempre que ha estat possible, les dades publicades en darrer lloc. En els informes de "presentació" de les llistes d'espera que elabora el Departament de Salut s'actualitzen semestralment els indicadors sobre el nombre de pacients en llistes d'espera i sobre el percentatge de pacients que superen els temps màxims garantits o de referència.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Salut.

De fet, l'any 2015 destaca l'elevat percentatge (el 62,5%) de motius de reclamació enregistrats a l'aplicació de gestió de reclamacions (GRE) que tenen a veure amb la demora excessiva per llista d'espera,

³²⁸ Vegeu, per a més informació, "Salut", a *Memòria socioeconòmica i laboral de Catalunya 2015*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya, 2016. Consulta: maig de 2017.

per llista d'espera per consulta/cita prèvia, per ingrés hospitalari, etc. Segueixen els motius de reclamació sobre qüestions assistencials (i.e. negativa d'assistència, insatisfacció d'assistència, manca de confiança en el metge, etc.) amb un 17,9%. La resta de grups de codificació (i.e. tracte, informació, documentació i hoteleria, habitabilitat i confort) oscil·len entre el 3% i el 6%. El nombre de reclamacions enregistrades l'any 2015 a l'aplicació GRE va ser de 46.783, xifra que representa un increment del 3% respecte del 2014 i del 18,5% respecte del 2008, any en què s'hi van presentar 39.463 reclamacions.³²⁹

En l'àmbit de la qualitat percebuda del sistema sanitari, durant l'any 2015 es disposa d'una nova edició del Pla d'enquestes de satisfacció del CatSalut (PLAENSA©) relativa a l'atenció primària i a l'atenció hospitalària amb internament.³³⁰ Pel que fa als resultats, la satisfacció global de l'atenció rebuda pels i les pacients enquestats assoleix 7,94 i 8,43 punts, respectivament, sobre 10.³³¹ Aquests resultats són equiparables als de l'edició anterior d'aquests àmbits sanitaris (any 2002) i encara que la majoria de preguntes se situen dins l'àrea d'excel·lència, és possible identificar alguns marges de millora. Així, a l'atenció primària destaquen en l'àmbit de millora aspectes com el temps que es triga quan es truca per telèfon, la facilitat per al dia de visita i la puntualitat per entrar a consulta, i a l'atenció hospitalària amb internament un sol ítem referit al menjar.

Val a dir que, a més d'aquests estudis entre persones usuàries, també es disposa de les valoracions que ha realitzat la població en general respecte d'aquests serveis, amb independència que els hagin utilitzat, obtingudes a través del Baròmetre sanitari de Catalunya. En aquest estudi, l'atenció primària va obtenir l'any 2015 una valoració de 7,16 sobre 10 i l'atenció hospitalària amb internament 6,90 sobre 10.³³² En la primera onada de l'estudi per a l'any 2016, les puntuacions obtingudes per a aquests àmbits de l'atenció sanitària són 7,13 i 7,02, respectivament.³³³

13.4. EL FINANÇAMENT DE LA SALUT

El pressupost de l'Agrupació Salut es prorroga...

El pressupost de l'Agrupació Salut de la Generalitat de Catalunya no ha variat l'any 2016, atès que s'ha prorrogat el pressupost del sector públic de la Generalitat de Catalunya.

però les obligacions reconegudes disminueixen el 7,4%.

En canvi, les obligacions reconegudes de salut han disminuït el 7,4% i s'han situat en 9.495,6 milions d'euros. Malgrat aquesta disminució, que ha estat de 754,4 milions d'euros, les obligacions reconegudes encara estan per sobre del pressupost de l'Agrupació Salut de l'any 2015.

Malgrat això, la despesa en salut no presenta una reducció respecte de la que hi havia l'any 2008.

També s'ha de dir que l'import de les obligacions reconegudes de l'any 2016 està 472,6 milions d'euros per damunt del que tenien l'any 2008. Per tant, la despesa en salut de l'any 2016 no presenta una reducció respecte del nivell de despesa que hi havia quan va començar la crisi.

³²⁹ *Memòria del CatSalut 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

³³⁰ Amb l'objectiu d'incorporar una línia nova de recerca en aquests estudis, l'any 2015 es va dur a terme l'etapa qualitativa per conèixer les percepcions dels i les pacients sobre la cirurgia major ambulatoria (CMA).

³³¹ *Memòria del CatSalut 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

³³² *Baròmetre sanitari de Catalunya 2015: novembre de 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2016. Consulta: maig de 2017.

³³³ *Baròmetre sanitari de Catalunya 2016: 1ª onada - Juliol de 2016*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, novembre de 2016. Consulta: maig de 2017.

Els indicadors de despesa relativa de salut respecte del PIB (4,2%) i de la població (1.274,9 euros per càpita) han tingut un comportament a la baixa en el darrer any 2016, però manifesten un augment discret en relació amb els imports de l'any 2008 (0,1 punts percentuals de PIB i 38,5 euros per càpita).

TAULA IV.2.T2 Pressupost de despeses de salut i del total del sector públic de la Generalitat i obligacions reconegudes, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016	2015-2016	2008-2016
Agrupació Salut	9.181,6	9.181,6	8.688,5	8.847,7	8.847,7	0,0	-509,8
Total sector públic	37.024,5	37.024,5	36.132,7	36.942,9	36.942,9	0,0	2.192,9
Salut / sector públic (%)	24,8	24,8	24,0	23,9	23,9	0,0	-3,0
Obligacions reconegudes	8.694,8	8.268,9	8.895,7	10.250,0	9.495,6	-754,4	472,6
Variació (%)	-11,4	-4,9	7,6	15,2	-7,4	-	-
Obligacions / Agrupació Salut (%)	94,7	90,1	102,4	115,9	107,3	-8,5	10,9
Obligacions Salut / PIB (%)	4,3	4,1	4,3	4,8	4,2	-0,5	0,1
Obligacions Salut per càpita (euros)	1.156,9	1.105,6	1.196,6	1.380,5	1.274,9	-105,7	38,5

Unitats: milions d'euros, salut per càpita en euros i percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya i Idescat.

Una de les qüestions que podem analitzar amb detall és la corresponent als principals indicadors de **despesa farmacèutica**.

L'aportació dels usuaris sobre el PVP es manté constant l'any 2016...

L'any 2016 l'import líquid³³⁴ total augmenta en 39,4 milions d'euros (2,7%) i se situa en 1.484,9 milions d'euros. També augmenta l'import líquid per recepta i per habitant, però el percentatge d'aportació dels usuaris sobre el PVP (9,4%) es manté pràcticament constant atès l'increment de 5,2 euros (2,4%) en el PVP per habitant.

però ha augmentat 4 punts percentuals respecte la de l'any 2008.

En relació amb l'any 2008, l'import líquid total és de 384,3 milions d'euros menys que, malgrat una lleugera reducció de les receptes per habitant (0,9) i un retrocés considerable del preu de venda al públic per habitant (50,7 euros), provoca un increment del percentatge d'aportació dels usuaris sobre el PVP de 4 punts percentuals.

Les receptes dels pensionistes representen el 74,2% del total de les receptes i el 79,1% de l'import líquid total. Aquests percentatges s'han mantingut estables en el darrer any i, respecte els de l'any 2008, s'observa un augment significatiu d'1,6 punts percentuals en el primer.

TAULA IV.2.T3 Principals indicadors de despesa farmacèutica. Catalunya, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016	2015-2016	2008-2016
Total import líquid (milions d'euros)	1.561,9	1.412,0	1.442,7	1.445,5	1.484,9	39,4	-384,3
Receptes per habitant	18,7	17,4	17,9	18,1	18,2	0,1	-0,9
Import líquid per recepta (euros)	11,1	10,9	10,9	10,8	11,0	0,2	-2,5
Import líquid per habitant (euros)	207,8	189,2	194,1	194,7	199,4	4,7	-56,7

³³⁴ L'import líquid és la suma del preu de venda al públic (PVP) menys l'aportació de l'usuari.

% Receptes de pensionistes / total de receptes	73,3%	73,5%	74,1%	74,3%	74,2%	-0,1%	1,6%
% Import líquid de pensionistes / total import líquid	78,9%	78,3%	78,7%	79,0%	79,1%	0,0%	0,0%
PVP per habitant (euros)	221,8	209,4	214,1	214,8	220,0	5,2	-50,7
% d'aportació dels usuaris sobre el PVP	6,3%	9,7%	9,4%	9,3%	9,4%	0,0%	4,0%

Unitats: milions d'euros, nombre de receptes, euros i percentatges.

Nota: l'import líquid és la suma del preu de venda al públic (PVP) menys l'aportació de l'usuari.

Font: Gerència d'Atenció Farmacèutica i Prestacions Complementàries. CatSalut.

Pel que fa als **envasos farmacèutics**, el seu nombre creix el 0,4% i es passen a consumir 131.567.556 l'any 2016. No hi ha cap canvi en la distribució dels envasos farmacèutics de la classificació ATC. Les tres primeres posicions segueixen estant ocupades pel sistema nerviós (27,2%), el sistema cardiovascular (26,1%) i el tracte alimentari i metabolisme (15,6%). En aquestes partides, precisament, s'ubiquen els canvis 2015-2016 més pronunciats: el sistema nerviós guanya 0,4 punts percentuals mentre que el tracte alimentari i metabolisme perd 0,3 punts percentuals. Vegeu la taula de distribució dels envasos farmacèutics per grups de la classificació ATC (anatòmica-terapèutica-química). Catalunya, 2012-2016 a l'annex.

El següent punt que cal considerar és la **despesa sanitària de les famílies**.

Es comprova que a Catalunya aquesta despesa disminueix en 20,6 milions d'euros i se situa en 3.367,7 milions d'euros. Representa el 39,3% de la despesa pública pressupostada en salut de la Generalitat i de les corporacions locals i el 32,9% de les obligacions reconegudes de l'Agrupació Salut.

En relació amb l'any 2008, la despesa privada en salut de l'any 2015 és superior en 551 milions d'euros i ha crescut per sobre del que ho ha fet la despesa pública pressupostada en salut (9,2 punts percentuals) i de les obligacions reconegudes en salut de la Generalitat (1,6 punts percentuals).

Catalunya presenta uns indicadors de despesa privada en salut superiors als d'Espanya en percentatge de la despesa pública pressupostada, en percentatge del total de la despesa privada i per càpita. Vegeu la taula següent.

TAULA IV.2.T4 Despesa sanitària de les famílies. Catalunya i Espanya, 2012-2015

Catalunya	2012	2013	2014	2015	2014-2015	2008-2015
Despesa privada en salut	3.026,2	2.991,5	3.388,3	3.367,7	-20,6	551,0
% respecte de la despesa pública pressupostada en salut (CA i CL)	34,2	33,7	40,4	39,3	-1,1	9,2
% respecte de les obligacions reconegudes en salut de la GC	34,8	36,2	38,1	32,9	-5,2	1,6
% respecte del total de la despesa privada	3,4	3,5	3,9	3,8	-0,1	0,9
Despesa privada en salut per càpita	402,7	400,0	455,8	453,6	-2,2	67,6
Espanya	2012	2013	2014	2015	2014-2015	2008-2015
Despesa privada en salut	16.223,3	15.843,1	17.474,9	17.859,5	384,6	630,3
% respecte de la despesa pública pressupostada en salut (CA i CL)	28,6	29,4	32,6	32,6	-0,1	2,4
% respecte del total de la despesa privada	3,2	3,2	3,5	3,5	0,0	0,4

Despesa privada en salut per càpita	346,5	339,0	375,7	384,5	8,8	7,2
--	-------	-------	-------	-------	-----	-----

Unitats: despesa en milions d'euros, despesa per càpita en euros i percentatges.

Nota: la despesa privada en salut no inclou les assegurances lligades a la sanitat per malaltia i accident.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars, Idescat i Ministeri d'Hisenda i AAPP.

A continuació analitzarem la **despesa sanitària total per agents destacats** en percentatge del PIB.

Constatem que la despesa sanitària total representa el 5,8% del PIB de Catalunya l'any 2015. La despesa sanitària pública constitueix la part principal (4,2%) de la despesa total en la qual destaca la despesa de la Generalitat (4,1%). La despesa sanitària privada equival a l'1,6% del PIB restant.

TAULA IV.2.T5 Despesa sanitària total per agents destacats en percentatge del PIB. Catalunya, 2012-2015

Catalunya	2012	2013	2014	2015	2014-2015	2008-2015
Total	6,1	6,1	6,0	5,8	-0,1	0,0
Sanitat pública¹	4,5	4,6	4,3	4,2	-0,1	-0,3
Generalitat de Catalunya	4,5	4,5	4,2	4,1	-0,1	-0,2
Entitats locals	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Sanitat privada²	1,6	1,5	1,7	1,6	-0,1	0,3
Espanya	2012	2013	2014	2015	2014-2015	2008-2015
Total	7,0	6,8	6,9	6,8	-0,1	0,1
Sanitat pública¹	5,5	5,2	5,2	5,1	-0,1	0,0
Total comunitats	5,4	5,2	5,1	5,0	-0,1	0,0
Entitats locals	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Sanitat privada²	1,6	1,5	1,7	1,7	0,0	0,1

Unitats: percentatges.

(1) No inclou les mutualitats públiques.

(2) No inclou les assegurances lligades a la salut.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars, Idescat i Ministeri d'Hisenda i AAPP.

En el darrer any 2015, s'aprecia una lleugera reducció del pes d'aquesta despesa en el PIB (0,1 punts percentuals) que afecta per igual tots els seus components a excepció de les corporacions locals, que mantenen la seva participació constant.

En relació amb l'any 2008, no s'altera el pes de la despesa sanitària total respecte del PIB, però s'observa una redistribució del seu pes entre la sanitat pública, que perd 0,3 punts percentuals, i la sanitat privada, que guanya 0,3 punts percentuals.

La despesa sanitària en salut de Catalunya està un punt percentual per sota del PIB de la del conjunt d'Espanya (2015) a causa del pes inferior de la despesa pública en salut.

Catalunya presenta una intensitat de la despesa sanitària total respecte del PIB inferior en un punt percentual a la del conjunt d'Espanya, que està explicada majoritàriament pel pes inferior de la sanitat pública (0,9 punts percentuals).

A títol indicatiu voldríem comentar que, si considerem tots els proveïdors d'atenció mèdica possibles, el pes de la despesa sanitària total sobre el PIB d'Espanya augmenta fins al 9% i que aquest pes està per sota del que té a països com Alemanya (11,1%) i els EUA (16,9%). Vegeu la taula "Despesa total, pública i privada en salut sobre el PIB. Comparació internacional, 2012-2015" a l'annex.

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb la salut aprovada durant l'any 2016, vegeu el [Recull normatiu al web del CTESC](#).

14. EDUCACIÓ, FORMACIÓ I QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL

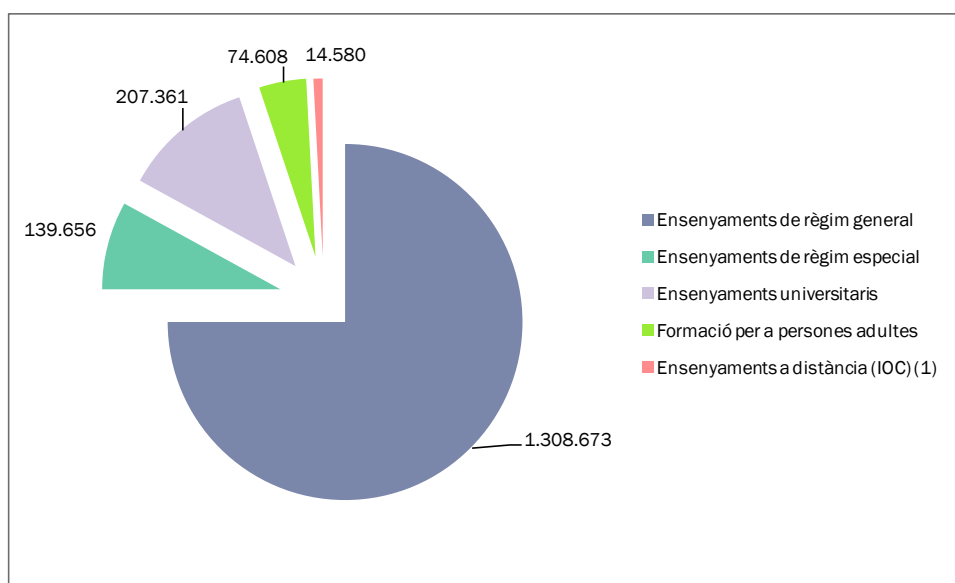
14.1. POBLACIÓ CATALANA EN ACTIVITATS FORMATIVES

L'objectiu d'aquest apartat és analitzar les dades disponibles sobre la participació de la població catalana en activitats formatives impartides en el sistema educatiu i el sistema universitari de Catalunya. Complementa aquesta anàlisi el tractament de les dades disponibles sobre la formació professional per a l'ocupació que conté el capítol III, apartat 2.

Un any més creix lleugerament el nombre de persones que es formen en el sistema educatiu i universitari de Catalunya, si bé hi ha diferències per estudis i tipus de formació.

El curs 2015-2016 s'han format en el sistema educatiu i universitari de Catalunya 1.744.878 persones, 13.666 més que el curs anterior (el 0,8%). Ara bé, aquest creixement no és homogeni en els diferents nivells d'estudi: d'una banda, creix l'alumnat dels ensenyaments de règim general, de règim especial i de la formació de persones adultes, mentre que de l'altra davalla el dels ensenyaments universitaris i el matriculat a l'Institut Obert de Catalunya (IOC). Vegeu les taules IV.3.A.T1, IV.3.A.T2, IV.3.A.T3, IV.3.A.T4 i IV.3.A.T5 de l'annex.

GRÀFIC IV.3.G1 Nombre de persones que s'han format en el sistema educatiu i universitari de Catalunya, curs 2015-2016

Unitats: nombres absoluts.

(1) Correspon a l'alumnat matriculat el darrer trimestre o semestre del curs.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament d'Ensenyament i el Departament d'Empresa i Coneixement.

L'alumnat dels ensenyaments de règim general és el majoritari i el que creix més en termes absoluts (10.533 estudiants més). En termes relatius aquest creixement suposa el 0,8% més que el curs 2014-2015. Aquesta evolució segueix el mateix patró registrat els darrers anys: per quart curs consecutiu davallen les cohorts més joves (l'alumnat de l'educació infantil),³³⁵ mentre que les cohorts escolaritzades en l'educació primària i secundària continuen creixent, fruit de l'evolució demogràfica.

³³⁵ Per tal de garantir l'accés de tot l'alumnat a l'educació infantil, el curs 2015-2016 s'ha implantat a la demarcació de les Terres de l'Ebre i la de Lleida el Pla experimental del primer cicle d'educació infantil en escoles rurals. [Ordre ENS/273/2015, de 25 d'agost](#). DOGC núm. 6951, de 07.09.2015.

L'FP inicial continua creixent any rere any.

Amb tot, la formació professional (FP) inicial registra els increments més intensos al llarg del període analitzat, tal com s'observa en la taula IV.3.T1. Aquest creixement sostingut respon, entre d'altres motius, a un major interès de la població vers aquests estudis, en valorar-ne el seu caràcter professionalitzador. Així mateix, cal tenir en compte l'esforç de les administracions per fomentar aquests estudis i dotar-los de la qualitat i la flexibilitat necessàries per millorar la qualificació professional de les persones i alhora respondre a les necessitats del mercat de treball.

TAULA IV.3.T1 Alumnat dels ensenyaments de règim general, per nivell d'estudis. Catalunya, cursos 2009-2010 a 2015-2016

	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	TCAA ¹
Ed. infantil 1r cicle	86.076	88.552	91.933	84.244	82.091	79.031	79.027	-1,4
Ed. infantil 2n cicle	238.773	241.875	246.976	245.474	241.595	234.371	228.758	-0,7
Ed. primària	428.845	442.494	452.887	460.584	466.813	476.558	481.663	2,0
Ed. especial	6.615	6.369	6.568	6.744	6.929	7.147	7.286	1,6
ESO	274.134	276.689	281.272	285.461	287.145	291.734	298.472	1,4
PQPI / PFI ²	6.281	7.047	7.113	7.537	7.668	6.929	7.142	2,2
Batxillerat	85.062	84.289	85.640	87.377	88.538	87.828	89.125	0,8
CFGM	45.597	48.344	53.090	56.304	55.742	58.149	60.068	4,7
CFGS	43.563	46.167	49.180	51.100	53.237	56.393	57.132	4,6
Total	1.214.946	1.241.826	1.274.659	1.284.825	1.289.758	1.298.140	1.308.673	1,2

Unitats: nombres absoluts i taxa en percentatges.

(1) TCAA: taxa de creixement anual acumulatiu.

(2) A partir del curs 2014-2015 els PFI substitueixen els PQPI.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament d'Ensenyament.

Un exemple d'aquests esforços són les mesures flexibilitzadores de l'oferta d'FP inicial, que tenen per finalitat millorar la formació al llarg de la vida, possibilitar l'adaptació a les situacions personals i professionals de l'alumnat i millorar l'oferta i la qualitat de l'educació. La taula IV.5.A.T6 de l'annex conté informació relativa a aquestes mesures per al curs 2016-2017.

Cal destacar que el CTESC elabora en l'actualitat un informe sobre una d'aquestes mesures flexibilitzadores: l'FP en alternança simple o dual. L'objectiu de l'informe és fer una descripció de les primeres experiències de l'FP en alternança en el sistema educatiu, detectar punts forts i febles, així com consensuar un seguit de recomanacions al Govern. La taula següent recull algunes dades sobre aquesta modalitat formativa, si bé l'informe conté una anàlisi més exhaustiva de la informació disponible.³³⁶

³³⁶ Es preveu que l'informe es faci públic durant el mes de setembre de 2017.

TAULA IV.3.T2 Principals dades sobre la implantació de l'FP en alternança (simple o dual) en el sistema educatiu. Catalunya, cursos 2012-2013 a 2016-2017

	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Alumnat matriculat¹	590	2.116	3.718	5.075	7.809
Centres educatius	25	49	112	171	200
Empreses o entitats	118	251	645	2.500	n.d.

Unitats: nombres absoluts.

(1) Cal tenir en compte que no tot l'alumnat matriculat en programes d'alternança fa una estada formativa a l'empresa. Per a més informació, vegeu l'informe del CTESC sobre l'FP dual.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament d'Ensenyament.

Hi ha un important desajust entre l'oferta i la demanda en l'FP inicial.

A banda de considerar l'alumnat matriculat en els ensenyaments d'FP inicial, també cal tenir en compte la demanda d'aquests estudis que no és atesa per la manca de places, així com l'existència de places ofertes que queden vacants per la manca de preinscripcions. Així, el curs 2016-2017 hi ha hagut 6.990 sol·licituds de preinscripció en CFGM i 4.225 en CFGS no cobertes per l'oferta existent i, al mateix temps, 2.417 places de CFGM i 4.396 de CFGS que no han estat demanades. Tal com es constata en les taules IV.3.A.T7 i IV.3.A.T8 de l'annex, hi ha 20 CFGM i 32 CFGS en els quals la demanda és superior a l'oferta, mentre que són 43 els CFGM i 58 els CFGS en què la situació és la inversa.

Les famílies amb més demanda no satisfeta són sanitat i activitats físiques i esportives.

Les principals famílies on la demanda és superior a l'oferta, tant en els CFGM com en els CFGS, són sanitat i activitats físiques i esportives. En els CFGM també hi ha demanda no satisfeta en les famílies professionals d'informàtica i comunicacions i transport i manteniment de vehicles, mentre que en els CFGS destaquen les famílies de serveis socioculturals i a la comunitat i imatge i so. En canvi, en les famílies d'administració i gestió i d'electricitat i electrònica l'oferta és superior a la demanda (tant en CFGM com en CFGS). En els CFGM hi ha també nombroses places no demanades en cicles de les famílies professionals d'instal·lació i manteniment, mentre que en CFGS destaquen els cicles de les famílies de comerç i màrqueting i informàtica i comunicacions.

Quatre de cada cinc alumnes d'origen estranger assisteixen a centres públics.

L'alumnat d'origen estranger manté la tendència decreixent dels darrers cursos, si bé aquest curs únicament davalla el 0,3% (vegeu la taula IV.3.A.T9 de l'annex). Any rere any, continua l'elevada concentració d'aquest alumnat en els centres de titularitat pública, atès que quatre de cada cinc alumnes d'origen estranger assisteixen a centres públics.

Aquest fet, juntament amb altres característiques de la composició social dels centres, pot fomentar la segregació escolar, tal com constata el darrer informe del Síndic de Greuges.³³⁷ L'informe considera que la segregació escolar afecta el rendiment acadèmic global del sistema a la vegada que pot amenaçar la cohesió social. Aquest estudi fa una acurada i extensa diagnosi de la situació actual del sistema educatiu català i conclou que la coexistència de diversos factors han motivat una diferenciació creixent de l'oferta educativa, que alhora ha afavorit la tria selectiva dels centres i el desenvolupament d'una triple xarxa de centres, amb independència de la seva titularitat: escoles d'alta complexitat, escoles de complexitat mitjana i escoles de baixa complexitat (tenint les escoles concertades una presència menor en les primeres i major en les darreres).

³³⁷ Síndic de Greuges de Catalunya (2016). *La segregació escolar a Catalunya (II): condicions d'escolarització*. Barcelona: el Síndic. Consulta a: http://www.sindic.cat/site/unitFiles/4228/Informe%20segregacio%20escolar_II_condicions_escolaritzacio_ok.pdf.

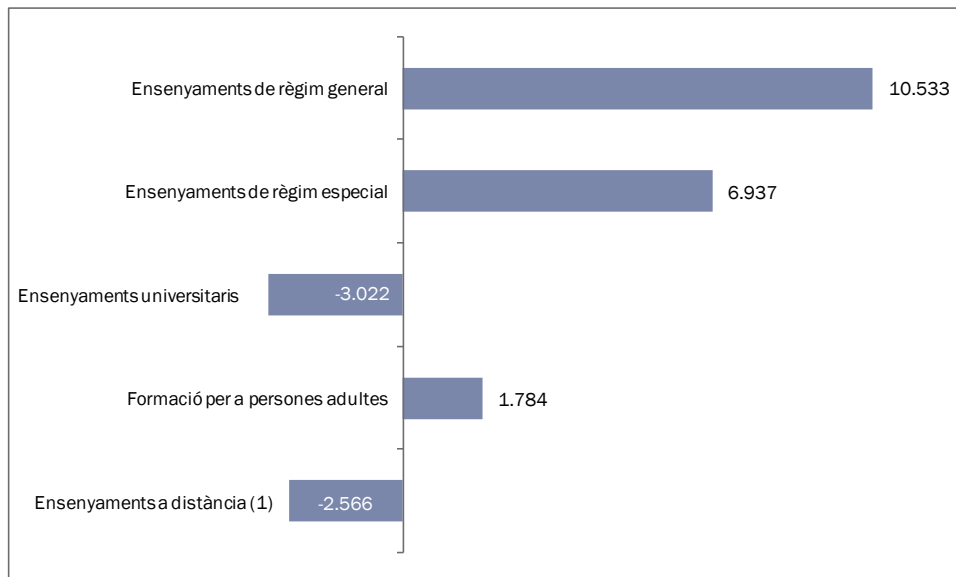

A més de l'alumnat dels ensenyaments de règim general, creix el dels ensenyaments de règim especial i la formació per a persones adultes...

D'altra banda i retornant als estudis que registren increments de l'alumnat, cal mencionar els ensenyaments de règim especial i la formació per a persones adultes, on l'alumnat creix el 5,2% i 2,4%, respectivament, tal com reflecteix el gràfic IV.3.G2. El curs 2015-2016 l'oferta formativa dirigida a les persones adultes inclou per primer cop el curs d'accés al CFGS, que ha comptat amb una bona acollida, atès que s'hi ha matriculat 6.000 persones. Aquest curs i el d'accés als CFGM (que també incrementa l'alumnat) compensen la davallada registrada en la majoria de les altres activitats formatives que s'imparteixen per a persones adultes (vegeu la taula IV.3.A.T5 de l'annex).

Precisament la formació de la població adulta centra un gruix important dels pronunciaments de les institucions europees relatius a l'educació. Entre aquests destaca la Comunicació de la Comissió Europea sobre una nova agenda de capacitats per a Europa,³³⁸ en la qual insta els estats membres a enfortir les competències bàsiques de la població, sobretot la no qualificada. Considera que cal potenciar les competències clau, així com apostar perquè tota la població tingui com a mínim un nivell bàsic de competències digitals. Ateses les noves tendències econòmiques i socials, a parer de la Comissió la competència digital no només esdevé necessària per a tota la ciutadania per saber utilitzar la tecnologia, sinó també per innovar i liderar la seva aplicació. Aquest objectiu és tot un repte, atès que gairebé la meitat de la població de la UE no té competències digitals bàsiques i el 20% no té en absolut cap mena de competència digital. Recollint algunes de les propostes de la Comissió, el Consell també es fa ressò de la importància d'aquestes competències i el perill implícit d'esclatxa digital³³⁹ i aposta per la necessitat de millorar les capacitats de la població adulta.³⁴⁰

GRÀFIC IV.3.G2 Distribució dels nous estudiants per tipus d'estudi o formació. Catalunya, curs 2015-2016

Unitats: nombres absoluts.

(1) Correspon a l'alumnat matriculat el darrer trimestre o semestre del curs.

Nota: Dades actualitzades amb data 21 de març de 2017.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament d'Ensenyament i el Departament d'Empresa i Coneixement.

³³⁸ Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions – Una nova Agenda de capacitats per a Europa. Treballar junts per a reforçar el capital humà, l'ocupabilitat i la competitivitat. (COM (2016) 381 final, de 10 de juny de 2016.

³³⁹ Resolució del Consell sobre "Una nova Agenda de capacitats per a una Europa integradora i competitiva". DOUE C 467, de 15.12.2016.

³⁴⁰ Recomanació del Consell, de 19 de desembre de 2016, relativa a Itineraris de millora de les capacitats: Noves oportunitats per a adults. DOUE C 484, de 24.12.2016.

mentre que davalla a l'IOC i les universitats.

El gràfic anterior també reflecteix com els ensenyaments a distància i els universitaris perden estudiants. L'alumnat universitari continua la tendència decreixent dels darrers cursos (vegeu la taula IV.3.A.T3 de l'annex), si bé aquesta davallada es concentra principalment en les universitats amb més estudiants (la UB, la UAB o la UPC). La reducció del nombre d'estudiants pot explicar-se, entre d'altres factors, per l'evolució demogràfica, per l'aposta dels joves per l'FP inicial, atesa la seva capacitat d'inserció laboral i pels efectes d'algunes mesures adoptades per fer front a la crisi econòmica, com ara l'augment de les taxes universitàries i dels preus públics. Al llarg de l'any 2016 diversos estudis³⁴¹ confirmen aquesta darrera explicació.

D'altra banda, a més d'analitzar el nombre de persones que es formen, cal tenir en compte també el professorat, un dels agents clau de la formació. Atesa la importància dels ensenyaments de règim general sobre el total de persones que s'han format durant el curs 2015-2016 (el 75%), es comenta tot seguit l'evolució del professorat en aquestes etapes.

El curs 2015-2016 davalla la ràtio d'alumnes per docent...

Així, el curs 2015-2016 el professorat creix per tercer curs consecutiu, si bé no assoleix el total del curs 2010-2011 (vegeu la taula IV.3.A.T10 de l'annex). Altrament, atès que l'increment de l'alumnat és menys intens que el del professorat (0,8% vs. 1,9%), la ràtio d'alumnes per docent davalla lleugerament el curs 2015-2016 en passar de 12,1 a 11,9 (vegeu la taula IV.3.A.T11 de l'annex).

i la ràtio d'alumnes per grup, sobretot a l'FP inicial.

De manera paral·lela, la ràtio d'alumnes per grup o classe també davalla respecte del curs anterior, en passar de 23,2 alumnes per grup a 23,1 (vegeu el gràfic IV.3.A.G1 de l'annex). Aquest decrement és més intens en els CFGM i sobretot en els CFGS, si bé en tots els casos és superior al curs 2012-2013, primer curs en què es van aplicar les mesures d'estalvi de la despesa pública i que van suposar un augment del nombre d'alumnes a l'aula.³⁴² D'altra banda, cal destacar que aquesta ràtio no és homogènia en tots els nivells educatius: el primer cicle d'educació infantil i l'educació especial tenen les ràtios més baixes, mentre que a l'educació secundària tenen les més altes, especialment l'ESO i el batxillerat.

Igualment, en funció de la titularitat del centre hi ha diferències (vegeu el gràfic IV.3.A.G2 de l'annex). Així, la ràtio és més alta en els centres privats en les etapes corresponents a l'educació obligatòria, mentre que la situació és inversa en l'educació postobligatòria (batxillerat i formació professional).

14.2. EL FINANÇAMENT DE L'EDUCACIÓ

La despesa pública en educació de la Generalitat augmenta per segon any consecutiu l'any 2016...

La despesa pública en educació de la Generalitat de Catalunya l'any 2016 augmenta en 148,4 milions d'euros (el 2,7% respecte de l'any 2015) i se situa en 5.523,6 milions d'euros. Així, es confirma el canvi de tendència que es va observar l'any 2015 quan es va aturar la davallada que aquesta despesa portava des de l'any 2010.

però és inferior a la que hi havia l'any 2008 en més de 500 milions d'euros.

³⁴¹ Ariño, A., Sintès, E. (2016). *Via Universitària: Ser estudiant universitari avui*. Informes breus, 62. Barcelona: Fundació Bofill.

Arcas, O., Peñas, C., Sacristán, V. (2016). *¿Por qué precios tan distintos? Precios y tasas en las universidades públicas en España, curso 2016/17*. Observatori del Sistema Universitari.

³⁴² Reial decret llei 14/2012, de 20 d'abril, de mesures urgents de racionalització de la despesa pública en l'àmbit educatiu. BOE núm. 96, de 21.04.2012.

Ara bé, la despesa en educació de la Generalitat de l'any 2016 és inferior a la que hi havia l'any 2008 en més de 500 milions d'euros.

Aquests resultats generals es reproduïxen tant per a la despesa en educació no universitària com per a les transferències de l'Administració de la Generalitat a les universitats.

La despesa en educació de la Generalitat representa el 2,5% del PIB de Catalunya, però queda lluny del màxim que va aconseguir l'any 2009, que va ser del 3,1%. En termes de població, la despesa en educació de la Generalitat de Catalunya equival a 741,6 euros per càpita.

TAULA IV.3.T3 Despesa pública en educació de la Generalitat de Catalunya, 2013-2016

	2013	2014	2015	2016	2015-2016	2008-2016
Educació no universitària	4.325,9	4.220,1	4.595,4	4.729,3	133,9	-341,1
Transferències a les universitats	725,2	722,9	779,8	794,3	14,5	-189,4
Total despesa pública en educació	5.051,1	4.943,0	5.375,2	5.523,6	148,4	-530,5
Programa Educació = 100	92,3	101,9	102,7	105,5	2,8	0,6
% PIB	2,5	2,4	2,5	2,5	0,0	-0,3
Per càpita	675,4	664,9	724,0	741,6	17,6	-87,9

Unitats: milions d'euros, percentatges i euros.

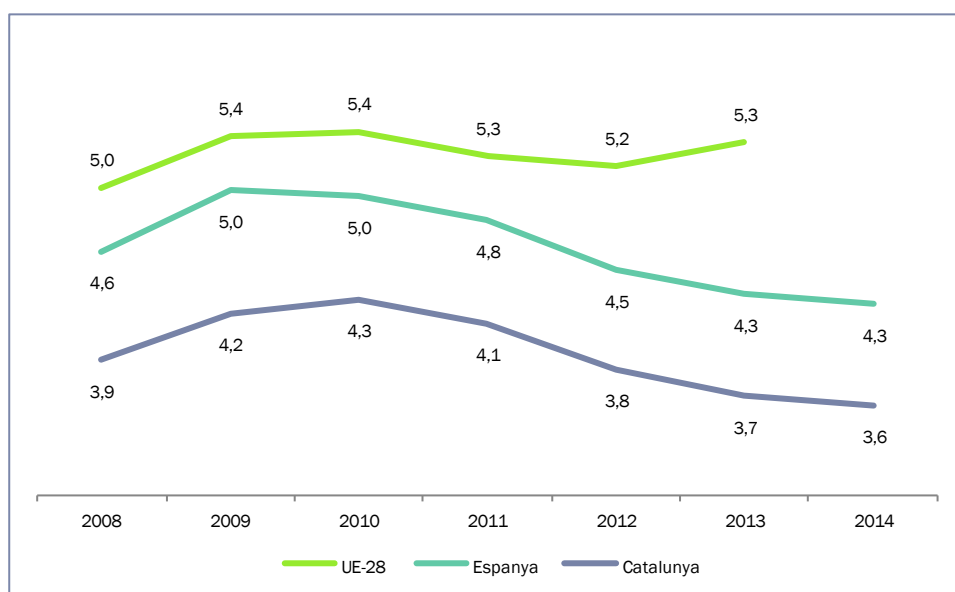
Font: elaboració pròpia a partir dels departaments d'Ensenyament i d'Empresa i Coneixement i d'Idescat.

Per altra banda, si tenim en compte la despesa en educació que fan altres administracions diferents de la Generalitat com són el Ministeri d'Educació, Cultura i Esport i les corporacions locals, aleshores aquesta despesa passa a representar el 3,6% del PIB de Catalunya l'any 2014 (darrera dada disponible). Aquest percentatge havia arribat al 4,3% l'any 2010.

El pes de la despesa pública en educació sobre el PIB de Catalunya està per sota del que té a Espanya i a la UE-28.

Comprovem que el pes de la despesa pública en educació sobre el PIB de Catalunya està per sota del pes que té a Espanya (4,3%) i a la UE-28 (5,3%).

GRÀFIC IV.3.G3 Despesa pública en educació sobre el PIB. Catalunya, Espanya i UE-28, 2008-2014

Unitats: percentatge del PIB.

Font: Idescat.

En relació amb la despesa privada en educació, constatem que retrocedeix 31,8 milions d'euros l'any 2015 després de portar quatre anys augmentant any rere any. L'any 2015 se situa en 1.566,8 milions d'euros, que representa el 21,7% de la despesa pública en educació.

La despesa privada en educació se situa l'any 2015 amb un import més elevat que el de l'any 2008 en quasi més de 400 milions d'euros.

A diferència del que passava amb la despesa en educació de la Generalitat de Catalunya, el principal component de la despesa pública en educació, la despesa privada en educació se situa l'any 2015 amb un import més elevat que el que tenia l'any 2008 en quasi 400 milions d'euros. El descens de la despesa pública en educació i l'ascens de la despesa privada és una tendència generalitzada als països de l'OCDE durant el període 2008-2013, sobretot en l'educació superior.³⁴³

Els indicadors que dimensionen la despesa privada en educació en relació amb la despesa pública en educació, el total de la despesa privada i el PIB donen una importància relativa de la despesa privada en educació de Catalunya superior a la que donen per al conjunt d'Espanya (vegeu la taula IV.3.A.T12 de l'annex).

A continuació estudiarem amb cert detall la despesa en educació no universitària de la Generalitat de Catalunya per a l'any 2015.

L'augment que experimenta l'any 2015 és de 375,3 milions d'euros i situa aquesta despesa en 4.595,4 milions d'euros, el 8,9% superior respecte de l'any anterior (vegeu la taula IV.3.A.T13 de l'annex).

Les activitats d'ensenyament són les que més despesa executen (4.093 milions d'euros) i les que expliquen la part més significativa de l'augment absolut de la despesa total amb 364,5 milions d'euros. Aquest creixement s'ha concentrat en les despeses de l'educació infantil de segon cicle més primària (187,9 milions d'euros) i en l'educació secundària (159,1 milions d'euros), que són els ensenyaments

³⁴³ OCDE (2016). *Education at a Glance 2016*.

amb més dotació pressupostària. La resta d'ensenyaments també han augmentat la seva despesa liquidada malgrat que ho hagin fet amb imports menors.

La distribució de la despesa no universitària de les activitats d'ensenyament no experimenta cap canvi entre els anys 2014 i 2015 (vegeu el gràfic IV.3.A.G3 de l'annex).

Les activitats annexes han augmentat la seva despesa de forma molt minsa, però manifesten una redistribució de recursos entre les seves partides a favor de les despeses de menjador i de formació del professorat en detriment de les de transport.

Per últim, les beques han augmentat el seu pressupost liquidat en 9,8 milions d'euros i van fer una despesa de 75,1 milions d'euros l'any 2015.

Les despeses de personal de l'educació no universitària augmenten l'11,2% i els concerts ho fan a una taxa del 7,7% l'any 2015.

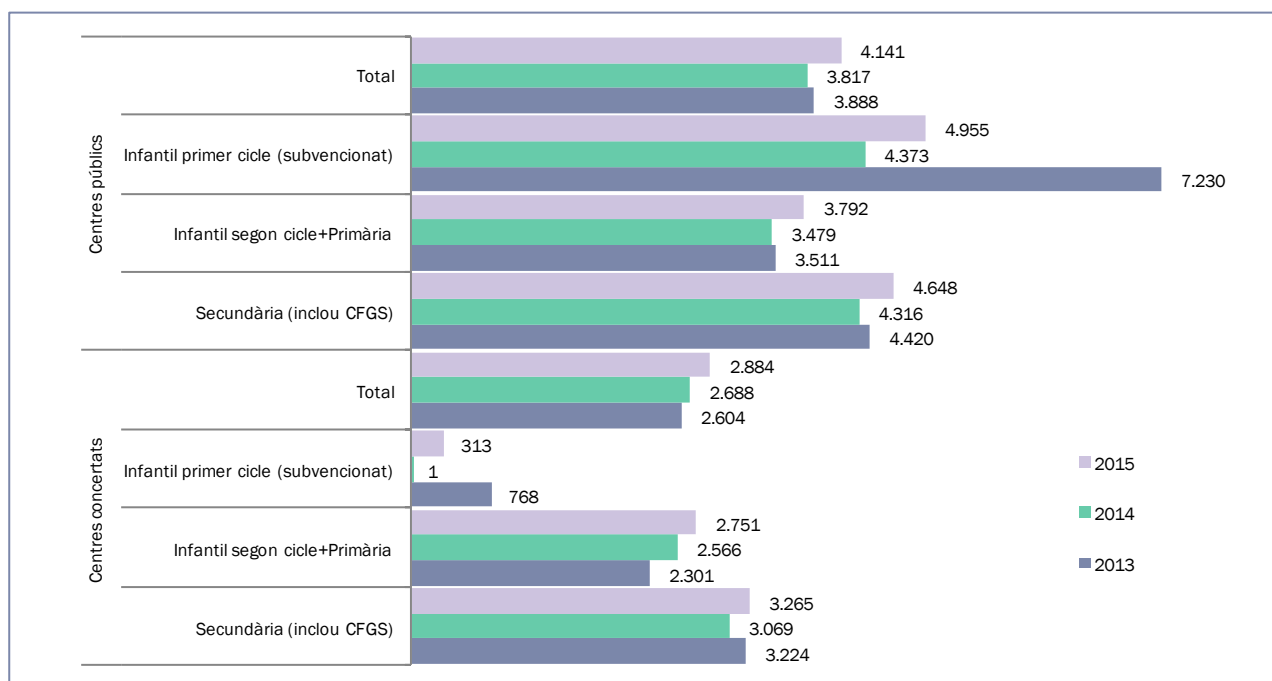
Quant a la despesa en educació no universitària de la Generalitat per capítols i activitats principals, constatem que el capítol amb més recursos és el de personal, amb 2.897,2 milions d'euros, que creix l'11,2% respecte de l'any 2014. El següent capítol amb despesa liquidada és el de concerts, amb 1.109,2 milions d'euros, que augmenta el 7,7% en relació amb l'any 2014 (vegeu la taula IV.3.A.T14 de l'annex).

La despesa en educació no universitària de la Generalitat per tipus de centre es destina majoritàriament en els centres públics (75,3%) i és de tipus corrent (98,5%) mentre que la despesa en els centres privats (24,7%) és exclusivament corrent (vegeu la taula IV.3.A.T15 de l'annex).

La despesa per alumne/a augmenta en tots els ensenyaments no universitaris, sigui de centres públics com de centres concertats.

Per últim, el càlcul de la despesa no universitària de la Generalitat de Catalunya per alumne/a dona els següents resultats:

- La despesa per alumne/a augmenta en tots els ensenyaments, sigui de centres públics com de centres concertats.
- La despesa per alumne/a dels centres públics (4.141 euros) és superior a la dels centres concertats (2.884 euros).
- L'ensenyament de centres públics amb més despesa per alumne/a és l'infantil de primer cicle, amb 4.995 euros mentre que l'ensenyament de centres concertats amb més despesa per alumne és el de secundària, amb 3.265 euros.

GRÀFIC IV.3.G4 Evolució de la despesa pública en educació no universitària per alumne/a feta per la Generalitat de Catalunya per nivell d'estudis i tipus de centre. Catalunya, 2013-2015

Unitats: euros per alumne/a.

(1) La despesa per alumne/a es calcula sobre la mitjana ponderada de dues terceres parts dels alumnes del curs precedent més una tercera part dels alumnes del curs corrent per a cada exercici.

(2) La despesa per alumne/a de l'ensenyament secundari inclou els cicles formatius de grau superior (CFGS).

(3) No disposem de les dades corresponents a la distribució dels alumnes d'infantil primer cicle en centres públics de la Generalitat i dels ajuntaments. Hem aplicat la mateixa distribució del curs 2013-2014 per als cursos 2014-2015 i 2015-2016.

(4) La despesa per alumne/a dels centres públics d'infantil primer cicle correspon als centres de titularitat de la Generalitat de Catalunya.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament d'Ensenyament.

Els següents punts a tractar són la despesa universitària de la Generalitat de Catalunya i el pressupost liquidat de les universitats públiques catalanes.

Pel que fa a la despesa universitària de la Generalitat, ja hem comentat a l'inici d'aquesta secció que l'any 2016 es confirma el canvi de tendència que es va observar l'any 2015, quan va augmentar per primera vegada després de retrocedir sense interrupció des de l'any 2010. La despesa universitària de la Generalitat se situa en 794,3 milions d'euros l'any 2016. El principal component d'aquesta despesa són les transferències corrents amb 775,4 milions d'euros. La resta de despesa són inversions autoritzades (18,9 milions d'euros), (vegeu la taula IV.3.A.T16 de l'annex).

Quant al pressupost liquidat de les universitats públiques catalanes, les darreres dades disponibles per poder-les estudiar amb cert detall són de l'any 2015.

Referent als ingressos, aquests se situen l'any 2015 en 1.479,4 milions d'euros, amb 79,9 milions d'euros més que l'any 2014, que representen un creixement del 5,7%. Els capítols que més contribueixen a aquest creixement són les transferències corrents, amb 55,9 milions d'euros, i les transferències de capital, amb 30,6 milions d'euros.

En relació amb les despeses, aquestes se situen l'any 2015 en 1.477,5 milions d'euros, amb 126 milions d'euros més que l'any 2014, que representen un creixement del 9,3%. Els capítols que més han contribuït a aquest creixement han estat el de les inversions reals, amb 55,8 milions d'euros, el de personal, amb 53,5 milions d'euros i el de passius financers, amb 33,5 milions d'euros.

Com a conseqüència d'aquesta evolució dels ingressos i de les despeses, el romanent del pressupost liquidat de les universitats catalanes per a l'any 2015 queda amb 2 milions d'euros, que és inferior al de l'any 2014, amb 46,1 milions d'euros (vegeu la taula IV.3.A.T17 de l'annex).

Totes les universitats públiques catalanes augmenten la despesa per alumne/a l'any 2015.

La despesa total per alumne/a a temps complet de les universitats públiques catalanes és d'11.690 euros, el 9,3% superior a la de l'any 2014. Totes, sense excepció, augmenten aquesta despesa.

És de ressaltar que la UB ha deixat de ser la universitat amb menys despesa per alumne/a i ha guanyat tres posicions en la classificació gràcies a un fort creixement de la seva despesa (12,3%) que ha anat acompanyat d'una lleugera disminució del nombre d'alumnes (-0,6%).

TAULA IV.3.T4 Despesa total per alumne/a a temps complet de les universitats públiques catalanes, 2013-2015

	2013	2014	2015	2014-2015
Total universitats públiques	11.017	10.693	11.690	9,3
UPC	14.984	14.975	17.863	19,3
UPF	13.117	11.933	12.592	5,5
UAB	11.443	11.251	11.560	2,7
UdL	9.674	9.559	10.565	10,5
UB	9.226	9.009	10.174	12,9
URV	10.059	9.308	9.438	1,4
UdG	9.473	9.035	9.076	0,5

Unitats: euros i percentatges.

Nota: La despesa per alumne/a es calcula sobre la mitjana ponderada de dues tercers parts dels alumnes del curs precedent, és una tercera part dels alumnes del curs corrent per a cada exercici comptable.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament d'Economia i Coneixement.

Amb un creixement de la despesa per alumne/a superior al de la UB (12,9%) tenim el de la UPC (19,3%), que està provocat per un creixement de la despesa també superior (17%) i per una disminució més acusada del nombre d'alumnes (-1,9%).

La despesa per alumne/a a temps complet de les universitats públiques catalanes per capítols de despesa de l'any 2015 es pot consultar a l'annex (vegeu la taula IV.3.A.T18 de l'annex).

Els tribunals validen el model de beques i ajuts a l'estudi aprovat l'any 2013.

El model de beques i ajuts a l'estudi aprovat l'any 2013 ha estat validat pel TS, rebutjant els defectes formals de procediment pels quals es va impugnar, així com l'argument de fons segons el qual podia resultar contrari al principi d'igualtat en exigir requisits de rendiment acadèmic no només per a l'accés a la beca, sinó per al seu manteniment i per a l'atorgament de la quantia variable.³⁴⁴

Amb tot, el Reial decret que ha aprovat els llindars de renda i patrimoni familiar així com la quantia de les beques i ajuts a l'estudi per al curs 2016-2017³⁴⁵ ha modificat el Reial decret 1721/2007 per tal

³⁴⁴ Vegeu l'STS de 5 de desembre de 2016 (rec. 378/2013).

³⁴⁵ Reial decret 293/2016, de 15 de juliol, pel qual s'estableixen els llindars de renda i patrimoni familiar i les quanties de les beques i ajuts a l'estudi per al curs 2016-2017, i es modifica parcialment el Reial decret 1721/2007, de 21 de desembre, pel qual s'estableix el règim de les beques i ajuts a l'estudi personalitzades. BOE núm. 171, de 16.07.2016.

d'adaptar-lo a una sentència del Tribunal Constitucional (TC), dictada també l'any 2016,³⁴⁶ que reconeix la competència de la Generalitat en la gestió de la quantia variable de les beques i ajuts a l'estudi i anul·la les previsions del citat Reial decret que atorgaven aquesta funció a l'Administració general de l'Estat. No obstant això, encara no s'ha transferit a la Generalitat la competència en la gestió del sistema de beques i ajuts incomplint, un any més, les nombroses sentències del TC que li reconeixen aquesta competència. A parer del TC aquest incompliment “és difícilment conciliable amb les exigències d'un Estat descentralitzat com el nostre” i recorda al Govern central el deure de fidelitat a la Constitució i per tant, al repartiment competencial que aquesta reconeix.³⁴⁷

Les darreres dades disponibles sobre les beques i els ajuts a l'estudi en l'educació obligatòria i postobligatòria no universitària són les analitzades en la darrera edició d'aquesta Memòria, a la qual ens remetem.

Tot i créixer l'import total de les beques i ajuts als ensenyaments universitaris, davallen les ajudes a la mobilitat.

D'altra banda, pel que fa a l'ensenyament universitari, el curs 2014-2015 creix l'import total destinat a beques i ajuts i la seva cobertura, ja siguin finançats pel Ministeri d'Educació o la Generalitat (vegeu les taules IV.3.A.T19, IV.3.A.T20 i IV.3.A.T21 de l'annex). Amb tot, destaca la davallada que registren els ajuts a la mobilitat vinculats a la beca Erasmus, ja sigui per cursar estudis o per fer pràctiques (vegeu la taula IV.3.A.T19 de l'annex).

Aquest decrement, del 24,8% de l'import i del 69,2% en el nombre de beneficiaris total, pot explicar part de la davallada (del 12,6%) del nombre d'estudiants catalans que van fer una estada en una altra universitat el curs 2014-2015, tal com reflecteix el gràfic IV.3.A.G4 de l'annex. Cal tenir en compte que el destí de tres de cada quatre estudiants que fan una estada formativa fora de Catalunya és algun Estat membre de la UE. Així mateix, aquesta davallada pot tenir efectes selectius en l'alumnat que fa aquestes estades, atès que per fer-les requereix de major finançament per part de les famílies, fet que té conseqüències negatives en termes d'equitat (Ariño i Sintes, 2016).

Les dades del curs següent (2015-2016) reflecteixen com les universitats catalanes reben cada any un nombre creixent d'estudiants visitants (vegeu el gràfic IV.3.A.G4 de l'annex). Cal destacar també que aquest curs s'incrementen les estades dels estudiants catalans/es en altres universitats, trencant la tendència decreixent dels darrers cursos. No és possible apuntar si l'import de les beques i ajuts del curs 2015-2016 han tingut algun tipus d'incidència en aquesta evolució perquè no estan disponibles.

D'altra banda, el curs 2015-2016, 141 centres d'educació secundària han participat en el Programa Erasmus+ i de projectes de mobilitat formativa i de cooperació europea en els ensenyaments de formació professional i de règim especial, convocats pel Departament d'Ensenyament.³⁴⁸ En aquest sentit, la Comissió Europea considera que la mobilitat de l'alumnat d'FP inicial (i en especial de l'FP dual) és un dels reptes importants en matèria d'educació.³⁴⁹

³⁴⁶ Vegeu l'*STC núm. 95/2016, de 12 de maig de 2016*. BOE núm. 147, secció Tribunal Constitucional, de 18.06.2016.

³⁴⁷ Fonament jurídic 8è de l'*STC núm. 95/2016, de 12 de maig de 2016*.

³⁴⁸ *Resolució ENS/2480/2016, de 27 d'octubre, per la qual es crea el Programa Erasmus+ i projectes de mobilitat formativa i de cooperació europea, en els ensenyaments de formació professional i de règim especial*. DOGC núm. 7243, de 09.11.2016.

³⁴⁹ Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions – Una nova Agenda de capacitats per a Europa. Treballar junts per reforçar el capital humà, l'ocupabilitat i la competitivitat. (COM (2016) 381 final, de 10 de juny de 2016).

14.3. ELS RESULTATS DEL SISTEMA D'EDUCACIÓ, FORMACIÓ I QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL

L'anàlisi dels resultats del sistema s'ha de fer en un context caracteritzat per l'increment de les persones que el formen i la davallada de la despesa pública en el finançament del sistema,³⁵⁰ compensat en part per l'increment de la despesa privada.³⁵¹ Cal tenir en compte però, que els resultats del sistema no depenen de manera directa i única de la despesa pública, així com que la informació disponible és parcial (centrada en l'àmbit de cada indicador). És previsible que en el mitjà o llarg termini, amb la implantació completa del Registre d'Alumnes (RALC) es disposi d'informació qualitativa per poder fer aquesta anàlisi de manera més completa.³⁵²

Els indicadors de rendiment i d'assoliment de nivells educatius tenen una evolució general positiva.

Les dades disponibles mostren una evolució general positiva dels indicadors de rendiment i d'assoliment de nivells educatius: tant en els ensenyaments obligatoris (la primària i l'ESO) com els postobligatoris (batxillerat i FP inicial) i els universitaris es manté la tendència positiva dels darrers cursos. Així, la taxa d'adoneïtat creix curs rere curs a l'educació primària i l'ESO, mentre que la de repetició davalla (vegeu les taules IV.3.A.T22 i IV.3.A.T23 de l'annex). D'igual manera, la taxa de graduació a l'ESO s'incrementa fins al 86,8%. Ara bé, aquesta taxa no és homogènia en funció de la zona d'origen de l'alumnat, tal com reflecteix el gràfic IV.3.A.G5 de l'annex).

El 14,4% de l'alumnat de l'educació primària i l'ESO dels centres públics rep algun tipus de suport a l'aprenentatge personalitzat, tal com reflecteixen les dades de la taula IV.3.A.T23 de l'annex. L'adquisició del procés de lectura i escriptura així com l'assoliment d'habilitats matemàtiques són les dues àrees amb un gruix més important d'alumnat (el 44,9% i el 36,8%, respectivament).

D'altra banda, la taxa de graduació al batxillerat recupera la tendència creixent que havia registrat els anys anteriors i només va ser trencada per una lleu davallada el curs 2013-2014 (vegeu la taula IV.3.A.T25 de l'annex). Igualment, els graduats d'FP inicial creixen respecte el curs anterior, tal com reflecteix el gràfic IV.3.A.G6 de l'annex. En canvi, en els ensenyaments universitaris la taxa de rendiment s'estanca un curs més (el quart consecutiu) després de créixer els primers anys d'implantació dels graus (vegeu el gràfic IV.3.A.G7 de l'annex).

A més d'aquests indicadors quantitius, cal tenir en compte també l'avaluació de l'assoliment de les competències bàsiques a sisè de primària i a quart d'ESO. Aquestes proves són diferents de les proves d'avaluacions finals previstes a la Llei orgànica d'educació per a la primària, l'ESO i també el batxillerat (conegudes com "revàlides").³⁵³ Si bé estava previst que s'implantessin per primer cop el curs 2016-2014, el Govern central ha decidit modificar-ne el calendari d'implantació per tal que no afectin el procés de diàleg obert amb la finalitat d'assolir un acord en matèria educativa per tal de garantir l'estabilitat normativa en aquest àmbit.³⁵⁴

Amb tot, el curs 2015-2016 a Catalunya s'han dut a terme les proves definides per la Generalitat i que en l'educació primària arriben a la vuitena convocatòria i a la cinquena en l'ESO. Els resultats d'ambdues

³⁵⁰ Com ja s'ha dit, tot i créixer la despesa pública en educació, aquesta és inferior a la de l'any 2008 en més de 500 milions d'euros.

³⁵¹ Respecte de l'any 2008 aquesta despesa ha crescut en més de 400 milions d'euros.

³⁵² El curs 2015-2016 s'ha iniciat la primera fase d'implantació del RALC amb la informació de la matrícula del segon cicle d'educació infantil, educació primària, ESO, batxillerat, CFGM, CFGS, cicles formatius d'arts plàstiques i disseny i dels centres d'educació especial. Es preveu que més endavant s'incorporaran els ensenyaments de modalitat no presencial i la resta d'ensenyaments (educació infantil de 0-3 anys, ensenyaments d'adults, idiomes, artístics superiors, esports i matricules de l'IOC). Més informació: <http://ensenyament.gencat.cat/ca/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/centres/registre-alumnes/>

³⁵³ Regulades pel Reial decret 310/2016, de 29 de juliol, pel qual es regulen les avaluacions finals d'educació secundària obligatòria i de batxillerat. BOE núm. 183, de 30.07.2016.

³⁵⁴ Reial decret llei 5/2016, de 9 de desembre, de mesures urgents per a l'ampliació del calendari d'implantació de la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa. BOE núm. 298, de 10.12.2016.

proves³⁵⁵ confirmen les conclusions citades en anteriors edicions d'aquesta Memòria: d'una banda, que l'alumnat té un coneixement equiparable de les dues llengües oficials i, de l'altra, que la repetició i el nivell de complexitat de centre són les variables que més influeixen en les diferències dels resultats, molt per sobre del sexe de l'alumnat, el territori o la titularitat del centre. Amb tot, les auditories pedagògiques que s'han dut a terme en els centres de primària amb un baix rendiment demostren tenir efectes positius a l'hora de reduir la incidència de la complexitat del centre en els resultats.

D'altra banda, la puntuació mitjana de les competències avaluades davalla lleugerament en la prova de primària, mentre que a l'ESO es manté estable o creix, amb l'excepció de les matemàtiques, on decreix, tal com reflecteix el gràfic IV.3.A.G8 de l'annex.

Els objectius del Pla per a la reducció de fracàs escolar a Catalunya s'han assolit amb els resultats de l'avaluació de les competències bàsiques...

Es tenen en compte els resultats d'aquestes proves per comprovar el compliment dels objectius del Pla per a la reducció de fracàs escolar a Catalunya 2012-2018. Aquest Pla preveu que per l'any 2018 el percentatge d'alumnat en el nivell baix d'assoliment de les competències bàsiques sigui inferior al 15% (tant a sisè de primària com a quart d'ESO) i que, al mateix temps, aquest percentatge sigui superior al 15% en el nivell alt d'assoliment.

Tal com reflecteixen els gràfics IV.3.A.G9 i IV.3.A.G10 de l'annex, l'objectiu ja s'ha assolit tant a la primària com a l'ESO pel que fa al nivell alt d'assoliment de les competències bàsiques i, fins i tot, creix respecte del curs anterior, com ara les competències lingüístiques a 4rt d'ESO. D'altra banda, en totes les competències avaluades (menys l'anglès) hi ha menys d'un 15% de l'alumnat en el nivell baix d'assoliment de les competències bàsiques a la primària i a l'ESO.

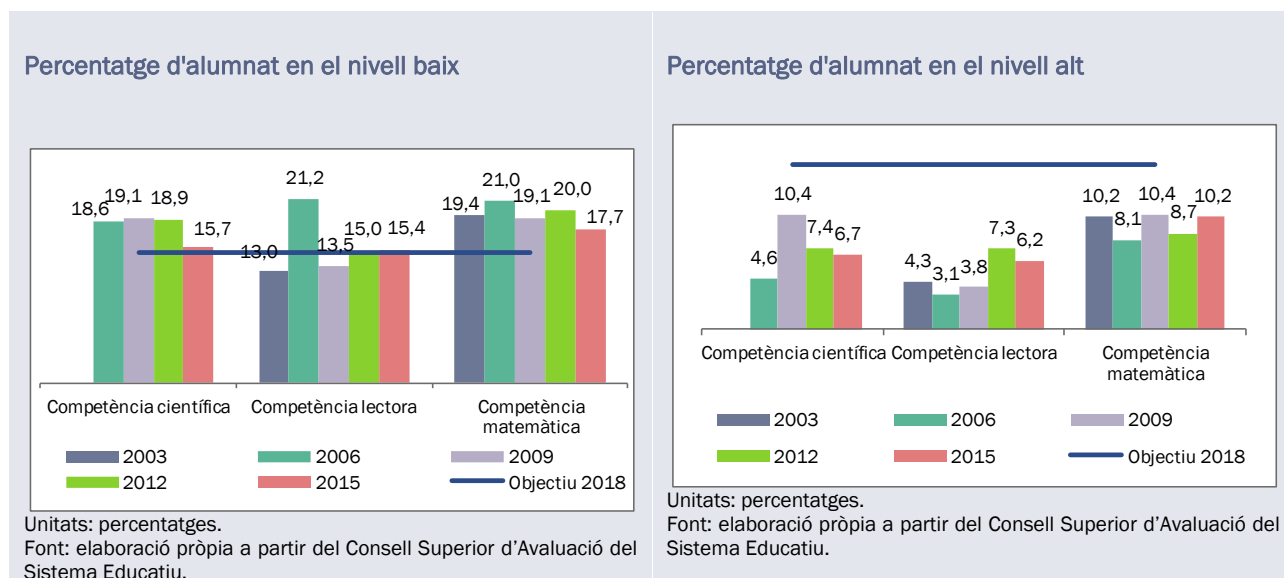
però no amb els resultats PISA 2015. Encara hi ha marge de millora.

Malgrat aquests resultats positius, l'any 2016 s'han fet públics els resultats de la darrera prova PISA (2015), que també es tenen en compte al Pla per a la reducció del fracàs escolar. Tal com reflecteix el gràfic múltiple següent, el percentatge d'alumnes amb un nivell baix de les competències avaluades és superior al 15%, si bé tant en la competència científica com la lectora el percentatge és molt proper (15,7% i 15,4%, respectivament). En canvi, a partir de les dades PISA, l'alumnat amb un nivell de resultats alt està lluny d'assolir els objectius fixats pel Pla per a l'any 2018, en especial pel que fa a la competència lectora.

Amb tot, la puntuació mitjana a Catalunya a les tres competències presenta uns resultats homogenis (504 punts en competència científica, 500 en lectora i 500 en la matemàtica) i superiors a la mitjana d'Espanya (493, 496 i 486, respectivament), la UE i l'OCDE.

³⁵⁵ Per a un major detall dels resultats de les proves i de l'anàlisi que se'n deriva, vegeu: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2016). *L'avaluació de sisè d'educació primària 2016. Quaderns d'avaluació*, 35. Barcelona: Departament d'Ensenyament, el Consell. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2016). *L'avaluació a quart d'ESO 2016. Quaderns d'avaluació*, 34. Barcelona: Departament d'Ensenyament, el Consell.

GRÀFIC IV.3.G5 Resultats de les proves PISA i assoliment dels objectius del Pla per a la reducció del fracàs escolar a Catalunya. Catalunya, 2003-2015

Un any més, l'abandonament escolar prematur davalla a Catalunya...

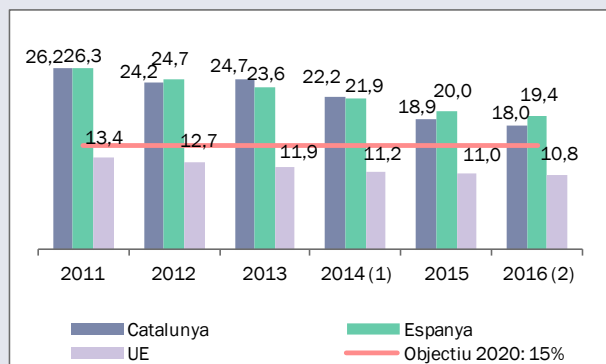
Un altre grup d'indicadors que proporcionen informació sobre els resultats del sistema són els que responen als objectius de l'Estratègia Europa 2020 i del Marc estratègic Educació i Formació 2020. Tal com reflecteix el gràfic IV.3.G6, l'evolució més positiva és la de l'abandonament escolar prematur, atès que davalla tant a Catalunya, com a Espanya i al conjunt de la UE. Si bé les dades són provisionals, l'any 2016 el 18% de la població d'entre 18 i 24 anys ha assolit com a màxim l'ESO i no continua estudiant, mentre que l'any anterior aquest percentatge fou del 18,9%. De mantenir-se aquesta progressió, resulta plausible afirmar que s'assolirà l'objectiu del 15% fixat per a Espanya, si bé l'objectiu general del 10% per a tota la UE encara es manté lluny per a Catalunya.

mentre que el percentatge de població jove amb estudis superiors es manté estable i davalla de nou la participació de la població adulta en l'aprenentatge permanent.

La situació no és tan optimista pel que fa als altres dos indicadors dels quals es disposa de dades actualitzades. Així, si bé la població de 30 a 34 anys amb estudis terciaris es manté estable a Catalunya, davalla a Espanya i se situa en ambdós casos per sota de l'objectiu fixat del 44% (tot i que per sobre de l'objectiu general del 40% per a tota la UE). D'altra banda, es consolida un any més la tendència decreixent de la participació de la població adulta en l'aprenentatge permanent, tant a Espanya com a Catalunya, mentre que a la UE aquest indicador creix lleugerament (una dècima). En els tres casos l'indicador se situa per sota de l'objectiu fixat per al 2020 (el 15%).

GRÀFIC IV.3.G6 Evolució dels principals indicadors europeus en l'àmbit de l'educació i la formació professional. UE, Espanya i Catalunya, 2011-2016

Abandonament escolar prematur

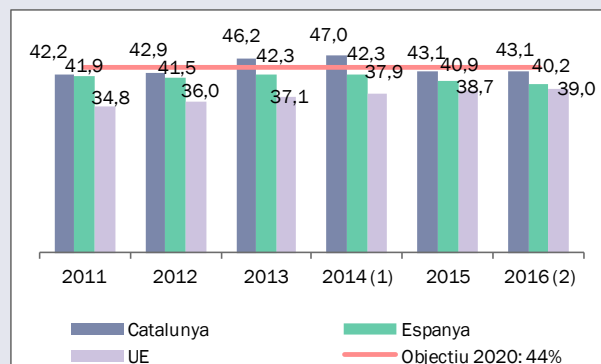
Unitats: percentatges.

(1) Ruptura de sèrie per a Espanya i la UE.

(2) Dades provisionals per a Espanya i la UE.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Població de 30 a 34 anys amb estudis superiors

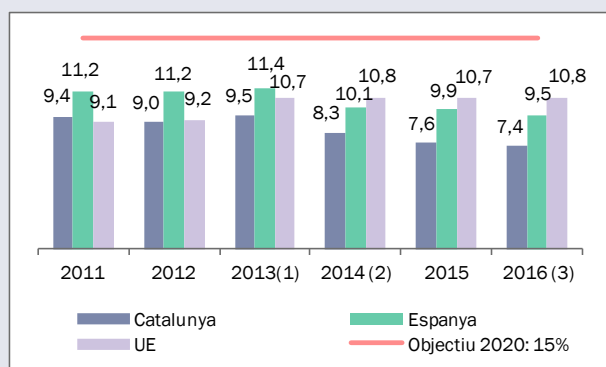
Unitats: percentatges.

(1) Ruptura de sèrie per a Espanya i la UE.

(2) Dades provisionals per a Espanya i la UE.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Participació de la població adulta (25-64 anys) en l'aprenentatge permanent

Unitats: percentatges.

(1) Ruptura de sèrie en les dades de la UE.

(2) Ruptura de sèrie en les dades d'Espanya.

(3) Dades provisionals per a Espanya i la UE.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

El biaix per sexe de molts indicadors d'educació té conseqüències en termes d'ocupació i de nivell d'ingressos a llarg termini.

De nou, les dades globals inclouen un biaix important per sexe en favor de les dones, atès que la taxa d'abandonament escolar prematur de les dones és fins a 7,4 punts percentuals inferior a la dels homes a Catalunya, mentre que hi ha 15 punts percentuals més de dones d'entre 30 i 34 anys que tenen estudis terciaris.³⁵⁶ La diferència és menor en el cas de l'aprenentatge permanent (1,9 punts percentuals), si bé també demostra una participació major de les dones en la formació al llarg de la vida. Per a més informació, vegeu el gràfic múltiple IV.3.A.G11 de l'annex.

Aquest biaix per sexe es dona també en altres dades, com ara en la matrícula de l'FP inicial: hi ha determinades famílies professionals clarament feminitzades (imatge personal, sanitat i serveis socioculturals,

³⁵⁶ L'OCDE alerta també d'aquest biaix, que té continuïtat en els estudis superiors més elevats, com ara els doctorats o similars (OCDE, 2016).

per exemple), mentre que en d'altres la presència de les dones és pràcticament residual (electricitat i electrònica, fabricació mecànica i informàtica i comunicacions).³⁵⁷ D'igual manera, la distribució de l'alumnat en les modalitats de batxillerat reflecteix un major pes de les noies en les humanitats i les ciències socials i el batxillerat artístic (en representar el 60,3% i el 71,4% del total en cada modalitat, quan les dones són el 54,2% de l'alumnat del batxillerat).

Aquest biaix es manté estable al llarg dels anys i es projecta en els estudis universitaris que cursarà aquest alumnat. La infrarepresentació de les dones en els estudis de ciències i enginyeria i la sobrerepresentació en els d'educació i salut té conseqüències en el mercat de treball i el seu nivell d'ingressos futurs (OCDE, 2016), atès que diferents estudis demostren que els àmbits més feminitzats corresponen a ocupacions amb taxes d'ocupació menors i menys retribució.³⁵⁸

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb l'educació, la formació i la qualificació professionals aprovada durant l'any 2016, vegeu el [Recull normatiu al web del CTEESC](#).

---

³⁵⁷ Vegeu els gràfics IV.3.A.G12, IV.3.A.G13 i IV.3.A.G14 de l'annex.

³⁵⁸ OCDE (2016). *Fields of education, gender and the labour market*. Education in focus, 45. OCDE.

15. HABITATGE

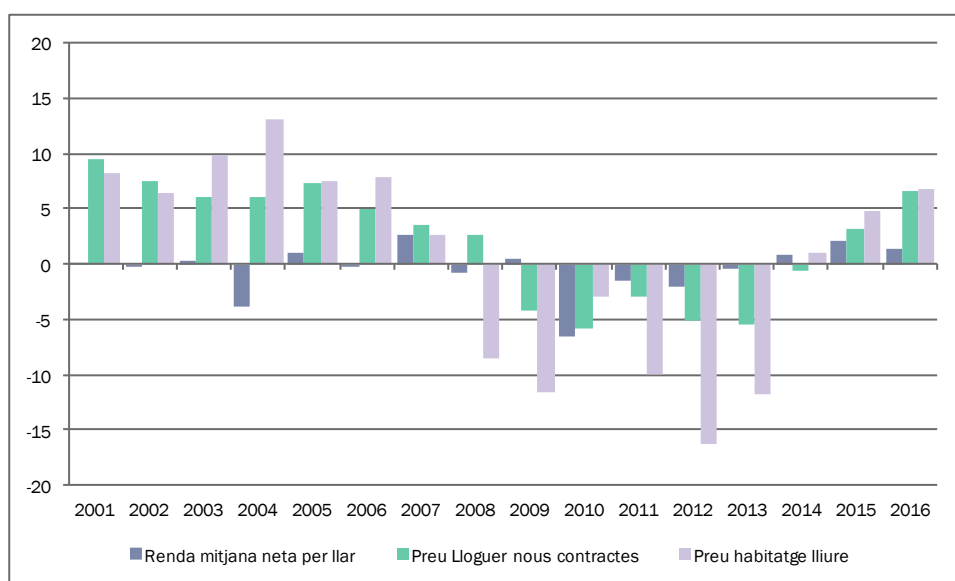
15.1. LA DEMANDA D'HABITATGE PRINCIPAL

La demanda d'habitatge principal es veu afavorida per l'augment de l'activitat econòmica, mentre repunten amb força els preus dels serveis d'habitatge.

L'any 2016 tornen a repuntar amb força els preus dels serveis d'habitatge a Catalunya en el mercat de lloguer i en el mercat de compra. Tant l'augment dels preus dels nous contractes de lloguer com dels preus de compra de les persones físiques en el mercat lliure se situen molt per sobre de l'evolució dels preus de l'economia i de la renda mitjana de les llars, al voltant de 6,5 punts percentuals per sobre de l'evolució dels preus de l'economia, i de 5,2 punts percentuals per sobre de la renda mitjana de les llars.

Així, en els darrers tres anys, des de l'inici de la recuperació de l'activitat econòmica, els preus dels nous contractes de lloguer creixen a un ritme mitjà del 3,2% anual acumulatiu, i el preus dels habitatges lliures a un ritme del 4,3% anual acumulatiu, amb un procés d'acceleració d'aquests creixements. Aquesta evolució contrasta amb la dels preus del conjunt de l'economia, que creixen el 0,2% anual acumulatiu, i la renda mitjana per llar, que ho fa l'1,6% anual acumulatiu, en els dos casos de forma relativament més estable.

GRÀFIC IV.4.G1 Evolució del creixement diferencial de la renda mitjana neta per llar, preu del lloguer d'habitatges i preu de l'habitatge lliure, respecte del deflactor del PIB. Catalunya, 2001-2016

Unitats: Deflactor del PIB: índex 2000=100; renda mitjana neta per llar: €; preu lloguer: € per mes; preu habitatge lliure: índex 2000=100; i diferencial taxes de creixement en percentatges.

Nota: l'índex del valor del preu de l'habitatge lliure s'obté en els anys 2001-2007 a partir de les taxes de creixement dels preus per metre quadrat de les taxacions d'habitatge lliure publicades pel Ministeri de Foment, del 2008 al 2016 a partir de l'índex de preus de l'habitatge lliure de compravendes de persones físiques publicat per l'INE.

Font: elaboració pròpia a partir del CR de l'INE, l'Enquesta contínua de llars de l'INE, AHC i Ministeri de Foment.

L'encariment relatiu dels serveis d'habitatge té lloc amb un elevat dinamisme de la contractació, on creix lleugerament, el 0,7%, el volum de nous contractes de lloguer registrats, 142.714 contractes, xifra que pràcticament duplica els que es materialitzaven en els anys precedents a la crisi. En el mercat de compra el nivell de transaccions immobiliàries augmenta el 23%, amb un volum de 75.170 compravendes, fonamentalment pel dinamisme del mercat d'habitatge usat, un nivell que és el 55,0% inferior al dels anys previs a la crisi (vegeu les taules IV.4.A.T3 i IV.4.A.T7 de l'annex).

L'estoc d'habitatges buits se segueix reduint si bé encara en queda un volum elevat.

Aquest augment de l'activitat immobiliària segueix reduint l'estoc d'habitatges buits, que en el darrer cens s'estimava en 448.356 habitatges a tot Catalunya l'any 2011. De totes maneres, encara existeix un estoc important tant d'habitatges nous com de segona mà.

L'INE estima que existeixen 76.889 habitatges nous acumulats des de l'any 2004 sense vendre. A aquest estoc caldria afegir-hi el d'habitatges usats buits. Per una altra part, el Registre d'Habitatges Buits provinents de processos d'execucions immobiliàries, tant si estan buits com si estan ocupats sense títol habilitant, té registrats 44.419 habitatges buits a 31 de desembre del 2016 (vegeu la taula IV.4.A.T17 de l'annex).

Una part de la reducció de l'estoc d'habitatges s'està reincorporant al parc d'habitatge principal per l'augment de la demanda d'habitatge principal d'aquests darrers anys, si bé un volum significatiu d'aquesta reducció també respon a l'augment del parc d'habitatges secundaris, molt vinculat a la demanda d'habitatge pel motiu inversió derivat del fort creixement de l'activitat turística dels darrers anys.

Creix modestament el nombre de llars i augmenta el pes de les que viuen en règim de lloguer.

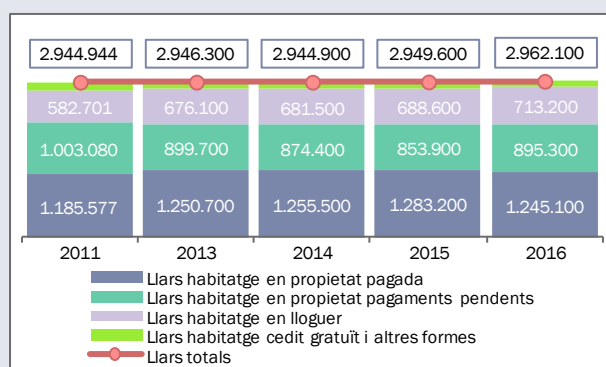
En aquest sentit cal tenir en compte que des de l'any 2011 el parc d'habitatges principals ha augmentat a raó de 3.431 habitatges per any (17.156 noves llars acumulades en total), mentre que en els anys previs a la crisi s'incorporaven de l'ordre de més de 70.000 noves llars a l'any.

L'any 2016 s'han format en termes nets 12.500 llars a Catalunya, amb un increment més accentuat de les que viuen en règim de lloguer (24.600 llars més) de les que viuen en habitatge en propietat (3.300 llars més), mentre que s'ha reduït el nombre de llars en habitatge cedit gratuït o cedit a baix preu per empreses, altres llars o institucions (15.400 llars menys). Al mateix temps, dins de les llars propietàries, i capgirant la tendència dels darrers anys, augmenten aquelles amb pagaments pendents (41.600 llars més), i es redueixen aquelles en habitatge en propietat totalment pagada (38.100 llars menys).

Es manté, així, l'augment del percentatge de llars que viuen en règim de lloguer, que se situa en el 24,1% del total.

GRÀFIC IV.4.G2 Evolució del nombre de llars segons tipus de tinença de l'habitatge principal. Catalunya, 2011-2016

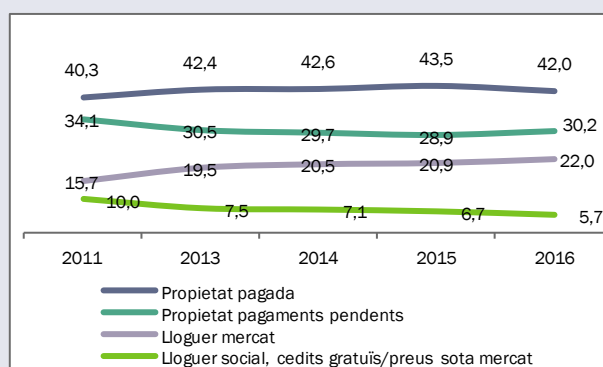
Llars per règim de tinença. Valors absoluts. Catalunya, 2011-2016

Unitats: nombre de llars.

Font: elaboració pròpia a partir dels Cens 2011 i l'Enquesta contínua de llars de l'INE.

Llars per règim de tinença. Percentatge sobre el total. Catalunya, 2011-2016

Unitats: percentatge respecte del total.

Font: elaboració pròpia a partir del Cens 2011, l'Enquesta contínua de llars de l'INE i l'Enquesta de condicions de vida de l'INE.

La consolidació de l'augment de l'activitat econòmica i l'ocupació l'any 2016 té lloc, però, amb un fre en el creixement de la renda mitjana per llar, provocat per l'estancament dels salaris, el pes majoritari de l'ocupació temporal en els nous llocs de treball generats i pel repunt del pes de l'ocupació a temps parcial, aspectes que limiten la capacitat de traslladar a rendes de la llar la més elevada activitat (vegeu les taules IV.4.A.T1 i IV.4.A.T2 de l'annex).

Tot i així, la demanda d'habitatge principal es veu afavorida per aquesta evolució, fonamentalment pel motiu rotació, alimentada per un creixement de l'ocupació que es concentra en la població més gran de 34 anys, mentre que se segueix reduint la població ocupada de 25 a 34 anys, frenant la demanda d'habitatge principal per mobilitat inicial. També, apuntant a la relativa millora de l'activitat, aquest any es redueix el nombre i el percentatge de llars que declaren haver tingut endarreriments en els pagaments de despeses relacionades amb l'habitatge principal -hipoteca o lloguer, rebuts de gas, etc- (vegeu el gràfic IV.4.G3).

Les noves necessitat d'habitatge principal es traslladen principalment al mercat de lloguer.

Les noves necessitats d'habitatge es traslladen principalment al mercat de lloguer, mentre que l'accés a l'habitatge a través de la compra, si bé incentivada per la reducció dels tipus d'interès hipotecaris, per un altra costat es veu frenada per l'estancament de la solvència creditícia de les llars amb noves necessitat d'habitatge principal, amb unes perspectives de renda futura més incertes.

La demanda d'habitatge principal a través del lloguer segueix creixent malgrat l'encariment relatiu del cost d'accés d'aquesta opció, en què la renda mitjana dels nous contractes de lloguer en relació amb el salari mitjà passa del 27,6% al 29,5% per al conjunt de Catalunya, i que ha augmentat 2,7 punt percentuals des del 2013. L'opció del lloguer segueix absorbint aquella part de la demanda per la qual el cost d'entrada a la compra és massa elevat (vegeu les taules IV.4.A.T5 de l'annex).

Milloren les condicions creditícies, si bé es manté estable el cost d'accés a la compra d'habitatge.

En el mercat de compra lliure, tot i la lleugera relaxació de les condicions creditícies, es manté estable la relació quota hipotecària-salaris mensuals, que en termes mitjans és del 30,4% a tot Catalunya, com a conseqüència de l'augment dels preus i l'estancament de les rendes salarials.

S'observa una reducció generalitzada dels tipus d'interès aplicats sobre les noves hipoteques registrades a Catalunya, fins a situar-se en termes mitjans en el 2,46%.

Per una altra part, augmenten els recursos aportats pels mercats hipotecaris que haurien finançat el 51,3% del valor total de les compravendes, augmentant el seu pes respecte del 2015, amb un augment tant del percentatge d'operacions de compravenda que reben finançament hipotecari, fins al 67,4% del total, com de la millora de la relació préstec valor de la transacció, que en terme mitjans passa del 74,3% al 76,1%. Mentre que augmenta lleugerament el termini mitjà de contractació dels préstecs, i se situa al voltant dels 177 mesos (vegeu les taules IV.4.A.T5 de l'annex).

Aquests elements haurien facilitat que la part més solvent de l'increment de la demanda d'habitatge principal s'hagi canalitzat a través de l'habitatge en règim de propietat.

Augmenten les dificultats per cobrir les necessitats d'habitatge.

Tot i que la millora de l'activitat econòmica propicia un increment en la demanda d'habitatge principal, l'evolució dels preus segueix fent augmentar les dificultats per cobrir les necessitats d'habitatge.

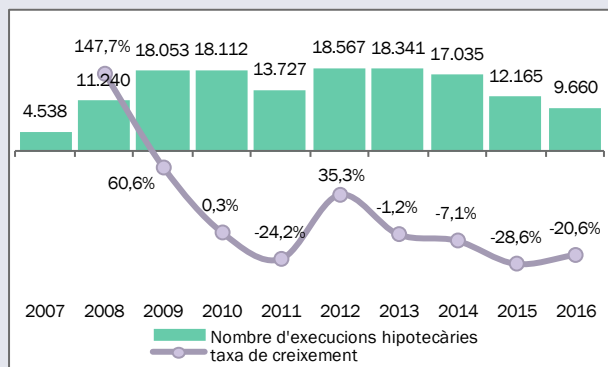

Aquesta dificultat es posa de manifest en l'augment de les sol·licituds d'habitatge amb protecció oficial, que s'ha traduït en un increment net, fins a 96.087, del nombre de llars inscrites en el Registre de Sol·licitants d'habitatge amb protecció oficial, el 3,2% de les llars catalanes.

Al mateix temps, s'acumulen noves llars -si bé en nivells inferiors que en els anys precedents- afectades per l'inici de nous processos d'execució hipotecària, 9.660 casos nous. Mentre que, fruit de processos iniciats ens anys anteriors, el 2016 hi ha hagut 14.099 afectats per llançaments en fase d'execució. Per una part, 4.452 habitatges s'han vist afectats com a conseqüència d'execucions hipotecàries. Per una altra, s'han produït 8.971 nous llançaments vinculats a la Llei d'arrendaments urbans.

GRÀFIC IV.4.G3 Evolució d'indicadors de situació de les llars en relació amb l'habitatge principal. Catalunya, 2008-2016

Nombre d'execucions hipotecàries (1). Catalunya, 2007-2016

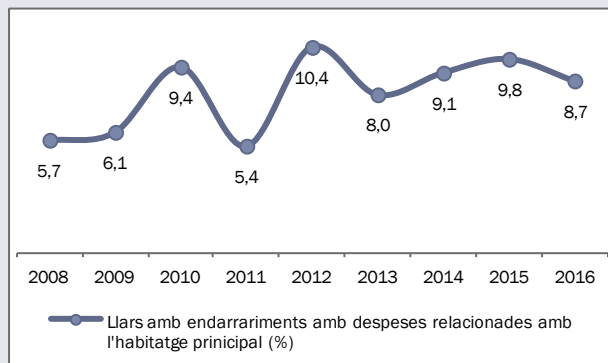

Unitats: nombre i percentatges.

(1) Inclou execucions hipotecàries d'habitatges i locals comercials. Es computen aquells procediments que, tramitats en els jutjats de primera instància, permeten exigir el pagament dels deutes garantits per una penyora o hipoteca al creditor amb escriptura d'hipoteca a favor seu, degudament inscrita en el Registre de la Propietat.

Font: Consell General del Poder Judicial.

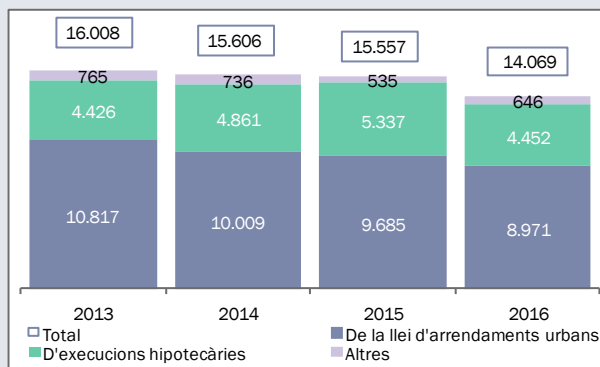
Evolució del percentatge de llars amb endarreriments en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge principal. Catalunya, 2008-2016

Unitats: percentatge de llars.

Font: Enquesta de condicions de vida. INE.

Nombre de llançaments practicats (1). Catalunya, 2013-2016

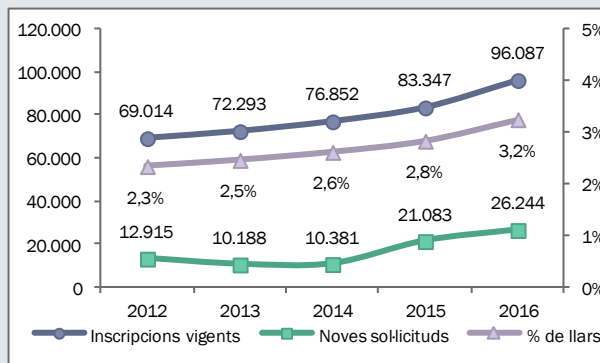

Unitats: nombre i percentatges.

(1) Els llançaments són desallotjaments forçosos indicats per una autoritat judicial. Es computen els llançaments practicats desglossats segons es derivin d'execucions hipotecàries, de procediments de la Llei d'arrendaments urbans (principalment correspondran a lloguers impagats) o d'altres causes (laudes arbitral, processos de família, etc.).

Font: Consell General del Poder Judicial.

Evolució de les llars inscrites en el Registre de Sol·licitant d'Habitatges amb Protecció Oficial. Catalunya, 2012-2016

Unitats: nombre d'unitats de convivència.

Nota: Inscripcions vigents: nombre total d'unitats de convivència inscrites amb independència de l'any en què han estat donats d'alta en el Registre i no han estat donats de baixa per cap motiu. Noves sol·licituds: nombre de sol·licituds donades d'alta com a vàlides a tots els registres municipals de sol·licitants existents a Catalunya en l'any en curs.

Font: Departament de Territori i Sostenibilitat.

15.2. EL MERCAT DE COMPRA DE L'HABITATGE LLIURE

La compravenda d'habitatges s'incrementa per tercer any consecutiu d'ençà del 2007 impulsada per la compra d'habitatge usat.

L'any 2016 la despesa en inversió en habitatge lliure de compra ha augmentat significativament, un 27,6% segons les dades publicades pel Ministeri,³⁵⁹ i el 24,3%, segons les publicades per l'AHC. En el primer cas la inversió declarada és d'11.973 milions d'€, i en el segon, d'11.180 milions d'€.

Aquesta evolució de la inversió respon, fonamentalment, a la dinàmica del mercat d'habitatge lliure usat, tant per un increment en el nombre de les compravendes com, en menor mesura, per l'augment dels valors mitjans de les transaccions.

D'acord amb l'estadística publicada pel Ministeri de Foment, aquest any s'han declarat 73.814 compravendes d'habitatge lliure, el 23,1% més que el 2015, mentre que l'Agència de l'Habitatge de Catalunya (AHC)³⁶⁰ identifica un increment del 22,1% en les transaccions registrades a Catalunya, fins a una xifra de 65.691 compravendes l'any 2016 (vegeu les taules IV.4.A.T3 i IV.4.A.T5 de l'annex).

Aquesta evolució es distribueix de forma relativament homogènia en el territori, amb increments similars en tots els àmbits del PTG, amb una variació relativa més acusada en l'àmbit metropolità i en les comarques centrals (vegeu la taula IV.4.A.T5 de l'annex).

Augmenta la demanda d'habitatge lliure pel motiu inversió.

Com s'ha destacat a l'apartat precedent, una part d'aquesta inversió estaria relacionada amb la demanda d'habitatge principal, si bé amb un impacte limitat sobre l'augment de la demanda total de compra. Mentrestant diferents indicadors posarien de manifest que un volum elevat de les transaccions està rebent l'impuls de l'augment de la demanda d'habitatge pel motiu inversió.

Per un costat, s'incrementa el 29,6% el nombre de compravendes realitzades per persones jurídiques i el 22,4% les compravendes de no residents, una demanda no associada inicialment a l'habitatge principal, i que significa el 16,4% i el 12,8% de totes les compravendes, respectivament, i que està lligada a la demanda d'inversió i de segones residències.

Per un altre, tot i reduir-se el seu pes, el 48,7% de la despesa d'inversió en habitatge lliure actual es finança amb recursos que no provenen dels mercats hipotecaris. Aquests recursos són un 4,6% més elevats que el 2015 i recullen, en part, la col·locació d'estalvi previ que estaria entrant en el mercat. Els inversors, tant particulars com societats, estarien aprofitant els diferencials positius existents entre el rendiment associat a l'habitatge com a bé d'inversió i el rendiment d'inversions alternatives per col·locar el seu estalvi en el mercat immobiliari.

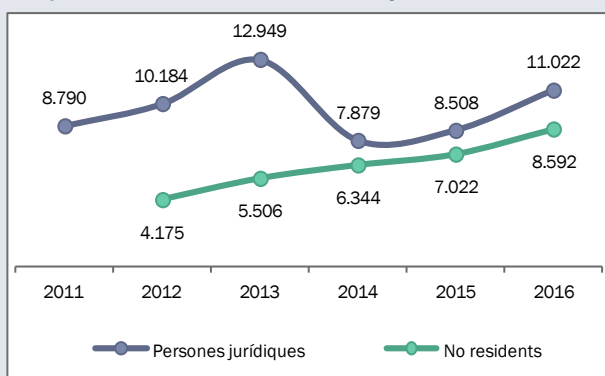
Per al conjunt d'Espanya, el BE estima que la rendibilitat bruta mitjana d'un habitatge (que afegeix a la rendibilitat del lloguer la plusvàlua esperada a 12 mesos), es manté durant el 2016 i se situa en mitjana anual en el 8,8%, mentre que la rendibilitat bruta d'un habitatge posat en lloguer es manté en nivells similars al 2015, al voltant del 4,4%. Al mateix temps, les inversions alternatives han vist reduir la seva rendibilitat com a conseqüència de la liquiditat introduïda en el sistema financer pel BCE. En aquest sentit, la rendibilitat mitjana dels dipòsits a termini d'entre un i dos anys se situa en el 0,1%, mentre que la d'inversions en actius financers de l'IBEX35 cau en mitjana anual el 2,0%.

³⁵⁹ L'estadística publicada pel Ministeri de Foment recull les compravendes amb escriptura pública davant de notari.

³⁶⁰ L'estadística publicada per l'Agència de l'Habitatge de Catalunya (AHC) dades del Registre de la Propietat.

GRÀFIC IV.4.G4 Indicadors de l'evolució de la demanda pel motiu inversió. Catalunya, 2011-2016

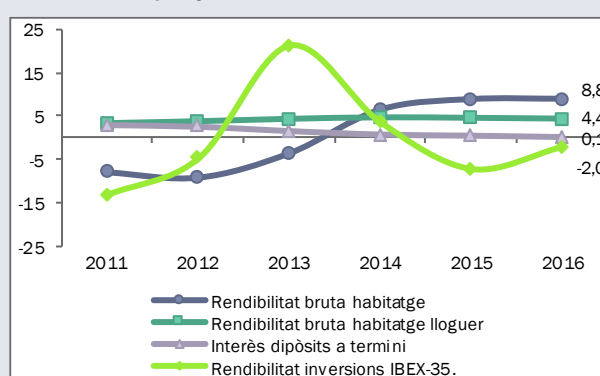
Evolució de compravendes d'habitatge de persones jurídiques i de no residents. Catalunya, 2011-2016

Unitats: nombre de compravendes.

Font: Estadística registral immobiliària. Anuari 2016. Col·legi de Registradors de la Propietat, Béns Mobles i Mercantils d'Espanya.

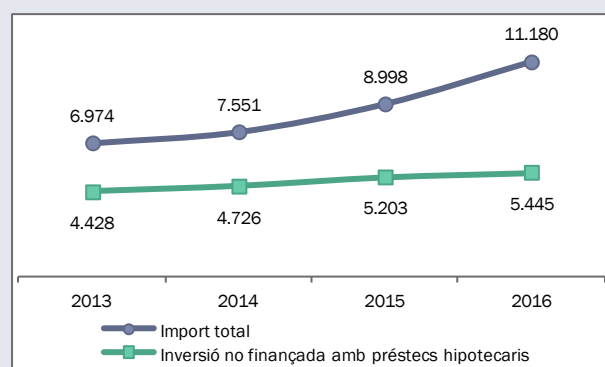
Evolució de la rendibilitat de l'habitatge com a bé d'inversió. Espanya, 2011-2016

Unitats: rendibilitat en percentatges.

Font: Indicadors d'habitatge. Banc d'Espanya.

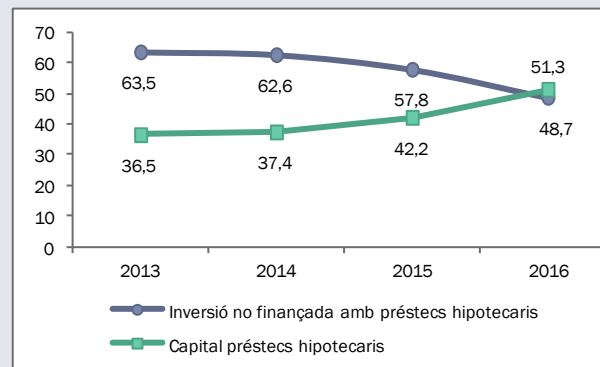
Import de les compravendes no finançat amb préstecs hipotecaris. Catalunya, 2013-2016

Unitats: milions d'€.

Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Pes de l'import de les compravendes finançat amb préstecs hipotecaris i sense préstec hipotecari. Catalunya, 2013-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Repunten els preus de l'habitatge lliure de compra per l'increment en l'àmbit metropolità.

L'INE identifica una clara acceleració en els preus dels habitatges lliures comprats per persones físiques a Catalunya, amb un creixement del 7,0% de l'índex general, com a conseqüència d'un augment del 7,9% dels preus de l'habitatge nou i del 6,9% dels de l'habitatge de segona mà (vegeu la taula IV.4.A.T4 de l'annex).

Les dades de compravendes provinents d'escriptures públiques davant de notari i del Registre de la Propietat publicades pel Ministeri de Foment i l'AHC, respectivament, també identifiquen per a Catalunya una acceleració dels preus de compra de l'habitatge lliure, si bé a un nivell més baix.

Aquestes dues estadístiques recullen el valor de les compravendes, tant de persones físiques com jurídiques, i no fan un tractament tan acurat dels ajustos de qualitat dels habitatges com l'estadística de l'INE. Aquests elements poden explicar el diferencial en el nivell de creixement de preus amb l'INE.

L'augment generalitzat en el territori de les compravendes d'habitatge lliure ha tingut, en canvi, un impacte relativament més concentrat en l'evolució dels seus preus, principalment determinat pel comportament dels preus a Barcelona i l'àmbit metropolità del Pla territorial general de Catalunya (PTGC).

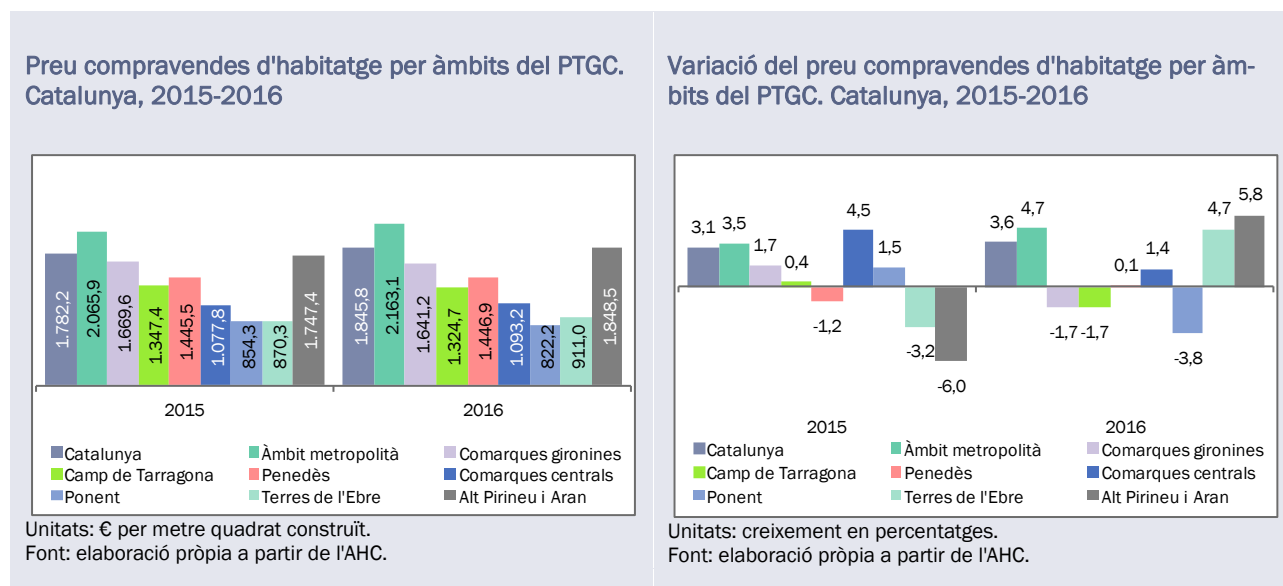
D'acord amb les dades provinents d'escriptures públiques davant de notari, el valor mitjà de les compravendes d'habitatge lliure augmenta el 3,6%, amb una relativa acceleració al llarg de l'any i impulsat sobretot per l'augment en la província de Barcelona, mentre que segueixen caient els valors mitjans de les compravendes a la província de Lleida (vegeu la taula IV.4.A.T4 de l'annex).

Les dades del Registre de la Propietat identifiquen un increment del 3,6% del preu per metre quadrat construït de les transaccions dels habitatges a Catalunya l'any 2016, que s'accelera en relació amb el creixement del 3,1% de l'any 2015 (vegeu la taula IV.4.A.T5 de l'annex).

Tot i que l'augment no s'ha repartit de forma uniforme en el territori -es reproduïx amb diferents intensitats en 22 de les 42 comarques catalanes i en cinc dels vuit àmbits del PTGC- en les comarques on el preu augmenta per sobre del creixement mitjà de la renda neta per llar es concentra el 77,2% de la població, mentre que a les comarques on els preus es redueixen es concentra només el 22,3% de la població.

Aquesta evolució hauria estat conseqüència del creixement dels preus en l'àmbit metropolità (especialment per l'augment a la ciutat de Barcelona, però també en cada una de les seves cinc comarques), a les Terres de l'Ebre (on augmenten els preus en les quatre comarques), i a l'àmbit de l'Alt Pirineu i Aran (especialment pel comportament de l'Alta Ribagorça, la Val d'Aran i Cerdanya). Paral·lelament, el preu mitjà per metre quadrat de les compravendes retrocedeix al Camp de Tarragona, les comarques gironines i Ponent (per a una desagregació comarcal vegeu la taula IV.4.A.T6 de l'annex).

GRÀFIC IV.4.G5 Evolució del preu per metre quadrat construït de les compravendes d'habitatge. Catalunya, 2015-2016

Nota: vegeu la taula IV.4.A.T5 de l'annex.

15.3. EL MERCAT DE LLOGUER

Segueix augmentant el parc d'habitatges de lloguer.

L'accés a l'habitatge principal té lloc, fonamentalment, a través del mercat de lloguer, amb un increment del 3,6% (24.600 llars més en termes nets) del parc d'habitatges principals en règim de lloguer, que l'Enquesta contínua de l'habitatge estima en 713.200 llars per a tot Catalunya.

Les dades de dipòsit de fiances de l'Incasol mostren aquesta elevada activitat del mercat de lloguer, amb un augment aquest any del 0,7% del volum de nous contractes bruts de lloguer registrats a tot Catalunya, fins a un volum de 142.714 nous contractes. Un nivell d'activitat que multiplica per 2,6 el del mercat de lloguer dels anys previs a la crisi quan es registraven, en termes mitjans, 50.000 contractes a l'any (vegeu la taula IV.4.A.T7 de l'annex).

Cal, però, tenir en compte que aquestes són dades brutes que s'han de depurar dels contractes donats de baixa per conèixer l'evolució del parc.

Aquestes xifres també indiquen que, si bé segueix augmentant el pes del lloguer en l'habitatge principal, una part de l'increment del parc de lloguer s'estaria dirigint cap a l'habitatge no principal. Aquest fenomen estaria associat a l'augment de l'activitat de turisme i la competència que aquest sector fa sobre l'ús de l'habitatge.

El dinamisme en el mercat de lloguer s'està reproduint els darrers anys en tot el territori català. El volum de contractes de lloguer dipositats anualment duplica els valors previs a la crisi en totes les comarques de Catalunya. En aquest darrer any, la contractació s'incrementa en 24 de les 42 comarques, i en cinc dels vuits àmbits del PTGC. Augmenta el nombre de contractes registrats a les Terres de l'Ebre, a Ponent, a l'Alt Pirineu i Aran, a les comarques centrals i en l'àmbit metropolità, mentre que es redueixen lleugerament en les comarques gironines, al Penedès i al Camp de Tarragona.

Augmenten les rendes del lloguer en tots el àmbits territorials.

El dinamisme en el mercat de lloguer ha anat acompanyat d'un augment del 6,8% de la renda mitjana dels nous lloguers contractats a tot Catalunya que es reproduceix, amb diferents intensitats, en la pràctica totalitat del territori, en 39 de les 42 comarques, i en tots els àmbits del PTGC (vegeu la taula IV.4.A.T7 de l'annex).

Aquesta evolució és conseqüència, en gran mesura, dels elevats increments a l'àmbit metropolità, del 7,9% en termes mitjans (pel fort increment del lloguer a la ciutat de Barcelona, del 9,0%, i del Vallès Oriental, i el Vallès Occidental, del 6,9% en els dos casos). El 93,4% de la població viu en territoris on l'augment dels nous contractes de lloguer supera l'increment de la renda mitjana per llar.

L'augment dels preus del lloguer respon a l'augment de la demanda d'habitatge principal que es trasllada al lloguer, a la pressió en determinats territoris exercida per l'activitat del sector turístic, com a alguns aspectes de les darreres modificacions en la regulació del mercat de lloguer de l'habitatge introduïdes a escala estatal.

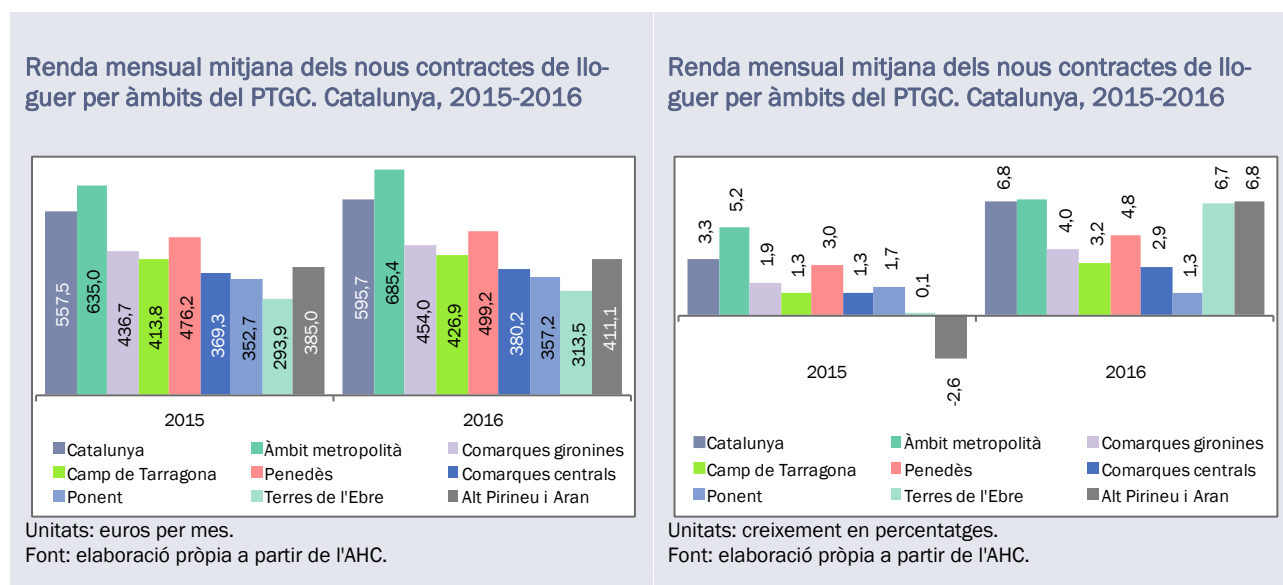
La flexibilització del mercat de lloguer introduïda el juny de l'any 2013 a través de la Llei 4/2013, de mesures de flexibilització i foment del mercat del lloguer d'habitatges,³⁶¹ està facilitant el trasllat als preus de les pressions de demanda en el mercat, a través de la reducció de 5 a 3 anys de la pròrroga forçosa del contracte inicial del lloguer i de la reducció de 3 a 1 any de la pròrroga del contracte quan, vençut el

³⁶¹ Vegeu la Llei 4/2013, de mesures de flexibilització i foment del mercat del lloguer d'habitatges, BOE núm. 134, de 05.06.13.

termini, no hi ha hagut per cap de les parts notificació de la voluntat de no renovar. La posició negociadora dels llogaters d'habitatge principal s'ha vist així debilitada, exercint una pressió a l'alça en els contractes de lloguer que han començat a vèncer a partir de la segona meitat de l'any. És d'esperar que en els propers anys la introducció d'aquesta rotació més elevada de la contractació se segueixi traslladant a l'alça en l'evolució del lloguer.

També cal considerar que en la Llei 4/2013³⁶² les mesures relatives al reforç de les garanties als arrendadors, pel que fa a la resolució dels contractes per manca de pagament, als procediments de desnonament i al registre de sentències fermes d'impagats de rendes de lloguer, hauria propiciat aquests darrers anys un augment dels habitatges oferts en el mercat de lloguer.

GRÀFIC IV.4.G6 Evolució de la renda mitjana dels nous contractes de lloguer d'habitatge. Catalunya, 2015-2016

Nota: vegeu la taula IV.4.A.T7 de l'annex.

15.4. L'ACTIVITAT DE LA CONSTRUCCIÓ RESIDENCIAL

Augmenta l'activitat de la construcció residencial d'obra nova i s'estabilitza la de rehabilitació, en la majoria d'àmbits del PTGC.

L'any 2016 l'activitat constructora residencial a Catalunya segueix recuperant-se amb un augment del nombre d'habitatges iniciats d'obra nova (38,1%), mentre que s'estabilitzen les obres per reforma de l'habitatge (-0,3%), que d'acord amb les dades del Ministeri de Foment se situa en nivells superiors als dels darrers quatre anys, amb un total de 14.474 visats pel Col·legi d'Arquitectes per tramitar llicència d'obra (vegeu la taula IV.4.A.T8 de l'annex).

Aquesta evolució es tradueix en un augment de l'índex de construcció de l'obra nova, que se situa en els 1,0 habitatges per cada mil habitants, mentre que es manté l'índex de construcció en les obres de rehabilitació, en 0,9 habitatges per mil habitants.

³⁶² Vegeu la nota 106.

Els habitatges iniciats d'obra nova se situen, per segon any consecutiu, per sobre del nombre de certificats final d'obra, d'acord amb les dades publicades per l'AHC, que provenen dels projectes visats pels col·legis d'aparelladors, millorant les perspectives futures de construcció en el sector.

A més, es constata que l'augment del nombre d'habitatges iniciats i dels iniciats per cada mil habitants s'estén per la majoria d'àmbits del PTGC, excepte en les Terres de l'Ebre i en l'Alt Pirineu i Aran, i en 22 de les 42 comarques del territori.

Millora la qualitat creditícia de les empreses del sector de la construcció i la promoció, però encara tenen ràtios de crèdit dubtós elevats.

Tot i així, l'avenç en l'activitat constructora residencial es troba encara condicionat pels processos de despallanquejament de les empreses del sector de l'habitatge. Per al conjunt d'Espanya, les empreses d'activitats productives de la construcció han reduït el 9,2%, durant el 2016, el saldo viu del crèdit acumulat, fins a 39.898 milions d'€, mentre que a les d'activitats immobiliàries la reducció és del 10,6%, fins als 120.805 milions d'€ (vegeu la taula IV.4.A.T9 de l'annex).

Aquest procés va acompanyat, els quatre darrers anys, d'una lenta millora de la qualitat creditícia del conjunt d'empreses d'aquests sectors. El 2016 es redueixen, si bé amb menys intensitat que el 2015, les ràtios de crèdit dubtós sobre el saldo viu de crèdit, que de totes maneres es troben encara en nivells elevats, del 25,5% en el cas de les empreses de les activitats productives de la construcció i del 29,1% en el cas de les activitats productives de serveis immobiliaris.

Es redueixen els costos de la construcció i el preu del sòl urbà.

Paral·lelament, l'activitat constructora residencial s'ha vist impulsada per la reducció de l'1,2% dels costos de la construcció mitjans a Catalunya, que recullen l'evolució dels costos dels materials a peu d'obra i els costos laborals associats a la construcció d'un edifici.

A la vegada es redueixen els preus per metre quadrat de sòl urbà o urbanitzable, amb una disminució de l'1,6% en termes mitjans a tot Catalunya. Aquesta és conseqüència de l'evolució mitjana dels preus a les províncies de Barcelona, Tarragona i Lleida, amb un augment de la superfície transaccionada (vegeu la taula IV.4.A.T10 de l'annex).

Augmenta l'activitat de la construcció i serveis immobiliaris i la seva ocupació.

L'evolució de l'activitat residencial també té el seu reflex en l'evolució del VAB generat en el sector de la construcció i en els serveis immobiliaris, que han ajudat a fer créixer el PIB de l'economia.

El VAB del sector de la construcció creix l'1,5% en termes reals d'acord amb les primeres estimacions de la Comptabilitat regional, i s'ha traduït en un lleuger increment, per segon any consecutiu d'ençà de l'inici de la crisi econòmica, del 0,9% de la seva ocupació, segons les dades de l'EPA, (vegeu la taula IV.4.A.T11 de l'annex).

La branca dels serveis immobiliaris, que inclou la intermediació en l'àmbit de l'habitatge i la gestió dels lloguers, l'any 2016 mostra un creixement de l'1,4%. Aquest s'ha vist impulsat per l'increment del 21,5% en el total de transaccions immobiliàries d'habitatge i per l'augment de la contractació neta de lloguers registrats per l'INCASOL. Aquest nivell d'activitat ha anat acompanyat d'un augment del 47,9% de l'ocupació d'acord amb les dades de l'EPA.

En termes agregats, l'activitat constructora i la de serveis immobiliaris mantenen un nivell d'activitat superior a la de l'any precedent, amb un creixement real de l'1,5% del seu VAB, i generen en termes nets 10.025 ocupats més que el 2015, amb un increment del 5,0%.

15.5. LA POLÍTICA D'HABITATGE

La política d'habitatge concentra els seus esforços en ajuts al lloguer de les llars més necessitades i el foment de la rehabilitació.

La política d'habitatge s'ha vist afectada els darrers anys pels ajustos pressupostaris associats al procés de consolidació fiscal i reducció del dèficit en què està immers el Govern de la Generalitat i el conjunt d'administracions públiques. Aquesta política rep en l'actualitat al voltant d'un 60% menys de recursos d'aquells que obtenia abans que s'iniciés aquest procés.

Així, l'any 2016 els recursos destinats al Programa d'habitatge del pressupost de Generalitat de Catalunya són un 36,6% d'aquells que es preveien en termes mitjans en els pressupostos aprovats els anys 2007-2011, mentre que en el cas dels pressupostos de l'Estat en són el 42,4% (vegeu la taula IV.4.A.T12 de l'annex).

Aquest ajust ha anat acompanyat d'un canvi en l'orientació de la política d'habitatge que s'ha traduït, fonamentalment, en una forta reducció dels recursos públics esmerçat en la promoció de nous habitatges amb protecció oficial, mentre que s'han concentrat els esforços a subvencionar el pagament del lloguer d'aquelles llars amb més necessitats, i en menor mesura, a subvencionar una part de la despesa privada de rehabilitació del parc privat d'habitatge.

L'any 2014 la Generalitat de Catalunya va aprovar el nou Pla pel dret a l'habitatge aprovat pel Decret 75/2014, de 27 de maig, articulat a partir de dos grans eixos d'actuació.³⁶³ En primer lloc, l'eix social, per facilitar l'accés a l'habitatge a la ciutadania i evitar l'exclusió social residencial, amb l'objectiu d'evitar la pèrdua de l'habitatge per motius econòmics, de facilitar l'accés a l'habitatge en condicions assequibles i d'incentivar l'entrada al mercat de lloguer d'habitatges desocupats. I en segon lloc, l'eix econòmic, per facilitar la recuperació econòmica del sector de l'habitatge per recuperar l'ocupació, amb l'objectiu d'incentivar la reactivació de la promoció d'habitatge protegit de nova construcció i de promoure la rehabilitació.

En línia amb aquests eixos i per tal d'assolir els objectius del Pla, la despesa i ajuts destinats a les llars, les empreses i les entitats sense finalitat de lucre de la política de l'habitatge s'estructuren segons tres programes:

- El Programa social d'habitatges, que inclou les prestacions permanents per al pagament del lloguer, els ajuts de la renda bàsica d'emancipació, les prestacions econòmiques d'especial urgència, els ajuts a la Xarxa d'Habitatges d'Inserció Social i els ajuts implícits als llogaters del parc públic d'habitatges de lloguer.
- El Programa d'habitatges amb protecció oficial (accés a l'habitatge), que inclou els ajuts als promotors i als compradors d'habitatge amb protecció oficial de compra, els ajuts als promotors i als compradors d'habitatge amb protecció oficial de lloguer i per destinar-lo a lloguer, i els ajuts a la Xarxa de Mediació de Lloguer Social. A partir de l'any 2015, i amb caràcter temporal, aquest programa també compta amb la regulació del dret de tanteig i retracte a favor de l'Administració pública, per tal d'incorporar, a través de la compra, habitatges sotmesos a processos d'execució hipotecària al parc d'habita

³⁶³ Vegeu el [Decret 75/2014, de 27 de maig, del Pla per al dret a l'habitatge](#). DOGC núm. 6633, de 29.05.2014.

- tges socials.³⁶⁴
- I el programa de foment de la rehabilitació: que inclou els ajuts per rehabilitar el parc privat d'habitatges i els ajuts per rehabilitar i mantenir el parc públic d'habitatges, així com el programa d'ascensor del parc públic.

La gestió d'aquesta despesa s'executa, fonamentalment, a través de l'acció de l'Agència de l'Habitatge de Catalunya, l'INCASOL, el Consorci de l'Habitatge de Barcelona i el Consoci Metropolità de l'Habitatge, totes elles incloses en els pressupostos de la Generalitat.

Els pressupostos prorrogats mantenen la despesa en política d'habitatge.

L'any 2016 (pressupostos del 2015 prorrogats) destinen 241,1 milions d'€ a la política d'habitatge per al conjunt d'aquestes entitats, la qual cosa significa un manteniment en relació amb la despesa pressupostada per al 2015 (vegeu la taula IV.4.A.T12 de l'annex).

Dels 241,1 milions d'€, la Secretaria d'Habitatge en té pressupostats 160,0 milions; la Direcció General d'Urbanisme, 1,1 milions (que transfereix íntegrament a l'INCASÒL per al Programa de barris i nuclis antics); l'Agència de l'Habitatge de Catalunya (AHC)³⁶⁵ en té pressupostats 141,2 milions; l'INCASÒL, 134,0 milions; i el Consorci de l'Habitatge de Barcelona i el Consorci de l'Habitatge de l'Àrea Metropolitana de Barcelona 19,2 milions d'€; les despeses consolidables³⁶⁶ entre aquestes entitats són de 165,5 milions d'€.

Tot i així, al llarg de l'any s'han executat recursos finalistes per a programes d'habitatge que l'Estat transfereix a la Generalitat amb un import de 50,2 milions d'€ i que no estaven previstos en els pressupostos inicials.

Augmenta el nombre de llars i habitatges que han rebut un ajut dels programes de la política d'habitatge per l'augment del Programa social d'habitatge.

Aquests ingressos ajuden a explicar que aquest any hagi augmentat el nombre de llars i/o habitatges que han rebut algun tipus d'ajut en el marc dels programes de la política d'habitatge.

Les dades disponibles permeten fer una anàlisi parcial de l'execució d'aquesta política a través del seguiment d'aquelles actuacions relacionades amb les subvencions públiques aprovades i destinades a llars, empreses o entitats sense finalitat de lucre, i mesurades en termes del nombre d'habitatges o ajuts i de l'import de les subvencions.

El nombre d'actuacions arriba fins a 90.464 beneficiaris amb un increment de l'11,2%. Aquest s'explica per l'augment en els ajuts relacionats amb el Programa social d'habitatge, que concentra el 67,3% de totes les actuacions, mentre que es redueixen el nombre d'ajuts vinculats al programa de foment de la rehabilitació i al de promoció i accés a l'habitatge, que signifiquen el 30,2% i el 2,5% de totes les actuacions, respectivament (vegeu la taula IV.4.A.T13 de l'annex).

³⁶⁴ Vegeu el [Decret llei 1/2015, de 24 de març, de mesures extraordinàries i urgents per a la mobilització dels habitatges provinents dels processos d'execució hipotecària](#), DOGC núm. 6839, de 26.03.15.

³⁶⁵ Creada per la Llei 13/2009, de 22 de juliol, i que assumeix les funcions de l'antiga ADIGSA.

³⁶⁶ Aquestes despeses es corresponen amb les transferències que, des dels pressupostos de la Secretaria d'Habitatge i la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge, es fan a AHC i a l'INCASÒL i als consorcis de l'Habitatge.

L'import global dels ajuts aprovats augmenta el 9,6%, fins a un total de 213,8 milions d'€. Els ajuts associats al Programa social d'habitatges concentra el 51,5% dels recursos, els ajuts del programa de foment de la rehabilitació, el 21,1%, i els ajuts de promoció i accés a l'habitatge, el 27,5% restant, que estan en bona part vinculats a la liquidació d'ajuts d'anys precedents.

15.5.1. EL PROGRAMA D'HABITATGES AMB PROTECCIÓ OFICIAL (ACCÉS A L'HABITATGE)

S'incrementa lleugerament el parc d'habitatges a preus assequibles si bé es redueix l'import global dels ajuts vinculats a aquest programa.

El Programa d'accés a l'habitatge, que té com a objectiu fonamental la posada en oferta d'habitatges assequibles per sota del preu de mercat lliure, ha estat el més afectat per les restriccions pressupostàries dels darrers anys i el canvi d'orientació de la política d'habitatge.

L'acumulació d'aquesta oferta ha conformat un parc d'habitatges a preu assequible que l'any 2016 és de 27.200 habitatges, compost pel parc públic d'habitatges gestionats per l'AHC, que en significa el 54%; pel parc d'habitatges cedits per particulars i entitats financeres i gestionats també per l'AHC, que en significa el 8%; pels d'habitatges obtinguts a través de la Xarxa de Mediació de Lloguer Social, amb un pes del 31%; i, en menor mesura, pels habitatges de la Xarxa d'Inclusió Social gestionada per entitats sense ànim de lucre, amb un pes del 7% sobre el total (vegeu el gràfic IV.4.G18).

Al llarg de l'any 2016 s'han incorporat, en termes nets, 1.467 habitatges a aquest parc, el 5,7% més que el 2015, fonamentalment a través del Programa de cessió d'habitatges gestionats per l'AHC.

- El parc d'habitatges cedits a l'AHC s'incrementa en 1.362 com a conseqüència dels convenis signats amb les entitats financeres, mentre que es redueixen els cedits per particulars. Les entitats financeres han cedit 1.954 habitatges l'any 2016.
- Paral·lelament, s'han incorporat 242 habitatges, en termes nets, al parc de titularitat pública de la Generalitat, l'1,7% més que el 2015. En aquest cas a través del dret de tanteig i retracte exercit per la Generalitat sobre 273 habitatges, el 48,4% més que l'any 2015. Aquesta és una via relativament més barata que la nova construcció per incrementar el parc i que permet a la vegada donar sortida als habitatges buits provinents d'execucions hipotecaries en municipis de demanda residencial forta i acreditada.
- El parc d'habitatges llogats a través de la Xarxa de Mediació Social es redueix en 304 habitatges.
- Mentre que el parc d'habitatges de la Xarxa d'Inclusió Social s'incrementa en 172 habitatges.

La relativa estabilitat del parc dels darrers anys contrasta amb l'increment persistent en la demanda d'habitatges de protecció oficial.

L'evolució del parc d'habitatges a preus assequibles es mostra clarament insuficient per cobrir les necessitats socials creixents.

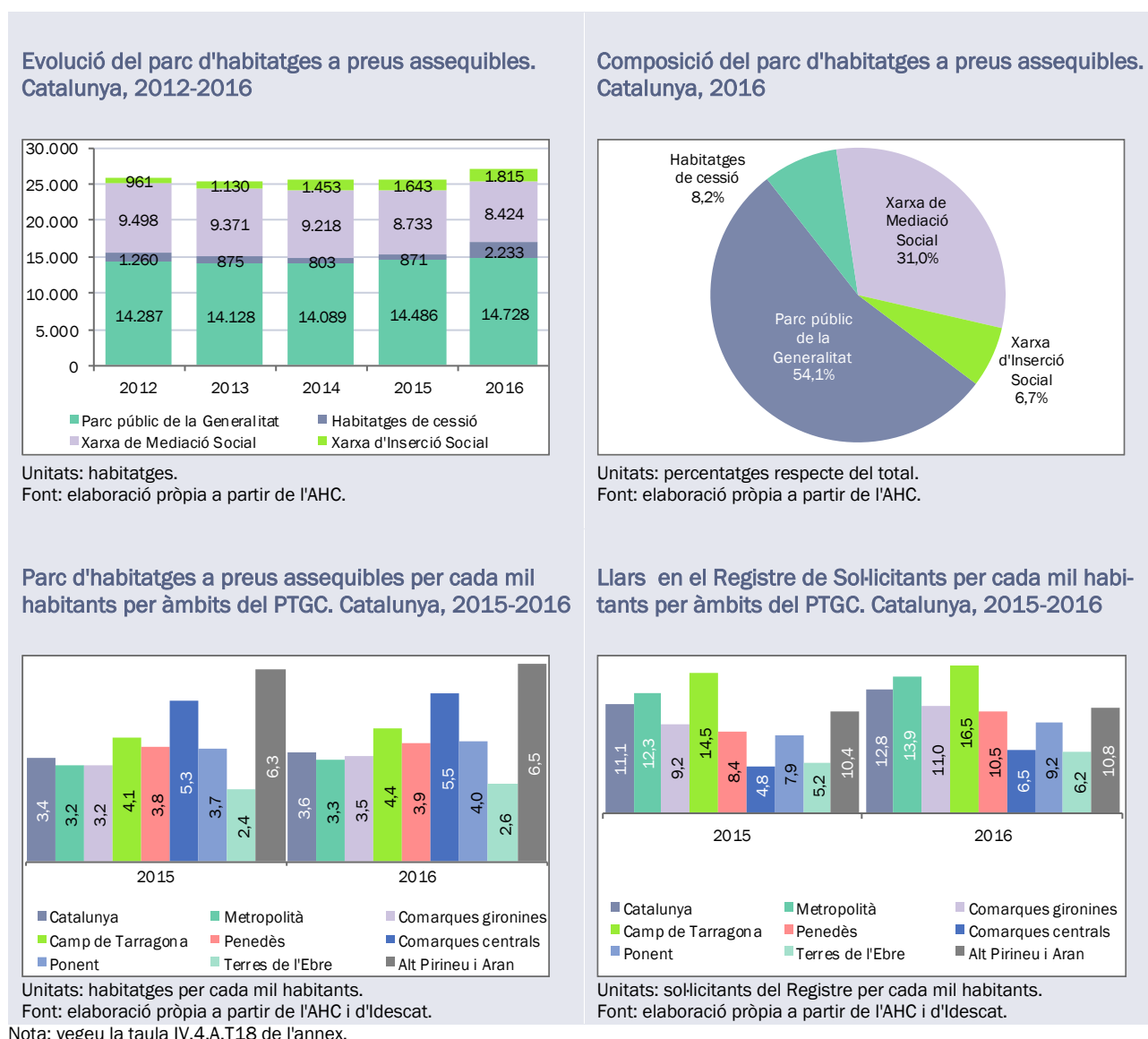
El parc d'habitatges a preus assequibles cobreix la necessitat d'habitatge del 0,9% de llars de Catalunya, i significa una mitjana de 3,6 habitatges per cada mil habitants. Es distribueix de forma relativament homogènia entre els àmbits del PTGC d'acord amb els seus pesos poblacionals, si bé destaquen amb una intensitat més elevada les comarques centrals i de l'Alt Pirineu i Aran, mentre les Terres de l'Ebre tenen una intensitat més baixa.

Les dades del Registre de Sol·licitants d'Habitatge amb protecció oficial identifiquen per a l'any 2016 una necessitat d'habitatge social de 12,6 habitatges per cada mil habitants en termes mitjans per a tot Catalunya. La distribució d'aquestes necessitats està més polaritzada en el territori que l'oferta existent, si bé es constata un augment de la demanda en tots els àmbits del PTGC, que en termes mitjans és el 40,1% més elevada que l'any 2012.

Satisfereix aquesta demanda requeriria multiplicar per més de 4,5 el parc actual d'habitatge a preus assequibles. Mentre que si aquesta demanda es cobrís amb el parc públic de la Generalitat requeriria multiplicar per 8,4 l'estoc actual d'habitatges gestionats per l'AHC.

A la vegada, el Registre d'Habitatges Buits té inscrits 44.419 habitatges buits, propietat d'entitats financeres i que provenen d'execucions hipotecàries. Al llarg del 2016 se n'han incorporat 8.637, dels quals el 50,9% estan en condicions d'habitabilitat, el 12,5% estan buits pendents de rehabilitar, el 14,1% ocupats (amb o sense títol habilitant), i el 22,5% restant sense dades (vegeu la taula IV.4.A.T17 de l'annex).

GRÀFIC IV.4.G7 Evolució del parc d'habitatges a preus assequibles. Catalunya 2012-2016

L'import de les línies d'ajuts vinculades a aquest programa han augmentat el 3,1% amb un valor de 58,8 milions d'€ (vegeu la taula IV.4.A.T13 de l'annex), que es distribueix en:

- La Xarxa de Mediació de Lloguer Social ha rebut ajuts per un import de 15,0 milions d'€, el 14,1% més que l'any 2015.
- Mentrestant, la línia d'ajuts vinculada a la nova promoció d'habitatges amb protecció oficial ha rebut 43,7 milions d'€, el 0,2% menys que el 2015. Si bé aquesta quantitat es correspon majoritàriament al pagament de subvencions a promotors per actuacions iniciades en anys anteriors.

En relació amb aquest programa destaquem tres iniciatives polítiques dirigides a facilitar l'augment del parc d'habitatges a preu assequible.

Cal destacar per una part l'aprovació de la Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial,³⁶⁷ que substitueix amb una nova formulació aquells punts de la Llei 24/2015 que van quedar suspesos pel Tribunal Constitucional. En concret es regula:

- La mediació en consum per a situacions de sobreendeutament.
- L'expropiació temporal de l'ús dels habitatges buits, que substitueix la figura de la cessió obligatòria d'habitatge buits de la Llei 24/2015.
- L'obligació de real·lotjament, que substitueix la figura del lloguer social obligatori de la Llei 24/2015, i que s'estableix com un sistema transitori i excepcional per real·lotjar persones i famílies en risc d'exclusió residencial quan no hi ha alternativa a l'accés a un altre habitatge.

Per una altra, l'aprovació del Decret 183/2016, de 16 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de l'impost sobre els habitatges buits,³⁶⁸ i que ha permès l'ingrés d'11,1 milions d'€ destinats a polítiques socials.

Finament, també destaquem la gestió del Fons d'habitatges de lloguer destinat a polítiques socials, al qual fins a desembre del 2016 s'han integrat 20 entitats de 16 municipis que aporten un total de 7.458 habitatges.

Aquest Fons, constituït el juny del 2015, integra els habitatges públics de la Generalitat, dels ajuntaments, els habitatges de les borses municipals de lloguer, els habitatges d'inclusió i els habitatges de les entitats financeres que han estat cedits fins al moment a les administracions, i vol unificar la gestió de tots aquests habitatges sota el paraigua públic de l'Agència. A la vegada, permet també homogeneïtzar els requisits amb els quals s'hauran de posar a disposició de les famílies. Els habitatges han de ser adjudicats per un període de 5 anys, el preu del lloguer ha de ser almenys d'un 20% inferior al preu de mercat de la zona, i els adjudicataris poden accedir a un ajut públic per garantir que el preu de la renda mensual que hagin de pagar no superi una forquilla d'entre el 15% i el 30% dels seus ingressos totals (en funció de la seva renda).

Es manté la baixa intensitat en la construcció d'habitatges de protecció oficial.

En aquest context, l'any 2016 s'inicia la construcció de 879 habitatges de protecció oficial, mantenint la baixa intensitat de construcció dels darrers anys, amb 1,2 habitatges per cada mil habitants (vegeu la taula IV.4.A.T14 de l'annex).

³⁶⁷ Vegeu la Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial, DOGC núm. 7276, de 29.12.16.

³⁶⁸ Vegeu el Decret 183/2016, de 16 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de l'impost sobre els habitatges buits, DOGC núm. 7061, de 18.02.16.

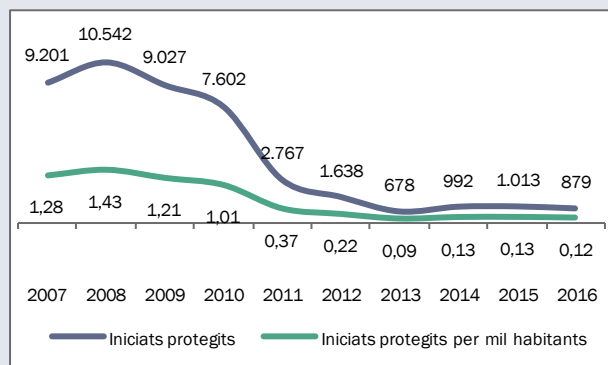
En relació amb les demandes del Registre de Sol·licitants, aquest ritme d'activitat implica que l'any 2016 les promocions iniciades només cobreixen el 0,9% de les llars inscrites en el Registre. En els darrers quatre anys les promoció d'habitatge protegit han cobert en termes mitjans l'1,3% anual de les llars inscrites en el Registre. Aquest baix percentatge encara és més acusat en els àmbits de les comarques gironines, de Ponent, del Penedès i de les Terres de l'Ebre.

Atenent el tipus de promoció, l'any 2016 totes les promocions iniciades ho han estat en règim de lloguer amb opció a compra. En els darrers cinc anys, el 39,3% dels habitatges iniciats ho han estat en promocions de compra, el 45,5% en promocions de lloguer amb opció a compra, l'11,2% en promocions de lloguer, mentre que el 3,9% restant formen part dels habitatges del Programa de remodelació de barris.

Per tipus de promotor el retrocés en la nova promoció d'habitatge protegit l'any 2016 respon a la caiguda de l'activitat dels ajuntaments i de les entitats sense ànim de lucre, mentre que s'incrementa l'activitat de l'INCASÒL i dels promotors privats. En conjunt, els promotors sense ànim de lucre redueixen el seu nivell d'activitat, mentre que els promotors privats augmenten per tercer any consecutiu els habitatges protegits iniciats, i es mantenen com els principals promotors d'aquests habitatges, amb un 68,9% del total. Els darrers cinc anys, els promotors privats han iniciat el 55,3% de les promocions, seguits dels ajuntaments, amb el 22,3%, les entitats sense ànim de lucre, el 14,2% i en darrer terme l'INCASÒL, amb el 8,3%.

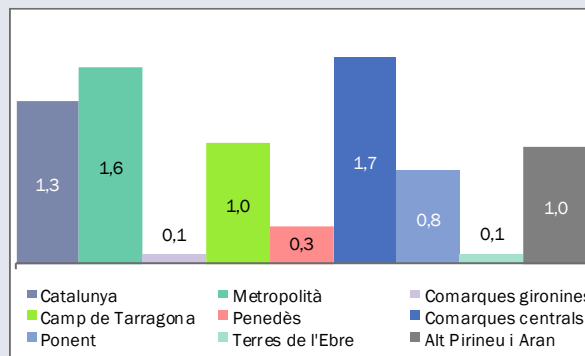
GRÀFIC IV.4.G8 Promoció d'habitatges iniciats amb protecció oficial. Catalunya, 2017-2016

Evolució dels habitatges iniciats amb protecció oficial. Catalunya, 2007-2016

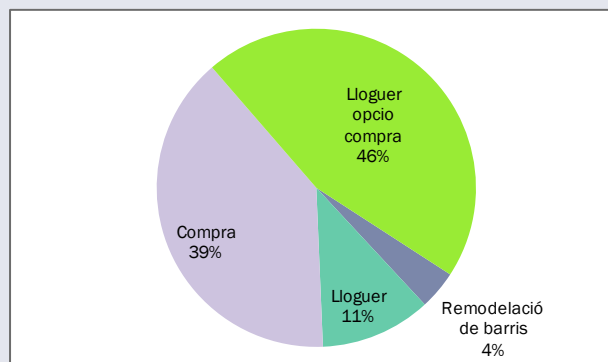
Unitats: habitatges i habitatges per mil habitants.
Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC i d'Idescat.

Habitatges iniciats amb protecció per llars del Registre per àmbits del PTGC. Catalunya, mitjana 2012-2016

Unitats: percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

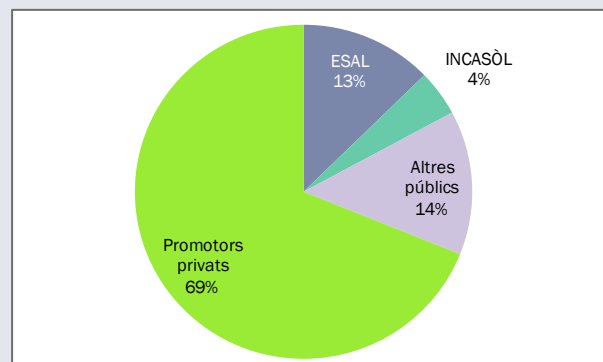
Habitatges iniciats amb protecció oficial segons règim. Catalunya, mitjana 2012-2016

Unitats: percentatges respecte del total.
Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Nota: vegeu la taula IV.4.A.T14 de l'annex.

Habitatges iniciats amb protecció oficial segons tipus de promotor. Catalunya, 2016

Unitats: percentatges respecte del total.
Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

15.5.2. EL PROGRAMA SOCIAL D'HABITATGES

Augment dels ajuts al pagament del lloguer per a les llars amb més necessitats.

L'esforç principal fet els darrers anys en ajuts a l'habitatge es concentra en el Programa social d'habitatge, que ha anat augmentant el pes tant del nombre d'actuacions com dels imports concedits sobre l'agregat dels ajuts.

L'any 2016 augmenta tant el nombre de llars/habitatges subvencionats com l'import dels ajuts que es gestionen a través d'aquest programa, amb una distribució relativament homogènia del seu impacte en els àmbits del PTGC (vegeu la taula IV.4.A.T15 de l'annex).

L'esforç que la Generalitat ha concentrat en aquest programa els darrers anys ha permès augmentar el nivell de famílies cobertes i, per primer any d'ençà de la crisi, se supera el nivell de cobertura, en un

12,0%, observat durant els anys 2007-2011. Tot i així, l'import que s'hi destina és encara el 5,3% més reduït que abans de la crisi.

Aquesta davallada respon a la desaparició progressiva de la renda bàsica d'emancipació (RBE), destinada al lloguer per a joves i finançada directament per l'Estat. Aquesta ajuda ha passat de beneficiar 30.306 llars/habitatges, en mitjana anual dels anys 2007-2011, a 628 llars/habitatges, que encara mantenen el dret, l'any 2016, mentre que l'import global dels ajuts ha passat de 62,0 milions d'euros anuals a 0,6 milions d'euros el 2016. L'RBE va ser cancel·lada de forma progressiva a partir del 2012, i se'n preveu la seva extinció total a finals del 2016.³⁶⁹

La resta d'ajuts d'aquest programa estan finançats directament per la Generalitat i han vist incrementar els seus recursos en els darrers anys, tant en nombre de llars beneficiàries com de l'import global de les subvencions, situant-se per sobre dels nivells existents en els primers anys de crisi. Així, s'ha passat de subvencionar 24.155 llars/habitatges, en mitjana anual dels anys 2007-2011, a 60.342 llars/habitatges l'any 2016, mentre que l'import global d'aquestes subvencions ha passat de 54,2 milions d'euros anuals a 109,5 milions el 2016, si bé amb una caiguda dels imports mitjans per actuació. Aquests recursos s'estructuren en quatre línies de subvencions.

- Els ajuts al pagament del lloguer (antic Lloguer just), que són prestacions per al pagament del lloguer dirigides a persones arrendatàries en risc d'exclusió social.³⁷⁰ Signifiquen el 86% de l'import global d'aquest programa i el 2016 s'han incrementat més del 30%, tant en nombre d'ajuts com de l'import global.
- Els ajuts personalitzats a l'allotjament, que són prestacions d'especial urgència adreçades a evitar la pèrdua de l'habitatge mitjançant l'ajuda al pagament del lloguer o de les quotes d'amortització hipotecàries en situacions especials de risc de desnonament. Signifiquen el 5% del programa, i l'any 2016 ha augmentat tant el nombre d'ajuts com el seu import global, l'1,4% i el 3,4%, respectivament.
- Els ajuts a la Xarxa d'Habitatges d'Inserció Social, que són ajuts a les entitats gestores de la xarxa que es destinen a atendre persones que presenten problemes d'inserció, o persones llogateres d'infrahabitatges o d'habitatges sobreocupats. Aquesta línia de subvencions representa el 2% del total, i el 2016 augmenta el 19,4% l'import dels ajuts aprovats.
- Els ajuts implícits als arrendataris d'habitatges del parc públic de la Generalitat, ajut que es descompta de la renda que s'hauria d'abonar mensualment en cas que el cost total de les quotes pugui situar l'arrendatari en risc d'exclusió social. El 2016 ha augmentat tant el nombre d'ajuts com el seu import global, el 25,9% i el 26,6%, respectivament, i signifiquen el 6% del total d'ajuts.

Finalment, l'any 2016 s'ha obert una nova línia d'ajuts per a les entitat locals per tal de reforçar la creació del Fons social d'habitatges, amb un import de 0,8 milions d'euros.

També cal tenir en compte la figura de l'Avalloguer, -línia de suport al lloguer que no implica una despesa directa per part de la Generalitat- que estableix un règim de cobertures de cobrament de les rendes arrendatícies dels contractes de lloguer d'habitatges per donar cobertura als propietaris d'habitatges que els posin en lloguer davant el risc de possibles impagaments. Aquest any s'ha reduït el 4,3% el nombre d'habitatges que utilitzen aquest aval fins a 33.418 habitatges.

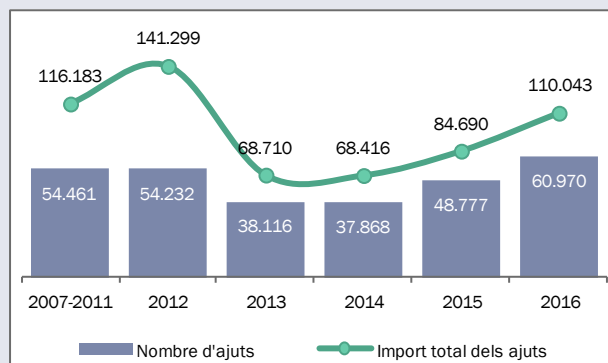
³⁶⁹ Cal tenir en compte que, amb efecte del 2012, el Reial decret llei 20/2011, de 30 de desembre, de mesures urgents en matèria pressupostària, tributària i financera per a la correcció del dèficit públic (BOE núm 315, de 31.12.2011) deroga el Reial decret 1472/2007, de 2 de novembre, pel qual es regula la renda bàsica d'emancipació dels joves (BOE núm 267, de 07.11.2007), i que a partir d'aquest moment només es reconeix aquest ajut per a aquells beneficiaris que ja estiguessin cobrant-lo abans de la seva derogació i mantinguessin les condicions d'accés.

³⁷⁰ S'entén que hi ha risc d'exclusió social quan la unitat familiar paga un lloguer superior al 30% dels ingressos de la unitat de convivència. Actualment aquests ajuts estan regulats pel Decret 75/2014, de 27 de maig, del Pla per al dret a l'habitatge. DOGC núm. 6633, de 29.05.14.

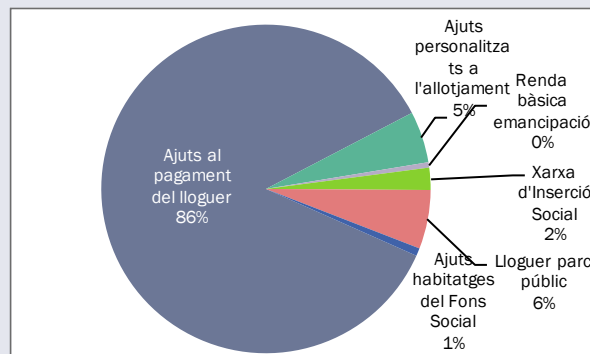
GRÀFIC IV.4.G9 Evolució dels ajuts vinculats al Programa social d'habitatge. Catalunya, 2007-2016

Nombre d'ajuts i import total del Programa social d'habitatges. Catalunya, 2007-2016

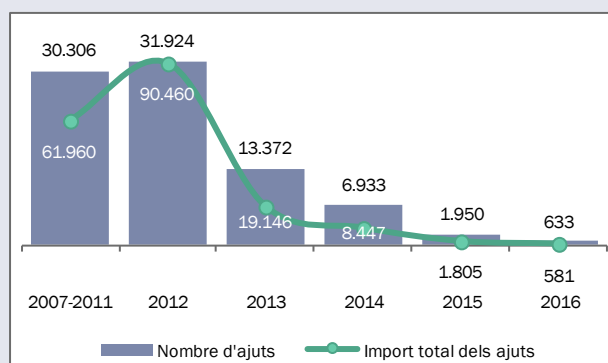
Unitats: llars i/o habitatges i milers d'€.
Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Distribució de l'import dels ajuts del Programa social d'habitatges. Catalunya, 2016

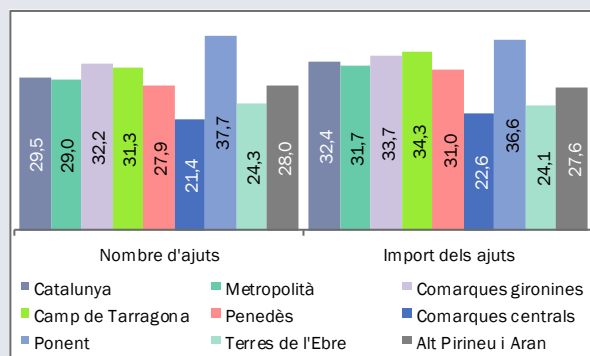
Unitats: percentatges respecte del total.
Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Nombre d'ajuts i import total de la renda bàsica d'emancipació. Catalunya, 2007-2016

Unitats: llars i/o habitatges i milers d'€.
Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Evolució dels ajuts i imports per àmbits del PTGC. Catalunya, 2015-2016

Unitats: taxes de creixement en percentatges.
Nota: Només es comptabilitzen els ajuts del Programa del pagament del lloguer, els ajuts personalitzats a l'allotjament i els ajuts implícits al lloguer del parc públic.
Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Nota: vegeu les taules IV.4.A.T13 i IV.4.A.T15 de l'annex.

15.5.3. EL PROGRAMA DE FOMENT DE LA REHABILITACIÓ

Reducció dels ajuts per rehabilitar el parc privat d'habitatges mentre augmenten els dirigits al parc públic.

L'any 2016 es redueixen significativament tant l'import dels ajuts com el nombre d'habitatges subvencionats a través dels programes de rehabilitació d'habitatges.

Malgrat ser un dels eixos prioritaris del nou Pla per al dret a l'habitatge, els seus nivells són un 29,0% i un 46,9% inferiors, respectivament, als que anualment se subvencionaven els anys 2007-2011. El nombre d'actuacions que han rebut algun tipus d'ajut per a la rehabilitació ha passat de 38.338 habitatges anuals els anys 2007-2011, a 27.209 habitatges l'any 2016, mentre que l'import global d'aquests ajuts

ha passat de 84,8 milions d'euros anuals a 45,0 milions d'euros el 2016. Aquest retrocés ha afectat tant els habitatges del parc privat com, amb més intensitat, els del parc públic.

Els ajuts d'aquest programa s'articulen a partir de les subvencions al parc privat i els ajuts al parc d'habitatges de la Generalitat.

L'import de les subvencions aprovades al parc privat ha estat de 39,5 milions d'€, amb una reducció del 18,1% respecte del 2015 que, conjuntament amb el retrocés, del 12,7%, de les actuacions associades ha fet que es reduís l'import mitjà per actuació.

Aquesta reducció respon a les subvencions gestionades a través del Consorci de l'Habitatge de Barcelona i del Consorci Metropolità de l'Habitatge, mentre que augmenten l'import global i el nombre de beneficiaris dels ajuts gestionats directament per la Generalitat de Catalunya.

La distribució del retrocés d'aquests recursos es reparteix en tot el territori, si bé destaca l'augment en l'àmbit de les Terres de l'Ebre del PTGC (vegeu la taula IV.4.A.T16 de l'annex).

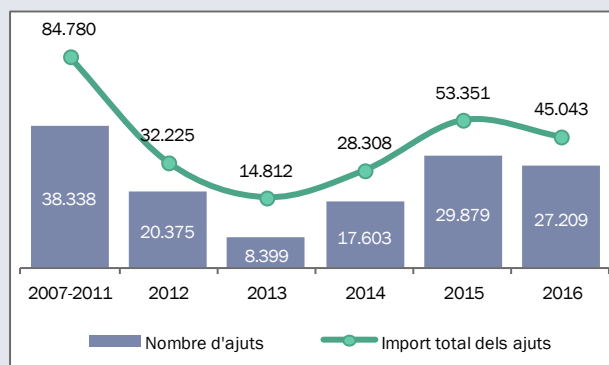
Pel que fa als ajuts aprovats pel parc d'habitatge de la Generalitat, augmenta el nombre d'actuacions globals i l'import que s'hi destina.

Dins d'aquests darrers ajuts, per una part augmenta tant el nombre d'actuacions com l'import del Programa d'ascensors de la Generalitat de Catalunya i per una altra s'incrementa el nombre d'actuacions i l'import global en obres d'adequació i manteniment del parc públic d'habitatges de l'AHC.

GRÀFIC IV.4.G10
2016

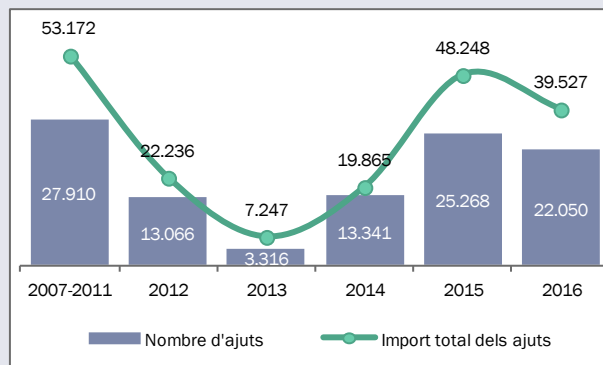
Evolució dels ajuts vinculats al Programa de foment de la rehabilitació. Catalunya, 2007-2016

Nombre d'ajuts i import global del Programa de foment de la rehabilitació. Total. Catalunya, 2007-2016

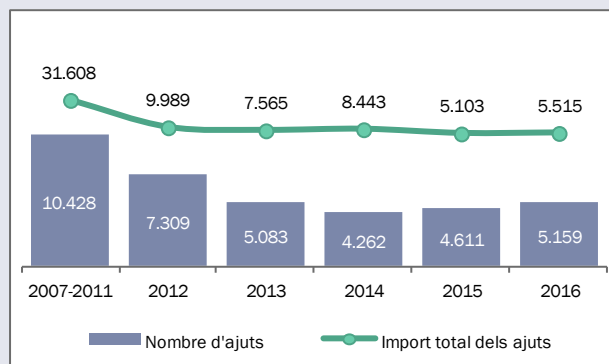
Unitats: llars i/o habitatges i milers d'€. Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Nombre d'ajuts i import global del Programa de foment de la rehabilitació. Parc privat. Catalunya, 2007-2016

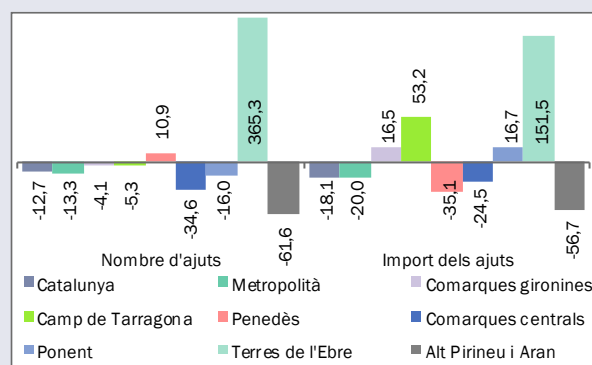
Unitats: llars i/o habitatges i milers d'€. Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Nombre d'ajuts i import global del Programa de foment de la rehabilitació. Parc públic. Catalunya, 2007-2016

Unitats: llars i/o habitatges i milers d'€. Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Nombre d'ajuts i import global del Programa de foment de la rehabilitació al parc privat. Catalunya, 2015-2016

Unitats: taxes de creixement en percentatges. Font: elaboració pròpia a partir de l'AHC.

Nota: vegeu les taules IV.4.A.T13 i IV.4.A.T16 de l'annex.

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb l'habitatge durant l'any 2016, vegeu el [Recull normatiu al web del CTESC](#)

16. INCLUSIÓ I PROTECCIÓ SOCIAL

16.1. INCLUSIÓ SOCIAL

Aquest apartat es construeix a partir de les dades que l'Enquesta de condicions de vida (ECV) ofereix sobre distribució de la renda i sobre el risc de pobresa o exclusió social. Per a l'àmbit de Catalunya, l'Idescat realitza una explotació específica dels resultats de l'ECV de l'INE.

Cal tenir present que l'ECV del 2016 que a continuació s'analitza recull els ingressos de les llars de l'any anterior. Per tant, els indicadors que estan construïts a partir d'ingressos o que es remeten a l'any de la seva obtenció es refereixen a l'any 2015.

Així mateix, cal ressaltar que en l'ECV del 2016 s'han incorporat preguntes noves i ha guanyat fiabilitat gràcies a l'ampliació de la mostra que l'Idescat ha dut a terme a Catalunya. Aquestes preguntes se centren en aspectes específics de la població en risc d'exclusió.

Una altra qüestió que s'ha de tenir en compte és que l'any 2013 es produeix un canvi metodològic en l'obtenció dels ingressos de la llar, la qual cosa provoca un trencament de sèrie. A partir de l'any esmentat, s'utilitzen els registres administratius de l'Agència Estatal d'Administració Tributària i de la Seguretat Social. Tanmateix, es pot analitzar l'evolució d'alguns indicadors des de l'any 2009, a partir de les sèries retrospectives que ha elaborat l'Idescat amb base 2013.

16.1.1. DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA

Com a qüestió prèvia, cal assenyalar que les dades sobre renda de l'ECV es refereixen a l'any anterior al de realització de l'enquesta.³⁷¹

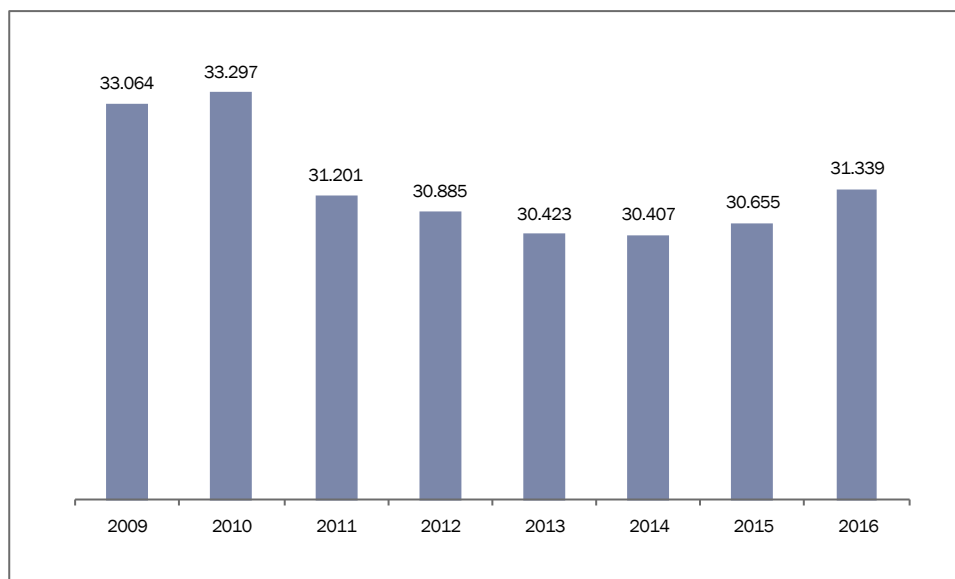
La renda de les llars catalanes augmenta per segon any consecutiu.

L'ECV 2016 mostra que la renda mitjana neta anual de les llars catalanes augmenta el 2,2% respecte de l'any anterior i se situa en els 31.339 euros l'any 2015 (4.629 euros més que en el conjunt de l'Estat). La renda mitjana de les llars catalanes augmenta per segon any consecutiu i se situa a nivells de l'any 2011.

---

³⁷¹ La renda està composta pels ingressos del treball per compte d'altri, els beneficis/pèrdues del treball per compte propi, les prestacions socials, les rendes procedents d'esquemes privats de pensions no relacionats amb el treball, les rendes del capital i de la propietat, les transferències rebudes i pagades a altres llars, els ingressos percebuts per menors i el resultat de la declaració de l'IRPF; no s'hi inclouen components no monetaris, excepte el cotxe d'empresa.

GRÀFIC IV.5.G1 Evolució de la renda mitjana neta anual de les llars. Catalunya, ECV 2009-2016

Unitats: euros.

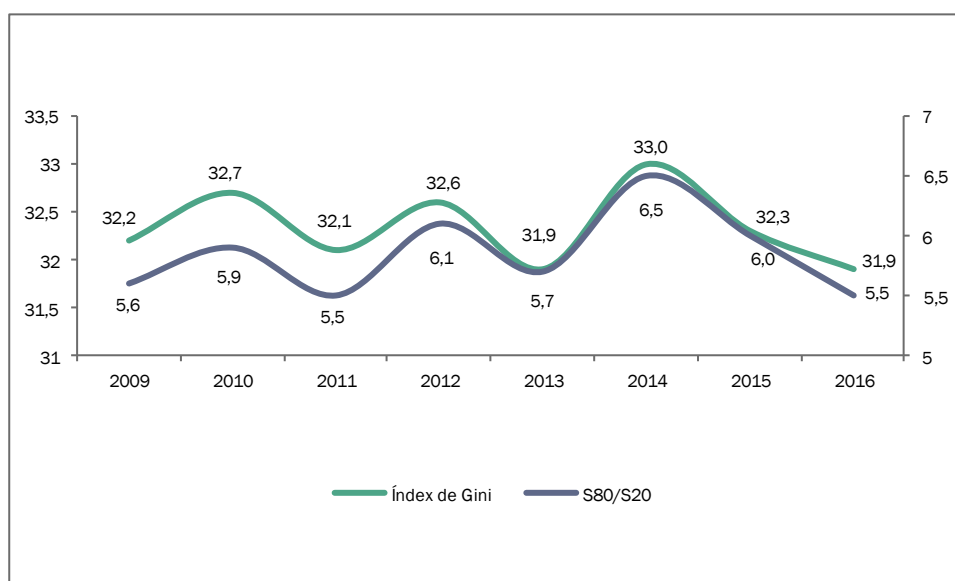
(1) La renda correspon als anys naturals anteriors als de realització de les enquestes.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Milloren els indicadors sobre distribució de la renda a Catalunya...

Quant a la distribució de la renda, els indicadors que més s'utilitzen per mesurar-la són la ràtio S80/S20 (relació entre els ingressos del 20% de les llars amb més renda, quintil superior, i el 20% de les llars amb menys renda, quintil inferior) i l'índex de Gini, el qual pren valor 0 en una situació hipotètica de màxima igualtat, en la qual totes les persones ingressen de la mateixa manera, i pren valor 1 en una situació de màxima desigualtat, on una sola persona acumula tots els ingressos. Aquest índex s'expressa en percentatge. Per tant, quan més elevat és el valor d'aquests indicadors, més gran és la desigualtat en la distribució de la renda. Aquests dos indicadors s'utilitzen per al seguiment de l'Estratègia Europa 2020.

L'ECV del 2016 (amb ingressos del 2015) mostra que el quintil superior de la renda té 5,5 vegades els ingressos del quintil inferior i s'observa una disminució de la desigualtat en la distribució de la renda respecte de l'any anterior, amb un índex del 6. Al llarg del període entre les enquestes 2009-2016, l'índex S80/S20 assoleix el seu valor màxim l'any 2014 (ingressos del 2013) i a partir d'aquest any registra disminucions fins a assolir l'any 2016 un valor més baix que el de l'inici del període. L'índex de Gini ha evolucionat de manera similar a l'indicador que relaciona els quintils de renda, tal com s'observa al gràfic següent.

GRÀFIC IV.5.G2 Evolució dels indicadors de distribució personal de la renda. Catalunya, ECV 2009-2016¹

Unitats: índexs.

(1) La renda correspon als anys naturals anteriors als de realització de les enquestes.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

però l'indicador que relaciona quintils de renda mostra valors elevats en l'àmbit de la Unió Europea.

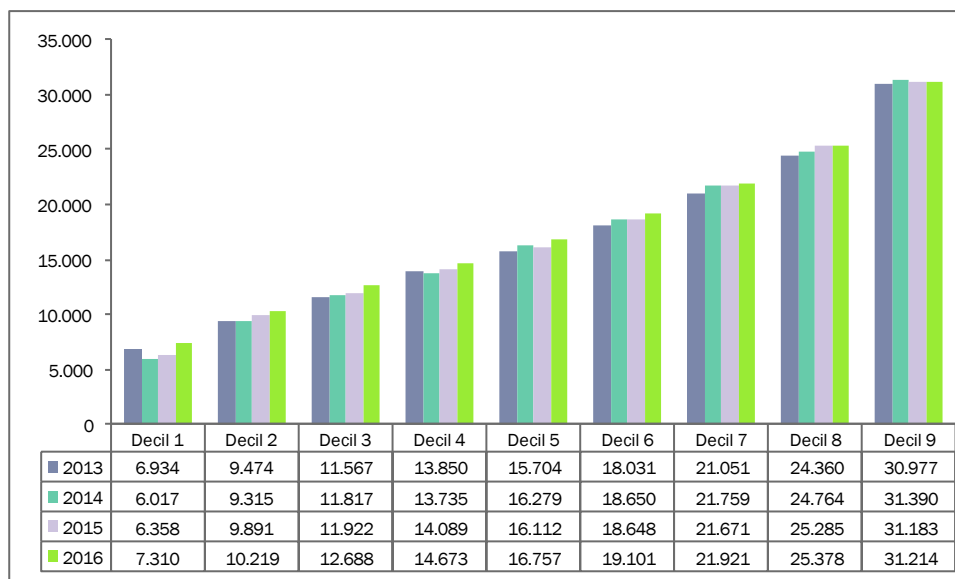
Malgrat l'evolució sobre la distribució de la renda a Catalunya que mostren els indicadors anteriors, Catalunya i, sobretot Espanya, segueixen tenint valors elevats de l'indicador S80/S20 en l'àmbit de la Unió Europea, d'acord amb els resultats de l'ECV 2015, última dada disponible d'Eurostat. Espanya, amb un valor del 6,9, té la distribució de la renda més desigual de la UE-28 només per darrera de Romania, Lituània i Bulgària. Catalunya, amb un valor 6 de l'indicador, és el setè país de la UE-28 amb més desigualtat entre quintils, per darrera dels tres països anteriorment indicats, a més de Lituània, Estònia i Grècia. En conseqüència, l'S80/S20 d'Espanya i Catalunya és més elevat que la mitjana de la UE-28 (5,2). Així mateix, cal ressaltar l'evolució d'Espanya, la qual està entre els països en els quals més ha augmentat la desigualtat en la distribució de la renda entre les ECV del 2009 i 2015 (amb ingressos del 2008 i 2014, respectivament), només superada per Romania i Lituània (vegeu la taula IV.5.A.T1 de l'anex).

Es recuperen els ingressos del decil més baix de la renda en l'últim any...

L'evolució de la distribució dels ingressos es pot explicar a partir de l'estudi dels decils de renda, la qual cosa consisteix a ordenar la població segons els seus ingressos per unitat de consum, dividir-la en deu grups de la mateixa mida i estudiar els intervals d'ingressos que té cada grup.

En l'àmbit de Catalunya, la informació sobre aquests decils de renda està disponible des del 2013; per tant, no es poden extreure conclusions respecte de com s'han vist afectats per la crisi els ingressos de la població segons el seu nivell de renda. No obstant això, amb les dades disponibles es pot observar al gràfic següent un augment dels ingressos de tots els decils de renda entre les ECV del 2016 i 2015. En concret, destaca la recuperació del decil 1 (el 10% de la població amb menys renda), el qual era l'únic que mostrava una disminució dels seus ingressos entre les ECV del 2013 i 2015.

GRÀFIC IV.5.G3 Evolució dels decils de la renda anual neta (límit màxim). Catalunya, ECV 2013-2016¹

Unitats: euros.

(1) Els ingressos corresponen a l'any anterior al de realització de l'ECV.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

però l'impacte de la crisi ha estat més elevat en el 30% de la població amb menys renda (en l'àmbit estatal).

Amb l'objectiu d'analitzar l'impacte de la crisi en els ingressos de la població en funció del seu nivell de renda, es pot estudiar l'evolució dels decils de renda a escala estatal, atesa la disponibilitat d'una sèrie temporal més llarga a l'INE. Així, s'observa que tots els grups han patit una reducció de la seva renda entre les ECV del 2009 i 2016 (referides a ingressos del 2008 i 2015, respectivament), però és el 30% de la població amb menys renda, és a dir, els decils 1 a 3, la que ha vist reduir més els seus ingressos (una reducció que oscil·la entre el 12,2% del tercer decil i el 19,2% del primer decil, és a dir, del 10% de la població amb menys renda). No obstant això, els ingressos del segon i tercer decil registren increments des de l'ECV del 2015 i el primer decil mostra un increment dels seus ingressos en aquesta última ECV del 2016 (vegeu la taula IV.5.A.T2 de l'annex).

Disminueix el percentatge de llars que rep alguna prestació, sobretot d'atur.

Per acabar, cal fer referència a les diferents prestacions que reben les llars, atès que el sistema de protecció social incideix en la renda i en la seva distribució. Així, d'acord amb l'ECV del 2016 (amb dades de prestacions rebudes per les llars, de forma contínua o discontinua, durant el 2015), el nombre de llars que han rebut algun tipus de prestació social és de 1.805 milers (el 60,9% de les llars catalanes), amb una reducció del 2,4% respecte de l'any anterior, al llarg del qual el 62,6% de les llars van rebre prestació.

Segons el tipus de prestació, tant les d'atur com les de vellesa i supervivència disminueixen entre les ECV del 2015 i 2016 (les primeres el 3,2% i les segones l'1,8). En canvi, augmenten el 9,5% les llars perceptores d'altres subsidis o prestacions al llarg del període esmentat. Cal ressaltar que entre les ECV del 2014 i del 2015 les llars perceptores de prestacions d'atur passen de representar el 43,2% del total de llars que reben prestacions al 38,5% d'aquestes. Com en anys anteriors, les prestacions de vellesa i supervivència són les més freqüents i les reben 1.042 milers de llars, la qual cosa representa el 57,7% del total de llars que reben prestacions, d'acord amb l'ECV 2016. (vegeu la taula IV.5.A.T3 de l'annex).

16.1.2. RISC DE POBRESA O EXCLUSIÓ SOCIAL

L'indicador AROPE mesura el risc de pobresa o exclusió social en el marc de l'Estratègia Europa 2020. Es considera que una persona està en risc de pobresa o exclusió social quan compleix una o més de les tres condicions següents: en risc de pobresa, en situació de privació material severa o viu en una llar amb una intensitat del treball molt baixa. Per tant, d'acord amb la definició de l'indicador, algunes persones poden trobar-se en dues o, fins i tot, en les tres situacions esmentades de forma simultània.

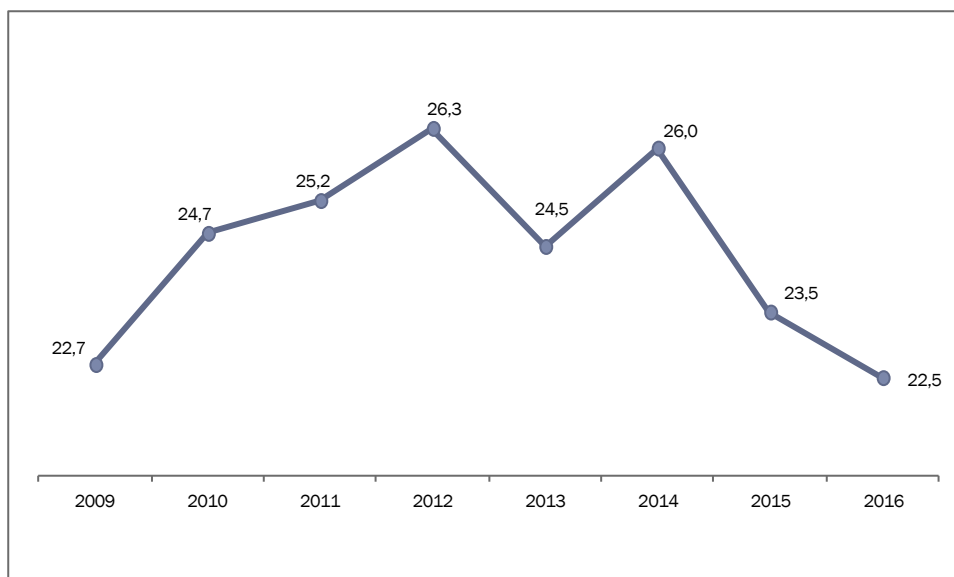
Pel que fa als components de l'ARPE, es considera que una persona es troba en risc de pobresa quan té uns ingressos equivalents inferiors al 60% de la renda mediana. Es troba en situació de privació material severa quan viu en una llar que no es pot permetre quatre conceptes d'una llista de nou.³⁷² Finalment, una persona viu en una llar amb una intensitat del treball molt baixa quan els membres de la llar en edat de treballar ho han fet menys del 20% del seu potencial de treball durant l'any de referència dels ingressos (any anterior al de realització de l'ECV).

Baixa la població que es troba en risc de pobresa o exclusió social.

Els resultats de l'ECV del 2016 mostren que el 22,5% de la població catalana es troba en risc de pobresa o exclusió social, la qual cosa equival a 1.658,8 milers de persones. Aquest percentatge baixa un punt respecte de l'any anterior, la qual cosa equival a una disminució de 83,1 milers de persones. Cal ressaltar que la taxa catalana és inferior a la de l'Estat, la qual se situa en el 27,9%.

Si es pren en consideració el període respecte del qual es disposa de dades comparables, s'observa que el valor de l'ARPE de l'ECV 2016 és lleugerament inferior al de l'ECV 2009 i que el valor d'aquest indicador ha baixat de manera important en dos anys (entre les ECV 2014 i 2016), tal com es mostra al gràfic següent:

GRÀFIC IV.5.G4 Evolució de la taxa AROPE. Catalunya, ECV 2009-2016

Unitats: percentatges.

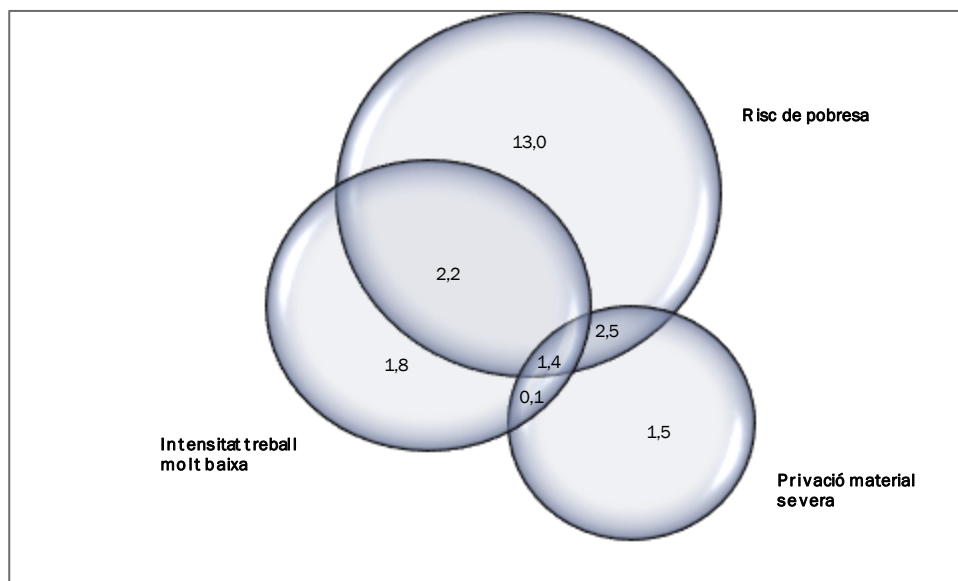
Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

³⁷² Aquests nou conceptes són: retards en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge (lloguer, hipoteca o serveis públics) en els últims 12 mesos; mantenir la llar adequadament calenta; assumir despeses inesperades; menjar carn, pollastre o peix almenys cada dos dies; anar de vacances almenys una setmana a l'any; disposar de cotxe, de rentadora, de televisió i de telèfon.

La combinació dels tres factors de l'AROE dona lloc a set grups de població. Tal com s'observa a la figura següent, cal ressaltar que el 6,2% de la població catalana (459,7 milers de persones) es troba en dues o més situacions de les que componen l'indicador, d'acord amb l'ECV del 2016. Aquest percentatge és inferior al de l'any anterior (7,3%). Tanmateix, la població que es veu afectada pels tres factors de l'AROE s'ha mantingut pràcticament estable entre les ECV del 2015 i 2016 (de l'1,5% de la població s'ha passat a l'1,4%).

FIGURA 2. Interaccions entre subpoblacions en situació de risc de pobresa o exclusió social. Catalunya, ECV 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Si s'analitza l'AROE en funció de determinades variables sociodemogràfiques, els resultats de l'ECV del 2016 mostren que el risc de pobresa o exclusió social afecta especialment les persones aturades (el 56,8%), les que tenen nacionalitat estrangera (el 45,7%) i les que tenen un nivell educatiu baix (la taxa de les persones amb educació secundària de primer cicle és del 31,9% enfront de l'11,1% de les que han assolit l'educació superior).

Pel que fa al sexe, la taxa és superior en les dones que en els homes (el 24,0% front al 21,1%). Així mateix, s'observa que el risc de pobresa i exclusió social de les dones augmenta lleugerament entre les ECV 2015 i 2016. Quant a l'edat, les persones de menys de 16 anys continuen tenint la taxa més elevada (el 25,1%). Tanmateix, el risc de pobresa i exclusió social d'aquest col·lectiu ha disminuït entre les ECV del 2015 i 2016, mentre que el de les persones de 65 i més anys ha augmentat, tot i que se situa bastant per sota de la del col·lectiu de menys de 16 anys (en el 16,4%) (vegeu la taula IV.5.A.T4 de l'annex).

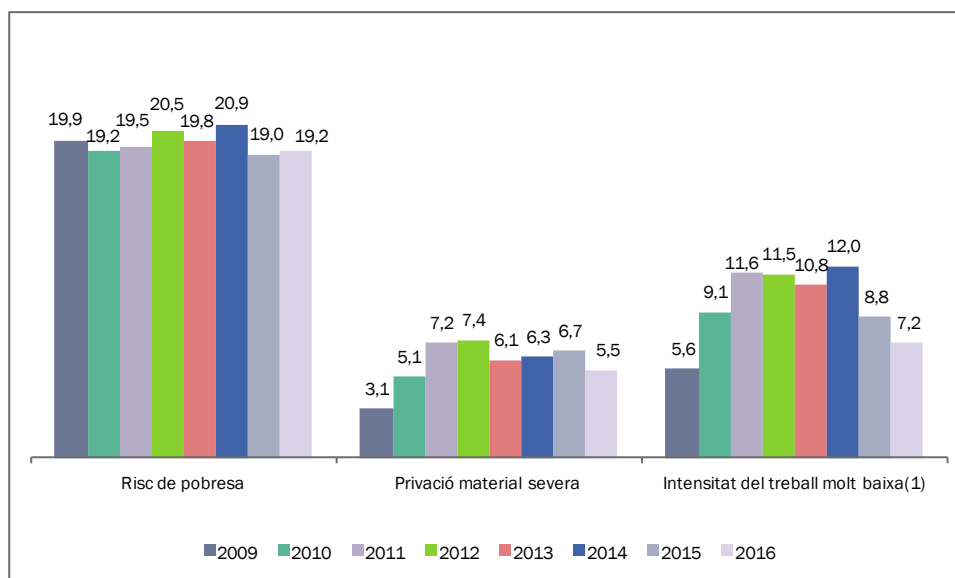
Components de l'AROE

La crisi ha tingut més impacte sobre els components no monetaris de l'AROE, tot i que el darrer any aquests dos factors disminueixen i el risc de pobresa es manté pràcticament estable.

Pel que fa al pes dels components de l'indicador AROPE, cal citar en primer terme el risc de pobresa (19,2%), seguit de la intensitat del treball a la llar (7,2%) i, per acabar, de la privació material severa (5,5%). Tal com s'observa al gràfic següent, la crisi ha tingut més impacte en els components sobre intensitat del treball a la llar i sobre privació material severa. Entre les ECV del 2015 i del 2016, els dos

components no monetaris de l'AROPE registren disminucions, mentre que el risc de pobresa es manté pràcticament estable (mostra una pujada de 0,2 punts percentuals), per la qual cosa la disminució de l'AROPE cal atribuir-la al comportament dels dos components no monetaris.

GRÀFIC IV.5.G5 Evolució dels components de la taxa AROPE. Catalunya, ECV 2009-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

Pel que fa al risc de pobresa, cal recordar que els resultats de l'ECV del 2016 es refereixen a l'any 2015, atès que el risc de pobresa és un indicador que es construeix a partir de dades sobre ingressos, els quals estan referenciats a l'any anterior al de realització de l'enquesta.

Com a qüestió prèvia, cal assenyalar que l'ECV del 2016 fixa el llindar d'ingressos anuals per sota del qual es considera que una persona es troba en risc de pobresa en els 10.054,4 euros nets anuals en les llars d'una persona i en 21.114,2 euros nets anuals en les llars amb dos adults i dos infants. Cal posar de manifest que aquests llindars són més elevats que els de l'any anterior (9.667,3 i 20.301,3 euros, respectivament) i que el seu creixement és més elevat que el de la renda mitjana neta anual. Tanmateix, cal ressaltar que si s'analitza el període entre l'ECV 2009 i 2015, s'observa que el llindar no ha recuperat els nivells anteriors a la crisi (vegeu la taula IV.5.A.T5 de l'annex).

La taxa de risc de pobresa afecta el 19,2% de la població catalana.

L'ECV del 2016 mostra que la taxa de risc de pobresa es manté gairebé igual que l'any anterior i afecta el 19,2% de la població catalana (1.405,9 milers de persones). La taxa catalana se situa per sota de la mitjana estatal (22,3%). Al gràfic següent s'observa l'evolució de la taxa des de l'ECV del 2009.

La incidència del risc de pobresa segons diferents variables sociodemogràfiques és similar a la que s'ha comentat anteriorment respecte de l'AROPE. Així, la incidència del risc de pobresa és superior en les dones que en els homes (el 20,2% enfront del 18,2%). Quant a l'edat, segueix destacant la incidència elevada del risc de pobresa entre la població de menys de 16 anys (24,0%), tot i que ha disminuït respecte de l'any anterior, contràriament al que ha succeït amb el col·lectiu de 65 anys i més, la taxa del qual ha passat del 12,1% al 15,0% entre les ECV del 2015 i 2016. Això últim podria ser una conseqüència de l'augment del llindar de risc de pobresa, la qual cosa ha deixat en situació de risc de pobresa col·lectius que l'any anterior estaven just per sobre del llindar i que no han incrementat prou la seva renda. En aquest sentit, cal posar de manifest que les últimes pujades de les pensions de la Seguretat Social,

principal ingrés del col·lectiu de 65 i més anys, s'han limitat al 0,25%, en aplicació de l'índex de revaloració de les pensions.

Una altra q estiu que cal ressaltar és el fort increment de la taxa de risc de pobresa de les persones aturades, la qual passa del 39,8% al 46,2% entre les ECV del 2015 i 2016. Aix  mateix, les llars monoparentals també han vist incrementar-se de forma important el risc de pobresa fins assolir una taxa del 40,4% en l'ECV del 2016 (l'any anterior va ser del 34,1%).

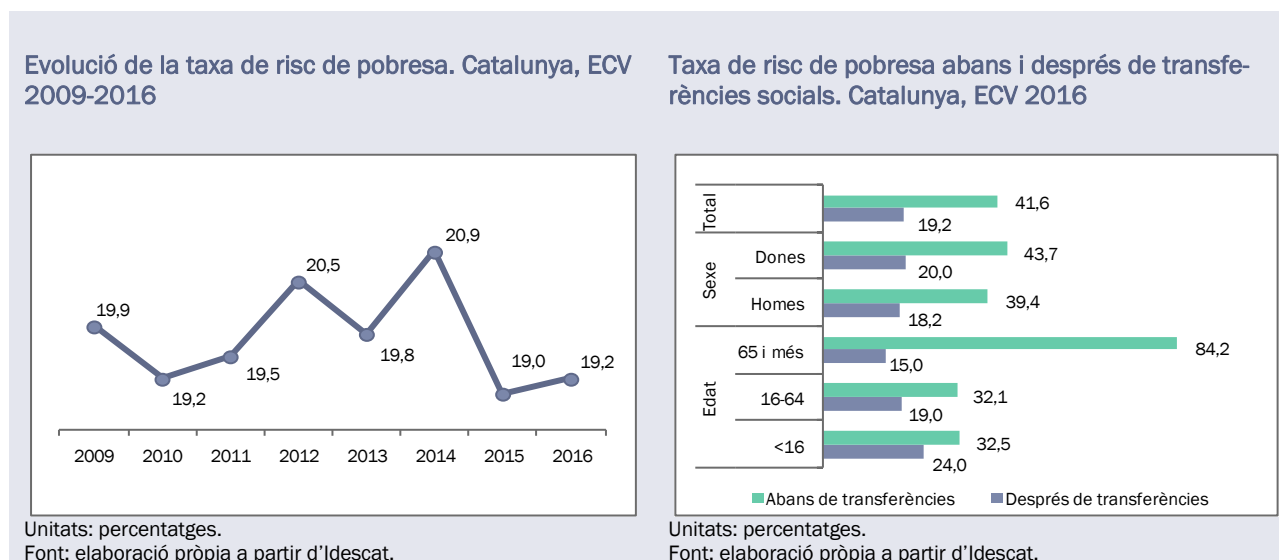
Un altre punt important és la taxa de risc de pobresa en el treball (*in work poverty*), la qual se situa en el 12,0%, superior a la de l'any anterior (11,2%) (vegeu l'evolució de la taxa de risc de pobresa segons diverses variables sociodemogràfiques a la taula IV.5.A.T6 de l'annex).

Altrament, l'impacte de la intervenció de l'Administració pública en els nivells de risc de pobresa es fa palès quan es comparen les taxes abans i després de transferències socials. L'ECV 2016 mostra que la taxa de risc de pobresa abans de transferències  s del 41,6%, la qual passa al 24,7% després de pensions de vellesa i supervivència i al 19,2% després de totes les transferències, tal com s'observa al gràfic següent.

L'impacte de les transferències varia segons el sexe i l'edat. Pel que fa al sexe, la intervenció de l'Administració redueix més el risc de pobresa en el cas de les dones, les quals parteixen de xifres de risc de pobresa més elevades que els homes.

Quant a l'edat, la intervenció de l'Administració afavoreix més la població de 65 i més anys, la qual, tot i partir d'una taxa molt elevada de risc de pobresa (84,2%), la veu reduida en 69,2 punts. Aquest efecte es produeix sobretot per les pensions de vellesa i supervivència, les qual són la font d'ingressos principal d'aquest grup poblacional. En canvi, les taxes de la població en edat laboral i, sobretot, de les persones de menys de 16 anys mostren reducci s molt més baixes del seu risc de pobresa (13,1 punts i 8,5 punts, respectivament). Aix   s resultat de la lògica de construcció del sistema de protecció social basant-se en la protecció de les contingències relacionades amb el treball productiu.

GRÀFIC IV.5.G6 Taxa de risc de pobresa. Catalunya, ECV 2009-2016

Com a novetat de l'ECV del 2016, Idescat ofereix indicadors de risc de pobresa amb lloguer imputat. Això vol dir que el càlcul d'aquests indicadors es fa basant-se en uns ingressos que inclouen la renda en espècie que reben les llars que tenen un habitatge sense pagar-ne el lloguer. Entre els resultats, destaca

que la inclusió del lloguer imputat a l'ECV del 2016 incrementa el 12,9% la renda mitjana de les llars catalanes i suposa la reducció d'1,1 punts percentuals de la taxa de risc de pobresa i de 0,4 punts percentuals de la taxa AROPE. Així mateix, el càlcul dels indicadors amb lloguer imputat suposa una millora per als col·lectius que tenen una propensió més elevada a disposar d'habitatge en propietat. Així, les persones de 65 anys i més milloren la taxa de risc de pobresa del 15,0% al 8,5% (vegeu la taula IV.5.A.T7 de l'annex).

La privació material severa afecta el 5,5% de la població catalana.

El segon component de l'AROPE és l'indicador sobre privació material severa, el qual fa referència a la manca de capacitat de consum de la població, que es calcula mesurant les restriccions de les llars en alguns ítems de consum (almenys quatre d'una llista de nou). L'any 2016, la privació material severa afecta el 5,5% de la població catalana (406,5 milers de persones), disminueix respecte de l'any anterior (6,7%) i se situa lleugerament per sota de la mitjana estatal (5,8%).

Quant a l'anàlisi d'aquest indicador segons variables sociodemogràfiques, destaca la diferència entre sexes (dones, el 6,6% i homes el 4,4%) l'any 2016 i la disminució en les persones de menys de 16 anys entre el 2015 i el 2016 (de l'11,1 es passa al 6,0).

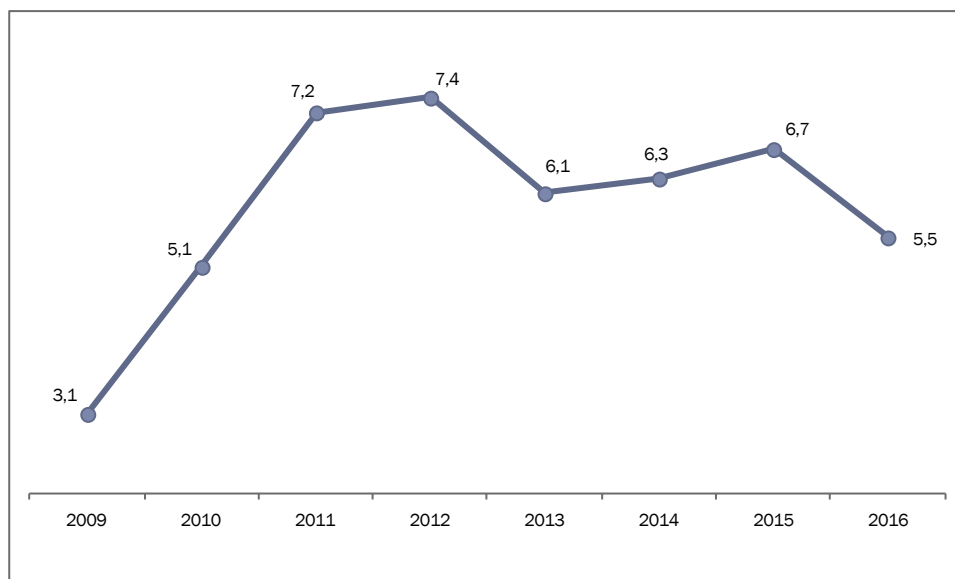
Tal com s'observa al gràfic següent, des de l'any 2009 el percentatge de població en situació de privació material severa ha augmentat 2,4 punts, tot i que l'any 2016 es registra el valor més baix des de l'any 2011.

Cal destacar que un percentatge elevat de la població catalana pateix restriccions importants l'any 2016 en algun dels ítems que conformen l'indicador. Així, el 37,2% no té capacitat per fer-se càrrec de despeses imprevistes i el 34,1% no es pot permetre fer un mínim d'una setmana de vacances a l'any.

Una altra qüestió important és la relativa al percentatge de població que no es pot permetre mantenir el seu habitatge a una temperatura adequada (ítem que es relaciona amb l'anomenada pobresa energètica), el qual l'any 2016 és del 8,7% (es manté igual que l'any anterior) (vegeu la població catalana afectada per diferents tipus de privacions a la taula IV.5.A.T8 de l'annex).

Altrament, cal destacar que l'ECV del 2016 incorpora noves preguntes sobre privacions de les llars. Així, l'any 2016 el 6,5% de les llars catalanes declaren haver demanat ajuda a familiars, amics o entitats privades o religioses per a béns bàsics (aliments, roba, etc.). Així mateix, l'1,4% de les llars catalanes han manifestat que durant l'any 2016 s'han vist privades, per motius econòmics i almenys en una ocasió, d'alguna font d'energia necessària per realitzar les activitats de la vida diària. Per acabar, el 3,8% de la població declara que no pot substituir la roba feta malbé i el 0,6% que no té dos parells de sabates o un d'adequat per a l'època de l'any. Cal ressaltar que el 17,9% de la població que pertany al quintil més baix de la renda i el 18,8% de la població en situació de risc de pobresa té almenys una privació de les dues anteriors (vegeu les taules IV.5.A.T9, T10 i T11 de l'annex).

GRÀFIC IV.5.G7 Evolució de l'indicador sobre privació material severa. Catalunya, 2009-2016

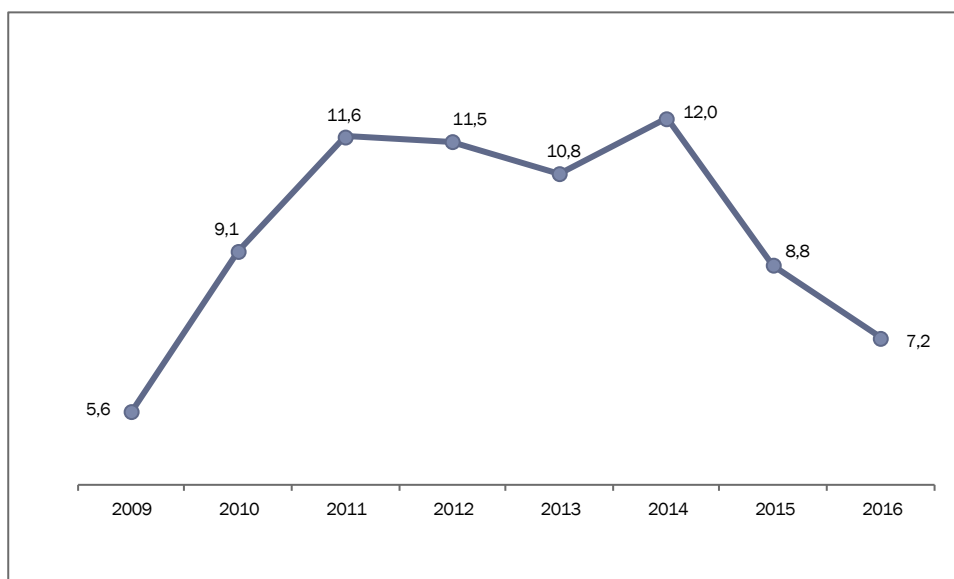
Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

El 7,2% de la població catalana viu en llars amb una intensitat del treball molt baixa.

Per acabar, amb relació al tercer component de l'AROE cal dir que el 7,2% de la població catalana (405,7 milers de persones) viu en una llar amb una intensitat del treball molt baixa, d'acord amb l'ECV del 2016 (referida al treball desenvolupat al llarg del 2015). Aquest percentatge és 1,6 punts més baix que l'any anterior i ha disminuït de forma important en dos anys, tot i que mostra un valor més elevat que al principi de la crisi. Cal destacar que el valor d'aquest indicador l'any 2016 a Catalunya és menys de la meitat que la mitjana estatal (14,9%).

Aquest indicador, que proporciona informació sobre l'impacte de l'atur a les llars, està relacionat amb situacions de pobresa i exclusió social i de vulnerabilitat de la infància. En aquest sentit, un altre indicador a comentar és el de la població de 0 a 17 anys que viu en llars on no hi ha cap persona ocupada, el valor del qual és de 9,2% l'any 2016 a Catalunya, un percentatge inferior al de l'any anterior (10,5%).

GRÀFIC IV.5.G8 Evolució de l'indicador sobre intensitat del treball a la llar.¹ Catalunya, ECV 2009-2016

Unitats: percentatges.

(1) Càlcul efectuat sobre la població de 18-59 i aplicat a la població de 0-59.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

16.2. EL SISTEMA DE PROTECCIÓ SOCIAL: PRESTACIONS ECONÒMIQUES I DE SERVEIS

A continuació, s'analitza l'evolució de les pensions i altres prestacions econòmiques del sistema de Seguretat Social, de les prestacions del Sistema Català de Serveis Socials, en el qual es troben integrades les prestacions de promoció de l'autonomia personal i atenció a la dependència, així com la renda mínima d'inserció (RMI).

16.2.1. PRESTACIONS ECONÒMIQUES DE LA SEGURETAT SOCIAL

Entra en vigor el complement de maternitat.

La Llei de pressupostos generals de l'Estat per a l'any 2016 (LPGE 2016) torna a posposar la millora de la quantia de les pensions de viduïtat en casos determinats, així com l'ampliació del permís de paternitat a quatre setmanes.³⁷³ No obstant això, a partir de l'1 de gener del 2017 el permís de paternitat s'amplia a 28 dies.³⁷⁴ Altrament, mitjançant l'LPGE 2016 es crea el complement de maternitat en pensions de jubilació, viduïtat i incapacitat permanent causades a partir de l'1 de gener del 2016, al qual tenen dret les dones amb dos o més fills i filles naturals o adoptats. En el cas de dos fills, l'import del complement equival al 5% de la quantia de la pensió; en el cas de tres fills, al 10%; i si són quatre o més fills, al 15%. No serà aplicable en el supòsit d'accés anticipat voluntari a la jubilació ni en el cas de jubilació parcial.

16.2.1.1. PENSIONS

L'any 2016, ha continuat l'aplicació gradual de les reformes introduïdes per la Llei 27/2011, d'1 d'agost, sobre actualització, adequació i modernització del sistema de Seguretat Social. Així, l'any 2016 l'edat legal de jubilació se situa en els 65 anys (per a les persones que hagin cotitzat 36 anys o més) i en els 65 anys i quatre mesos (per a qui hagi cotitzat menys de 36 anys). Així mateix, el període considerat l'any

³⁷³ Llei 48/2015, de 29 d'octubre, de pressupostos generals de l'Estat per a l'any 2016. BOE núm. 260, de 30.10.2015.

³⁷⁴ La pròrroga dels PGE del 2016 fa automàtica l'entrada en vigor de l'ampliació del permís de paternitat l'1 de gener del 2017.

2016 per al càlcul de la pensió s'amplia fins als 19 anys. Aquestes reformes s'aniran aplicant progressivament fins a l'any 2027.

D'altra banda, l'any 2016 les pensions han augmentat el 0,25% per tercer any consecutiu,³⁷⁵ en aplicació de la fórmula de revaloració de les pensions introduïda per la Llei 23/2013, de 23 de desembre, reguladora del factor de sostenibilitat i de l'índex de revaloració del sistema de pensions.

Les pensions poden ser contributives, finançades per les cotitzacions socials, o no contributives, finançades amb transferències de l'Estat. Les primeres són les més importants, per nombre de pensions i pel nivell de despesa que suposen, sobretot les de jubilació. És per això que les darreres reformes normatives s'han centrat bàsicament en aquestes pensions, en un context de crisi econòmica i d'envelliment de la població. En el vessant no contributiu, es troben les pensions d'invalidesa i de jubilació.

Les pensions contributives augmenten l'any 2016, tot i que el seu creixement s'alenteix des del 2014.

L'any 2016³⁷⁶ es comptabilitzen 1.694.430 pensions contributives, la majoria de les quals són de jubilació (el 64%), seguides de les de viduïtat (el 23,3%). Pel que fa a la distribució de les pensions segons el règim, cal ressaltar que el règim general i l'especial del treball autònom concentren el 91,9% de les pensions. En concret, el 73,5% de les pensions pertanyen al règim general.

El nombre de pensions contributives l'any 2016 registra un increment interanual de l'1,1%, un percentatge superior al de l'any anterior, tot i que se situa per sota de la mitjana del creixement registrat al llarg de l'última dècada (l'1,8%). Tal com s'observa al gràfic següent, a partir de l'any 2014 el creixement de les pensions contributives s'alenteix.

Així mateix, la taula següent mostra que l'evolució interanual registrada l'any 2016 pel total de les pensions es deu principalment a la variació de les pensions de jubilació, les quals creixen l'1,6%. Atenent el règim de la Seguretat Social, les úniques pensions que registren evolucions positives són les del règim general (l'1,6%) i les de l'especial del treball autònom (l'1,1%). Pel que fa a la resta de règims, el SOVI i l'especial de la mineria del carbó són els que mostren disminucions més elevades de les seves pensions (el 4,7% i el 3,8%, respectivament).

La pensió mitjana creix menys que en anys anteriors.

Altrament, la pensió mitjana del sistema se situa en els 945,7 euros l'any 2016, el 2,1% més que l'any anterior, un percentatge lleugerament superior al de l'any 2015 (el 2,0%). Aquests creixements són inferiors a la mitjana de creixement anual de l'últim decenni (el 3,7%). Tal com s'observa al gràfic següent, la desacceleració del creixement de la pensió mitjana es fa més manifesta a partir de l'any 2014. Aquesta evolució és conseqüència principalment dels ajustos que s'han anat produint en l'actualització de les pensions a partir de l'any 2011 i de l'aplicació de l'índex de revaloració de les pensions, el qual ha suposat increments anuals del 0,25% des de l'any 2014.

La quantia mitjana més elevada l'any 2016 correspon a la pensió de jubilació (1.069,2 euros), seguida de la incapacitat permanent (1.015,6 euros). Les quanties més baixes són les de les pensions de viduïtat (648,4 euros), en favor de familiars (555,9 euros) i, sobretot, orfenesa (375,3 euros). Per règims, el que té la pensió mitjana més elevada és el de la mineria del carbó (1.188,5), tot i que cal tenir en compte que aquest règim concentra només el 0,1% de les pensions del sistema. Pel que fa als dos règims on es concentren la gran majoria de les pensions, en el règim general la pensió mitjana és de 1.057 euros,

³⁷⁵ Reial decret 1170/2015, del 29 de desembre, sobre revaloració de les pensions del sistema de la Seguretat Social i altres prestacions públiques per a l'exercici 2016. BOE núm. 312, de 30.12.2015.

³⁷⁶ Les dades sobre pensions contributives estan referides al 31 de desembre dels anys respectius.

mentre que en el del treball autònom se situa en els 654,7 euros. Per acabar, cal assenyalar que la quantia més baixa correspon al SOVI (384,1 euros).

Un altre punt que cal considerar és l'anàlisi de les pensions i de la seva quantia mitjana atenent al sexe de la persona perceptora (vegeu la taula IV.5.A.T12 de l'annex).

El 54,9% de les pensions tenen com a beneficiària una dona l'any 2016, tot i que el nombre de dones pensionistes suposa el 50,8% del total. Això es deu a què les dones són perceptores d'un nombre més elevat de pensions de viduïtat, les quals són compatibles amb les pensions de jubilació i d'incapacitat permanent. Així, cal posar de manifest que el 91,2% de les pensions de viduïtat són percebudes per dones. En canvi, els homes continuen tenint un accés més elevat a les pensions substitutives de salaris, és a dir, jubilació i incapacitat permanent. En concret, el 79,7% de les pensions percebudes per homes són de jubilació, mentre que en el cas de les dones aquest percentatge és del 51%. No obstant això, s'observa un increment progressiu, encara que lent, del nombre de dones que accedeixen a les pensions substitutives de salaris.

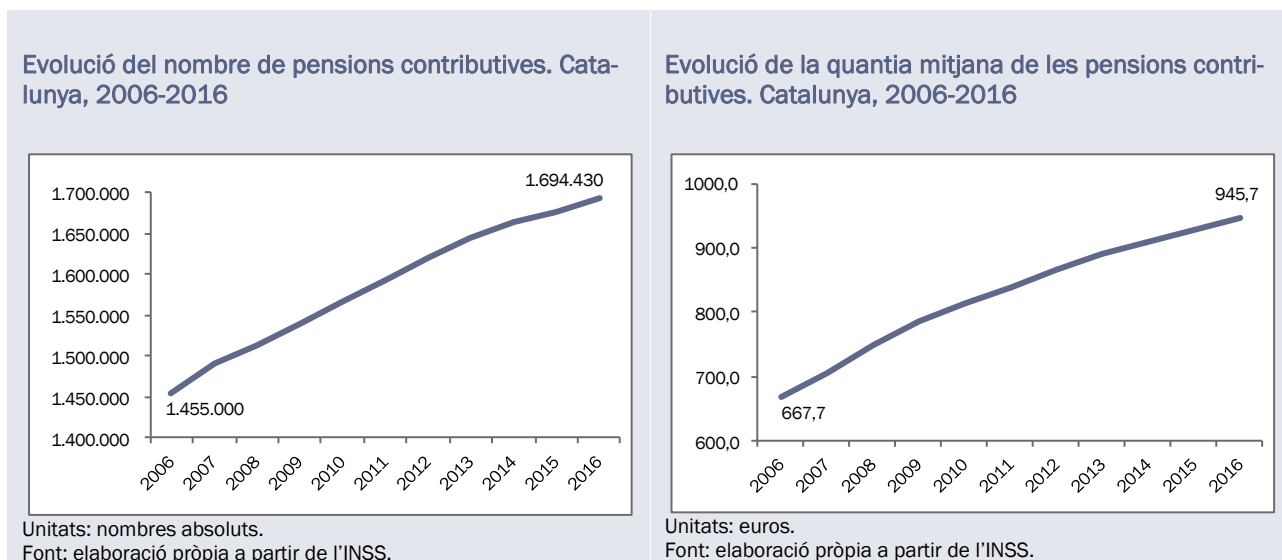
Pel que fa a la pensió mitjana, mentre que en el cas dels homes és de 1.213,8 euros, en el de les dones és de 725,1 euros. Les diferències més grans s'observen en les pensions substitutives de salaris, sobretot en la jubilació, on la quantia de les pensions percebudes per dones equival al 58,6% de la dels homes, és a dir, 765,5 euros front a 1.305,4 euros.

Aquesta situació es deriva de les diferències entre homes i dones en l'accés, la permanència i la sortida del mercat de treball (CES, 2012), les quals tenen com a resultat que les dones tinguin unes bases de cotització més baixes i un nombre menor d'anys cotitzats en relació amb els homes. Una conseqüència d'això és que les dones perceben amb una freqüència més elevada complements de mínims, pel fet de ser beneficiàries de pensions que no arriben a la quantia mínima fixada anualment per l'LPGE. Així, l'any 2016 el 22,4% de les pensions percebudes per dones són pensions mínimes, enfront del 10,5% en el cas dels homes.

Altrament, cal ressaltar que 36.054 dones han percebut el complement de maternitat en la seva pensió a Catalunya l'any 2016, primer any de vigència d'aquesta mesura. Això suposa que set de cada deu altes de pensions reconegudes a dones al llarg de l'any 2016 a Catalunya (51.000) tenen reconegut el complement de maternitat (el 70,7%). Cal destacar que aquest percentatge és més baix en l'àmbit estatal (el 57,0%). Altrament, el nombre de pensions amb aquest complement a Catalunya suposa el 17,0% del total de pensions estatals amb aquestes característiques l'any 2016 (211.843 pensions).

GRÀFIC IV.5.G9 Evolució de les pensions contributives i de la seva quantia mitjana. Catalunya, 2006-2016

TAULA IV.5.T1 Evolució de les pensions contributives i de la seva quantia mitjana segons classe i règim. Catalunya, 2015-2016

	Pensions 2016	Pes	% 2015-2016	Quantia mitjana 2016	% sobre pensió mitjana total	% 2015-2016
Total	1.694.430	100,0	1,1	945,7	100,0	2,1
Classe						
Jubilació	1.084.342	64,0	1,6	1.069,2	113,1	2,2
Viduat	395.326	23,3	0,1	648,4	68,6	1,5
Incapacitat permanent	165.300	9,8	-0,1	1.015,6	107,4	1,1
Orfenesa	48.054	2,8	0,2	375,3	39,7	1,4
Favor familiars	1.408	0,1	0,1	555,9	58,8	2,4
Règim						
General	1.244.839	73,5	1,6	1.057,0	111,8	1,9
Especial treball autònom	311.607	18,4	1,1	654,7	69,2	1,9
Especial treball del mar	7.845	0,5	-1,6	1.054,0	111,5	1,4
Especial mineria del carbó	2.431	0,1	-3,8	1.188,5	125,7	0,9
Accidents de treball	28.701	1,7	-0,2	1.042,7	110,3	1,7
Malalties professionals	4.467	0,3	-2,2	1.163,9	123,1	1,7
SOVI	94.540	5,6	-4,7	384,1	40,6	-0,1

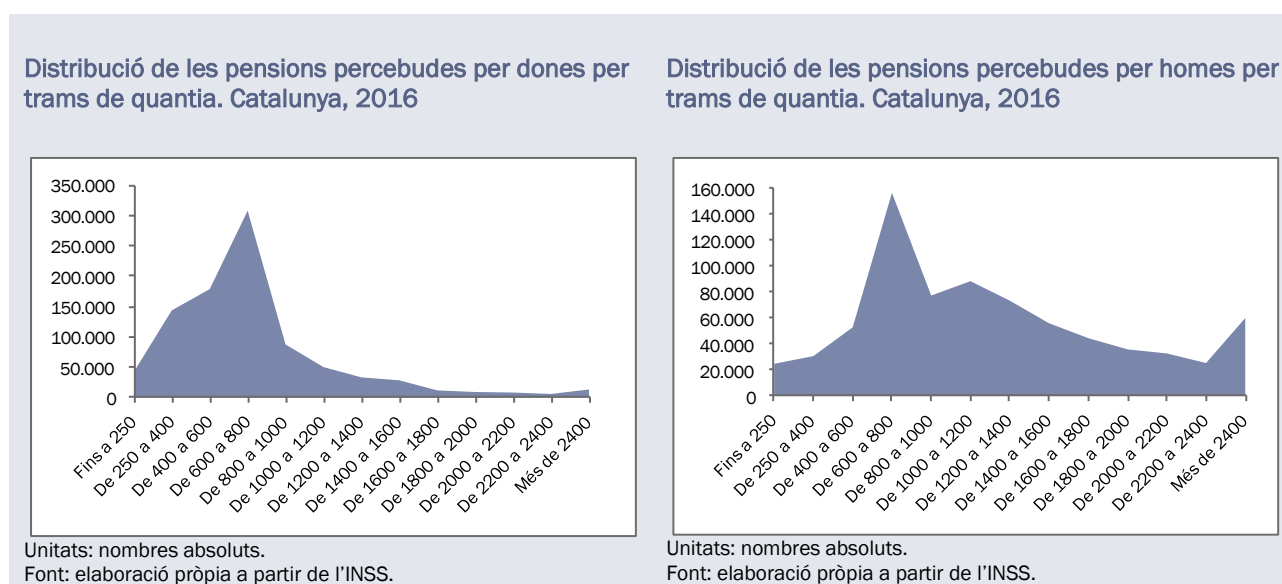
Unitats: nombres absoluts, euros i percentatges.
Font: elaboració pròpia a partir de l'INSS.

Més enllà de l'estudi de la quantia mitjana, l'anàlisi de les pensions contributives per trams de quantia permet apropar-se d'una forma més precisa a la dispersió dels imports d'aquestes prestacions. Així, s'observa que gairebé la meitat de les pensions (el 47,8%) tenen una quantia inferior als 700 euros i que el

nombre més elevat d'elles se situa entre els 600 i els 800 euros. Altrament, el 8,6% superen els 2.000 euros.

Al gràfic següent queden paleses les diferències entre homes i dones en la distribució de les pensions per trams de quantia. Les dones són perceptores de pensions de quantia més baixa amb una freqüència més elevada. En concret, el 65,6% de les pensions percebudes per dones tenen menys de 700 euros i el 72,9% són de menys de 800. A partir d'aquesta quantia, el nombre de pensions de dones baixa fins al 17,6% de més de 1.000 euros i el 3,1 de més de 2.000 euros. Per contra, entre els homes tenen més presència les pensions de quantia més elevada: el 54,9% de les pensions percebudes per homes tenen més de 1.000 euros i el 15,6% són de més de 2.000 euros.

GRÀFIC IV.5.G10 Distribució de les pensions contributives per trams de quantia i sexe. Catalunya, 2016

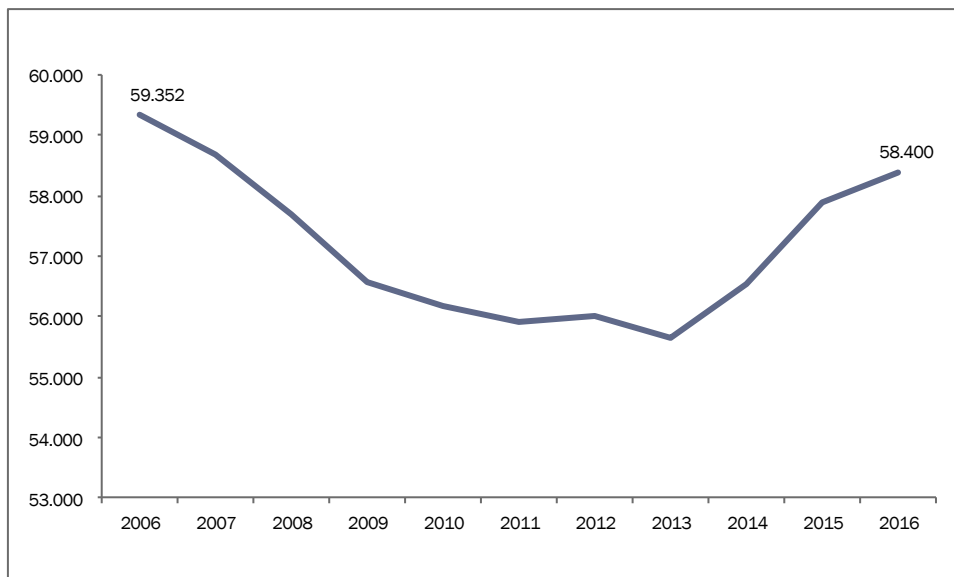
Pel que fa a les pensions no contributives, estan destinades a la protecció de les contingències de jubilació i invalidesa d'aquelles persones que no poden accedir al nivell contributiu i no disposen d'ingressos suficients per a la seva subsistència.

Les pensions no contributives registren creixements des del 2014 i destaca la seva feminització.

L'any 2016³⁷⁷ hi ha un total de 58.400 pensions no contributives (el 54,6% són de jubilació), amb un creixement interanual del 0,9%, el qual és inferior al registrat l'any 2015 (2,4%). Respecte de l'evolució d'aquestes pensions al llarg de l'últim decenni, al gràfic següent s'observa una reducció del seu nombre, tendència que s'inverteix a partir de l'any 2014, en el qual es comencen a registrar evolucions positives.

³⁷⁷ Les dades sobre el total de pensions no contributives es refereixen a la mitjana anual dels anys respectius.

GRÀFIC IV.5.G11 Evolució de les pensions no contributives. Catalunya, 2006-2016

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri de Treball i Seguretat Social.

L'any 2016, la majoria de les persones perceptores de pensions no contributives són dones (el 63,1%). En el cas de la pensió de jubilació, aquest percentatge puja fins al 73,3%. Això reflecteix una realitat social en la qual moltes dones actualment jubilades no han pogut accedir a la jubilació contributiva com a conseqüència d'una participació baixa en el mercat de treball i de trajectòries laborals irregulars.

Altrament, la quantia que té reconeguda cada persona en concepte de pensió no contributiva s'estableix en funció dels ingressos de la seva unitat econòmica, així com dels membres d'aquesta unitat que són també beneficiaris d'una pensió no contributiva, sense que l'import resultant pugui ser superior a la quantia anualment establerta (5.150,60 euros anuals/367,90 euros mensuals l'any 2016, com a conseqüència d'una revaloració del 0,25%), ni inferior al 25% d'aquesta quantia (1.287,65 euros anuals/91,98 euros mensuals l'any 2016).

Així mateix, les persones perceptores de pensió d'invalidesa amb un grau de discapacitat igual o superior al 75% i amb necessitat d'ajut d'una altra persona per realitzar els actes essencials de la vida, tenen dret a percebre un complement equivalent al 50% de la pensió bàsica anual (2.575,30 euros anuals l'any 2016). Igualment, s'estableix per a l'any 2016 un complement de 525 euros anuals per als pensionistes que no tenen habitatge en propietat.

Per acabar, cal esmentar que a Catalunya les persones beneficiàries de pensions no contributives amb uns ingressos inferiors al 25% de la pensió no contributiva sense comptabilitzar-la poden sol·licitar una prestació complementària de la pensió no contributiva, la quantia màxima de la qual l'any 2016 és de 107,01 euros mensuals. El 31 de desembre del 2016, hi ha un total de 43.092 persones beneficiàries d'aquesta prestació, amb una cobertura del 74,2% sobre el total de persones beneficiàries de pensions no contributives a Catalunya.

Tenint en compte l'anterior, la pensió no contributiva mitjana se situa en els 372,43 euros l'any 2016 (353,71 euros la de jubilació i 394,91 euros la d'invalidesa). Respecte de l'any 2015, es registra una lleugera caiguda de l'import mitjà d'aquestes pensions (el 0,4%) (vegeu l'evolució de les quanties bàsiques i mitjanes de les pensions no contributives des de l'any 2007 a la taula IV.5.A.T13 de l'annex).

16.2.1.2. ALTRES PRESTACIONS ECONÒMIQUES DE LA SEGURETAT SOCIAL

A continuació, s'analitza l'evolució de la prestació d'incapacitat temporal, així com de les prestacions econòmiques relacionades amb el naixement i les cures de la primera infància (maternitat, paternitat, risc durant l'embaràs, risc durant la lactància natural i cura de menors afectats per càncer o una altra malaltia greu), les quals són de caràcter contributiu. També s'analitza la prestació per fill/a a càrrec, de caràcter no contributiu.

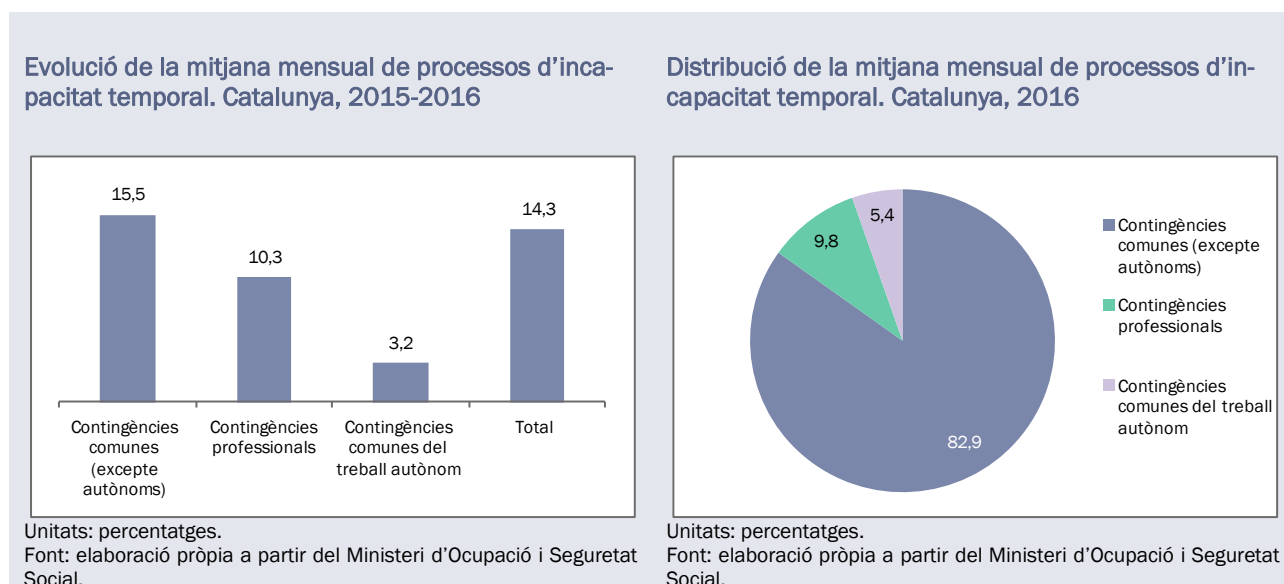
Creixen els processos d'incapacitat temporal per tercer any consecutiu.

Pel que fa a la prestació d'incapacitat temporal,³⁷⁸ l'any 2016 s'han iniciat una mitjana mensual de 97.579 processos, el 14,3% més que l'any anterior, un creixement superior al de l'any 2015 (l'11,1%). Aquesta pujada es registra en totes les contingències, tot i que és més important quan el procés d'incapacitat temporal s'inicia per una contingència comuna o un accident no laboral (excepte en el règim del treball autònom), tal com s'observa en el gràfic següent. L'any 2016, la mitjana mensual de processos d'incapacitat temporal creix per tercer any consecutiu, com a conseqüència de l'evolució de l'ocupació.

Pel que fa a la incidència dels processos d'incapacitat temporal per cada 1.000 treballadors protegits, l'any 2016 és bastant més elevada en les contingències comunes (30,6) que en les contingències comunes del treball autònom (9,6) i en les contingències professionals (3,6). Respecte de l'any 2015, la incidència de la incapacitat temporal puja en els tipus de contingències.

Al gràfic següent també es mostra la distribució dels processos segons el tipus de contingència l'any 2016: la majoria són per contingències comunes (el 82,9%), mentre que els que deriven d'accident de treball o malaltia professional en el règim general i els que provenen de contingències comunes en el règim de treball autònom suposen el 9,8% i el 5,4% del total de processos, respectivament.

GRÀFIC IV.5.G12 Mitjana mensual de processos d'incapacitat temporal iniciats en el període. Agregat del sistema (INSS, ISM i MCSS). Catalunya, 2015-2016

³⁷⁸ En funció del fet causant, les prestacions d'incapacitat temporal poden ser per contingències comunes (malaltia comuna o accident no laboral en el règim general i en els especials del mar i de la mineria del carbó, així com de les persones desocupades), per contingències professionals (malaltia professional o accident de treball en el règim general i en els especials del mar i la mineria del carbó) i per contingències per compte propi, és a dir, per contingències comunes en el règim del treball autònom.

Les prestacions de maternitat disminueixen, mentre que les de paternitat creixen per segon any consecutiu.

Altrament, les prestacions de maternitat disminueixen l'any 2016, tot i que augmenten les percebudes pel pare. Aquestes prestacions, per bé que van registrar un increment puntual l'any 2015, registren caigudes del nombre de processos des de l'any 2009. Quant a les prestacions de paternitat, s'observa un augment per segon any consecutiu, després de quatre anys de disminució del nombre de processos. Pel que fa a les prestacions de risc durant l'embaràs i de risc durant la lactància natural, l'any 2016 es registra un increment tant de la mitjana de processos mensuals com dels que estan en vigor al final del període. Per acabar, l'any 2016 s'han reconegut 465 prestacions per cura de menors afectats per càncer o una altra malaltia greu, el 28,8% més que l'any anterior. El nombre de processos vigents al final del període se situa en els 665 (vegeu la taula IV.5.A.T14 de l'annex).

Altrament, cal fer esment de la prestació per fill/a o menor acollit a càrrec, la qual és una modalitat de prestació familiar de caràcter no contributiu i que exigeix acreditar un límit d'ingressos quan el fill/a o menor a càrrec té menys de 18 anys. En canvi, quan el fill/a o menor acollit té una discapacitat igual o superior al 65 per cent, l'accés a la prestació no està supeditat a un nivell d'ingressos. Com en anys anteriors, la majoria d'aquestes prestacions són per causants de menys de 18 anys sense discapacitat (el 77,8%). Altrament, l'11,9% d'aquestes prestacions són per causants amb 18 o més anys amb alguna discapacitat (vegeu la taula IV.5.A.T15 de l'annex).

16.2.2. RENDA MÍNIMA D'INSERCIÓ

La renda mínima d'inserció (en endavant, RMI) és una prestació de la Generalitat de Catalunya destinada a les persones amb dificultats econòmiques i socials greus per atendre les seves necessitats bàsiques amb els recursos convenients per mantenir-se i afavorir-ne la inserció o la reinserció social i laboral. L'accés a la prestació està condicionat a un límit de renda consistent en què els ingressos de la unitat familiar dels 12 mesos anteriors a la sol·licitud han de ser inferiors a la quantia de la prestació de l'RMI. A més, un altre requisit per poder accedir a la prestació és que la persona sol·licitant no tingui dret a altres prestacions públiques o altres ingressos de qualsevol tipus que superin l'RMI.

Disminueixen els expedients de l'RMI, després de tres anys d'increments.

El 31 de desembre del 2016 hi ha 28.903 expedients (prestacions) vigents de l'RMI, 634 expedients menys que els vigents el 31 de desembre del 2015, la qual cosa significa una baixada del 2,1%. Aquesta disminució es registra després de tres anys d'increments del nombre d'expedients de la prestació (2012-2015). Al gràfic següent s'observa l'evolució del nombre de prestacions de l'RMI des de l'inici de la crisi, amb un augment important els primers anys i amb disminucions els anys 2011 i 2012, per la modificació dels criteris d'accés a la prestació.³⁷⁹

Pel que fa a la quantia de l'RMI, cal tenir present que està en funció dels membres de la unitat familiar que estan a càrrec de la persona titular de la prestació, així com de les deduccions que es poden aplicar basant-se en els ingressos de la unitat familiar. Val a dir que els imports de la quantia bàsica i dels complements de l'RMI resten sense actualitzar des de l'any 2011.

Així, l'any 2016 la quantia bàsica és de 423,70 euros, el complement pel primer, segon i tercer membre addicionals és de 55,29 euros i pel quart membre i següents, de 35,59 euros. A més, s'estableixen complements per fills/es menors de 16 anys (41,47 euros), per fills/es amb discapacitat igual o superior al 33% i per famílies monoparentals (ambdós de 82,94 euros), per persona sola amb dependència (35,31

³⁷⁹ Llei 7/2011, del 27 de juliol, de mesures fiscals i financeres (DOGC núm. 5931, de 29.07.2011) i Decret 384/2011, del 30 d'agost, de desplegament de la Llei 10/1997, de la renda mínima d'inserció (DOGC núm. 5953, de 31.08.2011).

euros) i per hospitalització (814,12 euros/dia). Amb tot, l'import de l'RMI no pot ser inferior al 25% de la quantia bàsica (105,93 euros) ni superior a l'SMI (655,20 euros l'any 2016).

La quantia mitjana és de 501,70 euros mensuals l'any 2016.

Tenint en compte l'anterior, la quantia mitjana de l'RMI l'any 2016 se situa en els 501,70 euros mensuals, un import similar al de l'any anterior (500,41 euros). Al gràfic següent es posa de manifest que la quantia mitjana de l'RMI va tenir evolucions negatives els anys 2011 i 2012, atès que la reforma de l'any 2011 va establir l'SMI com a topall de la quantia de la prestació. No obstant això, a partir del 2013 es registren evolucions positives i a partir del 2014 la quantia mitjana de l'RMI es mou al voltant dels 500 euros mensuals.

Una altra qüestió a analitzar és el perfil de les persones titulars de la prestació l'any 2016 (vegeu la taula IV.5.A.T16 de l'annex): el 56,9% són dones, les quals mostren una presència majoritària fins als 45 anys (en concret, suposen el 73,3% de les persones titulars de fins a 35 anys). En canvi, els homes són més freqüents entre les persones titulars a partir dels 46 anys. Atenent únicament la variable edat, s'observa que gairebé 4 de cada 5 persones perceptores de l'RMI es concentren en la franja d'edat compresa entre els 36 i els 59 anys (el 70,5%). Per contra, només el 8,3% tenen 60 i més anys i el 3,3% tenen fins a 25 anys.³⁸⁰

Altrament, el 38,1% de les persones titulars de l'RMI l'any 2016 són de nacionalitat estrangera. Cal ressaltar que aquest percentatge està disminuint (el 2015 va ser del 39,9% i el 2014, del 40,7%). Una qüestió interessant és que els percentatges de persones estrangeres varia en funció del sexe: mentre que el 33,3% de les dones titulars tenen nacionalitat estrangera, aquest percentatge puja al 44,4% en el cas dels homes. En concret, els homes estrangers són majoria entre els titulars de l'RMI que tenen fins a 25 anys (el 57,1%) i entre els de 36 a 45 anys (el 52,8%).

Pel que fa a la tipologia familiar de la persona titular l'any 2016, les més freqüents són la persona sola (10.665 expedients) i el nucli familiar (10.124 expedients). Les famílies monoparentals concentren 7.777 expedients i només 337 la persona sola amb nucli de convivència. Cal ressaltar que a partir de l'any 2014 els nuclis familiars superen les llars monoparentals en nombre d'expedients, mentre que aquesta última tipologia familiar havia estat predominant abans de la crisi (juntament amb les persones soles).

L'últim punt que cal considerar respecte de la persona titular és el tipus de problemàtica que presenta, tenint present que una mateixa persona pot tenir més d'una problemàtica: l'any 2016, els motius més citats han estat els anomenats no catalogables, els quals s'han citat en 6.977 ocasions. No obstant això, cal ressaltar que 6.490 expedients incorporen la problemàtica laboral, respecte de la qual cal tenir en compte que no es pot al·legar per sí sola, sinó que sempre ha d'anar acompanyada d'una altra problemàtica afegida. Altres motius també freqüents són la salut (citats en 4.271 ocasions), la monoparentalitat (incorporat en 2.764 expedients) i la immigració (al·legat 1.607 vegades).

Per acabar, cal indicar que l'any 2016 hi ha 43.650 persones beneficiàries de l'RMI, 1.913 persones menys que l'any anterior. La majoria tenen fins a 25 anys (el 77,0%), atesa la importància dels nuclis familiars i monoparentals com a perceptors de la prestació.

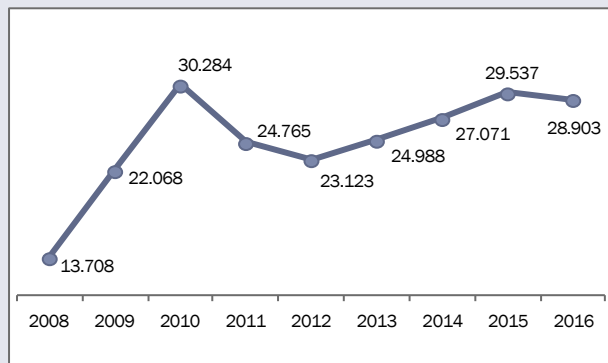
Entre persones titulars i beneficiàries, es conclou que un total de 72.553 persones han estat destinatàries de l'RMI l'any 2016 a Catalunya.

³⁸⁰ Cal tenir present que un dels requisits per accedir a l'RMI és tenir entre 25 i 65 anys, tot i que les persones de menys de 25 anys hi poden accedir excepcionalment per uns motius determinats.

GRÀFIC IV.5.G13

Evolució de l'RMI. Catalunya, 2008-2016

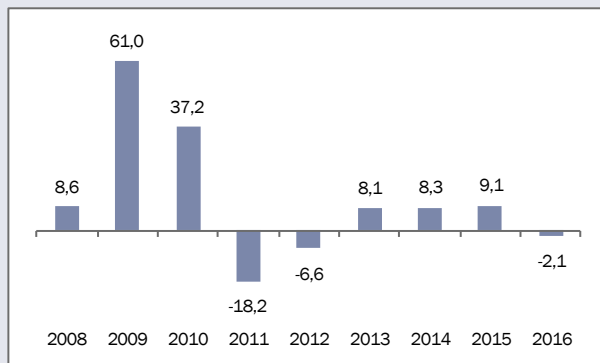
Nombre d'expedients vigents de l'RMI. Catalunya, 2008-2016

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

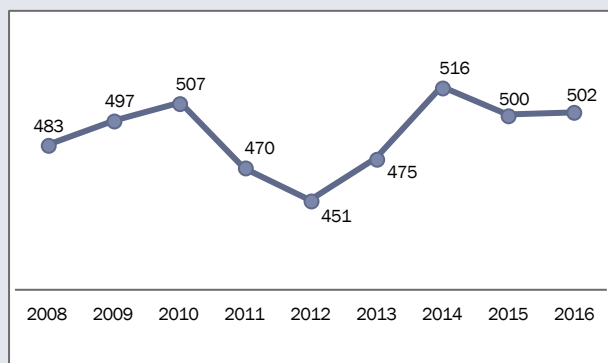
Evolució dels expedients vigents de l'RMI. Catalunya, 2008-2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

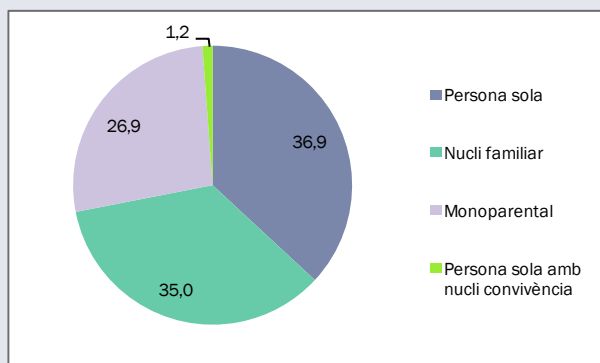
Evolució de la quantia mitjana de l'RMI. Catalunya, 2008-2016

Unitats: euros.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Tipologia familiar de la persona titular de l'RMI. Catalunya, 2016

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

16.2.3. SERVEIS SOCIALS I ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA

A continuació, s'analitzen les últimes dades disponibles sobre els principals indicadors del Sistema Català de Serveis Socials. Aquest sistema s'articula mitjançant la Cartera de serveis socials, aprovada pel Decret 142/2010, d'11 d'octubre, i que consta de 138 prestacions, de les quals 108 són de serveis, 26 són econòmiques i 4 tecnològiques. Entre les prestacions del Sistema Català de Serveis Socials, es troben les de promoció de l'autonomia personal i atenció a la dependència.

16.2.3.1. SERVEIS SOCIALS

Els equips bàsics d'atenció social (EBAS) són l'estructura central dels serveis socials bàsics, així com la porta d'accés als Serveis Socials. Així mateix, entre els serveis socials bàsics, destaquen el servei d'ajuda a domicili i el de teleassistència.

Baixen el nombre de persones ateses pels serveis socials.

Els EBAS han atès 893.303 persones al llarg de l'any 2015 a tot Catalunya, la qual cosa suposa una cobertura de l'11,9% de la població catalana.³⁸¹ Tant el nombre de persones ateses com la ràtio de cobertura de la població catalana l'any 2015 són més baixes que les registrades l'any anterior (vegeu la taula IV.5.A.T17 de l'annex).

Altrament, la Llei 12/2017, de serveis socials, fixa la ràtio de tres treballadors/ores socials i de dos educadors/ores socials per cada 15.000 habitants, per tal de garantir la qualitat del servei a la població que potencialment pugui fer-ne ús. L'any 2015, es disposa de 1.442,7 treballadors/ores socials i de 891,5 educadors/ores socials. Aquestes xifres suposen unes ràtios de 2,88 treballadors/ores socials per cada 15.000 habitants i d'1,78 educadors/ores socials. Cal posar de manifest que, tot i que en els darrers anys el nombre de professionals s'ha estancat, va experimentar un augment important els anys 2008 i 2009, coincidint amb l'inici de la crisi (vegeu la taula IV.5.A.T18 de l'annex).

Des d'una altra perspectiva, es constata que a cada treballador/a social li corresponen 5.162,8 habitants i a cada educador/a social, 8.354,8 habitants. En concret, el nombre de persones ateses l'any 2015 pels EBAS va suposar una ràtio de 382,7 persones per professional.

Cal tenir present que una mateixa persona pot rebre més d'una actuació dels serveis socials. L'any 2015, els serveis socials bàsics han desenvolupat 4.230.768 actuacions, la majoria de les quals han estat d'informació i orientació (el 47,1%), seguides de l'ajuda a domicili (el 24,3%). L'any 2015, el nombre d'actuacions ha augmentat el 4,5% respecte de l'any 2013.³⁸² Quant a l'evolució en els últims deu anys, s'observa que els increments més elevats del nombre d'actuacions tenen lloc els anys 2007, 2008 i 2009, els primers anys de la crisi (vegeu la taula IV.5.A.T19 de l'annex).

La problemàtica de tipus econòmic continua sent la més freqüent.

L'atenció a les persones usuàries ve donada en funció d'una o més problemàtiques. L'any 2015, com en anys anteriors, la problemàtica més freqüent és la de tipus econòmic, la qual ha estat detectada en el 32,3% dels casos. També és destacable la problemàtica relacionada amb mancances socials, citada en el 16,1% dels casos, així com la de tipus laboral, present en el 15,1% de les ocasions. Pel que fa a l'evolució de les problemàtiques que motiven la intervenció dels serveis socials, cal posar de manifest que les econòmiques, laborals i les relacionades amb l'habitatge són les que més creixen des de l'inici de la crisi, tot i que l'evolució interanual del darrer any (2015) mostra que, juntament amb les problemàtiques qualificades com a altres, són les relacionades amb els maltractaments familiars i la discapacitat les que més creixen (vegeu la taula IV.5.A.T20 de l'annex).

Pel que fa al servei d'ajuda a domicili (SAD), és una prestació dels serveis socials bàsics adreçada preferentment als sectors de població més vulnerables, respecte de la qual la Llei 12/2007, de serveis socials, estableix que ha de donar cobertura al 4% de la població de 65 i més anys. L'any 2015, 65.003 persones han estat usuàries del SAD, el 3,4% més que l'any anterior, i s'ha cobert el 4,8% de la població de 65 i més anys. Altrament, el nombre d'hores d'assistència se situa en els 8.027.621 l'any 2015, el 7% més que l'any anterior. Si es posen en relació les persones usuàries del SAD amb el nombre d'hores d'assistència, s'obté que la ràtio és de 123,5 hores per persona, la qual és superior a la de l'any 2014 (119,3). Al gràfic següent es mostra que les hores d'assistència del SAD no han deixat de créixer any rere any, tot i que a partir del 2010 s'observa un alentiment d'aquest creixement.

Una altra prestació dels serveis socials bàsics és el servei de teleassistència, el qual està adreçat preferentment a les persones de 65 anys i més, per la qual cosa la taxa de cobertura es calcula sobre aquesta franja de població. Respecte d'aquest servei, la Llei 12/2007, de serveis socials, estableix que el nombre de persones ateses ha d'arribar a les 24.000, la qual cosa ha estat àmpliament superada l'any 2015, al llarg del qual s'han atès 181.033 persones, de les quals 176.437 tenen 65 anys i més. Això suposa una

³⁸¹ Atès el principi d'universalitat en l'accés al Sistema de Serveis Socials, es considera que la població potencialment demandant és tota la de Catalunya.

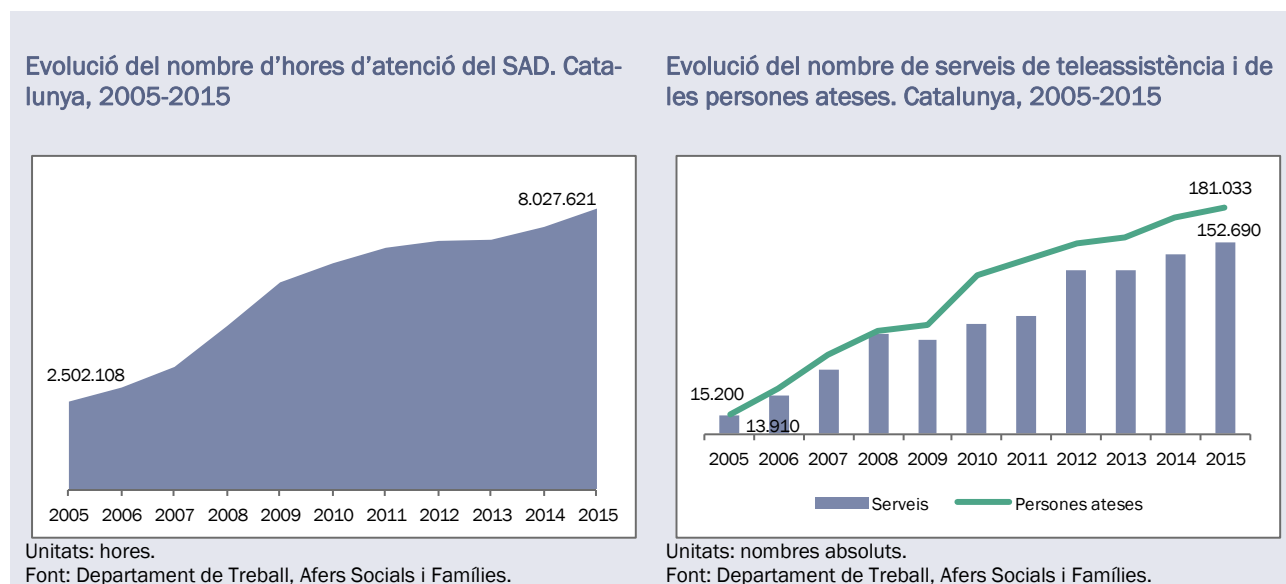
³⁸² Les dades del 2014 no estan disponibles.

taxa de cobertura del 13,0% de les persones de 65 i més anys l'any 2015, superior a la de l'any anterior (12,6%). Al gràfic següent es pot observar un creixement molt important en deu anys tant del nombre de serveis com de les persones ateses pel SAD: si es comparen les xifres dels anys 2005 i 2015, es conclou que s'han fet 138.780 serveis més i s'ha atès 165.833 persones més.

Així doncs, es posa de manifest que tant el SAD com el servei de teleassistència compleixen amb el que preveu la Llei 12/2007, de serveis socials.

GRÀFIC IV.5.G14 Indicadors dels serveis socials bàsics. Catalunya, 2005-2015

Prestacions econòmiques

En el marc del sistema públic de serveis socials, es troben les prestacions socials de caràcter econòmic derivades de la Llei 13/2006, del 27 de juliol, així com les prestacions econòmiques a les famílies amb infants a càrrec, les quals es comenten a continuació, a partir de la *Memòria del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies* del 2014 i de l'*Informe sobre l'estat dels serveis socials a Catalunya 2016*.

Disminueixen les persones beneficiàries de prestacions socials de caràcter econòmic.

En primer lloc, cal fer referència a la prestació de la Llei 13/2006 adreçada a les persones que no poden atendre amb els seus ingressos les despeses pròpies del manteniment de la llar habitual arran de la mort del cònjuge o familiar fins al segon grau de consanguinitat amb qui compartien aquestes despeses. El 31 de desembre del 2015 hi ha 19.612 persones beneficiàries d'aquesta prestació, 2.042 persones menys que l'any anterior. Aquesta prestació substitueix i modifica l'ajut assistencial per cònjuge supervivent, del qual 16.723 persones consten com a beneficiàries el 31 de desembre del 2015, 1.886 persones menys que l'any anterior, tenint en compte que és un ajut a extingir. Finalment, el 31 de desembre del 2015 hi ha 1.012 persones beneficiàries de la prestació per atendre necessitats bàsiques, 61 persones menys que l'any anterior (vegeu l'evolució d'aquestes prestacions des de l'any 2007 a la taula IV.5.A.T21 de l'annex).

8.038 famílies han estat beneficiàries l'any 2015 de l'ajut per naixement, adopció, tutela o acolliment sotmès al nivell d'ingressos de la unitat familiar.

En segon lloc, la modalitat de prestació econòmica a les famílies vigent l'any 2015 és l'ajut a les famílies per naixement, adopció, tutela o acolliment, sotmès a un nivell d'ingressos de la unitat familiar per sota dels 14.000 euros anuals fins al mes de juny i dels 16.000 euros anuals a partir del juliol, per a unitats familiars de tres membres. Aquest llindar econòmic augmenta en funció del nombre de membres de la unitat familiar. L'any 2015, un total de 8.038 famílies han estat beneficiàries d'aquest ajut, 776 famílies més que l'any anterior.

Cal destacar que l'any 2014 queda suspesa la prestació econòmica de caràcter universal per naixement, adopció, tutela o acolliment múltiple, la qual cosa se suma a la supressió l'any 2011 de la prestació universal per fill a càrrec (vegeu a la taula IV.5.A.T22 de l'annex l'evolució de les prestacions a les famílies des de l'any 2003).

16.2.3.2. ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA

A continuació, s'analitza la situació del Sistema Català per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència (en endavant, SCAAD) el 31 de desembre del 2016, així com la seva evolució anual des de l'entrada en vigor de la Llei 36/2006, del 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència (en endavant, LAPAD), és a dir, des de l'1 de gener del 2007.

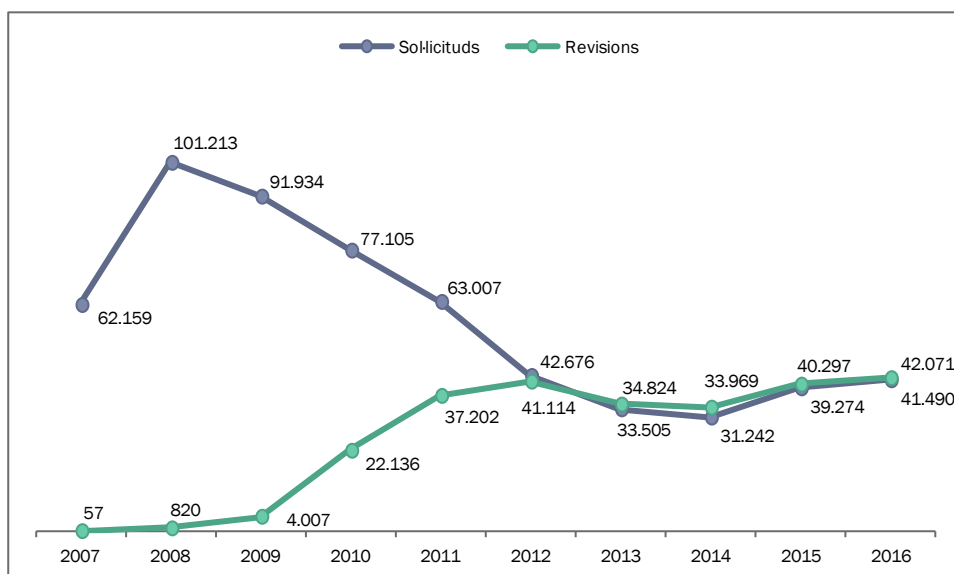
Cal ressaltar que des de l'1 de juliol del 2015 les persones en situació de dependència de grau I (dependència moderada) tenen accés a l'SCAAD, havent-se completat el calendari d'implantació progressiu de la LAPAD, després de diverses dilacions.

Fins al 31 de desembre del 2016 s'han rebut 583.605 sol·licituds de valoració de la dependència i 256.497 sol·licituds de revisió.

Des de l'entrada en vigor de la LAPAD i fins al 31 de desembre del 2016, el servei de valoració de la dependència ha rebut 583.605 sol·licituds de valoració inicial i 256.497 sol·licituds de revisió de la valoració inicial.

Pel que fa a l'evolució anual, al llarg de l'any 2016 s'han presentat 41.490 sol·licituds de valoració, el 5,6% més que l'any anterior, així com 42.071 sol·licituds de revisió de la valoració, el 4,4% més que l'any anterior. Des de l'any 2013, el nombre de sol·licituds de revisió supera el de valoracions inicials. Al gràfic següent es mostra l'evolució anual des de l'entrada en vigor de la LAPAD:

GRÀFIC IV.5.G15 Evolució anual de les sol·licituds inicials de valoració i de les revisions de valoració de la situació de dependència. Catalunya, 2007-2016

Unitats: nombres absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Quant al perfil de les persones sol·licitants amb dades de 31 de desembre del 2016, el 63% són dones i el 82,8% tenen 65 anys i més (en concret, el 54,0% tenen més de 80 anys).

Un altre punt que cal tenir en compte són les valoracions del grau de dependència de les sol·licituds rebudes. En primer lloc, de les 583.605 sol·licituds inicials de valoració, s'han resolt el 89,5% (522.417), el 28,1% de les quals són de grau III, el 28,5% són de grau II, el 27,6% de grau I i el 15,8% han estat considerades sense grau (situació de dependència lleugera o autonomia). Cal ressaltar que, amb dades acumulades a 31 de desembre del 2016, és la primera vegada des de l'entrada en vigor de la LAPAD que les valoracions de grau III no són les més freqüents, havent estat superades per les de grau II (vegeu l'evolució al gràfic IV.5.A.G1 de l'annex).

En segon lloc, de les 256.497 sol·licituds de revisió, s'han resolt el 86,6% (222.128), el 25,3% de les quals han estat valorades de grau III, el 31,2% de grau II, el 34,1% de grau I i el 9,4% han estat qualificades de sense grau. Per tant, el resultat de les valoracions varia segons si es tracta de sol·licituds inicials o de revisions (vegeu el gràfic IV.5.A.G2 de l'annex).

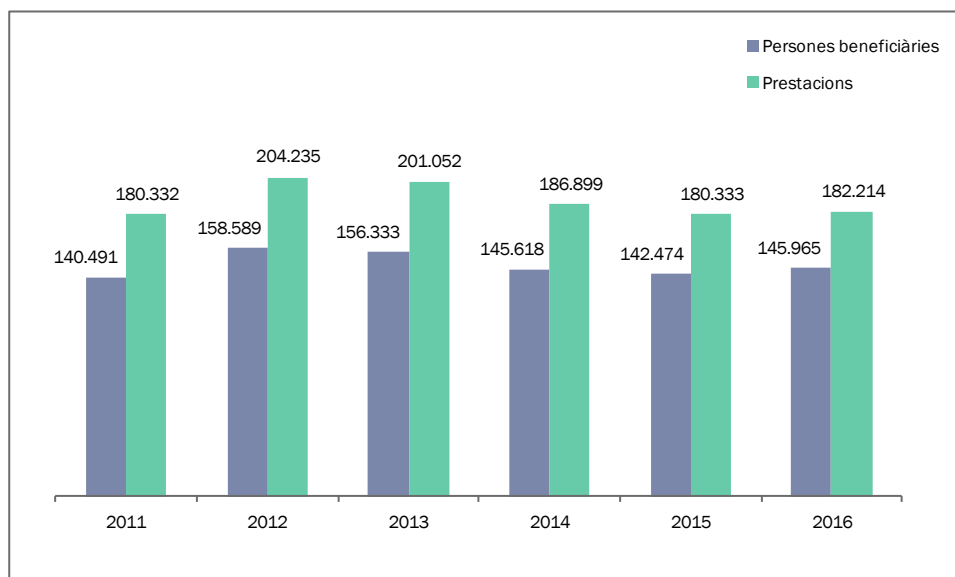
Pel que fa a l'evolució anual de les valoracions, al llarg de l'any 2016 se n'han fet 75.422, entre les quals hi ha més revisions (37.885) que valoracions inicials (37.537), circumstància que es produeix des de l'any 2013. Altrament, cal ressaltar que des de l'any 2015 es registren increments interanuals en el nombre de valoracions, trencant la tendència que es venia observant des de l'any 2012 consistent en la disminució any rere any del nombre de sol·licituds valorades (vegeu el gràfic IV.5.A.G3 de l'annex).

Del total de valoracions inicials efectuades fins al 31 de desembre del 2016, el 53,2%, és a dir, 278.112, han obtingut una resolució de Pla individual d'atenció (en endavant, PIA). Aquesta xifra de PIA suposa el 47,7% de les sol·licituds inicials de valoració de la dependència presentades fins al 31 de desembre del 2016. Una qüestió a ressaltar és que l'any 2016 s'han resolt 21.118 PIA inicials i se n'han modificat 39.682, el 27,0% més que l'any anterior.

El 31 de desembre del 2016 hi ha 145.965 persones beneficiàries i 182.214 prestacions actives, les quals augmenten respecte de l'any anterior.

Els PIA determinen la modalitat d'intervenció més adient per a les persones en situació de dependència en relació amb les prestacions del sistema. En conjunt, els PIA resolts donen lloc a 145.965 persones beneficiàries i a 182.214 prestacions el 31 de desembre del 2016, tenint en compte que una persona pot rebre més d'una prestació. Tant el nombre de persones beneficiàries com de prestacions augmenta respecte de l'any anterior, després de dos anys de disminucions, tal com s'observa al gràfic següent:

GRÀFIC IV.5.G16 Evolució de les persones beneficiàries i de les prestacions actives de l'SCAAD. Catalunya, 2011-2016¹

Unitats: nombres absoluts.

(1) Dades acumulades el 31 de desembre de cadascun dels anys de la sèrie. No es disposa de dades del període 2007-2010

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Pel que fa al perfil de les persones beneficiàries, és similar al que presenten les sol·licituds de valoració: el 66% són dones i el 74,0% tenen 65 i més anys (en concret, el 55,5% tenen més de 80 anys). Altrament, la majoria de les persones beneficiàries són de grau II (el 51%), el 32,0% són de grau III i el 17,1% són de grau I. Aquesta distribució presenta diferències respecte de les valoracions inicials de grau, les quals mostren un pes més elevat del grau I i més baix del grau II, la qual cosa pot venir motivada perquè persones valorades de grau I encara no constin com a beneficiàries, per haver estat incorporades més tard al sistema.

Per acabar, cal ressaltar que de les 182.214 prestacions actives el 31 de desembre del 2016, el 45,7% correspon a la prestació de cura no professional. Aquesta prestació, juntament amb la resta de les que tenen naturalesa econòmica (les vinculades a l'atenció residencial, que són les més freqüents, a centre de dia, al servei d'ajuda a domicili i l'assistència personal, amb 51 prestacions), suposen el 52,0% del total. Altrament, entre les prestacions de servei, destaquen l'atenció residencial per a gent gran, l'ajuda a domicili i la teleassistència. Cal ressaltar que les prestacions de servei van guanyant terreny any rere any respecte de les econòmiques (vegeu a la taula IV.5.A.T23 de l'annex l'evolució del sistema per tipus de prestació).

16.3. FINANÇAMENT DE LA PROTECCIÓ SOCIAL

Les despeses en prestacions de protecció social de Catalunya l'any 2014 van arribar al 21,3% del PIB. Per funcions, la despesa amb més volum de recursos va ser la de vellesa (8,6% del PIB), seguida de la salut (5,3%) i de l'atur (2,4%).

Les úniques despeses de protecció social que són iguals o superiors a les dels dos àmbits territorials estudiats, conjunt d'Espanya i UE-28, són les d'exclusió social.

Les despeses en prestacions de protecció social de Catalunya en proporció del PIB són inferiors a les del conjunt d'Espanya (25%) i de la UE-28 (27,7%). Les úniques despeses que són iguals o superiors a les dels àmbits territorials de comparació són les corresponents a l'exclusió social. Si només comparem Catalunya amb la UE-28, aleshores hauríem d'afegir les despeses en atur i en viduïtat amb un percentatge sobre el PIB igual o superior.

TAULA IV.5.T2 Despeses en prestacions de protecció social per funcions en percentatge del PIB. Catalunya, Espanya i UE-28, 2013-2014

	Catalunya			Espanya			UE-28		
	2013	2014	2013-2014	2013	2014	2013-2014	2013	2014	2013-2014
Total	21,3	21,3	0,0	25,4	25,0	-0,4	27,6	27,7	0,1
Vellesa	8,3	8,6	0,3	9,6	9,8	0,2	11,1	11,1	0,0
Salut	5,1	5,3	0,2	6,5	6,5	0,0	8,0	8,1	0,1
Atur	2,8	2,4	-0,4	3,3	2,7	-0,6	1,5	1,4	-0,1
Viduïtat	2,0	2,0	0,0	2,4	2,5	0,1	1,6	1,6	0,0
Discapacitat	1,6	1,6	0,0	1,9	1,8	-0,1	2,0	2,0	0,0
Família	0,9	0,8	-0,1	1,4	1,3	-0,1	2,3	2,4	0,1
Exclusió social	0,5	0,5	0,0	0,2	0,3	0,1	0,5	0,5	0,0
Habitatge	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,6	0,6	0,0

Unitats: percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat i Eurostat.

Si ens fixem en la despesa en protecció i promoció social dels pressupostos generals de l'Estat consolidats, que no inclou les despeses de salut, constatem que perd pes en proporció del PIB en els anys 2015 i 2016. Això passa malgrat que hagi augmentat el volum de recursos destinat a aquesta despesa.

En la distribució de la despesa en protecció i promoció social, comprovem que la partida amb més dotació pressupostària és la de pensions (74,9% l'any 2016), que augmenta 4 punts percentuals en els darrers dos anys, seguida de la de prestacions per desocupació (10,8%), que disminueix 5,7 punts percentuals (vegeu la despesa en protecció i promoció social en els pressupostos generals de l'Estat consolidats a la taula IV.5.A.T24 de l'annex).

En relació amb el pressupost de la Seguretat Social, s'observa que l'any 2016 creix el 3,5% fins a situar-se en 140.933,9 milions d'euros. Des del punt de vista dels ingressos, les cotitzacions socials augmenten 2,5 punts percentuals i representen el 83,2% del pressupost total, mentre que els ingressos per operacions financeres disminueixen el seu pes 1,6 punts percentuals fins a situar-se en el 5,6% del total.

L'any 2015 el recurs al Fons de reserva va augmentar en més de 4 mil milions d'euros i la recaptació de cotitzacions socials va ser inferior a la prevista en més de 9 mil milions d'euros.

Ara bé, aquestes xifres del pressupost s'han de prendre com a orientatives, atès que la liquidació dels ingressos corresponent a l'any 2015 va ser inferior al pressupost en gairebé 5.000 milions d'euros com a conseqüència d'una recaptació de cotitzacions socials menor de la prevista en més de 9.000 milions d'euros que es va compensar amb un recurs superior al Fons de reserva de més de 4.000 milions d'euros.

TAULA IV.5.T3 El pressupost de la Seguretat Social. Espanya, 2013-2016

Ingressos	2013	2014	2015	2016	2015-2016
Total ingressos	128.231,7	131.820,5	136.103,2	140.933,9	3,5
Liquidació ingressos	127.507,6	129.372,5	131.359,9	-	-
Liquidació / Total ingressos	99,4	98,1	96,5	-	-
Total ingressos	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
Cotitzacions socials	82,6	78,0	80,7	83,2	2,5
Transferències corrents	12,2	9,9	9,7	9,4	-0,3
Ingressos patrimonials	2,1	1,9	1,6	1,2	-0,4
Taxes i altres ingressos	1,2	1,0	0,8	0,7	-0,1
Operacions de capital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Operacions financeres	2,0	9,2	7,2	5,6	-1,6
Despeses	2013	2014	2015	2016	2015-2016
Total despeses	128.231,7	131.820,5	136.103,2	140.933,9	3,5
Obligacions reconegudes	127.938,4	130.519,8	133.803,0	-	-
Obligacions / Total despeses	99,8	99,0	98,3	-	-
Obligacions reconegudes / PIB	12,5	12,6	12,4	-	-
Total despeses	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
Pensions contributives	82,9	85,0	85,0	84,4	-0,6
Incapacitat temporal	4,5	3,7	3,6	3,8	0,2
Personal	1,8	1,8	1,7	1,7	0,0
Maternitat, paternitat	1,8	1,7	1,5	1,6	0,0
Pensions no contributives	1,9	1,6	1,6	1,6	0,0
Prestacions familiars	1,1	1,3	1,0	1,1	0,1
Béns i serveis	1,2	1,2	1,1	1,0	-0,1
Altres prestacions econòmiques	0,5	0,4	0,4	0,3	0,0
Despeses financeres	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Altres transferències	2,2	1,3	1,3	1,4	0,1
Operacions de capital	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0
Operacions financeres	1,9	1,8	2,5	2,9	0,4
Saldo	2013	2014	2015	2016	2015-2016
Liquidació ingressos - Obligacions reconegudes	-430,8	-1.147,3	-2.443,2	-	-

Unitats: milions d'euros i percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

Quant al pressupost de despeses, la partida amb més recursos assignats és la de pensions contributives, que representa el 84,4% del pressupost total de despeses de la Seguretat Social, 0,6 punts percentuals menys del que representava l'any 2015.

Les despeses liquidades per transferències corrents van augmentar en més de mil milions d'euros per sobre de les previstes.

En aquest cas, les obligacions reconegudes de l'any 2015 també van aportar canvis rellevants en relació amb el pressupost de despeses. Les obligacions reconegudes van ser inferiors a les despeses pressupostades per valor de més de 2.000 milions d'euros que es van generar com a conseqüència d'un increment de les transferències corrents previstes (que inclouen totes les prestacions econòmiques de la Seguretat Social) de més de 1.000 milions d'euros i d'una disminució de les despeses per operacions financeres de més de 3.000 milions d'euros.

El resultat va ser que l'any 2015 va seguir empitjorant el saldo de la liquidació d'ingressos i de les obligacions reconegudes de la Seguretat Social fins a situar-se en un dèficit de 2.443,2 milions d'euros.

En aquesta edició de la memòria hem complementat la informació relativa a Catalunya de la distribució geogràfica dels ingressos i de les despeses de la Seguretat Social amb la corresponent a la resta de comunitats autònomes. Aquesta informació es mostra a la taula següent. Cal advertir que les dades contingudes en aquesta taula no inclouen les transferències de l'Estat a la Seguretat Social ni el recurs al Fons de reserva de la Seguretat Social. Aquesta darrera informació s'inclou a la taula IV.5.A.25 de l'annex.

TAULA IV.5.T4 Drets reconeguts de la Tresoreria General de la Seguretat Social i obligacions reconegudes de les entitats gestores i serveis comuns i de les mútues. Catalunya i resta de comunitats autònomes, 2013-2015

Catalunya	2013	2014	2015
Drets TGSS - Obligacions EEGG	-3.884,3	-4.544,1	-4.938,1
Operacions no financeres	-3.884,4	-4.544,2	-4.938,1
Operacions financeres	-0,7	-0,6	-0,7
Cobertura: drets / obligacions	81,7	79,2	78,0
Drets - Obligacions mútues	264,8	297,3	219,7
Cobertura: drets / obligacions	115,3	119,0	111,4
Resta de comunitats autònomes	2013	2014	2015
Drets TGSS - Obligacions EEGG	-21.171,7	-23.971,0	-25.866,5
Operacions no financeres	-21.172,1	-23.971,9	-25.866,8
Operacions financeres	1,2	1,6	1,0
Cobertura: drets / obligacions	77,5	75,4	74,1
Drets - Obligacions mútues	406,1	932,9	1.009,1
Cobertura: drets / obligacions	105,4	112,5	111,7

Unitats: milions d'euros.

Nota: les dades de l'any 2016 son provisionals.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

La situació financera de Catalunya no és gaire millor que la de la resta de comunitats autònomes si considerem la taxa de cobertura de les despeses de la Seguretat Social.

Es comprova que el saldo dels ingressos i les despeses de la Seguretat Social a Catalunya se situa en -4.938,1 milions d'euros l'any 2015 i que les mútues tenen un superàvit de 219,7 milions d'euros. La situació financera de Catalunya no és gaire millor que la de la resta de comunitats autònomes si considerem la taxa de cobertura de les despeses de la Seguretat Social, que és del 78% a Catalunya i del 74,1% a la resta de comunitats autònomes.

L'evolució general del Fons de reserva de la Seguretat Social permet constatar que l'any 2015 es van disposar 13.250 milions d'euros i que l'any 2016 aquestes disposicions van ser inclús superiors per valor de 20.136 milions d'euros. La dotació d'aquest fons l'any 2016 queda en 15.020 milions d'euros, que representen l'1,3% del PIB espanyol. Una participació que està molt lluny del 6,2% que representava l'any 2011. Actualment, el Fons de reserva de la Seguretat Social només pot finançar 1,5 mesos de les pensions contributives previstes al pressupost (vegeu l'evolució general del Fons de reserva de la Seguretat Social a la taula IV.5.A.26 de l'annex).

Una altra qüestió a tractar és l'evolució de l'afiliació i del nombre de pensions contributives de la Seguretat Social.

Millora la relació entre afiliacions i pensions contributives de la Seguretat Social.

Es constata una evolució positiva en la relació entre afiliacions i pensions, atès que segueix augmentant el nombre de persones afiliades en alta en un percentatge considerablement elevat del 3,7%, mentre que el nombre de pensions contributives en vigor de la Seguretat Social creix a una taxa inferior de l'1%. El resultat és una millora de la relació entre afiliacions i pensions, que passa de l'1,82 a l'1,87 entre els anys 2015 i 2016 (vegeu el gràfic IV.5.A.G4 de l'annex).

TAULA IV.5.T5 Persones afiliades en alta i nombre de pensions contributives en vigor de la Seguretat Social. Drets reconeguts nets de la TGSS i despesa en pensions contributives. Catalunya i Espanya, 2013-2016

Persones	Catalunya				Espanya			
	Afiliació	Variació	Pensions	Variació	Afiliació	Variació	Pensions	Variació
2016	3.151.811	3,7	1.685.300	1,0	17.600.801	3,0	9.409.100	1,1
2015	3.038.472	3,5	1.668.600	1,0	17.087.348	3,2	9.304.600	1,1
2014	2.935.368	1,7	1.651.600	1,3	16.555.988	1,6	9.201.200	1,5
2013	2.886.816	-2,9	1.629.995	1,7	16.299.515	-3,3	9.065.830	1,6
Millions €	Cotitzacions	Variació	Pensions	Variació	Cotitzacions	Variació	Pensions	Variació
2015	17.411,3	1,3	20.604,8	3,2	90.628,0	1,0	108.225,4	3,4
2014	17.192,7	0,5	19.972,0	-1,1	89.729,3	0,7	104.688,4	-3,6
2013	17.111,4	-	20.187,0	-	89.119,7	-	108.564,3	-
Cobertura (%)	Cotitzacions / Pensions			Variació	Cotitzacions / Pensions			Variació
2015	84,5			-1,6	83,7			-2,0
2014	86,1			1,3	85,7			3,6
2013	84,8			-	82,1			-

Unitats: persones afiliades i nombre de pensions en mitjana anual. Variació anual en percentatge. Ingressos per cotitzacions socials i despeses en pensions contributives en milions d'euros. Cobertura en percentatge.

Nota: a partir del 2014, la despesa de pensions no incorpora les quantitats corresponents als complements a mínim de les pensions contributives.

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

Ara bé, les dades d'ingressos per cotitzacions socials i de despeses en pensions contributives no donen una imatge positiva com passa amb la relació entre persones afiliades i pensionistes.

Pel que fa als ingressos per cotitzacions socials, constatem que creixen en els anys 2014 i 2015, però que ho fan a una taxa inferior al creixement de les afiliacions.

Quant a les despeses en pensions contributives, s'observa que en el darrer any 2015 augmenten a una taxa superior a la que ho està fent el nombre de pensionistes, la qual cosa podria estar explicada perquè

les noves incorporacions al col·lectiu de pensionistes tenen un cost més elevat per al sistema de la Seguretat Social que el de les persones ja existents.

Aquesta evolució dels ingressos per cotitzacions socials i de les despeses en pensions contributives provoca una reducció de la cobertura de la despesa, que passa del 86,1% al 84,5% en els anys 2014 i 2015.³⁸³

El següent punt a considerar és la despesa de protecció i promoció social de la Generalitat de Catalunya. Com que l'any 2016 es va prorrogar el pressupost, disposem de la despesa executada de protecció i promoció social del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies l'any 2016, que és de 2.698,8 milions d'euros.

Considerem que aquesta despesa del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de l'any 2016, que puja a 2.698,8 milions d'euros, és comparable amb l'import de les obligacions reconegudes de protecció i promoció social de les despeses executades per la Generalitat de Catalunya en anys anteriors.

TAULA IV.5.T6 Despeses executades de protecció i promoció social de la Generalitat de Catalunya, 2013-2016

	2013	2014	2015	2016	2015-2016	2008-2015
Obligacions Protecció i promoció social	2.132,4	2.255,6	2.633,7	2.698,8*	65,2	345,7
Protecció social	1.704,8	1.718,5	2.080,8	-	-	463,7
Promoció social	46,0	47,7	49,9	-	-	-37,5
Foment de l'ocupació	381,6	489,5	502,9	-	-	-80,5
Obligacions / PIB (%)	1,05	1,08	1,22	1,21	-0,01	0,15

Unitats: milions d'euros i percentatges.

(*) Obligacions del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Font: elaboració pròpia a partir dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya i Idescat.

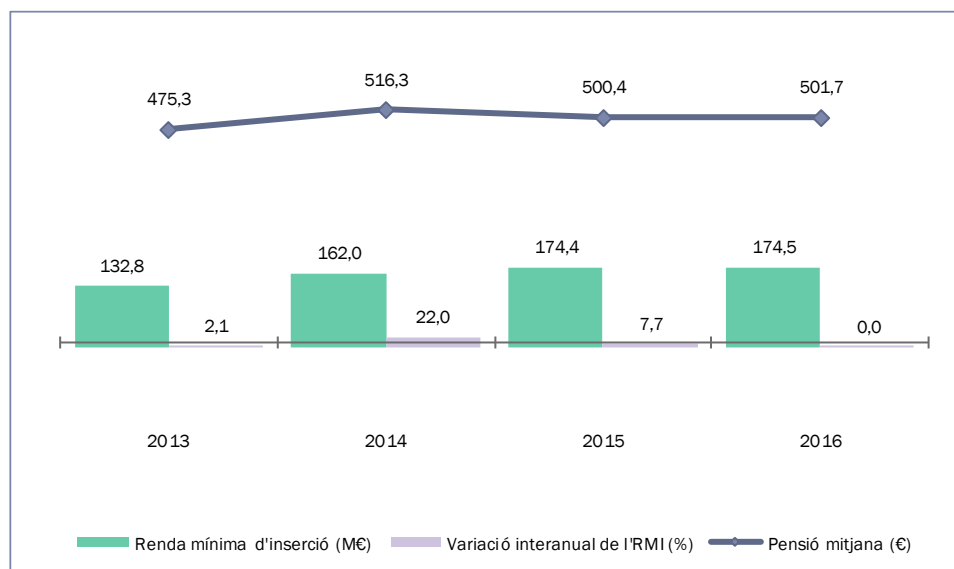
La despesa de protecció social de l'any 2015 és superior a la de l'any 2008 en 463,7 milions d'euros.

Comprovem que les despeses de protecció i promoció social de la Generalitat de Catalunya haurien augmentat en 65,2 milions d'euros entre els anys 2015 i 2016 i en 345,7 milions d'euros entre els anys 2008 i 2015. Si tenim en compte les diferents partides en què es pot descompondre aquesta despesa, comprovem que només la despesa corresponent a protecció social estaria per sobre de l'import executat l'any 2008.

Per últim, recollim les dades de l'evolució de la pensió mitjana i de l'import total de la renda mínima d'inserció (RMI). S'observa que la pensió mitjana ha passat de 500,4 euros a 501,7 euros entre 2015 i 2016 i que l'import total de l'RMI és de 174,5 milions d'euros.

³⁸³ Aquesta cobertura podria seguir disminuint l'any 2016 si tenim en compte el resultat provisional de la distribució geogràfica dels ingressos i de les despeses de la Seguretat Social.

GRÀFIC IV.5.G17 Evolució de la pensió mitjana i de l'import total de la renda mínima d'inserció, 2013-2016

Unitats: import total en milions d'euros, variació interanual en percentatge i pensió mitjana en euros.
 Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb la inclusió i la protecció social aprovada durant l'any 2015, vegeu el [Recull normatiu al web del CTESC](#).

17. LA PRESERVACIÓ DEL MEDI AMBIENT

17.1. L'ESTAT DEL MEDI NATURAL, L'AIGUA, L'ATMOSFERA I EL SÒL

17.1.1. EL MEDI NATURAL

Els espais protegits no s'han modificat l'any 2016, de manera que el Pla d'espais d'interès natural (PEIN) comprèn el 31,8% de la superfície terrestre de Catalunya, és a dir, 1.106.180 hectàrees si se suma l'àrea marina que representa el 8%. Així, la Xarxa Natura 2000 d'àrees protegides de la UE conté el 30,5% del territori català (vegeu el gràfic de l'annex V.1.A.G1).

En l'àmbit de l'Estat, l'any 2016 s'ha aprovat el Pla director de la Xarxa de Parcs Nacionals³⁸⁴ amb les directrius de planificació, conservació i coordinació. En canvi, es deixa sense efecte el Pla de gestió dels espais naturals de protecció especial de Catalunya 2015-2020,³⁸⁵ en compliment de la Resolució del Parlament que insta a formular-lo de nou en el marc d'una llei de biodiversitat i patrimoni natural.

Preocupa la resiliència dels ecosistemes de Catalunya.

Quant a la biodiversitat, el 68% de les espècies de Catalunya estan en perill o en situació de vulnerabilitat. En aquest àmbit, diversos aspectes del Catàleg espanyol d'espècies exòtiques han estat anul·lats per una sentència del Tribunal Suprem.³⁸⁶ Altrament, la primera base de dades oberta d'espècies exòtiques de Catalunya s'ha presentat l'any 2016; se n'han registrat 1.100, 49 de cinegètiques. També s'ha constatat que 111 d'aquestes són invasores (el 10,1%), perquè s'han estès pel territori i s'han estabilitzat, majoritàriament a l'Àrea Metropolitana, el litoral i el prelitoral. Per l'impacte socioeconòmic que tenen destaquen les següents:

- El cargol poma en el sector arrosser, vist que a banda d'infestar el marge esquerre del Delta de l'Ebre també s'ha propagat a 80 hectàrees del marge dret.
- La vespa asiàtica al sector apícola, per la mortalitat que causa entre les abelles de la mel del nord de Catalunya.

17.1.2. L'AIGUA

Els recursos hídrics tendeixen a disminuir a les conques internes de Catalunya. El dèficit podria ser crític al sistema Sud i, en menor grau, a la Muga-Fluvià.

L'any 2016 ha estat un any càlid i sec a Catalunya, amb precipitacions d'entre el 30% i el 90% respecte de la mitjana climàtica de referència. Tot i que els pantans han embassat de mitjana el 73,7% de la capacitat total d'aigua, entre els de les conques internes de Catalunya (CIC) i els de la conca de l'Ebre (CHE) hi ha una diferència de 10 punts percentuals, el 60,4% (455 hm³) i el 76,4% (2.911 hm³) respectivament, amb mínims de capacitat del 49,3% i el 55,6% i màxims del 74,0% i el 91,6%. El sistema Sud

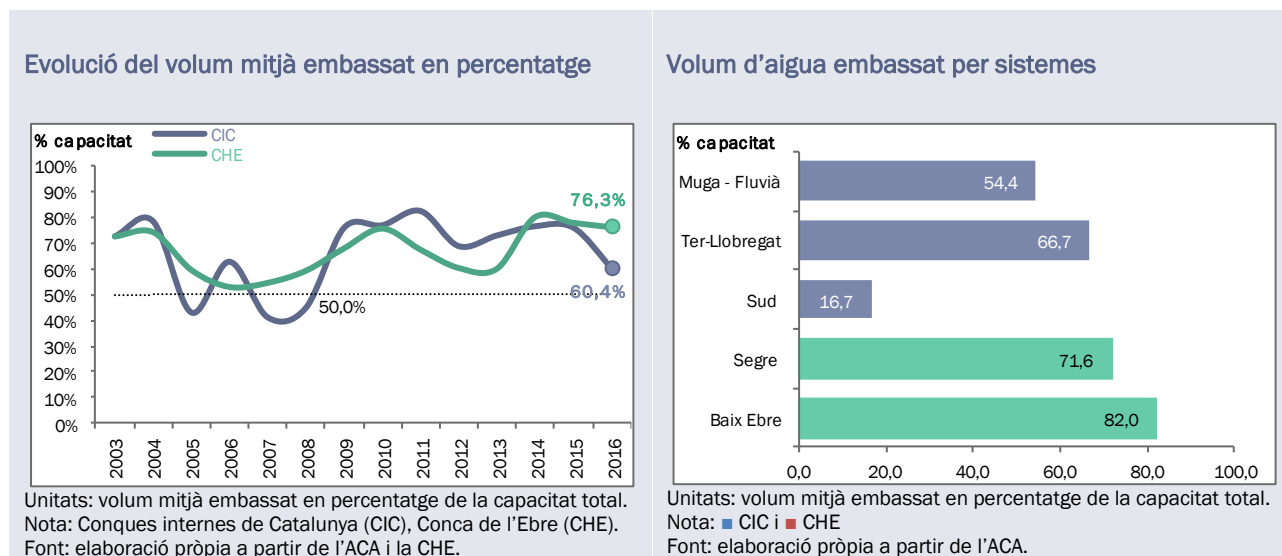
³⁸⁴ Reial decret 389/2016, de 22 d'octubre, pel que s'aprova el Pla director de la Xarxa de Parcs Nacionals. BOE núm. 257, de 24 d'octubre de 2016.

³⁸⁵ Acord de Govern 67/2016. DOGC núm. 7128, de 26.05.2016.

³⁸⁶ Sentència del Tribunal Suprem de 16 de març de 2016. BOE núm. 146, de 17.06.2016. En conseqüència, s'inclou en el Catàleg la carpa, la truita irisada, l'alga wakame, la patata, l'arrufí i el fong quitridi. Així mateix s'anul·len les disposicions que emparaven la comercialització del cranc vermell, les explotacions de cria de visó americà i la pesca esportiva d'algunes espècies considerades invasores com la perca negra americana.

i el de la Muga-Fluvià han estat els més afectats pel dèficit hídric, tal com s'observa al gràfic següent (vegeu també el gràfic V.1.A.G2 de l'annex).

GRÀFIC V.1.G1. Evolució del volum mitjà dels embassaments i situació per sistemes. Catalunya 2016

Gestió dels recursos hídrics

D'acord amb les dades disponibles, les actuacions fetes en l'àmbit de la gestió de l'aigua l'any 2016 o el darrer es resumeixen a la taula següent.

TAULA V.1.T1 Seguiment dels objectius en l'àmbit de la gestió i la demanda de recursos hídrics, la qualitat del medi i la qualitat de l'aigua. Catalunya 2015-2016 o darrer any disponible

Àmbit	Objectius de millora	Dada 2016 o darrer any disponible i evolució
Gestió dels recursos hídrics	Garantia d'aigua i abastament	51,9 hm ³ de nou recurs ↑
	Rendiment tècnic hidràulic	Pèrdues d'aigua (23%) ↓ Rendiment (71%) ↑
	Relació entre la inversió i la facturació	Inversió/Facturació: 9% ↑
	Reutilització d'aigua regenerada i dessalinització	Reutilització (30,5 hm ³) ↑ Dessalinització (21,4 hm ³) ↑
Gestió de la demanda	Estalvi en demanda urbana i industrial	Domèstica (315 hm ³) ↑ Industrial* (261 hm ³) ↑
	Modernització de regadius	Degoteig i aspersió (46,5%) ↑ Gravetat (53,5%) ↓
	Estalvi en demanda agrícola	Demanda per reg (-10,8%) ↓ Us agrari: 1.376 hm ³ ↓
Qualitat de les aigües	Millora del sanejament i sistemes de depuració	Depuradores (509) ↑ Situació: 33% de l'objectiu
	Valorització agrícola i energètica dels fangs	Agrícola (79,5%) ↑ Energètica (0,7%) ↑
	Reducció de la contaminació industrial	Carrega contaminant abocada per la indústria ↓
	Reducció de nitrats i plaguicides d'origen agrari	Estacions de control (+11%) ↑ 27% de superacions
	Descontaminació d'aqüífers	264 expedients (+5%) ↑ Cap actuació
Qualitat del medi	Rehabilitació hidromorfològica en rius	Programa de conservació de lleres aprovat 2016
	Rehabilitació zones humides	El 15,3% en bon estat i el 20,8% en mal estat
	Protecció i millora del litoral i les aigües costaneres	252 punts control ↑ 94,8% platges excel·lents =
	Protecció i millora d'aqüífers i aigües subterrànies	El 41,4% en bon estat i el 58,6% en mal estat

Nota: ↑ ha augmentat, ↓ ha disminuït, = no ha variat entre els anys 2015 i 2016.

*Consums sense incloure els sectors agrícola, ramader, hidroelèctric, tèrmic, nuclear i piscifactories.

Font: elaboració pròpia a partir de l'ACA.

Tot i l'oferta de nou recurs hídric (reutilització i dessalinització), l'estrès hídric tendeix a augmentar.

L'estrès hídric de Catalunya segueix sent mig-alt, és a dir, la relació entre l'aigua distribuïda i la disponible és del 39%, però ha augmentat el darrer any amb dades disponibles. Tot i que la demanda d'aigua (2.991 hm³) tendeix a augmentar, el 0,5% l'any 2015 respecte de l'anterior, l'extracció d'aigua subterrània per

l'abastament i la indústria (220 hm³) ha disminuït l'any 2016 (-3,1%). Per contra, l'oferta de nou recurs hídric (51,9 hm³) ha augmentat el 31% d'un any a l'altre, tant la reutilització com la dessalinització (el 27% de la capacitat total).

Tot i que la demanda ha augmentat, l'eficàcia del cicle de l'aigua ha millorat.

Segons l'informe de les entitats subministradores, el consum d'aigua ha augmentat, tant el domèstic com l'industrial i econòmic, mentre que el nombre d'abonats ha romàs estable. De fet, les llars de Catalunya són les cinquenes per la cua en consum d'aigua de l'Estat espanyol (118 litres per abonat i dia). En canvi, el cost unitari³⁸⁷ de l'aigua a Catalunya és el segon més alt de tot l'Estat (2,75 €/1000 l), tant en sanejament com en subministrament.³⁸⁸

D'altra banda, el rendiment tècnic hidràulic ha millorat a Catalunya i és superior a la mitjana de l'Estat espanyol, vist que els consums no autoritzats i els errors de mesura a la xarxa municipal (el 23,0%) han disminuït. També ha millorat la relació entre la inversió que les empreses han fet en els serveis de subministrament i la facturació pel proveïment d'aigua que ha estat del 9% (INE) Per contra, les pèrdues d'aigua potabilitzada abans d'arribar a la xarxa d'abastament (el 16,7%) han augmentat i són superiors a la mitjana de l'Estat.

S'amplia el termini per assolir els objectius de qualitat ambiental de la DMA fins a l'any 2027, vist que només es disposa de dades parcials per fer la diagnosi.

Quant al compliment dels objectius de la Directiva marc de l'aigua, Catalunya ha previst que només el 36,0% de les aigües superficials estiguin en bon estat o prop d'estar-ho l'any 2016; que un 10,0% més ho faci el 2021 i un 40% addicional el 2027. El 14,0% restant assolirà objectius menys rigorosos. Tenint en compte que per fer la diagnosi només es disposa de dades parcials de moltes masses d'aigua, el grau de compliment és el següent: el 24,6% estan en bon estat o prop d'estar-ho; el 12,7% estan en mal estat i el 62,8% no s'han avaluat o no hi ha dades, bé perquè són de la CHE o perquè són aigües costaneres i badies sense dades (vegeu la taula).³⁸⁹

Pel que fa al compliment dels objectius de qualitat de les aigües subterrànies, l'objectiu previst en l'àmbit de la gestió és que el 35,0% hagin assolit el bon estat l'any 2016; que un 5,0% més ho faci el 2021 i un 28,0% addicional el 2027. El 32,0% restant assolirà objectius menys rigorosos. Un cop avaluades, la realitat és que el 41,4% ha assolit el bon estat i el 58,6% està en mal estat.

Cal esmentar el Programa de conservació de lleres que l'ACA ha aprovat l'any 2016 i que recull les actuacions de manteniment i conservació de lleres públiques del districte de conca fluvial de Catalunya.

La capacitat de sanejament de Catalunya ha augmentat.

La capacitat de sanejament ha augmentat, tant en nombre de depuradores -s'hi ha afegit 14 més i sumen un total de 509- com en població servida, el 0,11% (16.144.535 habitants equivalents), vist que s'han incorporat sistemes de tractament tou i primari. L'assecatge tèrmic i el compostatge dels fangs generats també ha augmentat i representa el 60,2% del tractament. Pel que fa als abocaments industri-

³⁸⁷ El cost unitari de l'aigua és el quocient entre els imports abonats pel subministrament d'aigua i en concepte de clavegueram i depuració, més els cànon de sanejament i abocament al numerador i el volum d'aigua registrada i distribuïda als usuaris al denominador.

³⁸⁸ ACA (2016). Estudi de volums d'aigua d'entitats subministradores de Catalunya (dades de l'any 2015).

INE (2016). Enquesta sobre el subministrament i sanejament de l'aigua (dades de l'any 2014).

³⁸⁹ Falten la majoria de dades de la Conca Hidrogràfica de l'Ebre i les d'aigües costaneres i badies de les CIC a finals del període de seguiment 2012-2015.

als, la majoria de les indústries són del sector químic, alimentari i tèxtil; el 73,2% han abocat a la depuradora i el 26,8% a la llera i, tant el nombre d'empreses com la càrrega contaminant han disminuït l'any 2016, el 5% i l'1% respectivament.

El percentatge d'aigües subterrànies controlades que no superen els paràmetres de la DMA és alt.

El nombre d'estacions de la xarxa de control de la qualitat de les aigües subterrànies ha augmentat l'11% l'any 2016 i el 27% han superat els valors de referència de la DMA. No obstant això, la informació sobre la causa (nitrats, plaguicides, salinitat i contaminació industrial) no està disponible i no es pot analitzar. L'ACA no ha informat de cap actuació en matèria de descontaminació i recàrrega artificial d'aqüífers, malgrat que hi ha 264 expedients de descontaminació d'aqüífers en mal estat, el 5% més que l'any passat.

Per acabar, el Reglament del domini públic hidràulic i el de planificació hidrològica, així com altres normes relacionades amb la gestió de l'aigua d'àmbit espanyol s'han modificat l'any 2016. Breument, es reforça la gestió dels riscos d'inundació, s'introdueixen modificacions en matèria de cabals ecològics, es defineixen les característiques de les reserves hidrològiques per motius ambientals i s'adequa la regulació del Cens nacional d'abocaments a la Llei d'accés a la informació ambiental.³⁹⁰

D'altra banda, la revisió dels plans hidrològics de les demarcacions hidrogràfiques del Segura i Xúquer i de la part espanyola de la de l'Ebre s'han aprovat l'any 2016 en el marc del segon cicle de revisió i actualització.³⁹¹ Tanmateix, la Comissió de Peticions del Parlament Europeu ha aprovat l'informe que demana a la CE refusar-la per no complir amb la Directiva marc de l'aigua (DMA).³⁹² Altrament, la fase de revisió del Pla de gestió de conca fluvial de Catalunya ha continuat al llarg de l'any 2016.

17.1.3. L'ATMOSFERA

Creix la preocupació per la qualitat de l'aire a les ciutats per les conseqüències en la salut de les persones.

El darrer informe de l'Agència Europea del Medi Ambient alerta que el nombre de persones de la UE amb risc de morir prematurament per l'exposició a la contaminació de l'aire en zones urbanes (467.000 estimades) ha augmentat l'1% respecte de l'informe precedent. En aquest context, l'àrea de Barcelona integra una zona de protecció especial de la qualitat de l'aire per garantir la salut de les persones que enguany ha sobrepassat el valor límit anual en el 17% de les estacions (més de 40 µg/m³ d'NO₂), tot i que ha millorat respecte de l'any 2015. El mateix ha passat amb l'àrea del Vallès i el Baix Llobregat, que han superat aquest llindar en el 25% dels punts de vigilància. Quant a l'ozó troposfèric (O₃), la Plana de Vic i, en menor grau, el Pirineu Oriental han sobrepassat el límit d'informació, el 5% i l'1% respectivament dels dies de la campanya a l'estiu.

Quant a la regulació, la Directiva sobre contaminants atmosfèrics³⁹³ de la UE s'ha aprovat l'any 2016 amb nous compromisos de reducció de les emissions que els estats hauran d'aplicar el 2020 i 2030 i que n'exigeix la vigilància, així com l'elaboració i actualització dels inventaris. El termini per transposar-

³⁹⁰ Reial decret 638/2016, de 9 de desembre, pel qual es modifiquen el Reglament del domini públic hidràulic, aprovat pel Reial decret 849/1986, d'11 d'abril, el Reglament de planificació hidrològica, aprovat pel Reial decret 907/2007, de 6 de juliol, i altres reglaments en matèria de gestió de riscos d'inundació, cabals ecològics, reserves hidrològiques i abocaments d'aigües residuals. BOE núm. 314, de 29.12.2016.

³⁹¹ Reial decret 1/2016, de 8 de gener, pel qual s'aprova la revisió dels plans hidrològics de les demarcacions hidrogràfiques del Cantàbric Occidental, Guadalquivir, Ceuta, Melilla, Segura i Xúquer, i de la part espanyola de les demarcacions hidrogràfiques del Cantàbric Oriental, Miño-Sil, Duero, Tajo, Guadiana i Ebre. BOE núm. 16, de 19.01.2016.

³⁹² Informe CPPE de 13.7.2016.

³⁹³ Directiva (UE) 2016/2284 del Parlament Europeu i del Consell, de 14 de desembre de 2016, relativa a la reducció de les emissions nacionals de determinats contaminants atmosfèrics, per la que es modifica la Directiva 2003/35/CE i es deroga la Directiva 2001/81/CE. DOUE núm. de L344/1 de 18.12.2016.

la és l'any 2018.³⁹⁴ A més, la regulació dels turismes i vehicles comercials lleugers s'ha modificat amb l'enduriment dels sistemes de control de les emissions d'òxid de nitrogen (NO₂) i les partícules en suspensió (PM₁₀) per evitar el frau.³⁹⁵

Catalunya progressa en l'objectiu de reduir el soroll i millorar la qualitat ambiental i de vida de les persones, atès el nombre de municipis catalans que han aprovat el mapa de capacitat acústica conforme a la Directiva europea i la Llei catalana, el 61% del total (573), ha augmentat l'any 2016 respecte de l'anterior (+7,0), així com el nombre de municipis o aglomeracions urbanes que disposen de mapa de soroll (8) i que han aprovat plans d'acció (6).

17.1.4. EL SÒL

El territori sense vegetació i l'urbanitzat tendeixen a augmentar.

La superfície forestal segueix ocupant el 64% del territori, els conreus el 26%, la urbanitzada i urbanitzable el 7% i les àrees sense vegetació el 3% restant. Ara bé, s'observa un lleuger augment del territori urbanitzat i amb infraestructures i sense vegetació (inclou les àrees cremades), així com un descens dels conreus i, en menor grau, del bosc arbrat (vegeu el gràfic de l'annex V.1.A.G3).

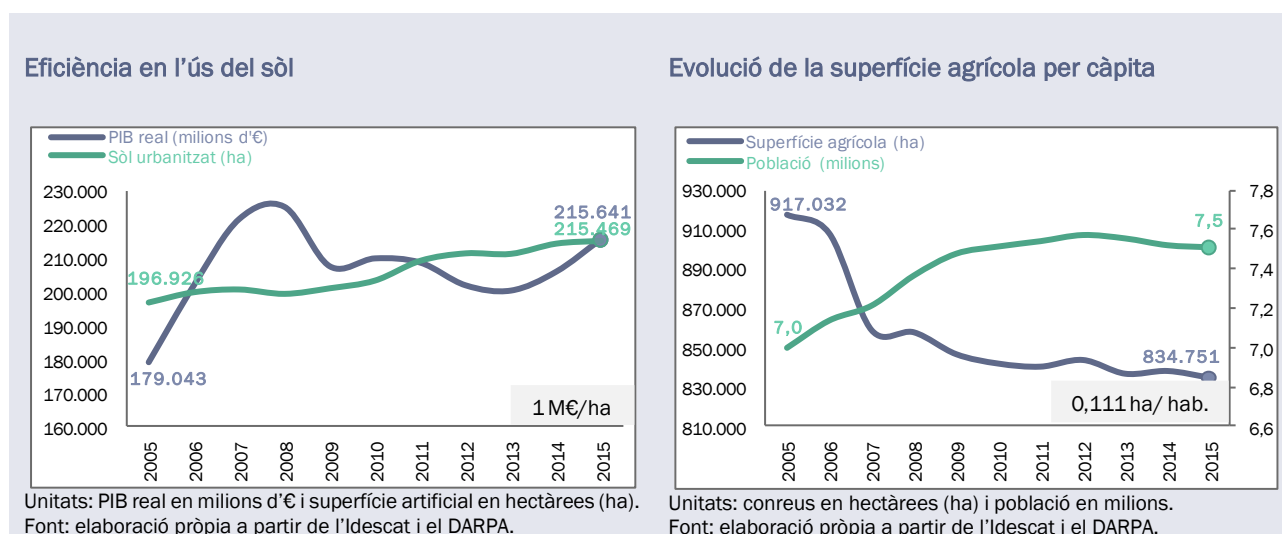
L'ús eficient del sòl ha millorat i l'indicador de sòl agrícola per càpita s'ha mantingut estable.

D'una banda, l'ús socioeconòmic del sòl ha millorat l'any 2015 respecte de l'anterior; l'indicador que relaciona el PIB real d'un territori amb la superfície artificial (urbanitzada, urbanitzable i les infraestructures) ha augmentat i ha assolit la xifra d'1 milió d'euros per hectàrea. De l'altra, la superfície agrícola per càpita (1.112 m²) s'ha mantingut estable, tal com s'observa al gràfic.

³⁹⁴ Directiva (UE) 2016/2284 del Parlament Europeu i del Consell, de 14 de desembre de 2016, sobre les emissions nacionals de determinats contaminants atmosfèrics, per la qual es modifica la Directiva 2003/35/CE i es deroga la 2001/81/CE. DOUE L344/1, de 14.12.2016.

³⁹⁵ Reglament (UE) 2016/427 que introdueix els procediments d'assaig en condicions reals de conducció. Reglament (UE) 2016/646 que preveu la revisió de les emissions de nitrogen a l'atmosfera, especialment de diòxid de nitrogen. Reglament (UE) 2016/1628 que aprova límits d'emissions més restrictius per als motors instal·lats en màquines mòbils no de carretera i estableix normes harmonitzades per reduir la complexitat del marc legal del sector.

GRÀFIC V.1.G2. Evolució de l'eficiència en l'ús del sòl i de la superfície agrícola per càpita. Catalunya 2005-2015

Els emplaçaments contaminats identificats i en recuperació han augmentat l'any 2016.

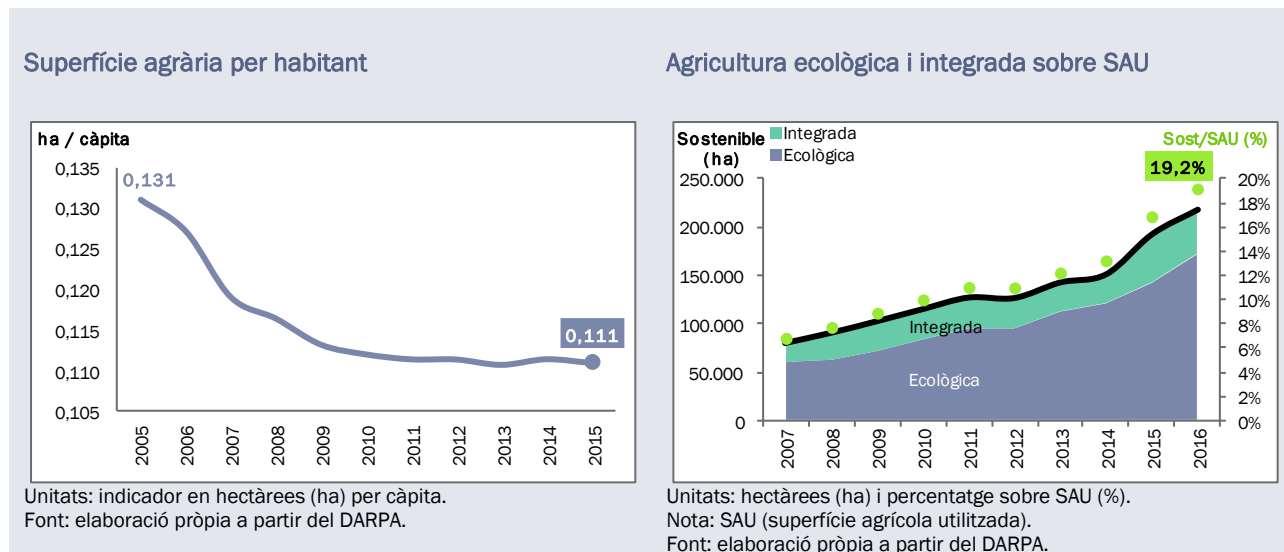
Tant el nombre d'emplaçaments pol·luïts identificats a Catalunya (2.374) com els que estan sent investigats i recuperats (el 58%) han augmentat l'any 2016. Quant a l'etapa de gestió, tot i que el 66,6% de les actuacions s'han acabat, els sòls que encara es troben en recuperació (el 17,0%) han augmentat respecte de l'any 2015. Els olis minerals, els metalls pesants i els hidrocarburs aromàtics segueixen sent els contaminants principals, vist que l'origen de la contaminació és principalment industrial (el 53,8%) i comercial (el 27,7%) (vegeu la taula V.1.A.T1).

17.2. LA SOSTENIBILITAT DE LA PRODUCCIÓ AGRÍCOLA, FORESTAL I PESQUERA**17.2.1. L'AGRICULTURA****Tant la superfície agrícola utilitzada com la de conreus es mantenen estables.**

La superfície agrícola utilitzada (SAU), 1.136.321 hectàrees, s'ha mantingut estable, però a la baixa. Algunes comarques n'han incorporat (l'Alta Ribagorça), d'altres n'han perdut (Barcelona i el Maresme). Les terres de conreus han seguit la mateixa dinàmica i representen el 73% de la SAU (834.751 ha). Tal com s'ha comentat a l'apartat 1.1.4 El sòl, l'indicador de superfície agrícola per càpita s'ha mantingut estable en 0,111 ha/hab. (vegeu el gràfic següent).

GRÀFIC V.1.G3. Evolució dels indicadors sobre agricultura. Catalunya 2005-2016

La demanda d'aigua per reg tendeix a baixar.

La demanda d'aigua per reg també ha disminuït el 30,4% la darrera dècada i el 10,8% el darrer any respecte de l'anterior. Malgrat que l'aigua destinada a regar per gravetat ha representat el 53,5% de la demanda, ha disminuït en favor d'altres tecnologies de reg més eficients: l'aspersió i el degoteig.

Tant els operadors com la producció ecològica han augmentat l'any 2016 i junt amb la integrada representa el 13,3% de les terres agràries.

El 78,7% de les terres dedicades a la producció agrícola amb un impacte sobre el medi ambient baix són d'agricultura ecològica, la resta són d'integrada. L'opció ecològica ha crescut respecte de la integrada l'any 2016, vist que han augmentat el 21,1% les hectàrees de terra que s'hi han destinat. Així, l'agricultura ecològica i integrada han representat el 13,3% de les terres del cens agrari i el 19,2% de la superfície agrícola utilitzada (vegeu el gràfic anterior i el V.1.A.G4 de l'annex).

Tot i que els principals conreus ecològics són pastures, prats i farratges, els llenyosos i de bolets han augmentat considerablement, així com els de fruita, llavors i vivers i vinya, per aquest ordre. També s'ha incrementat el nombre d'operadors (3.238), especialment, comercials, tot i que el 63,9% són productors i el 25,1% elaboradors. En canvi, tant les hectàrees com els operadors de l'agricultura integrada han disminuït.

En conjunt, l'ús de fertilitzants ha disminuït.

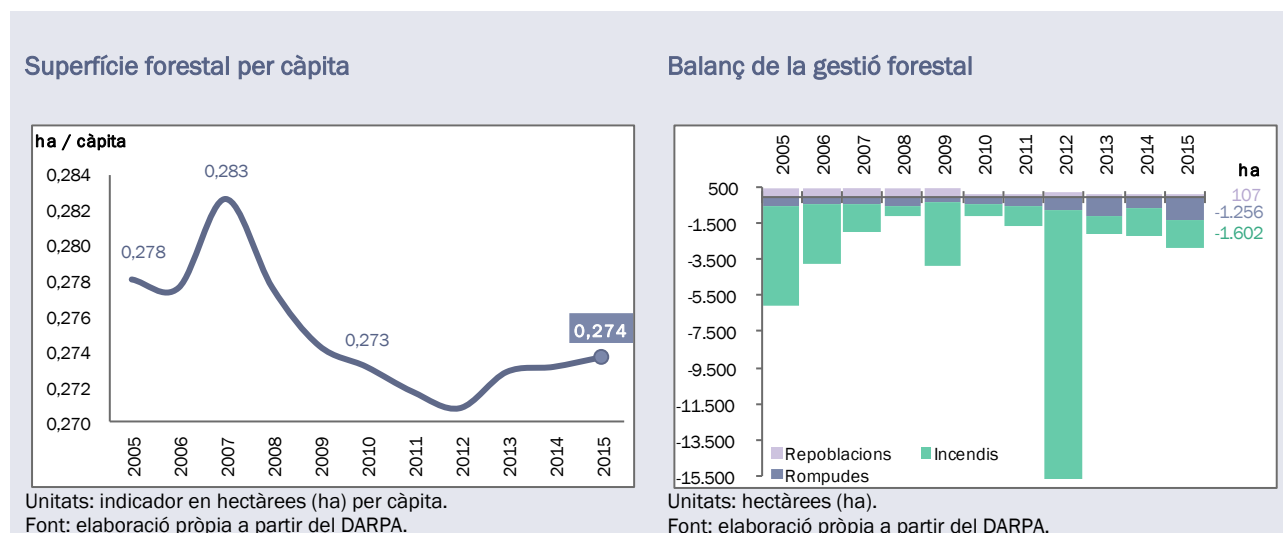
Per acabar, quant a l'aplicació adequada de nutrients i fitosanitaris, l'ús de fertilitzants s'ha reduït el 6,7% l'any 2016 respecte de l'anterior, concretament els fosfatats i els adobs nitrogenats. En canvi, l'aplicació de potàssics ha augmentat (vegeu el gràfic V.1.A.G5 de l'annex).

17.2.2. ELS BOSCOS

Tot i que la superfície forestal s'ha mantingut en 2.740 m² per càpita, el balanç de la gestió ha estat negatiu a causa de l'augment dels incendis no naturals i les rompudes forestals.

La superfície forestal de Catalunya és de 2.740 m² per habitant i representa la infraestructura verda més important, tant des del punt de vista mediambiental com social i econòmic. Tot i que aquest indicador s'ha mantingut més o menys estable, el balanç de la gestió forestal ha estat negatiu el darrer any i s'han perdut 2.751 hectàrees. Tant els incendis com la superfície cremada han augmentat, el 10,4% i el 2,1% respectivament, així com les rompudes, que gairebé s'han duplicat; en canvi, la repoblació ha disminuït el 16,8%, tal com es veu al gràfic següent (vegeu també el gràfic V.1.A.G6 de l'annex). Les comarques centrals han estat les més afectades pels incendis i per les rompudes, el 67,5% i el 32,0% respectivament i les comarques gironines les que més han repoblat.

GRÀFIC V.1.G4. Evolució dels indicadors sobre boscos i gestió forestal. Catalunya 2005-2015

El 66,7% de la superfície cremada ha estat bosc amb arbres i la causa més freqüent la negligència (el 42%), concretament, la crema agrícola i les cigarretes. No obstant això, els incendis accidentals (motors i línies elèctriques) i intencionats han augmentat força, el 64,1% i el 17,7%, així com els focs per causes desconegudes, el 27,3%. Per contra, els incendis per causes naturals i revifats han disminuït gairebé la meitat.

La gestió sostenible dels boscos ha augmentat, especialment la dels públics.

En conjunt, la gestió sostenible ha augmentat el 40,4% al llarg de la darrera dècada i el 2,2% l'any 2016 respecte del 2015. El 39,7% de la superfície forestal de Catalunya s'ha gestionat de manera sostenible, en altres paraules, el 29,9% dels boscos privats i el 69,3% dels públics. Malgrat que tres de quatre hectàrees de bosc són privades, la gestió ordenada pública ha augmentat més que la privada, el 3,6% i l'1,1% respectivament (vegeu el gràfic de l'annex V.1.A.G7).

Cal comentar que els estatuts del Centre de la Propietat Forestal (CPF) s'han aprovat l'any 2016.³⁹⁶ El CPF és una entitat de dret públic de la Generalitat de Catalunya que té la finalitat bàsica de regular i ordenar la gestió forestal, així com promoure la conservació, el desenvolupament sostenible i la millora dels boscos i terrenys forestals de titularitat privada.

³⁹⁶ Decret 269/2016, de 5 de juliol, pel qual s'aproven els estatuts del Centre de la Propietat Forestal. DOGC núm. 7157, de 7.07.2016.

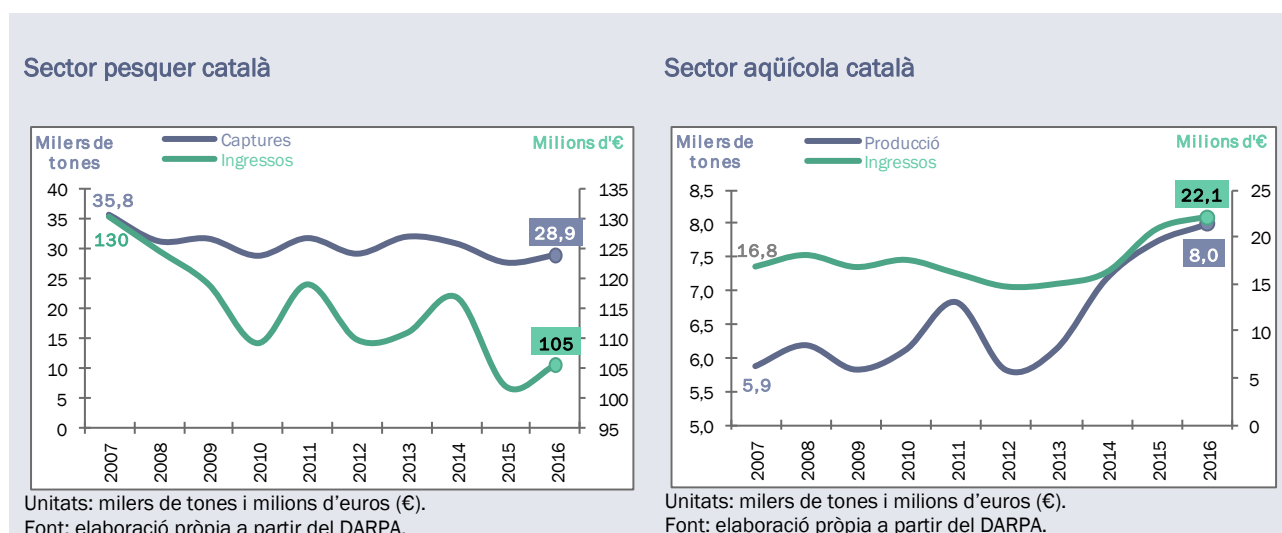
17.2.3. LA PESCA I L'AQUÍCULTURA

Tant la pesca com l'aquicultura s'han recuperat l'any 2016.

Tant les captures de peix (28,9 milers de tones) com els ingressos (105,4 M€) s'han recuperat l'any 2016 i han augmentat el 4,6% i el 3,6% respectivament. En segon lloc, s'han produït 8,0 milers de tones de peix i mollusc d'aquicultura, tant marina com continental, la qual cosa significa un augment del 3,4%; a més, els ingressos per la venda d'aquesta producció (22,1 M€) han augmentat el 6,5%, tal com s'observa al gràfic següent (vegeu també el gràfic V.1.A.G8). No obstant això, el preu per kilogram de peix capturat (3,64 €/kg) ha disminuït 0,04 € i el preu per kilogram de peix i mollusc produït (2,68 €/kg) ha augmentat 0,08 €.

Cal tenir en compte que la flota pesquera catalana la formen 837 embarcacions; tanmateix, el nombre d'embarcacions s'ha reduït el 60,6% entre els anys 2003 i 2016 i el 3,7% respecte de l'any 2015.

GRÀFIC V.1.G5. Pesca i aquicultura. Evolució de les captures, la producció i els ingressos. Catalunya 2007-2016

El 75,1% del consum de peix es cobreix amb importacions.

Breument, segons la darrera estadística de despesa en consum de les llars catalanes de l'IDESCAT, el de peix i marisc (19,7 kilograms per habitant i any) ha tornat a disminuir respecte de l'any anterior i és el més baix des de l'any 2007 (23,5 kg/capita). La pesca ha cobert el 19,5% d'aquest consum i l'aquicultura el 5,4%, gairebé una quarta en total, de manera que la diferència (el 75,1%), 14,8 kg/habitant s'ha cobert amb importacions de productes del mar d'altres mercats.

18. LA SOSTENIBILITAT DEL CONSUM I LA PRODUCCIÓ

18.1. LA GENERACIÓ I GESTIÓ DE RESIDUS

Es constata massa dilació en l'aprovació de la planificació en matèria de residus.

En aquest apartat s'analitzen la generació i gestió de residus, els indicadors de la sostenibilitat de la producció i el consum de béns i serveis de la societat catalana. L'objectiu és descriure l'evolució i el compliment dels objectius del Programa general de prevenció i gestió de residus i recursos de Catalunya (PRECAT20) i del Pla territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals de Catalunya (PINFRECAT20), en tramitació des de l'any 2014, així com observar la transformació de l'economia catalana cap a un model circular i baix en carboni.

Enguany s'ha aprovat el Decret 197/2016, de 23 de febrer sobre la comunicació prèvia en matèria de residus i sobre els registres generals de persones productores i gestores de residus de Catalunya què en detalla les activitats sotmeses i simplifica i ordena els registres adscrits a l'Agència de Residus de Catalunya, el de productors i el de gestors.³⁹⁷

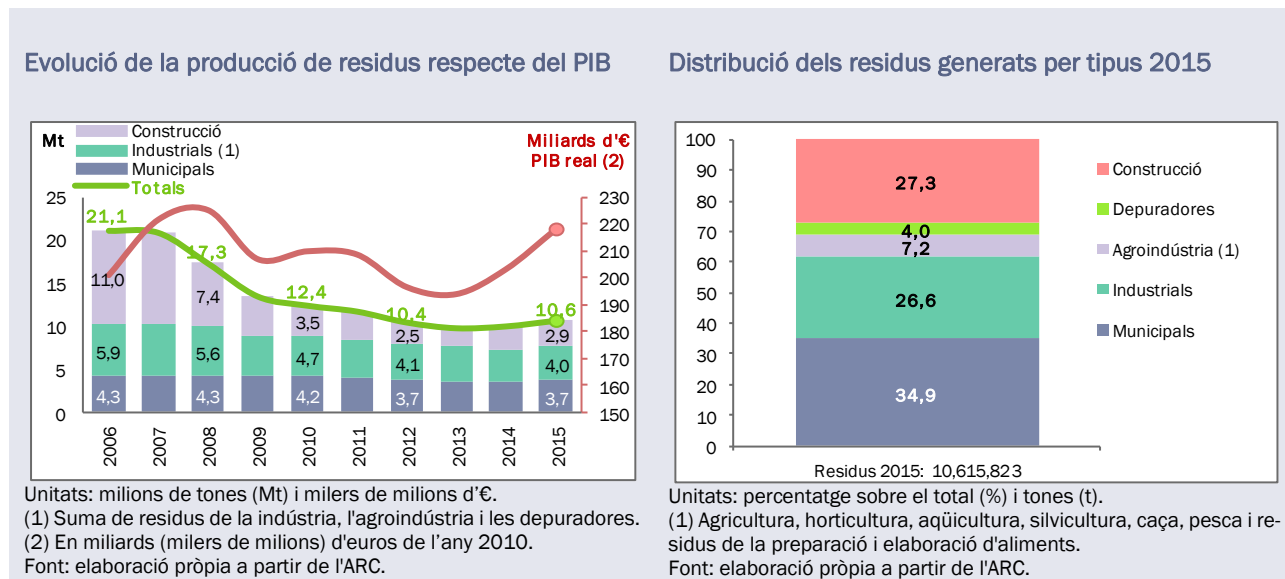
La generació de residus ha augmentat per la reactivació econòmica; tanmateix, l'indicador de sostenibilitat respecte de l'economia ha millorat.

La generació de residus a Catalunya ha augmentat el darrer any (10,6 milions de tones) i s'ha desviat de l'objectiu de reducció del 15% durant el període 2012-2020. Tot i que la majoria de les deixalles són municipals i industrials, les de la construcció han estat les que més s'han incrementat. Tanmateix, l'indicador de sostenibilitat que relaciona l'evolució dels residus i l'economia catalana ha millorat l'any 2015 (49 tones per cada milió de € del PIB).

---

³⁹⁷ Decret 197/2016, de 23 de febrer, sobre la comunicació prèvia en matèria de residus i sobre els registres generals de persones productores i gestores de residus de Catalunya. DOGC núm. 7066, de 25.02.2016. El Decret 197/2016 concreta el règim de comunicació prèvia a l'inici de l'activitat per als casos següents: activitats que produeixin residus perillosos o que generin més de 1.000 tones per any de no perillosos, transport de residus professional, recollida de residus sense instal·lació associada, agent o negociant de residus, eliminació de residus propis no perillosos en el lloc de producció i valorització de residus no perillosos quan no necessiti autorització.

GRÀFIC 1. Evolució de la generació de residus i distribució per sectors. Catalunya 2006-2015

Ara bé, el 52% del conjunt de residus generats s'ha valoritzat materialment o energèticament, contribuint a mitigar les emissions de CO₂. La recuperació del valor dels residus ha millorat respecte de l'any anterior, tot i que s'està lluny d'assolir l'objectiu per a l'any 2020 (el 65%). En aquest àmbit, cal esmentar la tramitació del Decret sobre la classificació, la codificació i les vies de gestió dels residus a Catalunya.

Els residus urbans tendeixen a augmentar, tot i que la petjada de carboni s'ha reduït gràcies a la recollida selectiva, el tractament i la caiguda del pes relatiu de l'abocament.

El 34,9% dels residus són municipals i la generació ha augmentat, malgrat que la població s'ha reduït. Així, el coeficient de generació ha estat d'1,35 kg per habitant i dia l'any 2015. Per contra, la petjada de carboni ha disminuït el 3% gràcies a la recollida selectiva, el tractament de la fracció resta i la disminució de la part destinada a dipòsit controlat que han contribuït a reduir les emissions de GEH.

La recollida selectiva està estancada en el 39%.

La recollida selectiva està estancada en el 39%, a molta distància de l'objectiu 2020 (el 55%), malgrat que les 541 instal·lacions associades (deixalleries, centres de transvasament, triatge i tractament biològic de la FORM) han augmentat lleugerament d'un any a l'altre, el 0,9%. El 77% de la població afirma llençar els residus separadament, sobretot la matèria orgànica, però el percentatge de persones que prenen mesures per reduir les deixalles ha disminuït l'any 2016.³⁹⁸ Amb tot, es recullen menys materials impropis (el 17,9%), el 82% dels municipis separen la matèria orgànica i gairebé la meitat fan autocompostatge. A més, el tractament de la fracció resta (el 61%) ha augmentat i el pes relatiu de la incineració i la deposició controlada han disminuït, tot i que se situen lluny dels objectius (vegeu els gràfics V.2.A.G1 i V.2.A.G2 de l'annex).

L'indicador d'intensitat dels residus industrials ha millorat.

Tant els residus de la indústria (el 26,6%) com els de l'agroindústria (el 7,2%) han disminuït conjuntament, contribuint a l'economia circular i a la transformació del rebuig com a recurs del sistema productiu.

³⁹⁸ CERES (2016). Consulta sobre aspectes relacionats amb el medi ambient: seguiment d'indicadors de sostenibilitat. Presentat a: Direcció General de Polítiques Ambientals i Medi Ambient. Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.

De fet, l'indicador que relaciona les deixalles generades amb el PIB industrial ha disminuït de 94 a 87 t/M€ i el 78,2% dels residus s'han recuperat. Ara bé, la utilitat en origen o com a subproducte i la recuperació energètica continua estancada per l'absència d'un marc regulatori adequat que afecta especialment les pimes (vegeu el gràfic V.2.A.G3 de l'annex).

L'indicador d'intensitat de les deixalles de la construcció ha empitjorat.

Les runes i deixalles de la construcció i demolició (el 27,3%) han augmentat el 7,4% d'un any a l'altre, així com l'indicador d'intensitat de la generació de residus, que ha passat de 175 a 214 t/M€ del PIB de la construcció. El triatge i reciclatge (el 41,4% de la gestió) no progressa adequadament, malgrat que les instal·lacions han augmentat, el 58,6% de les runes s'ha seguit enviant a dipòsit controlat. No obstant això, la situació es pot capgirar, ja que la suspensió del cànon de deposició controlada iniciada l'any 2011 amb la crisi va acabar a finals de l'any 2015 (vegeu el gràfic V.2.A.G4 de l'annex).

Els residus dels serveis ambientals i dels gestors

Els residus generats per les depuradores catalanes s'han reduït l'any 2015 i l'indicador que relaciona els fangs generats amb la població ha baixat de 69,8 a 56,4 kg per habitant. A més, el 80,3% dels residus han tornat a ser útils en forma d'aplicació agrícola i compostatge (vegeu a l'annex el gràfic V.2.A.G5). La valorització energètica dels fangs ha augmentat el 20,2% l'any 2015 respecte de l'anterior.

Tot i la recirculació pròpia de la gestió de residus, les tones gestionades dupliquen les declarades pels productors.

Tant les empreses gestores (1.037) com els residus gestionats (16,9 Mt) s'han incrementat: el 48% són industrials, el 24% de la construcció, el 21% municipals i el 7% restant, residus d'altres gestors i ramaders; el 4,1% de les deixalles gestionades han vingut de fora de Catalunya. Els gestors han recuperat el 53,1% dels residus i han destinat el 10% de les sortides a una planta de fora de Catalunya (vegeu el gràfic V.2.A.G6 de l'annex).

18.2. LA TRANSICIÓ CAP A UN MODEL ENERGÈTIC MÉS SOSTENIBLE

La intensitat energètica de l'economia catalana ha baixat, així com les emissions de GEH associades.

Les emissions de GEH degudes a l'energia a Catalunya (31,3 Mt de CO₂) han baixat el 13,9% respecte de l'any 2000, després d'assolir un màxim l'any 2005, més que les del conjunt de l'Estat (el 12,9%) i la UE-28 (el 10,9%). El consum d'energia final representa el 74,0% de les emissions i és el que més ha contribuït a mitigar-les, seguit de la generació d'electricitat. En canvi, els consums propis del sector energètic les han augmentat (vegeu el gràfic de l'annex V.2.A.G7).

18.2.1. EL CONSUM SOSTENIBLE D'ENERGIA

L'eficiència del sistema energètic català és inferior a la del conjunt de l'Estat i la UE.

Per aproximar-nos a les necessitats energètiques de Catalunya s'ha de considerar el consum d'energia primària i, per conèixer l'energia útil de què la societat disposa per il·luminar, refrigerar, escalfar, etc., el consum d'energia final, tal com s'exposa a continuació. La relació entre aquestes dues magnituds indica l'eficiència del sistema energètic, que a Catalunya és del 56,0%, molt per sota del valor de l'Estat (el 65,9%) i la UE-28 (el 65,2%) i que s'ha reduït el 2,5% durant el període 2000-2014.

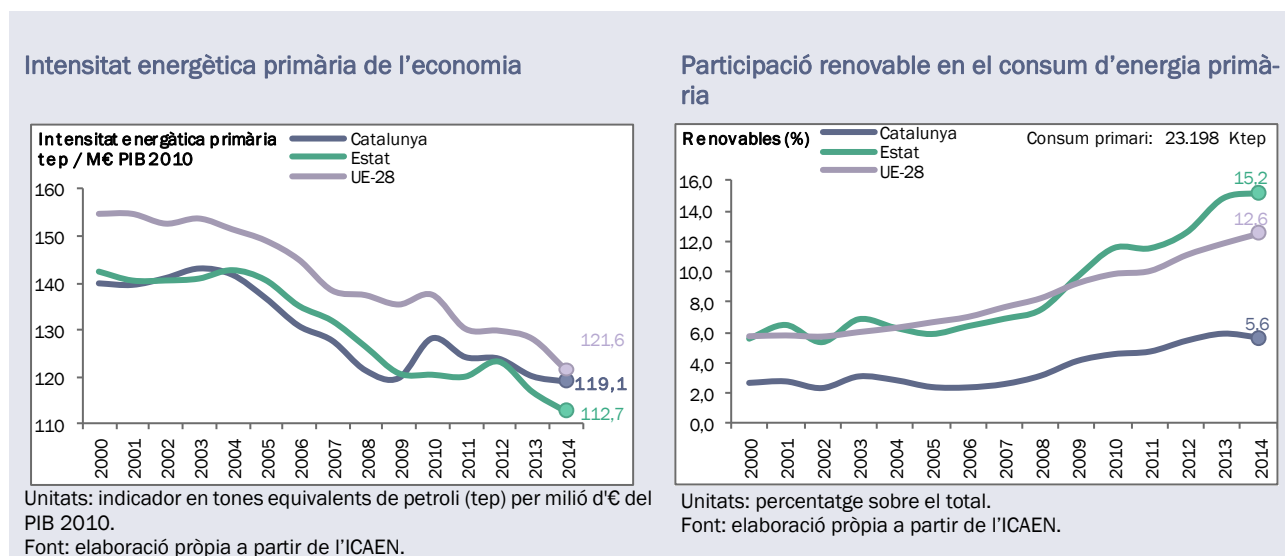
La participació de les energies renovables en el consum d'energia primària i final i en la generació d'electricitat és baixa si es compara amb el conjunt de l'Estat i la UE.

El consum sostenible d'energia primària

D'una banda, el consum d'energia primària a Catalunya ha augmentat l'1,1% el darrer any amb dades disponibles respecte a l'anterior. L'energia primària produïda (el 32,1%), nuclear i renovable majoritàriament, sumada a les importacions netes de diverses fonts (el 67,9%), petroli i gas natural, han significat 23,2 milions de tones equivalents de petroli (tep) consumides (3,1 tep/càpita). De l'altra, amb relació a la fracturació hidràulica, el Tribunal Constitucional (TC) ha estimat el recurs contra l'article 167.1 de la Llei 2/2014 de mesures fiscals, administratives i financeres i del sector públic, modificant la Llei d'urbanisme.³⁹⁹ Aquest fet suposa vincular la denegació de la hidrofracturació en sòl no urbanitzable als efectes negatius que pugués produir sobre les característiques geogràfiques, ambientals, paisatgístiques i socioeconòmiques de la zona.⁴⁰⁰

El primer indicador de sostenibilitat, la intensitat energètica primària o quantitat d'energia consumida en relació amb la riquesa del país ha estat de 119,2 tep/M€ del PIB, inferior al de la UE-28 (120,4 tep/M€) i superior al del conjunt de l'Estat (113,7 tep/M€). Aquest indicador mostra que el contingut energètic del PIB català ha tornat a la sendera de l'eficiència de la producció i transformació de l'energia, després que repuntes l'any 2010 i se segueix el ritme planificat per a l'any 2020 (vegeu el gràfic següent i el V.2.A.G8 de l'annex).⁴⁰¹

GRÀFIC 2. Evolució de la intensitat energètica primària de l'economia i la participació renovable en el consum d'energia primària. Catalunya, Estat espanyol i UE-28 2000-2014

El segon indicador de sostenibilitat ambiental, la participació de les fonts d'energia renovable en el consum d'energia primària a Catalunya (el 5,6%) ha estat inferior tant al de l'Estat (el 12,6%) com al de la UE-28 (el 15,2%) i es troba molt lluny de l'objectiu 2020 de la UE (el 20%). A més, les fonts d'energia primària renovable amb més pes en el mix energètic català han estat: el 36,8% hidràulica, el 19,3% eòlica i el 13,2% biomassa (vegeu el gràfic V.2.A.G8 de l'annex).

³⁹⁹ Sentència 73/2016, de 14 d'abril de 2016.

⁴⁰⁰ El TC declara la inconstitucionalitat d'aquesta mesura per la consideració de caràcter bàsic de la normativa estatal en exercici de les seves competències constitucionals sobre la planificació econòmica general, el règim miner i energètic i la protecció del medi ambient. Recorda que la prohibició absoluta de la hidrofracturació envaeix les competències estatals i contradiu la Llei d'hidrocarburs. També constata el caràcter ambigu i imprecís de la normativa catalana amb un ampli marge decisor i considera que els criteris regulats redueixen, dificulten i impedeixen l'eficàcia de la legislació bàsica estatal.

⁴⁰¹ L'actualització de les dades correspon a l'any 2014.

El consum sostenible d'energia final, l'estalvi i l'eficiència energètica

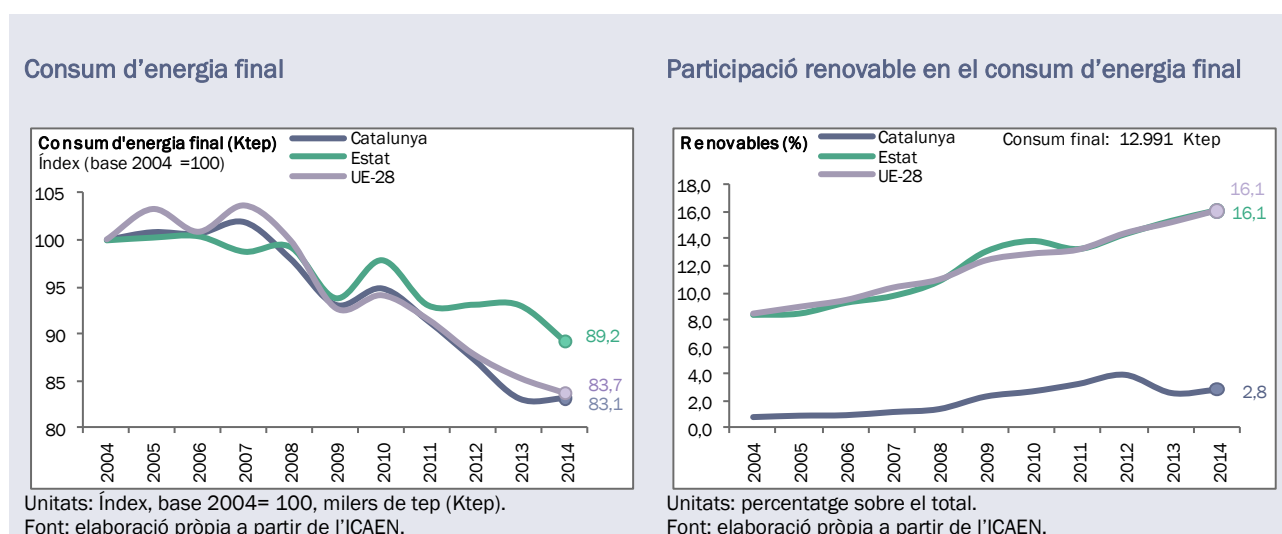
L'estalvi i l'eficiència energètica es descriuen en l'índex d'evolució del consum d'energia final i els indicadors d'intensitat energètica per sectors, atès que proporcionen informació sobre l'eficiència energètica de les llars, indústries, comerços i serveis de Catalunya, així com del món rural i els mitjans de transport. D'altra banda, també s'observa en l'indicador de participació de les energies renovables en el consum d'energia final, tant general com per sectors.

Catalunya ha estalviat energia final durant el període 2004-2014, més que l'Estat i la UE-28, l'electricitat ha augmentat i els productes petrolífers han disminuït.

Primer, el consum d'energia final a Catalunya s'ha reduït el 16,9% durant el període 2004-2014, de manera que l'estalvi energètic ha estat superior al de l'Estat (el 8,9%) i la UE-28 (el 15,0%). S'observa que el consum de productes petrolífers ha disminuït, el de gas ha romàs estable i el d'electricitat ha augmentat. Ara bé, gairebé la meitat del consum final (el 48,4%) ha estat de petroli cru i derivats i el gas i l'electricitat han representat el 20,8% i el 27,2% respectivament.

Segon, la intensitat energètica final també ha millorat i ha passat de 81,9 a 66,7 tep/M€ del PIB. Així i tot, el 2,8% de participació d'energies renovables en el consum d'energia final segueix sent irrellevant si es compara amb el 16,1% de l'Estat o la UE-28. A més, ha tornat a caure després d'assolir el màxim l'any 2012; tal com es veu al gràfic tendeix a recuperar-se gràcies a la biomassa i al biodièsel en menor grau (vegeu també el gràfic de l'annex V.2.A.G9).

GRÀFIC 3. Evolució del consum d'energia final i la participació de les energies renovables. Catalunya, Estat espanyol i UE-28 2004-2014

El pes del transport en el consum d'energia final, així com de la indústria i la construcció, és superior al de l'Estat i la UE-28.

Tercer, el transport representa el 42,3% del consum d'energia final a Catalunya i la indústria, inclosa la construcció, el 27,3%; ambdós percentatges són superiors als de l'Estat i la UE-28. Ara bé, els serveis i el sector domèstic són els que més l'han augmentat al llarg del període 2000-2014. En canvi, el sector primari i la indústria i la construcció l'han reduït el 28,6% i el 21,2% respectivament. Els canvis més rellevants en el consum d'energia final per sectors durant aquest període han estat: la incorporació del gas i l'electricitat al transport, l'augment de les energies renovables i els residus no renovables a la indústria, el consum d'electricitat, residus no renovables i, en menor grau, energies renovables i gas a les llars, així com l'increment de l'electricitat als serveis i el sector primari.

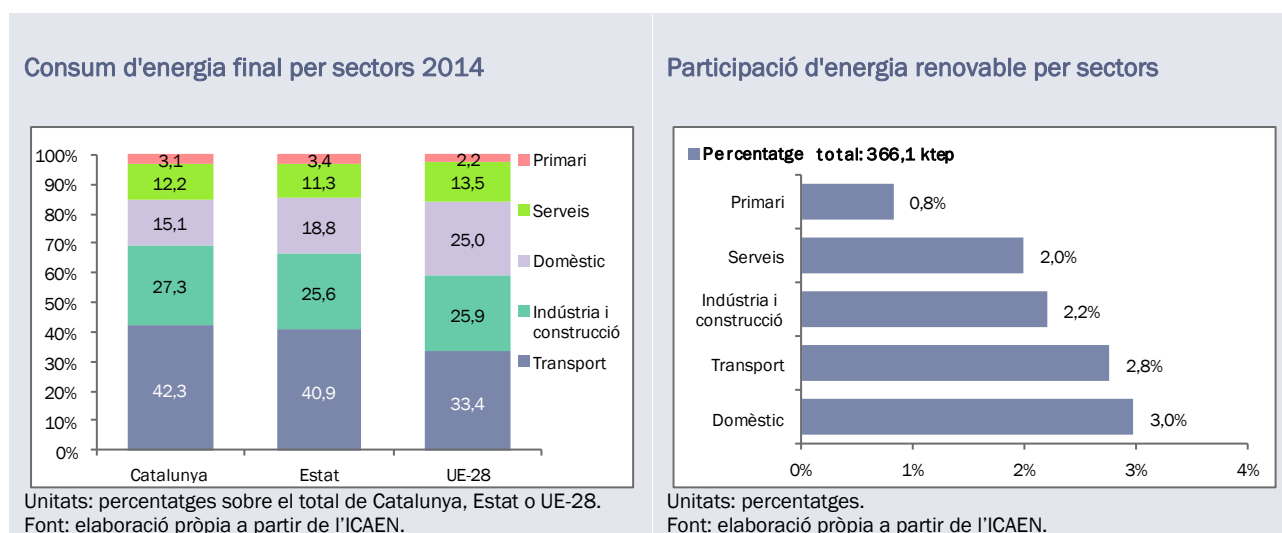

Tots els sectors han millorat la intensitat energètica final, especialment el sector primari i el domèstic.

Quart, encara que tots els indicadors d'intensitat energètica final per sector han disminuït al llarg del període 2000-2014, les millores més rellevants s'observen al sector primari i el domèstic, que l'han reduït el 25,3% i el 25,1% respectivament. La caiguda de la intensitat final al transport és menys significativa, així com la dels serveis i la de la indústria i la construcció. Quart, la participació d'energies renovables en el consum final més alta s'observa a les llars (sector domèstic), el 3,0%, seguida del transport, el 2,8% (vegeu el gràfic següent i el V.2.A.G10 de l'annex).

Per acabar, no s'ha obert ni atorgat cap subvenció destinada a l'estalvi i l'eficiència energètica l'any 2016. De fet, només s'han convocat les bases d'uns ajuts per punts de recàrrega de vehicles elèctrics. Però s'ha transposat la Directiva sobre eficiència energètica en matèria d'auditories energètiques, acreditació de proveïdors de serveis i auditors i, promoció de l'eficiència del subministrament energètic. S'estableix l'obligació que les empreses, tret de les pimes, facin l'auditoria energètica cada quatre anys i també, els requisits de compliment; a més de crear-se'n el registre administratiu i el sistema d'inspecció.⁴⁰²

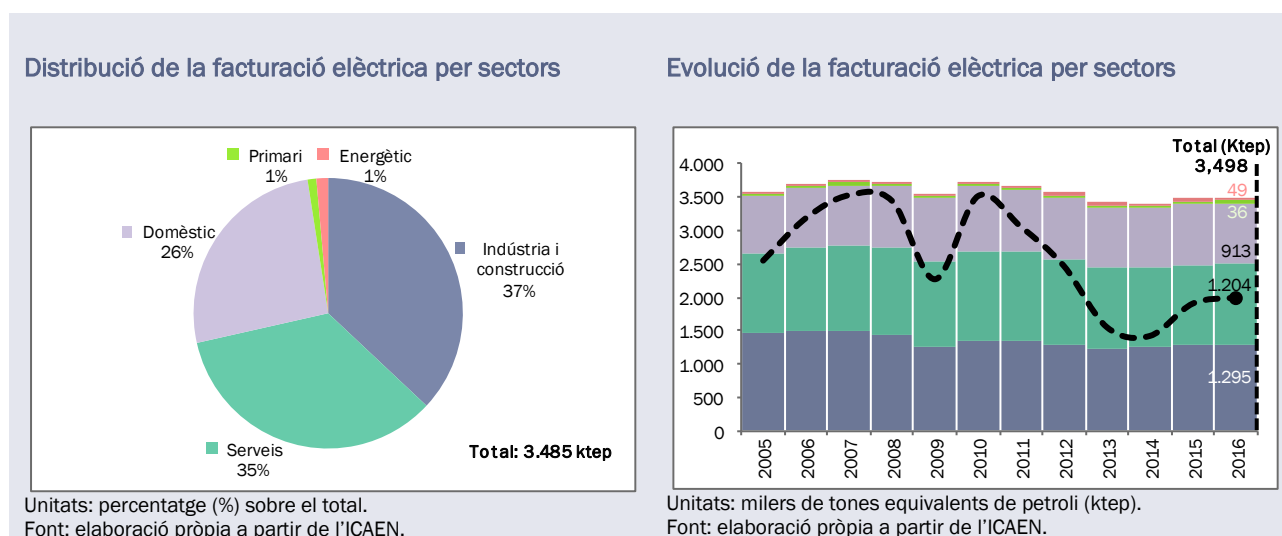
GRÀFIC 4. Evolució del consum d'energia final i la participació de les energies renovables per sectors. Catalunya, Estat espanyol i UE-28 2004-2014

El consum d'electricitat es manté estable l'any 2016, tot i que ha augmentat lleugerament al sector primari i, en menor grau, a la indústria i la construcció.

⁴⁰² Reial decret 56/2016, de 12 de febrer, pel qual es transposa la Directiva 2012/27/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre de 2012, relativa a l'eficiència energètica, pel que fa a auditories energètiques, acreditació de proveïdors de serveis i auditors energètics i promoció de l'eficiència del subministrament d'energia. BOE núm. 38, de 13.02.2016. L'objecte de la transposició és establir el marc normatiu que ha de desenvolupar i impulsar les actuacions dirigides a millorar l'eficiència energètica d'una organització, promoure l'estalvi energètic i reduir les emissions de GEH per contribuir als objectius de la UE.

GRÀFIC 5. Consum d'energia elèctrica per sector. Distribució i evolució. Catalunya 2005-2016

Segons les dades mensuals de facturació d'energia elèctrica acumulades de l'any 2016,⁴⁰³ el consum d'electricitat (3.498 Ktep) s'ha mantingut estable i tendeix a recuperar-se per segon any consecutiu, després de la davallada observada entre els anys 2010 i 2014. El consum ha augmentat lleugerament al sector primari (6,5%), la indústria i construcció i el domèstic, en canvi, ha retrocedit al sector serveis i l'energètic. De fet, tant el percentatge de la població que afirma prendre mesures per estalviar energia (el 87%) com l'indicador de mesures adoptades han disminuït l'any 2016 respecte de l'anterior.⁴⁰⁴ Així, s'haurà d'observar l'evolució del consum i de la intensitat energètica final els anys vinents.

18.2.2. LA PRODUCCIÓ SOSTENIBLE D'ENERGIA

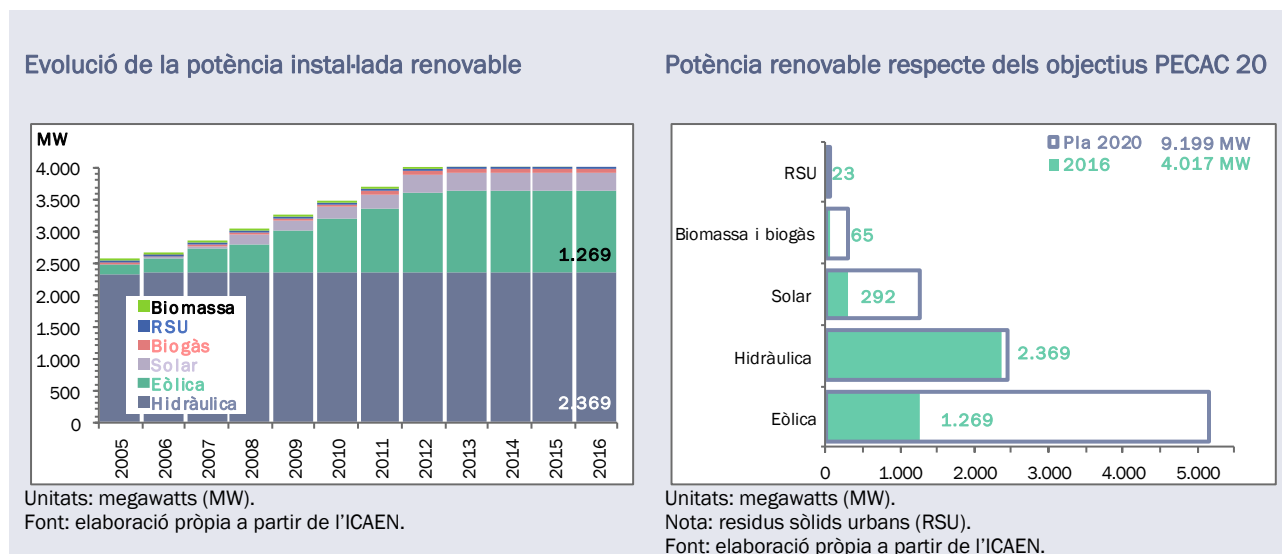
No s'han donat canvis significatius en la potència elèctrica renovable l'any 2016, el 43,7% de la planificada per a l'any 2020, el 32,8% de la capacitat elèctrica total i inferior a la de l'Estat i la UE-28.

La potència elèctrica renovable a Catalunya segueix estancada l'any 2016, representada majoritàriament per la hidràulica, el 59,0% i l'eòlica, el 31,6%. En conjunt, la capacitat renovable s'ha situat al 43,7% de l'objectiu del Pla de l'energia i el canvi climàtic de Catalunya 2020 i significa el 32,8% de la potència elèctrica global de Catalunya, inferior a la de l'Estat (el 49,2%) i la UE-28 (el 38,0%). Les instal·lacions que es troben a més distància de l'objectiu planificat són: la biomassa, la fotovoltaica i l'eòlica, tal com s'observa al gràfic.

⁴⁰³ Referides als clients finals connectats a les xarxes elèctriques propietat d' Endesa Distribución Eléctrica o gestionades per la mateixa en l'àmbit de Catalunya.

⁴⁰⁴ CERES (2016). Consulta sobre aspectes relacionats amb el medi ambient: seguiment d'indicadors de sostenibilitat. Presentat a: Direcció General de Polítiques Ambientals i Medi Ambient. Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.

GRÀFIC 6. Evolució de la potència instal·lada renovable respecte dels objectius. Catalunya 2005-2016

Pel que fa a la regulació, cal tenir en compte que el recurs de constitucionalitat del Parlament contra determinats articles de la Llei 24/2013 del sector elèctric s'ha resolt a favor de les competències estatals. Així, quant a l'autoconsum, si bé s'admet el benefici per al sistema elèctric, es considera que el consumidor se'n beneficia i hi ha de contribuir a les despeses. Altrament, s'ha modificat el Reial decret 1955/2000 pel qual es regulen les activitats de transport, distribució, comercialització, subministrament i procediment d'autorització d'instal·lacions d'energia elèctrica,⁴⁰⁵ així com el RD 616/2007 sobre el foment de la cogeneració i el RD 1027/2007 pel qual s'aprova el Reglament d'instal·lacions tèrmiques als edificis.

L'electricitat renovable és inferior a la del conjunt de l'Estat i de la UE-28.

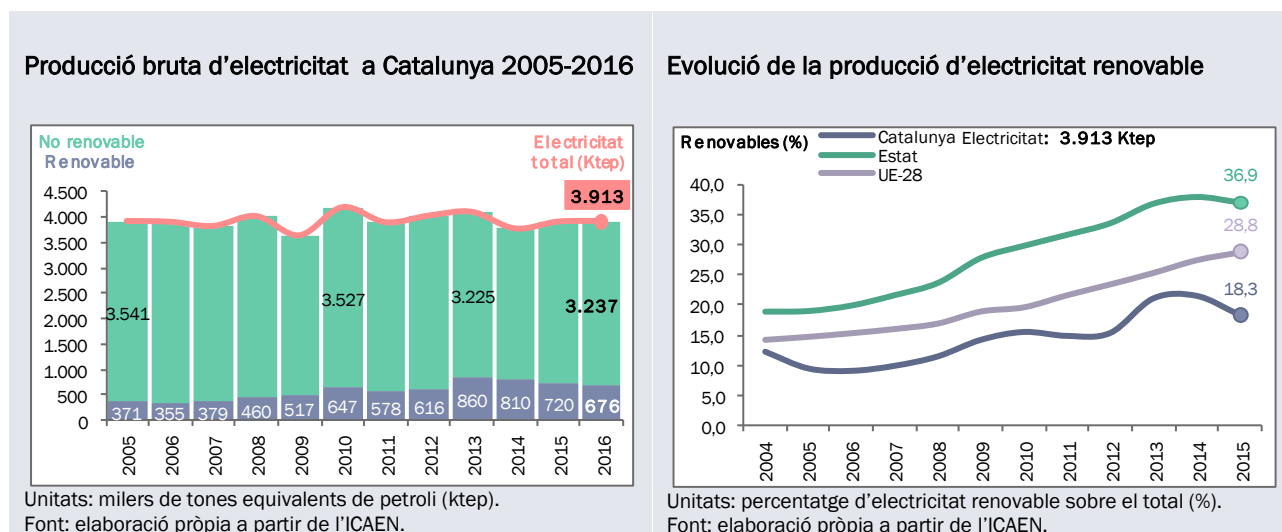
La producció elèctrica renovable de Catalunya l'any 2015 (el 18,3%) va ser inferior a la de l'Estat (28,8%) i la UE-28 (el 36,9%) i es va situar lluny de l'objectiu del 36,0% (vegeu el gràfic següent). Enguany, la generació d'electricitat amb energies renovables a Catalunya ha significat el 17,3% del total i ha estat hidràulica i eòlica majoritàriament (el 89,2%). No obstant això, l'electricitat renovable no progressa al ritme planificat, vist que se situa a una tercera part de l'objectiu 2020, especialment la biomassa i el biogàs, així com la solar i l'eòlica.

Malgrat que la producció elèctrica ha augmentat l'any 2016, la renovable ha tornat a caure.

L'electricitat sostenible només ha significat el 16,8% de la capacitat renovable instal·lada l'any 2016, a causa de les temperatures elevades i les precipitacions escasses que han afectat les hidroelèctriques, tal com s'observa al gràfic següent i als gràfics de l'annex V.2.A.G11 i V.2.A.G12.

⁴⁰⁵ Reial decret 56/2016, de 12 de febrer, pel qual es transposa la Directiva 2012/27/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre de 2012, relativa a l'eficiència energètica, pel que fa a auditories energètiques, acreditació de proveïdors de serveis i auditors energètics i promoció de l'eficiència del subministrament d'energia. BOE núm. 38, de 13.02.2016.

GRÀFIC 7. Evolució de la producció d'electricitat renovable. Catalunya, Estat i UE-28 2004-2016

Quant a la producció d'energia elèctrica destaca que el TC ha declarat inconstitucional la regulació de l'impost sobre la producció elèctrica nuclear de la Llei 12/2014.⁴⁰⁶ En canvi, estima parcialment el recurs per invasió competencial contra el Reial decret 1048/2013 de 27 de desembre, pel qual s'estableix la metodologia de càlcul de la retribució de l'activitat de distribució d'energia elèctrica.⁴⁰⁷ Assenyala que les competències en aquesta matèria han de ser compartides entre l'Estat i les comunitats autònomes; així, no es pot retribuir la xarxa de la mateixa manera i cal tenir en compte els criteris de situació del mercat. Per acabar, el Tribunal Suprem ha declarat la nul·litat de diversos aspectes de l'Ordre ministerial de l'any 2014 que retallava les primes de l'electricitat produïda a les plantes de tractament i reducció de purins mitjançant cogeneració.⁴⁰⁸ Així, es reconeix l'especificitat d'aquestes instal·lacions objecte de regulació pel dret de la UE reflectit en l'estatal.

18.3. LES EMPRESSES I EL MEDI AMBIENT

18.3.1. LA PRODUCCIÓ DE BÉNS I SERVEIS SOSTENIBLE

L'objectiu de la UE és contribuir a l'economia circular, és a dir, mantenir l'activitat econòmica al llarg del temps sense afectar el medi ambient de manera significativa.

La gestió mediambiental de les empreses catalanes

La Subcomissió de Seguiment Normatiu, Prevenció i Solució de Conflictos de la Comissió Bilateral entre l'Estat i la Generalitat ha arribat a un acord per resoldre les discrepàncies quant al règim d'intervenció administrativa aplicable a les activitats econòmiques innòcues i de baix risc que es duen a terme en un establiment de la Llei 16/2015 de simplificació de l'activitat administrativa.⁴⁰⁹ Ambdues parts entenen que ha de ser el règim general d'accés a les activitats de serveis i el seu lliure exercici.

Han augmentat el nombre d'empreses que subministren informació sobre substàncies contaminants.

⁴⁰⁶ Sentència 74/2016 de 14 d'abril de 2016.

⁴⁰⁷ Sentència 32/2016, de 18 de febrer de 2016.

⁴⁰⁸ Sentència 1259/2016, d'1 de juny de 2016.

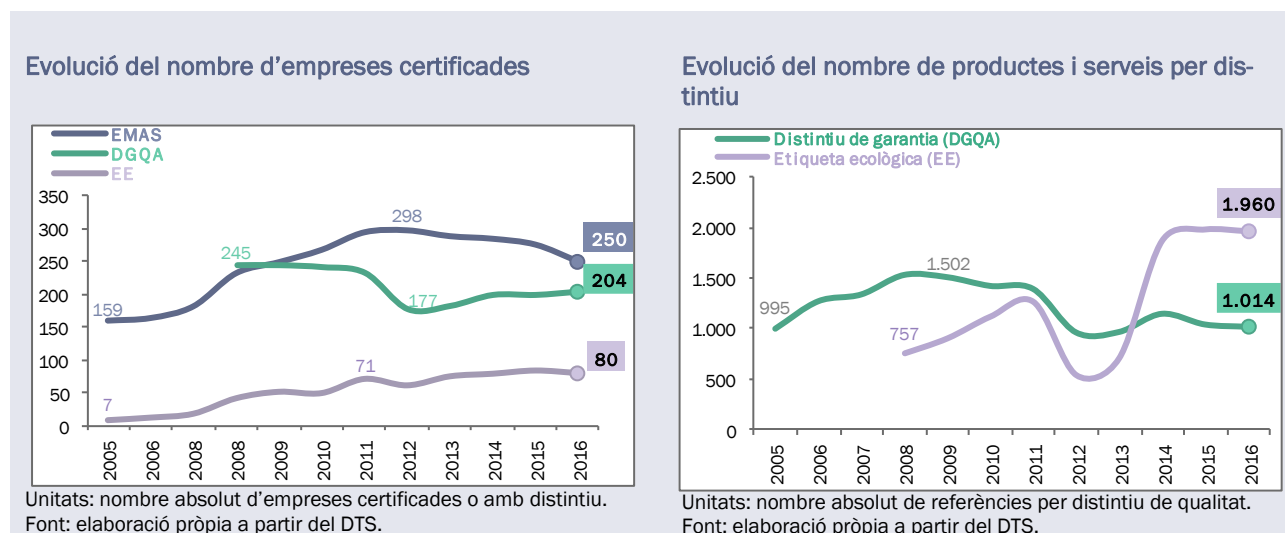
⁴⁰⁹ Resolució de 12.05.2016. BOE núm. 128, de 27.05.2016.

A Catalunya hi ha 1.280 complexos industrials al Registre d'Emissions i Transferència de Contaminants (PRTR) que representen el 24,2% dels de l'Estat espanyol i que han augmentat el 4,6% l'any 2015 respecte de l'anterior. Les emissions de substàncies contaminants (29,5 Mt) també han augmentat (+15,6%). En canvi, els residus transferits (2.928 t) fora de les instal·lacions s'han reduït (-5,2%). Globalment, tant les emissions com els residus transferits tendeixen a estabilitzar-se.

Enguany hi ha menys empreses catalanes certificades EMAS per la UE.

D'una banda, gairebé s'ha perdut una de cada deu empreses catalanes certificades EMAS o amb el sistema de la UE d'auditoria i gestió ambiental, 250 l'any 2016, en un context d'augment d'adhesió d'empreses europees, però de pèrdua d'espanyoles. Aquesta davallada ha afectat especialment les petites i mitjanes empreses i l'Administració pública. Tot i la incorporació de grans empreses enguany, el registre d'acreditacions EMAS el lideren les pimes (el 72% del total), els serveis (el 36%) i la indústria (el 30%) (vegeu el gràfic V.2.A.G13 de l'annex).

GRÀFIC 8. Evolució del nombre d'empreses certificades ambientalment i de l'oferta de productes i serveis. Catalunya, 2016

S'ha reduït l'oferta de productes amb risc ambiental baix; en canvi, la de serveis ha augmentat.

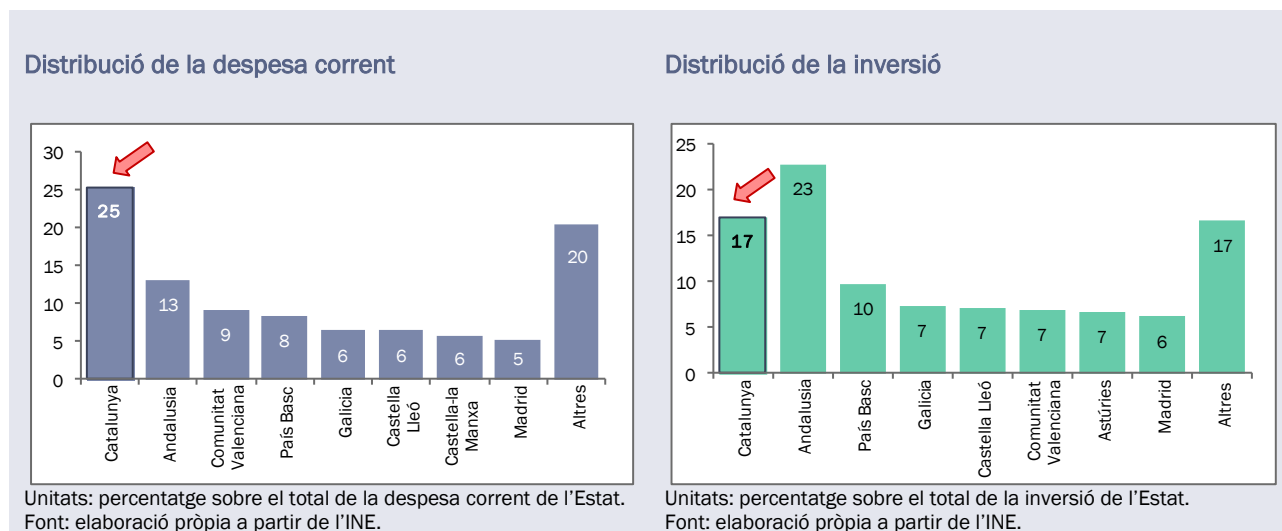
De l'altra, les empreses que ofereixen serveis amb distintiu de garantia de qualitat ambiental (178) han augmentat l'any 2016 respecte de l'anterior; encapçalen el rànquing les flotes de vehicles i els equipaments culturals. En canvi, les que comercialitzen productes han disminuït, així com nombre de referències (1.014).

A més, les companyies amb etiqueta ecològica de la UE que han reduït l'impacte ambiental dels seus serveis romanen estables, però les de productes han perdut pes. Tot i que aquesta certificació ambiental la lidera la indústria, especialment, la de productes de neteja per a ús general, cuines i banys, el sector dels serveis, concretament els allotjaments turístics, representen el 30% de les empreses. Cal tenir en compte que gairebé la meitat de les 1.960 referències són pintures i vernissos (vegeu el gràfic següent i el V.2.A.G.14 de l'annex).

18.3.2. LA DESPESA I INVERSIÓ EN PROTECCIÓ AMBIENTAL

Catalunya ocupa la primera posició en despesa mediambiental de l'Estat i la segona en inversió.

GRÀFIC 9. Despesa total de les empreses en protecció ambiental. Comunitats autònomes 2014

La despesa per preservar el medi ambient de les empreses catalanes va ser de 563 M€ el darrer any i va significar gairebé una quarta part (el 23,5%) de la del conjunt de l'Estat espanyol. Tot i representar l'1,6% de PIB industrial català, va caure el 3,7% l'any 2014 respecte de l'anterior, especialment, la inversió (vegeu també el gràfic V.2.A.G15 de l'annex).

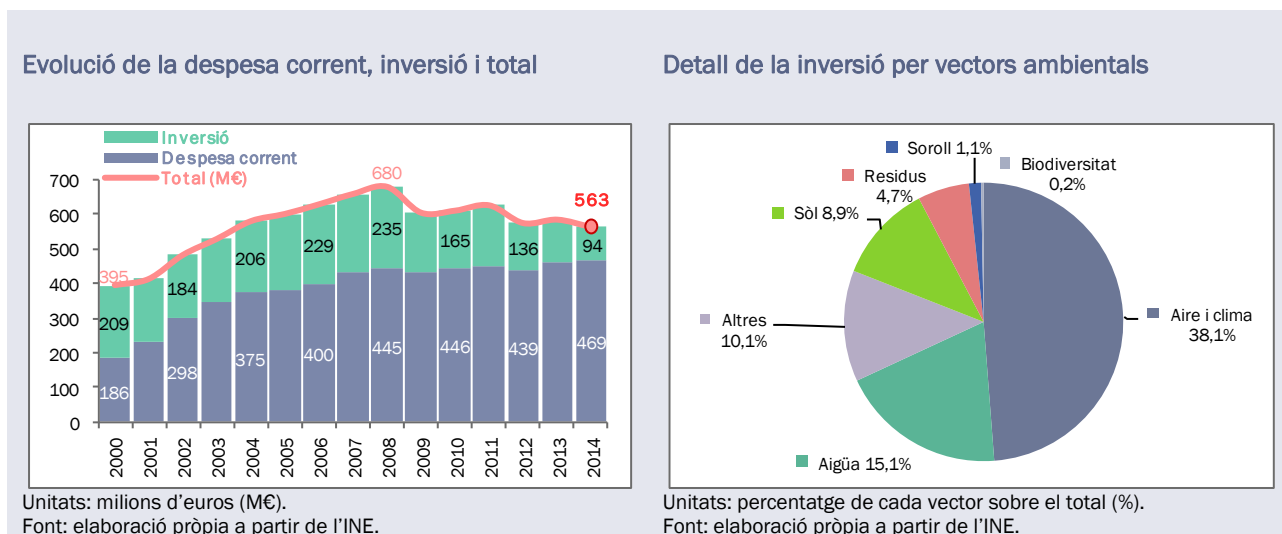
La despesa corrent ha augmentat i la inversió mediambiental ha disminuït.

El pes de la despesa corrent va ser superior al de la inversió, el 83,2% i el 16,8% respectivament. A més, la despesa en personal, pagaments a l'Administració, serveis, R+D+I i altres va augmentar l'1,0%, mentre que la inversió va caure el 21,8%, fins al punt que Andalusia va avançar Catalunya en aquest àmbit, tal com s'observa al gràfic anterior i als gràfics V.2.A.G16 i V.2.A.G17 de l'annex.

Tot i que la majoria de la inversió s'ha fet en equips integrats (el 66,2%), la reducció ha afectat tant els integrats (-22,5%) com els independents o de final de cicle per tractar la contaminació un cop s'ha produït (-20,5%). S'ha de recordar que la reforma fiscal de l'any 2014 va eliminar la deducció per inversions mediambientals de l'impost de societats, vist el compliment obligatori d'una normativa ambiental cada cop més estricta.⁴¹⁰

⁴¹⁰ Llei 27/2014, de 27 de novembre de l'impost de societats. BOE núm. 288, de 28.11.2014.

GRÀFIC 10. Evolució de la despesa total en protecció ambiental i detall de la inversió. Catalunya 2000-2014

De fet, la major part de la inversió en maquinària, edificis i sòl (el 79,4%) s'ha dirigit a protegir l'atmosfera de les emissions (aire i clima) i a depurar les aigües residuals (aigua), però també a gestionar els residus. No obstant això, la biodiversitat va ser el vector que més va augmentar el darrer any amb dades disponibles, el 51,6%, però també el soroll. La resta de vectors van caure, especialment els residus (el 31,0%), l'aire i el clima (el 23,2%) i l'apartat d'altres (el 54,2%).

19. EL CANVI CLIMÀTIC

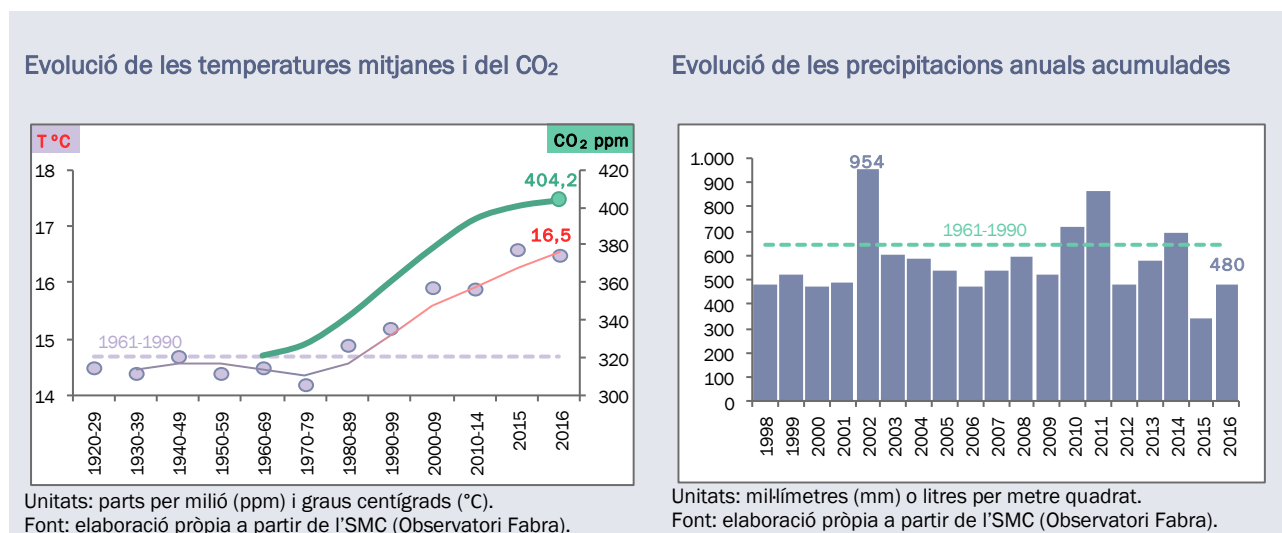
Enguany s'ha ratificat l'Acord de París sobre el canvi climàtic.

L'Acord de París sobre el canvi climàtic s'ha ratificat aquest any 2016 amb la signatura de 81 dels 195 països que el van aprovar i que representen més del 60% de les emissions de GEH i entrarà en vigor l'any 2020.⁴¹¹ No obstant això, la 22a Conferència de les Parts de la Convenció Marc de Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic de Marràqueix ha acabat sense avenços destacables i ha posposat la presa de decisions fins a l'any 2018. És rellevant esmentar que més de la meitat de les inversions de la UE i el 20% del pressupost de l'any 2016 va en la direcció de mitigar el canvi climàtic. De fet, la CE ha proposat reduir les emissions de CO₂ el 40% l'any 2030 respecte del 2005. Per a l'Estat espanyol l'objectiu assignat ha estat del 26% menys d'emissions.

Tant la temperatura atmosfèrica com la de l'aigua de mar han superat la mitjana climàtica de Catalunya l'any 2016.

En global, l'atmosfera ha acumulat 404,2 parts per milió el CO₂ l'any 2016, la qual cosa influeix en les variables climàtiques, com ara la temperatura global, que ha augmentat gairebé 1,0°C des de l'any 1880, el nivell del mar, que ho ha fet 8,3 cm des del 1993 i els episodis climàtics extrems.⁴¹² A Catalunya, la temperatura atmosfèrica mitjana ha estat de 16,5°C a l'Observatori Fabra i 18,7°C al de l'Ebre, per tant, han superat la mitjana climàtica 1961-1990 (+1,7 i +1,8°C respectivament). A l'igual de la temperatura de l'aigua de mar a l'Estartit, que l'ha superat lleugerament a totes les fondàries i ha estat superior a la de l'any 2015.

GRÀFIC V.3.G1. Evolució del CO₂ acumulat, la temperatura i les precipitacions mitjanes. Catalunya 1920-2016

Les precipitacions han estat inferiors a la mitjana climàtica, però més abundants que l'any 2015.

La precipitació acumulada l'any 2016 s'ha situat per sota de la mitjana climàtica de Catalunya, tant a l'Observatori Fabra (-25,1%) com al de l'Ebre (-40,1%), fet que s'ha associat a una menor disponibilitat

⁴¹¹ 21ª Conferència de les Parts de la Convenció Marc sobre el Canvi Climàtic. 30.11.2015 a 13.12.2015.

⁴¹² Font: NASA/GISS.

d'aigua. D'altra banda, els episodis climàtics extrems han disminuït l'any 2016 respecte a l'anterior; se n'han registrat 42 en total segons el Servei Meteorològic de Catalunya: 7 de precipitacions intenses que han superat els 100 litres per m² en 24 hores, 4 de xàfecs o precipitacions màximes de més de 4 litres per m² en un minut, 25 de vents forts amb ratxes màximes de 90 km/hora i 6 episodis de calor o temperatures excepcionalment altes, sense arribar a ser onades de calor.

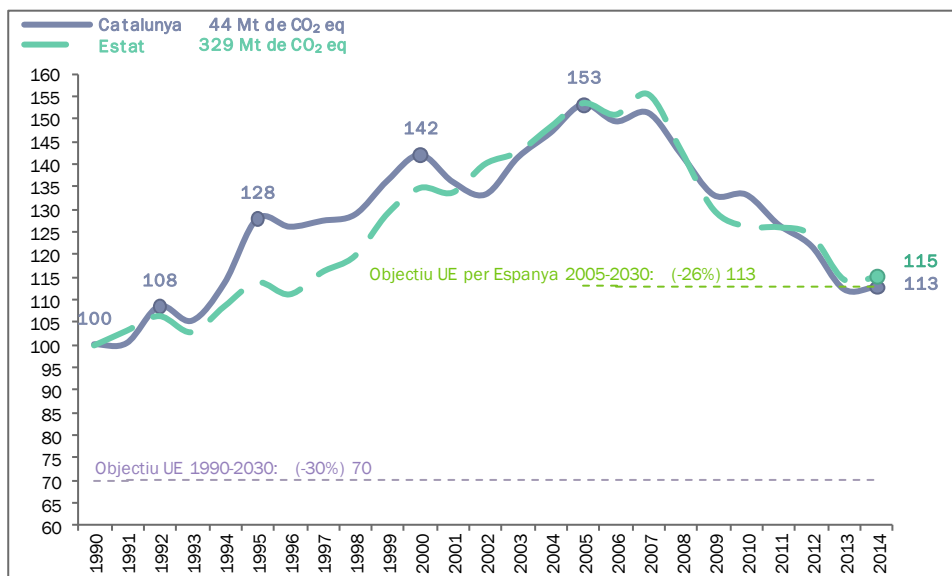
19.1. LA MITIGACIÓ DEL CANVI CLIMÀTIC I L'ADAPTACIÓ

Les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle de Catalunya han augmentat després de sis anys de descens.

Les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (GEH) de Catalunya han augmentat l'any 2014 (+0,5%) respecte de 1990, tant les regulades (el 30%) com les difuses (el 70%), canviant lleugerament la tendència observada d'ençà de la crisi econòmica l'any 2008, com a conseqüència de la lleugera recuperació de la indústria i la construcció que han significat una tercera part del total.

D'altra banda, les emissions estan determinades per l'activitat productiva, tant és així que el 67% provenen del processament de l'energia,⁴¹³ encara que han disminuït l'any 2014 respecte de l'anterior. Les emissions provinents dels residus també s'han reduït. En canvi, les dels processos industrials no energètics i les de l'agricultura han augmentat (vegeu el gràfic següent i el V.3.A.G1 de l'annex).

GRÀFIC V.3.G2. Evolució de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle i objectius. Catalunya i Estat 1990-2014

Unitats: índex temporal, any base 1990 =100.

Font: elaboració pròpia a partir de l'OCCC i el Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient (MAGRAMA).

Tot i així, s'ha complert amb l'objectiu per a l'any 2030 respecte del 2005 acordat a la UE per l'Estat espanyol, així com amb l'establert al Pla de l'energia i el canvi climàtic 2020 de Catalunya, sempre que les emissions de GEH no augmentin més d'aquí al 2030.

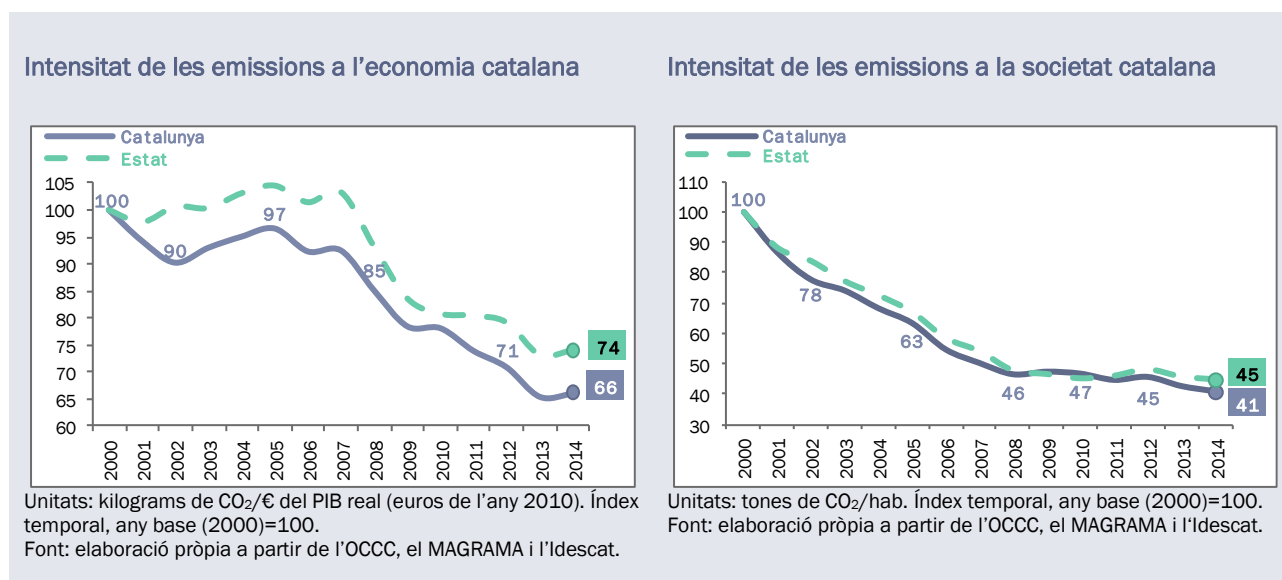
⁴¹³ Activitats de combustió (sector energètic, indústries manufactureres i construcció, transport i altres sectors) i emissions fugitives dels combustibles (sòlids, petroli i gas natural).

Els indicadors d'intensitat de les emissions a l'economia i la societat catalana han empitjorat, però són millors que els del conjunt de l'Estat.

Altres indicadors relacionats amb l'evolució del producte interior brut (PIB) i la demogràfica, com ara, els d'intensitat de les emissions a l'economia i la societat catalana han empitjorat l'any 2014 respecte de l'anterior. D'una banda, les emissions de GEH respecte del PIB han augmentat i per cada euro del PIB generat s'han emès 0,21 quilograms de CO₂ equivalent a l'atmosfera.

De l'altra, les emissions per càpita també s'han incrementat lleugerament i s'han situat en 5,81 tones de CO₂/hab. i any. No obstant això, ambdós indicadors són millors que els del conjunt de l'Estat espanyol, 0,33 kg CO₂/€ PIB real i 7,0 tones CO₂/habitant respectivament (vegeu el gràfic següent i el V.3.A.G2 i V.3.A.G3 de l'annex).

GRÀFIC V.3.G3. Evolució de la intensitat de les emissions de GEH a l'economia i societat. Catalunya 1990-2014

Les empreses catalanes han suportat 22,9 M€ de cost per la compra de quota o drets d'emissió.

Les darreres dades disponibles sobre emissions regulades són de l'any 2016 i permeten entreveure quina en serà l'evolució en conjunt. Des de l'any 2013 les emissions verificades superen les assignades de manera gratuïta i de fet, la màxima diferència s'ha produït aquest any, el 30,5% més d'emissions de GEH. En conseqüència, les empreses catalanes han suportat 22,9 M€ de cost per la compra de quota o drets d'emissió. S'observa que, tot i que la meitat de les emissions notificades són industrials, les responsables d'aquesta desviació han estat un altre cop les empreses elèctriques (vegeu el gràfic V.3.A.G4 i el V.3.A.G5 de l'annex).

Les polítiques de mitigació

Quant a les polítiques per reduir les emissions regulades, cal esmentar que enguany s'ha assolit un acord internacional per disminuir les del sector de l'aviació entre els anys 2021 i 2035. A més, la UE ha iniciat les negociacions per consensuar una reforma de l'esquema de comerç de drets d'emissió per al període 2021-2030.

El nombre de vehicles híbrids i elèctrics s'ha duplicat l'any 2016 respecte del 2015, tot i que només signifiquen el 3% dels vehicles matriculats.

Pel que fa a les emissions difuses, el transport és el sector que més GEH emet a l'atmosfera (el 26,8%) després de la indústria. Tot i això, el nombre de vehicles híbrids i elèctrics gairebé s'ha duplicat l'any 2016 respecte de l'anterior amb 6.816 i 1.213 unitats respectivament, per bé que només representen el 3% del total de matriculacions. En aquest àmbit, la UE ha limitat el consum de biocombustibles convencionals al 3,8% l'any 2030. També cal tenir en compte l'acord per modificar l'impost que afecta les grans superfícies a Catalunya i gravar les emissions que generen els vehicles privats que hi accedeixen en comptes dels m².

El nombre d'empreses adherides al Programa d'acords voluntaris per reduir el CO₂ a Catalunya segueix creixent des que es va iniciar l'any 2010; enguany s'hi han adherit 24 noves empreses (+6%) i sumen en total 156 organitzacions. La majoria de les empreses són privades, industrials i consultories i enginyeries i del Barcelonès.

Les polítiques d'adaptació

Per acabar, tot i l'Estratègia catalana d'adaptació al canvi climàtic 2013-2020, encara s'està en l'etapa inicial d'augmentar el coneixement en aquest àmbit. Així, la tramitació del Projecte de Llei de canvi climàtic ha continuat i s'han iniciat algunes accions adaptatives, especialment en el sector públic i en àmbits com la gestió de l'aigua, la gestió forestal i la prevenció de fenòmens climàtics extrems. El finançament del FEDER i de programes europeus com ara Life i Horizon 2020 han ajudat a augmentar la recerca, de manera que entre les actuacions dutes a terme l'any 2016 destaquen les següents:

4. Quant al coneixement, primer, l'informe que ha avaluat el grau de vulnerabilitat dels municipis catalans al canvi climàtic, per facilitar l'elaboració dels plans locals d'adaptació. Així, els municipis de la Plana de Lleida i el litoral de Tarragona són els més vulnerables al risc d'augment de les necessitats de reg i els de les planes de l'Empordà al canvi de cultius. A més, els municipis dels eixos fluvials amb més pressió urbana i amb vegetació d'influència mediterrània són els més exposats al risc d'incendi. Segon, l'informe que analitza l'impacte que tindria l'augment del nivell del mar en els ports catalans. Tercer, el model predictiu que ha avaluat la pèrdua de producció del sector de l'arròs al delta de l'Ebre.
5. Quant a les eines, el prototip *iCoast* d'alerta, modelitzat gràcies al registre de danys causats pels temporals en el litoral català entre els anys 2000 i 2013 i que prediu l'onatge i el nivell de mar amb vuit dies d'antelació, vist que la costa mediterrània, a causa de les infraestructures, té una capacitat limitada per adaptar-se als canvis d'aquestes dues variables.

Per a més informació sobre la normativa relacionada amb la sostenibilitat ambiental aprovada durant l'any 2016, vegeu el [Recull normatiu al web del CTESC](#).

SIGLES

ACA	Agència Catalana de l'Aigua
ADIGSA	Administració, Promoció i Gestió, SA
AEAT	Agència Estatal de l'Administració Tributària
AHC	Agència de l'Habitatge de Catalunya
AP	administracions públiques
APP's	associacions publicoprivades
AQuAS	Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya
ARC	Agència de Residus de Catalunya
AROPE	indicador sobre risc de pobresa o exclusió social
ATC	anatòmica-terapèutica-química
BCE	Banc Central Europeu
BE	Banc d'Espanya
BEC	Butlletí epidemiològic de Catalunya
BOE	Butlletí Oficial de l'Estat
CA	comunitats autònomes
CAP	centre d'atenció primària
CatSalut	Servei Català de la Salut
CE	Comissió Europea
CES	Consell Econòmic i Social d'Espanya
CESE	Comitè Econòmic i Social Europeu
CFGM	cicles formatius de grau mitjà
CFGS	cicles formatius de grau superior
CHE	Conca Hidrogràfica de l'Ebre
CIC	conques internes de Catalunya
CIFO	centre d'innovació i formació ocupacional
CLU	costos laborals unitaris
CMA	cirurgia major ambulatoria
CMA	cirurgia menor ambulatoria
CMBD-AP	conjunt mínim bàsic de dades d'atenció primària
CO2	diòxid de carboni
CR	comptabilitat regional

CRE	Comptabilitat regional d'Espanya
CSMA	centres ambulatoris de salut mental de població adulta
CSMIJ	centres ambulatoris de salut mental infantil i juvenil
CTESC	Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya
DMA	Directiva marc de l'aigua
DOGC	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
DOUE	Diari Oficial de la Unió Europea
DT	diagnòstic tardà
DTA	diagnòstic tardà amb malaltia avançada
DVEH	Departament de la Vicepresidència, Economia i Hisenda
EAIA	equips d'avaluació integral ambulatòria
EAP	equip d'atenció primària
EBAS	equips bàsics d'atenció social
EBC	economia del bé comú
ECB	<i>European Central Bank</i>
ECV	Enquesta de condicions de vida
EEE	Espai Econòmic Europeu
EMAS	<i>Eco-Management and Audit Scheme</i>
EPA	Enquesta de població activa
ERO	expedient de regulació de l'ocupació
ESCA	Enquesta de salut de Catalunya
ESO	educació secundària obligatòria
ESTUDES	Enquesta estatal sobre l'ús de drogues a l'ensenyament secundari
ETCL	Enquesta trimestral dels costos laborals
ETODA	equips de teràpia d'observació directa ambulatòria
EU	<i>European Union</i>
EU2020	Estratègia Europa 2020
EUA	Estats Units d'Amèrica
EUROSTAT	Oficina Europea d'Estadística
EV	esperança de vida en néixer
EVBS	esperança de vida en bona salut
EVLDD	esperança de vida lliure de discapacitat
FBC	formació bruta de capital
FEADER	Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural
FEAGA	fons europeus agrícoles de Garantia

FEDER	Fons Europeu de Desenvolupament Regional
FLA	Fons de Liquiditat Autonòmica
FMI	Fons Monetari Internacional
FORM	fracció orgànica dels residus municipals
FP	formació professional
FPP	Fons de Pagament de Proveïdors
FSE	Fons Social Europeu
Fundae	Fundació Estatal per a la Formació en l'Ocupació
GA DEIE	Govern d'Aragó - Departament d'Economia, Indústria i Ocupació
GEH	gasos amb efecte d'hivernacle
GER	gestió de reclamacions
GIB	Govern de les Illes Balears
GWh	gígawatts hora
ha	hectàrees
HC	hospitalització convencional
HD	hospitalització domiciliària
hm ³	hectòmetre cúbic
HSH	homes que tenen sexe amb homes
IASS	índex d'activitat del sector serveis
ICAEN	Institut Català de l'Energia
Idescat	Institut d'Estadística de Catalunya
IFL	intermediació financera local
INCASOL	Institut Català del Sòl
INE	Institut Nacional d'Estadística
INSS	Instituto Nacional de la Seguridad Social
INUNCAT	Pla d'emergències per inundacions
IOC	Institut Obert de Catalunya
IPCH	índex de preus de consum harmonitzat
IPRI	índex de preus industrials
IRPF	impost sobre la renda de les persones físiques
ISM	Institut Social de la Marina
ITS	infeccions de transmissió sexual
IVA	impost sobre el valor afegit
LAPAD	Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de

	dependència (Llei 39/2006)
LPGE	Llei de pressupostos generals de l'Estat
M€	milions d'euros
m ²	metre quadrat
m ³	metre cúbic
MCSS	mútues col·laboradores de la Seguretat Social
MDO	malalties de declaració obligatòria
MSEL	Memòria socioeconòmica i laboral de Catalunya del CTESC
Mt	milions de tones
MW	megawatts
NASA	<i>National Aeronautics and Space Administration</i>
NCE	Nota de conjuntura econòmica
NO ₂	diòxid de nitrogen
O ₃	ozó troposfèric
°C	grau Celsius o centígrad
OCATT	Organització Catalana de Trasplantaments
OCDE	Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic
OEP	Oficina Europea de Patents
OEPM	Oficina Espanyola de Patents i Marques
OMS	Organització Mundial de la Salut
OPEC	sigles OPEP en anglès
OPEP	Organització de Països Exportadors de Petroli
OR	obligacions reconegudes
PAC	punts d'atenció continuada
PAC	política agrària comuna
PADES	Programa d'atenció domiciliària-equips de suport
PDE	Protocol de dèficit excessiu
PEF	Pla d'estabilitat financera
PERIS	Pla estratègic de recerca i innovació en salut
PFI	programes de formació i inserció
PIA	Programa individual d'atenció
PIB	producte interior brut
PINFRECAT20	Pla territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals de Catalunya
PISA	<i>Programme for International Student Assessment</i>

PLAENSA	Pla d'enquestes de satisfacció
PM	partícules en suspensió inferiors al número de micres indicat
pmp	taxa per milió de població
pp.	punts percentuals
PQPI	programes de qualificació professional inicial
PRECAT20	Programa general de prevenció i gestió de residus i recursos de Catalunya
PTGC	Pla territorial general de Catalunya
PVP	preu de venda públic
R+D	recerca i desenvolupament
R+D+I	recerca, desenvolupament i innovació
RAI	renda activa d'inserció
RALC	Registre d'Alumnes de Catalunya
RBE	renda bàsica d'emancipació
RCA	Registre Central de Persones Assegurades
RETA	règim especial de treballadors autònoms
RG	règim general
RMI	renda mínima d'inserció
SAD	servei d'ajuda a domicili
SCAAD	Sistema Català per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència
SEC	Sistema Europeu de Comptes
Sida	síndrome d'immunodeficiència adquirida
SISCAT	sistema sanitari integral d'utilització pública
SMI	salari mínim interprofessional
SOC	Servei d'Ocupació de Catalunya
SOVI	<i>seguro obligatorio de vejez e invalidez</i>
SPA	sector públic administratiu
SS	Seguretat Social
t	tones
TBC	tuberculosi
TC	Tribunal Constitucional
tep	tones equivalents de petroli
TLC	Tribunal Laboral de Catalunya
TLTRO	operacions de refinançament a llarg termini
TS	Tribunal Suprem

UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
UAO	Universitat Abat Oliva
UB	Universitat de Barcelona
UdG	Universitat de Girona
UdL	Universitat de Lleida
UE	Unió Europea
UE28	Unió Europea, de 28 estats membres
UFISS	unitats funcionals interdisciplinàries sociosanitàries
UOC	Universitat Oberta de Catalunya
UPC	Universitat Politècnica de Catalunya
UPF	Universitat Pompeu Fabra
URL	Universitat Ramon Llull
URV	Universitat Rovira Virgili
VAB	valor afegit brut
VIH	virus de la immunodeficiència humana

COMPOSICIÓ DEL PLE A 26-06-2017 (DATA D'APROVACIÓ DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2016)

Ple

El Ple del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya és integrat per totes les persones que en són membres, sota la direcció de la Presidència, i és assistit pel secretari o secretària executiu.

President:

Sr. Lluís Franco i Sala

Vicepresidents:

Sra. Alba Cabañas Varales

Sra. Laura Pelay i Bargalló

Secretària executiva:

Sra. Teresita Itoiz i Cruells

GRUP PRIMER

Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CC.OO.)

Sra. Gina Argemir i Martínez

Sr. Ricard Bellera Kirchoff

Sr. José Manuel Jurado Villena

Sra. Carme Martínez Ruzafa

Sra. Antònia Pascual Moreno

Sr. Lloreç Serrano Giménez

Unió General de Treballadors de Catalunya (UGT)

Sr. José Manuel Fandiño i Crespo

Sra. Josefa García i Lorenzo

Sr. Dionís Oña i Martín

Sra. Laura Pelay i Bargalló

Sra. Aida Ruíz Franco

Sr. José Martín Vives i Abril

GRUP SEGON

Foment del Treball Nacional

Sra. Yésika Aguilar Granados

Sr. Andreu Basseda Tous

Sra. Alba Cabañas Varales

Sr. Jorge Juan Galofré Moragas

Sr. Juan José Meca Saavedra

Sra. Marisol Morales de Cano

Sr. Antonio Sáenz Andrés

Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC)

Sr. Moisés Bonal i Ferrer

Sra. Elena de la Campa Alonso

Sra. Sílvia Miró Martín

FEPIME, Federació d'Empresaris de la Petita i Mitjana Empresa de Catalunya

Sra. Maria Helena de Felipe Lehtonen

Sr. Salvador Guillermo Viñeta

GRUP TERCER

Unió de Pagesos de Catalunya (UP)

Sra. Maria Rovira Duran

Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya (JARC)

Sr. Josep Rosera i Simó

Federació Nacional Catalana de Confraries de Pescadors (FNCCP)

Sr. Màrius A. Vizcarro i Gianni

Confederació de Cooperatives de Catalunya (CCC)

Sr. Xavier Pié i Dols

Sra. Lorena Torró i Garrido

Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

Sr. Oriol Illa Garcia

Experts

Sr. Ramón Bonastre i Bertran

Sra. Gemma Cairó i Cèspedes

Sra. Jana Callís i Vilagut

Sr. Joan B. Casas Onteniente

Sr. Modest Guinjoan Ferré

Sr. Rafael Ortiz i Cervelló